HENRYK SIENKIEWICZ

Cavalerii Teutoni

Krzyżacy

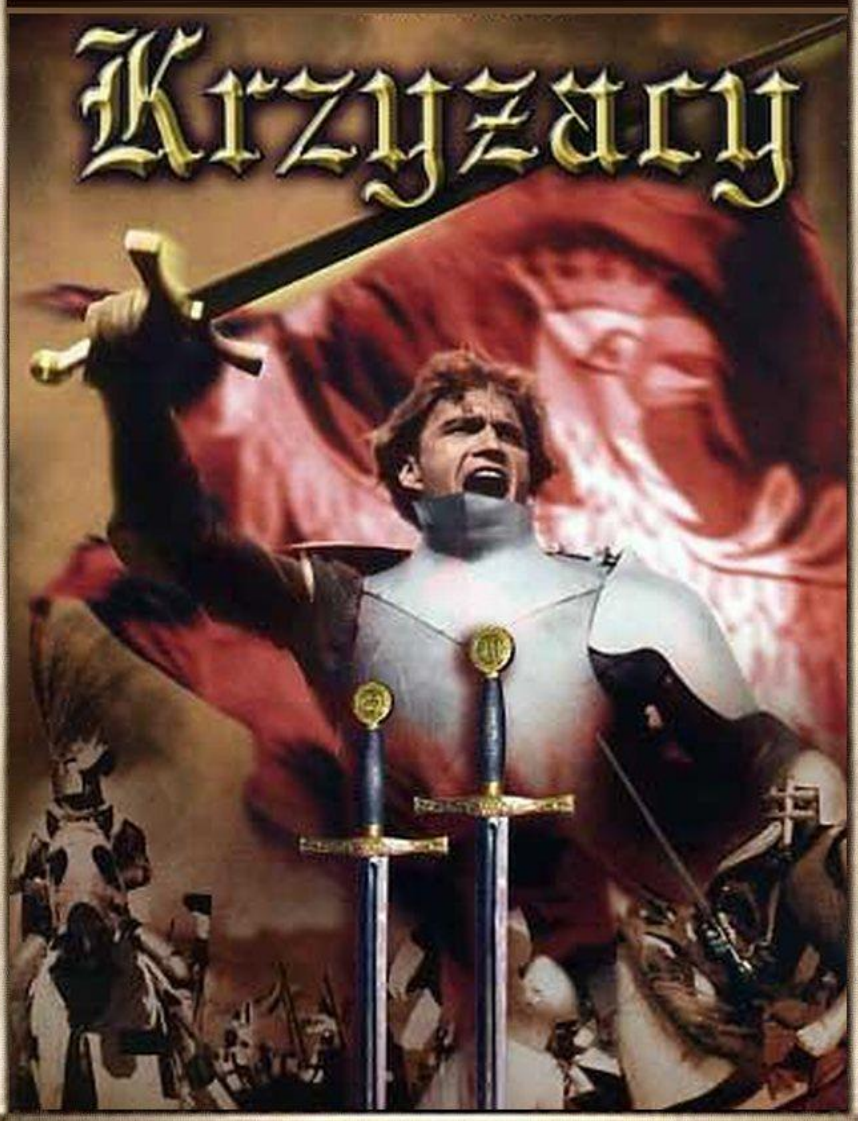

HENRYK SIENKIEWICZ

HENRYK SIENKIEWICZ

Cavalerii Teutoni

În româneste de STAN VELEA

**

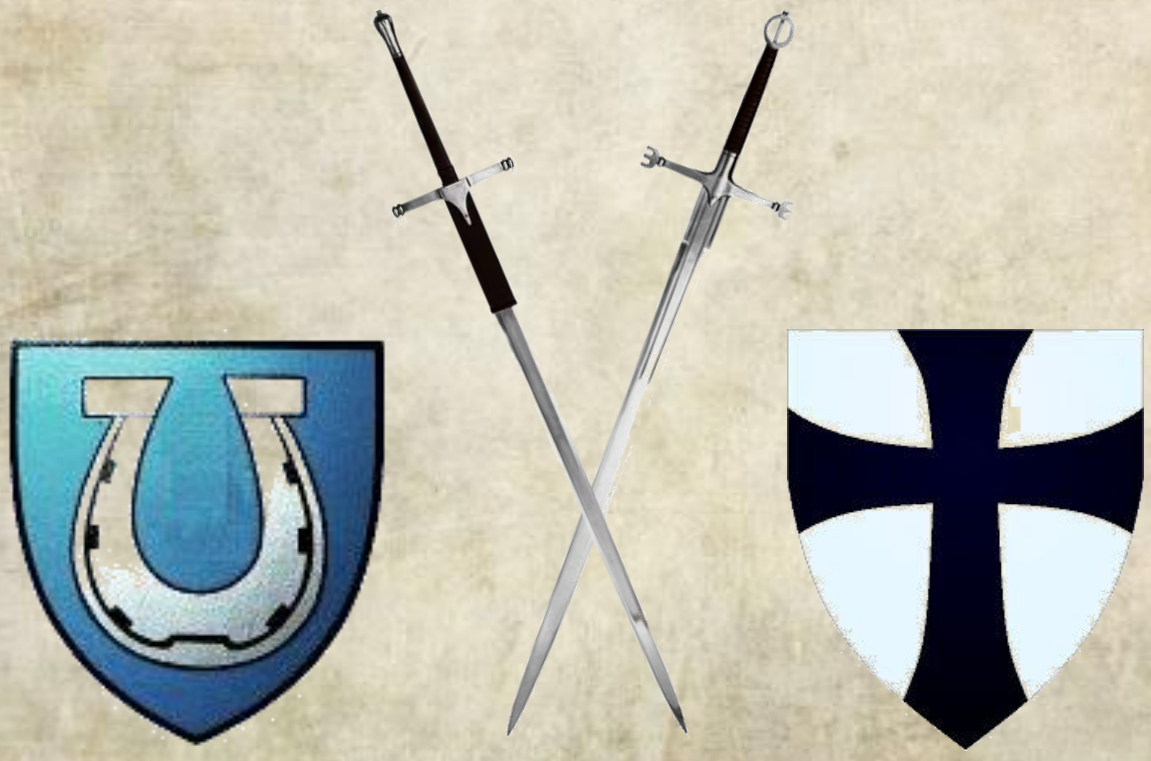

Cartea a doua

Capitolul I

După ce intră în curtea castelului, la început, Jurand nu mai ştia încotro s-o apuce, deoarece oşteanul care-l însoţise pe poartă, îl părăsise şi se îndreptase spre grajduri. Pe metereze, se aflau într-adevăr oşteni, câte unul sau mai mulţi, dar feţele lor erau atât de sfidătoare, iar privirile atât de batjocoritoare, încât cavalerului îi era uşor să ghicească îndată că nu-i vor arăta drumul, iar dacă aveau să-i răspundă la întrebare, poate doar cu vorbe necioplite şi de ocară.

Unii râdeau, arătându-l altuia cu degetul; alţii începură să arunce cu zăpadă în el, ca şi în ziua de ieri. Dar văzând o uşă mai mare decât celelalte, deasupra căreia era cioplit în piatră Cristos pe cruce, porni spre ea socotind că dacă comturul şi celelalte căpetenii se găsesc în altă parte a castelului sau în alte încăperi, o să-l întoarcă cineva din drumul greşit.

Aşa se şi întâmplă. În clipa când Jurand se apropie de uşa aceea, se deschiseră deodată amândouă canaturile şi se opri înaintea lui un tinerel cu capul ras precum clericii, dar îmbrăcat în veşminte laice, şi-l întrebă:

— Domnia Ta eşti Jurand de Spychów?

— Eu sunt.

— Cuviosul comtur mi-a poruncit să te conduc. Vino după mine.

Şi începu să-l ducă printr-o tindă mare, boltită, către scară. La scară, se opri totuşi şi cercetându-l din ochi pe Jurand, îl întrebă iarăşi:

— N-ai nici o armă la Domnia Ta? Mi s-a poruncit să te caut.

Jurand îşi ridică amândouă braţele, ca însoţitorul să-i poată vedea întreaga făptură, şi răspunse:

— Ieri le-am predat pe toate.

Atunci, călăuza coborî glasul şi spuse aproape în şoaptă:

— Ai grijă să nu-ţi arăţi mânia, fiindcă te afli în puterea lor.

— Dar şi a lui Dumnezeu, răspunse Jurand.

Şi spunând acestea, se uită eu luare-aminte la călăuză şi văzând pe faţa lui o expresie parcă de milă şi compătimire, rosti:

— Cinstea ţi se citeşte din ochi, copile. O să-mi răspunzi sincer la întrebarea mea?

— Grăbeşte-te, Domnia Ta, îl îndemnă călăuza.

— O să-mi dea copila înapoi în schimbul meu?

Tânărul îşi ridică sprâncenele cu mirare:

— Copila Domniei Tale se află aici?

— Fiica mea.

— Jupâniţă din turnul de lângă poartă?

— Adevărat. Au promis că mi-o vor trimite dacă mă voi preda.

Călăuza îşi mişcă mâna în semn că nu ştie nimic, dar faţa lui exprima neliniştea şi îndoiala.

Jurand îl mai întrebă:

— Este adevărat că o păzesc Szomberg şi Markwart?

— Fraţii aceştia nu se află la castel. Încearcă s-o iei, Domnia Ta, înainte de a se însănătoşi starostele Danveld.

Jurand se înfioară auzind aceste cuvinte, dar nu mai avu când să întrebe şi altceva, întrucât ajunseră într-o sală de la etaj, unde Jurand trebuia să se înfăţişeze înaintea starostelui de Szczytno. După ce deschise uşa, copilul de casă se trase înapoi spre scară.

Cavalerul de Spychów intră într-o încăpere spaţioasă, foarte întunecoasă, deoarece ochiurile de sticlă, prinse în rama de plumb, lăsau să pătrundă prea puţină lumină şi ziua de iarnă era noroasă. În celălalt capăt al odăii, ardea într-adevăr un foc straşnic în căminul uriaş, dar trunchiurile nu prea uscate dădeau prea puţină lumină. Abia după o vreme, când ochii lui Jurand se mai obişnuiră cu întunericul, văzu masa din fundul sălii şi pe cavalerii aşezaţi în jurul ei, iar dincolo de masă, o mulţime de scutieri înarmaţi şi oşteni, printre care bufonul de la castel, care ţinea de lanţ un urs îmblânzit.

Jurand luptase cândva cu Danveld, după care îl mai văzuse de două ori la curtea prinţului de Mazowsze ca sol, dar de atunci trecuseră câţiva ani; cu tot întunericul, îl recunoscu numai-decât şi după grăsime, şi după faţă, şi în sfârşit, pentru că stătea la masă la mijloc, într-un scaun cu rezemătoare, având o mână prinsă în ţele, rezemată de spetează. În dreapta lui, şedea bătrânul Zygfryd de Löwe din Insburk, un duşman neîmpăcat al seminţiei poloneze în general şi al lui Jurand de Spychów îndeosebi, în stânga fraţii mai tineri Gottfryd şi Rotgier. Danveld îi poftise

înadins, ca să asiste la triumful asupra unui vrăjmaş înfricoşător şi totodată să se bucure de roadele trădării pe care o puseseră împreună la cale şi la săvârşirea căreia puseseră umărul. Acum, şedeau aşadar comod îmbrăcaţi în straie moi de postav de culoare închisă, cu paloşe uşoare la şold - bucuroşi, siguri de ei, uitându-se la Jurand cu semeţie şi cu dispreţul nemăsurat pe care-l nutreau de obicei pentru cei mai slabi şi pentru învinşi.

Tăcerea dură un răstimp mai lung, fiindcă voiau să-şi sature privirile cu vederea bărbatului de care mai înainte se temeau, iar acum stătea înaintea lor cu capul plecat în piept, îmbrăcat în sacul de tort al căinţei, cu frânghia de gâtul de care atârna teaca paloşului.

Mai voiau, se pare, să-i vadă umilinţa cât mai mulţi oameni, pentru că prin uşile laterale care duceau spre alte odăi, intra cine vrea, aşa că sala se umpluse aproape jumătate cu bărbaţi înarmaţi. Toţi se uitau la Jurand cu o curiozitate nemărginită, discutând şi schimbând păreri în legătură cu el. Văzându-i pe toţi cei de faţă, îi mai veni inima la loc şi îşi spuse în sinea lui: „Dacă Danveld n-ar fi vrut să-şi ţină promisiunea, n-ar fi chemat atâţia martori".

În acest timp, Danveld făcu un semn cu mâna şi discuţiile încetară, apoi făcu semn unuia dintre scutieri care se apropie de Jurand şi apucându-l de frânghia de la gât, îl trase câţiva paşi mai aproape de masă.

Iar Danveld privi triumfător la cei de faţă şi zise:

— Priviţi cum înfrânge puterea Ordinului răutatea şi trufia.

— Deie Domnul să fie întotdeauna aşa! îi răspunseră cu toţii. Urmă iarăşi o clipă de tăcere, după care Danveld i se adresă prinsului:

— Ai muşcat Ordinul ca un câine turbat, de aceea Dumnezeu te-a adus ca pe un câine înaintea noastră, cu frânghia la gât, cerşind milă şi îndurare.

— Comture, nu mă compara pe mine cu un câine, răspunse Jurand, fiindcă-i înjoseşti pe cei care şi-au măsurat puterile cu mine şi au căzut de mâna mea.

La aceste cuvinte, printre nemţii înarmaţi se iscară murmure; nu se ştia dacă-i mâniase cutezanţa răspunsului sau îndreptăţirea lui.

Dar comturul nu era prea bucuros de întorsătura discuţiei, aşa că rosti:

— Uitaţi-vă cum ne scuipă în faţă prin semeţia şi trufia lui! Dar Jurand îşi ridică braţele, ca un om care cheamă cerul să-i fie martor, şi răspunse clătinând din cap:

— Dumnezeu vede că semeţia mea a rămas dincolo de poarta castelului. Dumnezeu vede şi va judeca dacă ruşinându-mi starea mea de cavaler, nu v-aţi ruşinat voi înşivă. Onoarea de cavaler este una singură şi oricine a fost investit, se cuvine s-o respecte.

Danveld îşi încruntă sprâncenele, dar în clipa aceea bufonul de la castel începu să scuture lanţul cu care ţinea ursul şi să strige:

— Predica! predica! a venit predicatorul din Mazowsze! Ascultați predica!...

După care se întoarse către Danveld:

— Stăpâne, graful Rosenheim, când clopotarul l-a trezit prea devreme pentru predică, i-a poruncit să mănânce frânghia clopotniței de la un nod la celălalt; şi predicatorul ăsta are o frânghie la gât, porunceşte-i s-o mănânce înainte de sfârşitul predicii.

Şi cu aceste cuvinte, începu să se uite la comtur cam neliniştit, pentru că nu era sigur dacă acesta va izbucni în râs sau va da poruncă să-l biciuiască pentru gluma spusă nelalocul ei. Dar frații călugări, fercheşi, îngăduitori şi chiar umili atunci când nu se simțeau prea puternici, nu mai cunoşteau măsura față de cei învinşi; astfel că Danveld nu numai că încuviință din cap în semn că îngăduia batjocura, dar chiar el însuşi răbufni cu atâta grosolănie, că pe chipurile câtorva scutieri mai tineri se întipări mirarea.

— Nu te plânge că ai fost înjosit, îl dojeni pe Jurand, fiindcă de te-aş fi pus chiar mai-mare peste câini, tot ar fi fost mai bine la noi, în Ordin, decât cavaler la voi.

Încurajat, bufonul începu să strige:

— Adu pieptenul să-mi piepteni ursul, căci o să-ți pieptene şi el pletele cu gheara!

La acestea, ici şi colo răsunară hohote de râs, iar un glas se auzi din spatele fraților călugări:

— Vara, o să coseşti trestia pe lac!

— Şi o să prinzi racii de pe stârvuri! strigă altul. Iar al treilea adăugă:

— Acum, însă, apucă-te şi goneşte ciorile de pe spânzurați! Aici, o să ai mereu de lucru.

Astfel îşi băteau joc nemții de Jurand, al cărui nume băga groaza în ei odinioară.

Treptat, întreaga adunare fu cuprinsă de veselie. Câțiva, ieşiră de după masă şi începură să se apropie de prins, să-l cerceteze mai de aproape şi să-l ia în râs: „Păi, acesta-i mistrețul de la Spychów, căruia comturul nostru i-a scos dinții; are botul plin de spumă; s-ar bucura să spintece pe cineva, dar nu poate!" Danveld şi ceilalți frați călugări, care voiau la început ca ascultarea să păstreze aparența solemnă a judecății, văzând că lucrurile iau altă întorsătură, se ridicaseră şi ei de pe lavițe şi se amestecaseră printre cei care se apropiaseră de Jurand.

De bună seamă, bătrânul Zygfryd din Insburk nu se bucura, dar însuşi comturul îi zise: „Descrețeşte-ți fruntea, o să fie şi mai multă veselie!" Şi începură şi ei să privească la Jurand, întrucât acesta era un prilej rar, deoarece cavalerii şi oştenii care-l văzuseră mai înainte atât de aproape, închiseseră ochi pe vecie, aşa că unii mai ziceau: „E tare spătos, deşi are un cojoc pe sub sac; ar putea fi umplut cu paie de mazăre şi purtat pe la iarmaroace..." Câte unii începură să ceară bere, ca ziua să fie şi mai veselă.

Într-adevăr, curând se aduseră urcioarele pântecoase, iar sala întunecată se umplu de mirosul spumei care izbucnea de sub dopuri. Comturul, înveselit, spuse: „Este atât de bine, încât mă tem să nu creadă că umilirea lui înseamnă chiar atât de mult pentru noi!" Aşa că iarăşi se apropiară de el şi, înghiontindu-l sub bărbie cu stacanele lor, îl îmbiară: „Ți

ar plăcea şi ție să bei, rât mazovian!" iar alții, tumându-şi bere în palme, i-o aruncau în ochi. Jurand, însă, stătea în mijlocul lor furios şi amețit, până când se îndreptă în cele din urmă către bătrânul Zygfryd şi simțind, se pare, că nu se mai putea stăpâni, începu să strige atât de tare, ca să domine murmurul din sală.

— Pe rănile Mântuitorului şi pe izbăvirea sufletului, dați-mi copila înapoi aşa cum ați promis!

Şi vru să-l înşface cu mâna dreaptă pe bătrânul comtur, dar acesta se feri repede şi-l întrebă cu asprime:

— În lături, robule, ce vrei?

— I-am dat drumul lui Bergow şi am venit singur, pentru că ați făgăduit că-mi veți reda copila pe care ați adus-o aici.

— Cine ți-a făgăduit? întrebă Danveld.

— Pe conştiința şi credința ta, comture!

— N-o să găseşti martori, dar martorii nu înseamnă nimic, când este vorba de cinste şi cuvânt.

— Pe cinstea ta! pe cinstea Ordinului! strigă Jurand.

— Atunci îți vei recăpăta fiica! răspunse Danveld.

După care se întoarse către cei de față şi rosti:

— Tot ce-a suferit aici, nu-i decât un joc nevinovat, prea neînsemnat pentru nelegiuirile şi crimele lui. Dar pentru că am promis să-i redăm fiica, dacă se va înfățişa şi se va umili înaintea noastră, atunci aflați că vorba unui cavaler teuton trebuie să fie cuvântul lui Dumnezeu neclintit, iar fetei pe care le-am luat-o tâlharilor, îi dăruim acum libertatea şi, după pocăința pentru păcatele făptuite împotriva Ordinului, îl vom lăsa şi pe el să se întoarcă acasă.

Unii rămaseră mirați de vorbele lui, fiindcă ştiindu-l pe Danveld şi vechea lui ranchiună împotriva lui Jurand, nu se aşteptau să se arate atât de cinstit. Aşa că bătrânul Zygfryd şi odată cu el Rotgier şi fratele Gottfryd se uitară, ridicându-şi sprâncenele cu mirare şi încruntându-şi fruntea, dar acesta se prefăcu că nu vede privirile lor întrebătoare şi spuse:

— O să-ți trimitem fata acasă sub pază, dar tu ai să rămâi aici până când oamenii noştri se vor întoarce cu bine şi vei plăti răscumpărarea.

Jurand rămase şi el puțin uimit, pentru că îşi pierduse speranța că sacrificiul lui îi va fi de vreun folos Danusiei, astfel că privi la Danveld aproape cu recunoştință şi răspunse:

— Dumnezeu să te răsplătească!

— Învață să-i cunoşti pe cavalerii lui Cristos, se sumeți Danveld.

La care Jurand:

— Toată mila ne vine de la El! Dar pentru că a trecut o bucată bună de vreme de când nu mi-am văzut fiica, îngăduie-mi s-o văd şi s-o binecuvântez.

— Fie, dar nu astfel decât în fața tuturor, care vor fi martorii credinței şi onoarei noastre:

Apoi îi porunci scutierului de lângă el s-o aducă pe Danusia, iar el se apropie de von Löwe, Rotgier şi Gottfryd, care-l înconjurară şi începură să vorbească între ei cu însufleţire.

— Eu nu mă împotrivesc, deşi nu aveai această intenție, îi zise bătrânul Zygfryd.

Iar viforosul Rotgier, vestit pentru vitejia şi cruzimea lui, zise:

— Cum adică, nu-i dai drumul numai fetei, ci şi câinelui ăstuia turbat, ca să muşte din nou?

— Nu te va mai muşca aşa! strigă Gotfryd.

— Chiar aşa!... va plăti răscumpărarea! răspunse Danveld fără grijă.

— Şi dacă ne-ar da totul, într-un an, doi va prăda de două ori pe atâta.

— Nu sunt contra în privința jupâniței, repetă Zygfryd, dar oițele călugărilor vor mai plânge mult din cauza acestui lup.

— Şi cuvântul nostru? întrebă Danveld zâmbind.

— Altfel vorbeai...

Danveld înălță din umeri.

— N-ați avut destulă veselie? întrebă. Vreți şi mai multă?

Ceilalți îl înconjurară iarăşi pe Jurand şi, socotind că fapta bună a lui Danveld se răsfrângea asupra întregului Ordin, începură să se împăuneze singuri.

— Ei, ciomăgarule! îl apostrofă căpetenia arcaşilor de la castel, nu-i aşa că frații tăi păgâni nu s-ar fi purtat aşa cu un cavaler creştin de-al nostru?

— Ne-ai băut sângele, nu-i aşa?

— Iar noi ți-am răsplătit piatra cu pâine...

Dar Jurand nu mai lua în seamă nici trufia, nici disprețul care se simțeau în cuvintele lor; avea inima plină de bucurie şi genele umede. Se gândea că iată, peste o clipă, o va vedea pe Danusia, şi este drept, datorită lor, aşa că se uita la cei care-i vorbeau aproape cu umilință, iar în cele din urmă, răspunse:

— Aşa este! Adevărat, n-am fost milostiv pentru voi, dar... nu v-am trădat.

Deodată, în celălalt colț al sălii răsună un glas: „Uite, jupâniță!" şi tăcerea se aşternu dintr-odată. Oştenii se desfă- cură în amândouă părțile, pentru că, deşi nici unul dintre ei n-o mai văzuse până atunci pe fiica lui Jurand, cei mai mulți, din cauza că Danveld nu obişnuia să-şi dea în vileag faptele, nu ştiau nimic despre şederea ei la castel, totuşi, cei care ştiau, le putuseră spune celorlalți despre frumusețea ei.

Aşadar, toți ochii se îndreptară cu mare curiozitate spre uşa prin care avea să apară.

Mai întâi, se arătă un scutier, urmat de slujitoarea călugăriță, cunoscută de toți, aceeaşi care venise la conacul din pădure, iar după ea, intră fata îmbrăcată în alb, cu părul desfăcut, legat pe frunte cu o panglică.

Şi deodată, în toată sala, bubui ca tunetul un hohot uriaş de râs. Jurand, care în primul moment se repezise spre fiica lui, se dădu deodată înapoi şi încremeni palid ca ceara, privind uluit la capul ascuțit, la buzele vinete şi la ochii rătăciți ai unei fete pe care i-o prezentau drept Danusia.

— Asta nu-i fiica mea! rosti cu glas temător.

— Nu-i fiica ta? se minună Danveld. Pe Sfântul Liboriusz din Padeborn! Fie că noi n-am scăpat-o din mâinile tâlharilor pe fiica ta, fie vreun vrăjitor a schimbat-o, pentru că alta nu se mai află la Szczytno.

Bătrânul Zygfryd, Rotgier şi Gottfryd se uitară unii la alții, admirând iscusința lui Danveld, dar nici unul dintre ei nu mai avu timp să spună nimic, fiindcă Jurand începu să strige cu glas cumplit:

— Ba este la Szczytno! Am auzit-o cântând, am auzit glasul copilei mele!

La acestea, Danveld se întoarse către cei de față şi rosti calm şi apăsat:

— Vă iau martori pe toți cei adunați aici, în special pe tine, Zygfryd de Insburk, şi pe voi, cuvioşi frați, Rotgier şi Gottfryd, că îmi respect cuvântul dat şi promisiunea făcută redându-i această fată, despre care tâlharii învinşi de noi spuneau că este fiica lui Jurand de Spychów. Dacă nu-i fiica lui, nu este vina noastră, ci mai degrabă voința lui Dumnezeu care a vrut în acest fel să-l dea pe Jurand în mâinile noastre.

Zygfryd şi cei doi frați mai tineri înclinară din cap în semn că aud şi la nevoie vor depune mărturie. După aceea, schimbară iarăşi priviri repezi între ei, pentru că asta era mai mult chiar decât se aşteptau: să-l prindă pe Jurand, să nu-i înapoieze fiica şi totuşi aparent să-şi țină făgăduiala, cine-ar fi putut obține mai mult!

Dar Jurand se aruncă în genunchi şi începu să-l conjure pe Danveld pe toate relicvele sfinte de la Malborg, apoi pe pulberea şi capetele părinților să-i dea înapoi copila adevărată şi să nu se poarte ca un înşelător şi trădător care-şi încalcă jurământul şi promisiunea. În glasul lui era atâta disperare şi adevăr, încât unii începură să ghicească viclenia, iar altora le trecu prin minte că poate într-adevăr vreun vrăjitor îi preschimbase înfățişarea fetei.

— Dumnezeu îți vede trădarea! strigă Jurand. Pe rănile Mântuitorului! pe ceasul morții tale, redă-mi copila!

Şi ridicându-se din genunchi, înaintă adus de spate spre Danveld, ca şi când ar fi vrut să-i îmbrățişeze picioarele, şi ochii aproape că-i străluceau de nebunie, iar glasul îi exprima pe rând durerea, teama, disperarea şi amenințarea. Danveld, însă, auzind în fața tuturor învinuirea de trădare şi înşelătorie, începu să pufnească pe nări, până când mânia i se răsfrânse pe față ca o flacără, aşa că, vrând să-i dea lovitura din urma nefericitului, se apropie şi el şi aplecându-se la urechea lui, îi şopti printre dinții încleştați.

— Dacă am să ți-o înapoiez, atunci numai cu bastardul meu...

În aceeaşi clipă, Jurand mugi ca un taur: îl apucă pe Danveld cu amândouă mâinile şi îl ridică în sus. În sală, răsună un strigăt înfricoşător: „Cruță-l!" după care trupul comturului se izbi cu o putere atât de năprasnică de podeaua de piatră, încât creierii din tidva spartă îi împroşcară pe Zygfryd şi Rotgier care se aflau mai aproape.

Jurand se repezi către peretele lateral, lângă care se aflau armele şi apucând un paloş mare pentru două mâini, se năpusti ca o furtună asupra nemților împietriți de spaimă.

Erau toți oamenii obişnuiți cu bătăliile, măcelurile şi sângele, dar cu toate acestea, curajul le pierise cu totul, aşa că şi după aceea, când momentul de surpriză trecu, începură să se retragă şi să se împrăştie, cum se împrăştie turma de oi în fața lupului care ucide cu fiecare muşcătură. Sala răsuna de strigăte înfricoşate, tropăit de picioare, zgomotul tacâmurilor răsturnate, țipetele slujitorilor, mormăitul ursului care, smulgându-se din mâinile bufonului, încerca să ajungă la fereastra înaltă, de răcnetele războinicilor care cereau arme, scuturi, paloşe şi arbalete. În sfârşit, săbiile ieşiră din teacă şi câteva zeci de tăişuri se îndreptară spre Jurand, dar acesta, nemaiținând seama de nimic, pe jumătate nebun, sări singur asupra lor şi începu o luptă sălbatică, nemaiauzită, asemănătoare mai degrabă cu un măcel decât cu o răfuială turbată. Tânărul şi impulsivul frate Gottfryd îi aținu cel dintâi calea lui Jurand, dar acesta îi reteză cu fulgerul paloşului capul odată cu brațul şi umărul; după care mai căzură de mâna lui căpetenia arcaşilor şi economul castelului von Bracht, şi englezul Hugues căruia, deşi nu prea înțelegea despre ce este vorba, îi era milă de Jurand, de suferința lui şi scosese sabia abia după uciderea lui Danveld. Ceilalți, văzând puterea înspăimântătoare şi dezlănțuirea bărbatului, se strânseră laolaltă, ca să-i opună rezistență împreună, dar astfel nenorocirea lor fu şi mai mare, întrucât el, cu părul vâlvoi şi privirile rătăcite, mânjit tot şi lacom de sânge, amețit şi turbat, frângea, despica şi rupea cu lovituri de paloş această mulțime îmbulzită, doborând oamenii pe podeaua împroşcată de sânge, cum doboară furtuna copacii. Şi sosi iarăşi clipa de groază cumplită, când părea că acest mazurian spăimos îi va nimici şi-i va ucide singur pe toți aceşti oameni, şi aşa cum haita lărmuitoare de câini nu poate răzbi mistrețul fioros fără ajutorul puşcaşilor, tot aşa şi aceşti nemți înarmați nu se puteau măsura cu puterea şi înverşunarea lui, lupta cu el însemnând doar moartea şi pierzania lor.

— Împrăştiați-vă! înconjurați-l! loviți-l din spate! porunci bătrânul Zygfryd de Löwe.

Aşa că se împrăştiată prin sală, cum se împrăştie stolul de grauri pe câmp, când se repede asupra lor de sus eretele cu ciocul încovoiat, dar nu putură să-l înconjoare, fiindcă în nebunia luptei, în loc să caute un loc de apărare, Jurand începu să-i urmărească pe lângă pereți şi pe cine ajungea, acela murea ca lovit de trăsnet. Umilința, disperarea, speranțele spulberate, toate preschimbate în dorința de sânge păreau să-i sporească de zece ori

puterea înnăscută. Paloşul, pentru care cei mai puternici dintre cavalerii teutoni aveau nevoie de amândouă mâinile, el îl mânuia cu una singură, ca pe un fulg. Nu căuta să scape cu viaţă, nu căuta nici măcar izbânda, nu voia decât să se răzbune şi asemenea focului sau râului care rupând digul, distruge orbeşte tot ce-i stăvileşte calea, aşa şi el, înspăimântător, distrugător, orb, sfâşia, călca în picioare, omora şi stingea viețile potrivnicilor.

Nu puteau să-l lovească pe la spate, deoarece la început nu ajungeau la el, iar pe de altă parte, oştenii de rând se temeau să se apropie şi să-l atace din spate, înțelegând că dacă s-ar întoarce spre ei, nici o putere omenească nu-i va scăpa de moarte. Alții erau cuprinşi de groază la gândul că un om obişnuit n-ar fi putut face atâta rău, aşadar au de-a face cu un bărbat pe care-l ajută niscaiva puteri supranaturale.

Dar bătrânul Zygfryd şi împreună cu el fratele Rotgier intrară în galeria care ducea pe deasupra ferestrelor sălii şi începură să-i cheme şi pe ceilalți să vină după ei. Aceştia îi ascultară cu atâta grabă, încât se împingeau unii pe alții pe scară, vrând să ajungă sus cât mai repede şi de acolo să-l atace pe vajnicul uriaş cu care o luptă dreaptă se vădea cu neputință. În cele din urmă, ultimul trânti uşa care ducea la cor şi Jurand rămase jos singur. Din galerie se auziră strigăte de bucurie, de triumf şi numaidecât începură să zboare spre cavaler scaune grele de stejar, lavițe şi cercuri de fier de la torțe. Unul îl nimeri în frunte deasupra sprâncenelor şi-i umplu fața de sânge. În acelaşi timp, se deschise uşa mare de la intrare şi oştenii chemați prin ferestrele de sus dădură buzna în sală, înarmați cu sulițe, halebarde, arbalete, arcuri, răngi, frânghii şi tot felul de alte arme pe care apucaseră să pună mâna.

Jurand, înverşunat, îşi şterse sângele de pe față cu mâna stângă, ca să nu-i întunece vederea, îşi adună puterile şi se aruncă asupra tuturor. În sală, răsunară din nou gemete, scrâşnetul fierului, al dinților şi glasurile îngrozite ale luptătorilor ucişi.

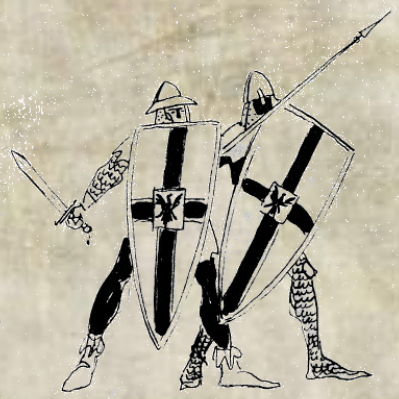

Capitolul II

În aceeaşi seară, şedea la masă bătrânul Zygfryd de Löwe care luase deocamdată conducerea oraşului Szczytno după comturul Danveld, iar lângă el fratele Rotgier, cavalerul de Bergow, fostul ostatic al lui Jurand, şi doi tineri şlahtici, novici care aveau să îmbrace curând mantiile albe. Viforniţa de iarnă urla dincolo de geamuri, zgâlţâia ramele de plumb ale ferestrelor, clătina flacăra torţelor aprinse în locaşele de fier şi din când în când împrăştia rotocoale de fum prin sală. Printre fraţi, deşi se adunaseră la sfat, domnea tăcerea, deoarece aşteptau cuvântul lui Zygfryd, dar acesta, rezemându-şi coatele de masă şi împreunându-şi mâinile pe capul cărunt aplecat, şedea mohorât, cu faţa în umbră şi cu gânduri negre în suflet.

— În legătură cu ce trebuie să ne sfătuim? întrebă în cele din urmă fratele Rotgier.

Zygfryd îşi înălţă capul, privi la cel care vorbea şi trezindu-se din îngândurare, spuse:

— Trebuie să vorbim despre nenorocirea ce ne-a lovit, despre ce vor spune maestrul şi sfatul Ordinului, fiindcă faptele noastre nu se cuvine să-i păgubească pe fraţii noştri.

După care tăcu din nou, dar după o clipă, privi împrejur şi trase aer pe nas:

— Aici, miroase încă a sânge.

— Nu, comture, răspunse Rotgier, am dat poruncă să se spele podeaua şi să se afume cu pucioasă arsă. Aici, miroase a pucioasă.

Zygfryd se uită cu o privire ciudată la cei de faţă şi zise:

— Ai milă, spirit al luminii, de sufletele fraților Danveld şi Gottfryd!

Înțeleseră şi ei că implora mila dumnezeiască pentru sufletele morților numai pentru că auzise pomenindu-se de pucioasă şi se gândise la iad, aşa că se înfiorară cu toții şi răspunseră deodată:

— Amin! amin! amin!

Un răstimp se auzi iarăşi vuietul vântului şi clinchetul ramelor de la ferestre.

— Unde sunt trupurile comturului şi al fratelui Gottfryd? se interesă bătrânul.

— În capelă; preoții le îngână litaniile de cuviință.

— I-au aşezat în sicrie?

— Da, dar comturul este acoperit, pentru că are capul şi fața zdrobite.

— Unde sunt celelalte trupuri? şi răniții?

— Trupurile sunt în zăpadă, ca să înțepenească, înainte de a se face sicriele, iar răniții au fost oblojiți la bolniță.

Zygfryd îşi împreună din nou mâinile pe cap:

— Şi toate astea le-a făcut un singur om!... Spirite ale Luminii, să apărați Ordinul când va începe războiul cel mare cu această seminție de lupi!

La acestea, Rotgier îşi înalță privirea, ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva, şi rosti:

— La Wilno, l-am auzit pe starostele de Sambijsk spunându-i fratelui său, maestrul: „Dacă n-ai să începi războiul cel mare şi n-ai să-i nimiceşti până la cel din urmă, ca nici numele să nu mai rămână după ei, va fi vai şi amar de noi şi de poporul nostru".

— Să ne dea Dumnezeu un astfel de război şi o întâlnire cu ei! se rugă unul dintre şlahticii novici.

Zygfryd se uită prelung la el, ca şi când ar fi vrut să-i spună: „Astăzi, ai avut prilejul să te întâlneşti cu unul dintre ei", dar văzându-i făptura mărunțică şi tânără sau poate amintindu-şi că şi el, deşi vestit prin curajul său, nu voise să se ducă la moarte sigură, uită de reproş şi întrebă:

— Care dintre voi l-ați văzut pe Jurand?

— Eu, răspunse de Bergow.

— Trăieşte?

— Trăieşte, zace în aceeaşi plasă în care l-am prins. Când şi-a revenit, oştenii au vrut să-l omoare, dar capelanul a fost împotrivă.

— Nu putem să-l omorâm. Este un om cunoscut printre ai lui şi s-ar isca un scandal grozav, răspunse Zygrfyd. Pe de altă parte, n-avem cum să ascundem ce s-a întâmplat, întrucât au fost prea mulți martori.

— Atunci, ce să spunem şi ce să facem? întrebă Rotgier.

Zygfryd căzu pe gânduri şi, în sfârşit, spuse:

— Domnia Ta, nobile graf de Bergow, ai să te duci la Malborg, la maestru. Ai gemut în robia lui Jurand şi eşti oaspetele Ordinului, aşadar, ca un oaspete care nu trebuie neapărat să țină partea călugărilor, te vei bucura de crezare. De aceea, să spui ce-ai văzut, anume că Danveld

scăpând din mâinile tâlharilor o fată şi crezând că-i fiica lui Jurand, l-a vestit pe acesta, care a venit la Szczytno şi... ce s-a întâmplat mai departe, ştii şi Domnia Ta...

— Să-mi fie cu iertare, cuvioase comture, răspunse de Bergow. Grea robie am îndurat la Spychów şi, ca oaspete al Domniei Tale, m-aş bucura să depun mărturie în folosul Domniei Tale, dar pentru liniştea conştiinţei mele, spune-mi: n-a fost oare la Szczytno adevărata fiică a lui Jurand şi nu trădarea lui Danveld l-a făcut să înnebunească pe înfricoşătorul ei părinte?

Zygfryd de Löwe ezită un răstimp să-i răspundă; în sinea lui sălăşluia o ură adâncă faţă de semiņţia polonă, o cruzime care o întrecea până şi pe a lui Danveld, şi cupiditatea, când era vorba de Ordin, şi trufia, şi lăcomia, dar nu avea nici pic de milă pentru vicleniile mărunte. Cea mai mare amărăciune şi supărare a vieţii lui era că în ultima vreme, treburile Ordinului, din cauza lipsei de ascultare şi a samavolniciei, evoluaseră în aşa fel că vicleniile deveniseră una dintre cele mai însemnate manifestări ale vieţii călugărilor. De aceea, întrebarea lui de Bergow atinse în el această coardă, cea mai dureroasă, a sufletului, şi abia după o aşteptare mai lungă, spuse:

— Danveld se află în faţa lui Dumnezeu şi El îl judecă, iar Domnia Ta, nobile graf, dacă o să te întrebe ce părere ai, n-ai decât să spui ce vrei: aşadar, dacă despre ce-ai văzut cu ochii Domniei Tale, vei spune că înainte de a-l prinde în plasă pe groaznicul bărbat, ai văzut nouă trupuri fără viaţă, afară de răniţi, pe această podea, iar printre ei şi trupul lui Danveld, al fratelui Gottfryd, al lui von Bracht şi al lui Hugo, precum şi ale celor doi novici... Dumnezeu să-i odihnească. Amin!

— Amin! amin! repetară şi novicii.

— Şi să mai spui, adăugă Zygfryd, că deşi Danveld a vrut să-l strângă cu uşa pe un vrăjmaş al Ordinului, nimeni dintre cei de faţă n-a scos cel dintâi paloşul din teacă împotriva lui Jurand

— Voi spune doar ce-am văzut cu ochii mei, încuviinţă de Bergow.

— Iar înainte de miezul nopţii, să veniţi cu toţii la capelă, unde şi noi vom veni să ne rugăm pentru sufletele morţilor, răspunse Zygfryd.

Şi-i întinse mâna, în semn de mulţumire şi totodată de rămas-bun, fiindcă voia să mai rămână la sfat numai cu fratele Rotgier, la care ţinea ca la ochii din cap, cum doar un tată putea să ţină la singurul său fiu. Din cauza acestei iubiri nemăsurate, în Ordin se făceau tot felul de presupuneri, dar nimeni nu era sigur de nimic, mai ales că bătrânul cavaler, pe care Rotgier îl socotea părintele său, trăia încă la micul lui castel din Germania şi nu se lepădase niciodată de acest fiu.

Într-adevăr, după plecarea lui Bergow, Zygfryd îi îndepărtă şi pe cei doi novici sub pretextul că trebuie să supravegheze întocmirea sicrielor pentru oştenii ucişi de Jurand, iar când uşa se închise în urma lor, se întoarse repede spre Rotgier şi zise:

— Ascultă la mine: n-avem decât un mijloc ca nimeni să nu afle niciodată că adevărata fiică a lui Jurand a fost la noi.

— Nu va fi prea greu, răspunse Rotgier, pentru că, afară de Danveld, Gottfryd, noi doi şi călugărița slujitoare care o păzea, nimeni nu mai ştia că ea se află aici. Pe oamenii care au adus-o de la conacul din pădure, Danveld a poruncit să-i îmbete şi să-i spânzure. Erau unii în garnizoană, care bănuiau ce se petrece, dar nătânga i-a făcut să-şi piardă mințile, aşa că nici ei nu mai ştiu oricum dacă a fost o greşeală din partea noastră sau vreun vrăjitor a prefăcut-o astfel pe fiica lui Jurand.

— Asta-i bine, se bucură Zygfryd.

— Iar eu m-am gândit, nobile comtur, dacă n-ar fi mai bine să punem totul în spinarea lui Danveld, care a murit...

— Şi să recunoaştem în acest fel în fața lumii întregi că, în vreme de pace şi negocieri cu prințul de Mazowsze, am răpit-o de la curtea lui pe pupila şi jupâniță prințesei? Nu, asta-i cu neputință... La curte, am fost văzuți împreună cu Danveld şi marele doftor, ruda lui, ştie că am întreprins totul împreună... Dacă-l învinovățim pe Danveld, o să vrea să-şi răzbune prietenul...

— Atunci, să chibzuim mai bine lucrurile, propuse Rotgier.

— Să chibzuim şi să găsim o idee mai bună, fiindcă altfel va fi vai de noi! Dacă am înapoia-o pe jupâniță, ea singură ar spune că n-am luat-o de la tâlhari, iar cei care au răpit-o au adus-o la Szczytno.

— Aşa-i.

— Şi nu-i vorba numai de vinovăția noastră. Prințul se va plânge regelui polon, iar solii lor nu vor întârzia să vorbească pe la toate curțile despre violențele noastre, despre trădarea şi crimele noastre. Ce pagubă uriaşă pentru Ordin! însuşi maestrul, dacă ar şti adevărul, ne-ar porunci s-o ascundem pe această jupâniță.

— Dar şi aşa, dacă ea şi-ar pierde urmele, nu ne vor învinovăți tot pe noi? întrebă Rotgier.

— Nu! fratele Danveld era un om iscusit. Mai ții minte că i-a pus condiția Lui Jurand nu numai să vină singur la Szczytno, ci înainte de asta să-i scrie prințului că se duce să-şi răscumpere fiica de la tâlhari şi ştie că ea nu se află la noi.

— Adevărat, dar cum o să explicăm, în acest caz, ce s-a întâmplat la Szczytno?

— O să spunem că ştiind că Jurand îşi caută copila, şi luând de la tâlhari o altă fată care nu ştia să spună cine este, i-am dat de ştire lui Jurand, socotind că ar putea fi fiica lui, iar acesta, venind, şi-a pierdut mințile la vederea fetei şi posedat de un duh rău, a vărsat atâta sânge nevinovat, încât nici o încăierare nu ne-ar putea costa mai mult.

— Chiar aşa, răspunse Rotgier, prin gura Domniei Tale vorbeşte înțelepciunea şi experiența de viață. Faptele rele ale lui Danveld, chiar dacă am lăsa toată vina să cadă în spinarea lui, ar fi puse în seama Ordinului,

aşadar, a noastră a tuturor, a sfatului şi a maestrului însuşi; aşa, însă, se va dovedi nevinovăția noastră şi toată paguba va cădea asupra lui Jurand, a răutății polonezilor şi a legăturilor lor cu puterile iadului...

— Şi atunci n-are decât să ne judece cine vrea: papa sau împăratul Romei.

— Aşa-i.

Se aşternu o clipă de tăcere, după care fratele Rotgier întrebă:

— Deci ce să facem cu fiica lui Jurand?

— Să ne sfătuim.

— Dă-mi-o mie.

Dar Zygfryd se uită la el şi răspunse:

— Nu! Ascultă-mă, tinere frate! Când este vorba despre Ordin, nu te arăta îngăduitor nici cu bărbații, nici cu femeile, dar nici cu tine însuți. Pe Danveld l-a ajuns pedeapsa lui Dumnezeu, fiindcă n-a vrut să răzbune numai nedreptățile Ordinului, ci să-şi mulțumească şi poftele proprii.

— Nu mă judeci cu dreptate! aprecie Rotgier.

— Nu te arăta indulgent cu tine însuți, îl întrerupse Zygfryd, pentru că astfel îți vor slăbi puterile trupului şi ale sufletului, iar genunchiul seminției potrivnice, mai puternic, îți va apăsa cândva pieptul atât de tare, că nu te vei mai putea ridica.

Şi pentru a treia oară îşi rezemă capul mohorât într-o mână, dar se vede că se adresa doar propriei conştiințe şi se gândea numai la el, deoarece reluă după o clipă:

— Şi pe mine mă apasă mult sânge omenesc, multă durere, multe lacrimi... Şi eu, când a fost vorba de Ordin şi când am văzut că nu izbutesc nimic cu puterea, n-am ezitat să aleg alte mijloace; dar când mă voi înfățişa înaintea lui Dumnezeu, pe care-L iubesc şi-L cinstesc, Îi voi spune: „Am făcut-o numai pentru Ordin, iar pentru mine am ales doar suferința".

După care, îşi duse mâinile la tâmple, îşi înălță capul şi ochii şi strigă:

— Lepădați-vă de plăcere şi deşănțare, întăriți-vă trupurile şi inimile, fiindcă văd albeața fulgilor de vultur în văzduh şi ghearele păsării de pradă roşii de sângele teuton...

Celelalte cuvinte i le întrerupse o pală de vifor atât de puternică, încât o fereastră de sus deasupra galeriei, se deschise trântindu-se, şi toată sala se umplu de vuietul şi şuieratul viforniței, de fulgi de zăpadă.

— În numele Spiritului Luminii! Rea noapte! exclamă bătrânul cruciat.

— Noaptea puterilor necurate! răspunse Rotgier. Dar, Domnia Ta, de ce în loc de: în numele lui Dumnezeu, spui: „în numele Spiritului Luminii"?

— Spiritul Luminii este Dumnezeu, răspunse bătrânul, după care, vrând parcă să schimbe vorba, continuă:

— Sunt preoți şi lângă trupul lui Danveld?

— Sunt...

— Doamne, ai milă de el!

Şi tăcură amândoi, apoi Rotgier chemă slujitorii şi le porunci să închidă fereastra şi să învioreze torțele, iar când aceştia plecară, întrebă din nou:

— Ce-o să faci cu fiica lui Jurand, Domnia Ta? O s-o duci de aici la Insburk?

— O s-o duc la Insburk şi o să fac cu ea ce-mi va cere binele Ordinului.

— Şi eu ce trebuie să fac?

— Ai destul curaj în inima ta?

— Ce-am făcut, ca să te îndoieşti de asta?

— Nu mă îndoiesc, pentru că te cunosc, şi pentru bărbăția ta țin la tine mai mult decât la oricine pe lume. Tu să te duci la curtea prințului de Mazowsze şi să-i povesteşti tot ce s-a petrecut aici, aşa cum am plănuit amândoi.

— Să risc astfel o moarte sigură?

— Dacă moartea ta sporeşte faima Crucii şi a Ordinului, trebuie s-o faci. Dar nu! Nu te aşteaptă pierzania. Ei nu-şi nedreptățesc musafirii: poate doar dacă te-ar provoca la duel cineva, cum a făcut cavalerul acela tânăr, care ne-a provocat pe toți... El sau altcineva, dar asta nu înseamnă nici o primejdie...

— Să dea Dumnezeu! Ar putea totuşi să mă prindă şi să mă închidă în temniță.

— Nu vor face una ca asta. Nu uita că avem scrisoarea lui Jurand către prinț, iar în afară de asta, tu te duci să te plângi împotriva lui Jurand. Ai să povesteşti cum a fost, ce-a făcut la Szczytno şi vor trebui să-ți dea crezare... Noi i-am dat primii de ştire că am găsit o fată, noi l-am poftit să vină şi s-o vadă, iar el a venit, şi-a făcut de cap, l-a ucis pe comtur, ne-a căsăpit oamenii. Aşa să le spui şi ei ce crezi c-o să zică? În acest fel, vestea morții lui Danveld se va răspândi în toată Mazowia. Aşa că nu se vor mai gândi să se plângă. Fireşte, vor continua s-o caute pe jupâniță, dar de vreme ce însuşi Jurand a scris că nu se află la noi, bănuielile nu vor cădea asupra noastră. Trebuie să ne prefacem curajoşi şi să le închidem gura, pentru că şi aşa se vor gândi că dacă am fi vinovați, nici unul dintre noi n-ar mai cuteza să vină.

— Adevărat. După înmormântarea lui Danveld, am să plec îndată la drum.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, fiule! Dacă vom face totul cum trebuie, nu se va lega nimeni de tine, în schimb, musai să se lepede de Jurand, ca noi să nu mai putem spune: Uite cum se poartă cu noi!

— Şi aşa tot trebuie să ne plângem pe la toate curțile.

— Mai marele bolniței se va îngriji de asta şi pentru binele Ordinului şi ca rudă a lui Danveld.

— Da, dar dacă diavolul acesta de la Spychów ar învia şi şi-ar recăpăta libertatea...

Zygfryd se uită mohorât înaintea lui, apoi răspunse rar şi apăsat:

— Chiar dacă şi-ar recăpăta libertatea, nu va mai rosti niciodată nici un cuvânt rău împotriva Ordinului.

După care începu să-l învețe pe Rotgier ce trebuie să spună şi să ceară la curtea din Mazowsze.

Capitolul III

Vestea despre întâmplarea de la Szczytno sosi totuşi la Varşovia înaintea fratelui Rotgier şi stârni mare uimire şi îngrijorare. Nici măcar prinţul şi nici altcineva de la curte nu erau în stare să înţeleagă ce se petrecuse. Nu cu mult înainte, tocmai când Mikołaj de Długolas trebuia să plece la Malborg cu scrisoarea prinţului, în care acesta se plângea cu amărăciune de răpirea Danusiei de către comturii de la hotar şi aproape că cerea ameninţător înapoierea ei neîntârziată, venise o scrisoare de la stăpânul de la Spychów, care-i anunţa că fiica lui n-a fost răpită de cavalerii teutoni, ci de către nişte tâlhari obişnuiţi de la hotar şi în curând va fi eliberată prin răscumpărare. Drept care, solul nu mai plecase, deoarece nu-i trecea nimănui prin minte că teutonii obţinuseră o astfel de scrisoare de la Jurand, ameninţându-l că-i vor omorî copila. Dar şi aşa era greu de înţeles ce se întâmplase, fiindcă zavistnicii de la hotar, supuşi ai prinţului ca şi ai Ordinului, se atacau unii pe alţii vara, nu iarna, când zăpada le trăda urmele. Atacau de obicei negustătorii sau îşi îngăduiau să jefuiască satele, luând ostatici şi vite, dar să îndrăznească să-i facă pagubă însuşi prinţului şi să-i răpească pupila, pe deasupra şi fiica unui cavaler puternic care stârnea spaima tuturor, asta întrecea orice închipuire. La acestea, ca şi la alte îndoieli, răspundea totuşi scrisoarea lui Jurand cu pecetea lui, adusă de astă dată de un om despre care se ştia că provine de la Spychów; lucru care spulbera orice bănuieli, numai că prinţul se înfurie cum nu se mai

întâmplase de mult şi porunci ca tâlharii să fie urmăriți de-a lungul întregului hotar al ținutului său, rugându-l pe prințul de Płock să facă şi el la fel şi să nu se arate zgârcit cu pedepsirea răufăcătorilor.

Dar tocmai atunci, sosi ştirea despre cele petrecute la Szczytno.

Şi trecând din gură în gură, crescuse de zeci de ori. Se zvonea că Jurand, venind de unul singur la castel, se năpustise prin poarta deschisă şi făcuse asemenea prăpăd, încât din toată garnizoana aproape că nu mai rămăsese nimeni în viață, că fuseseră nevoiți să trimită după ajutoare pe la castelele apropiate, să cheme cavalerii şi pedestraşii înarmați din popor, care abia după două zile de asediu izbutiseră să pătrundă înapoi în castel şi acolo să-l omoare pe Jurand şi pe însoțitorii lui. Se mai spunea că acele oşti vor trece probabil acum hotarul şi va începe negreşit marele război. Prințul, care ştia cât de mult îşi dorea marele maestru ca în caz de război cu regele polon forțele celor două principate mazoviene să rămână la o parte, nu credea aceste veşti, deoarece pentru el nu era o taină că dacă teutonii vor începe războiul cu el sau cu Ziemowit de Płock, nici o putere omenească nu-i va reține pe polonezii din regat, iar maestrul se temea de acest război. Ştia că trebuie să vină, dar voia să-l mai amâne, întâi pentru că avea o fire paşnică, iar în al doilea rând, fiindcă pentru a se măsura cu puterea lui Jagiełło, trebuia să-şi pregătească o forță pe care până atunci Ordinul n-o avusese niciodată şi în acelaşi timp să se asigure de ajutorul principilor şi al cavalerilor nu numai din Germania, ci din tot Apusul.

Aşadar, prințul nu se temea de război, voia totuşi, să ştie ce se întâmplase, ce trebuie să gândească despre cele petrecute la Szczytno, despre dispariția Danusiei, despre toate aceste veşti care soseau de la hotar, aşa că, deşi nu-i suporta pe cavalerii teutoni, se bucură când într-o seară, căpetenia arcaşilor îl vesti că venise un călugăr cavaler şi cere să fie ascultat.

Îl primi totuşi cu semeție şi cu toate că recunoscu numaidecât că este unul dintre cei doi frați care fuseseră la curtea din pădure, se prefăcu că nu şi-l aminteşte şi îl întrebă cine este, de unde vine şi ce-l aduce la Varşovia.

— Sunt fratele Rotgier, răspunse teutonul, şi nu de mult am avut cinstea să mă plec înaintea Luminăției Tale.

— Atunci, dacă eşti călugăr, de ce nu porți veşminte potrivite?

Cavalerul începu să-i explice că nu îmbrăcase mantia albă cu cruce numai pentru că, dacă ar fi făcut-o, ar fi fost luat prins sau ucis de cavalerii din Mazowsze: peste tot în lumea întreagă, în toate regatele şi principatele, semnul crucii pe mantie apără, câştigă bunăvoința şi ospitalitatea oamenilor şi doar în principatul Mazowsze crucea îl osândeşte la pierzanie pe omul care o poartă.

Prințul îl întrerupse mânios:

— Nu crucea, fiindcă şi noi o sărutăm, ci ticăloşia voastră... Iar dacă sunteți mai bine primiți în altă parte, aceasta se întâmplă numai pentru că nu vă cunosc prea bine.

După care, văzând că oaspetele se speriase foarte tare la auzul acestor cuvinte, îl întrebă:

— Ai fost la Szczytno, aşadar ştii ce s-a întâmplat acolo?

— Am fost la Szczytno şi ştiu ce s-a petrecut acolo, răspunse Rotgier, dar n-am venit aici ca sol al cuiva, ci doar pentru că hârşitul şi cuviosul comtur din Insburk, mi-a spus. Maestrul nostru ține la prințul pios şi se încrede în dreptatea lui, aşa că tu, în timp ce eu mă reped la Malborg, tu du-te în Mazowsze şi înfățişează-i suferința noastră, înjosirea noastră, pătimirea noastră. Socotesc că un stăpân atât de drept nu va lăuda un om care a încălcat pacea şi ne-a atacat cu cruzime, care a vărsat atâta sânge creştinesc, încât parcă ar fi sluga Satanei şi nu a lui Cristos.

Şi aici începu să-i istorisească tot ce se întâmplase la Szczytno: cum că Jurand, chemat de ei, să vadă dacă fata pe care o scăpaseră din mâinile tâlharilor nu este fiica lui, în loc să se arate recunoscător, îşi pierduse mințile; cum îi omorâse pe Danveld, pe fratele Gottfryd, pe englezul Hugo, pe von Bracht şi pe cei doi nobili scutieri, ca să nu-i mai pun la socoteală şi pe oşteni; cum ei, ascultând poruncile lui Dumnezeu şi nevrând să-l ucidă, au fost siliți să-l prindă într-o plasă pe groaznicul bărbat care ridicase arma asupra lui însuşi şi se rănise cumplit: cum, în sfârşit, nu numai la castel, dar şi în oraş erau oameni care auziseră noaptea prin vifornița de iarnă, după luptă, hohote de râs şi glasuri ce strigau prin văzduh: „Al nostru e Jurand! asupritorul Crucii! cel care varsă sânge nevinovat! Jurand este al nostru!"

Întreaga povestire, îndeosebi ultimele cuvinte ale teutonului, făcură o impresie puternică asupra tuturor celor de față. Îi cuprinse pur şi simplu frica, nu cumva Jurand chemase într-adevăr în ajutor puterile necurate şi se lăsă o tăcere surdă. Dar prințesa care lua parte şi ea la ascultare şi care iubind-o pe Danusia, suferea nespus din cauza ei, îi adresă lui Rotgier o întrebare neaşteptată:

— Cavalere, spui că scăpând o fată smintită, v-ați gândit că este fiica lui Jurand şi de aceea l-ați chema la Szczytno?

— Aşa-i, milostivă doamnă, răspunse Rotgier.

— Bine, dar cum puteați să gândiți în acest fel, de vreme ce la conacul din pădure ați văzut-o alături de mine pe adevărata Danusia?

La acestea, fratele Rotgier se tulbură, fiindcă nu era pregătit să răspundă la asemenea întrebare. Prințul se ridică şi îşi pironi privirea aspră asupra teutonului, iar Mikołaj de Długolas, Mrokota de Mocarzew, Jaśko de Jagielnica şi ceilalți cavaleri mazovieni se repeziră îndată la călugăr întrebându-l pe rând cu glasuri amenințătoare:

— Cum puteați să gândiți una ca asta? Spune, neamțule? Cum a fost cu putință?

Fratele Rogier îşi reveni şi zise:

— Noi, călugării, nu ne uităm la femei. La conacul din pădure, erau multe jupânițe alături de Luminăția Ta, dar care dintre ele era fiica lui Jurand, nu ştia nici unul dintre noi.

— Danveld ştia, interveni Mikołaj de Dlugołas, a vorbit cu ea chiar la vânătoare.

— Danveld se află înaintea lui Dumnezeu, răspunse Rotgier, şi despre el am să spun doar că a doua zi s-a găsit un trandafir înflorit pe sicriul lui, care, iarnă fiind, nu fusese pus acolo de mână de om.

Iarăşi se înstăpâni tăcerea.

— Cum ați aflat de răpirea Danusiei? întrebă prințul.

— Ticăloşia şi obrăznicia faptei au răspândit-o şi aici, şi la noi. Când am aflat, am plătit o slujbă de mulțumire că a fost răpită doar o jupâniță obişnuită şi nu vreunul din copiii Luminăției Tale.

— Eu tot nu-mi revin din uimire, cum de-ați putut să luați o smintită drept fiica lui Jurand.

La care fratele Rotgier:

— Danveld a zis aşa: „Adesea, Satana îşi trădează slugile sale, aşa că poate el a preschimbat-o şi pe Danusia".

— Oricum, tâlharii nu puteau, ca nişte neciopliți ce se află, să imite scrisul lui Kaleb şi pecetea lui Jurand. Cine putea face una ca asta?

— Un duh rău.

Şi iarăşi întrebarea rămase fără răspuns.

Dar Rotgier îl privi pe prinț drept în ochi şi spuse:

— De bună seamă, aceste întrebări sunt ca nişte paloşe înfipte în pieptul meu, deoarece în ele se simte bănuiala şi neîncrederea. Eu, însă, încrezător în dreptatea lui Dumnezeu şi în puterea adevărului, te întreb pe Luminăția Ta, oare Jurand ne-a bănuit pe noi de această faptă, iar dacă ne-a bănuit, de ce înainte ca noi să-l chemăm la Szczytno i-a căutat pe tâlhari de-a lungul hotarului, ca să-şi răscumpere fiica de la ei?

— Mda... este adevărat! încuviință prințul. De oameni poți să ascunzi ceva, nu însă şi de Dumnezeu. V-a bănuit la început, dar după aceea n-a mai gândit aşa.

— Iată cum strălucirea adevărului învinge întunericul! se bucură Rotgier.

Şi îşi roti privirea triumfătoare prin sală, gândind că în capetele lor teutonii au mai multă minte decât polonezii şi că această seminție va fi întotdeauna prada şi hrana Ordinului, aşa cum musca este prada şi hrana păianjenului.

Aşa că renunțând la purtarea aleasă dinainte, se apropie de prinț şi începu să-i vorbească stăruitor cu glasul ridicat:

— Despăgubeşte-ne, stăpâne, pentru pierderile şi nedreptățile noastre, pentru lacrimile şi sângele nostru! Acel diavol a fost supusul Luminăției Tale, aşadar, în numele Domnului din care se trage puterea regilor şi a principilor, în numele dreptății şi al Crucii, răsplăteşte-ne pentru sângele şi pagubele noastre!

Prințul se uită la el cu mirare.

— Pe viul Dumnezeu! exclamă, ce-mi ceri tu? Dacă Jurand, cuprins de turbare, v-a vărsat sângele, eu trebuie să răspund pentru nebuniile lui?

— Este supusul tău, stăpâne, stărui teutonul, pământurile lui se află în principatul tău, ca şi satele şi cetățuia lui, în care a întemnițat slujitori ai Ordinului; fie măcar ca această avuție, aceste moşii şi acea fortăreață a diavolului să devină de acum încolo proprietatea Ordinului. De bună seamă, această răsplată nu este vrednică de sângele nobil vărsat! Desigur, ea nu va învia pe cei morți, doar poate că măcar în parte va domoli mânia lui Dumnezeu şi va şterge faima proastă care altminteri va cădea asupra întregului principat. O, stăpâne! Ordinul are pretutindeni pământuri şi castele, pe care generozitatea şi pioşenia principilor creştini i le-au dăruit, numai aici nu există nici o palmă de pământ în stăpânirea lui. Fie ca nedreptatea noastră, care cere răzbunarea cerului, să ne răsplătească măcar în acest fel, ca să putem spune că şi aici oamenii trăiesc cu frica lui Dumnezeu.

Auzind aceasta, prințul rămase şi mai mirat şi răspunse abia după un răstimp mai lung:

— Pe rănile Mântuitorului!... Păi dacă Ordinul acesta al vostru se află aici, cu îngăduința cui s-a statornicit aici dacă nu a înaintaşilor mei? Nu vă mai ajung ținuturile, moşiile şi oraşele care odinioară erau ale noastre, ale țării noastre, şi care acum sunt ale voastre? Fiica lui Jurand mai este în viață, întrucât nu ne-a adus nimeni ştirea morții ei, iar voi vreți să şi puneți mâna pe zestrea ei şi să vă despăgubiți nedreptățile cu pâinea ei de orfană?

— Stăpâne, dacă recunoşti nedreptatea noastră, spuse Rotgier, atunci răsplăteşte-ne, aşa cum judecata Luminăției Tale şi sufletul drept îți poruncesc s-o faci.

Şi din nou se bucură în inima lui, gândindu-se: „Acum, nu numai că nu se vor mai plânge, dar vor încerca să mă şi îmbuneze, ca şi când ar vrea să se spele pe mâini şi să scape de orice bănuială. Nimeni nu ne va mai reproşa nimic şi slava noastră va fi nepătată ca mantia albă de călugăr, fără prihană".

Dar deodată, se auzi glasul bătrânului Mikołaj de Długolas:

— Lumea vă învinovățeşte de lăcomie şi doar bunul Dumnezeu ştie dacă nu-i aşa, pentru că până şi acum pe voi vă interesează mai mult câştigul decât onoarea Ordinului.

— Adevărat! întăriră cavalerii mazovieni în cor.

Iar teutonul înaintă câțiva paşi, îşi înălță capul cu mândrie şi măsurându-i cu o privire semeață, răspunse:

— N-am venit aici ca trimis, ci doar ca martor al celor întâmplate şi cavaler călugăr oricând gata să-mi vărs sângele până la ultima suflare pentru onoarea Ordinului!... Aşadar, oricine va îndrăzni, împotriva celor spuse de Jurand însuşi, să bănuiască Ordinul de participare la răpirea

fiicei lui, acela să ridice acest zălog cavaleresc şi să se lase în seama judecăţii lui Dumnezeu!

Spunând acestea, îşi aruncă mănuşa de cavaler înaintea lor, care căzu pe podea, dar ei stăruiră într-o tăcere surdă, căci, cu toate că nu puţini ar fi fost bucuroşi să-şi ştirbească ascuţişul paloşului pe grumazul lui Rotgier, se temeau totuşi de judecata dumnezeiască. Pentru nimeni nu mai era o taină că Jurand declarase limpede că nu cavalerii călugări îi răpiseră copila, prin urmare, fiecare credea că are dreptate, aşa că şi izbânda va fi de partea lui.

Aşa că se arătă şi mai trufaş, şi punându-şi mâinile în şolduri, întrebă:

— Este cineva care vrea să ridice mănuşa?

Deodată, un cavaler a cărui intrare n-o observase nimeni mai înainte şi care asculta de la o vreme discuţia lângă uşă, păşi la mijlocul sălii, ridică mănuşa şi spuse:

— O ridic eu!

Şi spunând aceasta, şi-o aruncă pe a lui drept în faţa lui Rotgier, după care începu să vorbească în tăcerea înstăpânită cu un glas ce răsună ca un tunet în sală:

— În faţa lui Dumnezeu, a vrednicului prinţ şi a tuturor cavalerilor virtuoşi din această ţară, îţi spun, teutonule, că latri ca un câine în ciuda dreptăţii şi a adevărului, de aceea te provoc la luptă în arenă, călare sau pe jos, cu sulița, baltagul, paloşul scurt sau lung, şi nu până la luarea în robie, ci până la ultima suflare, până la moarte!

În sală, se putea auzi musca zburând. Toţi ochii se îndreptară spre Rotgier şi spre cavalerul care-l chema la luptă şi pe care nu-l cunoştea nimeni, deoarece purta un coif pe cap, e drept, fără vizieră dar cu un obrăzar rotund, care-i cobora până mai jos de urechi şi-i acoperea toată partea de sus a feţei, peste cea de jos aruncând o umbră adâncă. Teutonul era şi el la fel de mirat ca şi ceilalţi. Încurcătura, paloarea şi mânia înverşunată îi trecură peste faţă, asemenea fulgerului în bezna nopţii. Apucă mănuşa din piele de elan, care alunecându-i peste obraz, se agăţase de umărar şi întrebă:

— Cine eşti şi de ce sfidezi judecata lui Dumnezeu?

Cavalerul necunoscut îşi descheie catarama de sub bărbie, îşi scoase coiful de sub care ieşi la iveală un cap tânăr, bălai, şi zise:

— Zbyszko de Bogdaniec, soţul fiicei lui Jurand.

Rămaseră cu toţii miraţi şi Rotgier laolaltă cu ei, pentru că nici unul dintre ei, afară de prinţ şi de prinţesă, de preotul Wyszoniek şi de de Lorche, nu ştia de cununia Danusiei. Teutonii, în schimb, erau siguri că afară de tatăl ei, fiica lui Jurand nu mai avea nici un apărător, dar în această clipă, înaintă cavalerul de Lorche şi spuse:

— Pe onoarea mea de cavaler, declar adevărate cuvintele lui; dacă se îndoieşte cineva, iată garanţia mea.

Rotgier, care nu ştia ce-i frica şi în care sângele clocotea de furie, poate că ar fi ridicat şi această mănuşă, dar aducându-şi aminte că cel care i-o aruncase, era el însuşi un stăpân puternic, iar pe deasupra şi ruda grafului Geldriei, se abținu cu atât mai mult cu cât prințul se ridică şi rosti încruntându-şi sprâncenele:

— Nu mai trebuie ridicat şi acest zălog, întrucât şi eu depun mărturie că acest cavaler a spus adevărul.

Teutonul se înclină, după care-i spuse lui Zbyszko:

— Dacă preferi, atunci să luptăm pe jos în arena închisă cu baltagul.

— Eu te-am mai provocat o dată înainte, răspunse Zbyszko.

— Doamne, ajută să biruie dreptatea, se rugară cavalerii mazovieni.

Capitolul IV

La curte, erau cu toții îngrijorați pentru Zbyszko, atât cavalerii cât şi femeile, pentru că țineau cu toții la el, iar față de scrisoarea lui Jurand, nu se mai îndoia nimeni că dreptatea se află de partea cruciatului. Pe de altă parte, se ştia că Rotgier este unul dintre frații cei mai vestiți din Ordin. Scutierul van Krist răspândise poate înadins printre şlahticii din Mazowsze că stăpânul lui, înainte de a deveni un călugăr înarmat, se aşezase odată la masa de onoare a cruciaților, la care erau îngăduiți numai cavalerii faimoşi în toată lumea, care luaseră parte la campania de la Pământul Sfânt sau luptaseră biruitori împotriva balaurilor uriaşi ori a vrăjitorilor puternici. Ascultând istorisirile lui van Krist, totodată şi asigurările trufaşe că stăpânul lui se luptase nu o dată cu pumnalul într-o mână şi baltagul în cealaltă, cu cinci potrivnici deodată, mazurienii erau neliniştiți şi câte unul spunea: „Ehei, dacă era Jurand aici, el le-ar fi venit de hac şi la doi ca Rotgier, căci n-a fost învins de nici un neamț, dar tânărul, vai de el, fiindcă celălalt îl întrece prin forță, vârstă şi îndemânare". Aşa că alții regretau că nu ridicaseră mănuşa, spunând că dacă n-ar fi fost scrisoarea lui Jurand, ar fi ridicat-o neapărat... „Dar de sentința lui Dumnezeu se temeau..." Când aveau prilejul, rosteau pentru propria încurajare numele cavalerilor mazovieni şi ale celorlalți polonezi care fie pe la jocurile cavalereşti de la curțile regale, fie în întrecerile călare câştigaseră multe victorii asupra cavalerilor din Apus, în primul rând pe Zawisza de Garbów, cu care nici un cavaler al creştinității nu se putea măsura. Erau, însă, şi dintre cei care îşi

puneau speranțele în Zbyszko: „Nu e nici el un sfrijit, spuneau, şi după cum s-a auzit, a retezat destule capete de nemți odată pe pământ bătătorit". Dar inimile se întăreau mai ales din cauza isprăvii scutierului lui Zbyszko, cehul Hlawa, care în ajunul întâlnirii, auzindu-l pe van Krist povestind despre izbânzile nemaiauzite ale lui Rotgier şi având o fire nestăpânită, îl înhăță pe van Krist de barbă, îi săltă capul şi-i spuse: „Dacă nu ți-e ruşine să minți față de oameni, uită-te în sus, că te aude şi Dumnezeu!" Şi îl ținu aşa cam cât ai spune „Tatăl nostru", iar acesta, eliberat în sfârşit, se apucă să-l întrebe de neamul lui şi aflând că se trage din şlahtici, îl şi provocă la lupta cu baltagul.

Mazurienii se bucurară de isprava scutierului şi iarăşi se porniră vorbele: „Asemenea oameni nu se joacă în luptă şi numai adevărul să fie de partea lor şi Dumnezeu şi nemții n-o să iasă din arenă cu oasele întregi". Rotgier se pricepuse să arunce atât de bine cu praf în ochii celorlalți, încât mulți se neliniştiră, întrebându-se de partea cui era adevărul, că până şi prințul începu să se îndoiască.

Aşadar, în seara dinaintea duelului, îl chemă pe Zbyszko să discute cu el de față doar cu prințesa şi-l întrebă:

— Eşti sigur că Dumnezeu va ține cu tine? De unde ştii că nemții au pus mâna pe Danuśka? Ți-a spus Jurand ceva? Vezi şi tu, aici se află scrisoarea lui Jurand, cu scrisul lui Kaleb şi pecetea lui Jurand, iar în această scrisoare Jurand zice că ştie că teutonii n-au nici o vină. El ce ți-a spus?

— Mi-a spus că n-au fost teutonii.

— Atunci, cum poți să-ți pui viața în primejdie şi să te laşi în seama judecății lui Dumnezeu?

Zbyszko nu răspunse, doar o vreme se mulțumi să-şi încleşteze dinții şi îl podidiră lacrimile.

— Eu nu ştiu nimic, stăpâne milostiv, recunoscu. Am plecat de aici împreună cu Jurand şi pe drum i-am spus de cununie. Atunci, a început să se plângă că asta poate să-l supere pe Dumnezeu, dar când i-am spus că lucrurile stau dimpotrivă, s-a liniştit şi m-a iertat. A vorbi tot drumul că nimeni n-a răpit-o pe Danusia, numai teutonii au făcut-o, apoi nu mai ştiu nici eu ce s-a întâmplat!... La Spychów a venit aceeaşi femeie care a adus nişte leacuri pentru mine la conacul din pădure şi cu ea încă un trimis. S-au închis în odaie cu Jurand şi s-au sfătuit. Nu ştiu ce-au vorbit, dar după discuția lor, nici măcar slujitorii lui nu-l mai recunoşteau pe Jurand, pentru că se purta de parcă abia s-ar fi întors de pe altă lume. Nouă ne-a spus: „Nu sunt cavalerii teutoni", dar pe Bergow şi pe ceilalți prinşi i-a slobozit din temniță. Dumnezeu ştie de ce, iar el a plecat singur, neînsoțit de nici un scutier sau slujitor... A spus că se duce la tâlhari s-o răscumpere pe-Danuśka, iar mie mi-a poruncit să-l aştept. Ce era să fac! am aşteptat. Până când vine veste de la Szczytno că Jurand i-a ucis pe nemți şi el şi-a pierdut viața! O, stăpâne milostiv! Atunci, a început să-mi ardă pământul sub picioare la Spychów şi era cât pe ce să-mi pierd mințile. Am încălecat

cu oamenii pe cai să răzbunăm moartea lui Jurand, dar preotul Kaleb îmi spune: „Castelul n-ai cum să-l cucereşti şi nu trebuie să începi războiul. Du-te la prinț, poate că ştiu acolo ceva despre Danusia". Aşa am şi făcut şi am sosit tocmai când câinele acela lătra despre nedreptatea teutonilor şi nebunia lui Jurand... Eu i-am ridicat mănuşa, stăpâne, pentru că eu l-am provocat şi mai înainte şi, cu toate că nu ştiu nimic, ştiu doar că sunt nişte diavoli mincinoşi, fără ruşine, fără cinste şi credință! Uitați-vă şi Luminățiile Voastre! Ei l-au ciopârțit pe de Fourcy şi au vrut să pună fapta în spinarea scutierului meu. Pentru Dumnezeu! L-au ciopârțit ca pe un bou, iar după aceea au venit aici să se răzbune şi după răsplată! Cine poate să jure că n-au mințit şi mai înainte în fața lui Jurand, şi acum înaintea Luminăției Tale?!... Nu ştiu, nu ştiu, unde-i Danuśka! dar l-am provocat, pentru că de-ar fi să-mi pierd şi viața, mai bine să mor, decât să trăiesc fără iubirea mea, fără floarea mea dragă, fără cea mai dragă ființă de pe lume.

Spunând acestea, îşi rupse plasa de pe cap, încât părul i se răsfiră pe umeri, şi strângându-l în mâini, începu să suspine adânc. Prințesa Anna Danuta, ea însăşi supărată de pierderea Danusiei, şi cuprinsă de milă față de durerea lui, îi puse mâinile pe cap şi îi spuse:

— O, Doamne, ajută-l mângâie-l şi binecuvântează-l!

Capitolul V

Prinţul nu se arătă împotriva duelului, întrucât, după obiceiurile de atunci, nu-i sta în putere s-o facă. Pretinse numai ca Rotgier să-i scrie o scrisoare maestrului şi lui Zygfryd de Löwe că el le aruncase cel dintâi mănuşa cavalerilor mazurieni, drept care se va înfăţişa să lupte cu soţul fiicei lui Jurand, care de altminteri îl provocase mai înainte. Teutonul îi mai explica marelui maestru că, dacă se bate fără îngăduinţa lui, o face pentru că este în joc onoarea Ordinului şi îndepărtarea bănuielilor nedrepte care puteau să-l acopere de ruşine şi pe care el, Rotgier, este întotdeauna gata să le răscumpere cu propriul sânge. Scrisoarea fu dusă numaidecât la hotar printr-unul din slujitorii cavalerului, iar mai departe avea să ajungă la Malborg cu poşta pe care cavalerii teutoni o născociseră cu mulţi ani înaintea altora şi o foloseau în ţinuturile lor.

În acest timp, în curtea castelului se bătători zăpada şi se presără cenuşă deasupra, ca picioarele luptătorilor să nu se afunde sau să alunece pe suprafaţa netedă. În tot castelul domnea o forfotă neobişnuită. Cavalerii şi jupânițele fură cuprinşi de asemenea înflăcărare, că în noaptea dinaintea luptei nu mai dormi nimeni. Îşi spuneau unii altora că lupta călare cu sulița şi chiar cu paloşul se sfârşeşte adesea cu răniri, în schimb, cea pe jos, mai ales cea cu baltagele înfricoşătoare, este întotdeauna mortală. Toate inimile erau de partea lui Zbyszko, dar tocmai cei care nutreau mai multă prietenie pentru el sau pentru Danusia, îşi aduceau aminte ce se povestise despre faima şi

îndemânarea teutonului. Multe femei îşi petrecură noaptea în biserică, unde, după ce îşi recunoscură păcatele înaintea preotului Wyszoniek, se spovedi şi Zbyszko. Îşi spuseră, aşadar, una alteia, privind la fața lui aproape copilărească: „E încă un flăcăiandru!... cum să-şi piardă capul sub baltagul neamțului?" Şi cu atât mai multă râvnă se rugau de Dumnezeu să-l ajute. Dar când în zori se ridică şi se duse prin capelă să-şi îmbrace armura într-o odaie la castel, le mai veni inima la loc, deoarece capul şi fața lui Zbyszko erau într-adevăr de copil, dar trupul era peste măsură de mare şi puternic, aşa că li se înfățişa ca un adevărat bărbat, care-i va face față şi celui mai îndemânatic luptător.

Duelul avea să aibă loc în curtea castelului străjuită jur-împrejur de coloane.

Când se lumină bine de ziuă, veniră prințul şi prințesa împreună cu copiii şi se aşezară între coloane, de unde se vedea cel mai bine toată curtea. Lângă ei, îşi ocupară locurile curtenii mai de vază, jupânesele şi cavalerii. Se umplură toate colțurile galeriei; slujitorii se aşezară dincolo de malul alungit, înălțat din zăpada rânită, câțiva urcară în balcoane sau chiar pe acoperiş. Acolo sporovăia şi se ruga prostimea: „Dă, Doamne, ca al nostru să nu se lase!"

Ziua era rece, umedă, dar luminoasă; prin văzduh se zburătăceau stăncile care-şi aveau cuiburile pe acoperişuri şi pe turnuri, şi care, speriate de vânzoleala neobişnuită, se roteau fâlfâind din aripi pe deasupra castelului. Cu tot frigul, asudau de emoție, iar când răsună trâmbița, anunțând intrarea potrivnicilor, toate inimile începură să bată ca nişte ciocane.

Luptătorii apărură din părțile opuse ale arenei şi se opriră la margini. Toți privitorii îşi ținură răsuflarea, fiecare gândindu-se că, în sfârşit, două capete vor zbura în curând la judecata lui Dumnezeu, iar pe zăpadă vor rămâne două trupuri fără viață. Buzele şi obrajii femeilor se învinețiră şi păliră la acest gând, iar ochii bărbaților se ațintiră asupra celor doi adversari, deoarece fiecare voia să ghicească după statura şi armele lor de partea cui va fi izbânda.

Teutonul era îmbrăcat într-o platoşă albăstruie, smălțuită, şi purta pe şolduri apărători la fel, capul fiindu-i acoperit de un coif asemănător cu viziera ridicată şi cu un penaj minunat din pene de păun în vârf. În schimb, pieptul, şoldurile şi spatele lui Zbyszko erau acoperite de o minunată armură milaneză, pe care o cucerise cândva de la frizieni. Pe cap, avea un coif cu obrăzarul ridicat şi fără pene, iar picioarele-i erau învelite în piele de bou. Pe brațul stâng, aveau fiecare câte o pavăză cu blazon: pe cea a teutonului era sus o tablă de şah, iar jos trei lei şezând pe labele dinapoi, iar pe cea a lui Zbyszko, o potcoavă tocită. În mâna dreaptă țineau baltagele înfricoşătoare, late, cu cozi de stejar, înnegrite şi mai lungi decât brațul unui bărbat. Erau însoțiți de scutieri: Hlawa, poreclit Glowacz[1] de Zbyszko,

1 Căposul (lb. pol.).

şi van Krist, amândoi acoperiţi de armuri de fier şi înarmaţi cu baltage şi scuturi: van Krist avea ca blazon o tufă de grozamă, iar cehul unul asemănător cu al neamului Pomian, cu deosebirea că în loc de baltag, în capul taurului era înfipt până la jumătate în ochi un paloş scurt.

Trâmbiţa răsună pentru a doua oară, iar după al treilea semnal, potrivnicii aveau să înceapă înfruntarea. Acum, îi mai despărţea doar o suprafaţă nu prea mare, presărată cu cenuşă, deasupra căreia, ca un semn de rău augur, se înălţa moartea. Totuşi, înainte de a se da al treilea semnal, Rotgier se apropie de coloanele printre care şedea familia prinţului, îşi înălţă capul acoperit de coiful de oţel şi rosti cu un glas atât de răsunător, încât fu auzit din toate colţurile galeriei:

— Îl iau martor pe Dumnezeu, pe tine, nobile stăpân şi pe toţi cavalerii din acest ţinut că nu mă fac vinovat de sângele care va fi vărsat.

La aceste cuvinte, inimile se strânseră din nou, văzând că teutonul era atât de sigur de el şi de izbânda lui. Zbyszko însă, având un suflet simplu, se întoarse spre cehul lui şi-i spuse:

— Nu-mi miroase bine lăudăroşenia teutonului, fiindcă s-ar cuveni să fie auzită după moartea mea, nu acum, când sunt în viaţă. Lăudărosul ăsta mai are şi pene de păun la coif, iar eu am jurat mai înainte că voi aduce trei la număr, iar după aceea câte degete am la amândouă mâinile. Aşa a vrut Dumnezeu!

— Stăpâne..., întrebă Hlawa, aplecându-se şi luând puţină zăpadă cu cenuşă, ca să nu-i alunece baltagul în mână, dacă mă ajută Cristos să sfârşesc mai repede cu fălosul ăsta prusian, ai să mă învoieşti, fără să mă ating de cruciat, cel puţin să-i bag baltagul printre genunchi şi să-l trântesc la pământ?

— Doamne fereşte! strigă Zbyszko cu însufleţire, ne-ai acoperi de ruşine pe amândoi.

Dar deodată răsună pentru a treia oară glasul trâmbiţei. Auzindu-l, scutierii se năpustiră cu grăbire unul asupra celuilalt, iar cavalerii porniră mai încet şi mai cu grijă unul spre altul, aşa cum le poruncea până la prima ciocnire demnitatea şi mândria.

Puţini erau cei care luau seama la scutieri, dar acei dintre bărbaţii cu experienţă şi slujitorii care se uitau la ei, înţeleseră dintr-odată cât de mult îşi întrecea Hlawa adversarul. Baltagul părea mai greoi în mâna neamţului şi chiar şi mişcările scutului acestuia erau mai şovăielnice. De sub pavăza rotundă i se vedeau picioarele mai lungi, dar mai subţiri şi mai puţin sprintene decât picioarele puternice, în pantalonii strâmţi, ale cehului. Hlawa atacă atât de înverşunat, că van Krist fu nevoit să se retragă încă de la început. Înţeleseră cu toţii dintr-odată că unul dintre aceşti potrivnici se va repezi ca o furtună asupra celuilalt, că îl va împinge şi-l va lovi asemenea trăsnetului, pe când al doilea, simţindu-se ameninţat de moarte, se va mulţumi să se apere, ca să întârzie cât mai mult clipa pierzaniei. Aşa se şi întâmplă. Lăudărosul care nu lupta decât atunci când nu mai avea încotro,

recunoscu şi el că vorbele-i sfidătoare şi nesăbuite îl siliseră să lupte cu această namilă, de care se cuvenea să se ferească; aşadar, când simți acum că fiecare din aceste lovituri putea să doboare şi un bou, i se strânse inima de teamă. Aproape uită că nu-i destul să respingă loviturile cu scutul, ci trebuie să atace şi el. Vedea lucirile baltagului deasupra capului şi se gândea de fiecare dată că este cea din urmă. Apărându-se cu scutul, îşi mijea ochii fără să vrea, cu teama şi îndoiala în suflet că nu-i va mai deschide niciodată. Rareori lovea şi el, fără speranța că-şi va ajunge potrivnicul. Se mulțumea doar să-şi ridice tot mai sus scutul deasupra capului, ca să se apere o dată şi încă o dată.

În sfârşit, începu să obosească, iar cehul îl lovea cu tot mai multă îndârjire. Aşa cum din trunchiul de pin uriaş se desprind sub loviturile toporului aşchii groase, tot aşa şi sub loviturile cehului începură să se îndoaie şi să cadă plăcile din armura scutierului neamț. Marginea de sus a pavezei se îndoi şi crăpă, umărarul de pe brațul drept se desprinse odată cu cureaua însângerată. Părul lui van Krist se ridică măciucă în vârful capului şi-l cuprinse o spaimă de moarte. Mai izbi o dată şi încă o dată cu toată puterea brațului în pavăza cehului, în sfârşit, văzând că nu mai are scăpare în fața puterii grozave a potrivnicului, că numai un efort neobişnuit l-ar mai putea salva, se aruncă deodată cu toată greutatea armurii şi a capului peste picioarele lui Hlawa.

Se prăbuşiră amândoi la pământ şi se încleştară unul pe altul, rostogolindu-se prin zăpadă. Dar cehul ajunse repede deasupra, o vreme îl mai împiedicară mişcările adversarului, apoi îi apucă cu genunchiul plasa de zale care-i acoperea pântecele şi scoase de la cingătoare pumnalul cu trei tăişuri.

— Cruță-mă! şopti încet van Krist, privind în ochii cehului.

Dar acesta, în loc să-i răspundă, se întinse deasupra lui, ca să-i ajungă mai uşor la gât şi, retezându-i cureluşa de la coif sub bărbie, îi înfipse pumnalul de două ori în beregată, îndreptând ascuțişul în jos, spre mijlocul pieptului.

Atunci, pupilele lui van Krist se adânciră în fundul tidvei, mâinile şi picioarele începură să scurme zăpada, de parcă voiau s-o curețe de cenuşă, dar, după o clipă, se încordă şi rămase nemişcat, țuguindu-şi şi mai mult buzele acoperite de spumă roşie şi umplându-se de sânge.

Cehul se ridică în picioare, îşi şterse pumnalul de tunica de sub armura neamțului, apoi, luând baltagul de jos şi sprijinindu-se în el, începu să privească la lupta mai grea şi mai înverşunată a stăpânului său cu fratele Rotgier.

Cavalerii apuseni se obişnuiseră cu viața uşoară şi îndestulată, pe când „boierii" din Malopolska, Wielkopolska şi din Mazowsze duceau încă un trai aspru, plin de lipsuri, drept care stârneau până şi admirația străinilor şi a răuvoitorilor prin puterea trupului şi rezistența la tot felul de greutăți neîntrerupte sau de moment. Tot astfel se arătă şi acum că Zbyzsko îl

întrece pe teuton prin puterea mâinilor şi a picioarelor, aşa cum îl întrecuse şi scutierul lui pe van Krist, dar se mai arăta şi că tânărul nu avea îndemânarea lui Rotgier în luptele cavalereşti.

Într-un fel, era în avantajul lui Zbyszko că alesese să lupte cu baltagul, deoarece în mânuirea lui nu mai era nevoie de iscusință. Cu paloşele scurte sau lungi trebuia să cunoască tot felul de lovituri şi împunsături, precum şi cum să se apere de ele, aşa că neamțul ar fi fost mult mai priceput decât el. Dar şi aşa, însuşi Zbzsyko, ca şi cei ce priveau, îşi dădură seama după mişcări şi mânuirea scutului că au înaintea lor un bărbat amenințător şi cu experiență, care se vedea că nu luptă pentru prima dată în acest fel. De fiecare dată, Rotgier para lovitura lui Zbzysko, trăgându-şi puțin scutul înapoi, micşorându-i în acest chip avântul, oricât de mare ar fi fost. Tăişul aluneca astfel pe suprafața netedă, neputând să-l pătrundă sau să-l îndoaie. Aci se retrăgea, aci ataca liniştit sau, din contră, atât de repede, că abia-i puteai urmări mişcările. Prințul începu să se teamă pentru Zbzysko, iar fețele cavalerilor se întunecară, părându-se că neamțul se joacă înadins cu potrivnicul. Nu o dată nici nu se mai apăra cu scutul, ci în momentul când Zbzysko lovea, făcea o jumătate de întoarcere într-o parte, în aşa fel, încât tăişul baltagului tăia doar aerul. Primejdia era mare, fiindcă Zbzysko putea să-şi piardă echilibrul şi să cadă, iar atunci ar fi pierit cu siguranță. Văzând aceasta, cehul, care stătea lângă van Krist, se înfricoşa şi el, şi îşi spuse în sinea lui: „Pe Dumnezeul meu, dacă stăpânul meu se va prăbuşi, o să-l pocnesc pe neamț cu baltagul între spete, ca să-şi dea şi el duhul".

Totuşi, Zbyzsko nu cădea, fiindcă, având picioare foarte puternice şi depărtându-le mult, putea să-şi țină pe fiecare toată greutatea trupului şi avântul.

Rotgier îşi dădu seama numaidecât, şi privitorii greşeau presupunând că-şi disprețuieşte adversarul. Dimpotrivă, după primele lovituri, când cu toată iscusința cu care-şi retrăgea pavăza, mâna aproape că-i amorțise sub ea, înțelese că va avea mult de lucru cu acest tinerel şi dacă nu-l va doborî cu vreo lovitură bine gândită, lupta poate fi lungă şi primejdioasă. Crezuse că după lovitura în gol, Zbyzsko se va prăvăli pe zăpadă, dar când aceasta nu se întâmplă, începu să-şi piardă liniştea.

De sub obrăzarul de oțel vedea nările strânse şi gura potrivnicului, iar la răstimpuri ochii strălucitori, şi îşi spunea că înflăcărarea ar trebui să-l facă să-şi piardă cumpătul şi, orbit de mânie, se va gândi mai mult să atace, decât să se apere. Dar greşea şi în această privință. Zbyzsko nu ştia să evite loviturile prin jumătăți de întoarcere, dar nu uitase de pavăză şi, ridicând baltagul, nu se descoperea mai mult decât era nevoie. Se vede că atenția îi sporise şi, cunoscând priceperea şi experiența cavalerului, nu numai că nu se pierdu cu firea, ci se concentră şi mai mult, iar loviturile îi deveniră şi mai înfricoşătoare, putând fi gândite nu de o înfăcărare oarbă, ci doar de o îndârjire rece.

Rotgier, care participase la destule războaie şi luptase de multe ori în încăierări în grup sau de unul singur, ştia din experienţă că sunt oameni asemenea păsărilor de pradă, creaţi parcă anume pentru luptă şi înzestraţi de la natură, care parcă ghicesc totul dintr-odată, lucru la care alţii nu ajung decât după ani întregi de exerciţii, şi pricepu îndată că are de-a face cu un astfel de om. De la primele lovituri înţelese că acest tinerel avea ceva dintr-un erete, care vede în potrivnic numai prada lui şi nu se mai gândeşte decât cum să-l înşface în gheare. Cu toată puterea lui, mai observă că nu-l egalează pe Zbyszko şi, dacă se va vlăgui mai înainte de a-i da lovitura hotărâtoare, atunci lupta cu acest băieţandru înspăimântător, deşi era cu mai puţină experienţă, poate să-l piardă. Gândind astfel, se hotărî să lupte cu cel mai mic efort, îşi trase scutul mai aproape, nici nu ataca, nici nu se retrăgea prea mult, îşi împuţina mişcările, îşi adună toată puterea sufletului şi a braţului pentru a da lovitura hotărâtoare şi aşteptă momentul potrivit.

Lupta cumplită se prelungi peste măsura obişnuită. În galerie se aşternu o tăcere de moarte. Doar când şi când se auzeau loviturile. Asemenea privelişti nu le erau străine nici prinţului, nici cavalerilor şi jupâniţelor, şi totuşi ceva ce semăna cu spaima strângea ca un cleşte toate inimile. Înţelegeau cu toţii că aici nu era vorba de dovedirea puterii, a îndemânării, a bărbăţiei, şi că în această luptă sunt mai însemnate înverşunarea şi disperarea, neînduplecarea şi răzbunarea. De o parte: nedreptăţile cumplite, dragostea şi jalea fără margini; de cealaltă: onoarea întregului Ordin şi ura adâncă veniseră pe acest câmp de luptă la judecata lui Dumnezeu.

Între timp, dimineaţa palidă de iarnă se mai luminase puţin, pânza de ceaţă alburie se subţiase şi o rază de soare se răsfrânse în armura albăstruie a teutonului şi în cea argintie a lui Zbyszko. În capelă sună pentru a treia rugăciune, şi odată cu ecoul clopotului stoluri întregi de stănci zburară de sub acoperişurile castelului, fâlfâind din aripi şi croncănind parcă de bucurie la vederea sângelui şi a leşului înţepenit în zăpadă. Rotgier se uită spre el o dată, de două ori în timpul luptei şi se simţi deodată nespus de singur. Toţi ochii care-l priveau erau ai vrăjmaşilor. Toate rugile, dorinţele şi legămintele pe care le făceau femeile ţineau partea lui Zbyszko. Afară de asta, cu toate că teutonul era sigur că scutierul lui Zbyszko nu-l va ataca pe la spate prin trădare, prezenţa şi apropierea acestei figuri ameninţătoare îl umplea fără voie de neliniştea ce cuprinde oamenii la vederea lupului, a ursului sau a bivolului, de care nu-i despart gratiile. Şi nu se putea apăra de acest simţământ, mai ales pentru că cehul, vrând să urmărească desfăşurarea luptei, se mişca şi îşi schimba locul, apărând când într-o latură a luptătorilor, când din faţă sau din spatele lor, în timp ce-şi înclina capul şi-l privea ameninţător prin deschizăturile vizierei de la coif, uneori ridicându-şi fără să vrea tăişul însângerat.

În cele din urmă, oboseala începu să-l cuprindă pe cruciat. Dădu două lovituri scurte una după alta, țintind umărul drept al lui Zbyszko. Acesta, însă, le prijoni cu scutul cu atâta putere, încât coada baltagului se clătină în mâna lui Rotgier. Iar după aceea se retrase înapoi. Îi slăbiseră nu numai puterile, dar i se sfârşiseră şi sângele-rece şi răbdarea. Din pieptul privitorilor, la vederea retragerii lui, se smulseră câteva strigăte parcă de triumf, care-i stârniră răutatea şi disperarea. Loviturile baltagelor se întețiră. Broboane de sudoare şiroiau pe fruntile celor doi luptători, iar printre dinții încleştați le şuiera răsuflarea răguşită. Privitorii încetară să mai asiste liniştiți şi acum se auzeau întruna strigătele de bărbați şi femei: „Loveşte! Pe el!... Judecata lui Dumnezeu! Ajută-i, Doamne!" Prințul făcu de câteva ori semn cu mâna, ca să-i liniştească, dar în zadar. Gălăgia sporea tot mai mult, întrucât copiii începură să plângă ici şi colo în galerie, până când, în cele din urmă, nu departe de prințesă, un glas tânăr strigă suspinând:

— Pentru Danuśka, Zbyszko! Pentru Danuśka!

Zbyszko ştia şi el că lupta pentru Danusia. Era sigur că acest teuton ajutase la răpirea ei şi, duelându-se cu el, lupta pentru nedreptatea ei. Dar pentru că era tânăr şi lacom de bătălii, la început nu se mai gândise decât la luptă. Deodată, strigătul acela îi aduse în minte pierderea şi nenorocirea ei. Dragostea, jalea şi răzbunarea îi turnară foc în vine. Inima i se strânse de durere stăvuită şi îl cuprinse nebunia luptei. Cruciatul nu mai era în stare să-i pareze loviturile năprasnice, asemenea palelor furtunii. Zbyszko lovi cu pavăza în pavăza lui cu o forță supraomenească, aşa că brațul neamțului îi amorți deodată şi-i căzu fără putere. Adversarul se retrase înfricoşat şi se plecă pe spate, dar brusc prin ochi îi trecu fulgerul baltagului şi tăişul îi căzu ca trăsnetul peste umărul drept.

La urechile privitorilor ajunse doar un strigăt sfâşietor: „Isuse!"... după care Rotgier se dădu înapoi încă un pas şi se prăbuşi pe spate la pământ.

În galerie izbucniră strigăte şi se iscă mişcare ca într-o prisacă în care albinele încălzite de soare încep să zboare şi să zumzăie. Cavalerii alergară în grupuri mari pe scări, slujitorii săriră peste valul de zăpadă, ca să se uite la trupurile fără viață. Pretutindeni răsunară chemări: „Iată judecata lui Dumnezeu!... Jurand are un urmaş. Laudă lui şi mulțumire! Asta-i bărbat bun pentru baltag!" Iar alții țipau: „Priviți şi vă minunați! Nici Jurand n-ar fi izbit mai bine!" Se adunară o grămadă de curioşi în jurul lui Rotgier, iar el zăcea întins pe spinare, cu fața albă ca zăpada, cu gura larg deschisă şi brațul însângerat, aproape retezat de la gât până la subsuoară, încât abia se mai ținea în câteva fire. Aşa că iarăşi rostiră câțiva: „Adineaori era viu şi hălăduia nedemn prin lume, iar acum nu mai este în stare să mişte nici un deget!" Vorbind astfel, unii îi admirau statura, deoarece trupul acoperea o suprafață mare pe câmpul de luptă şi după moarte părea şi mai uriaş, alții panaşul din pene de păun, care făcea ape-ape pe zăpadă, iar câțiva armura, pe care o prețuiau cam cât un sat bogat. Dar cehul Hlawa tocmai se apropia

cu doi slujitori ai lui Zbyszko ca să o scoată de pe răposat, aşa că cei mai curioşi îl înconjurară pe Zbyszko, lăudându-l şi ridicându-l în slăvi, pentru că lor li se părea drept ca faima lui să cadă asupra tuturor cavalerilor mazovieni şi poloni. În acest timp, îi luară pavăza şi baltagul, ca să-i fie mai uşor, iar Mrokota de Mocarzew îi descheie şi coiful, acoperindu-i părul umezit de sudoare cu o căciulă de postav purpuriu. Zbyszko sta parcă împietrit, răsuflând greu, cu ochii încă învăpăiați, fața palidă de efort şi îndârjită, tremurând puțin de emoție şi oboseală. Îl luară de subsuori şi-l conduseră la prinț şi la prințesă, care-l aşteptau într-o încăpere încălzită lângă cămin. Acolo, Zbyszko îngenunche înaintea lor, iar când părintele Wyszoniek făcu semnul crucii asupra lui, rugându-se în acelaşi timp pentru odihna sufletelor moarte, prințul îi luă tânărului cavaler capul în mâini şi-i spuse:

— Dumnezeu cel Prea înalt v-a judecat şi ți-a ajutat brațul, aşa că binecuvântat fie numele Lui, amin!

Apoi, întorcându-se către cavalerul de Lorche şi ceilalți, adăugă:

— Pe tine, cavalere, care vii din alte părți, şi pe voi toți cei de față, vă iau drept martori, cum am să fiu şi eu, că judecata s-a săvârşit după lege şi obicei, aşa cum porunceşte credința şi Dumnezeu.

Războinicii din partea locului încuviințară toți în cor, iar când cuvintele prințului îi fură traduse şi lui de Lorche, acesta se ridică în picioare şi le aduse la cunoştință nu numai că va depune mărturie cum s-a întâmplat totul, cavalereşte şi creştineşte, dar dacă se va încumeta cineva la Malborg sau la altă curte princiară să se îndoiască, el, de Lorche, îl va provoca numaidecât la luptă în arenă, călare sau pe jos, chiar dacă acesta n-ar fi doar un cavaler obişnuit, ci şi un uriaş sau un vrăjitor care l-ar întrece în puterea magiei pe însuşi Merlin.

Iar în acest timp, prințesa Anna Danuta, când Zbyszko îi îmbrățişă picioarele, îi spuse aplecându-se spre el:

— De ce nu te bucuri? Fii vesel şi mulțumeşte-i lui Dumnezeu, pentru că dacă, în marea milă a Lui, nu te-a izgonit din această lume, te va ajuta şi mai departe şi te va conduce spre fericire.

Iar Zbyszko zise:

— Cum să mă bucur, stăpână milostivă? Dumnezeu m-a ajutat să izbândesc şi să mă răzbun pe teuton, dar pe Danuśka n-am găsit-o încă, şi nici acum nu mă aflu mai aproape de ea decât înainte.

— Duşmanii cei mai înverşunați, Danveld, Gottfryd şi Rotgier, nu mai trăiesc, răspunse prințesa; iar despre Zygfryd se spune că-i mai drept decât ceilalți, deşi crud şi el. Laudă-L pe Dumnezeu că-i aşa. Iar cavalerul de Lorche mi-a mai spus că dacă teutonul va muri, el îi va duce trupul fără viață, apoi va pleca de îndată la Malborg şi-l va ruga chiar pe marele maestru s-o ajute pe Danuśka. N-o să îndrăznească nimeni să i se împotrivească marelui maestru.

— Dumnezeu să-i dea sănătate cavalerului de Lorche, se bucură Zbyszko, o să plec şi eu cu el la Malborg.

Prințesa se înspăimântă auzind aceste cuvinte, de parcă Zbyszko i-ar fi spus că se va duce neînarmat printre lupii care se adunau iarna în haite mari în bungetul codrilor din Mazowsze.

— La ce bun!? exclamă. Te duci la moarte sigură! Imediat după duel, nu te va ajuta nici de Lorche, nici scrisorile pe care Rotgier le-a scris înainte de luptă. N-o să ajuți pe nimeni, iar tu ai să pieri.

Tânărul se ridică, îşi încrucişă mâinile şi spuse:

— Dumnezeu să mă ajute să plec la Malborg şi chiar peste mare. Cristos să mă binecuvânteze, am s-o caut până la ultima suflare, până la moarte. Mie îmi este mai uşor să-i bat pe nemți şi să mă înfrunt cu ei în armură, decât îi este bietei orfane să geamă în robie. Oho, mult mai uşor!

Spuse asta, de altfel ca întotdeauna când amintea de Danusia, cu asemenea înflăcărare şi asemenea durere, încât la răstimpuri cuvintele i se întrerupeau, ca şi când l-ar fi strâns cineva de gât. Prințesa înțelese că încerca în zadar să-i schimbe hotărârea şi oricine ar fi vrut să-l rețină, ar fi fost silit să-l lege şi să-l arunce în temniță.

Zbyszko nu putea totuşi să plece numaidecât. Unui cavaler îi era îngăduit să nu țină seama de nici o piedică, dar nu avea voie să nu respecte obiceiul cavaleresc care poruncea ca învingătorul într-un duel să petreacă o zi întreagă pe locul luptei, până la jumătatea nopții următoare, şi asta doar ca să arate că rămăsese stăpân pe locul înfruntării şi în acelaşi timp că este gata să se bată din nou, dacă cineva dintre rudele sau prietenii învinsului ar dori să-l cheme la altă confruntare. Acest obicei era respectat chiar de oştiri întregi, care prevedeau nu o dată avantajele pe care le-ar fi adus continuarea luptei. Zbyszko nici nu mai încercă să se abată de la regula neînduplecată şi întremându-se puțin, apoi îmbrăcându-şi armura, stătu până la miezul nopții în curtea castelului, sub cerul mohorât de iarnă, aşteptând pe neprietenul care nu putea veni de nicăieri.

Abia la miezul nopții, când heralzii îi vestiră pentru ultima dată în sunetul trâmbițelor izbânda, Mikołaj de Długolas îl chemă la cină şi totodată la sfatul prințului.

Capitolul VI

Prinţul luă cuvântul cel dintâi la sfat şi vorbi astfel:

— Nu-i bine că n-avem nici o scrisoare şi nici o dovadă împotriva comturilor. Pentru că, deşi bănuiala noastră pare a fi îndreptăţită, şi eu cred că tot ei au răpit-o pe fiica lui Jurand, dar ce folos? Vor tăgădui, iar când marele maestru va cere vreo dovadă, ce-o să-i arătăm? Mai mult! Scrisoarea lui Jurand vorbeşte în folosul lor.

Aici i se adresă lui Zbyszko:

— Zici că l-au silit să scrie această scrisoare sub ameninţare. Poate fi şi chiar aşa şi este, fiindcă dacă dreptatea ar fi de partea lor, Dumnezeu nu te-ar fi ajutat în lupta cu Rotgier. Dar de vreme ce l-au silit o dată, puteau s-o facă şi a doua oară. Poate că şi ei au o dovadă de la Jurand că nu sunt vinovaţi de răpirea copilei nefericite. Şi în acest caz, i-o vor arăta maestrului, şi atunci?

— Milostive stăpâne, ei singuri au recunoscut că au smuls-o din mâinile tâlharilor şi o ţin la ei.

— Asta ştiu. Dar acum o să spună că s-au înşelat şi e vorba de altă fată, iar cea mai bună dovadă e că însuşi Jurand s-a lepădat de ea.

— S-a lepădat, pentru că i-au arătat alta şi de aceea s-a înfuriat.

— Adevărat, aşa a fost, dar pot să spună că astea sunt doar bănuielile noastre.

— Minciunile lor, interveni Mikołaj de Długolas, seamănă cu pădurea. La margine, se mai vede câte ceva, dar cu cât pătrunzi mai adânc, cu atât desişul este tot mai mare, încât omul se rătăceşte şi pierde drumul.

După care îi repetă vorbele lui de Lorche în limba nemților, care spuse:

— Marele maestru este mai bun decât ei, dar şi fratele lui, deşi are un suflet sfidător, este sensibil la onoarea de cavaler.

— Aşa este, acceptă Mikołaj. Maestrul este un om de omenie. Nu se pricepe să-i țină în frâu pe comturi şi nici sfatul; nu poate face nimic ca tot ce se petrece înăuntrul Ordinului să nu se mai întemeieze pe nedreptate, dar nici lui nu-i place. Du-te, du-te, cavalere de Lorche şi povesteşte-le ce s-a întâmplat aici. Ei se ruşinează mai mult de străini decât de noi, ca să nu se vorbească pe la curțile acestora despre trădările şi fărădelegile lor. Iar când maestrul o să te întrebe pe Domnia Ta de dovezi, să-i spui aşa: „Cunoaşterea adevărului este menirea lui Dumnezeu, iar a oamenilor să-l caute, aşa că dacă vrei dovezi, caută-le: spune-i să cerceteze castelele, să întrebe oamenii, îngăduie-ne să căutăm şi noi, fiindcă e o prostie şi o poveste părerea că pe orfana aceea au prins-o tâlharii din pădure".

— Prostie şi poveste, repetă de Lorche.

— Deoarece tâlharii n-ar fi ridicat mâna asupra cuiva de la curtea prințului şi nici asupra copilei lui Jurand. Iar dacă, în sfârşit, ar fi prins-o, ar fi dat şi ei de ştire că e la ei, ca să primească răscumpărarea.

— Am să spun toate acestea, întări lotaringianul şi am să-l caut şi pe de Bergow. Suntem din aceeaşi țară şi, deşi nu-l cunosc, se zvoneşte că şi el ar fi ruda grafului Geldriei. A fost la Szczytno, să-i istorisească maestrului ce-a văzut.

Zbyszko înțelese câte ceva din aceste cuvinte, iar ce nu pricepu, îi tălmăci Mikołaj, aşa că-l luă în brațe pe de Lorche şi-l strânse la piept de-i trosniră oasele.

Apoi prințul îl întrebă pe Zbyszko:

— Şi tu vrei neapărat să pleci?

— Musai, stăpâne milostiv. Ce altceva îmi rămâne de făcut? Am vrut să cuceresc Szczytno, de-ar fi trebuit să rod zidurile cu dinții, dar cum pot să încep războiul fără poruncă?

— Cine începe războiul de capul lui, se va căi sub paloşul călăului, răspunse prințul.

— Aşa-i, legea-i lege, întări Zbyszko. După aceea, am vrut să-i provoc la duel pe toți cei care au fost la Szczytno, dar oamenii mi-au spus că Jurand i-a căsăpit acolo ca pe boi, şi nu mai ştiau care a fost omorât şi care a rămas în viață... Dumnezeu şi Sfânta Cruce să mă ajute, eu n-am să-l părăsesc niciodată pe Jurand!

— Vorbeşti ca un om cuminte, îmi place, îl lăuda Mikołaj de Długolas. Iar dacă nu te-ai grăbit să te duci la Szczytno, se vede că ai capul limpede, fiindcă şi un prost ar fi ghicit că ei nu-i țin acolo nici pe Jurand şi nici pe fiica lui, pe amândoi mutându-i la alte castele. Dumnezeu ți l-a dat pe Rotgier ca răsplată că ai venit aici.

— Chiar aşa, se amestecă prințul, de la Rotgier s-a auzit că din cei patru numai bătrânul Zygfryd mai este în viață, iar pe ceilalți Dumnezeu i-a

pedepsit cu mâna Domniei Tale sau a lui Jurand. Cât despre Zygfryd, este mai puțin ticălos decât ceilalți, dar poate că este cel mai crud dintre ei. E rău că Jurand şi Danuśka se află în mâinile lui şi trebuie să-i scăpăm cât mai repede. Şi ca să nu ai parte şi tu de vreo întâmplare cu primejdie, am să-ți dau o scrisoare către maestru. Ascultă-mă, însă, cu luare-aminte şi înțelege că nu te duci ca sol, ci ca trimis, iar eu am să-i scriu maestrului aşa: „De vreme ce cândva s-au sumețit să mă omoare şi pe mine, urmaşul binefăcătorilor lor, la fel s-au petrecut lucrurile şi acum, când au prins-o pe fiica lui Jurand, mai ales că îl urau de moarte. Drept care, o rog pe căpetenia Ordinului să dea poruncă degrabă s-o caute şi, dacă doreşte prietenia mea", să ți-o dea ție numaidecât.

Auzind acestea, Zbyszko se aruncă la picioarele prințului şi îmbrățişându-i genunchii, începu să vorbească:

— Dar Jurand, stăpâne milostiv! Dar Jurand? Roagă-te şi pentru el! Dacă are răni grele, măcar să moară acasă, alături de copii.

— Bine, o să mă rog şi pentru el, încuviință prințul îngăduitor. Maestrul trebuie să trimită doi judecători, şi eu doi, care să judece faptele comturilor şi ale lui Jurand după legile onoarei cavalereşti. Iar aceştia să aleagă încă unul, ca să fie mai mare peste ei, şi cum vor hotărî ei, aşa să rămână.

Cu acestea, sfatul luă sfârşit, după care Zbyszko îşi luă rămas-bun de la prinț, deoarece trebuia să pornească de îndată la drum. Dar înainte de despărțire, bătrânul Mikołaj de Długolas, om cu experiență, care-i cunoştea bine pe teutoni, îl luă pe Zbyszko la o parte şi-l întrebă:

— O să-l iei cu tine şi pe scutierul ceh?

— Sunt sigur că n-o să mă părăsească. De ce?

— Pentru că îmi pare rău pentru el. E un bărbat de nădejde, aşa că bagă de seamă ce-ți spun: tu o să scapi nevătămat de la Malborg, dacă n-ai să dai acolo peste vreunul mai bun ca tine, dar pieirea lui este sigură.

— Şi de ce, mă rog?

— Fiindcă feciorii de câini l-au învinuit că el l-a străpuns pe de Fourcy. Trebuie să-i fi scris şi maestrului despre moartea lui, spunându-i că cehul i-a vărsat sângele. Iată de ce n-o să-l ierte la Malborg. Îl aşteaptă judecata şi răzbunarea, fiindcă n-ai cum să-l convingi pe maestru că este nevinovat. Tot el i-a sucit şi brațul lui Danveld, care era rudă cu doftorul cel mare. Păcat de el şi-ți repet că dacă te va însoți, va muri negreşit.

— Nu va muri, pentru că o să-l las la Spychów.

Dar nu se întâmplă aşa, deoarece interveniseră alte motive pentru care cehul nu mai rămase la Spychów. Zbyszko şi de Lorche porniră împreună cu slujitorii lor a doua zi. De Lorche, pe care preotul Wyszoniek îl dezlegă de jurământul față de Ulryka de Elner, călărea fericit şi robit cu totul de farmecul Jagienkăi de Dlugolas, aşadar în tăcere; Zbyszko, însă, neputând să mai discute cu el despre Danuśka şi pentru că nu se prea înțelegeau, vorbea cu Hlawa care nu aflase încă despre călătoria în ținutul stăpânit de cavalerii teutoni.

— Ne ducem la Malborg, îi spuse, şi o să ne întoarcem când o vrea Dumnezeu... Poate curând, poate la primăvară, poate peste un an sau poate că niciodată, înțelegi?

— Înțeleg, Domnia Ta poate că te duci să-i provoci la luptă şi pe cavalerii de acolo, Slavă Domnului, că fiecare cavaler îşi are scutierul lui.

— Nu, răspunse Zbyszko. Nu mă duc acolo să-i provoc la duel, doar dacă se va întâmpla... iar tu nu vei merge cu mine, ci o să rămâi acasă la Spychów.

La început, cehul se îngrijoră şi se porni să se vaiete, apoi începu să-l roage pe tânărul său stăpân să nu-l lase acasă.

— Eu am jurat că n-am să te părăsesc, Domnia Ta: am jurat pe Cruce şi pe onoare. Iar dacă Domnia Ta vei întâmpina vreun necaz, cum o să mai apar eu în fața stăpânei mele de la Zgorzelice? Eu, ei i-am jurat, stăpâne! aşa că ai milă de mine şi nu mă lăsa să mă fac de ruşine.

— Păi nu i-ai jurat că-mi vei da ascultare? îl întrebă Zbyszko.

— Cum de nu! În toate, numai să nu te las singur. Dacă Domnia Ta mă alungi, am să te urmez, de departe, ca să-ți dau o mână de ajutor la nevoie.

— Eu nu te alung, nici acum şi nici mai târziu, îl linişti Zbyszko, dar mi-ai fi ca o povară, dacă n-aş avea unde să te trimit niciodată oricât de departe şi nu m-aş putea despărți de tine nici măcar pentru o zi. N-o să stai întruna lângă mine, ca un călău lângă un suflet bun! Cât despre luptă, cum ai putea să mă ajuți? Nu vorbesc de război, fiindcă la război oamenii se bat în grupuri mari, iar în încăierările de unul singur, nu poți să lupți în locul meu. Dacă Rotgier ar fi fost mai puternic decât mine, armura lui nu s-ar fi aflat în căruța noastră, ci a mea într-a lui. Afară de asta, află că acolo îmi va fi mai rău cu tine, fiindcă poți să mă bagi în cine ştie ce bucluc.

— Cum aşa, Domnia Ta?

Aşadar, Zbyszko începu să-i povestească cele auzite de la Mikołaj de Długolas: comturii, neputând să recunoască uciderea lui de Fourcy, îl învinuiseră pe el şi-l vor urmări ca să se răzbune.

— Iar dacă te vor prinde, spuse în cele din urmă, doar n-o să te las în mâinile lor, aşa că aş putea să-mi pierd şi cu capul.

Auzind aceste cuvinte, cehul se posomorî, deoarece simțea că exprimă adevărul; cu toate acestea, se mai strădui o vreme s-o întoarcă după voia lui.

— Bine, dar cei care m-au văzut, nu mai sunt pe lume, fiindcă pe unii, cum se aude, i-a omorât bătrânul stăpân de la Spychów, iar pe Rotgier Domnia Ta.

— Te-au văzut slujitorii care se târau puțin în urma lor, şi bătrânul teuton care acum se află la Malborg, trăieşte, iar dacă nu este acolo, o să vină când o da Dumnezeu să-l cheme maestrul.

La aceste cuvinte, nu mai avu ce să spună, aşa că merseră în tăcere până la Spychów. Acolo, îi găsiră pe toți pregătiți de luptă, pentru că bătrânul Tolima se aştepta fie ca teutonii să atace cetățuia, fie ca Zbyszko

să se întoarcă şi să-i conducă în ajutorul bătrânului stăpân. Străjile vegheau peste tot, la locurile de trecere prin mlaştini şi la cetăţuie. Ţăranii erau înarmaţi, întrucât războiul nu era o noutate pentru ei, aşa că-i aşteptau cu nerăbdare pe nemţi, făgăduindu-şi o pradă bogată. La castel, Zbyszko şi de Lorche fură întâmpinaţi de preotul Kaleb şi imediat după cină le arătă pergamentul cu pecetea lui Jurand în care scrisese cu mâna lui ultima voinţă a cavalerului de Spychów.

— Mi-a dictat-o, mărturisi, în noaptea aceea când a plecat la Szczytno. Ei, nu se mai aştepta să se întoarcă.

— Şi de ce n-ai spus nimic?

— N-am spus, fiindcă mi-a destăinuit sub taina spovedaniei ce vrea să facă. Dumnezeu să-l odihnească şi să aibă parte de lumină în vecii vecilor...

— Nu te ruga pentru el, pentru că trăieşte. Ştiu asta din spusele teutonului Rotgier cu care am luptat la curtea prinţului. Dumnezeu ne-a judecat şi l-am ucis.

— Sunt motive în plus, ca să nu se mai întoarcă... Doar dacă puterea dumnezeiască!...

— O să mă duc cu cavalerul acesta să-l smulg din mâinile lor.

— Se vede că nu cunoşti mâinile teutonilor; eu le ştiu, fiindcă eu, înainte de a mă prinde Jurand, am fost cincisprezece ani preot în ţara lor. Numai unul Dumnezeu poate să-l scape pe Jurand.

— Poate că o să ne ajute şi pe noi.

— Amin.

După care desfăcu pergamentul şi începu să-l citească. Jurand înscria toate pământurile şi toată averea pe numele Danusiei şi al urmaşilor ei, iar în caz că avea să moară fără să aibă copii, îi lăsa tot bărbatului ei, Zbyszko de Bogdaniec. La sfârşit, îşi încredinţa această dorinţă din urmă în grija prinţului: „Iar dacă ceva nu-i cu dreptate, voinţă prinţului să facă legea". Această încheiere fusese adăugată, întrucât preotul Kaleb se pricepea numai la dreptul canonic, iar Jurand, ocupat numai cu războiul, numai la cel al cavalerilor. După citirea zapisului în prezenţa lui Zbyszko, preotul îl citi şi oamenilor mai în vârstă din garnizoana de la Spychów, care îl recunoscură numaidecât pe tânărul cavaler ca stăpân şi făgăduiră să-i dea ascultare.

Credeau şi ei că Zbyszko îi va conduce de îndată să-l salveze pe bătrânul stăpân şi se bucurau, deoarece în piepturile lor băteau inimi călite şi doritoare de luptă, credincioase lui Jurand. De aceea, îi cuprinse o mare tristeţe, când aflară că vor rămâne acasă, iar stăpânul va pleca la Malborg însoţit de o ceată mică, şi nu la război, ci să facă plângere. Tristeţea lor o împărtăşea şi cehul Glowacz, deşi pe de altă parte, era bucuros că avutul lui Zbyszko sporise atât de mult.

— Ehei, spuse, ce-o să se mai bucure bătrânul stăpân de la Bogdaniec! El s-ar pricepe să conducă gospodăria! Ce înseamnă Bogdaniec pe lângă Spychów!

Zbyszko fu cuprins deodată de dorul unchiului, cum se întâmpla adesea, mai ales în împrejurările grele ale vieții, aşa că se întoarse spre scutier şi-i spuse fără să se gândească prea mult:

— Ce rost are să stai aici degeaba? Pleacă la Bogdaniec să duci o scrisoare.

— Dacă n-am să te însoțesc pe Domnia Ta, aş prefera să mă duc acolo! se bucură scutierul.

— Cheamă-l la mine pe părintele Kaleb, să scrie tot ce s-a întâmplat aici, iar unchiului să-i citească parohul din Krześnia sau abatele, dacă este la Zgorzelice.

Spunând acestea, îşi duse mâna la mustăcioară şi adăugă parcă pentru sine.

— Nu! Abatele nu!...

Şi îndată îi trecu prin fața ochilor Jagienka, cu ochii albaştri, părul negru, sprintenă ca o căprioară, dar cu genele în lacrimi.

Nu se simți prea bine şi o vreme îşi frecă fruntea cu mâna, iar în cele din urmă, zise:

— Ştiu că vei fi tristă, draga mea, dar nu mai mult ca mine.

În acest timp, sosi preotul Kaleb şi se aşează îndată să scrie.

Zbyszko îi dictă pe larg tot ce se petrecuse de când ajunsese la conacul de vânătoare. Nu tăinui nimic, fiindcă ştia că bătrânul Maćko, atunci când le va afla pe toate, se va bucura în cele din urmă. De bună seamă, Bogdaniec nu se compara cu Spychów, care era o aşezare întinsă şi bogată, iar Zbyszko ştia că pe Maćko asemenea lucruri îl interesau foarte mult.

În sfârşit, când scrisoarea fu încheiată, cu multă migală, şi închisă cu pecetea, Zbyszko îşi chemă iarăşi scutierul şi i-o înmână, spunându-i:

— Poate că o să te întorci aici cu unchiul, lucru de care m-aş bucura foarte mult.

Dar şi cehul arăta cam îngrijorat; tărăgăna, se muta de pe un picior pe celălalt şi nu pleca, până când tânărul cavaler îl îndemnă:

— Dacă mai vrei să-mi spui ceva, vorbeşte.

— Domnia Ta, răspunse cehul, aş vrea să te mai întreb ce să le spun oamenilor de acolo?

— Care oameni?

— Ei, nu celor de la Bogdaniec, dar prin împrejurimi... Pentru că vor vrea şi ei să afle cu siguranță.

La acestea, Zbyszko, care hotărâse să nu ascundă nimic, se uită cu luare-aminte la el şi spuse:

— Ție nu-ți pasă de oameni, ci de Jagienka de Zgorzelice.

Cehul roşi, apoi păli puțin şi răspunse:

— Aşa-i, stăpâne.

— De unde ştii că nu s-a căsătorit acolo cu Cztan de Rogów sau cu Wilk de Brzozowa?

— Jupâniță nu s-a căsătorit cu nimeni, răspunse scutierul apăsat.

— Putea că asculte de porunca abatelui.

— Abatele o ascultă pe jupâniță, nu ea pe el.

— Atunci ce vrei? Spune-le adevărul, şi ei, şi celorlalți.

Cehul se înclină şi plecă puțin supărat.

— Să dea Dumnezeu, îşi spuse gândindu-se la Zbyszko, să te fi uitat. Să aibă parte de unul mai bun ca tine. Dar dacă nu te-a uitat, o să-i spun şi ei că eşti însurat, dar n-ai soție şi să dea Domnul să rămâi văduv înainte de a intra în odaia de dormit.

Scutierul se apropiase totuşi de Zbyszko, îi era milă şi de Danusia, dar la Jagienka ținea mai mult decât la orice pe lume şi de când aflase în timpul ultimei lupte la Ciechanów de cununia lui Zbyszko, i se cuibărise durerea şi amărăciunea în inimă.

— Să dea Dumnezeu să rămâi văduv mai înainte! repetă.

Dar după aceea, se vede că începu să se gândească la lucruri mai vesele, fiindcă în timp ce cobora spre cai, îşi spuse:

— Slavă Domnului că măcar o să-i cad la picioare.

În acest timp, Zbyszko se grăbea să plece, fiindcă îl cuprinsese fierbințeala şi în măsura în care nu era nevoit să se ocupe de alte lucruri îndura adevărate chinuri gândindu-se fără încetare la Danusia şi la Jurand. Trebui totuşi să mai rămână la Spychów cel puțin încă o noapte, fie şi din pricina cavalerului de Lorche şi a pregătirilor pe care le presupunea o călătorie atât de lungă. Pe de altă parte, era şi el foarte trudit din cauza luptei, a vegherii şi a drumului, a nesomnului şi a grijilor. Aşa că noaptea târziu se întinse pe patul tare al lui Jurand, nădăjduind că va putea să doarmă cât de puțin. Dar înainte de a ațipi, îi ciocăni la uşă Sanderus şi-i spuse înclinându-se:

— Stăpâne, m-ai scăpat de la moarte şi mi-a fost bine alături de Domnia Ta, cum nu mi-a mai fost de mult. Acum, Dumnezeu ți-a dăruit o aşezare mare şi eşti mai bogat decât înainte. Iar visteria de la Spychâw nu este nici ea goală. Aşadar, dă-mi şi mie o pungă cu ceva bani şi o să mă duc în Prusia, de la un castel la altul, deşi primejdia nu-i mică şi poate că astfel o să-ți fiu de folos.

Zbyszko, care voia la început să-l dea afară, cumpăni lucrurile şi după un răstimp, scoțând din lada de călătorie de lângă pat un săculeț cu bani, i-l aruncă şi-i spuse:

— Ia-l şi du-te! Dacă eşti un netrebnic, o să mă tragi pe sfoară, dar dacă eşti un om cumsecade, o să mă slujeşti bine.

— O să-i înşel pe alții, făgădui Sanderus, dar nu pe Domnia Ta, o să te slujesc cu folos.

Capitolul VII

Zygfryd de Löwe tocmai voia să plece la Malborg, când un gonaci îi aduse pe neaşteptate o scrisoare de la Rotgier cu veşti de la curtea mazoviană.

Ştirile îl impresionară adânc pe bătrânul teuton. Înainte de toate, din scrisoare se vedea că Rotgier se prezentase de minune la prinţul Janusz şi-i înfăţişase foarte bine faptele lui Jurand. Zygfryd zâmbi citind că Rotgier îi mai ceruse prinţului pentru el pierderile suferite de Ordin şi Spychów. În schimb, partea a doua a scrisorii conţinea noutăţi neaşteptate şi mai puţin îmbucurătoare. Rotgier îi mai aducea la cunoştinţă că, pentru a dovedi mai convingător nevinovăţia Ordinului de răpirea fiicei lui Jurand, le aruncase mănuşa cavalerilor mazovieni, provocându-l la duel pe oricine s-ar fi îndoit de aceasta, să se supună judecăţii lui Dumnezeu, adică la luptă în faţa întregii curţi... „Nici unul n-a ridicat-o, scria mai departe Rotgier, deoarece ştiau cu toţii că depusese mărturie în favoarea noastră chiar scrisoarea lui Jurand, aşa că se temeau de dreptatea lui Dumnezeu, când deodată s-a găsit un tinerel pe care l-am văzut la conacul din pădure şi acela a primit provocarea. Din care pricină, să nu te miri, cuvioase şi frate întru dreptate, că-mi voi întârzia două, trei zile venirea, întrucât de vreme ce eu i-am provocat, musai să mă înfăţişez. Şi deoarece am făcut-o pentru slava Ordinului, trag nădejde că nici marele maestru şi nici Domnia Ta, pe care te respect şi te îndrăgesc cu inimă de frate, nu mi-o veţi lua în nume de rău.

Potrivnicul este aproape un copil, iar eu nu lupt pentru prima dată, aşa că am să vărs uşor acest sânge spre gloria Ordinului, mai ales că mă va ajuta şi Domnul Isus Cristos, căruia îi pasă mai mult de cei care-i poartă crucea, decât de unul ca Jurand sau de o biată fată de neam mazurian!"

Pe Zygfryd îl miră mai întâi ştirea că fiica lui Jurand era căsătorită. La gândul că la Spychów se va aşeza un alt vrăjmaş amenințător şi răzbunător, până şi bătrânul comtur fu cuprins de nelinişte. Fireşte, îşi spuse, nu va renunța la răzbunare şi cu atât mai puțin când îşi va recăpăta soția şi aceasta îl va înştiința că noi am răpit-o de la conacul de vânătoare! Ba, ar mai ieşi la iveală de îndată că tot noi l-am chemat pe Jurand ca să-i luăm viața şi nimeni nu s-a gândit să-i înapoieze fiica". Aici, lui Zygfryd îi trecu prin minte că totuşi, ca rezultat al scrisorilor prințului probabil că marele maestru va porunci să se facă cercetări la Szczytno, fie şi numai ca să se arate fără vină în fața lui. Întrucât maestrul şi sfatul îşi doreau atât de mult ca în caz de război cu puternicul rege polon, principii mazovieni să stea la o parte. Trecând cu vederea puterea prinților şi mulțimea şlahtei mazoviene, mare ca număr şi demnă de luat în seamă pentru vitejia ei, pacea cu ei ar fi asigurat hotarul teuton pe o suprafață întinsă, de-a dreptul uriaşă, şi le-ar fi îngăduit să-şi adune mai bine forțele. Nu o dată se vorbise despre asta în fața lui Malborg, nu o dată nutriseră nădejdea că după izbânda asupra regelui, o să se găsească vreo pricină aparentă împotriva Mazowiei şi atunci nici o putere n-avea să mai smulgă acest ținut din mâinile teutonilor. Aceasta era o socoteală şi însemnată, şi sigură, de aceea era un lucru tot atât de neîndoielnic că deocamdată maestrul va face tot ce poate, să nu-l supere pe prințul Janusz, deoarece acela, căsătorit cu fiica lui Kiejstut, era mai greu de convins decât Ziemowit de Płock, a cărui soție era nu se ştie de ce cu totul de partea Ordinului.

Gândind astfel, bătrânul Zygfryd, care cu toate că era în stare de orice crime, trădări şi cruzimi de tot felul, iubea totuşi în primul rând Ordinul şi faima lui, începu să chibzuiască în sinea lui: „Nu-i oare mai bine să-i eliberăm pe Jurand şi pe fiica lui? Trădarea şi ocara se vor arăta atunci pe deplin, dar vor împovăra numele lui Danveld, iar acesta nu mai este în viață. Şi chiar dacă, se gândi, maestrul ne va pedepsi cu asprime pe mine şi pe Rotgier, care am fost totuşi complici la faptele lui Danveld, n-ar fi astfel mai bine pentru Ordin?" Dar aici, sufletul lui crud şi răzbunător începu să se răzvrătească la gândul despre Jurand.

Să-l eliberăm pe acest asupritor şi călău al oamenilor Ordinului, pe acest biruitor în atâtea încăierări, pricina atâtor nenorociri şi fapte de ruşine, pe acest învingător, apoi ucigaş al lui Danveld, învingătorul lui de Bergow, al lui Majneger, Gottfryd şi Hugo, pe cel care chiar la Szczytno a vărsat mai mult sânge nemțesc decât o ciocnire din timpul războiului: „Nu pot! nu pot! repeta Zygfryd în inima lui şi numai la acest gând degetele hrăpărețe i se încleştau spasmodic, iar pieptul bătrân, uscat trăgea aerul cu greutate. Şi totuşi, dacă asta ar aduce mai multe foloase Ordinului? mai

multă faimă? Dacă pedeapsa care ar cădea în acest caz pe făptuitorii crimelor, care mai trăiau, l-ar fi câştigat pe prinţul Janusz, vrăjmaş până acum şi ar fi uşurat negocierile cu el sau chiar realizarea unei alianţe?... sunt iuți la mânie, îşi continuă gândul bătrânul comtur, dar dacă le arătăm puțină bunătate, uită uşor nedreptățile. Prinţul însuşi a fost prins chiar în ţara lui, dar nu s-a răzbunat prin fapte..." Aici începu să se preumble prin sală cuprins de îndoială, când deodată i se păru că ceva de sus îi spuse: „Ridică-te şi aşteaptă întoarcerea lui Rotgier". Aşa-i! Trebuia să aştepte. Fără îndoială, Rotgier îl va ucide pe tinerelul acela, dar şi după aceea sau va trebui să-i ascundă pe Jurand şi pe fiica lui, sau să le dea drumul. În primul caz, prinţul va uita într-adevăr de ei, dar neştiind sigur, cine i-a răpit pupila, o va căuta, va trimite scrisori maestrului, în care nu-l va mai învinovăți, ci-l va întreba şi totul se va tărăgăna nespus de mult. În al doilea caz, bucuria produsă de întoarcerea fiicei lui Jurand va fi mai mare decât răzbunarea pentru răpirea ei. „Cu toate acestea, oricând putem spune că am găsit-o după atacul lui Jurand!" Acest ultim gând îl linişti cu totul pe Zygfryd. Cât despre Jurand, născocise de mult împreună cu Rotgier mijlocul ca, în caz că ar fi fost siliți să-i dea drumul, să nu mai poată nici să se răzbune, nici să se plângă. Zygfryd se bucură în sufletu-i aspru, gândindu-se acum la acest mijloc. Se bucura de asemenea şi la gândul despre judecata lui Dumnezeu, care avea să aibă loc la castelul Ciechanów. Cât despre rezultatul luptei pe viață şi pe moarte, nu se temea de nimic. Îşi aduse aminte de un turnir de la Królewiac, când Rotgier învinsese doi cavaleri faimoşi care în ţara lor natală, Anjou, erau socotiți de neînvins. Îşi aminti şi lupta de la Wilno cu un cavaler polonez, cu curteanul Spytko de Melsztyn, pe care Rotgier îl ucisese.

Şi fața i se lumină, iar inima i se umplu de mândrie, întrucât pe Rotgier, un cavaler vestit, el îl condusese cel dintâi în campania din Lituania şi îl învățase cele mai bune moduri de a lupta cu această seminție. Iar acum, acest fecior va vărsa încă o dată sânge polonez şi se va întoarce acoperit de faimă. Şi cum va reprezenta judecata lui Dumnezeu. Ordinul va scăpa şi el de învinuiri... „Judecata lui Dumnezeu!..." Cât ai clipi din ochi, inima i se strânse de un simțământ asemănător cu teama. Rotgier va lupta pe viață şi pe moarte în apărarea nevinovăției teutone, deşi ei erau vinovați, aşadar lupta pentru minciună... Dacă se va întâmpla o nenorocire. Dar după o clipă, lui Zygfryd i se păru iarăşi cu neputință. Rotgier nu poate fi învins.

Liniştindu-se în acest fel, bătrânul cruciat se mai gândi o vreme dacă n-ar fi mai bine s-o trimită pe Danusia la vreunul din castelele mai depărtate, care n-ar fi putut cădea niciodată sub asediul mazurienilor. Dar după ce chibzui un răstimp, renunță şi la acest gând. Să pună la cale un atac şi să-l conducă putea s-o facă numai soțul fiicei lui Jurand, dar el avea să piară de mâna lui Rotgier... Pe urmă, vor fi cercetări numai din partea prinţului şi a prinţesei, întrebări, scrisori, plângeri, dar prin aceasta întâmplarea se va şterge şi se va uita, ca să nu mai vorbim că se va tărăgăna fără sfârşit. „Mai

întâi, înainte de a se ajunge la ceva - îşi spuse Zygfryd - eu o să mor şi fiica lui Jurand o să îmbătrânească într-o temniță teutonă". Porunci totuşi ca la castel să fie totul gata de apărare şi de drum, pentru că nu ştia sigur ce-ar putea să rezulte din sfatul lui Rotgier, şi aşteptă.

În acest timp, se scurseră două zile de la termenul când Rotgier promisese mai înainte că va veni, apoi trei şi chiar patru, şi nici un alai nu se arăta la poarta castelului de la Szczytno. Abia a cincea zi, aproape pe înserate, răsună cornul străjii de la turnul porții. Zygfryd, care tocmai sfârşise îndatoririle de seară, trimise îndată un slujitor să afle cine a sosit.

Slujitorul reveni în curând cu fața schimbată, dar Zygfryd nu i-o putea observa, fiindcă în odaie focul ardea într-un cămin adânc şi făcea puțină lumină.

— Au venit? întrebă bătrânul cavaler.

— Da! răspunse slujitorul.

Dar în glasul lui era ceva ce-l îngrijoră de îndată pe teuton, aşa că îşi continuă vorba:

— Şi fratele Rotgier?

— L-au adus şi pe fratele Rotgier.

La acestea, Zygfryd se ridică de pe scaun. Un răstimp mai lung se sprijini cu mâna de rezemătoare, de parcă se temea să nu cadă, după care porunci cu glasul înăbuşit:

— Adu-mi mantia.

Slujitorul îi puse mantia pe umeri, iar el se vede că-şi recăpătase puterile, deoarece îşi trase singur gluga pe cap şi ieşi din încăpere.

În curând, ajunse în curtea castelului, unde se făcuse întuneric de-a binelea, şi se îndreptă prin zăpada ce scârțâia spre alaiul care, trecând de poartă, se oprise în apropiere. Acolo se afla o ceată de oameni şi ardeau câteva torțe, pe care izbutiseră să le aducă oştenii din garnizoană. La vederea bătrânului cavaler, oştenii se împrăştiară. La lumina torțelor, se vedeau fețele înfricoşate şi se auzeau şoptind glasuri în mohoreală.

— Fratele Rotgier...

— Fratele Rotgier a fost ucis...

Zygfryd se apropie de sania în care trupul fără viață zăcea pe paie acoperit cu mantia, şi-i ridică un colț.

— Apropie lumina, porunci ridicându-şi gluga.

Unul dintre oşteni aplecă torța la lumina căreia bătrânul teuton zări capul lui Rotgier şi fața albă ca zăpada, înghețată, înconjurată cu o năframă întunecată, cu care îi legaseră bărbia, ca să nu rămână cu gura deschisă. De altfel, toată fața îi era parcă alungită şi atât de schimbată că puteai crede că este altcineva. Ochii îi erau acoperiți de pleoape, iar în jurul lor şi la tâmple avea pete albăstrii. Pe obraji îi lucea o pojghiță înghețată.

Comturul privi îndelung în tăcerea înstăpânită. Ceilalți se uitau la el, fiindcă ştiau cu toții că era ca un tată pentru răposat şi ținea mult la el. Dar

nu i se scurse nici o lacrimă din ochi, doar obrazul îi era şi mai aspru decât de obicei, iar pe chip i se aşternuse o linişte înghețată.

— Aşa mi l-au trimis! rosti într-un târziu.

Dar se întoarse numaidecât spre economul castelului:

— Până la miezul nopții să-i facă sicriul şi să-i depună trupul în capelă.

— A mai rămas unul din sicriele făcute pentru cei omorâți de Jurand, răspunse economul. O să poruncesc să-l căptuşească doar cu postav.

— Şi să-l acopere cu o mantie, urmă Zygfryd, acoperind fața lui Rotgier, nu cu una ca asta, ci cu una de călugăr.

Iar după o clipă, adăugă:

— Şi să nu-i bateți capacul în cuie.

Oamenii se apropiară de căruță, Zygfryd îşi trase iarăşi gluga pe cap, dar se vede că-şi mai aminti ceva înainte de a pleca, fiindcă întrebă:

— Unde-i van Krist?

— A fost ucis şi el, răspunse unul dintre slujitori, dar au fost nevoiți să-l îngroape la Ciechanów, pentru că începuse să putrezească.

— Bine.

Şi spunând acestea, se depărta cu pas încet şi întorcându-se în odaie, se aşează pe acelaşi scaun pe care îl găsise vestea, şi rămase cu fața împietrită, nemişcat, atât de mult, că slujitorul se îngrijoră şi începu să-şi bage capul pe uşă tot mai des. Ceasurile se scurseră unul după altul, la castel conteni forfota obişnuită, doar dinspre capelă se mai auziră o vreme bătăi de ciocan, iar după aceea nimic nu mai tulbură liniştea afară de chemările străjilor.

Era aproape miezul nopții, când bătrânul cavaler se trezi parcă din somn şi-l chemă pe slujitor.

— Unde este fratele Rotgier? îl întrebă.

Dar flăcăul, tulburat de linişte, de cele petrecute şi de nesomn, se pare că nu-l înțelese, deoarece privi la el cu frică şi-i răspunse cu glasul tremurător:

— Nu ştiu, stăpâne!...

Iar bătrânul îi surâse cu un zâmbet sfâşietor şi-i spuse cu blândețe:

— Copile, eu te întreb dacă este în capelă?

— Este, stăpâne.

— Atunci e bine. Spune-i lui Diederich să vină aici cu cheile şi cu o lampă şi să mă aştepte până când mă întorc. Să aducă şi căucelul cu cărbuni. În capelă este lumină?

— Ard lumânările de lângă sicriu.

Zygfryd se înveli în mantie şi ieşi.

Ajungând în capelă, se uită de la uşă, dacă nu mai este nimeni, apoi o închise cu grijă, se apropie de sicriu, îndepărtă două lumânări din cele şase care ardeau în sfeşnice mari de aramă, şi îngenunche alături.

Buzele nu i se mişcau deloc, aşa că nu se ruga. Un răstimp se mulțumi să privească la fața încă frumoasă a lui Rotgier, de parcă voia să vadă urme de viață pe ea.

După care, în liniştea capelei, începu să strige cu glas înăbuşit:

— Fiule! Fiule!

Şi tăcu. Se părea că aşteaptă un răspuns.

Apoi întinzându-şi mâinile, îşi băgă degetele ca nişte gheare sub mantia ce acoperea pieptul lui Rotgier şi începu să-l pipăie; căută peste tot, la mijloc şi în amândouă părțile, mai jos de coaste şi sub clavicule, până când găsi o ruptură în postav, care începea de sus, de pe umărul drept, până la subsuoară, îşi trecu degetele pe toată lungimea rănii şi începu din nou să vorbească cu un glas în care parcă tremura plânsul:

— Oo!... ce lovitură nemiloasă!... Şi spuneai că potrivnicul este aproape un copil!... Tot umărul! Tot umărul! Ai ridicat de atâtea ori brațul asupra păgânilor în apărarea Ordinului. Iar acum ți l-a retezat un topor polonez... Şi aşa ți-ai găsit sfârşitul! Gata! El nu te-a binecuvântat pentru că lui poate nu-i pasă de Ordinul nostru. M-a părăsit şi pe mine, deşi l-am slujit atâția ani.

Cuvintele i se întrerupseră pe buzele tremurânde şi în capelă se lăsă iarăşi o tăcere surdă.

— Fiule! Fiule!

În glasul lui Zygfryd răsuna acum rugămintea şi totodată parcă striga şi mai încet, asemenea oamenilor care întreabă de o taină însemnată şi înfricoşătoare:

— Dacă eşti, într-adevăr, dacă mă auzi, dă-mi un semn: mişcă mâna sau deschide ochii pentru o clipă, fiindcă-mi geme inima în pieptul bătrân... dă-mi un semn, eu te-am iubit, vorbeşte-mi!...

Şi rezemându-şi mâinile de marginile sicriului, îşi aținti ochii vultureşti pe pleoapele închise ale lui Rotgier şi aşteptă.

— Ei, cum poți să vorbeşti, rosti în sfârşit, când dinspre tine vine răceală şi un aer lânced. Dar de vreme ce tu taci, o să-ți spun eu ceva, aşa că sufletul tău să vină aici între lumânările aprinse şi să asculte.

Cu aceste vorbe, se aplecă spre fața răposatului.

— Îți aduci aminte când capelanul nu te-a lăsat să-l ucizi pe Jurand şi cum i-am jurat. Foarte bine, am să-mi respect jurământul, iar pe tine am să te bucur, oriunde te afli.

Spunând aceasta, se retrase de lângă sicriu, puse la loc sfeşnicele pe care le depărtase mai înainte, trase mantia peste trupul şi fața răposatului şi ieşi din capelă.

Lângă uşă dormea cufundat într-un somn adânc slujitorul, iar înăuntru Diederich aştepta porunca lui Zygfryd.

Acesta era un om scund, vânjos, cu picioarele încovoiate şi fața lată, animalică, acoperită în parte de o glugă cu marginea în colțuri, care-i ajungea până la umeri. Pe trup, purta un pieptar din piele de bou

netăbăcită, iar la brâu o cingătoare la fel, de care-i atârna o legătură de chei şi un cuțit scurt. În mâna dreaptă, ținea un felinar de fier cu apărători de băşică, iar în cealaltă un ceaunaş şi o torță.

— Eşti gata? îl întrebă Zygfryd.

Diederich se înclină în tăcere.

— Ți-am poruncit să aduci cărbuni în ceaunaş.

Omul îndesat nu răspunse nici de astă dată, arătă doar spre chiutucii care ardeau în cămin, luă o lopățică de fier de lângă cămin şi începu să tragă de sub ei în ceaunaş cărbuni, după care aprinse felinarul şi aşteptă.

— Acum, ascultă, câine, îl repezi Zygfryd. Odinioară, ai destăinuit ce ți-a poruncit să faci comturul Danveld, iar acesta a pus să ți se taie limba. Dar pentru că poți să-i arăți prin semne capelanului tot ce vrei, află că dacă-i vei arăta cumva ce faci din porunca mea, o să pun să te spânzure.

Diederich se înclină din nou în tăcere, doar fața i se strâmbă amenințătoare când îşi aduse aminte, deoarece i se smulsese limba din cu totul altă pricină decât spunea Zygfryd.

— Acum, ia-o înainte şi condu-mă la temnița lui Jurand.

Călăul apucă în mâna-i uriaşă mânerul ceaunaşului, ridică felinarul şi ieşiră. După uşă, trecură de slujitorul adormit şi coborând pe scări, nu se duseră spre uşa principală, ci prin spatele scărilor, dincolo de care începea un coridor îngust ce parcurgea toată lărgimea clădirii, sfârşindu-se cu o uşă mică şi grea într-o adâncitură a zidului. Diederich o deschise şi ieşiră iarăşi sub cerul liber, într-o curte mică, înconjurată în cele patru părți cu hambare în care se păstrau rezervele de grâu în cazul asedierii castelului. Sub unul din aceste hambare, din partea dreaptă, erau temnițele pentru prinşi. Acolo nu se afla nici o strajă, fiindcă prinsul, chiar dacă ar fi izbutit să iasă din temniță, ar fi ajuns în curte a cărei singură ieşire era tocmai uşa mică.

— Aşteaptă! porunci Zygfryd.

Şi sprijinindu-se cu mâna de zid, se opri, întrucât simți că se petrece ceva rău cu el şi nu mai poate să răsufle, ca şi când pieptul i-ar fi fost strâns într-o platoşă prea strâmtă. Pur şi simplu, întâmplările prin care trecuse îi depăşeau puterile slăbite. Mai simți şi că fruntea i se acoperă sub glugă de broboane de sudoare rece şi hotărî să se odihnească puțin.

După ziua mohorâtă, era o noapte neobişnuit de senină. Pe cer, lumina luna şi toată curtea mică era inundată de o lumină puternică în care zăpada împrumuta reflexe verzui. Zygfryd trase în piept cu lăcomie aerul proaspăt şi rece. Dar îşi aminti îndată că într-o noapte tot atât de luminoasă plecase şi Rotgier la Ciechanów, de unde se întorsese mort.

— Iar acum, zaci în capelă, murmură abia auzit.

Diederich, însă, crezând că comturul vorbeşte cu el, ridică felinarul şi-i lumină fața îngrozitor de palidă, aproape cadaverică şi în acelaşi timp asemănătoare cu capul unui vultur pleşuv.

— Condu-mă! îl îndemnă Zygfryd.

Cercul galben de la lumina felinarului se mişcă din nou pe zăpadă şi porniră mai departe. În zidul gros al hambarului, era o adâncitură, lângă care câteva trepte duceau spre o uşă scundă de fier. Diederich o deschise şi iarăşi începu să coboare pe trepte în deschizătura întunecată, ridicând mai sus felinarul, ca să-i lumineze drumul comturului. La capătul scării, era un coridor, în care, la dreapta şi la stânga, se aflau uşile foarte groase ale temniței.

— La Jurand! porunci Zygfryd.

După o clipă, scrâşniră zăvoarele şi intrară. În groapă, era întuneric beznă, aşa că Zygfryd, nevăzând bine la lumina leşietică a felinarului, îi porunci să aprindă torța şi în curând, la lumina ei puternică, îl zări pe Jurand zăcând pe paie. Prinsul avea cătuşe la picioare, iar la mâini un lanț puțin mai lung, care să-i îngăduie să ducă mâncarea la gură. Era îmbrăcat în acelaşi sac de cânepă în care se înfățişase înaintea comturilor, acum, însă, acoperit de pete de sânge, deoarece în ziua aceea, în care lupta se sfârşise abia când cavalerul înnebunit de durere şi furie fusese prins într-o plasă şi oştenii voiseră să-l omoare, îl răniseră de câteva ori cu halebardele. Îi împiedicase capelanul de la Szczytno, iar loviturile nu se arătaseră prea grave, în schimb pierduse atâta sânge, încât îl duseseră în temniță mai mult mort decât viu. La castel, credeau cu toții că îşi va da sufletul dintr-o clipă în alta, dar puterea lui uriaşă învinsese moartea şi trăise, deşi nu-i oblojiseră rănile şi-l zvârliseră într-o hrubă în care, când era dezgheț, pica apa din tavan, iar când era ger, pereții se acopereau de un stat gros de promoroacă şi cristale de gheață.

Aşadar, zăcea pe paie, în lanțuri, fără putere, dar uriaş, aşa că mai ales când era întins făcea impresia unei stânci care fusese cioplită în formă de om. Zygfryd porunci să-i lumineze fața şi un timp îl cercetă în tăcere, după care se întoarse către Diederich şi-i zise:

— Vezi că mai are numai un ochi, lasă smoala să-i curgă în el.

În glasul lui se simțea parcă vlăguiala şi bătrânețea, dar tocmai de aceea porunca părea şi mai înfricoşătoare. De aceea, torța tremură puțin în mâna călăului, cu toate acestea o aplecă şi în curând în ochiul lui Jurand începură să cadă picăturile de smoală aprinsă, până când îl umplură de la sprâncene până la osul obrazului.

Fața lui Jurand se strânse, mustața-i cânepie se ridică în sus şi-i descoperi dinții încleştați, dar nu rosti nici un cuvânt şi, fie din cauza slăbiciunii, fie a îndârjirii înnăscute, nu scoase nici măcar un geamăt.

Iar Zygfryd îi spuse:

— Ți s-a făgăduit libertatea şi ți se va da drumul, dar nu vei mai putea învinui Ordinul, pentru că limba cu care-l umpleai de ocară, ți se va tăia.

Şi iarăşi îi făcu semn lui Diederich, dar acesta scoase doar un sunet gutural şi arătă că are nevoie de amândouă mâinile, apoi că vrea să-i lumineze comturul.

Atunci bătrânul luă torța şi i-o ținu cu mâna întinsă, tremurătoare; totuşi, când Diederich îi apăsă pieptul lui Jurand cu genunchii, întoarse capul şi se uită la peretele acoperit de promoroacă.

O clipă răsună clinchetul lanțurilor, după care se auzi gâfâitul unui piept omenesc, ceva ca o icnitură surdă din adânc, şi se lăsă tăcerea.

În cele din urmă, se auzi din nou glasul lui Zygfryd:

— Ascultă-mă, Jurand, pedeapsa pe care ai suferit-o te-ar fi ajuns şi aşa, dar în afară de asta, fratelui Rotgier, pe care l-a ucis soțul fiicei tale, i-am făgăduit că-i voi pune alături în sicriu mâna ta dreaptă.

Diederich, care se ridicase, auzind aceste cuvinte, se aplecă iarăşi deasupra lui Jurand.

După o vreme, bătrânul comtur şi Diederich trecură din nou prin curtea inundată de lumina lunii. Trecând prin coridor, Zygfryd luă din mâinile călăului felinarul şi ceva întunecat învelit într-o cârpă, apoi îşi spuse cu voce tare:

— Acum, să ne întoarcem la capelă, iar după aceea în turn.

Diederich se uită cu luare-aminte la el, dar comturul îi porunci să se ducă la culcare, iar el se depărtă legănând felinarul spre ferestrele luminate ale capelei. Pe drum, se gândi la cele întâmplate. Era parcă aproape sigur că va veni şi rândul lui, şi acestea sunt ultimele lui fapte pe pământ; totuşi sufletu-i teuton, deşi mai mult crud decât înşelător din fire, se obişnuise de nevoie atât de mult să ascundă în spatele tertipurilor şi ale minciunilor faptele sângeroase ale călugărilor, încât şi acum se gândi fără să vrea că ar putea arunca ruşinea şi răspunderea pentru chinurile lui Jurand asupra altuia. Diederich era mut, nu va putea spune nimic şi chiar dacă poate să se înțeleagă prin semne cu capelanul, n-o va face din cauza fricii. Şi atunci? Atunci cine va dovedi că Jurand n-a fost rănit de atâtea ori în bătălie? Putea să-şi piardă uşor limba din pricina unei lovituri de suliță între dinți, paloşul sau toporul puteau să-i reteze fără greutate mâna dreaptă, iar ochi nu mai avea decât unul, aşa că ce era de mirare că i l-au scos, când, înnebunit de mânie, s-a aruncat de unul singur asupra întregii garnizoane de la Szczytno? Ah, Jurand! Ultima bucurie din viață cutremură o clipă inima bătrânului teuton. Aşa-i, dacă Jurand va trăi, trebuie să-i dea drumul! Aici, Zygfryd îşi aduse aminte, când se sfătuise odată cu Rotgier şi cum acest frate mai tânăr îi spusese râzând: „Atunci n-are decât să se ducă încotro va vedea cu ochii, iar dacă nu va putea nimeri la Spychów, să întrebe de drum". Pentru că ce se întâmplase, fusese plănuit în parte între ei, Acum, însă, când Zygfryd intră din nou în capelă şi îngenunchind lângă sicriu, puse la picioarele lui Rotgier mâna însângerată a lui Jurand, această din urmă bucurie care îl înfiorase, se răsfrânse de asemenea pentru ultima dată pe fața lui.

— Uite, spuse, am făcut mai mult decât ne-am sfătuit: pentru că regele Jan de Luxemburg, deşi era orb, a luptat şi a murit cu fală, pe când Jurand nu va mai lupta şi va muri ca un câine lângă gard.

Aici, simți că iar i se taie răsuflarea, ca şi mai înainte, când se dusese la Jurand, iar capul parcă i-l strângea un coif de fier, dar asta nu dură decât o clipă. Răsuflă adânc şi zise:

— Ehei, mi-a venit şi mie vremea. Nu te-am avut decât pe tine, iar acum nu mai am pe nimeni. Dar dacă mi-a fost predestinat să mai trăiesc, îşi jur, fiule, că şi mâna cealaltă, care te-a omorât, am să ți-o pun în sicriu sau am să pier eu însumi. Ucigaşul tău e încă viu...

Aici, dinții i se încleştară şi îl apucă un spasm atât de puternic, încât cuvintele i se întrerupseră pe buze şi abia după un răstimp începu să vorbească din nou cu glasul poticnit:

— Aşa-i... ucigaşul tău trăieşte încă, dar o să pun eu mâna pe el... iar înainte de a-l prinde, o să-l supun la chinuri mai rele decât moartea.

Şi tăcu.

După o clipă, se ridică şi apropiindu-se de sicriu, începu să murmure cu glasul liniştit:

— Acum, îmi iau rămas-bun de la tine... O să privesc pentru ultima dată la fața ta, poate că am să-mi dau seama dacă te bucuri de ce ți-am făgăduit. Ultima oară!

Şi descoperi obrazul lui Rotgier, dar se retrase deodată.

— Râzi... se sperie, însă râzi groaznic...

Într-adevăr, trupul se dezgheța sub mantie sau de la căldura lumânărilor, drept care începuse să se descompună neobişnuit de repede, şi fața tânărului comtur devenise înspăimântătoare. Urechile umflate şi înnegrite arătau groaznic, iar buzele vinete şi umflate i se strâmbaseră parcă într-un zâmbet.

Zygfryd acoperi cât putu de repede această mască omenească înfiorătoare.

După care, luă felinarul şi ieşi. Pe drum, i se tăie răsuflarea pentru a treia oară, aşa că întorcându-se în odaie, se întinse pe patu-i tare de călugăr şi un timp zăcu nemişcat. Se gândi că va ațipi, când deodată îl cuprinse un simțământ ciudat. Avea impresia că somnul nu va mai veni niciodată la el, în schimb, dacă va rămâne în această încăpere, va veni moartea.

Zygfryd nu se temea de ea. Vlăguit de oboseală şi fără speranța de a adormi, o socotea ca pe o odihnă profundă, dar nu voia să-i cedeze în această noapte, aşa că aşezându-se în capul oaselor, începu să vorbească:

— Mai lasă-mă până mâine.

Şi deodată, auzi limpede un glas care-i şoptea la ureche:

— Ieşi din această odaie. Mâine va fi prea târziu şi n-ai să mai îndeplineşti ce-ai făgăduit; ieşi din această odaie!

Comturul se ridică şi cu mare greutate ieşi. Pe metereze, în turnurile de la colțuri, se strigau străjile. Lângă capelă, cădea pe zăpadă lumina verzuie de la ferestre. La mijloc, alături de fântâna de piatră, doi câini negri se jucau trăgând de o zdreanță, încolo, curtea era goală şi tăcută.

— Aşadar, musai în această noapte? reluă Zygfryd. Sunt peste măsură de trist, dar viu... Dorm cu toții. Jurand, învins de durere, poate că doarme şi el, numai eu n-o să mai adorm. Vin, vin, fiindcă în odaie se află moartea, iar eu ți-am promis... Dar pe urmă, n-are decât să vină moartea, dacă somnul nu poate. Tu râzi acolo, iar eu nu mai am putere. Râzi, se pare că te bucuri. Vezi şi tu, mi-au amorțit degetele, palmele nu mai au vlagă şi singur nu mai sunt în stare să fac asta... O s-o facă slujitoarea care doarme cu ea...

Spunând acestea, se îndreptă cu paşi greoi către tumul de lângă poartă. În acest timp, câinii care se jucau lângă fântâna de piatră, alergară spre el şi începură să se gudure. Într-unul din ei, Zygfryd recunoscu pe tovarăşul nedespărțit al lui Diederich, despre care se spunea la castel că-i slujeşte drept pernă.

După ce-l întâmpină pe comtur, câinele lătră o dată, de două ori, după care se întoarse spre poartă şi se apropie de ea, ca şi când i-ar fi ghicit gândurile omului.

În curând, Zygfryd ajunse înaintea uşiței înguste de la turn, care se închidea noaptea pe dinafară. Trăgând zăvoarele, pipăi balustrada scării care începea în spatele uşii şi porni să urce treptele. Din cauza gândurilor răvăşite, uitase felinarul, aşa că urca bâjbâind, păşind cu grijă şi căutând treptele cu piciorul.

Deodată, după câțiva paşi, se opri, fiindcă mai sus, dar imediat în spatele lui auzi parcă gâfâitul unui om sau al unui animal.

— Cine-i acolo?

Nu-i răspunse nimeni, doar gâfâitul se înteți.

Zygfryd era un om neînfricat; nu se temea de moarte, dar şi curajul lui, şi stăpânirea de sine secaseră cu totul în noaptea aceea îngrozitoare. Prin cap îi trecu gândul că-i aține calea Rotgier şi părul i se făcu măciucă în creştetul capului, iar fruntea i se acoperi de o sudoare rece.

Se retrase până aproape de ieşire.

— Cine-i acolo? întrebă cu glasul înăbuşit.

Dar în clipa aceea ceva îl izbi în piept cu o putere atât de mare, încât bătrânul căzu leşinat pe spate prin uşa deschisă fără un geamăt.

Se aşternu tăcerea. După aceea, se ivi o siluetă întunecată şi începu să se strecoare spre grajdurile de lângă armurăria din partea stângă a curții. Câinele uriaş al lui Diederich alergă în urma ei în tăcere. Celălalt câine îi urmă şi dispăru în umbra zidului, dar în curând se întoarse din nou adulmecând cu capul plecat şi alergând încet pe urmele celorlalți. În acest fel, se apropie de Zygfryd care zăcea nemişcat, îl mirosi şi aşezându-se la capul lui, ridică botul şi începu să urle.

Urletul lui se auzi multă vreme sporind jalea şi groaza acestei morți mohorâte. În cele din urmă, scârțâi uşa ascunsă în adâncitura porții mari şi în curte intră un străjer cu halebarda.

— Dar-ar boala-n el de câine! blestemă. Te-nvăț eu să mai urli noaptea.

Şi îndreptând vârful suliței spre el, vru să-l străpungă, dar în aceeaşi clipă văzu pe cineva zăcând în apropierea uşiței deschise de la turn.

— Herjesus! ce-i asta?...

Aplecându-şi capul, se uită la fața omului căzut şi începu să strige:

— Hei, săriți! Ajutor!

După care, se repezi la poartă şi începu să tragă din răsputeri de frânghia clopotului.

Capitolul VIII

Cu toate că Glowacz se grăbea să ajungă la Zgorzelice, nu putea să meargă atât de repede, pe cât ar fi vrut, deoarece drumurile deveniseră foarte grele. După iarna aspră, după gerurile năprasnice şi zăpada atât de bogată, încât acoperise sate întregi, veni dezgheţul. Februarie, în ciuda renumelui, nu era câtuşi de puţin geros. Mai întâi, se lăsară ceţuri dese şi de nepătruns, urmate de ploi aproape torenţiale care topeau văzând cu ochii nămeţii albi, iar în pauzele dintre ploi sufla un vânt ca cel din luna lui martie, aşadar în rafale, care alunga şi învălmăşea norii umflaţi pe cer, iar pe pământ urla prin tufişuri, vuia prin păduri şi înfuleca zăpezile sub care nu de mult moţăiau coroanele şi ramurile în somnul tihnit de iarnă. Codrii se înnegriră dintr-odată. Prin lunci vălurea apa revărsată, râurile şi pâraiele se umflau. Se bucura de bogăţia apei doar păsăretul de baltă, în schimb, oamenilor ţinuţi ca în frâu, li se urâse prin case şi colibe. În multe locuri, de la un sat la altul se putea ajunge numai cu luntrea. Nu lipseau de bună seamă nicăieri stăvilare şi drumuri prin mlaştini şi păduri, întocmite din trunchiuri, dar acum stăvilarele se muiaseră, iar trunchiurile se cufundaseră prin locurile joase în noroaie şi trecerea peste ele devenise cu neputinţă sau cu primejdie. Cehul înainta cu mare greutate mai ales prin Wielkopolska cea plină de lacuri, unde apele din zăpada topită erau mai mari decât prin alte părţi ale ţării, iar din această cauză îndeosebi drumurile pentru călăreţi erau mai grele.

Aşa că era nevoit de multe ori să se oprească şi să aştepte săptămâni întregi fie prin târguri, fie prin sate sau pe la conace, unde erau primiți de altminteri, după obicei, foarte bine, bucuroşi să asculte istorisiri despre teutoni, pe care le plăteau cu pâine şi sare. Drept care, se împrimăvărase de-a binelea pe lume şi trecuse cea mai mare parte din martie înainte ca el şi oamenii lui să se apropie de Zgorzelice şi Bogdaniec.

I se întețeau bătăile inimii la gândul că în curând îşi va vedea stăpâna, căci deşi ştia că nu va fi niciodată a lui, ca şi steaua de pe cer, o îndrăgea din tot sufletul. Era hotărât totuşi să se ducă mai întâi la Maćko, pe de o parte, pentru că fusese trimis la el, iar pe de alta, fiindcă îi ducea oameni care aveau să rămână la Bogdaniec. După uciderea lui Rotgier, Zbyszko îi luase în stăpânire şi oamenii din ceata lui, care după legile călugărilor, era alcătuită din zece cai şi tot atâția inşi. Doi dintre ei plecaseră cu răposatul la Szczytno, iar pe cei rămaşi, ştiind câtă nevoie avea Maćko de ei, îi trimisese cu Glowacz în dar unchiului său.

Ajungând la Bogdaniec, cehul nu-l găsi pe Maćko acasă; i se spuse că plecase cu câinii şi abatele în pădure, dar se întoarse spre seară şi aflând că a venit la el o ceată mai mare, grăbi pasul, ca să-i întâmpine pe oaspeți şi să le ofere găzduire. La început, nu-l recunoscu pe Glowacz, iar când acesta i se înclină şi-i spuse numele, se înspăimântă grozav şi zvârlind arbaleta şi căciula pe jos, strigă:

— Pentru Dumnezeu, mi l-au ucis, spune repede ce ştii!

— Nu e mort, răspunse cehul. E bine sănătos!

Auzind acestea, Maćko se ruşină puțin şi începu să gâfâie, în sfârşit, răsuflă adânc.

— Slavă Domnului Cristos! se bucură. Unde este?

— A plecat la Malborg, iar pe mine m-a trimis aici să-ți aduc veşti.

— Păi el ce caută la Malborg?

— Îşi caută soția.

— Teme-te de Dumnezeu, băiete! Care soție!

— Fiica lui Jurand. O să am ce-ți povesti fie şi toată noaptea, dar lasă-mă, cinstite stăpâne, să-mi trag sufletul, fiindcă sunt tare ostenit şi am călătorit toată noaptea.

Aşa că Maćko încetă un răstimp să-l mai întrebe, înainte de toate pentru că uimirea îl făcuse să-şi piardă graiul. Venindu-şi în fire, strigă la copilul de casă să mai pună lemne pe foc şi-i aduse cehului de mâncare, după care începu să umble prin încăpere, să dea din mâini şi să vorbească de unul singur:

— Nu-mi vine să cred... Fiica lui Jurand... Zbyszko s-a însurat...

— S-a însurat şi nu s-a însurat, zise cehul.

Abia acum se apucă să-i povestească în amănunt ce şi cum s-a întâmplat, în vreme ce celălalt asculta cu lăcomie, întrerupându-l când şi când cu întrebări, fiindcă nu toate lucrurile erau limpezi în povestirea cehului. Glowacz nu ştia, spre exemplu, prea bine când se cununase

Zbyszko, pentru că nu avusese loc nici o nuntă, era sigur, în schimb, că fusese o cununie, iar asta se întâmplase numai din pricina prințesei Anna Danuta şi totul ieşise la iveală după venirea teutonului Rotgier, cu care Zbyszko se luptase, chemându-l la judecata lui Dumnezeu înaintea întregii curți mazoviene.

— Aha! A luptat? exclamă cu ochii strălucitori de curiozitate Maćko. Ei şi?

— L-a doborât în două jumătăți, dar şi pe mine m-a ajutat Dumnezeu cu scutierul.

Maćko începu iarăşi să răsufle greu, de astă dată de mulțumire.

— Îhâm! se bucură, cu el nu te joci. Ultimul din Grindină, dar aşa să-mi ajute Dumnezeu, nu cel din urmă. Ca şi atunci cu frizienii? Era doar un flăcăiandru...

Aici, se uită o dată, de două ori la ceh cu atenție, după care iarăşi:

— Dar şi tu îmi placi. Şi se vede că nu minți. Eu îl simt pe mincinos de departe. Scutierul nu înseamnă nimic, că şi tu zici că nu ți-a făcut necazuri, dar să-i reteze umărul celuilalt fecior de câine, iar mai înainte să doboare un bour, asta da ispravă.

După care, întrebă deodată:

— Dar prada e bună?

— Am luat o armură, caii şi zece oameni, dintre care opt, stăpânul ți-i trimite Domniei Tale.

— Ce-a făcut cu ceilalți doi?

— I-a trimis să-l ducă pe răposat.

— Prințul nu putea să-şi trimită slujitorii lui? Âia nu se vor mai întoarce.

Cehul zâmbi când văzu cât este de lacom, lucru care-l trăda pe Maćko adesea.

— Tânărul stăpân nu mai are nevoie de ei acum, spuse. Spychów e o moştenire mare.

— Mare! Ei şi ce? Dar încă nu este a lui.

— Atunci a cui este?

Maćko mai că se ridică în picioare.

— Spune! Păi Jurand?

— Jurand se află în temniță la teutoni şi îl aşteaptă moartea. Dumnezeu ştie dacă o să mai trăiască, iar dacă va trăi, nu se va mai întoarce; chiar dacă ar scăpa cu viață şi s-ar întoarce, preotul Kaleb ne-a citit testamentul şi le-a spus tuturor că moştenitorul are să fie tânărul stăpân.

Se vede că aceste veşti făcură o impresie adâncă asupra lui Maćko, atât de adâncă mai întâi pentru că erau şi nu erau bune, apoi fiindcă nu le putea pune cap la cap şi de aceea nu-şi putea stăpâni simțămintele pe care le încerca. Ştirea că Zbyszko se căsătorise, îi produse în primul moment multă durere, deoarece ținea ca un tată bun la Jagienka şi îşi dorea din răsputeri să-l cunune cu ea. Dar, pe de altă parte, se obişnuise cu gândul că totul e pierdut şi pe urmă, fiica lui Jurand îi aducea ce nu-i putea aduce

Jagienka: şi considerația prințului, şi zestre, ca unica fiică, de multe ori mai mare. În sufletul lui, Maćko îl şi vedea pe Zbyszko curtean al prințului, stăpânul proprietăților Bogdaniec şi Spychów, ba chiar viitor castelan. Lucrul nu era un neputință, pentru că în acele timpuri, se spunea despre un şlahtic fără avere: „A avut doisprezece feciori: şase i-au căzut în bătălii, şase au ajuns castelani". Şi poporul, şi neamurile erau în drum spre măreție. Numai o avuție însemnată putea să-l ajute pe Zbyszko pe acest drum, aşa că lăcomia şi mândria de neam a lui Maćko aveau de ce se bucura. Cu toate acestea, bătrânul avea şi destule motive de nelinişte. El însuşi se dusese cândva la cavalerii teutoni să-l scape pe Zbyszko şi adusese de acolo un vârf de fier sub coastă, şi uite că acum plecase şi Zbyszko la Malborg ca în gura lupului. Oare, acolo avea să-l aştepte soția sau moartea? „Nu-l vor primi cu prea multă plăcere, se gândi Maćko, după ce nu de mult le-a ucis un cavaler de seamă, iar mai înainte îl înfruntase pe Lichtenstein, şi lor le place răzbunarea, câinii". La acest gând bătrânul cavaler se îngrijoră. Îi trecu prin minte şi că nu se va putea ca Zbyszko, „fiind un om iute la mânie", să nu se lupte acolo cu vreun neamț. Dar de asta nu se temea prea mult. Lui Maćko îi era frică să nu pună mâna pe el. „I-au prins pe bătrânul Jurand şi pe fiica lui, nu se dăduseră în lături să-l prindă mai înainte şi pe prințul însuşi la Zlotoryja, ce motive ar avea să nu facă şi cu Zbyszko la fel".

Aici, îi trecu prin minte întrebarea: ce se va întâmpla dacă tânărul va scăpa nevătămat din mâinile teutonilor, dar nu-şi va mai găsi soția? Deocamdată, Maćko se mângâie cu gândul că-i va rămâne Spychów de la ea, însă bucuria îi trecu repede. Pe bătrân îl interesa mult averea, dar neamul îl interesa şi mai mult, iar copiii lui Zbyszko la fel. „Dacă Danusia se va duce la fund ca o piatră aruncată în apă şi nu va şti nimeni dacă-i vie sau a murit, Zbyszko nu se va mai putea căsători a doua oară şi atunci nu va mai rămâne nici o Grindină pe lume de la Bogdaniec. Ehei! Cu Jagienka ar fi fost altfel!... Moczydoly, e adevărat, nu-i o moşie pe care s-o acopere cloşca întinzându-şi aripile şi nici câinele cu coada, iar o fată ca asta ar naşte în fiecare an fără greş, ca mărul acela din grădină". Aşa că jalea lui Maćko spori şi mai mult decât bucuria noii moşteniri şi această jale şi nelinişte îl îndemnară să-l întrebe iarăşi pe ceh cum a fost şi când a avut loc cununia.

Iar cehul la acestea:

— Cinstite stăpân, ți-am mai spus că nu ştiu când a avut loc şi nu pot jura doar ce bănuiesc.

— Şi ce bănuieşti?

— Pe stăpânul cel tânăr nu l-am lăsat singur o clipă cât a fost bolnav, aşa că am dormit cu el în odaie. Doar într-o seară mi-au spus să ies afară, iar după aceea am văzut că s-au dus la el însăşi stăpâna milostivă împreună cu jupâniță Jurand, cavalerul de Lorche şi preotul Wyszoniek. M-am mirat şi eu, fiindcă jupâniță avea o cununiță pe cap, dar am crezut că o

să-l împărtăşească... Poate că a fost atunci... Îmi aduc aminte că stăpânul mi-a spus atunci să-l îmbrac frumos, ca pentru nuntă, dar m-am gândit că este pentru a primi Trupul lui Cristos.

— Şi pe urmă, au rămas singuri?

— N-au rămas singuri şi chiar dacă ar fi rămas, atunci stăpânul nu era în stare nici să mănânce singur. Iar înainte veniseră după jupâniță oamenii lui Jurand, aşa că spre dimineață au şi plecat...

— Zbyszko n-a mai văzut-o de atunci?

— N-a mai văzut-o nimeni.

Urmă o clipă de tăcere.

— Tu ce crezi, întrebă Maćko din nou, o să-i dea drumul teutonii?

Cehul începu să clatine din cap, după care dădu din mână a lehamite.

— După mintea mea, răspunse încet, ea s-a pierdut pentru vecie.

— De ce? întrebă Maćko aproape înfricoşat.

— Pentru că dacă ne-ar fi spus că e la ei, am mai fi avut o speranță. Am fi putut să ne plângem, să plătim răscumpărare sau s-o smulgem cu forța. Dar ei ne-au spus aşa: Am avut o fată pe care am scăpat-o de tâlhari şi i-am dat de ştire lui Jurand, dar el s-a dezis de ea şi pentru inima noastră bună ne-a omorât atâția oameni că nici o încăierare nu ne-ar fi costat mai mult.

— Atunci, i-au arătat şi lui Jurand o fată?

— Ei zic că i-au arătat. Dumnezeu ştie. Poate că nu-i adevărat, sau poate i-au arătat pe alta. Dar este adevărat că le-a omorât oamenii şi ei sunt gata să jure că n-au răpit-o niciodată pe jupâniță Jurand. Treaba este destul de încurcată. Chiar dacă maestrul le-ar da poruncă, o să-i spună că nu se află la ei. Şi cine o să dovedească minciuna? Cu atât mai mult că toți curtenii de la Ciechanów vorbeau de scrisoarea lui Jurand, în care scrie negru pe alb că fata nu este la teutoni.

— S-ar putea să nu fie la ei?

— Domnia Ta!... Păi dacă ar fi răpit-o tâlharii, ar fi făcut-o numai pentru răscumpărare, nu pentru altceva. Iar pe de altă parte, tâlharii n-ar fi putut să scrie o scrisoare şi să pună pecetea stăpânului de la Spychów. N-ar fi avut nici olăcarul de trebuință.

— Adevărat. Dar ce nevoie au teutonii de ea?

— Păi răzbunarea lui Jurand pentru soția lui? Ei preferă să se răzbune, în loc de miere şi vin, şi e drept că au şi pentru ce. Stăpânul de la Spychów a băgat groaza în ei, iar ce a făcut cu ultimele puteri, i-a înfuriat de tot... Au mai auzit că şi stăpânul meu a ridicat mâna asupra lui Lichtenstein, l-a ucis pe Rotgier... Pe mine m-a ajutat Dumnezeu şi i-am sucit brațul feciorului de câine. Ehei!... mă rog, ei erau patru, lovi-i-ar ciuma, iar acum a mai rămas numai unul în viață, cel mai bătrân. Şi noi avem dinți, Domnia Ta.

Urmă din nou un moment de tăcere.

— Eşti un scutier cu mintea ageră, spuse Maćko în sfârşit. Şi ce crezi că vor face?

— Cneazul Witold e un om puternic; se vorbeşte că şi împăratul nemților i se închină, şi ce-au făcut cu copiii lui? Ce, n-au destule castele, destule temnițe? destule fântâni? destule frânghii şi lanțuri pentru spânzurători?

— Pe viul Dumnezeu! exclamă Maćko.

— Să dea Dumnezeu să nu-l facă să dispară pe tânărul stăpân, deşi a plecat cu scrisoarea prințului şi cu cavalerul de Lorche, care este un om puternic şi rudă cu alți prinți. Ei, n-am vrut să vin încoace, fiindcă acolo aş fi putut să lupt mai uşor cu cineva. Dar aşa mi-a poruncit. L-am auzit spunându-i odată bătrânului stăpân de la Spychów: „Voi sunteți vicleni? îi zicea, pentru că eu cu viclenia nu fac nimic, iar cu ei tocmai de asta e nevoie. Oho, aici ar fi de folos unchiul meu Maćko!" Şi din pricina asta m-a trimis aici. Dar pe fiica lui Jurand, nici Domnia Ta n-ai s-o găseşti, fiindcă poate că sărmana se află pe lumea cealaltă, iar împotriva morții nici viclenia nu izbândeşte nimic...

Maćko se adânci în gânduri şi abia după o tăcere mai lungă spuse:

— Hm! N-avem încotro! Viclenia nu te ajută cu nimic împotriva morții. Dar dacă m-aş duce eu acolo şi aş afla măcar că i-au făcut fetei de petrecanie, Spychów i-ar rămâne şi aşa tot lui Zbyszko, care s-ar putea întoarce acasă şi să-şi ia altă soție...

Maćko oftă de parcă i s-ar fi luat o greutate de pe inimă, iar Glowacz îl întrebă neliniştit cu glas şoptit:

— Jupâniță de Zgorzelice?...

— Chiar aşa! încuviință Maćko, cu atât mai mult că e orfană, iar Cztan de Rogów şi Wilk de Brzozowa se înghesuie tot mai mult pe lângă ea.

Dar cehul zvâcni drept în picioare:

— Jupâniță e orfană? Păi cavalerul Zych?

— Tu nu ştii nimic?

— Pe viul Dumnezeu! ce s-a întâmplat?

— Adevărat, cum puteai să afli, când tu ai venit drept aici şi noi n-am vorbit decât de Zbyszko! E orfană! La drept vorbind, Zych de Zgorzelice n-a încălzit niciodată prea mult locul acasă, poate doar atunci când avea oaspeți. Altfel i s-ar fi urât să stea acasă. Abatele i-a scris că se duce în ospeție la prințul Przemko de Oswięcim şi îl pofteşte şi pe el. Iar lui Zych tocmai asta-i place, mai ales că îl cunoştea pe prinț şi chefuise de multe ori cu el. Aşa că Zych vine la mine şi-mi zice: „Mă duc la Oswięcim, apoi la Glewice, Domnia Ta să ai grijă de Zgorzelice". Eu parcă am presimțit ceva şi-i spun numaidecât: „Nu te duce, ai grijă de moştenire şi de Jagienka, deoarece ştiu că Cztan şi Wilk se gândesc la ceva rău". Mai trebuie să ştii că abatele, ca să-i facă în ciudă lui Zbyszko, voia să-i dea fata lui Wilk sau lui Cztan, dar mai târziu, cunoscându-le obiceiurile, le-a tras o chelfăneală la amândoi şi i-a alungat de la Zgorzelice. Şi bine a făcut, dar nu prea mult, fiindcă i-a înverşunat grozav. Acum e puțină linişte, pentru că s-au bătut

unul pe altul şi zac la pat, dar mai înainte nu mai aveam o clipă de pace. Şi toate erau pe capul meu: grija, apărarea. Iar Zbyszko vrea să plec şi eu acum... Ce-o să se întâmple aici cu Jagienka, nu ştiu, dar deocamdată să-ți vorbesc şi de Zych. N-a ținut seama de sfatul meu şi a plecat. Ei, şi au chefuit, s-au veselit! De la Glewice, s-au dus la tatăl prințului Przemko, bătrânul Nosak, care stăpâneşte la Cieszyn. Şi tocmai atunci, Jaśko, prințul de Raciborz, care-l ura pe prințul Przemko, a trimis tâlharii asupra lor sub conducerea cehului Chrzan. Prințul Przemko s-a prăpădit şi odată cu el şi Zych de Zgorzelice, nimerit de o săgeată în beregată. Abatele a fost asurzit de o lovitură cu îmblăciul de fier, astfel că şi acum dă mereu din cap, habar nu are ce se petrece pe lume şi şi-a pierdut graiul cred că pentru totdeauna. Pe Chrzan, bătrânul prinț Nosak l-a cumpărat de la stăpânul de Zambach şi atâta l-a chinuit, că nici oamenii mai în vârstă nu mai auziseră de asemenea caznă, dar suferința vinovatului nu i-a micşorat jalea după fiul pierdut, pe Zych nu l-a înviat şi nici lacrimile Jagienkăi n-au contenit. Aşa că asta-i... Cu şase săptămâni în urmă l-au adus pe Zych aici şi l-au înmormântat.

— Un stăpân atât de puternic!... Oftă cehul cu durere. Nici eu nu eram un slăbănog la Bolesławiec, dar el nici cât ai spune o rugăciune n-a irosit cu mine şi m-a luat în robie. Dar ce robie a fost asta, n-aş schimba-o nici pe libertate... A fost un stăpân cumsecade, bun! Să-i dea Dumnezeu lumină veşnică. Ehei, jalea-i jale, dar cel mai rău îmi pare de biata orfană.

— Sărmana, are şi inimă simțitoare. Unele nu-şi iubesc nici mamele cum îşi iubea ea tatăl. Şi pe deasupra, este primejdios pentru ea să stea la Zgorzelice. După înmormântare, nici nu apucase zăpada să acopere mormântul lui Zych, că Cztan şi Wilk au şi dat buzna la conacul de la Zgorzelice. Din fericire, oamenii mei aflaseră dinainte, aşa că i-am sărit în ajutor cu slujitorii mei şi a dat Dumnezeu de i-am alungat. Abia după încăierare, fata mi-a îmbrățişat picioarele şi mi-a mărturisit: „Dacă n-am putut să fiu soția lui Zbyszko, n-am să fiu a nimănui, dar scapă-mă, Domnia Ta, de smintiții ăştia, că mai bine mor decât să fiu a lor..." Află de la mine că acum nici n-ai să mai recunoşti Zgorzelice, pentru că am făcut aproape un castel acolo. Au mai dat năvală de două ori după aceea, dar n-au avut izbândă. Acum, o vreme, este pace, întrucât, aşa cum ți-am spus, s-au bătut între ei şi nici unul nu se poate ridica din pat.

Glowacz nu răspunse nimic, dar ascultând ce-i povestea Maćko despre Cztan şi Wilk, începu să scrâşnească din măsele atât de tare, de parcă cineva deschidea şi închidea o uşă care scârțâia, după care îşi şterse palmele-i puternice de pulpe, ca şi când l-ar fi mâncat pielea. În cele din urmă, bâigui cu greutate un singur cuvânt:

— Netrebnicii...

Dar în aceeaşi clipă, răsunară glasuri în tindă, uşa se deschise şi în odaie intră în fugă Jagienka împreună cu cel mai mare dintre frați, Jaśko, care avea paisprezece ani şi semăna leit cu ea.

Aflând de la sătenii din Zgorzelice, care văzuseră că o ceată condusă de cehul Hlawa se îndrepta spre Bogdaniec, se înspăimântase ca şi Maćko, dar când îi spuseseră că Zbyszko nu era cu ei, fusese aproape sigură că s-a întâmplat o nenorocire, aşa că venise într-un suflet la Bogdaniec să întrebe care-i adevărul.

— Ce s-a întâmplat?... pe viul Dumnezeu! strigă din prag.

— Ce trebuia să se întâmple? răspunse Maćko. Zbyszko trăieşte şi e sănătos.

Cehul se repezi spre stăpâna lui şi îngenunchind, începu să-i sărute tivul rochiei, dar ea, neluându-l în seamă, deoarece auzise răspunsul bătrânului cavaler, îşi întoarse capul din lumina focului şi abia după un răstimp, amintindu-şi parcă de obiceiul de cuviinţă, le dădu bineţe:

— Lăudat fie Isus Cristos!

— În vecii vecilor, răspunse Maćko.

Iar ea, văzându-l acum pe ceh la picioarele ei, se aplecă spre el.

— Mă bucur din tot sufletul să te văd, Hlawa, dar de ce ţi-ai părăsit stăpânul?

— El m-a trimis, stăpână milostivă.

— Ce ţi-a poruncit?

— Mi-a poruncit să plec la Bogdaniec.

— La Bogdaniec?... Şi mai ce?

— M-a trimis după un sfat... şi cu închinăciune, să-ţi dau bineţe.

— Numai la Bogdaniec, atâta? Ei bine, dar el unde este?

— La teutoni, a plecat la Malborg.

— Nu-i mai e dragă viaţa? De ce?

— Milostivă stăpână, s-a dus să caute ce n-o să mai găsească.

— Aşa-i, n-o să mai găsească! se amestecă Maćko. Aşa cum nu poţi să baţi cuiul fără ciocan, nici voinţa omului nu poate face nimic fără Dumnezeu...

— Ce tot vorbeşti? întrebă Jagienka.

Dar Maćko răspunse tot cu o întrebare:

— Zbyszko nu ţi-a spus nimic despre fiica lui Jurand, că l-am auzit vorbind?

La început, Jagienka nu răspunse şi abia după o vreme, spuse, înăbuşindu-şi oftatul:

— E, mi-a spus! De ce să nu-mi spună?

— Foarte bine, că aşa o să-mi fie mai uşor să vorbesc, zise bătrânul.

Şi începu să-i povestească tot ce auzise de la ceh, mirându-se şi el că pe alocuri îi venea greu să vorbească şi se poticnea. Şi pentru că totuşi era un om isteţ şi nu voia s-o „înşele" pe Jagienka, insista asupra celor ce credea el însuşi, anume că Zbyszko nu fusese niciodată bărbatul Danusiei şi că ea dispăruse pentru totdeauna.

Cehul întărea din când în când, înclinând din cap sau repetând: „Pentru Dumnezeu, chiar aşa este!" ori „E întocmai aşa şi nu altfel!", iar fata asculta

cu genele plecate, atât de liniştită şi de tăcută, încât tăcerea ei îl uimi pe Maćko.

— Ei, ce zici de asta? întrebă sfârşind ce avea de spus.

Ea, însă, nu răspunse nimic, doar două lacrimi îi luciră sub genele lăsate şi îi şiroiră pe obraji.

După o clipă, se apropie de Maćko şi sărutându-i mâna, spuse:

— Fie lăudat...

— În vecii vecilor, răspunse bătrânul. Te grăbeşti să te duci acasă? Rămâi cu noi.

Dar ea nu vru să rămână, spunând că nu pregătise cina acasă. Maćko, deşi ştia că la Zgorzelice este bătrâna şlahciancă Sieciechowa, care putea să-i țină locul, nu stărui s-o oprească, înțelegând că tristețea nu se bucură să-şi arate lacrimile oamenilor şi că omul e ca peştele care, simțind în el vârful undiței, se cufundă cât mai adânc în apă.

Astfel că se mulțumi s-o mângâie pe cap, apoi o conduse împreună cu cehul până în curte. Dar cehul scoase calul din grajd, încălecă şi plecă în urma stăpânei.

Maćko, revenind în odaie, oftă şi clătinând din cap, începu să murmure:

— Prost mai e şi Zbyszko ăsta!... Parcă fata şi-a lăsat mirosul în odaie!

Şi sufletul i se umplu de jale. Se gândi că dacă Zbyszko ar fi luat-o îndată după ce se întorseseră acasă, poate că până acum ar fi apărut bucuria şi veselia în casă. Pe când aşa? Ajunge să-i pomeneşti numele, ca s-o podidească lacrimile, iar ditamai flăcăul umblă prin lume, o să se tot dea cu capul de zidurile de la Malborg, până când o să şi-l spargă, iar acasă e pustiu, numai armele de pe pereți îşi rânjesc luciul. Gospodăria şi alergătura n-aduc nici un folos, la fel Spychów şi Bogdaniec, dacă n-ai cui să le laşi.

Aici, mânia începu să-i clocotească în suflet.

— Aşteaptă, tu, mult şi bine, îl certă cu voce tare, eu n-o să vin după tine, n-ai decât să faci ce vrei!

Dar în aceeaşi clipă, parcă în ciudă, îl apucă un dor grozav de Zbyszko. „Mă rog, n-o să mă duc, se gândi, şi atunci, o să stau acasă? N-o să stau! Pedeapsa lui Dumnezeu? Să nu-l mai văd măcar odată în viață pe nebunaticul acesta, nu-i cu putință! A spintecat iarăşi un fecior de câine şi a luat pradă bună... Alții încărunțesc până când dobândesc centura, dar lui prințul i-a şi dăruit pintenii de cavaler... Şi pe bună dreptate, pentru că sunt o mulțime de copii de casă printre şlahtici, dar unul ca acesta nu cred că se mai află".

Îl cuprinse duioşia şi începu să se uite mai întâi la armuri, la paloşe şi la topoarele care înnegreau de fum, chibzuind parcă în gând ce să ia cu el şi ce să lase, după care ieşi din odaie, întâi pentru că nu mai putea rezista, iar în al doilea rând, ca să dea poruncă să se ungă carele şi să dea cailor porția dublă.

În curte, unde amurgea, îşi aminti de Jagienka, care încăle- case puțin mai înainte şi se îngrijoră din nou.

— Dacă-i musai, o să plec, îşi zise, dar cine o s-o apere aici pe fată de Cztan şi de Wilk? Trăsni-i-ar Dumnezeu!...

În acest timp, Jagienka mergea împreună cu micul Jaśko pe drumul din pădure spre Zgorzelice, iar cehul îi urma în tăcere, cu inima împovărată de jale şi dragoste... Văzuse mai înainte lacrimile fetei, acum privea la silueta întunecată, abia vizibilă în mohoreala pădurii şi îi ghicea mâhnirea şi durerea.

Avea impresia că dintr-un moment în altul se vor întinde spre ea din întuneric şi desişuri mâinile hrăpărețe ale lui Wilk sau ale lui Cztan şi la acest gând, îl cuprindea o poftă de luptă sălbatică. Uneori devenea atât de puternică, încât îi venea să înşface baltagul sau paloşul şi să reteze măcar pinii de pe drum. Simțea că dacă şi-ar cheltui astfel puterea, i s-ar uşura inima. În sfârşit, s-ar fi bucurat şi dacă ar fi pornit calul în galop, dar ei mergeau la pas înaintea lui, aproape fără un cuvânt, deoarece şi micul Jaśko, deşi vorbăreț din fire, văzând după câteva încercări că sora lui nu vrea să-i răspundă, se adânci şi el în tăcere.

Dar când ajunseră aproape de Zgorzelice, jalea din inima cehului învinse mânia împotriva lui Cztan şi Wilk. „Nu mi-ar părea rău nici de sângele meu pentru tine, îşi spuse, numai să-ți aduc mângâiere, dar ce pot să fac, nefericitul de mine? Ce să-ți spun? O să-ți spun că mi-a poruncit să vin cu închinăciune şi să dea Dumnezeu să te mulțumeşti cu atâta.

Cugetând în acest fel, îşi apropie calul de calul Jagienkăi.

— Stăpână milostivă...

— Mergi şi tu cu noi? îl întrebă fata tresărind parcă din somn. Ce vrei să-mi spui?

— Am uitat ce mi-a poruncit stăpânul să-ți spun. Când am plecat de la Spychów, m-a chemat şi mi-a spus aşa: „Să-i îmbrățişezi picioarele jupâniței de Zgorzelice, pentru că n-o să uit de ea nici la bine, nici la rău, iar pentru ce a făcut pentru unchiul şi pentru mine, s-o răsplătească Dumnezeu şi să-i dea sănătate".

— Să-l răsplătească şi pe el pentru vorba bună, răspunse Jagienka.

După care adăugă cu un glas ciudat, care-l tulbură adânc:

— Şi pe tine, Hlawa.

Discuția se întrerupse o vreme, dar scutierul era mulțumit de el şi de ce-i spusese jupâniței, fiindcă în sinea lui adăugă: „Cel puțin să nu creadă că nu-i este recunoscător". Şi începu să caute în mintea lui de om simplu să-i mai spună ceva, aşa că urmă:

— Jupâniță...

— Ce este?

— Voiam să-ți mai spun, cum i-am spus şi bătrânului stăpân de la Bogdaniec, că cealaltă s-a pierdut pentru totdeauna şi n-o s-o regăsească niciodată, chiar dacă l-ar ajuta însuşi maestrul.

— Este totuşi soția lui, răspunse Jagienka.

Cehul începu să clatine din cap:

— Aşa soție...

Jagienka nu-i mai răspunse nimic, dar acasă, după cină, când Jaâko şi frații mai mici se duseră să se culce, îi spuse să aducă un urcior cu mied şi întorcându-se spre ceh, îl întrebă:

— Aş vrea să mai stăm puțin de vorbă, dar poate că ți-e somn.

Deşi ostenit, cehul era gata să stea de vorbă fie şi până dimineața, aşa că începură să discute, mai degrabă el să povestească, încă o dată în amănunt, tot ce avuseseră de întâmpinat Zbyszko, Jurand, Danusia şi el însuşi.

Capitolul IX

Maćko se pregătea de drum, iar Jagienka nu se mai arătă pe la Bogdaniec vreme de două zile, pe care le petrecu sfătuindu-se cu cehul. Bătrânul cavaler o întâlni abia a treia zi, într-o duminică, în drum spre biserică. Se ducea la Krzesnia cu frățiorul Jaśko şi cu o ceată mare de slujitori, deoarece nu era sigură dacă Wilk şi Cztan mai zac la pat şi n-o s-o atace pe drum.

— Voiam şi aşa să trec după slujbă pe la Bogdaniec, spuse dându-i bineţe lui Maćko, fiindcă am o treabă care nu suferă întârziere cu Domnia Ta, dar putem să vorbim chiar acum de ea.

Spunând acestea, trecu în fruntea alaiului, nevrând se vede ca slujitorii să audă ce vorbea, iar când Maćko ajunse lângă ea, îl întrebă:

— Pleci şi Domnia Ta sigur?

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, chiar mâine, nu mai târziu.

— Şi la Malborg?

— Acolo sau în altă parte. Unde va fi nevoie.

— Atunci, ascultă-mă şi pe mine. M-am gândit mult ce-mi rămâne de făcut, iar acum vreau să mă sfătuiesc şi cu Domnia Ta. Mai de mult, când trăia tata, iar abatele era puternic, era altceva. Cztan şi Wilk credeau şi ei că voi alege pe unul dintre ei şi se ţineau în frâu unul pe celălalt. Acum, însă, o să rămân fără nici o apărare şi fie că voi sta la Zgorzelice în întăritură ca într-o temniţă, fie că mă va năpăstui vreunul dintre ei. Spune şi Domnia Ta dacă nu-i aşa?

— Ba da, răspunse Maćko, m-am gândit şi eu la asta.

— Şi ce-ai plănuit?

— N-am plănuit nimic, dar trebuie să-ți spun că aici suntem în Polonia şi asuprirea unei fete se pedepseşte aspru după lege.

— Asta-i bine, hotarul nu este prea greu de trecut. Ştiu şi eu că şi Silezia se află în Polonia, iar acolo prinții se ceartă pretutindeni şi se încalcă unul pe altul. Dacă ar fi trăit tatăl meu drag. Acolo s-au adunat nemții şi fac ce-i taie capul, iar când vrea cineva să se ascundă printre ei, o şi face fără greutate. Sigur că mie mi-ar fi uşor să scap de Cztan şi de Wilk, dar mă gândesc la frații mei. Dacă n-aş mai fi eu aici, ar fi linişte, iar dacă aş rămâne la Zgorzelice, Dumnezeu ştie ce se poate întâmpla. Au loc încăierări, încălcări de pământuri, iar Jaśko are numai paisprezece ani şi nici o putere, ce să mai vorbim de a mea, nu-l poate ține în frâu. Ultima dată, când ne-ai sărit în ajutor, s-a repezit înainte şi când Cztan şi-a aruncat buzduganul într-ai noştri, era cât pe ce să-l nimerească în cap. Ehei! Jaśko le-a spus slujitorilor că-i va chema pe amândoi la luptă pe pământ bătătorit. N-o să mai am nici o zi de linişte, îți spun eu, că celor mai mici li s-ar putea întâmpla să-i lovească năpasta.

— Adevărat! Cztan şi Wilk sunt nişte feciori de câini, spuse Maćko cu însuflețire, dar nu vor ridica mâna asupra unor copii. Ptiu! Numai un teuton poate face una ca asta.

— Nu vor ridica mâna asupra copiilor, dar la înghesuială sau, Doamne fereşte, în caz de foc, poți fi lesne vătămat. Ce să mai vorbim! Bătrâna Sieciechowa ține la frații mei ca la propriii copii, aşa că nu vor duce lipsă de îngrijire, dar fără mine, le va fi mai rău decât cu mine.

— Poate fi, răspunse Maćko.

După care, privi cu luare-aminte la fată:

— Dar tu ce vrei?

Jagienka răspunse cu glasul înăbuşit.

— Ia-mă şi pe mine cu Domnia Ta.

La acestea, Maćko, deşi nu-i era prea greu să ghicească sfârşitul discuției, rămase de-a dreptul uluit, opri calul şi strigă:

— Teme-te de Dumnezeu, Jagienka!

Ea, însă, îşi coborî capul în piept şi răspunse cu sfială parcă, totodată cu tristețe:

— O, Doamne! În ce mă priveşte, prefer să-mi vărs focul, decât să-l țin ascuns. Şi Hlawa, şi Domnia Ta îmi spuneți că Zbyszko n-o va mai găsi niciodată pe cealaltă, iar cehul se aşteaptă şi la mai rău. Dumnezeu mi-e martor că nu i-l doresc. Maica Domnului s-o ferească, sărmana, de toate relele. Ea i-a plăcut mai mult lui Zbyszko decât mine, aşa că nu putem face nimic! Aşa mi-a fost soarta. Dar vezi, Domnia Ta, câtă vreme Zbyszlo n-o va găsi sau, cum credeți Domniile Voastre, dacă n-o va găsi niciodată, atunci...

— Atunci ce? întrebă Maćko văzând că fata se încurcă şi se poticneşte tot mai rău.

— Nici eu nu vreau să fiu nici a lui Cztan, nici a lui Wilk şi nici a nimănui.

Maćko răsuflă mulțumit.

— Credeam că l-ai şi uitat, spuse:

Dar ea îi răspunse cu şi mai multă tristețe:

— Of!...

— Atunci, ce vrei? Cum pot să te iau printre teutoni?

— Nu-i neapărată nevoie să mă duci printre teutoni. Acum, aş vrea să merg măcar la abate, care se află țintuit la pat de boală la Sieradz. Acolo, n-are nici un suflet binevoitor lângă el, pentru că mai mult ca sigur că trubadurii lui au mai multă grijă de urcior decât de el, şi doar e naşul şi binefăcătorul meu. Chiar dacă ar fi sănătos, tot aş prefera să mă apere el, fiindcă oamenii se tem de el.

— Eu n-am de gând să mă împotrivesc, spuse Maćko, care în fond era bucuros de hotărârea Jagienkăi, întrucât, cunoscându-i pe cavalerii teutoni, era convins că Danuśka nu va scăpa vie din mâinile lor. Îți spun, însă, că pe drum o fată înseamnă multă bătaie de cap.

— Poate cu alta, Domnia Ta, dar nu cu mine. N-am luptat niciodată până acum, dar pentru mine nu-i o noutate să mânuiesc arbaleta şi să îndur greutățile unei vânători. Dacă trebuie, trebuie, să n-ai teamă. O să iau hainele lui Jaśko, o plasă pentru păr, săbioara la cingătoare şi sunt gata de drum. Deşi mai mic, Jaśko e tot atât de înalt, ca şi mine, iar la față semănăm în atât de mult, încât de Lăsata-secului, când ne schimbam hainele, nici răposatul tata nu mai ştia să spună carei el şi care-s eu... O să vezi că n-o să mă recunoască nici abatele şi nici altcineva.

— Nici Zbyszko?

— Dacă-l voi vedea...

Maćko căzu pe gânduri o clipă, după care zâmbi deodată şi zise:

— Cred că Wilk de Brzozowa şi Cztan de Rogow o să turbeze de furie!

— N-au decât să turbeze. Ar fi mai rău să vină după noi.

— Ei, nu mi-e frică. Sunt bătrân, dar e mai bine să nu ajungă sub pumnul meu. Şi al tuturor celor cu deviza Grindină! Pe al lui Zbyszlo l-au şi încercat.

Tot vorbind aşa, ajunseră la Krzesnia. În biserică, era şi bătrânul Wilk de Brzozowa, care arunca priviri posomorâte din când în când spre Maćko, dar acesta nu-l lua în seamă. Aşa că se întoarse acasă după slujbă împreună cu Jagienka. Dar când se despărțiră la răspântie şi ajunse singur la Bogdaniec, începură să-i treacă prin minte gânduri mai puțin vesele. Înțelegea că nici pe cei de la Zgorzelice, nici pe frații Jagienkăi, în caz că aceasta avea să plece, nu-i amenință nimic. „La fată s-ar încumeta, îşi spuse, pentru că asta-i altceva, dar asupra orfanilor şi a averii nu vor ridica mâna, fiindcă s-ar acoperi de ruşine şi toți ar porni împotriva lor ca împotriva unor lupi adevărați. Pe când Bogdaniec va rămâne în grija lui Dumnezeu!... Vor goli gropile de cereale, vor fura cirezile, îi vor goni pe

țărani!... Când mă voi întoarce, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să le iau înapoi şi am să-i dau în judecată, fiindcă la noi domneşte nu numai pumnul, ci şi legea... Numai că mă voi mai întoarce oare şi când va fi acesta?... S-au înverşunat straşnic împotriva mea că nu-i las să se apropie de fată, dar dacă ea mă va însoți, vor fi şi mai îndârjiți?

Şi îl cuprinse jalea, fiindcă se ocupase temeinic de treburile gospodăriei la Bogdaniec, iar acum era sigur că la întoarcere va găsi totul părăginit.

„Trebuie totuşi să mă descurc într-un fel", se gândi.

Într-adevăr, după-amiază porunci să i se pună şaua pe cal, încălecă şi plecă drept spre Brzozowa.

Ajunse pe înserat. Bătrânul Wilk se afla în odaia din față înaintea unui urcior cu mied, iar tânărul, vătămat de Cztan, zăcea acoperit cu piei pe o laviță şi bea şi el. Maćko intră pe neaşteptate în încăpere şi se opri în prag cu fața aspră, înalt, osos, fără platoşă, dar cu paloşul la şold. Îl recunoscură amândoi de îndată, fiindcă pe obraz îi cădea lumina flăcărilor, astfel că în primul moment tatăl şi fiul săriră ca fulgerul în picioare şi repezindu-se la pereți, luară armele care le căzură în mână.

Dar bătrânul umblat prin lume, care cunoştea dintr-o privire oamenii şi obiceiurile, nu-şi pierdu cumpătul câtuşi de puțin, nu încercă să scoată sabia, îşi sprijini doar mâna în şold şi rosti cu glasul liniştit în care se simțea batjocura:

— Ia te uită! Asta-i ospeția şlahticilor la Brzozowa?

La aceste cuvinte, ceilalți îşi lăsară mâinile în jos, iar după o clipă, bătrânul scăpă paloşul pe jos, iar tânărul sulița şi rămaseră amândoi cu gâturile întinse spre Maćko; doar fețele, încă amenințătoare, răsfrângeau mirarea şi ruşinea.

Acesta, însă, zâmbi şi spuse:

— Lăudat fie Isus Cristos!

— În vecii vecilor.

— Şi Sfântul Jerzy.

— Suntem slujitorii lui.

— Am venit ca la un vecin, cu bunăvoință.

— La fel te întâmpinăm şi noi. Oaspetele e sfânt pentru noi.

Bătrânul Wilk se repezi la Maćko urmat de fiul său şi amândoi îi strânseră mâna, apoi îl aşezară pe locul de cinste la masă. Într-o clipită aruncară câteva reteveie pe foc, acoperiră masa cu o față de masă, aduseră farfurii pline cu mâncare, stacane cu bere, urcioare cu mied şi începură să mănânce şi să bea. Tânărul Wilk arunca din când în când câte o privire nedumerită spre Maćko, în care cinstirea față de oaspete se străduia să învingă ura față de om, dar îl îmbia cu atâta vrednicie, încât păli de oboseală, fiindcă era rănit şi lipsit de putere. Şi tatăl, şi fiul ardeau de curiozitate să afle de ce venise Maćko, totuşi nici unul nu-l întrebă nimic, aşteptând să vorbească el mai întâi.

Maćko, în schimb, ca un om dedat cu bunele obiceiuri, lăudă mâncarea, băutura şi ospeția şi abia după ce se sătură bine, privi înainte serios şi zise:

— Se întâmplă de multe ori ca oamenii să se certe, ba chiar să se lupte, dar pacea dintre vecini este mai bună ca toate.

— Nimic nu-i mai vrednic de laudă ca pacea, răspunse tot atât de grav bătrânul Wilk.

— Se mai întâmplă, urmă Maćko, ca atunci când un om trebuie să plece într-o călătorie îndepărtată, deşi a trăit în duşmănie cu cineva, îi pare totuşi rău şi nu vrea să se despartă fără să-şi ia rămas-bun de la el.

— Dumnezeu să te răsplătească pentru vorba bună.

— Nu e numai vorbă, ci şi faptă, fiindcă am venit.

— Ne bucurăm din tot sufletul. Bine ar fi ca Domnia Ta să vii şi în fiecare zi.

— Să dea Dumnezeu să pot să vă ospețesc şi eu la Bogdaniec pe Domniile Voastre, cum se cuvine să facă oamenii care cunosc onoarea de cavaler, dar eu trebuie să plec repede la drum.

— La război, sau la vreun loc sfânt?

— Aş prefera la cel din urmă, dar e şi mai rău, fiindcă-i vorba de teutoni.

— De teutoni! se minunară deodată tatăl şi fiul.

— Întocmai! răspunse Maćko. Iar cine se duce printre ei fără a le fi prieten, acela e mai bine să se împace cu Dumnezeu şi cu oamenii ca să nu-şi piardă numai viața, ci şi iertarea veşnică.

— Mare mirare, exclamă bătrânul Wiik. N-am mai văzut un om care să țină legătura cu ei fără să aibă parte de nedreptate şi asuprire.

— Ca şi întregul nostru regat! adăugă Maćko. Nici Lituania, înainte de botezul sfânt, nici tătarii nu ne-au adus atâta suferință ca aceşti călugări diabolici.

— Adevărul curat, dar ştii cum e: curge, curge, până se umple paharul, şi acum e vremea să sfârşim cu ei, asta e!

Spunând acestea, bătrânul scuipă puțin în amândouă palmele, iar tânărul adăugă:

— Altfel nu poate fi.

— Şi aşa va fi, într-adevăr, dar când? Asta nu-i treaba noastră, ci a regelui. Poate în curând, poate mai târziu... Numai Dumnezeu ştie, dar acum trebuie să mă duc la ei.

— Nu cumva vrei să-l răscumperi pe Zbyszko?

Când tatăl pomeni de Zbyszko, fața tânărului Wilk păli într-o clipită de ură şi deveni amenințătoare.

Dar Maćko răspunse liniştit:

— Poate şi cu bani pentru răscumpărare, dar nu pentru Zbyszko.

Asemenea răspuns spori şi mai mult curiozitatea celor doi şlahtici de la Brzozowa, aşa că bătrânul nu se mai putu abține şi spuse:

— Numai Domnia Ta poți să ne spui de ce te duci acolo.

— Vă spun, vă spun! îi dădu în bună Maćko, dând din cap. Dar aş vrea să vă spun altceva mai întâi. După plecarea mea, Bogdaniec o să rămână în grija lui Dumnezeu... Mai de mult, când şi eu, şi Zbyszko ne-am războit sub conducerea prinţului Witold, a avut grijă de avutul nostru abatele şi întru câtva şi Zych de Zgorzelice, dar acum nu se mai poate. Te apucă jalea când te gândeşti că ai trudit şi-ai adunat degeaba... Ştiţi şi Domniile Voastre cum este: îţi gonesc oamenii, îţi ară mejdina, cirezile ţi le fură cine poate şi chiar dacă Domnul Isus îţi îngăduie să te întorci cu noroc, găseşti locul pustiu... Singurul mijloc de a te salva este un vecin cumsecade. De aceea, am venit să vă rog pe Domniile Voastre, ca pe nişte vecini, să aveţi grijă de Bogdaniec şi să nu-l lăsaţi de izbelişte.

Când îi auziră rugămintea, bătrânul Wilk se uita la cel tânăr, iar acesta la tatăl său şi amândoi încremeniră de uimire. Se aşternu o clipă de tăcere, întrucât deocamdată nici unul nu fu în stare să răspundă nimic. Maćko ridică stacana de mied, bău, după care urmă atât de liniştit şi cu atâta încredere, de parcă amândoi vecinii i-ar fi fost dintotdeauna cei mai buni prieteni:

— De aceea, am să vă spun sincer de cine mă tem cel mai mult. De nimeni altcineva ca de Cztan de Rogów. De Domniile Voastre, chiar dacă ne-am despărţi duşmani, nu mi-ar fi frică, fiindcă sunteţi nişte cavaleri, care vă luptaţi pe faţă cu vrăjmaşul, dar nu vă răzbunaţi pe el când lipseşte. Ehei, cu Domniile Voastre e altceva... Cavalerul tot cavaler! Dar Cztan este un prostănac de la care te poţi aştepta la orice, mai ales că e grozav de supărat pe mine pentru că nu-l las să se apropie de Jagienka, fiica lui Zych.

— Pe care o păstrezi pentru nepotul Domniei Tale! izbucni tânărul Wilk.

Maćko se uită un răstimp la el şi-l ţintui cu privirea-i rece, apoi se întoarse spre bătrân şi-i spuse liniştit.

— Aflaţi că nepotul meu s-a căsătorit cu o jupâniţă din Mazowsze, care i-a adus o zestre bunicică.

Urmă din nou o tăcere şi mai adâncă; tatăl şi fiul se uitară o vreme la Maćko cu gurile deschise, până când, într-un târziu, cel mai în vârstă întrebă:

— Cum adică? Am auzit vorbindu-se... Povesteşte-ne şi nouă!...

Maćko, chipurile, nu luă în seamă întrebarea şi continuă:

— Tocmai de aceea trebuie să plec şi de aceea vă rog: mai treceţi câteodată şi pe la Bogdaniec şi nu lăsaţi pe nimeni să ne facă pagubă. Ca nişte vecini vrednici şi cinstiţi, nu-i îngăduiţi lui Cztan să-mi încalce pământul!...

În acest timp, tânărul Wilk, care avea mintea destul de ageră, îşi făcu socoteala la repezeală că, de vreme ce Zbyszko s-a căsătorit, e mai bine să-l aibă prieten pe Maćko, deoarece şi Jagienka avea mai multă încredere în el şi era gata să-i asculte sfatul în toate. Înaintea tânărului se deschideau dintr-odată alte posibilităţi. „Nu-i destul să nu i se împotrivească lui Maćko, trebuie să-l şi câştige de partea lui!" îşi spuse. Aşa că, deşi era puţin ameţit,

întinse repede mâna pe sub masă, îl apucă de genunchi pe tatăl său şi strânse cu putere în semn că nu trebuie să spună ceva nesăbuit, iar el grăi:

— Domnia Ta, de Cztan să nu te temi! Oho, numai să încerce! M-a vătămat puțin, e adevărat, dar şi eu l-am pocnit peste botul lui păros de nici mama lui bună nu l-a recunoscut. Să nu te temi de nimic! Du-te liniştit. N-o să piară nici o cioară de la Bogdaniec!

— Văd că sunteți nişte oameni de treabă. Am cuvântul Domniilor Voastre?

— Îl ai! strigară amândoi.

— Pe onoarea de cavaler?

— Pe onoarea de cavaler.

— Şi pe blazon?

— Şi pe blazon! Ba şi pe cruce! Aşa să ne ajute Dumnezeu! Maćko zâmbi mulțumit, după care rosti:

— La asta m-am şi aşteptat de la Domniile Voastre. Dacă-i aşa, o să vă mai spun încă ceva... Zych, după cum ştiți, şi-a lăsat copiii în grija mea. De aceea, v-am pus bețe în roate lui Cztan şi ție, tinere, când ați vrut să pătrundeți cu forța la Zgorzelice. Iar acum, când o să fiu la Malborg sau Dumnezeu ştie unde, ce mai pot face?... E drept că Dumnezeu îi veghează pe orfani şi cine va vrea să-i păgubească, nu numai că i se va tăia capul cu toporul, dar va fi socotit şi un om fără onoare. Totuşi plec cu inima strânsă. Tare strânsă. Promiteți-mi deci nu numai că nu-i veți nedreptăți pe orfanii lui Zych, dar nu-i veți lăsa nici pe alții s-o facă.

— Jurăm, jurăm!

— Pe onoarea de cavaler şi pe blazon?

— Pe onoarea de cavalcr şi pe blazon.

— Şi pe cruce de asemenea?

— Şi pe cruce!

— Dumnezeu vă aude. Amin! încheie Maćko.

Şi răsuflă adânc, pentru că ştia că-şi vor ține jurământul, chiar dacă fiecare şi-ar muşca degetele de ciudă şi mânie.

Şi începu de îndată să-şi ia rămas-bun, dar ei îl reținură aproape cu forța. Fu nevoit să bea şi să se împrietenească la toartă cu bătrânul Wilk, iar tânărul, deşi de obicei când era beat căuta gâlceava, de astă dată se mulțumi să-l vorbească de rău pe Cztan, purtându-se atât de bine cu Maćko de parcă mâine acesta avea să i-o dea pe Jagienka. Înainte de miezul nopții leşină din pricina efortului, iar când îl readuseră în simțiri, adormi buştean. Bătrânul urmă în curând pilda fiului, astfel că Maćko îi lăsă pe amândoi chercheliți turtă la masă.

El, însă, fiind foarte rezistent la băutură, nu era beat, ci doar puțin amețit, aşa că în drum spre casă, începu să se gândească aproape cu bucurie la cele făptuite.

— Ei! îşi spuse. Bogdaniec şi Zgorzelice nu mai sunt amenințate de primejdie. O să turbeze din cauza plecării Jagienkăi, dar de păzit avutul ei

şi al lui îl vor păzi, că n-au încotro. Domnul Isus i-a dat omului minte... când nu merge cu pumnul, merge cu capul... La întoarcere, mare minune dacă bătrânul nu mă va provoca la duel, dar să lăsăm asta... Unde nu dă Dumnezeu să-i trag pe sfoară şi pe teutoni... Dar cu ei va fi mai greu... Unul de-ai noştri, chiar dacă se întâmplă să fie un ticălos, când îți jură pe onoare şi pe blazon, musai să se țină de cuvânt, pe când la ei jurământul e ca şi când ai scuipa în apă. Dar poate că pe mine mă va ajuta Maica Domnului Cristos, ca să-i fie de folos lui Zbyszko, cum le-am fost acum copiilor lui Zych şi avutului nostru...

Aici, îi trecu prin minte că fata ar putea într-adevăr să nu mai plece, fiindcă cei doi Wilk o vor păzi ca pe ochii din cap. După o clipă, renunță totuşi la acest gând: „Ei o vor păzi, în schimb Cztan se va arăta tot mai stăruitor. Dumnezeu ştie cine pe cine va învinge, dar e lucru sigur că vor avea loc încăierări şi încălcări de pământ, de pe urma cărora pot să sufere Zgorzelice, orfanii lui Zych şi chiar fata. Celor doi Wilk le va fi mai uşor să aibă grijă de Bogdaniec, dar pentru fată va fi mai bine în orice caz să scape de aceşti bătăuşi şi să stea în preajma bogatului abate". Maćko nu credea că Danusia putea să scape cu viață din mâinile teutonilor, aşa că trăgea nădejde mai departe că în caz că Zbyzsko se mai întoarce văduv, atunci va simți îndemnul lui Dumnezeu către Jagienka.

— Ehei, Dumnezeule atotputernic! îşi spunea, dacă stăpânind Spychów, o va mai lua şi pe Jagienka şi Moczydoly şi ce-i va mai lăsa abatele, nu m-aş zgârci nici eu la un munte de ceară pentru lumânări!

Cu asemenea gânduri, parcurse repede drumul de la Brzozowa şi cu toate că ajunse acasă noaptea târziu, rămase uimit văzând ochiurile ferestrelor puternic luminate. Argații nu dormeau nici ei, fiindcă abia intră în curte, că îi ieşi înainte grăjdarul.

— Au venit tânărul boier de la Zgorzelice şi cehul, îi aduse la cunoştință grăjdarul.

Maćko se miră de această vizită. Jagienka făgăduise că va veni a doua zi de dimineață şi vor pleca numaidecât. Atunci, de ce mai venise Jaśko şi încă aşa de târziu. Bătrânul cavaler se gândi că se întâmplase ceva la Zgorzelice, şi intră puțin îngrijorat în casă.

Dar în odaie, în căminul mare de lut care ținea loc de vatra obişnuită de la mijlocul încăperii, ardeau vesel aşchii de brad, iar pe masă luminau în cățui de fier două făclii în lumina cărora Maćko îi văzu pe Jaśko, pe cehul Hlawa şi încă un copil de casă cu fața rumenă ca un măr.

— Ce mai faci, Jaśko, ce-i cu Jagienka? întrebă bătrânul şlahtic.

— Jagienka mi-a zis să-ți spun Domniei Tale, răspunse flăcăul sărutându-i mâna, că s-a răzgândit şi preferă să rămână acasă.

— Temeți-vă de Dumnezeu, ce mai înseamnă şi asta? Cum aşa? Ce i-a mai trăsnit prin cap?

Flăcăul îşi înălța spre el ochişorii albaştri şi începu să râdă.

— De ce te hlizeşti?

Dar în aceeaşi clipă, cehul şi celălalt copil de casă, izbucniră şi ei într-un râs vesel.

— Ei, vezi? strigă chipurile copilul de casă, cine mă va recunoaşte, de vreme ce nici Domnia Ta nu m-ai recunoscut?

Abia acum Maćko se uită mai atent la chipul ei frumos şi se minună.

— În numele Tatălui şi al Fiului! Mai dihai ca la Lăsata- secului! Tu, fetiță, ce cauți aici?

— Cum ce caut?... Călătorului îi stă bine cu drumul!

— Bine, dar trebuia să vii mâine în revărsatul zorilor!

— Păi cum! Mâine în revărsatul zorilor, ca să mă vadă toată lumea! Mâine, cei de la Zgorzelice vor crede că sunt în ospeție la Domnia Ta şi nu-şi vor da seama până poimâine. Sieciechowa şi Jaśko ştiu, dar Jaśko mi-a promis pe onoarea lui de cavaler că le va spune abia când vor începe să se îngrijoreze. Dar nu m-ai recunoscut, nu-i aşa?

Acum, începu să râdă şi Maćko.

— Stai să mă mai uit puțin la tine... Ehei, ce mai copil de casă!... şi încă unul nu prea obişnuit, de la care ai putea să te pricopseşti şi cu prichindei... Vorbesc cu dreptate! Dacă n-aş fi atât de bătrân, ehei! Dar şi aşa îşi spun: ai grijă, fătucă, nu te mai băga în ochii mei şi păzeşte-te!...

Şi începu s-o amenințe cu degetul, râzând, dar se uita la ea cu mare plăcere, deoarece nu mai văzuse în viața lui un asemenea copil de casă. Pe cap, avea o plasă de mătase roşie şi era îmbrăcată într-o tunică de postav verde şi în pantaloni bufanți pe şolduri şi mai jos strânşi pe picior; un crac de culoarea plasei, celălalt în dungi lunguiețe. Cu săbioara bogat împodobită la brâu, fața zâmbitoare şi luminoasă ca o aură, era atât de minunată, că nu-ți mai puteai lua ochii de la ea.

— Pentru Dumnezeu! exclamă Maćko înveselit. Să fie oare un tânăr chipeş, sau vrea floare minunată?

După care se întoarse spre celălalt copil de casă şi întrebă:

— Şi asta cine mai el... E sigur că şi-a schimbat şi el straiele?

— Păi este fiica Sieciechowei, îl lămuri Jagienka. Nu prea mă simțeam bine să stau singură cu voi. Aşa că am luat-o cu mine pe Anulka, în două e mai bine, că e şi de ajutor şi slujitoare. Nici pe ea n-o s-o recunoască nimeni.

— Ei, poftim beleaua! N-ajungea una, era nevoie de două.

— Hai, nu mai glumi.

— Nu glumesc, dar ziua o să vă recunoască oricine, şi pe ea, şi pe tine.

— Da, şi după ce, mă rog?

— După genunchii apropiați la amândouă.

— Lăsă-ne în pace!...

— Vă las, că nu mai e vremea mea, dar Dumnezeu ştie dacă Cztan şi Wilk o să vă lase şi ei. Buburuză mică, tu ştii de unde vin? De la Brzozowa.

— Pe viul Dumnezeu! Ce vorbeşti, Domnia Ta?

— Adevărul, aşa cum e adevărat şi că cei doi Wilk vor apăra Bogdaniec şi Zgorzelice de Cztan. E lesne să provoci vrăjmaşii la duel şi să te baţi cu ei, dar să-i pui să-ţi păzească avutul, asta n-o poate face oricine.

Aici, Maćko începu să le povestească despre vizita lui la cei doi Wilk, cum îi câştigase de partea lui şi cum îi dusese cu zăhărelul, iar ea îl ascultă mirată, iar când sfârşi, îi zise:

— În ce te priveşte, Domnul Isus nu s-a arătat zgârcit cu viclenia şi cred că toate vor fi şi de acum încolo după voia Domniei Tale.

Maćko începu să clatine din cap cu tristeţe.

— Ei, fată dragă, dacă toate ar fi numai cum vreau eu, tu ai fi de mult stăpâna casei la Bogdaniec!

La acestea, Jagienka se uită lin răstimp la el cu ochii ei albaştri, apoi se apropie şi-i sărută mâna.

— De ce îmi săruţi mâna? o întrebă bătrânul.

— E, aşa!... În loc de noapte bună, că s-a făcut târziu, şi mâine trebuie să plecăm de dimineaţă.

Şi luând-o pe fiica Sieciechowei, ieşi iar Maćko îl conduse pe ceh în iatac, unde se întinseră pe piei de zimbru, şi se cufundară amândoi într-un somn adânc şi întremător.

Capitolul X

Cu toate că, după distrugerea, incendiul şi măcelul la care se dedaseră cavalerii teutoni la Sieradz, Kazimierz cel Mare reconstruise oraşul făcut una cu pământul, acesta nu arăta totuşi prea bine şi nu se putea compara cu alte aşezări întărite din Regat. Dar Jagienka, a cărei viaţă se scursese până atunci între Zgorzelice şi Krzesnia, nu-şi mai revenea din uimire şi admiraţie la vederea zidurilor, a turnurilor, a primăriei şi mai ales a bisericilor, despre care schitul de lemn de la Krzesnia nu dădea nici cea mai mică idee. În primul moment, îşi pierdu într-atât cumpătul, încât nu mai cuteză să vorbească tare, mulţumindu-se să-l întrebe în şoaptă pe Maćko de toate aceste minuni care-i orbeau ochii, iar când bătrânul cavaler o asigură că Sieradz e pe lângă Cracovia, cum e torţa pe lângă soare, nu-i veni să-şi creadă urechilor, pentru că i se părea pur şi simplu cu neputinţă să mai existe un alt oraş atât de frumos pe lume.

La mănăstire, o întâmpină acelaşi prior care-şi aducea aminte de măcelul teuton din anii copilăriei şi care mai înainte îi întâmpinase şi pe Zbyszko. Veştile despre abate îi întristară şi îi îngrijorară. Locuise multă vreme la mănăstire, dar plecase cu două săptămâni în urmă la un prieten al său, episcopul de Płock. Bolea şi acum. În timpul zilei, dimineaţa, îi era mai bine şi ştia de el, dar seara îşi pierdea judecata, se zbătea, poruncea să i se pună platoşa şi-l provoca la luptă pe prinţul Jan de Racibórz. Călugării rătăcitori se văzuseră siliţi să-l ţină cu

forța în pat, lucru care nu era deloc uşor şi chiar fără primejdie. Cu două săptămâni înainte îşi recăpătase cunoştința şi deşi era încă foarte slăbită, poruncise să-l ducă numaidecât la Płock. Spunea că nu are încredere în nimeni ca în episcopul de Płock, sfârşi priorul, şi vrea să primească împărtăşania numai din mâna lui şi tot lui voia să-i lase şi testamentul. Ne-am împotrivit cât am putut, fiindcă era fără vlagă şi ne temeam că n-o să reziste nici o milă. Dar nu era prea lesne să i te împotriveşti, aşa că oamenii lui i-au aşternut carul cu paie şi au plecat; să dea Dumnezeu să fi ajuns cu bine.

— Dacă şi-ar fi dat sufletul pe undeva nu departe de Sieradz, ați fi auzit şi Domniile Voastre, rosti Maćko.

— Am fi auzit, răspunse bătrânelul, de aceea credem şi noi că n-a murit măcar până la Łęzyca, dar ce s-a întâmplat mai departe, nu ştim. Dacă vă duceți după el, o să aflați pe drum.

Maćko se îngrijoră, auzind asemenea veşti şi se duse să se sfătuiască şi cu Jagienka, care aflase de la ceh unde plecase abatele.

— Ce-i de făcut? o întrebă. Ce ai de gând să faci?

— Domnia Ta te duci la Płock şi mă iei şi pe mine, răspunse scurt.

— La Płock! repetă cu glasul subțirel fiica Sieciecliowei.

— Ia uite cum ştie să poruncească! Netam-nesam la Płock, parcă nu e decât o aruncătură de băț până acolo.

— Păi cum pot să mă întorc eu cu Anulka? Dacă n-aş merge mai departe cu Domnia Ta, n-ar fi trebuit să mai plec deloc. Doar nu credeți că ceilalți nu s-au supărat şi s-au îndârjit şi mai mult?

— Cei doi Wilk o să te apere de Cztan.

— De apărarea lui Wilk mă tem ca şi de asuprirea lui Cztan, dar văd că şi Domnia Ta eşti împotrivă numai aşa în glumă.

Într-adevăr, Maćko nu se împotrivea prea sincer. Din contră, prefera ca Jagienka să meargă cu el, decât să se întoarcă, aşa că auzindu-i cuvintele, zâmbi şi spuse:

— A scăpat de fustă, iar acum mai pofteşte şi minte.

— Mintea nu-i decât în cap.

— Dar drumul meu nu trece prin Płock.

— Cehul mi-a spus că nu te abați deloc, ba chiar e mai aproape până la Malborg.

— Tu ai şi stat de vorbă cu cehul?

— Fără îndoială, şi mi-a mai spus că dacă tânărul stăpân dă de vreo belea la Malborg, am putea face multe cu ajutorul prințesei Aleksandra, fiindcă ea este sora regelui şi afară de asta bună prietenă cu teutonii care o respectă foarte mult.

— Pe viul Dumnezeu, aşa este! se bucură Maćko. Toți ştiu asta şi dacă ar vrea să ne dea o scrisoare pentru maestru, am călători în siguranță prin toate ținuturile teutone. Ei țin la ea, fiindcă şi ea ține la ei... E un sfat înțelept şi cehul nu e prost deloc!

— Chiar deloc! strigă cu înflăcărare fata Sieciechowiczowei, înălțându-şi ochişorii albaştri.

Maćko se întoarse deodată spre ea:

— Tu de ce te amesteci unde nu-ți fierbe oala?

Fata rămase descumpănită şi coborându-şi genele lungi, roşi ca focul.

Maćko văzu totuşi că nu-i mai rămânea altceva de făcut, decât să ia amândouă fetele cu el mai departe şi pentru că asta şi dorea, a doua zi îşi luară rămas-bun de la bătrân şi îşi văzură de drum. Din cauza zăpezii care se topea şi a apelor umflate, merseră mai încet decât înainte. Pe drum, întrebară de abate şi trecură pe la multe conace, case parohiale, iar pe unde nu erau, chiar şi pe la cârciumi în care şi poposeau pentru noapte. Nu era prea greu să meargă pe urmele lui, deoarece împărțea de pomană, plătea slujba, dădea bani pentru clopote, ajuta bisericile neajutorate, aşa că nu erau puțini cerşetori rătăcitori, nu puțini pelerini şi chiar câte un paroh care-şi aminteau de el cu recunoştință. Se spunea pretutindeni că „trecuse ca un înger" şi se rugau pentru sănătatea lui, cu toate că ici şi colo se temeau că e mai aproape de mântuirea veşnică decât de sănătatea de pe pământ. În câteva locuri, poposise câte două, trei zile din pricina slăbiciunii. Maćko avea şi el impresia că s-ar putea să-l ajungă din urmă.

Totuşi, nu-i ieşiră socotelile, fiindcă îi opriră apele umflate ale Nerului şi Bzurei. Înainte de a ajunge la Łęczyca, zăboviră trei zile într-un han părăsit din care stăpânul se mutase probabil din cauza inundațiilor. Drumul care ducea de la han către oraş, deşi podit cu trunchiuri de copaci, era în mare parte plin de noroi. Unul dintre slujitorii lui Maćko, Wit, se trăgea de prin aceste părți, dar vru să-i călăuzească, deoarece ştia şi el că în noroaiele de la Łęczyca îşi aveau sălaşul puterile necurate, precum puternicul Boruta, care îndruma bucuros oamenii neajutorați prin mocirlele fără fund, ca să-i ajute după aceea numai în schimbul sufletelor. Până şi hanul avea o faimă proastă şi deşi în acele timpuri călătorii îşi duceau hrana cu sine, motiv pentru care nu se temeau de foame, întârzierea prin asemenea locuri îl nelinişti până şi pe bătrânul Maćko.

Noaptea se auzeau jocote pe acoperişul hanului, iar uneori ciocănea ceva în uşă. Jagienka şi fiica Sieciechowei, care dormeau în iatac, auzeau şi ele în jurul odăii celei mari târşâitul unor picioare mici pe podea şi chiar pe pereți. Nu se speriau prea mult, deoarece amândouă se obişnuiseră la Zgorzelice cu spiriduşii pe care bătrânul Zych poruncea să-i hrănească şi care după părerea tuturor în acele vremuri nu se arătau răutăcioşi dacă cineva le arunca fărâmiturile. Dar într-una din nopți, răsună în tufişurile apropiate un muget surd şi amenințător, iar a doua zi descoperiră nişte urme de copite uriaşe. Putea să fie un zimbru sau un bour, dar Wit susținea că şi Boruta, deşi are înfățişare omenească, ba chiar de şlahtic, în loc de tălpi, are copite despicate, iar cizmele în care se arată printre oameni, le scoate ca să nu se strice prin noroaie. Maćko, auzind că poți să-l îmbunezi cu băutură, se gândi toată ziua dacă n-ar fi păcat să se

împrietenească la toartă cu un duh rău şi chiar se sfătui în această privinţă cu Jagienka.

— Aş agăţa la noapte pe gard un burduf plin cu vin sau cu mied, propuse, şi dacă ceva îl va goli, cel puţin vom şti că ne dă târcoale.

— Numai să nu supărăm puterile cereşti, răspunse fata, fiindcă avem nevoie de binecuvântare, ca să-l putem scăpa pe Zbyszko cu bine.

— Păi de asta mi-e frică şi mie, dar eu cred că una-i miedul şi alta sufletul. Sufletul n-am să i-l dau şi ce înseamnă pentru puterile cereşti un burduf de mied.

După care coborî glasul şi adăugă:

— Că un şlahtic îşi cinsteşte prietenul, chiar dacă acesta este un târâie-brâu, e un lucru prea obişnuit, iar oamenii vorbesc că el ar fi şlahtic.

— Cine? întreba Jagienka.

— Nu vreau să pomenesc numele necuratului.

Totuşi, în aceeaşi seară, Maćko atârnă pe gard cu mâinile lui o beşică de bou, în care se ţinea băutura, şi a doua zi se arătă că beşica fusese golită până la fund.

Într-adevăr, cehul, când se vorbi de asta, zâmbi cam ciudat, dar nimeni nu-l luă în seamă, iar Maćko se bucură în sufletul lui, fiindcă atunci când vor trebui să treacă prin noroaie, nu vor mai întâmpina cine ştie ce piedici şi întâmplări neaşteptate.

— Numai dacă lumea n-ar minţi când zice că el ar şti ce-i onoarea, îşi spuse.

Înainte de toate, s-ar cuveni totuşi să cerceteze clacă nu există pe undeva vreun loc de trecere prin pădure. Putea să fie, întrucât acolo unde pământul fusese întărit de rădăcinile copacilor şi ale tufişurilor, nu se muiase atât de uşor din cauza ploilor. Cu toate acestea, Wit, care, ca un om din partea locului, putea să facă cel mai bine această treabă, se porni să ţipe de la început: „Stăpâne, omoară-mă, dar nu mă duc!" îi explicară zadarnic că ziua forţele necurate n-au nici o putere. Maćko vru să se ducă el, dar totul se sfârşi prin aceea că Hlawa, care era un flăcău îndrăzneţ şi bucuros să-şi arate curajul faţă de oameni, mai ales de faţă cu fetele, îşi luă baltagul la brâu, un ciomag în mână şi se duse.

Plecă înainte de a se lumina de ziuă şi se aşteptau să se întoarcă pe la amiază, dar când văzură că întârzie, începură să se neliniştească. În zadar ascultară slujitorii spre pădure şi după-amiază, Wit se mulţumi să dea doar din mână: „N-o să se mai întoarcă, iar dacă totuşi se va întoarce, vai de noi, că numai Dumnezeu ştie dacă nu va avea un bot de lup sau nu va fi prefăcut în vârcolac!" Auzind acestea, se temură cu toţii; nici chiar Maćko nu se simţea în apele lui, iar Jagienka făcu semnul crucii spre pădure. În schimb, Anulka, fiica Sieciechowei, căuta degeaba poala şorţului pe genunchii îmbrăcaţi în pantalonaşi şi, negăsind nimic cu care să-şi acopere ochii, şi-i apăra cu degetele care se umezeau numaidecât de lacrimile care-i şiroiau una după alta.

Totuşi, în timpul mulsorii de seară, tocmai când amurgea, cehul se întoarse, şi încă nu singur, ci cu o făptură omenească, pe care o ducea înaintea lui legată cu frânghie. Alegară cu toţii la el cu strigăte de bucurie, dar tăcură îndată la vederea făpturii aceleia scunde, cu picioarele strâmbe, păroase, negricioasă şi acoperită cu piei de lup.

— În numele Tatălui şi al Fiului, ce pocitanie ne-ai adus? se miră Maćko venindu-şi în fire.

— Păi de unde să ştiu eu, răspunse scutierul, zice că e om şi păcurar, dar nu ştiu dacă-i adevărat.

— O, nu e om, nu e om! interveni Wit.

Dar Maćko le porunci să tacă, apoi începu să se uite cu luare-aminte la omul legat şi spuse deodată.

— Închină-te, fă-ţi cruce repede!...

— Lăudat fie Isus Cristos! strigă prinsul şi, închinându-se cât mai repede, răsuflă adânc, se uită cu mai multă încredere la cei adunaţi în jurul lui şi repetă:

— Lăudat fie Isus Cristos! Că nici eu nu ştiam dacă am căzut în mâinile unor creştini sau ale diavolilor. O, Isuse!...

— N-ai teamă. Te afli printre creştini care ascultă cu bucurie sfânta slujbă. Dar tu ce hram porţi?

— Sunt păcurar, stăpâne, de la colibe. Suntem şapte inşi în colibe cu femeile şi copiii.

— Departe de aici?

— Sunt aproape zece stadii.

— Pe unde vă duceţi la oraş?

— Avem drumul nostru, dincolo de Râpa Dracului.

— Dincolo de Râpa Dracului? Închină-te încă o dată!

— În numele Tatălui şi al Fiului, şi al Sfântului Duh, amin.

— Bine. Un car poate să meargă pe drumul acesta?

— Acum, este noroi peste tot, deşi acolo e mai puţin ca pe drumul mare, pentru că suflă vântul dinspre vâlcea şi usucă noroiul. Numai că până la colibe-i necazul, dar şi până acolo vă duce cineva care ştie pădurea.

— Pentru doi groşi de argint ne călăuzeşti şi pe noi, sau chiar pentru patru?

Păcurarul se învoi cu plăcere, cerând şi o bucată de pâine, fiindcă în pădure, deşi nu mureau de foame, nu mai văzuseră pâine de mult. Hotărâră să pornească a doua zi de dimineaţă, deoarece spre seară „nu era bine". Despre Boruta, păcurarul spuse că uneori îşi face grozav de cap prin pădure, dar n-o să asuprească nişte oameni de rând; invidios cum e pe alţi diavoli din ţinutul Łęczyca, îi goneşte prin tufişuri. Nu e bine să te întâlneşti cu el doar noaptea mai ales dacă omul mai e şi beat. Ziua şi cu mintea trează, n-are nimeni de ce să se teamă.

— Dar tu de ce te-ai temut? întrebă Maćko.

— Pentru că pe mine cavalerul acesta m-a înşfăcat cu o putere atât de mare, încât am crezut că nu e om.

Jagienka începu să râdă, fiindcă şi ei îl socotiseră pe păcurar tot ceva „necurat". I se alătură şi Anula, dar Maćko o dojeni:

— Nici nu ți s-au uscat ochii de plâns după Hlawa, iar acum te hlizeşti!

Cehul privi la fața ei îmbujorată şi văzând că are genele umede, se interesă:

— După mine ai plâns?

— E, nu! răspunse fata, dar mi-a fost frică şi atâta.

— Bine, dar eşti şlahciancă şi e mai mare ruşinea. Stăpâna Domniei Tale nu se teme. Ce putea să ți se întâmple ziua în nămiaza mare şi printre oameni?

— Mie nimic, dar Domniei Tale...

— Şi mai zici că n-ai plâns din cauza mea?

— Pentru că n-a fost aşa.

— Dar cum a fost?

— Am plâns de frică.

— Şi acum nu-ți mai e frică?

— Nu.

— De ce, mă rog?

— Pentru că Domnia Ta te-ai întors.

Cehul privi cu recunoştință la ea, zâmbi şi zise:

— Păi, aşa putem s-o ținem până mâine. Eşti grozav de vicleană.

Dar putea s-o bănuiască de orice, numai de viclenie nu, şi Hlawa, care avea destulă minte, înțelegea prea bine. Mai înțelegea că fata se apropia cu fiecare zi tot mai mult de el. Lui îi era dragă Jagienka, dar aşa cum unui supus îi place fiica regelui, deci cu umilință şi respect, dar fără nici o speranță. În acest timp, călătoria îl apropia de fiica Sieciechowei.

Pe drum, bătrânul Maćko mergea în frunte cu Jagienka, iar el cu Anula, şi pentru că era un flăcău zdravăn ca un bour şi avea sângele iute, când se uita în ochişorii ei luminoşi, la cosița bălaie care nu voia să stea sub plasă, la toată făptura ei mlădie şi frumoasă, dar mai ales la picioarele ei minunate, cioplite parcă în marmură, ce îmbrățişau calul ca pana corbului, se înfiora din cap până-n picioare. Nu se mai putea abține să nu arunce priviri tot mai lacome la toate aceste minunății şi se gândea fără voia lui că dacă diavolul l-ar preschimba într-un asemenea copil de casă, s-ar lăsa cu uşurință atras de ispită. Pe de altă parte, mai era şi un copil de casă dulce ca mierea şi totodată atât de ascultător, încât se uita numai în ochii lui şi era vesel ca o vrăbiuță. Câteodată, prin capul cehului treceau gânduri ciudate, şi odată, când rămaseră mai în urmă, lângă caii de povară, se întoarse dintr-odată spre ea şi-i spuse:

— Mă țin după Domnia Ta ca lupul după miel.

Dințişorii ei albi sticliră numaidecât într-un râs neprefăcut.

— Domnia Ta ai vrea să mă înfuleci? îl întrebă.

— Ba bine că nu! Cu oscioare cu tot!

Şi-i aruncă o asemenea privire, că fata se îmbujoră ca focul, după care între ei se aşternu tăcerea şi numai inimile le băteau cu putere, lui de dorință, iar ei de o teamă dulce şi amețitoare.

La început, dorința cehului îi învingea duioşia, şi spunând că se uită la Anulka precum lupul la un miel, nu se înşela. Abia în seara când îi văzu obrajii şi genele umezite de lacrimi, inima i se topi ca ceara încălzită. I se părea atât de bună şi parcă apropiată, parcă a lui, iar pentru că el însuşi avea o fire cinstită şi în acelaşi timp de cavaler, nu numai că nu se împăună cu trufie şi nu şi-o luă în cap la vederea acestor lacrimi dulci, dar deveni şi mai timid şi mai respectuos față de ea. Renunță la nepăsarea cu care vorbea mai înainte cu ea şi cu toate că mai glumi puțin în timpul cinei pe seama lipsei de curaj a Anulkăi, dar cu totul altfel, o sluji cum se cuvenea să slujească un scutier o şlahciancă. Bătrânul Maćko, deşi se gândea mai mult la trecerea de mâine prin noroaie şi la călătoria de după aceea, băgă de seamă ce se petrece, dar se mulțumi să-i laude obiceiurile alese, pe care le deprinsese alături de Zbyszko la curtea din Mazowsze.

După care, adresându-i-se Jagienkăi, adăugă:

— Ehei, Zbyszko!... Acesta s-ar putea descurca şi la curtea regelui!

Dar după seara în care o sluji la cină, când trebui să se despartă pentru noapte, Hlawa, sărutându-i mâna Jagienkăi, duse la buze şi mâna Anulkăi, prilej cu care-i spuse:

— Domnia Ta, nu numai că nu trebuie să te temi de mine, dar alături de mine să nu-ți fie frică de nimeni, că n-am să te dau nimănui.

După care bărbații se culcară în odaia din față, iar Jagienka şi Anulka în iatac pe un pat larg şi moale. Nici una nu putu să adoarmă repede, mai ales fiica Sieciechowei se răsucea fără astâmpăr, aşa că după un timp, Jagienka îşi apropie capul de ea şi începu să-i şoptească:

— Anula?

— Da, ce-i?

— Mi se pare mie, sau ție îşi place grozav cehul acesta... Mă înşel?

Întrebarea rămase fără răspuns, aşa că Jagienka stărui:

— Eu te înțeleg... Hai, spune...

Anulka nu răspunse nici de astă dată, dar îşi lipi buzele de obrazul stăpânei şi începu s-o sărute.

Până când biata Jagienka începu şi ea să ofteze adânc.

— Of, înțeleg şi eu, te înțeleg! şopti atât de încet, încât Anulka abia îi desluşi cuvintele.

Capitolul XI

După o noapte cețoasă şi umedă, urmă o zi bântuită de vânt, uneori luminoasă, alteori mohorâtă din cauza norilor care, goniți de vijelie, se întreceau pe bolta cerească. Maćko porunci să pornească odată cu răsăritul soarelui. Păcurarul, care se învoise să-i călăuzească până la Colibe, susținea că peste tot caii o să treacă, dar căruțele trebuiau desfăcute pe alocuri şi cărate bucată cu bucată, ca şi lăzile cu haine şi rezervele de hrană. Asta nu se putea face fără efort şi zăbavă, dar oamenii, căliți şi învățați cu greul, preferau să plece, decât să stea în hanul părăsit, aşa că porniră bucuroşi la drum. Până şi fricosul Wit, încurajat de cuvintele şi prezența păcurarului, nu mai era speriat.

Îndată după ce părăsiră hanul, intrară într-o pădure cu copaci înalți, prin care, mânând caii cu pricepere, se putea trece cotind printre trunchiuri şi fără să mai dezmembreze căruțele. La răstimpuri, vântul contenea, câteodată se pornea din nou cu o putere mare, izbind parcă trunchiurile pinilor cu aripile-i uriaşe, le îndoia şi le răsucea ca pe aripile unei mori de vânt, le frângea; pădurea se încovoia sub palele dezlănțuite şi chiar şi în pauzele dintre răbufnirile năprasnice nu înceta să urle şi să tune parcă înfuriată de această năvală chinuitoare. Când şi când, norii acopereau cu toiul lumina zilei; ploaia şfichiuia amestecată cu fulgi de zăpadă şi se întuneca de parcă scăpăta soarele. Atunci, Wit se pierdea iarăşi cu firea şi țipa că „răul s-a îndârjit şi vrea să ne împiedice", dar nu-l asculta nimeni, nici măcar sperioasa Anula nu-i mai lua în seamă vorbele, mai ales că cehul era atât de aproape că putea să-i atingă scara cu scara ei şi privea cu atâta curaj înainte, ca şi când voia să-l cheme la luptă pe însuşi diavolul.

Dincolo de pădurea înaltă de pin, începea alta căptuşită cu lăstari, apoi tufişuri prin care nu se mai puteau strecura. Aici, se văzură nevoiți să desfacă atelajele, dar o făcură cu îndemânare şi cât ai clipi din ochi. Roțile, oiştile, şi părțile dinainte le cărată în spinare slujitorii puternici, ca şi lăzile şi rezervele de hrană. Câteva stadii drumul se dovedi foarte greu de străbătut, aşa că ajunseră abia spre seară la Colibe, unde păcurarii îi primiră bine şi îi asigurară că prin Râpa Dracului, mai degrabă de-a lungul ei, se putea ajunge la oraş. Aceşti oameni, învățați cu pădurea, aveau parte arareori de pâine şi făină, dar nu răb- dau de foame, fiindcă se hrăneau cu afumături, în special cu zvârlugi care mişunau prin toate bălțile. Îşi cinstiră din belşug oaspeții, întinzând mâinile, în schimb, după turtele de pâine. Erau printre ei femei şi copii, cu toții negri de fum şi de smoală, dar era şi un țăran mai în vârstă, de peste o sută de ani, care îşi amintea măcelul de la Łęczyca din 1331 şi distrugerea oraşului de teutoni. Maćko, cehul şi cele două fete, deşi auziseră aceeaşi povestire şi de la priorul din Sieradz, îl ascultară cu interes pe acest bătrân care, aşezat lângă foc şi scurmând în el, părea că scoate la iveală şi propriile amintiri din tinerețe. La Łęczyca, ca şi la Sieradz nu cruțaseră nici măcar bisericile şi pe preoți, iar sângele bătrânilor, al femeilor şi al copiilor se scurgea pe tăişurile cuceritorilor. Teutonii, mereu teutonii! Gândurile lui Maćko şi ale Jagienkăi zburau întruna la Zbyszko, care se afla ca în gura lupului, în mijlocul unor oameni ce nu cunoşteau mila şi nici legile ospeției. Anulka murea de frică, deoarece nu era sigură că, dacă alergând pe urmele abatelui, nu vor nimeri şi ei printre aceşti oameni cruzi...

Dar bătrânul începu după aceea să povestească despre bătălia de la Płowce, care încheiase năvala teutonilor şi la care luase şi el parte cu îmblăciul de fier în mâna, ca tânăr în pedestrimea alcătuită din țăranii din satul lui. Doar în această bătălie pierise aproape tot neamul Grindină, aşa că Maćko ştia bine toate amănuntele, cu toate acestea asculta şi acum ca pe ceva nou povestirea despre groaznicul măcel al nemților, când căzuseră ca un lan îndoit de vânt sub paloşele cavalerilor poloni şi puterea regelui polonez Łokietek...

— Hm! Țin minte şi acum, spuse bătrânul. Au încălcat pământul, au dat foc la târguri şi castele, ba, au căsăpit chiar şi copiii din leagăne, dar le-a venit şi lor sfârşitul. Ehei, a fost o mare bătălie. Închid ochii şi parcă văd câmpul de luptă...

Îşi miji ochii şi tăcu, scormonind doar încet cărbunii pe vatră, până când Jagienka, nemaiputând să aştepte sfârşitul povestirii, îl întrebă:

— Şi cum a fost?

— Cum a fost? repetă bătrânul. Îmi aduc aminte câmpul, ca şi când m-aş uita acum la el; erau tufişuri şi în dreapta nişte mlaştini, şi o mirişte nu prea mare... Dar după bătălie, nu se mai vedeau nici tufişuri, nici mlaştini, nici mirişte, numai fiare pretutindeni, paloşe, topoare, sulițe şi armuri,

una peste asta, de parcă acoperise cineva pământul sfânt cu ele... Niciodată n-am mai văzut atâta lume amărâtă şi atâta sânge omenesc...

Inima lui Maćko se întări la această amintire, aşa că zise:

— Adevărat! Domnul Isus e milostiv! Au cotropit atunci regatul ca un incendiu sau ca ciuma. Nu numai Sieradz şi Łęczyca, dar au distrus şi multe alte oraşe. Ei şi? Norodul nostru e plin de viaţă şi are putere nesecată. Chiar dacă-l apuci de beregată, poţi să-l strângi de gât, ba îţi mai scoate şi dinţii din gură... Uitaţi-vă şi voi: regele Kazimierz a refăcut Sieradz şi Łęczyca atât de bine, că arată mai frumoase decât au fost, şi adunările se ţin în ele ca şi mai înainte, iar teutonii, după ce i-au bătut la Płowce, zac acolo şi putrezesc. Să dea Dumnezeu să aibă întotdeauna asemenea sfârşit!

Ţăranul încovoiat de ani, când auzi aceste cuvinte, începu să clatine din cap în semn de încuviinţare, iar în cele din urmă spuse:

— Şi totuşi nu zac şi nu putrezesc. Regele ne-a poruncit nouă, pedestraşilor, să săpăm şanţuri după bătălie şi au venit şi ţăranii din împrejurimi să ne ajute la muncă, aşa că lopeţile lucrau pe întrecute. Apoi i-am aşezat pe nemţi în şanţuri şi i-am acoperit cu pământ, ca să nu iasă vreo boală din ei, dar n-au rămas acolo.

— Cum adică n-au rămas? Ce s-a întâmplat cu ei?

— Eu n-am văzut, dar spun şi eu ce zice lumea. După bătălie, s-a iscat o viforniţă grozavă care a durat douăsprezece duminici, dar numai noaptea. Ziua strălucea soarele, iar noaptea vântoasa mai că-ţi rupea părul din cap. O mulţime de diavoli dădeau buzna prin vijelie, fiecare cu furca lui, şi care cum venea, buf cu furca în pământ şi scotea câte un teuton şi-l ducea în iad. Oamenii din Płowce auzeau atâta hărmălaie, de parcă urlau haite de câini, dar nu înţelegeau dacă nemţii urlau de spaimă şi de jale sau diavolii de bucurie. Asta a ţinut până când preoţii au făcut sfeştania gropilor şi până când pământul a îngheţat tun la Anul Nou de nu mai intrau furcile în el.

Aici tăcu şi după o clipă adăugă:

— Dar să dea Dumnezeu, nobile cavaler, să aibă toţi acelaşi sfârşit cum ai zis şi Domnia Ta, că dacă eu n-o să mai trăiesc, băietanii ăştia doi o să trăiască şi n-o să mai vadă ce-au văzut ochii mei.

Spunând acestea, începu să se uite la Jagienka şi la fiica Sieciechowei şi să se mire şi să dea din cap că sunt atât de frumoase.

— Parcă sunt nişte maci în lanul de grâu, rosti. N-am mai văzut aşa ceva.

Tăifăsuiră aşa o bună parte din noapte, apoi se duseră să se culce în colibe pe muşchi moale ca puful, înveliţi cu piei călduroase, iar după ce somnul adânc le odihni oasele, porniră a doua zi mai departe când se făcu ziua albă. Drumul prin râpă nu era de bună seamă prea uşor, dar nici prea greu, aşa că zăriră castelul de la Łęczyca încă înainte de apusul soarelui. Oraşul era ridicat din nou din cenuşă şi cărămidă roşie sau chiar din piatră. Avea ziduri înalte, turnuri de apărare şi biserici mai frumoase chiar

decât cele de la Sieradz. La dominicani, aflară uşor veşti despre abate. Trecuse pe acolo, spusese că-i e mai bine şi cu câteva zile în urmă pornise mai departe pe drum. Maćko nu ținea neapărat să-l ajungă pe drum, întrucât hotărâse să le ducă pe cele două fete la Płock, unde şi aşa le-ar fi dus abatele, dar pentru că se grăbea să ajungă la Zbyszko, îl îngrijoră altă ştire: anume că îndată după plecarea abatelui, râurile se umflaseră atât de mult, că nu era cu putință să meargă mai departe. Văzându-l pe cavaler cu o suită atât de mare, cu care, după cum spunea, se ducea la prințul Ziemowit, dominicanii îl primiră foarte bine, ba chiar îi dăruiră lui Maćko o tăbliță de lemn de măslin, pe care era scrisă în latineşte o rugăciune către îngerul Rafal, patronul călătorilor.

Şederea forțată la Łęczyca dură două săptămâni, timp în care unul dintre scutierii starostelui de la castel descoperi că cei doi flăcăiandri ai cavalerului care trecea pe acolo erau fete şi se îndrăgosti lulea de Jagienka. Cehul vru să-l provoace numaidecât la duel, dar pentru că asta se petrecea în ajunul plecării, Maćko îl convinse să renunțe.

Când porniră mai departe spre Płock, vântul zvântase drumurile, deoarece deşi cădeau ploi dese, țineau puțin, cum se întâmplă de obicei primăvara. Erau şi calde, şi torențiale, fiindcă se împrimăvărase bine. Pe câmpuri, luceau prin brazde dâlme strălucitoare de apă, iar dinspre arături mirosea puternic a pământ ud. Mlaştinile se acoperiseră de calcea calului, prin păduri înfloriseră toporaşii şi pitulicile ciripeau cu înfocare printre ramuri. Inimile călătorilor se umplură de bucurie şi speranță, mai ales că mergeau repede şi după şaisprezece zile de drum ajunseră la porțile oraşului.

Ajunseră, însă, noaptea, când porțile erau închise, astfel că fură nevoiți să înnopteze la un țesător în afara zidurilor. Culcându-se târziu, fetele dormiră somn de piatră după oboseala drumului lung. Maćko, pe care nici o călătorie nu era în stare să-l doboare, nu voi să le trezească şi se duse el însuşi în oraş, odată cu deschiderea porților, găsi uşor catedrala şi casa episcopului, unde prima noutate pe care o auzi fu ştirea că abatele murise cu o săptămână în urmă.

Murise cu o săptămână înainte, dar după obiceiul de atunci se țineau slujbe lângă sicriu şi parastase de şase zile, iar înmormântarea avea să aibă loc abia astăzi, urmată de pomenire şi ultimul parastas pentru cinstirea amintirii răposatului.

Apăsat de îngrijorare, Maćko nici nu se mai uită la oraşul pe care-l ştia puțin, de pe vremea când dusese maestrului o scrisoare de la prințesa Alexandra şi se întoarse cât putu de repede la casa țesătorului în afara zidurilor, spunându-şi:

— De, acum i-a fost dat să moară, să-i fie țărâna uşoară! N-ai cum să te împotriveşti, dar ce-o să fac eu acum cu fetele?

Şi începu să chibzuiască dacă n-ar fi mai bine să le lase la prințesa Alexandra, sau la prințesa Anna Danuta, ori să le ducă la Spychów. În

timpul drumului, îi trecuse uneori prin minte că dacă s-ar arăta că Danuśka nu mai trăieşte, n-ar fi rău ca Jagienka să fie aproape de Zbyszko. Nu se îndoia că Zbyszko va suferi şi o va plânge încă multă vreme pe răposata cea mai dragă din lume, dar era sigur că o fată ca Jagienka lângă el nu-l va lăsa nepăsător. Îşi aducea aminte că şi pe flăcăiandru, deşi îl trăgea inima spre pădurile şi codrii din Mazowsze, îl treceau fiorii lângă Jagienka. Din această pricină şi fiind convins că Danuśka pierise, se gândise nu o dată ca în cazul morții abatelui, să n-o mai trimită nicăieri pe Jagienka. Dar cum era lacom de pământ, era interesat şi de avuția abatelui. Acesta se supărase într-adevăr pe ei şi îi amenințase că nu le va lăsa nimic, dar dacă se răzgândise înaintea morții? Era sigur că înscrisese ceva pe numele Jagienkăi, pentru că pomenise deseori despre asta la Zgorzelice, aşa că era cu putință ca prin Jagienka să capete şi Zbyszko ceva. Câteodată, Maćko avea chef să rămână la Płock, să afle ce şi cum şi să rezolve această treabă, dar alungă repede din minte asemenea gânduri. „Eu o să mă străduiesc aici, se dojenea, pentru avere, iar flăcăul meu s-ar putea să-şi întindă mâinile spre mine din cine ştie ce temniță teutonă şi să-mi ceară ajutorul". Nu-i mai rămânea decât un singur lucru de făcut: s-o lase pe Jagienka în grija prințesei şi a episcopului cu rugămintea de a nu lăsa pe nimeni s-o nedreptățească. Dar asta nu-i prea plăcea lui Maćko: „Fata are şi aşa, îşi spunea, o zestre pe cinste, iar dacă-l va moşteni şi pe abate, o s-o ia vreun mazurian, pe viul Dumnezeu, că nici ea n-o să mai rabde mult. Când mai trăia, răposatul Zych mi-a spus că încă de pe atunci parcă mergea pe cărbuni". Şi-l cuprinse teama pe bătrânul cavaler, când se gândi că în acest caz Zbyszko n-o va lua nici pe Danusia, nici pe Jagienka, lucru pe care nu şi-l dorea pentru nimic în lume.

— S-o ia pe cea care i-a sortit-o Dumnezeu, dar musai să fie una din ele.

Mai hotărî, în cele din urmă, ca înainte de toate să-l scape pe Zbyszko, iar pe Jagienka, dacă va fi silit să se despartă de ea, s-o lase sau la Spychów, sau la prințesa Danuta, dar nu aici la Płock, unde curtea era mult mai strălucitoare şi cavaleri chipeşi mai mulți.

Împovărat de aceste gânduri, se îndreptă cu paşi vioi către casa țesătorului, ca să-i dea de ştire Jagienkăi de moartea abatelui. Spunându-şi în gând să n-o anunțe dintr-odată, deoarece vestea proastă şi neaşteptată putea să-i taie răsuflarea fetei şi să nu mai poată face copii. Când ajunse acasă, le găsi pe amândouă îmbrăcate, arătoase şi vesele ca nişte păsăruici, aşa că aşezându-se pe un scăunel, le ceru calfelor țesătorului să-i aducă o cană de bere fiartă, după care încruntându-şi chipul şi aşa destul de aspru, spuse:

— Auzi cum bat clopotele în oraş? Ia ghiceşte de ce, fiindcă doar nu-i duminică, iar pentru rugăciunea de dimineață este prea târziu. Ai vrea să-l vezi pe abate?

— Sigur că aş vrea, se bucură Jagienka.

— Ei, o să-l vezi ca şi pe regele Ćwiek[2].

— Să fi plecat oare mai departe?

— Sigur că a plecat. Nu auzi că bat clopotele?

— A murit? strigă Jagienka.

— Urează-i veşnică odihnă.

Amândouă fetele îngenunchează numaidecât şi încep să se roage cu glasurile ca nişte clopoţei. Apoi lacrimile şiroiră pe obrajii Jagienkăi, fiindcă ţinea foarte mult la abatele care, deşi iute la mânie cu oamenii, nu nedreptăţea pe nimeni, împărţind binele cu amândouă mâinile, iar pe ea, care era şi fina lui o şi iubea ca pe propria fiică. Maćko, aducându-şi aminte că era şi ruda lui şi a lui Zbyszko, se înduioşă şi plânse puţin, iar când durerea le mai trecu odată cu lacrimile, îi luă pe ceh şi pe cele două fete la biserică, unde se ţinea slujba de înmormântare.

Înmormântarea avea loc cu mare fast. Cortegiul era condus de însuşi episcopul Jakub de Kurdwanow şi luau parte toţi preoţii şi călugării de la mănăstirile din Płock. Băteau toate clopotele, se ţineau predici pe care nu le înţelegea nimeni afară de duhovnici, pentru că se rosteau în latineşte, după care clericii şi laicii reveniră la parastasul îmbelşugat de la casa episcopului.

Maćko se duse şi el, luându-i cu sine şi pe cei doi copii de casă, întrucât, ca neam al răposatului şi cunoscut al episcopului, avea tot dreptul. Episcopul îl primi şi el ca pe o rudă a răposatului cu plăcere şi cinstea cuvenită, dar îi spuse îndată ce-l întâmpină:

— Sunt şi nişte păduri înscrise pentru neamul Grindină din Bogdaniec, iar ce va rămâne, nu vor fi ale mănăstirilor şi ale abaţiei, ci ale unei fine a lui, Jagienka de Zgorzelice.

Maćko, care nu se aştepta la prea mult, se bucură şi de păduri, iar episcopul nu băgă de seamă că unul dintre copiii de casă ai bătrânului cavaler îşi ridică ochii umezi şi albaştri ca albăstrelele la auzul numelui ei şi spuse:

— Dumnezeu să-l răsplătească, dar aş fi preferat să trăiască.

De aceea, Maćko se întoarse şi-i zise mânios:

— Taci din gură, că te faci de râs.

Dar se întrerupse brusc, în ochi i se răsfrânse uimirea, după care faţa i se făcu şi mai aspră, ca de lup, fiindcă nu departe de el, lângă uşa prin care tocmai intra prinţesa Alexandra, îl văzu încovoiat într-o plecăciune curtenitoare pe Kuno Lichtenstein, acelaşi din cauza căruia era aproape să piară Zbyszko la Cracovia.

Jagienka nu-l văzuse niciodată în viaţă pe Maćko aşa: avea faţa suptă ca botul unui câine rău, de sub mustăţi îi sticleau dinţii, îşi răsuci cât ai bate din palme cingătoarea şi se îndreptă spre teutonul pe care-l ura.

Dar se opri la jumătatea drumului şi începu să-şi treacă mâna mare prin păr. Îşi aminti la timp că Lichtenstein putea să se afle la curtea lui

2 Aici, cu sensul: niciodată.

Płock numai ca oaspete sau mai degrabă ca sol şi că dacă voia să-l lovească fără să-l mai întrebe nimic, s-ar fi purtat întocmai ca Zbyszko pe drumul de la Tyniec.

Având, însă, mai multă minte şi experienţă decât Zbyszko, se înfrână, îşi îndreptă brâul la loc, îşi însenină chipul, aşteptă, apoi, când prinţesa, după ce-i răspunse la plecăciune lui Lichtenstein, începu să discute cu preotul Jakub de Kurdwanów, se apropie de ea şi înclinându-se adânc, îi aduse aminte cine este şi că o socoteşte binefăcătoarea lui din cauza acelei scrisori pe care i-o dăruise atunci.

Prinţesa abia îşi aducea aminte de faţa lui, dar îşi aminti cu uşurinţă de scrisoare şi de toată tărăşenia. Aflase şi ea ce se petrecuse la curtea vecină din Mazowsze; auzise de Jurand, de răpirea fiicei lui, despre cununia lui Zbyszko şi despre duelul lui pe viaţă şi pe moarte cu Rotgier. Toate acestea o făcuseră nespus de curioasă, ca o poveste cavalerească sau ca unul din acele cântece pe care le îngânau netrebnicii nemţi, iar în Mazowia guslarii. Ea nu-i ura atât de mult pe cavalerii teutoni ca Anna Danuta, soţia prinţului Janusz, mai ales că, vrând s-o câştige de partea lor, se întreceau în laude şi închinăciuni însoţite de daruri bogate; dar de astă dată inima ei era de partea îndrăgostiţilor. Era gata să-i ajute şi, pe de altă parte, se bucura că-l are înainte pe omul care putea să-i povestească în amănunt firul întâmplărilor.

Iar Maćko, care hotărâse dinainte să dobândească sprijinul şi oblăduirea prinţesei, văzând că îl asculta cu interes, îi istorisi cu mare plăcere despre soarta tristă a lui Zbyszko şi a Danusiei şi o înduioşă până la lacrimi şi asta cu atât mai mult că el resimţise mai mult decât oricine durerea lor.

— N-am mai auzit niciodată ceva atât de înduioşător, se minună prinţesa. Cea mai mare suferinţă mă încearcă din cauză că Zbyszko s-a căsătorit cu ea, era soţia lui, şi n-au cunoscut fericirea. Ştii totuşi sigur că n-au cunoscut-o.?

— Ei, Dumnezeule atotputernic! răspunse Maćko, chiar dacă ar fi încercat-o, el s-a cununat cu ea fiind bolnav seara, iar dimineaţa au luat-o!

— Şi Domnia Ta crezi că teutonii? Pentru că pe la noi se vorbea că tâlharii, care i-au înşelat pe cruciaţi, dându-le altă fată. S-a vorbit de asemenea şi despre scrisoarea lui Jurand...

— Asta n-a hotărât-o judecata oamenilor, ci a lui Dumnezeu. Se spune că Rotgier acesta a fost un mare cavaler care i-a învins pe cei mai puternici luptători, dar care a fost răpus de braţul unui flăcăiandru...

— Oho, aşa flăcăiandru, se miră prinţesa zâmbind, că e mai bine să nu-i aţii calea. Adevărat, este o nedreptate! Şi răzbunarea este dreaptă, totuşi din ceilalţi patru, trei nu mai trăiesc, iar cel mai în vârstă, care a mai rămas, abia a scăpat de moarte, după câte am auzit.

— Dar Danuśka? dar Jurand? întrebă Maćko, ei unde sunt? Tot Dumnezeu ştie şi dacă lui Zbyszko nu i s-a întâmplat ceva rău după ce a plecat la Malborg.

— Ştiu, dar teutonii nu sunt toţi numai nişte feciori de câini, cum crezi Domnia Ta. Acolo, alături de maestru şi fratele său Ulryk, care este un cavaler, nu i se poate întâmpla nimic rău nepotului Domniei Tale, care doar avea şi scrisori de la prinţul Janusz. Numai să nu fi provocat la luptă vreun cavaler şi să fi murit, fiindcă la Malborg se află întotdeauna o mulţime de cavaleri vestiţi din toate părţile lumii.

— Ei, nu de asta mă tem eu, răspunse bătrânul cavaler. Numai să nu-l fi închis în vreo temniţă sau să nu-l fi omorât prin trădare şi să fi avut vreo armă la el, că de altceva nu mi-e frică. O singură dată a găsit pe unul mai puternic decât el, care l-a doborât în arenă, iar acesta a fost prinţul Henryk de Mazowsze. Cel care a fost episcop aici şi s-a îndrăgostit de frumoasa Ryngalla. Zbyszko, însă, era pe atunci un copilandru. Acum, l-ar chema la luptă de îndată pe unul singur, cu care am jurat şi eu să mă bat şi care se află acum aici.

Spunând acestea, i-l arăta din ochi pe Lichtenstein care discuta cu voievodul de Płock...

Dar prinţesa îşi încruntă sprâncenele şi spuse cu glasul aspru, uscat, cum vorbea întotdeauna când o cuprindea mânia:

— Ai jurat sau n-ai jurat, dar să nu uiţi că este în ospeţie la noi; cine vrea să fie oaspetele nostru, trebuie să ne respecte obiceiurile.

— Ştiu, stăpână milostivă, o linişti Maćko. Tocmai îmi strânsesem cingătoarea şi mă îndreptam spre el, dar m-am stăpânit, gândindu-mă că a venit ca sol.

— Chiar aşa şi este. Printre ai lui, este un om de vază şi însuşi maestrul ţine cont de sfatul lui, nu-i refuză mai nimic. Poate chiar Dumnezeu a făcut să nu fie la Malborg, şi să nu se întâlnească din întâmplare cu nepotul Domniei Voastre, pentru că deşi Lichtenstein se trage dintr-un neam mare, se spune că este neînduplecat şi răzbunător. Te-a recunoscut?

— Nu prea avea cum să mă recunoască, fiindcă nu m-a văzut. Pe drumul de la Tyniec aveam coifurile pe cap, iar pe urmă am fost o singură dată la el pentru Zbyszko, dar era seară, după care ne-am mai văzut doar la judecată. De atunci, m-am schimbat mult şi barba mi-a încărunţit. Acum, l-am văzut uitându-se la mine, dar se pare că numai pentru că vorbeam cu Luminăţia Ta, căci pe urmă şi-a întors liniştit privirile în altă parte. Pe Zbyszko l-ar fi cunoscut, dar pe mine m-a uitat, iar de jurământul meu poate că nici n-a auzit, având alte treburi mai însemnate.

— Cum adică mai însemnate?

— Păi tot atunci au jurat şi Zawisza de Garbów, şi Powała de Taczew, şi Marcin de Wrocimowie, şi Paszko Złodziej, şi Lis de Targowisko. Milostivă stăpână, oricare dintre ei ar fi doborât şi zece ca el, ce să mai vorbim de toţi odată! Era mai bine să nu se nască, decât să aibă asemenea paloş deasupra capului. Eu, însă, nu numai că n-am să-i mai aduc aminte de legământul meu, dar am să caut să-i dobândesc şi încrederea.

— Şi de ce, mă rog?

Fața lui Maćko deveni vicleană, asemănătoare cu capul unei vulpi bătrâne.

— Ca să-mi dea o scrisoare cu care aş putea călători fără primejdie prin ținuturile teutonilor şi să-l ajut la nevoie pe Zbyszko să scape.

— Asta se împacă cu onoarea de cavaler? întrebă prințesa zâmbind.

— Se împacă, răspunse hotărât Maćko. Dacă, spre exemplu, l-aş ataca pe la spate, fără să-i strig să se întoarcă, m-aş face de ruşine, dar în timp de pace nici un cavaler adevărat nu s-ar da înapoi să ducă de nas cu ajutorul minții un vrăjmaş.

— Atunci, o să vă fac cunoştință, îi dădu prințesa în bună.

Şi înclinându-se către Lichtenstein, îi făcu cunoştință acestuia cu Maćko, gândindu-se că dacă teutonul l-a recunoscut totuşi n-o să se întâmple nimic.

Dar Lichtenstein nu-l recunoscuse, fiindcă îl văzuse într-adevăr pe drumul de la Tyniec cu coiful pe cap, iar mai apoi discutase o singură dată cu el, şi asta seara, când Maćko venise la el să-l roage să-i ierte vina lui Zbyszko.

Se înclină totuşi cu destulă mândrie, abia zărindu-i în spatele cavalerului pe cei doi copii de casă, frumoşi şi bogat îmbrăcați, se gândi că nu oricine poate avea asemenea slujitori şi fața i se mai lumină puțin, deşi continuă să-şi umfle trufaş buzele, lucru pe care-l făcea întotdeauna când n-avea de-a face cu cineva de sus.

Prințesa îi spuse, arătându-i-l pe Maćko:

— Acest cavaler se duce la Malborg, şi eu însămi îl încredințez bunăvoinței marelui maestru. A auzit de considerația de care te bucuri Domnia Ta în sânul Ordinului şi ar dori să-i dai o scrisoare.

Cu aceste cuvinte, prințesa se îndreptă spre episcop, iar Lichtenstein îşi pironi ochii săi reci de oțel şi-l întrebă:

— Ce pricină te face, Domnia Ta, să vizitezi modesta şi cuvioasa noastră reşedință?

— O pricină cinstită şi cuvioasă, răspunse Maćko ridicându-şi pupilele. Dacă n-ar fi aşa, milostiva prințesă nu şi-ar fi pus obrazul pentru mine. Dar afară de jurământul de credință, aş mai vrea să-l cunosc şi pe maestrul Domniei Voastre, care face pace pe pământ şi este cel mai vestit cavaler de pe lume.

— Pentru cine-şi pune obrazul milostiva şi binefăcătoarea noastră prințesă, acela nu se va plânge de modesta noastră ospeție; totuşi cât despre maestru, îl vei putea vedea cu greu, întrucât a plecat la Gdańsk, cu o lună în urmă, iar de acolo are să se ducă la Królewiec şi mai departe spre hotar, deoarece deşi este un iubitor de pace, trebuie să păzească pământurile călugărilor de încălcările trădătoare ale lui Witold.

Auzind acestea, Maćko se îngrijoră atât de vizibil, încât Lichtenstein, ale cărui priviri nu scăpau nimic, spuse:

— Văd că Domnia Ta voiai tot atât de mult să-l cunoşti pe marele maestru cât doreai să-ți îndeplineşti legământul de credință.

— Voiam, cum de nu! răspunse Maćko repede. Aşadar, războiul cu Witold pentru Samogiția este un lucru sigur?

— L-a început el însuşi, ajutându-i împotriva jurămintelor pe răzvrătiți.

Urmă o clipă de tăcere.

— Hm! să dea Dumnezeu să izbândească Ordinul, aşa cum merită! rosti Maćko într-un târziu. Dacă nu-l voi putea cunoaşte pe maestru, măcar o să-mi respect legământul.

Dar contrar celor ce spunea, nici el nu prea ştia ce are de făcut deocamdată, şi se întrebă în gând cu simțământul unei mari îngrijorări.

„Unde să-l caut pe Zbyszko acum şi unde să-l găsesc?"

Era uşor de prevăzut că dacă maestrul a părăsit Malborg şi a plecat la război, nu mai are nici un rost să-l caute pe Zbyszko la Malborg, aşa că în orice caz trebuia să afle veşti mai precise despre el. Bătrânul Maćko era de bună seamă tare descumpănit, dar pentru că era un om cu mintea ageră, hotărî să nu mai piardă timpul şi să plece a doua zi mai departe. Obținerea scrisorii de la Lichtenstein cu ajutorul prințesei Alexandra, în care comturul avea încredere nețărmurită, nu se arătă prea dificilă. Căpătă deci scrisori către starostele de la Brodnica şi către mai marele botnițelor din Malborg, pentru care îi dărui totuşi lui Lichtenstein un pahar mare de argint, împodobit cu încrustaturi la Wrocław, din acelea pe care cavalerii le aveau aşezate de obicei pline cu vin la capul patului, ca în caz de nesomn să aibă la îndemână şi leacuri, şi bucurie. Mărinimia aceasta îl uimi puțin pe cehul care ştia că bătrânul cavaler nu prea era înclinat să risipească daruri pentru oricine, cu atât mai puțin pentru nemți, dar acesta îi zise:

— Am procedat în acest fel, deoarece am jurat şi trebuie să mă lupt cu el; doar nu pot să sar la gâtul omului care mi-a făcut bine. Obiceiul de a-ți bate binefăcătorul nu-i de pe la noi...

— Oricum, e păcat de un pahar atât de frumos! răspunse cehul puțin prefăcut.

Iar Maćko la acestea:

— Eu nu fac nimic fără socoteală, nu te teme! Dacă Domnul Isus, milostivul, mă va ajuta să-l dobor pe neamț, o să-mi recapăt şi paharul, şi o mulțime de alte lucruri odată cu el.

După care, începură să se sfătuiască amândoi împreună cu Jagienka ce să facă mai departe. Lui Maćko, judecata îi spunea să le încredințeze pe cele două fete la Płock prințesei Alexandra, din cauza testamentului lăsat de abate, care se afla la episcop. Dar Jagienka se împotrivi cu toată puterea voinței sale neînfrânte. Este adevărat că ar fi mers mai repede fără ele, pentru că nu mai era nevoie ca la popasurile de noapte să caute odăi separate şi nici să mai țină seama de obiceiuri, de primejdie şi de felurite alte pricini. Dar ele nu plecaseră de la Zgorzelice ca să rămână la Płock. Testamentul, de vreme ce este la episcop, n-o să dispară, iar în ceea ce le

priveşte, dacă s-ar arăta că trebuie să rămână undeva pe drum, ar fi mai bine să fie lăsate sub oblăduirea prinţesei Anna, nu Alexandra, pentru că la cealaltă curte veneau mai puţini teutoni şi Zbyszko era iubit mai mult. Maćko spuse într-adevăr, că mintea nu este însuşirea femeii şi nu se cuvine ca o fată „să conducă", chiar dacă ar fi înţeleaptă, nu se împotrivi totuşi destul de hotărât, iar în curând cedă cu totul, când Jagienka, trăgându-l mai la o parte, începu să-i spună cu lacrimi în ochi:

— Domnia Ta!... Dumnezeu se uită în inima mea şi ştie că mă rog în fiecare dimineaţă şi seară pentru Danuśka şi pentru Zbyszko, pentru fericirea lor! Dumnezeu din cer ştie cel mai bine! Dar şi Hlawa, şi Domnia Ta ziceţi că ea a murit sau nu va scăpa vie din mâinile teutonilor, ceea ce dacă se va întâmpla aşa, eu...

Aici, ezită un moment, lacrimile adunate sub pleoape îi şiroiră pe obraji şi încheie în şoaptă:

— Aş vrea să fiu aproape de Zbyszko...

Pe Maćko îl podidiră lacrimile la aceste cuvinte, dar spuse:

— Dacă cealaltă va pieri, Zbyszko nu se va mai uita nici la tine de jale.

— Nici eu nu vreau să se uite la mine, vreau doar să fiu lângă el.

— Tu ştii că eu aş vrea tot ce vrei şi tu; dar la primul necaz, el ar fi în stare să te certe...

— N-are decât să mă certe, răspunse fata cu un zâmbet trist. Dar n-o s-o facă, fiindcă n-o să ştie că sunt eu.

— O să te recunoască.

— Ba n-o să mă recunoască. Nici Domnia Ta nu m-ai recunoscut. O să-i spui că nu sunt eu, ci Jaśko, care seamănă leit cu mine. O să-i spui că a mai crescut şi gata, iar lui nici n-o să-i treacă prin cap că nu este Jaśko...

Bătrânul cavaler îşi aduse aminte ceva despre genunchii întorşi spre înăuntru, dar pentru că genunchi întorşi spre înăuntru aveau uneori şi băieţii, nu puteau fi o piedică, mai ales că Jaśko avea într-adevăr faţa aproape la fel, iar părul, după ce se tunsese ultima dată, îi crescuse iarăşi mare şi-l purta în plasă ca şi ceilalţi copii de casă şi cavaleri. Din aceste motive, Maćko cedă şi începură să vorbească despre drum. Aveau să plece în ziua următoare. Maćko hotărî să intre în ţinuturile teutone, să ajungă la Brodnica, acolo să prindă o limbă şi dacă maestrul ar fi, contrar prevederilor lui Lichtenstein, încă la Malborg, să se ducă la Malborg, iar dacă nu, să pornească pe hotar către Spychów, întrebând pe drum despre un tânăr cavaler polonez şi suita lui. Bătrânul cavaler se aştepta să afle mai uşor ceva despre Zbyszko La Spychów, sau la curtea prinţului Janusz de la Varşovia decât în altă parte.

De bună seamă, a doua zi porniră. Se împrimăvărase cu totul, aşa că revărsarea apelor, mai exact a râurilor Skrwa şi Drwęka, le tăia drumul, astfel că abia a zecea zi de la plecarea din Płock, trecură hotarul şi ajunseră la Brodnica. Târgul arăta curat şi dichisit, dar de la început se făcea simţită

rânduiala nemțească, deoarece o spânzurătoare[3] uriaşă, de zid, ridicată în afara târgului lângă drumul spre Gorczenica, era îmbrăcată cu trupurile osândiților, printre care se afla şi o femeie. Pe turnul de strajă şi la castel flutura steagul cu mâna roşie pe câmpul alb. Călătorii nu-l găsiră totuşi acasă pe comtur, fiindcă plecase cu o parte din garnizoană şi în fruntea şlahtei din împrejurimile Malborgului. Aceste lămuriri i le dădu lui Maćko un teuton bătrân, orb de amândoi ochii, care fusese odinioară comtur la Brodnica, iar mai apoi, legându-se de locuri şi castel, îşi trăia aici ultimele zile din viață. Acesta, când capelanul din partea locului îi citi scrisoarea lui Lichtenstein, îl primi bine pe Maćko şi pentru că locuia în mijlocul populației polone, vorbea foarte bine limba, aşa că le era mai uşor să discute cu el în polonă. Se întâmplase, de asemenea, cu şase săptămâni în urmă, să plece la Malborg, unde fusese chemat, ca un cavaler cu experiență ce se afla, la sfatul de război, aşadar ştia ce se petrece în capitală. Întrebat de tânărul cavaler polonez, spuse că nu-şi aduce aminte numele, dar auzise de cineva care stârnise admirația de la început, deoarece, cu toată vârsta încă fragedă, venise investit cavaler, iar pe de altă parte, luptase deja cu noroc într-un turnir, pe care marele maestru îl organizase după obicei pentru oaspeții străini înainte de a pleca la război. Treptat, îşi aduse aminte chiar că pe cavalerul acela îl îndrăgise şi îl luase sub oblăduirea lui viteazul şi nobilul frate al maestrului, Ulryk von Jungingen, şi-i dăduse scrisori însemnate cu care tânărul plecase mai târziu probabil spre hotarul răsăritean, Maćko se bucură nespus la aflarea acestor veşti, deoarece nu mai avea nici cea mai mică îndoială că acest tânăr cavaler era Zbyszko. Prin urmare, nu mai avea nici un rost să meargă la Malborg deocamdată, întrucât deşi marele hospitalier, alături de mulți călugări dregători şi alți cavaleri rămaşi în fortăreață ar fi putut să-i dea şi alte ştiri mai precise, totuşi nimeni nu i-ar fi putut spune unde anume se găseşte acum Zbyszko. De altminteri, chiar Maćko ştia cel mai bine unde să-l afle, fiindcă nu era prea greu de ghicit că umblă pe lângă Szczytno sau, dacă nu a găsit-o acolo pe Danusia, cercetează spre răsărit pe la castelele şi comturiile mai depărtate.

Aşadar, fără să mai piardă timpul, porniră şi ei spre răsărit şi spre Szczytno. Înaintau cu spor, fiindcă oraşele şi târgurile dese erau unite cu drumuri largi, pe care teutonii sau mai degrabă neguțătorii stabiliți în oraşe, le mențineau în stare bună, aproape nu mai prejos decât cele poloneze care apăruseră sub mâna vrednică de bun gospodar a regelui Kazimierz. Pe deasupra, şi vremea era minunată. Nopțile erau înstelate, zilele luminoase, iar în timpul mulsorii de după-amiază, adia un vânticel călduț şi uscat, ce umplea piepturile oamenilor cu prospețime şi sănătate. Pe câmpuri înverziră grâiele, luncile se acoperiră de flori, iar pădurile de pin începură să împrăştie arome de răşină. Tot drumul până la Lidzbark, iar de acolo până la Działdów şi mai departe la Niedzbórz, călătorii nu văzură nici

3 Resturile acestei spânzurători s-au păstrat până în 1918.

un nor pe cer. Abia la Niedzbórz, noaptea, îi prinse o ploaie torențială cu trăsnete, pe care le auzeau prima dată în această primăvară, dar nu dură mult şi a doua zi străluci din nou o dimineață splendidă, trandafirie, aurie şi atât de luminoasă, încât cât vedeai cu ochii, totul sclipea ca o scoică de briliante şi perle, iar tot ținutul părea că-i zâmbeşte cerului şi se bucură de viața năvalnică.

Într-o astfel de dimineață, cotiră de la Niedzbórz către Szczytno. Granița mazoviană nu era departe şi nu le-ar fi fost greu s-o ia spre Spychów. La un moment dat, Maćko vru să schimbe drumul, dar cumpănind bine, preferă să ajungă mai întâi la cuibul înfricoşător al cavalerilor teutoni, unde se încheiase atât de trist o parte din soarta lui Zbyszko. Luându-şi un țăran călăuză, îi porunci să ducă suita către Szczytno, cu toate că nu mai avea nevoie de călăuză, fiindcă de la Niedzbórz până acolo duce un drum încăpător pe care milele nemțeşti erau însemnate cu pietre albe.

Călăuza mergea pe un mânz cu câteva zeci de paşi înainte, după ea călăreau Maćko şi Jagienka, apoi destul de departe în spate, cehul şi frumoasa Anulka, iar la urmă carele încărcate, înconjurate de slujitori înarmați. Culoarea trandafirie aproape că nu mai părăsea bolta cerului spre răsărit, deşi razele soarelui preschimb în opale picăturile de rouă din iarbă şi de pe copaci.

— Nu-ți este frică să mergi la Szczytno? întrebă Maćko.

— Câtuşi de puțin, răspunse Jagienka. Dumnezeu mă păzeşte, fiindcă sunt orfană.

— Pentru că acolo nu respectă nici o credință. Cel mai rău câine a fost într-adevăr Danveld, pe care Jurand l-a omorât odată cu Gottfgryd... Aşa mi-a spus cehul. Al doilea după Danveld era Rotgier, care a căzut de mâna lui Zbyszko, apoi bătrânul ăsta crud şi înspăimântător, vândut diavolului... Lumea nu ştie nimic precis, dar eu gândesc că dacă Danuśka a pierit, e vina lui. Se mai vorbeşte că şi el a avut parte de un necaz, dar prințesa mi-a spus la Płock că a scăpat cu viață. Cu el vom fi nevoiți să ne măsurăm la Szczytno. Bine că avem scrisoarea de la Lichtenstein, fiindcă de el cred că şi feciorii de câini se tem mai mult decât de maestru... Se zice că se poartă de sus şi e fără milă, fiind şi răzbunător. Nu iartă nici cea mai mică nedreptate. Fără scrisoarea asta, n-aş fi venit atât de liniştit la Szczytno.

— Şi cum îl cheamă pe bătrânul ăsta?

— Zygfryd de Löwe.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să ne descurcăm şi cu el.

— De bună seamă!

Aici, Maćko izbucni în râs şi după un răstimp îşi urmă vorba:

— Unde nu-mi spune prințesa la Płock: „Vă tot plângeți ca oile de lupi, iar lupii, din patru trei nu mai sunt în viață, pentru că i-au omorât oile". Şi la drept vorbind, cam aşa şi este...

— Dar Danuśka şi tatăl ei?

— Asta i-am răspuns şi eu prinţesei. Dar în sufletul meu, mă bucur că nici pe noi nu poţi să ne nedreptăţeşti fără primejdie. Acum, ştim şi noi, punem mâna pe topor şi lovim cu sete! Cât despre Danuśka şi Jurand, este adevărat. Şi eu cred, ca şi cehul, că nu mai sunt pe lume, dar în faptă, nimeni nu ştie sigur... Mie îmi pare rău şi de Jurand ăsta, că şi în timpul vieţii a avut mult de suferit pentru fată, iar dacă a murit, apoi n-a murit de moarte bună.

— Ori de câte ori îmi pomeneşte cineva de el, mă gândesc numaidecât la tata, care nu mai e pe lume, răspunse Jagienka.

Şi în timp ce vorbea, îşi ridică ochii minunaţi.

Iar Maćko încuviinţă din cap şi zise:

— E şi el la adunarea lui Dumnezeu şi în lumină veşnică, fără îndoială, fiindcă un om mai bun ca el nu mai era în tot regatul...

— Chiar aşa, nu mai era! oftă Jagienka.

Vorba le fu întreruptă de ţăranul-călăuză, care îşi struni mânzul deodată şi reveni în fugă la Maćko strigând cu un glas ciudat, plin de teamă:

— O, pentru Dumnezeu! Uită-te şi Domnia Ta, cavalere, cine coboară spre noi de pe deal?

— Cine, unde? exclamă Maćko.

— Uite colo! Cred că e vreun uriaş...

Maćko şi Jagienka îşi opriră caii, priviră în direcţia arătată de călăuză, şi într-adevăr văzură pe înălţimea colinei, la o jumătate de stadie sau mai mult, o siluetă, ale cărei dimensiuni păreau că întrec cu mult pe ale unui om obişnuit.

— Spune adevărul, omul e mare, murmură Maćko.

După aceea, se încruntă, scuipă odată într-o parte şi rosti:

— Să nu fie de deochi!

— De ce te temi, Domnia Ta? întreba Jagienka.

— Mi-am adus aminte că într-o dimineaţă ca asta, am văzut împreună cu Zbyszko pe drumul de la Tyniec spre Cracovia un uriaş asemănător. Atunci, am crezut că-i Walgierz Viteazul. Dar s-a arătat că era stăpânul de Taczew. Totuşi, nu ne-a fost de-a bună. Să nu ne fie de deochi.

— Asta nu-i cavaler, pentru că merge pe jos, spuse încordându-şi privirea Jagienka. Văd că n-are nici o armă, afară de un ciomag în mâna stângă...

— Şi pipăie cu el înainte, ca şi când ar fi noapte, adaugă Maćko.

— Abia se mişcă. Să fie vreun orb?

— E orb, orb cum mă vezi şi cum te văd!

Îndemnară caii şi după un răstimp se opriră înaintea bietului cerşetor care, coborând de pe colină foarte încet, îşi căuta drumul cu bâtul înainte.

Era întradevăr un bătrân uriaş, deşi văzut de aproape încetă să li se mai pară astfel. Cercetară mai întâi dacă era cu totul orb. În loc de ochi, avea două găvane roşii. Îi lipsea de asemenea mâna dreaptă, în locul căreia avea

un ghemotoc dintr-o cârpă murdară. Părul alb îi cădea până pe umeri, iar barba îi ajungea până la brâu.

— Bietul om n-are nici slujitor, nici câine şi îşi caută singur drumul cu bățul, îl căină Jagienka. Pentru Dumnezeu, doar nu putem să-l lăsăm fără nici un ajutor. Nu ştiu dacă mă va înțelege, dar am să-i vorbesc în limba noastră.

Spunând acestea, fata sări sprintenă de pe cal şi oprindu-se în fața cerşetorului, se apucă să caute bani într-o pungă de la brâu.

Auzind înaintea lui tropot de copite şi murmur de glasuri, cerşetorul întinse toiagul, apoi îşi înălță capul, cum fac orbii.

— Lăudat fie Isus Cristos! îi dădu binețe fata. Bătrâne, înțelegi limba creştinilor?

Când îi auzi glasul tânăr şi dulce, omul tresări, pe față îi fulgeră parcă o lumină ciudată, de emoție sau duioşie, îşi acoperi cu pleoapele găvanele goale ale ochilor şi deodată, aruncă bățul şi căzu în genunchi cu brațele întinse.

— Ridică-te, şi aşa am să te ajut. Ce ai? întrebă Jagienka mirată.

Dar el nu-i răspunse nimic, numai două lacrimi i se scurseră pe obraji, iar din gură îi ieşi un glas asemănător cu un geamăt:

— Aa! A!

— Pentru mila lui Dumnezeu, eşti mut?

— Aa! A!

Îngăimând astfel, ridică mâna; făcu mai întâi semnul crucii, apoi îşi trecu palma stângă de-a lungul buzelor.

Neînțelegând ce vrea să spună, Jagienka se uită la Maćko, care o lămuri:

— Cred că îți arată că i-au tăiat limba.

— Ți-au tăiat limba? întrebă fata.

— A! A! A! repetă de câteva ori cerşetorul, clătinându-şi capul.

După care arătă cu degetele spre ochi, apoi scoase din cârpă brațul drept fără mână, iar cu stânga făcu o mişcare asemănătoare cu o tăietură.

Acum, înțeleseră amândoi.

— Cine ți-a făcut asta? îl întrebă Jagienka.

Cerşetorul mai făcu de câteva ori semnul crucii în aer.

— Cavalerii teutoni! răcni Maćko.

Bătrânul îşi plecă în semn de încuviințare capul pe piept.

Se înstăpâni o clipă de tăcere, doar Maćko şi Jagienka priveau neliniştiți unul la altul, deoarece aveau înaintea lor dovada neîndoielnică a lipsei de milă şi de măsură în aplicarea pedepselor prin care se distingeau cavalerii călugări.

— Aspră rânduială! rosti în sfârşit Maćko, şi greu l-au mai pedepsit; numai Dumnezeu ştie dacă dreptatea a fost de partea lor. Asta n-o să aflăm niciodată. Dacă măcar am şti unde să-l ducem, că trebuie să fie un om din aceste locuri. Înțelege limba noastră, fiindcă sunt oameni simpli, aşa cum sunt şi în Mazowsze.

— Înțelegi ce vorbim, nu-i aşa? întrebă Jagienka.

Cerşetorul confirmă din cap.

— Eşti de pe aici?

— Nu, răspunse bătrânul prin semne.

— Atunci, poate că eşti din Mazowsze?

— Da.

— Supus al prințului Janusz?

— Da.

— Şi ce-ai făcut la teutoni?

Bătrânul nu ştia să răspundă, dar pe față i se aşternu într-o clipă o durere atât de nemărginită, încât inima milostivă a Jagienkăi se înfioră de o compătimire şi mai mare, şi până şi Maćko, care nu se lăsa impresionat de orice, îşi dădu cu părerea:

— Mai mult ca sigur că l-au nedreptățit, feciorii de câini, şi poate chiar fără vină.

Jagienka lăsă să cadă în palma săracului câteva parale.

— Ascultă, îi spuse. N-o să te părăsim. O să mergi cu noi în Mazowsze şi o să întrebăm în fiecare sat dacă nu-i satul tău. S-ar putea să aflăm. Acum, scoală-te, că nici noi nu suntem sfinți.

Dar el nu se ridică, din contră, se aplecă şi îi îmbrățişă picioarele, lăsându-se parcă în grija ei şi mulțumindu-i. Pe chipul lui se răsfrângea mirarea şi chiar dezamăgirea. E cu putință ca, judecând după glas, să-şi fi dat seama că se află în fața unei fete, dar în acest timp mâna lui nimeri peste cizmulițele de piele, pe care le purtau în călătorie cavalerii şi scutierii lor.

Ea, însă, spuse:

— Aşa o să şi facem. O să sosească îndată căruțele noastre, o să te odihneşti şi o să mănânci. Dar n-o să mergi imediat în Mazowsze, pentru că noi trebuie să trecem mai întâi pe la Szczytno.

La acest cuvânt, bătrânul sări drept în picioare. Groaza şi uimirea i se aşternură pe față. Îşi desfăcu brațele, parcă vrând să-i împiedice, iar din gură începură să-i iasă sunete sălbatice şi pline de spaimă.

— Ce ai? exclamă Jagienka speriată.

Dar cehul, care ajunsese cu puțin înainte împreună cu Anulka, şi îşi pironise privirile asupra cerşetorului, se întoarse deodată spre Maćko cu fața schimbată şi zise cu un glas ciudat:

— Pe rănile Mântuitorului! stăpâne, dă-mi voie să vorbesc eu cu el, căci Domniile Voastre nici n-aveți idee cine este!

După care, fără să le mai ceară îngăduința, veni lângă cerşetor şi punându-i mâinile pe umeri, îl întrebă:

— De la Szczytno vii?

Parcă izbit de glasul lui, bătrânul se linişti şi înclină din cap.

— Şi nu ți-ai căutat copila acolo?...

Un geamăt surd răspunse la această întrebare.

Atunci Hlawa păli puțin, mai privi o clipă cu ochii lui de râs la trăsăturile bătrânului, după care rosti rar şi apăsat:

— Domnia Ta eşti Jurand de Spychów!

— Jurand! strigă Maćko.

În clipa aceea, Jurand se clătină şi îşi pierdu cunoştința. Chinurile îndurate, lipsa mâncării şi greutățile drumului îl vlăguiseră cu totul. Era a zecea zi de când mergea orbecăind, rătăcind şi căutând drumul cu bățul înaintea lui, flămând, trudit şi nesigur încotro merge. Neputând să întrebe de drum, ziua se conducea numai după căldura razelor solare, iar nopțile le petrecea prin şanțurile de lângă drum. Când se întâmpla să treacă printr-un sat, o aşezare ori când întâlnea oameni venind din sens opus, cerşea de pomană cu mâna şi cu glasul, dar rareori îl ajuta câte o mână miloasă, întrucât toți îl socoteau un nelegiuit pe care-l ajunsese răzbunarea legii şi a dreptății. De două zile nu se hrănise decât cu coajă de copac şi frunze şi ajunsese să se îndoiască şi el că va ajunge vreodată în Mazowsze, când, aici, îl înconjuraseră inimi apropiate, milostive şi glasuri familiare, dintre care unul îi amintea glăsciorul dulce al fiicei, iar când după aceea îi pomeniseră şi numele lui, paharul suferințelor se umpluse. În sfârşit, inima i se strânsese în piept, gândurile i se răvăşiseră în cap şi s-ar fi prăbuşit cu fața în pulberea drumului, dacă nu l-ar fi sprijinit brațele puternice ale cehului.

Maćko descălecă în grabă, după care amândoi îl luară şi-l târâră spre căruțe, unde îl întinseră pe un aşternut de fân. Acolo, Jagienka şi Anulka îl readuseră în simțiri, îl hrăniră şi îi dădură să bea vin. Văzând că nu poate să țină ceaşca în mână, Jagienka îl ajută să înghită băutura. Îndată după aceea, căzu într-un somn de piatră din care avea să se trezească abia a treia zi.

Între timp, ei ținură repede un sfat scurt.

— Într-un cuvânt, zise Jagienka. Acum, n-o să mai mergem la Szczytno, ci la Spychów, ca să-l lăsăm într-un loc sigur, unde să aibă îngrijirea necesară.

— Ai grijă ce spui! se amestecă Maćko. La Spychów am putea să-l trimitem numai pe el, nu e nevoie să mergem cu toții, când putem să-l trimitem cu o singură căruță.

— Nu fac ce vreau eu, dar socotesc că de la el putem afla o mulțime de lucruri şi despre Zbyszko, şi despre Danuśka.

— Şi cum o să mă înțeleg cu el, de vreme ce n-are limbă?

— Păi cine ți-a arătat Domniei Tale că nu are, dacă nu chiar el? Vezi dar că putem să aflăm tot ce vrem şi fără să vorbim cu el. O să aflăm şi mai multe când o să ne obişnuim cu semnele pe care le face cu capul şi mâna. la întreabă-l, de pildă, dacă Zbyszko s-a întors de la Malborg la Szczytno şi o să vezi că va încuviința din cap sau se va împotrivi. O să facem la fel şi cu celelalte lucruri.

— Adevărat! exclamă cehul.

— Nici eu nu zic că nu-i adevărat, spuse Maćko, m-am gândit şi eu la asta, numai că eu întâi chibzuiesc şi pe urmă vorbesc.

Cu aceste cuvinte, porunci căruţelor să întoarcă spre hotarul mazovian. Pe drum, Jagienka se apropia la răstimpuri de căruţa în care zăcea Jurand, temându-se să nu moară în somn.

— Nu l-am recunoscut, îi spuse Maćko, dar nici nu-i de mirare. Era un om ca un bour! Mazurienii spuneau că dintre ei numai el putea să se măsoare cu Zawisza, iar acum arată ca un schelet.

— Umblă vorba, zise cehul, că l-au răpus prin chinuri, deşi unora nu le vine să creadă că nişte creştini puteau să se poarte astfel cu un cavaler care şi el îl are patron tot pe Sfântul Jerzy.

— A dat Dumnezeu că măcar Zbyszko i-a răzbunat onoarea. Acum puteţi să vedeţi şi voi ce deosebire este între noi şi ei. Nu-i aşa? Din patru feciori de câini, trei s-au prăpădit, dar în bătălie şi nimeni nu i-a retezat nici unuia limba în robie şi nici ochii nu i-a scos.

— O să-i pedepsească Dumnezeu, îi linişti Jagienka.

Maćko, însă, se întoarse spre ceh:

— Dar tu cum l-ai recunoscut?

— La început, nu l-am cunoscut nici eu, stăpâne, cu toate că l-am văzut după Domnia Ta. Dar parcă îmi umbla ceva prin cap şi cu cât mă uitam mai bine la el, cu atât aveam impresia... Mă rog, nu avea barbă şi nici părul alb, era un om bogat şi puternic; cum era să-l cunosc într-un cerşetor! Dar când jupâniţă a spus că mergem la Szczytno, şi el a început să urle, mi s-au deschis ochii numaidecât.

Maćko căzu pe gânduri.

— De la Spychów, trebuie să i-l ducem prinţului care nu va trece cu vederea o insultă adusă unui om atât de însemnat.

— Vor nega, stăpâne, i-au răpit copila prin trădare şi au negat, iar de stăpânul de la Spychów vor spune că şi-a pierdut limba, mâna şi ochiul în bătălie.

— Aşa este, căzu de acord Maćko. Păi ei l-au răpit până şi pe prinţ odinioară. Nu poate lupta cu ei, fiindcă nu-i poate învinge, poate doar dacă-l va ajuta regele nostru. Lumea tot vorbeşte despre un război mare, dar nu e nici măcar unul mai mic.

— Este unul cu prinţul Witold.

— Slavă Domnului că măcar el îi socoteşte oameni de nimic... Ehei, cneazul Witold este un mare cneaz! Iar prin viclenie n-o să-l înfrângă, pentru că el este mai isteţ decât ei toţi la un loc. S-a întâmplat nu o dată să-l strângă câinii cu uşa şi să-i atârne sabia deasupra capului, dar el s-a târât ca un şarpe şi i-a muşcat... Să te fereşti de el când te bate, dar trebuie s-o faci şi cu mai multă grijă când te mângâie.

— Aşa se poartă cu toţi?

— Nu cu toţi, numai cu teutonii. Cu alţii, se arată un cneaz mărinimos!

Aici, Maćko rămase pe gânduri, vrând parcă să şi-l amintească mai bine pe Witold.

— E cu totul alt om, nu e ca prinții de pe aici, rosti în sfârşit. S-ar fi cuvenit ca Zbyszko să se ducă la el, deoarece sub conducerea lui şi prin el poate izbândi cel mai mult împotriva teutonilor.

Iar după o clipă adăugă:

— Cine ştie dacă n-o să ne regăsim acolo amândoi, fiindcă tot acolo o să ne putem răzbuna cel mai bine.

Apoi, vorbiră iarăşi despre Jurand, despre soarta lui nefericită şi nedreptățile uriaşe pe care i le făcuseră cavalerii teutoni care mai înainte îi omorâseră fără motiv soția iubită, iar după aceea, plătind răzbunarea cu răzbunare, îi răpiseră copila, şi pe el îl torturaseră cum nici măcar tătarii n-ar fi ştiut mai bine. Maćko şi cehul scrâşniră din dinți la gândul că până şi în eliberarea lui era o dovadă calculată de cruzime. Bătrânul cavaler îşi făgădui în sinea lui că se va strădui să afle cum s-a întâmplat totul cu adevărat şi după aceea le va plăti cu vârf şi îndesat.

Cu asemenea vorbe şi gânduri parcurseră drumul până la Spychów. După ziua senină, urmă o noapte liniştită şi înstelată, astfel că nu se opriră nicăieri să se odihnească. Doar de trei ori lăsară caii să pască din belşug, trecură granița pe întuneric şi spre dimineață ajunseră, îndrumați de o călăuză plătită, în ținutul Spychówului. Se vede că bătrânul Tolima ținea totul cu mână de fier, fiindcă abia intrară în pădure, că le ieşiră în întâmpinare doi slujitori înarmați care, văzând că nu erau oşteni prea mulți, ci doar un pâlc, nu numai că-i lăsară în pace, fără să-i întrebe de nimic, dar îi însoțiră şi prin locurile mai greu de trecut, ape revărsate şi mocirle, pe care nu le cunoşteau decât cei din împrejurimi.

În cetățuie, oaspeții fură întâmpinați de Tolima şi preotul Kaleb. Vestea că sosise stăpânul adus de oamenii cu frica lui Dumnezeu, se răspândi ca fulgerul în garnizoană. Abia când văzură cum scăpase din mâinile teutonilor, se iscă o asemenea furtună de amenințări şi mânie, încât dacă în temnițele de la Spychów s-ar mai fi găsit vreun cruciat, nici o putere omenească nu l-ar fi putut scăpa de la o moarte înfricoşătoare.

„Argații" călări voiau să se repeadă spre hotar, să prindă câți nemți vor putea şi să le arunce capetele la picioarele stăpânului, dar le potoli avântul Maćko, care ştia că nemții stau prin târguri şi întărituri, iar populația de prin sate era de acelaşi sânge, doar că trăia sub ocupație străină. Dar nici lărmuiala, nici strigătele, nici scârțâitul cumpenelor de la fântâni nu izbutiră să-l trezească pe Jurand, pe care-l cărară pe o piele de urs şi-l întinseră pe patul din odaia lui. Rămase lângă el preotul Kaleb, prietenul dintotdeauna, care-l iubea atâta şi care începu o rugăciune ca Mântuitorul lumii să-i redea nefericitului Jurand ochii, limba şi mâna.

Osteniți de drum, călătorii se duseră şi ei, după ce mâncară de dimineață, să se odihnească. Maćko se trezi după ce trecuse bine de amiază şi-i porunci unui slujitor să-l cheme pe Tolima la el.

Aflând de la ceh că Jurand le poruncise tuturor înainte de a pleca să-i dea ascultare lui Zbyszko, căruia îi lăsase moştenire Spychów prin gura preotului, îi spuse bătrânului cu glasul stăpânului:

— Eu sunt unchiul stăpânului Domniei Tale, şi până când va veni el, eu voi porunci aici.

Tolima îşi înclină capul cărunt, semănând puţin cu al unui lup, şi ducându-şi palma pâlnie la ureche, întrebă:

— Nobile cavaler, Domnia Ta eşti stăpânul de la Bogdaniec?

— Întocmai, răspunse Maćko. De unde mă cunoşti?

— Pentru că te-a aşteptat şi a întrebat de Domnia Ta stăpânul cel tânăr, Zbyszko.

La auzul acestei veşti, Maćko sări drept în picioare şi, uitând de rangul lui, exclamă:

— Zbyszko a fost la Spychów?

— A fost, stăpâne; a plecat acum două zile.

— Pentru Dumnezeu! de unde a venit şi unde s-a dus?

— A venit de la Malborg, iar în drum a trecut pe la Szczytno, n-a spus, însă, unde a plecat.

— N-a spus?

— Poate că i-a spus părintelui Kaleb.

— Ei, dragă Doamne, ne-am încrucişat pe drum! se miră Maćko lovindu-şi pulpele cu palmele.

Tolima îşi făcu mâna pâlnie şi la cealaltă ureche:

— Ce spui, stăpâne?

— Unde este preotul Kaleb?

— Lângă patul bătrânului stăpân.

— Cheamă-l aici! Sau nu... Mă duc eu la el.

— Îl chem! răspunse bătrânul.

Şi ieşi. Dar înainte de a-l aduce pe preot, intră Jagienka.

— Vino încoace! Ştii că Zbyszko a fost aici acum două zile?

Fata se schimbă într-o clipă la faţă, iar picioarele în pantaloni strâmţi îi tremurară sub ea.

— A fost şi a plecat? întrebă cu inima bătând să-i spargă pieptul. Unde?

— Acum două zile, dar încotro, poate că ştie preotul.

— Trebuie să mergem după el! spuse fata hotărâtă.

După o clipă, intră preotul Kaleb care, crezând că Maćko îl cheamă să-l întrebe de Jurand, i-o luă înainte:

— Încă doarme.

— Am auzit că Zbyszko a fost aici? strigă Maćko.

— A fost. A plecat cu două zile în urmă.

— Unde?

— Nu ştia nici el... Să caute... S-a îndreptat spre hotarul Samogiţiei, unde acum e război.

— Pe viul Dumnezeu, părinte, spune-ne ce ştii despre el?

— Ştiu doar ce-am auzit de la el. A fost la Malborg şi i-a câştigat încrederea fratelui maestrului, care-i cel dintâi cavaler printre ei. Din porunca lui, Zbyszko avea voie să caute pe la toate castelele.

— Pe Jurand şi pe Danuśka?

— Aşa-i, dar pe Jurand nu-l căuta, fiindcă a aflat că nu mai trăieşte.

— Spune de la început.

— Îndată, numai să-mi trag sufletul şi să-mi vin în fire, pentru că vin de pe altă lume.

— Cum adică de pe altă lume?

— Din lumea în care nu se intră călare, ci numai prin rugăciune... şi de la picioarele Domnului Cristos, pe care L-am rugat să aibă îndurare pentru Jurand.

— L-ai rugat să facă o minune? Ai asemenea putere? întrebă curios Maćko.

— Eu n-am nici o putere, dar Mântuitorul are. Dacă vrea, El poate să-i redea lui Jurand şi ochii, şi limba, şi mâna...

— Numai să vrea, de putut poate, răspunse Maćko, că nu-i puțin lucru ce l-ai cerut.

Preotul Kaleb nu mai răspunse nimic, poate că nu auzise, fiindcă avea ochii răvăşiți şi se vedea că mai înainte uitase de sine în timpul rugăciunii.

Aşa că acum îşi acoperi fața cu mâinile şi o vreme rămase tăcut. Tresări în sfârşit, îşi şterse ochii cu palmele, după care zise:

— Acum, poți să mă întrebi.

— Cum l-a câştigat Zbyszko pe primarul de Sambinsk de partea lui?

— Acum, nu mai este primar de Sambinsk...

— Lasă asta... Fii cu luare-aminte la ce te întreb şi răspunde ce ştii.

— L-a câştigat într-un turnir. Ulryk luptă bucuros în arenă, aşa că a luptat şi cu Zbyszko, deoarece erau o mulțime de oaspeți la Malborg şi maestrul a pregătit întrecerile. Lui Ulryk i s-a rupt chinga de la şa, iar Zbyszko l-ar fi doborât uşor de pe cal, dar el văzând ce se întâmplă, a zvârlit spada şi l-a sprijinit pe călărețul care se clătina.

— Ei, ia te uită! se minună Maćko, întorcându-se spre Jagienka. Pentru asta l-a îndrăgit Ulryk?

— Pentru asta. N-a mai vrut să lupte cu el şi l-a îndrăgit. Zbyszko i-a spus şi el necazul lui, iar celălalt, fiindcă se îngrijeşte de onoarea lui de cavaler, s-a mâniat grozav şi l-a dus la fratele său, maestrul, pe Zbyszko să se plângă. Dumnezeu o să-l mântuiască pentru asta, fiindcă printre ei nu se află prea mulți cărora le place dreptatea. Zbyszko mi-a mai spus că de Lorche l-a ajutat mult, întrucât acolo este foarte respectat pentru neamul însemnat şi bogățiile lui, iar el s-a arătat cu totul de partea lui Zbyszko.

— Şi ce s-a ales de plângerea şi de mărturia aceea?

— S-a ales că marele maestru i-a poruncit cu asprime comturului de la Szczytno să trimită degrabă la Malborg pe toți prinşii şi întemnițații care se află la Sczytno împreună cu Jurand. În ce-l priveşte pe Jurand, comturul a

răspuns în scris că a murit din cauza rănilor şi l-a îngropat acolo lângă biserică. Pe ceilalți prinşi, i-a trimis şi printre ei era şi o smintită, dar Danusia noastră nu se afla.

— Ştiu de la scutierul Hlawa, spuse Maćko, că Rotgier, cel pe care l-a ucis Zbyszko, a pomenit şi el de fata cu mințile răvăşite de la curtea prințului Janusz. A pretins că au luat-o drept fiica lui Jurand, iar când prințesa i-a răspuns că o cunoşteau pe adevărata Danusia şi ştiau că este sănătoasă la minte, i-a răspuns: „într-adevăr, dar am crezut că duhul rău a preschimbat-o".

— Acelaşi lucru i l-a scris comturul şi maestrului, cum că fata aceea nu se afla în temniță, ci în grija lor, după ce o luaseră de la tâlhari şi aceştia juraseră că era fiica lui Jurand preschimbată de duhul rău.

— Şi maestrul a crezut?

— Nici el nu mai ştia ce să creadă, dar Ulryk s-a supărat şi mai tare şi i-a cerut fratelui său să trimită la Szczytno un călugăr împreună cu Zbyszko, lucru care s-a şi întâmplat. Când au ajuns la Szczytno, nu l-au mai găsit acolo pe comtur care plecase la războiul cu Witold spre castelele din răsărit, ci doar pe ajutorul lui, căruia călugărul i-a poruncit să deschidă toate temnițele. Astfel că au căutat cât au căutat, dar n-au găsit nimic. Au luat şi oamenii la întrebări. Unul singur i-a spus lui Zbyszko că poate afla multe de la capelan, deoarece numai el se poate înțelege cu călăul mut. Dar călăul fusese luat de bătrânul comtur, iar capelanul plecase la Krolewiec la un *congressus* al duhovnicilor... Ei se adună mereu acolo şi trimit plângeri papei împotriva teutonilor, pentru că şi bieții preoți au de suferit de pe urma lor.

— Mă mir numai că ei nu l-au găsit pe Jurand! observă Maćko.

— Pentru că se pare că bătrânul comtur l-a eliberat dinainte. Asta arată şi mai multă răutate decât dacă i-ar fi tăiat capul. Au vrut să sufere înainte de a muri chiar mai mult decât poate îndura un om de starea lui. Orb, mut şi fără mâna dreaptă, temeți-vă de Dumnezeu!... Să nu poți nimeri nici acasă şi nici pe drum să nu poți cerşi o bucată de pâine... Credeau că va muri pe lângă vreun gard de foame sau se va îneca în vreo apă... Ce i-au mai lăsat? Nimic, doar amintirea, cine a fost şi cunoaşterea sărăciei. Păi asta înseamnă chinul chinurilor... Poate că şedea acolo pe undeva pe lângă biserică sau pe lângă drum, iar Zbyszko a trecut pe alături şi nu l-a recunoscut. Poate că şi el i-a auzit glasul lui Zbyszko, dar n-a putut să strige la el... Ehei... Mă podidesc lacrimile!... Dumnezeu a făcut o minune că l-ați întâlnit, de aceea cred că o să facă una şi mai mare, deşi asta Îl roagă buzele mele păcătoase.

— Ce-a mai spus Zbyszko? încotro a plecat? se interesă Maćko.

— A spus aşa: „Ştiu că Danuśka a fost la Szczytno, dar ei au răpit-o şi fie că au omorât-o, fie că au dus-o în altă parte. Bătrânul de Löwe a făcut-o şi aşa să-mi ajute Dumnezeu, n-am să mă odihnesc până n-am să-l găsesc".

— A spus şi asta? Atunci, a plecat spre comturiile răsăritene, dar acolo e război acum.

— Ştia că este război şi de aceea s-a îndreptat către cneazul Witold. Zicea că mai degrabă o să-l ajute el împotriva teutonilor decât regele.

— Hai la cneazul Witold! strigă Maćko. După care, se întoarse către Jagienka:

— Vezi cât e de înțelept? N-am spus şi eu la fel? Am spus eu că va veni timpul să mergem la Witold...

— Zbyszko trăgea nădejde, observă preotul Kaleb, că Witold va pătrunde în Prusia şi va cuceri castelele de acolo.

— Dacă-i vor da timp, o s-o facă, răspunse Maćko. Ei, slavă Domnului, cel puțin acum ştim unde să-l căutăm pe Zbyszko.

— De aceea şi trebuie să plecăm numaidecât! propuse Jagienka.

— Taci din gură! o certă Maćko. Copiii de casă nu trebuie să dea sfaturi.

Spunând acestea, se uită într-un fel anume la ea, parcă aducându-i aminte că este slujitor, iar ea înțelese şi tăcu.

Maćko se gândi o clipă şi spuse:

— Acum, o să-l găsim pe Zbyszko, pentru că nu poate fi altundeva decât alături de cneazul Witold, dar trebuie să ştim mai întâi dacă mai are ceva de căutat pe lume afară de capetele teutone pe care le-a juruit?

— Şi cum să aflăm? întrebă preotul Kaleb.

— Dacă aş şti că preotul de la Szczytno s-a întors de la sinod, m-aş duce să-l văd, răspunse Maćko. Am scrisorile de la Lichtenstein şi până la Szczytno pot să merg fără primejdie.

— N-a fost nici un sinod, ci congressus, răspunse părintele Kaleb, iar capelanul trebuia să se fi întors de mult.

— Atunci e bine. Lăsați restul în seama mea... O să-l iau cu mine pe Hlawa, pe cei doi copii de casă cu cai de luptă şi am să plec.

— Şi pe urmă, la Zbyszko? întrebă Jagienka.

— Pe urmă la Zbyszko, dar deocamdată tu o să rămâi aici să aştepți până mă voi întoarce de la Szczytno. Cred că n-o să întârzii mai mult de trei, patru zile. Am oasele tari şi truda nu-i o noutate pentru mine. Mai înainte, însă, părinte Kaleb, te rog să-mi dai o scrisoare către capelanul din Szczytno. O să mă creadă mai uşor, dacă o să-i arăt scrisoarea Domniei Tale... deoarece preoții au mai multă încredere între ei.

— Oamenii vorbesc bine despre preotul de acolo, spuse părintele Kaleb. Şi dacă cineva ştie ceva, apoi el este acela.

Aşa că, spre seară, pregăti scrisoarea, iar a doua zi, înainte ca soarele să răsară, bătrânul Maćko nu mai era la Spychów.

Capitolul XII

Jurand se trezi din somnul lung în prezența părintelui Kaleb şi uitând în somn ce se întâmplase cu el, dar neştiind unde este, începu să pipăie patul şi peretele lângă care se afla. Părintele Kaleb îl luă în brațe şi plângând de înduioşare, începu să vorbească:

— Eu sunt! Eşti la Spychów! Frate Jurand! Dumnezeu te-a încercat greu... dar te afli printre ai tăi... te-au adus oameni cu credință în Dumnezeu... Frate, frate Jurand!...

Şi strângându-l la piept, îl sărută pe frunte, găvanele ochilor, şi iarăşi îl strânse la piept, şi iar îl sărută. La început, Jurand parcă era amețit şi părea că nu înțelege nimic, dar în cele din urmă, îşi trecu mâna stângă peste frunte şi pe cap, ca şi când voia să împrăştie norii grei de somn şi amețeală.

— Acum, mă auzi şi mă înțelegi? întrebă preotul Kaleb.

Jurand dădu din cap în semn că aude, după care îşi duse mâna la crucifixul de argint, pe care-l cucerise cândva de la un cavaler neamț puternic, îl luă de pe perete, îl duse la buze, la piept şi i-l dădu preotului Kaleb.

Dar acesta zise:

— Te înțeleg, frate! El îți rămâne şi aşa cum te-a scăpat din pământul robiei, tot aşa poate să-ți întoarcă tot ce ai pierdut.

Jurand arătă în sus cu mâna în semn că numai acolo va recăpăta totul şi îl podidiră iarăşi lacrimile, iar pe fața-i chinuită i se răsfrânse o durere nespusă.

Văzându-i mişcarea şi durerea, părintele Kaleb înțelese că Danuśka nu mai trăieşte, astfel că îngenunche lângă pat şi zise:

— Dumnezeu să-i dea odihnă şi lumina veşnică, amin:

La acestea, orbul se ridică şi aşezându-se în capul oaselor pe pat, începu să rotească încet capul şi să dea din mână, de parcă voia să nege şi să-l oprească pe părintele Kaleb, dar nu se putură înțelege, întrucât în clipa aceea intră bătrânul Tolima, urmat de luptătorii din cetățuie, paznicii, țăranii mai în vârstă şi mai de vază de la Spychów, pădurarii şi pescarii, fiindcă vestea despre întoarcerea stăpânului se împrăştiase prin toată aşezarea de la Spychów. Aceştia îi îmbrățişară picioarele, îi sărutară mâna şi izbucniră în hohote de plâns la vederea acestui schilod şi bătrân care nu mai amintea cu nimic de amenințătorul Jurand dinainte, de spaima teutonilor şi învingătorul lor în toate întâlnirile. Dar pe cei care îl însoțiseră în campanii, îi cuprinse viforul mâniei şi fețele li se făcură palide şi îndârjite. În curând, începură să se adune în grupuri, să şoptească, să se împingă unii pe alții, până când ieşi în față un luptător din garnizoana cetățuii, totodată fierarul de la Spychów, un oarecare Sucharz; se apropie de Jurand, îi îmbrățişă picioarele şi spuse:

— Stăpâne, când te-au adus aici, am vrut să pornim îndată spre Szczytno, dar cavalerul care te-a adus nu ne-a îngăduit. Acum, învoieşte-ne Domnia Ta, că nu poți să rămâi nerăzbunat. Să rămână tot ca mai de mult. Nu ne-au ruşinat şi n-o să ne ruşineze niciodată fără pedeapsă... Cum am fost la ei conduşi de Domnia Ta, o să ne ducem şi acum sub îndrumarea lui Tolima sau şi fără el. Musai să cucerim Szczytno şi să vărsăm sângele câinilor de acolo, aşa să-mi ajute Dumnezeu!

— Aşa să ne ajute Dumnezeu! repetară zece-cincisprezece glasuri.

— La Szczytno!

— Avem nevoie de sânge!

Şi într-o clipită, vâlvătaia cuprinse inimile înflăcărate ale mazurienilor. Chipurile începură să se încrunte, ochii să fulgere, ici şi acolo se auziră scrâşnete de dinți. Dar după o clipă, glasurile şi scrâşnetele încetară, şi ochii tuturor se ațintiră asupra lui Jurand.

La început, obrajii acestuia înfloriră, răsfrângându-i parcă îndârjirea şi dorința de luptă de altădată. Se ridică şi începu să caute din nou cu mâna pe perete. Oamenii avură impresia că-şi caută paloşul, dar degetele lui nimeriră peste crucea pe care preotul Kaleb o agățase pe vechiul loc.

O luă deci pentru a doua oară de pe perete, după care păli; se întoarse către oameni, îşi înălță gâvanele goale ale ochilor şi întinse crucifixul înainte.

Se aşternu tăcerea. Afară, se lăsa înserarea. Prin ferestrele deschise pătrundea ciripitul păsărilor care se pregăteau de culcare pe sub streşini şi prin teii care creşteau în curte. Ultimele raze roşietice ale soarelui căzură în odaie peste crucea ridicată şi părul alb al lui Jurand.

Fierarul Sucharz se uită la Jurand, apoi se întoarse spre tovarăşii lui, se uită o dată şi a doua oară, în sfârşit, îşi făcu semnul crucii şi ieşi din odaie.

În urma lui, ieşiră tot atât de încet şi ceilalţi şi abia când se opriră în curte, începură să vorbească în şoaptă:

— Ei, cum e?

— Mergem sau ce facem?

— Nu ne-a îngăduit!

— Lasă răzbunarea în seama lui Dumnezeu. Se vede că şi sufletul i s-a schimbat.

Aşa era, într-adevăr.

În acest timp, în odaia lui Jurand mai rămăseseră numai preotul Kaleb, bătrânul Tolima şi împreună cu ei Jagienka şi Anula care, văzând mai înainte un grup de oameni înarmaţi mergând prin curte, veniseră şi ele să vadă ce se petrece.

Jagienka, mai curajoasă şi mai sigură de ea decât Anulka, se apropie acum de Jurand.

— Dumnezeu să te ajute, cavalere Jurand! îi ură. Suntem noi care te-am adus din Prusia până aici.

La auzul glasului ei tânăr, faţa lui Jurand se lumină. Se vede că îşi aminti şi el în amănunt tot ce se petrecuse pe drumul de la Szczytno, fiindcă începu să-i mulţumească dând din cap şi punându-şi de câteva ori mâna pe inimă. Jagienka începu să-i povestească de-a fir a păr cum îl întâlniseră şi cum îl recunoscuse cehul Hlawa, care este scutierul cavalerului Zbyszko, şi cum îl aduseseră până la Spychów. Îi mai spuse şi despre ea că duce împreună cu altcineva paloşul, coiful şi scutul pentru cavalerul Maćko de Bogdaniec, unchiul lui Zbyszko, care plecase de la Bogdaniec să-şi caute nepotul, iar acum se dusese la Szczytno şi după trei-patru zile o să se întoarcă la Spychów.

Când auzi de Szczytno, Jurand nu se mai sperie într-adevăr ca mai înainte pe drum, totuşi o mare nelinişte se aşternu pe faţa lui. Jagienka îl asigură, însă, că bătrânul cavaler Maćko era pe cât de viclean, tot pe atât de viteaz şi nu se lasă dus de nas de nimeni, iar afară de asta, are scrisori de la Lichtenstein, cu care poate să umble pretutindeni fără primejdie. Aceste cuvinte îl liniştiră în bună măsură; se vedea că vrea să întrebe de multe lucruri, dar neputând s-o facă, suferea din greu, ceea ce văzând, fata cu mintea ageră îi spuse:

— După ce o să mai stăm de vorbă, o să ne înţelegem foarte bine.

La acestea, el zâmbi iarăşi, întinse mâna spre ea şi punându-i-o fără să vadă pe cap, o ţinu aşa un răstimp, binecuvântând-o parcă. Fireşte, îi datora mult, dar afară de asta era limpede că-i plăceau tinereţea şi glasul ei amintind de ciripitul unei păsăruici.

Într-adevăr, după aceea, când se ruga, lucru pe care-l făcea aproape toată ziua, sau când nu era cufundat în somn, o căuta cu mâna pe lângă el, iar când n-o găsea, îi era dor de glasul ei şi-i dădea de ştire părintelui Kaleb şi lui Tolima prin tot felul de mijloace că vrea să-l aibă lângă el pe fermecătorul copil de casă.

Şi ea venea întotdeauna, deoarece inima ei bună se milostivea sincer de el, iar afară de asta, timpul îi trecea mai repede alături de el în aşteptarea lui Maćko, a cărui şedere la Szczytno se lungea ciudat de mult.

Trebuia să se întoarcă după trei zile, dar se scurse în zadar a patra şi a cincea. Într-a şasea, spre seară, fata îngrijorată tocmai voia să-l roage pe Tolima să trimită oameni să afle ce-i cu el, când din stejarul de strajă primiră semn că nişte călăreți se apropie de Spychów.

Curând, copitele duruiră într-adevăr pe podul coborât şi în curte intră scutierul Hlawa însoțit de un slujitor. Jagienka, care coborâse dinainte din odaia de sus şi aştepta în curte, se repezi la el înainte de a descăleca.

— Unde-i Maćko? îl întrebă cu inima bătând de teamă.

— A plecat la cneazul Witold, iar Domniei Tale îți porunceşte să-l aştepți aici, răspunse scutierul.

Capitolul XIII

Aflând că trebuie să rămână la Spychów din porunca lui Maćko, de uimire, părere de rău şi supărare, Jagienka nu mai fu în stare să îngaime nici un cuvânt. Rămase cu ochii țintă asupra cehului care, înțelegând cât era de neplăcută vestea pe care i-o adusese, îi propuse:

— Aş vrea să-ți dau seamă Domniei Tale şi despre ce-am aflat la Szczytno, pentru că sunt foarte multe noutăți însemnate.

— Dar despre Zbyszko sunt?

— Nu, numai de la Szczytno, ştiți că...

— Înțeleg! Copilul de casă să scoată şeile de pe cai, iar tu vino cu mine.

Şi spunându-i slujitorului să îndeplinească porunca, îl lua pe ceh cu ea.

— De ce ne-a părăsit Maćko? De ce noi trebuie să rămânem la Spychów şi de ce v-ați mai întors voi? întrebă dintr-o răsuflare.

— Eu m-am întors, răspunse Hlawa, pentru că aşa mi-a poruncit Maćko. Voiam să mă duc şi eu la război, dar porunca-i poruncă. Cavalerul Maciek mi-a spus aşa: „Tu întoarce-te, ai grijă de jupâniță şi aşteaptă noutăți de la mine. E cu putință s-o însoțeşti la Zgorzelice, fiindcă nu se poate duce singură".

— Pentru Dumnezeu! ce s-a întâmplat? Au găsit-o pe fiica lui Jurand? Aşadar, Maćko n-a plecat la Zbyszko, ci după Zbyszko? Ai văzut-o? Ai vorbit cu ea? Pe ea de ce n-ai adus-o şi unde este acum?

Cehul, ascultându-i năvala întrebărilor, îi făcu o plecăciune adâncă şi-i zise:

— Să nu te superi, Luminăția Ta, că n-o să-ți pot răspunde la toate întrebările deodată, că nu-i chip; o să le iau pe rând, dacă mă învoieşti.

— Bine! Au găsit-o sau nu?

— Nu, dar se ştie sigur că a fost la Szczytno, apoi au dus-o spre castelele răsăritene.

— Şi noi de ce trebuie să aşteptăm la Spychów?

— Păi, dacă o vor găsi?... Atunci, vezi şi Luminăția Ta că... de bună seamă n-ar mai avea rost...

Jagienka tăcu, doar obrajii i se rumeniră.

Dar cehul urmă:

— Am crezut şi încă mai cred că din mâinile feciorilor de câini n-o vom smulge vie, dar totul stă în puterea lui Dumnezeu. Trebuie să povestesc totul de la început. Am ajuns la Szczytno şi gata. Cavalerul Maćko i-a arătat ajutorului de primar scrisoarea lui Lichtenstein, iar acesta, deoarece fusese în tinerețe scutierul lui Kuno, i-a sărutat pecetea de față cu noi, ne-a primit în ospeție şi n-a bănuit nimic. Dacă am fi avut câțiva țărani prin împrejurimi, am fi putut cuceri şi castelul, atâta încredere avea în noi... N-am întâmpinat nici o piedică nici când ne-am dus la preot, cu care am stat de vorbă două nopți încheiate şi am aflat lucruri ciudate, pe care le ştia de la călău.

— Călăul e mut.

— E mut, dar ştie să-i spună totul prin semne preotului care-l înțelege ca şi când i le-ar spune prin viu grai. Lucruri de pomină şi cred că aici e mâna lui Dumnezeu. Călăul i-a tăiat mâna lui Jurand, i-a smuls limba şi i-a picat smoală topită în ochi. Când este vorba de un bărbat, nu se dă în lături de la nici un chin şi dacă i s-ar porunci să-l sfâşie cu dinții, ar face-o şi pe asta. În schimb, asupra unei fete nevinovate n-ar ridica mâna să-l pici cu ceară. Şi asta numai din pricină că a avut şi el o singură fată cândva, pe care o iubea grozav şi pe care teutonii...

Aici, Hlawa se poticni şi nu ştia cum să vorbească mai departe, ceea ce văzând, Jagienka întrebă:

— De ce vrei să-mi spui de fata călăului?

— Fiindcă are legătură, răspunse cehul. Când tânărul nostru stăpân l-a căsăpit pe cavalerul Rotgier, bătrânul comtur Zygfryd a turbat nu alta. La Szczytno se vorbea că Rotgier era fiul lui, şi preotul a adeverit că nici un tată nu şi-a iubit fiul mai mult. Şi drept răzbunare, şi-a vândut sufletul diavolului, lucru pe care călăul l-a văzut! Vorbea cu mortul ca şi cu Domnia Ta, iar celălalt râdea la el din sicriu, aci scrâşnea din măsele, aci îşi lingea buzele de bucurie că bătrânul comtur i-a făgăduit capul stăpânului Zbyszko. Dar pentru că atunci nu avea cum să ajungă la stăpânul Zbyszko, deocamdată a poruncit să-l tortureze pe Jurand, apoi i-a pus limba şi mâna în sicriul lui Rotgier care a început să le mănânce crude.

— Mi-e groază să te mai ascult. În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, amin! rosti Jagienka.

Şi ridicându-se, mai puse lemne pe foc, fiindcă se înserase de-a binelea.

— Păi cum! continuă Hlawa. Nu ştiu cum va fi la Judecata de apoi, pentru că ce-i al lui Jurand, trebuie să se întoarcă la el. Dar asta nu-i

pentru mintea omenească. Călăul a văzut toate acestea. După ce l-a săturat pe strigoi cu carne de om, bătrânul comtur s-a dus să-i aducă şi copila lui Jurand, fiindcă celălalt se vede că-i şoptise că ar vrea să bea zeamă de sânge nevinovat... Dar călăul care, cum am mai spus, face de toate, dar nu poate nedreptăți o fată, se tupilase mai înainte pe scară... Ne-a spus preotul că nu e întreg la minte, dar asta pricepe şi el, iar la nevoie nu-l întrece nimeni în şiretenie. S-a aşezat deci pe scară şi a aşteptat să vină comturul. Acesta a auzit răsuflarea călăului, i-a zărit pupilele lucind şi s-a înfricoşat că este strigoiul. În acest timp, călăul l-a izbit cu pumnul în grumaz! Credea că o să-i rupă şira spinării, aşa că n-o să se vadă nici un semn, dar nu l-a omorât. Comturul, însă, şi-a pierdut cunoştința şi s-a îmbolnăvit de spaimă, iar după ce s-a însănătoşit, i-a fost frică s-o mai năpăstuiască pe fiica lui Jurand.

— În schimb, a îndepărtat-o.

— A dus-o cu el şi l-a luat şi pe călău. Nu ştia că el o apărase pe Danusia. A crezut că e vreo putere neînțeleasă, rea sau bună. A preferat să nu-l lase la Szczytno. Se temea de mărturia lui. E mut, dar la judecată, ar putea spune tot ce ştie cu ajutorul capelanului. Astfel că preotul i-a spus în cele din urmă, cavalerului Maćko aşa: „Bătrânul Zygfryd n-o s-o omoare pe fiica lui Jurand, pentru că se teme, şi chiar dacă i-ar porunci altcuiva, câtă vreme trăieşte Diederich, nu va izbuti; mai ales că a mai apărat-o o dată".

— Preotul ştia unde a dus-o?

— Nu ştia prea bine, dar auzise vorbindu-se ceva despre Ragneta, un castel care se află nu departe de granița cu Lituania sau Samogiția.

— Şi Maćko ce-a zis?

— Cavalerul Maćko, auzind aceasta, mi-a spus a doua zi: „Dacă-i aşa, s-ar putea s-o şi găsim, iar eu trebuie să alerg cât mai repede la Zbyszko, ca să nu se lase păcălit în privința Danusiei, aşa cum s-a întâmplat cu Jurand. N-au decât să-i spună că i-o înapoiază, numai dacă vine s-o ia, şi o să se ducă, iar abia atunci bătrânul Zygfryd se va răzbuna pe el din cauza lui Rotgier într-un fel cum nu s-a mai pomenit".

— Este adevărat! strigă liniştită Jagienka. De vreme ce s-a grăbit, aşa e chiar mai bine.

Iar după o clipă, adresându-i-se lui Hlawa:

— Numai că a greşit, când te-a trimis aici. La ce bun să ne păzeşti aici la Spychów? O să ne păzească şi bătrânul Tolima, iar acolo i-ai fi de folos lui Zbyszko, fiindcă eşti şi puternic, şi mintos.

— Dar în caz de ceva, cine o să te însoțească, stăpână, până la Zgorzelice?

— La nevoie, poți să vii aici înaintea lor. Dacă au de trimis vreo veste, o s-o trimită prin tine şi atunci o să mă duci şi la Zgorzelice.

Cehul îi sărută mâna şi întrebă cu glas mişcat:

— Aşadar, în tot acest timp, ai să rămâi aici?

— Dumnezeu are grijă de orfani! O să rămân.

— Şi n-o să ți se urască? Ce-o să faceți aici?

— O să-L rog pe Domnul Isus să se întoarcă Zbyszko cu bine, iar vouă să vă dea sănătate tuturor.

Şi spunând acestea, izbucni într-un plâns cu suspine.

Scutierul se înclină din nou înaintea ei.

— Eşti ca un înger din cer, se bucură.

Capitolul XIV

Jagienka îşi şterse lacrimile şi se duse cu scutierul la Jurand să-i spună noutăţile. Îl găsi într-o odaie mare cu o lupoaică îmblânzită la picioare, stând cu preotul Kaleb, Anulka şi bătrânul Tolima. Preotul de la Spychów, care era totodată şi cântăreţ, le cânta la lăută un cântec despre o luptă mai de demult a lui Jurand cu „teutonii spurcaţi", iar ei, rezemându-şi capetele în mâini, ascultau cufundaţi în îngândurare şi tristeţe. În odaie luminau razele lunii. După o zi aproape răcoroasă, se lăsase o seară liniştită, foarte călduroasă. Ferestrele erau deschise şi în lumina lunii se vedeau rotindu-se prin încăpere cărăbuşii care roiau prin teii ce creşteau în curte. În cămin, mocneau totuşi câteva reteveie la care un slujitor încălzea miedul amestecat cu vin întăritor şi mirosind a ierburi.

Cântăreţul sau mai degrabă preotul Kaleb tocmai începea un cântec nou „Despre încăierarea cu noroc".

Trece Jurand trece
Pe roibu-i călare...

când intră Jagineka şi spuse:

— Lăudat fie Isus Cristos!

— În vecii vecilor, răspunse preotul Kaleb.

Jurand şedea pe o laviţă cu coatele sprijinite de spătar, dar când îi auzi glasul, se întoarse repede spre ea şi o întâmpină dând din capul alb ca laptele.

— A venit scutierul lui Zbyszko de la Szczytno, îi aduse la cunoştinţă fata, şi a adus noutăţi de la capelan. Maćko nu se mai întoarce aici, fiindcă a plecat la cneazul Witold.

— Cum adică nu se mai întoarce? întrebă părintele Kaleb.

Aşa că ea începu să-i povestească tot ce aflase despre Zygfryd, cum se răzbunase pentru moartea lui Rotgier, despre Danusia, cum bătrânul comtur vrusese să i-o ducă lui Rotgier, ca să-i bea sângele nevinovat, şi cum o apărase pe neaşteptate călăul. Nu-i ascunse nici că Maćko nădăjduia acum ca împreună cu Zbyszko s-o găsească pe Danusia, s-o ia înapoi şi s-o aducă la Spychówa, pricină din care el plecase la Zbyszko, iar lor le poruncise să rămână aici.

Şi la sfârşit, parcă de tristeţe sau de jale, glasul începu să-i tremure, iar când încheie, în încăpere se aşternu tăcerea. Doar în teii care creşteau în curte răsunau trilurile privighetorilor, care păreau să pătrundă prin ferestrele deschise în toată odaia. Ochii tuturor se îndreptară către Jurand care, cu ochii închişi şi capul dat pe spate, nu dădea nici un semn de viaţă.

— Auzi, stăpâne? îl întrebă în cele din urmă preotul Kaleb.

Suferindul îşi dădu capul şi mai mult pe spate, ridică mâna stângă şi arătă cu degetul spre cer.

Strălucirea lunii îi cădea drept pe faţă, pe părul coliliu, pe ochii stinşi; se citea pe această faţă atâta suferinţă şi în acelaşi timp atâta încredere în voinţa lui Dumnezeu, încât toţi aveau impresia că văd doar sufletul slobozit din cătuşele trupului, care, rupt pentru totdeauna de viaţa pământească, nu mai zăreşte şi nu mai aşteaptă nimic.

Aşa că iarăşi se înstăpâni tăcerea şi iarăşi se auzeau numai cântecele privighetorilor, care se revărsau în toată curtea şi în odaie.

Pe Jagienka însă, o cuprinse deodată o milă nespusă şi copilărească parcă de acest bătrân nefericit şi lăsându-se în seama primului impuls, se repezi la el şi apucându-i mâna, începu să i-o sărute şi s-o ude cu lacrimi.

— Şi eu sunt orfană! strigă din adâncul inimii îndurerate, nu sunt copil de casă, ci Jagienka de Zgorzelice. Maćko m-a luat cu el, ca să mă scape de oamenii răi, dar acum o să rămân cu Domnia Ta până când Dumnezeu ţi-o va trimite pe Danusia.

Jurand nu arătă nici o mirare, de parcă ştia dinainte că era fată, mulţumindu-se s-o strângă la piept, iar ea, continuând să-i sărute mâna, urmă cu glasul întrerupt din suspine:

— Am să rămân cu Domnia Ta, iar Danuśka o să se întoarcă... O să plec pe urmă la Zgorzelice... Dumnezeu veghează asupra orfanilor! Nemţii l-au omorât şi pe tatăl meu, dar iubirea Domniei Tale trăieşte şi se va întoarce. Dumnezeu milostivul şi Maica Preacurată să te ajute...

Preotul Kaleb căzu în genunchi şi rosti cu glas solemn:

— *Kyrie eleison*!

— *Cristoase eleison*! îi răspunseră numaidecât cehul şi Tolima.

Îngenunchează cu toţii, înţelegând că aceasta este litania care se rosteşte nu numai în clipa morţii, ci şi pentru izbăvirea din primejdia de moarte a persoanelor apropiate şi scumpe, îngenunche şi Jagienka, Jurand alunecă şi el de pe laviţă în genunchi şi începură să cânte în cor:

— *Kyrie eleison! Cristoase eleison*!...

— Părinte din ceruri, Dumnezeule, miluieşte-ne pre noi...

Glasurile oamenilor şi strigătele de ajutor: „Miluieşte-ne pre noi!..." se amestecau cu cântecul privighetorilor.

Deodată, lupoaica îmblânzită se ridică de pe pielea de urs de lângă lavița lui Jurand, se apropie de fereastra deschisă, se rezemă cu labele dinainte de pervaz şi înălțându-şi spre lună botul ascuțit, începu să urle încet şi jalnic.

Cu toate că cehul ținea la Jagienka, iar inima îl îndemna tot mai mult spre frumoasa Anulka, sufletul viteaz îl împingea înainte de toate către război. Se întorsese într-adevăr la Spychów la porunca lui Maćko, întrucât îi plăcea ascultarea, iar pe de altă parte, îi părea bine când se gândea că le va lăsa pe cele două fete sub pază şi îngrijire, dar când însăşi Jagienka îi spusese, ceea ce era adevărat, că la Spychów nu le amenință nimic şi datoria lui este să rămână alături de Zbyszko, încuviință cu bucurie. Maćko nu era stăpânul lui nemijlocit, aşa că putea să-i explice fără greutate că nu rămăsese la Spychów la dorința adevăratei sale stăpâne, care-i poruncise să se ducă la Zbyszko.

Iar Jagienka procedase astfel, gândindu-se că un scutier cu puterea şi îndemânarea lui poate să-i fie oricând de folos lui Zbyszko şi să-l scape din bucluc. Doar o dovedise de atâtea ori în timpul vânătorii prințului, când Zbyszko fusese aproape să-şi piardă viața din cauza bourului. Cu atât mai mult putea să-l ajute la război, mai ales că acesta se ducea acum la hotarul Samogiției. Glowacz se grăbea atât de mult să plece la luptă, încât după ce se întoarse cu Jagienka de la Jurand, îi îmbrățişă picioarele şi-i spuse:

— Luminăția Ta, aş prefera să-mi iau rămas-bun şi să te rog să mă laşi să plec...

— Cum aşa, se miră Jagienka, vrei să pleci chiar astăzi?

— Mâine, înainte de a se lumina de ziuă, ca să se odihnească şi caii. Drumul este grozav de lung până în Samogiția.

— Bine, atunci du-te, ca să-l ajungi mai uşor din urmă pe cavalerul Maćko.

— Îmi va fi greu. Stăpânul cel bătrân ține la trudă şi are câteva zile înaintea mea. Şi pe urmă, el se duce prin Prusia, ca să scurteze drumul, pe când eu sunt nevoit să merg prin pădure. Stăpânul are şi scrisorile de la Lichtenstein, pe care poate să le arate pe drum, iar eu trebuie să le arăt uite asta, ca să pot trece.

Spunând acestea, îşi puse mâna pe mânerul paloşului pe care-l avea la cingătoare, dar Jagienka strigă:

— Ai grijă! Dacă tot pleci, trebuie să şi ajungi, să nu ajungi să rămâi prin vreo temniță teutonă. Să fii cu ochii în patru şi prin pădure, unde acum umblă tot felul de duhuri rele, la care oamenii de pe acolo se închinau înainte de a se creştina. Îmi aduc aminte că şi cavalerul Maćko, şi Zbyszko mi-au povestit despre ele la Zgorzelice.

— Țin minte, dar eu nu mă tem, că săracele, nu mai sunt duhuri şi nu mai au nici o putere. Mă descurc eu şi cu ele, şi cu nemții pe care am să-i întâlnesc, numai războiul să nu se sfârşească.

— Păi ce, e vorba să se sfârşească? Spune-mi ce-ai auzit vorbindu-se despre asta printre nemți.

La acestea, slujitorul îşi încruntă sprânceana, stătu o clipă pe gânduri, după care zise:

— Şi una, şi alta. Am întrebat în amănunt despre toate, mai ales cavalerul Maćko, care-i un om iscusit şi ştie să-l tragă de limbă pe orice neamț. Chipurile, întreabă de altceva şi se preface binevoitor, nu se trădează cu nimic, dar nimereşte la țintă şi de la fiecare îți scoate noutatea, cum scoți peştele cu undița din apă. Dacă Domnia Ta ai răbdare să mă asculți, îşi spun îndată. Acum câțiva ani, cneazul Witold, vrând să pornească asupra tătarilor şi totodată să asigure pacea la hotarul cu nemții, le-a cedat acestora Samogiția. Ce mai vorbă lungă, prietenie la cataramă! Le-a îngăduit să ridice castele, ba, i-a ajutat chiar el. S-au adunat cu maestrul pe o insulă, au băut, au mâncat şi şi-au arătat dragostea unul la altul. Prin pădurile de acolo, nemții aveau voie chiar să vâneze, iar când bieții samogițieni s-au ridicat împotriva asupririi călugărilor, cneazul Witold s-a arătat de partea nemților şi le-a trimis oastea lui într-ajutor, stârnind murmure în toată Lituania, că se ridica împotriva propriului sânge. Toate acestea mi le-a povestit la Szczytno ajutorul de primar, lăudând rânduiala teutonilor în Samogiția şi trimițându-le preoți care să-i creştineze şi grâie pe timp de foamete. Se vede că au trimis, fiindcă marele maestru, care se teme mai mult decât ceilalți de pedeapsa lui Dumnezeu, aşa le-a poruncit, în schimb, le-a luat copiii în Prusia, iar nevestele au fost ruşinate în fața bărbaților şi a fraților, căci cei care s-au împotrivit, au fost spânzurați şi din această cauză s-a iscat războiul, jupâniță.

— Şi cneazul Witold?

— Cneazul a închis încă multă vreme ochii în Samogiția şi le-a arătat dragoste nemților. Nu prea de mult, când prințesa, soția lui, a călătorit prin Prusia, s-a dus în vizită până la Malborg. Acolo a fost primită ca însăşi regina Poloniei. Asta s-a întâmplat cu câtva timp în urmă! Au acoperit-o cu daruri şi câte turniruri, ospețe şi tot felul de minuni au fost în fiecare oraş, nimeni n-ar fi în stare să le numere. Lumea credea că dragostea dintre teutoni şi prințul Witold va dura în veci, când deodată, sufletul i s-a schimbat pe neaşteptate...

— Judecând după ce spuneau nu o dată şi răposatul tata, şi Maćko, se schimba cam des.

— Față de cei cumsecade nu, dar față de teutoni adesea şi asta numai din pricină că nu-şi țin cuvântul niciodată. Acum, i-au cerut să-i predea pe fugari, iar el le-a răspuns că pe cei din starea de jos o să-i predea, dar pe cei liberi n-are de gând, întrucât, ca oameni liberi, au dreptul să trăiască unde vor. Şi unde n-au început să se asprească lucrurile, să curgă scrisorile şi să

se amenințe unul pe altul. Când au aflat, samogițienii s-au aruncat asupra nemților! Le-au nimicit garnizoanele, le-au dărâmat castelele, iar acum năvălesc şi în Prusia, iar cneazul Witold nu numai că nu-i struneşte, dar mai şi râde de necazul nemților şi le trimite pe ascuns ajutor samogițienilor.

— Pricep, se bucură Jagienka. Dar dacă îi ajută pe ascuns, înseamnă că încă nu e război.

— Este cu samogițienii, dar în realitate şi cu Witold. Nemții vin de pretutindeni să apere castelele de la hotar şi ar năvăli şi în Samogiția, numai că trebuie să mai aştepte până la iarnă, pentru că pământul este desfundat şi cavalerii n-au cum să lupte. Pe unde trece samogițianul, neamțul se scufundă, de aceea iarna este prietena nemților. Dar odată cu venirea gerului, se va urni toată puterea teutonă, iar cneazul Witold îi va ajuta pe samogițieni, şi asta se va întâmpla cu îngăduința regelui polon, care este stăpân şi peste marele cneaz, şi peste întreaga Lituanie.

— Atunci ar putea fi război şi cu regele?

— Lumea vorbeşte, şi acolo la nemți, şi aici la noi, că aşa va fi. De aceea, cavalerii teutoni o să cerşească ajutor pe la toate curțile, şi glugile le stau pe cap ca la hoți de frică, doar puterea regelui nu este glumă, iar cavalerii polonezi, când aud de teutoni, îşi scuipă în palmă numaidecât.

Jagienka oftă şi spuse:

— Totdeauna băieții au mai mult noroc pe lume decât fetele. Tu, spre exemplu, pleci la luptă, cum au plecat Zbyszko şi Maćko, iar noi o să rămânem aici la Spychów.

— Cum poate fi altfel, stăpână. O să rămâneți, dar n-o să vă amenințe nici o primejdie. Numele lui Jurand îi înspăimântă şi acum pe nemți, lucru pe care l-am văzut şi la Sczytno; când au aflat că se află la Spychów, i-a cuprins îndată frica.

— Ştim şi noi că n-o să vină aici, pentru că ne apără şi mlaştina, şi bătrânul Tolima, numai că o să ne fie greu să stăm aici fără nici o veste.

— Dacă se va întâmpla ceva, am să vă dau de ştire. Ştiu că încă înainte de plecarea noastră la Szczytno, se pregăteau să se ducă la război de bunăvoie doi slujitori buni, pe care Tolima nu-i poate împiedica, fiindcă sunt şlahtici din Łęczyca. Acum, o să meargă cu mine şi în caz de ceva, o să reped degrabă pe vreunul să vă dea de ştire.

— Dumnezeu să te răsplătească. Am ştiut întotdeauna că te descurci în orice situație, dar pentru inima ta bună şi pentru bunăvoința ce mi-o arăți, o să-ți fiu recunoscătoare până la moarte.

La acestea, cehul se lăsă într-un genunchi şi spuse:

— Domnia Ta nu mi-ai arătat niciodată decât bunăvoință, nu m-ai nedreptățit niciodată. Eram un băiețandru când cavalerul Zych m-a luat prins la Bolesławiec şi mi-a dăruit libertatea fără răscumpărare, dar mie mi-a fost mai dragă slujba la Zgorzelice, decât viața în libertate. Să dea Dumnezeu să-mi vărs sângele pentru Domnia Ta, stăpână!

— Dumnezeu să te călăuzească şi să vii cu bine, răspunse Jagienka întinzându-i mâna.

Dar el preferă să i se aplece la picioare, şi să-i sărute tălpile, ca s-o cinstească şi mai mult, apoi îşi înălță capul şi rămânând în genunchi, începu să spună cu teamă şi umilință:

— Sunt un simplu slujitor, dar sunt şlahtic şi sluga credincioasă a Domniei Tale... dă-mi ceva ca amintire pentru drum, nu mă refuza! Se apropie vremea cositului la război, iar Sfântul Jerzy îmi este martor că n-am să rămân în urmă, ci printre cei din frunte.

— Ce vrei să-ți dau ca amintire? întrebă Jagienka puțin mirată.

— Încinge-mă cu vreo eşarfă pentru drum şi de-o fi să mor, să-mi fie mai uşor să-mi dau sufletul sub semnul Domniei Tale.

Şi iarăşi i se ploconi până la pământ, apoi îşi împreună mâinile, implorând-o şi privind-o în ochi, dar pe chipul Jagienkăi se răsfrânse descumpănirea şi, după un răstimp, îi răspunse cu o răbufnire de amărăciune parcă:

— Ei, dragă Doamne, nu mă ruga una ca asta, fiindcă eşarfa mea nu-ți va fi de nici un folos. Să te încingă cineva fericit, deoarece numai acela îți aduce fericirea. În inima mea, nu-i nimic, afară de tristețe! Nu mă aşteaptă decât suferință! Of, n-o să-ți aduc fericirea nici ție, nici altuia, pentru că nu pot să dau din ce nu am. Hlawa, mi-e atât de rău pe lume că...

Aici, tăcu deodată, simțind că, dacă va mai pronunța un singur cuvânt, va izbucni în plâns, fiindcă şi aşa ochii i se începeţoşaseră de lacrimi. Cehul era adânc mişcat, întrucât înțelegea că fetei îi era tot atât de rău să se întoarcă la Zgorzelice, unde-şi aveau sălaşul Cztan şi Wilk, ca şi să rămână la Spychów, unde mai devreme sau mai târziu puteau să vină Zbyszko şi Danusia. Hlawa îşi dădea prea bine seama de tot ce se petrecea în inima Jagienkăi, dar fiindcă n-avea cum s-o ajute, se apucă iarăşi să-i îmbrățişeze picioarele şi să repete:

— Ehei, să mor pentru Domnia Ta!

Dar ea îl opri.

— Ridică-te, iar pentru drum, să te încingă Anula cu o năframă, sau să-ți dea altă amintire, deoarece ea îți vrea de mult numai binele.

Şi începu s-o strige pe Anula, care veni repede din odaia alăturată, fiindcă ascultând mai înainte la uşă, nu se arătase numai din timiditate, deşi ardea de nerăbdare să-şi ia rămas-bun de la chipeşul scutier. Intră, aşadar, speriată, cu inima bătându-i, cu ochii străluminați de lacrimi şi de somn, şi coborându-şi pleoapele, se opri în fața lor asemenea unei flori de măr, neputând să rostească nici o vorbă.

Hlawa nutrea pentru Jagienka, pe lângă prietenie, respect şi admirație, dar nu cuteza să se atingă nici cu gândul de ea, îndrăznea însă deseori să ridice ochii la Anulka fiindcă, simțindu-i sângele iute curgându-i prin vene, nu se putea apăra de farmecul ei. Acum, îl cuceri şi mai mult cu emoția şi

lacrimile ei, în care se răsfrângea iubirea, cum se răsfrânge fundul auriu în apa pârâiaşului.

Se întoarse deci spre ea şi-i zise:

— Ştii că plec la luptă şi poate că n-o să mă mai întorc. Nu-ți pare rău de mine?

— Ba îmi pare! răspunse fata cu glas subțirel.

Şi începură să-i curgă lacrimile, pe care le avea întotdeauna pregătite. Cehul se pierdu cu totul şi începu să-i sărute mâinile, înfrânându-şi dorința unor sărutări mai înflăcărate.

— Încinge-l cu ceva sau dă-i vreo amintire pentru drum, să lupte sub semnul tău, o îndemnă Jagienka.

Dar fiicei Sieciechowei nu-i era prea uşor să-i dea ceva, deoarece era îmbrăcată în haine de copilandru. Începu să caute: nu tu panglică, nu tu vreo eşarfă! Şi pentru că veşmintele femeieşti erau încă în cufere, de când plecaseră de la Zgorzelice, o scoase din necaz tot Jagienka, sfătuind-o să-i dea plasa în care-şi ținea părul.

— Of, Doamne, fie şi plasa! strigă Hlawa înveselit întru câtva. O s-o agăț la coif şi vai de neamțul care se va întinde s-o ia.

Aşa că Anulka îşi duse amândouă mâinile la cap şi după o clipă, cosițele-i bălaie i se împrăştiară pe spate şi pe brațe. Văzând-o cu părul cânepiu şi atât de minunată, Hlawa mai că se schimbă la față. Obrajii i se îmbujorară, apoi păli iarăşi; luă plasa, o sărută, o ascunse în sân, îi îmbrățişă încă o dată genunchii Jagienkăi, apoi, mai tare decât trebuia pe ai Anulkăi şi după cuvintele: „Fie şi aşa!" ieşi din odaie fără să mai spună nimic.

Cu toate că era trudit şi nedormit, nu se duse la culcare. Bău vârtos toată noaptea cu cei doi tineri şlahtici din Łęczyca, care aveau să meargă cu el în Samogiția. Nu se îmbătă, totuşi, şi când apăru prima geană a zorilor, se afla în curtea cetățuii, unde aşteptau caii gata de drum.

În peretele de deasupra şopronului, se întredeschise numaidecât o fereastră cu băşică de porc şi prin crăpătură priviră în curte doi ochi albaştri. Cehul, care-i observă, voi să se ducă spre ei, ca să arate plasa agățată la coif şi să-şi mai ia încă o dată rămas-bun, dar îi aținură calea preotul Kaleb şi bătrânul Tolima, care coborau înadins să-i dea sfaturi pentru drum.

— Să treci pe la curtea lui Janusz, îi zise preotul Kaleb. Poate că şi cavalerul Maćko a fost pe acolo. În orice caz, o să afli veşti noi, fiindcă ai mulți prieteni la castel. De acolo şi drumul spre Lituania îți este cunoscut, iar călăuza prin pădure o poți găsi mai lesne. Dacă vrei să ajungi la stăpânul Zbyszko, să n-o iei de-a dreptul prin Samogiția, fiindcă o să dai de o barieră prusiană, ci să mergi prin Lituania. Ai grijă că şi samogițienii pot să te omoare, înainte de a apuca să le spui cine eşti şi e altceva dacă vii din partea cneazului Witold. De altfel, Dumnezeu să vă binecuvânteze, pe tine şi pe ceilalți doi cavaleri, să vă întoarceți sănătoşi şi să aduceți şi copila,

pentru care mă voi ruga în fiecare zi şi voi sta întins în formă de cruce până va apărea Luceafărul-de-Seară.

— Mulțumesc, părinte, pentru binecuvântare, răspunse Hlawa. Nu ne va fi uşor s-o smulgem vie din mâinile diavoli

lor de acolo, dar totul stă în puterea Domnului Isus şi tot e mai bună speranța decât mâhnirea.

— Sigur că-i mai bună, de aceea nici eu n-o pierd. Aşa-i, nădejdea trăieşte chiar dacă inima e plină de teamă... Cel mai rău e că însuşi Jurand, când îi aude numele, îşi îndreaptă îndată degetul spre cer, ca şi când ar vedea-o acolo.

— Cum poate s-o vadă, când nu mai are ochi?

Preotul îşi urmă vorba, adresându-se pe jumătate cehului, pe jumătate sieşi:

— Câteodată, când cuiva i se întâmplă să i se stingă ochii pământeşti, acela vede şi ceea ce nu văd ceilalți. Se întâmplă nu o dată! Dar se întâmplă să vadă şi că Dumnezeu a îngăduit nedreptatea față de acest mieluşel. Căci ce rău putea să le facă ea teutonilor? Nici unul! Era nevinovată precum crinul lui Dumnezeu, dragă oamenilor şi cântătoare asemenea păsăruicii de pe câmp! Dumnezeu iubeşte copiii şi are milă față de suferințele oamenilor... Ba, dacă ar fi ucis-o, ar fi putut chiar s-o redea vieții, ca şi pe mama Sfântului Petru, care sculându-se din mormânt, a ținut mulți ani gospodăria. Du-te sănătos şi mâna Domnului să vă aibă pe toți în pază!

Spunând acestea, se întoarse la capelă, ca să țină slujba de dimineață, iar cehul încălecă, se înclină încă o dată în fața ferestrei şi plecă, pentru că se luminase de-a binelea.

Capitolul XV

Prinţul Janusz şi prinţesa plecaseră SĂ asiste la pescuitul de primăvară de la Czersk cu o parte a curţii, deoarece le plăcea nespus această privelişte şi o socoteau una dintre cele mai plăcute distracţii. Cehul află totuşi o mulţime de lucruri însemnate de la Mikołaj de Długolas cu privire la treburile particulare ca şi la război. Află, aşadar, mai întâi că bătrânul cavaler Maćko renunţase să mai plece în Samogiţia de-a dreptul prin „bariera prusiană", fiindcă numai cu câteva zile în urmă fusese la Varşovia, unde-i găsise pe prinţ şi pe soţia lui. Despre război, bătrânul Mikołaj îi adeveri toate veştile pe care Hlawa le auzise la Szczytno. Toată Samogiţia se răzvrătise împotriva nemţilor ca un singur bărbat, iar cneazul Witold nu numai că nu ajuta Ordinul împotriva samogiţienilor nefericiţi, ci fără să-i declare încă război şi tărăgănând lucrurile prin tot felul de negocieri, întărea Samogiţia cu bani, oameni, cai şi grâne. În acest timp, atât el cât şi cavalerii creştini învinovăţindu-se unii pe alţii de călcarea jurămintelor, necredinţă şi trădare. Din partea marelui cneaz plecase cu astfel de scrisori înţeleptul Mikołaj de Rzeniew, care se pricepea să descurce firele încurcate de iscusinţa teutonilor, dovedind nedreptăţile nemăsurate din ţinuturile lituaniene şi samogiţiene.

În acest timp, în vreme ce în seimul de la Wilno se întăreau şi mai mult legăturile dintre Lituania şi Polonia, inimile teutonilor încremeneau, întrucât era uşor de prevăzut că Jagiełło, ca senior al tuturor pământurilor aflate în puterea cneazului Witold, va trece în caz de război de partea lui. Contele Jan Sayn, comturul de Grundziądz, şi contele Schwartzburg de Gdánsk, plecaseră din porunca maestrului la rege să-l întrebe la ce trebuie

să se aştepte din partea lui. Regele nu le răspunsese nimic, cu toate că veniseră încărcați de daruri: şoimi dresați şi vase scumpe. Aşa că amenințaseră cu război, dar fără convingere, întrucât ştiau prea bine că maestrul şi sfatul se temeau în sufletele lor de puterea înfricoşătoare a lui Jagiełło şi doreau să amâne cât mai mult ziua mâniei şi a înfrângerii.

Şi se rupeau ca o pânză de păianjen orice negocieri, mai ales cele purtate cu Witold. Seara, după sosirea lui Hlawa, veniră ştiri proaspete la castelul din Varşovia. Sosi anume Bronisz de Ciasnoć, un curtean al prințului Janusz, pe care acesta îl trimisese mai înainte după veşti în Lituania, şi cu el doi cneji însemnați cu scrisori de la Witold şi samogițieni. Noutățile erau amenințătoare. Ordinul se pregătea de război. Se întăreau castelele, se măcina pulbere, se ciopleau ghiulele de piatră, se strângeau spre hotare oştenii şi cavalerii, iar detaşamentele de călărime uşoară şi pedestraşii năvăleau în granițele Lituaniei şi ale Samogiției dinspre Ragneta, Gotteswerder şi alte întărituri mărginaşe. Prin desişurile pădurilor, pe câmpuri şi prin sate răsunau strigăte războinice, iar seara deasupra codrilor întunecați luminau jarıştile incendiilor. În cele din urmă, Witold luă pe față Samogiția sub oblăduirea lui, îşi trimisese oamenii lui, iar drept căpetenie a poporului înarmat îl hotărî pe vestitul întru bărbăție Skirwoiłło. Acesta năvăli în Prusia trecând totul prin foc şi sabie. Însuşi prințul îşi îndreptă oastea către Samogiția, aprovizionă unele castele, pe altele, precum Kowno, le distruse, ca să nu le slujească de apărare teutonilor şi nu mai era o taină pentru nimeni că, odată cu sosirea iernii şi gerul va încătuşa mlaştinile şi noroaiele, sau poate chiar mai devreme, dacă vara va fi uscată, va începe războiul cel mare, care va cuprinde toată Lituania, Samogiția şi Prusia, iar dacă regele i-ar sări în ajutor lui Witold, atunci avea să vină o zi în care valul nemților sau se va revărsa peste jumătate de lume, sau, respins, se va retrage pentru multe veacuri în vechile făgaşe.

Dar asta avea să urmeze mai târziu. Deocamdată, prin lume răsunau gemete şi strigăte pentru dreptate. Scrisoarea nefericitului popor se citea la Cracovia şi la Praga, la curtea Papei şi în alte regate apusene. Prințului Janusz îi aduseră acea scrisoare deschisă boiernaşii care veniseră odată cu Bronisz de Ciasnoć. Aşadar, nu puțini mazurieni îşi pipăiau fără să vrea mânerul paloşului de la şold şi chibzuiau în sufletul lor dacă n-ar trebui să se înroleze de bunăvoie în steagurile lui Witold. Se ştia că marele cneaz se arăta bucuros față de călita şlahtă lehită, tot atât de îndârjită în luptă ca şi boiernaşii lituanieni şi cei samogițieni, dar mai instruită şi mai bine înarmată. Pe unii îi împingea şi ura față de vechii vrăjmaşi ai seminției lehite, iar pe alții mila. „Ascultați, ascultați! strigau samogițienii către regii, principii şi către toate popoarele. Am fost un popor volnic şi de sânge ales, iar Ordinul vrea să ne preschimbe în robi! El nu vrea sufletele noastre, ci pământ şi avuție. Suntem atât de săraci, că nu ne mai rămâne decât să cerşim sau să tâlhărim! Cum pot ei să ne spele de păcate cu apa botezului,

când ei înşişi au mâinile murdare! Noi vrem botezul, dar nu cu sânge şi paloş, ci vrem credința, dar numai pe aceea propovăduită de monarhi virtuoşi, de Jagiełło şi Witold. Ascultați şi scăpați-ne, că altminteri pierim! Ordinul nu vrea să ne boteze, ca să ne asuprească mai uşor; nu ne trimite preoți, ci călăi. Prisăcile noastre, turmele şi toate roadele pământului ni le-au luat; nu mai avem voie nici peşte să pescuim, nici animale să vânăm prin păduri! Vă implorăm, ascultați-ne, că ne-am încovoiat grumazul cândva liber la corvezile muncilor de noapte la castele, copiii ni i-au luat zălog, iar nevestele şi fiicele ni le ruşinează în văzul bărbaților şi al părinților. Ne-ar sta mai bine să gemem decât să vorbim! Neamurile ni le-au ars, conducătorii ne-au fost duşi în Prusia, oamenii de seamă: Korkuć, Wassygin, Swolk şi Sagajło, omorâți, ne sorb sângele ca lupii. O, ascultați-ne! Suntem şi noi oameni, nu animale, de aceea îl rugăm pe Sfântul Părinte să poruncească episcopilor polonezi să ne boteze, fiindcă dorim botezul din toată inima, dar botez cu apa mărinimiei, nu cu sângele viu al distrugerii".

Aşa şi în alte feluri se tânguiau samogițienii, iar când plângerile lor au fost auzite şi la curtea din Mazowsze, numaidecât câțiva cavaleri şi curteni au hotărât să le vină în ajutor, înțelegând că nici nu mai era nevoie să-i ceară îngăduința prințului, fie şi pentru că prințesa era soră bună cu Witold. Inimile tuturor au început să clocotească de mânie, când au aflat de la Bronisz şi boiernaşi că mulți tineri samogițieni cu suflet mare, nemaiputând îndura ruşinea şi cruzimile la care se dedau prusienii asupra lor, îşi puneau capăt zilelor.

Hlawa se bucura de dorința de luptă a cavalerilor mazurieni, deoarece se gândea că, de bună seamă, cu cât mai mulți polonezi se duceau la prințul Witold, cu atât războiul va fi mai mare şi va putea să-şi arate vitejia împotriva teutonilor. Se mai bucura şi pentru că avea să-l vadă pe Zbyszko, de care se legase, şi pe bătrânul cavaler Maćko, despre care credea că merită să-l vadă la treabă, şi odată cu ei, alte locuri, castele necunoscute, cavaleri necunoscuți până atunci şi oştiri, în sfârşit, chiar pe prințul Witold, a cărui faimă se răspândise în lume.

Şi cu acest gând hotărî să meargă pe „drumurile mari şi umblate" fără să mai întârzie pe nicăieri mai mult decât era nevoie pentru odihna cailor. Boiernaşii care-l însoțiseră pe Bronisz de Ciasnoc şi ceilalți lituanieni ce se aflau la curtea prințesei cunoşteau toate drumurile şi punctele de trecere şi aveau să-i călăuzească pe el şi pe cavalerii mazurieni voluntari de la o aşezare la alta, de la o întăritură la alta şi prin pădurile nesfârşite cu care era acoperită cea mai mare parte din Mazowsze, Lituania şi Samogiția.

Capitolul XVI

Forțele principale ale lui Skirwoiłło îşi aveau tabăra în pădure la vreo milă spre răsărit dincolo de Kowno, cetate pe care o distrusese chiar Witold. La nevoie, puteau să intervină ca fulgerul dintr-un loc în altul, năvălind fie în hotarele Prusiei, fie asupra castelelor şi întăriturilor care mai erau în stăpânirea teutonilor şi aţâţând vâlvătaia războiului în tot ţinutul. Acolo, credinciosul scutier îl găsi pe Zbyszko şi alături de el şi pe Maćko, care ajunsese abia cu două zile înainte. După ce-i dădu binețe lui Zbyszko, cehul dormi buştean toată noaptea şi abia a doua zi spre seară se duse să-l vadă pe bătrânul cavaler, care fiind trudit şi supărat, îl întâmpină mânios, întrebându-l de ce nu rămăsese la Spychów, cum îi poruncise şi se mai îmbună puțin abia după ce acesta, găsind o clipă potrivită, când Zbyszko nu era în cort, îi aduse la cunoştință dorința Jagienkăi.

Îi mai spuse că afară de porunca fetei şi de pornirea înnăscută spre luptă, îl mai adusese prin aceste locuri şi dorința de a repezi de îndată un gonaci la Spychów. „Stăpâna, spuse, care are un suflet de înger, se roagă împotriva propriului interes pentru fiica lui Jurand. Dar totul trebuie să se sfârşească odată. Dacă Danusia nu mai trăieşte, să-i dea Dumnezeu lumina veşnică, fiindcă a fost ca un mieluşel nevinovat, dar dacă o va găsi, trebuie s-o vestim cât mai repede pe jupâniță, ca să plece grabnic de la Spychów, şi nu abia după întoarcerea ei, ca şi când ar fi alungată cu batjocură şi ruşine".

Maćko îl ascultă fără prea multă plăcere, repetând din când în când: „Asta nu te priveşte". Hlawa, însă, hotărât să spună totul pe față, nu-l luă în seamă şi, în cele din urmă, zise:

— Stăpâne, era mai bine să rămân la Zgorzelice, dar călătoria noastră n-a folosit la nimic. I-am băgat în cap sărmanei că Danusia nu mai este în viață, dar s-ar putea să fie altfel.

— Păi, cine a spus că nu mai trăieşte, dacă nu tu? îl întrebă Maćko mânios. Trebuia să-ți ții limba în gură. Eu am luat-o, pentru că se temea de Cztan şi de Wilk.

— N-a fost decât un pretext, răspunse scutierul. Putea să stea fără primejdie la Zgorzelice, fiindcă ei se încurcau unul pe celălalt. Dar Domnia Ta te-ai temut că în cazul morții fiicei lui Jurand, Zbyszko o s-o piardă şi pe stăpâna mea şi de aceea ai luat-o.

— De ce te sumeţeşti aşa? Parcă ai fi cavaler investit, nu o slugă.

— Aşa-i, dar sunt sluga jupâniței, de aceea am grijă să n-aibă parte de batjocură.

Maćko se adânci în gânduri şi se posomorî, deoarece nu prea era mulțumit de el. Adesea îşi reproşa că o luase pe Jagienka de la Zgorzelice, întrucât simțea că oricum, în această pregătire a Jagienkăi pentru Zbyszko, era ceva înjositor pentru ea, iar în cazul că Danusia ar fi găsită, chiar mai mult decât atâta. Mai simțea că în cuvintele sumețite ale cehului era mult adevăr, pentru că deşi o luase pe Jagienka, ca s-o ducă la abate, putea totuşi, atunci când aflase de moartea lui, s-o lase la Płock... El, însă, o dusese la Spychów, ca să fie mai aproape de Zbyszko.

— Cum de nu mi-a trecut şi mie prin minte, spuse totuşi vrând să-l păcălească şi pe ceh, şi pe sine, dar s-a încăpățânat atâta să meargă.

— Sigur că s-a încăpățânat, fiindcă noi am convins-o că cealaltă nu mai e pe lume, iar fraților călugări le-ar fi fost mai bine fără ea decât cu ea, aşa că de aceea a ținut morțiş să plece.

— Tu ai convins-o! strigă Maćko.

— Eu şi este vina mea. Dar acum trebuie să se arate adevărul. Trebuie, stăpâne, să facem ceva. Altfel, mai bine să pierim.

— Ce poți să faci aici, îşi pierdu Maćko răbdarea, cu atâta oaste şi pe timp de război!... Poate va fi ceva mai bine abia prin iulie, deoarece pentru nemți sunt două anotimpuri potrivite: iarna şi vara uscată, căci acum abia se simte soarele, nu dogoreşte. Cneazul Witold a plecat probabil la Cracovia să ceară îngăduința şi ajutorul regelui.

— Castelele teutone sunt foarte aproape. Dacă am cuceri măcar vreo două, poate că am găsi-o pe Danusia sau am afla dacă a murit.

— Sau nimic.

— Doar Zygfryd a dus-o prin părțile astea. Aşa ne-au spus şi la Szczytno, şi pretutindeni, şi aşa am gândit şi noi.

— Ai văzut oştirea? Ieşi din cort şi uită-te. Unii au numai ciomege, iar alții paloşe de aramă moştenite de la strămoşi.

— Da! Dar am auzit că se bat bine.

— Nu pot, însă, să cucerească şi castele cu burta goală, mai ales pe cele teutone.

Discuția le fu întreruptă de venirea lui Zbyszko şi Skirwoiłło, care era căpetenia samogițienilor. Era un bărbat de statură mică, dar bine clădit şi spătos. Avea pieptul atât de dezvoltat, încât părea aproape o cocoaşă, şi brațele foarte lungi până la genunchi. În mare, amintea de Zyndram de Maszkowice, faimosul cavaler pe care Maćko şi Zbyszko îl cunoscuseră odată la Cracovia, deoarece avea capul foarte mare şi picioarele la fel de strâmbe. Şi despre el se spunea că se pricepea foarte bine la război. Îşi petrecuse viața pe câmpul de luptă împotriva tătarilor cu care se războise ani mulți în Rutenia, şi a nemților pe care-i ura ca pe ciumă. În aceste războaie, învățase limba ruteană, iar după aceea, la curtea lui Witold, puțin şi pe cea polonă; nemțeşte ştia, sau cel puțin repeta doar trei cuvinte: foc, sânge şi moarte. Capul lui uriaş era întotdeauna doldora de idei şi vicleşuguri de luptă, pe care teutonii nu ştiau să le prevadă ori să le pre-întâmpine, de aceea se temeau de el, în comturiile de la hotar.

— Am vorbit despre năvală, îi spuse cu o însuflețire neobişnuită Zbyszko lui Maćko, şi de aceea am venit aici, ca să ne spui şi părerea Domniei Tale.

Maćko îl pofti pe Skirwoiłło pe un trunchi de pin acoperit cu o blană de urs, apoi le porunci slujitorilor să aducă o carafă de mied, din care cavalerii începură să-şi umple stacanele de tablă şi să bea, iar când îşi mai astâmpărară setea, abia atunci Maćko întrebă:

— Vreți să puneți la cale o năvală?

— Să le afumăm puțin castelele nemților...

— Pe care?

— Ragneta sau Nowe Kowno.

— Ragneta, întări Zbyszko. Acum patru zile, am fost la Nowe Kowno şi ne-au respins.

— Tocmai, adeveri Skirwoiłło.

— Cum aşa?

— Bine.

— Stați puțin, spuse Maćko, pentru că eu nu cunosc locurile pe aici. Unde este Nowe Kowno şi unde-i Ragneta?

— De aici până la Stare Kowno e aproape o milă, răspunse Zbyszko, iar de la Stare Kowno la Nowe tot una. Castelul este pe o insulă. Mai alaltăieri, am vrut să ajungem acolo, dar ne-au respins când treceam apa. Ne-au urmărit o jumătate de zi până când ne-am ascuns în aceste păduri, iar oştenii s-au împrăştiat care încotro, încât unii s-au regăsit abia azi de dimineață.

— Şi Ragneta?

Skirwoiłło îşi întinse brațul lung ca un ram spre miază-noapte şi zise:

— Hăt departe! departe...

— Tocmai de aceea, că-i departe! interveni Zbyszko. Acolo e linişte prin împrejurimi, fiindcă oamenii înarmați din partea asta a graniței, au venit la noi. Acolo, nemții nu se mai aşteaptă acum la nici un atac, aşa că-i vom lovi prin surprindere.

— Drept vorbeşte, încuviinţă Skirwoiłło.

Iar Maćko întrebă:

— Vă gândiţi că veţi putea să cuceriţi şi castelul?

La acestea, Skirwoiłło scutură din cap în semn de împotrivire, iar Zbyszko răspunse:

— Castelul este puternic, aşa că poate doar din întâmplare. Dar o să pustiim ţinutul, o să ardem satele şi oraşele, o să distrugem grâiele şi înainte de toate, o să luăm ostatici, printre care s-ar putea să fie oameni de seamă pe care teutonii sunt bucuroşi să-i dea la schimb...

Aici, se întoarse spre Skirwoiłło:

— Chiar, Luminăţia Ta ai recunoscut că am dreptate, iar acum, hai să judecăm: Nowe Kowno e pe insulă. N-o să dăm foc la nici un sat şi n-o să ne alegem nici cu vite şi nici cu prinşi. Şi pe urmă, ne-au învins prea de curând în locurile astea. Ei, mai bine să mergem acolo, unde nu ne aşteaptă acum.

— Învingătorul nu se aşteaptă niciodată că va fi atacat, mormăi Skirwoiłło.

Dar aici, luă cuvântul Maćko şi susţinu părerea lui Zbyszko, deoarece înţelegea că tânărul trage nădejde să afle ceva mai mult la Ragneta decât la Nowe Kowno. Şi tot acolo era mai uşor să ia vreun ostatic însemnat, pe care să-l poată schimba. Mai credea, de asemenea, că oricum, este mai bine să mergi mai departe şi să te iveşti pe neaşteptate într-un ţinut mai puţin păzit, decât să ataci o insulă apărată prin aşezarea ei şi afară de asta ferită de un castel puternic şi o garnizoană biruitoare.

Ca un om hârşit cu războaiele, vorbea limpede şi aducea argumente care puteau să convingă pe oricine. Ceilalţi îl ascultau şi ei cu luare-aminte. Skirwoiłło îşi mişca la răstimpuri sprâncenele ridicate, parcă în semn de încuviinţare, ori murmura: „Vorbeşte cu dreptate!" în sfârşit, îşi vârî capul uriaş între umerii largi, aşa că părea într-adevăr cocoşat, şi căzu adânc pe gânduri.

Dar după o vreme, se ridică şi nespunând nimic, începu să-şi ia rămas-bun.

— Deci cum o să fie, Luminăţia Ta? îl întrebă Maćko, încotro pornim?

Iar el răspunse scurt:

— Spre Nowe Kowno.

Şi ieşi din cort.

Maćko şi cehul se uitară miraţi la Zbyszko, după care bătrânul cavaler îşi lovi pulpele cu palmele şi exclamă:

— Ptiu! Parcă e un trunchi de copac!... Chipurile ascultă, ascultă şi pe urmă face tot ce ştie el. Îţi răceşti gura de pomană!...

— Am auzit şi eu de el că e aşa, răspunse Zbyszko, dar ca s-o spunem pe-a dreaptă, pe aici toţi oamenii sunt foarte încăpăţânaţi. Ascultă părerea altuia şi pe urmă, îşi văd de-ale lor.

— Atunci, de ce te mai întreabă?

— Pentru că suntem investiți cavaleri şi pentru a cumpăni lucrurile din amândouă părțile. Dar prost nu este.

— Şi la Nowe Kowno ne-ar putea aştepta mai puțin, observă cehul, tocmai pentru că abia v-au învins de curând. Aici, el a avut dreptate.

— Să mergem să vedem şi oamenii pe care-i conduc eu, propuse Zbyzsko, care se înăbuşea în cort, trebuie să le spun şi lor ca să fie pregătiți.

Şi ieşiră. Afară, se lăsase o noapte noroasă şi întunecată, luminată numai de focurile în jurul cărora stăteau samogițienii.

Capitolul XVII

Pentru Maćko şi pentru Zbyszko care, slujind şi mai înainte sub conducerea lui Witold, văzuseră destui războinici lituanieni şi samogiţieni, priveliştea taberei nu înfăţişa nimic nou; dar cehul se uita curios la ei, gândindu-se în sinea lui la ce să se aştepte în bătălie de la aceşti oameni şi comparându-i cu cavalerii polonezi şi nemţi. Tabăra se afla într-o adâncitură înconjurată de pădure şi mlaştini, aşadar ferită cu totul de un atac prin surprindere, deoarece nici o altă oase n-ar fi izbutit să răzbată prin aceste mlaştini înşelătoare. Până şi întinderea pe care se aflau sălaşele era tot umedă şi noroioasă, dar ei tăiaseră ramuri de pin şi de brad şi le aşternuseră într-un strat atât de gros, că dormeau ca pe un loc uscat. Cneazului Skirwoiłło îi înjghebaseră la repezeală un fel de „numa", adică o colibă lituaniană din pământ şi trunchiuri necioplite, pentru celelalte căpetenii împletiseră din crengi câteva zeci de bordeie, iar luptătorii de rând şedeau în jurul focurilor, sub cerul liber, ferindu-se de schimbările vremii şi de ploi numai cu cojoacele şi pieile pe care le purtau pe pielea goală. În tabără, nu dormea încă nimeni, întrucât oamenii, neavând nimic de făcut după ultima înfrângere, dormeau ziua. Unii şedeau sau stăteau întinşi în jurul bobotăilor de vreascuri şi ramuri de ienupăr, alţii scormoneau în vetrele aproape stinse şi acoperite cu cenuşă din care se răspândea un miros de napi copţi, hrana obişnuită a lituanienilor, şi de carne friptă. Intre focuri, se înălţau grămezi de arme aşezate aproape, ca fiecare să şi-o

găsească repede la nevoie. Hlawa privea cu interes la sulițele cu vârfuri înguste şi lungi, bătute din fier călit, la ghioagele din stejari tineri, țintuite cu cremene şi cuie; la baltagele cu coada scurtă asemănătoare cu baltagele poloneze, de care se slujeau călăreții, şi la cele cu coada lungă, ca la toporişti, cu care luptau pedestraşii. Printre ele se nimereau şi de aramă, moştenite din timpuri străvechi, când fierul era folosit rareori prin aceste părți. Unele paloşe erau într-adevăr de aramă, dar cele mai multe erau din oțel adus din Nowogrod. Cehul lua în mână sulițe, paloşe, baltage, arcuri smolite, înnegrite la foc şi la lumina flăcărilor, le cerceta cât de bine erau făcute. Cai erau mai puțini pe lângă focuri, deoarece hergheliile păşteau în pădurile din apropiere şi pe lunci sub paza herghelegiilor atenți, dar pentru că cei mai de seamă dintre boieri voiau să-şi aibă fugarii la îndemână, erau şi în tabără câteva zeci, pe care robii stăpânilor îi hrăneau din mână. Hlawa rămase mirat de trupurile acestor cai, neobişnuit de mărunți, cu grumazuri puternice şi atât de ciudați, încât cavalerii apuseni le socoteau cu totul alte animale ale pădurii, semănând mai mult cu nişte inorogi decât cu caii adevărați.

— Aici, armăsarii mari, de luptă nu folosesc la nimic, spuse experimentatul Maćko, amintindu-şi de vremurile de altădată când slujise la Witold, pentru că cei mari se scufundă îndată prin mlaştini, pe când cei de aici, mărunți, trec peste tot, aproape ca şi oamenii.

— Dar pe câmpul de luptă, răspunse cehul, cei de pe aici nu țin pasul cu cei nemțeşti.

— Păi, nu-l țin. În schimb, neamțul nu poate scăpa de samogițian şi nu-l poate ajunge, fiindcă ăştia sunt foarte iuți, poate chiar mai iuți decât cei tătărăşti.

— Totuşi, mi se pare ciudat, deoarece prinşii tătari pe care i-am văzut şi pe care i-a adus cavalerul Zych de Zgorzelice, erau mărunți de statură, uşor de purtat de orice cal, față de oamenii mai arătoşi de aici.

Poporul era într-adevăr bine clădit. La lumina focurilor, se vedeau pe sub piei şi cojoace piepturile largi şi brațele puternice. Erau bărbați unul şi unul, subțiri, dar osoşi şi mai înalți decât locuitorii din alte ținuturi lituaniene, deoarece trăiau pe pământuri mai bune şi mai mănoase, unde foametea de care sufereau uneori lituanienii nu se făcea simțită. În schimb, sălbăticia lor o întrecea pe a lituanienilor. La Wilno era curtea marelui prinț. Acolo se adunau din Răsărit şi Apus preoții, veneau soliile, negustătorii străini, aşa că locuitorii oraşului şi din împrejurimi erau mai obişnuiți cu cei de pe alte meleaguri; aici, străinul apărea numai în persoana unui teuton sau a unui cavaler ce ducea în aşezările izolate din pădure focul, robia şi botezul de sânge, aşadar totul era aici mai din topor, mai aspru şi mai apropiat de vremurile străvechi, mai înclinat şi mai îndârjit împotriva noutăților: obiceiurile erau mai vechi, felul de a lupta şi chiar şi eresurile păgâne erau mai statornice, deoarece învățătura Crucii o

aflau nu de la solul blajin al Bunei Vestiri şi apostolul iubitor, ci de la călugărul neamț înarmat şi cu suflet de călău.

Skirwoiłło, cnejii mai de seamă şi boiernaşii erau creştini, întrucât urmaseră pilda lui Jagiełło şi a lui Witold. Ceilalți, chiar luptătorii cei mai simpli şi mai sălbatici, nutreau în piepturile lor simțământul surd că se apropie moartea şi dispariția vechii lumi, a credinței lor de de mult. Şi erau gata să-şi plece capul înaintea Crucii, numai dacă semnul ei nu era purtat de mâinile nemților, pe care le urau. „Noi vrem să ne botezăm, strigau către toți principii şi popoarele, dar să nu uitați că suntem oameni, nu animale pe care puteți să le dăruiți, să le cumpărați şi să le vindeți". În acest timp, când credința veche se stingea, cum se stinge focul pe care nimeni nu mai pune lemne, iar pe cea nouă o refuzau, deoarece era impusă cu forța de nemți, în sufletele lor sporeau pustiul, nelinişştea şi părerea de rău după trecut, şi tristețea adâncă. Cehul, care crescuse de copil în lărmuiala veselă a oştenilor, în mijlocul cântecelor şi al muzicii zgomotoase, vedea pentru prima dată în viață o tabără atât de tăcută şi mohorâtă. Abia unde şi unde, pe lângă focurile mai depărtate ale „numei" lui Skirwoiłło, se auzea ecoul fluierului, al cavalului sau cuvintele unui cântec înăbuşit, pe care îl îngâna „burtinikas". Luptătorii ascultau cu capetele plecate şi cu ochii ațintiți la strălucirile jarului. Unii şedeau pe vine lângă foc cu coatele sprijinite pe genunchi şi fețele ascunse în palme, acoperiți de piei, asemenea unor animale de pradă din pădure. Dar când îşi înălțau capetele la cavalerii care treceau, în lumina flăcărilor se desluşeau chipuri blânde şi ochi albaştri, ce nu mai păreau aspre, de pradă, ci mai degrabă care priveau cum privesc nişte copii trişti şi nedreptățiți. La marginile taberei, zăceau pe muşchi răniții, pe care reuşiseră să-i aducă din ultima bătălie. Vrăjitorii, aşa-zişii „labdarişi" şi „şeitani", murmurau deasupra lor descântece sau le oblojeau rănile cu ierburi vindecătoare, cunoscute numai de ei, în timp ce aceştia zăceau tăcuți, îndurând răbdători durerea şi chinurile. Din adâncurile codrului, dinspre luminişuri şi ochiurile de apă, se auzeau fluierăturile herghelegiilor, când şi când se isca vântul, acoperind tabăra de fum şi umplând pădurea întunecată de zgomote. Dar noaptea îşi vedea de drum, aşa că focurile începură să se înceţoşeze şi să se stingă, iar tăcerea se adânci şi mai mult, crescând impresia de tristețe şi parcă de apăsare.

Zbyszko le porunci oamenilor pe care-i conducea să fie pregătiți; se înțelegea lesne, fiindcă printre ei se afla o mână de Płockieni, după care se întoarse la scutierul său şi-i zise:

— Te-ai uitat destul, acum este timpul să revii în cort.

— M-am uitat, de bună seamă, răspunse scutierul; dar nu prea mă bucur de ceea ce am văzut, întrucât se vede dintr-odată că au fost înfrânți.

— Şi încă de două ori: acum patru zile la castel şi alaltăieri la trecerea apei. Iar acum, Skirwoiłło vrea să se ducă a treia oară acolo, ca să fie respins încă odată.

— Cum adică, el nu pricepe că nu poate izbândi cu asemenea oaste împotriva nemților? Mi-a spus şi cavalerul Maćko, iar acum cred şi eu că astfel de luptători nu pot fi prea grozavi.

— Şi aici greşeşti, pentru că oamenii luptă bine, ca puțini alții pe lume. Dar se bat la grămadă, fără rânduială, iar nemții îşi păstrează formația. Dacă izbutesc să strice rândurile, cel mai adesea samogițienii îi răzbesc pe nemți. Aceştia, însă, o ştiu şi ei, aşa că stau ca un zid.

— Cât despre cucerirea castelelor, ce să mai vorbim, sfârşi cehul.

— Pentru că n-au nici un fel de arme pentru asta, răspunse Zbyszko. Cneazul Witold are, dar până nu va veni la noi, n-o să luăm nici un castel, poate doar dintr-o întâmplare sau prin trădare.

Tot vorbind aşa, ajunseră la cort, înaintea căruia ardea un foc mare aţâţat de slujitori, iar pe el se frigeau hălci de carne. În cort, era răcoare şi umezeală, aşadar cavalerii, împreună cu ei şi Hlawa, se întinseră pe pieile de lângă foc.

După care, potolindu-şi foamea, încercară să doarmă, dar nu reuşiră. Maćko se răsucea de pe o parte pe alta, apoi văzând că Zbyszko şade la foc, îmbrăţişându-şi genunchii cu braţele, îl întrebă:

— Ascultă! De ce l-ai sfătuit să se ducă atât de departe să atace Ragneta, în loc să meargă la Gotterswerder? Ce interes ai?

— Îmi spune ceva în suflet că Danuśka este la Ragneta, iar acolo se feresc mai puțin decât aici.

— N-am avut timp să vorbim, pentru că şi el era trudit, şi tu îți adunai oamenii prin pădure. Acum, însă, spune-mi cum stă treaba: tot mai vrei s-o cauți pe fată?

— Păi, nu e nici o fată ca oricare, este soția mea, răspunse Zbyszko.

Se aşternu tăcerea, căci Maćko înțelegea bine că întrebarea n-avea nici un răspuns. Dacă Danuśka ar fi rămas jupâniță până acum, bătrânul cavaler şi-ar fi îndemnat negreşit nepotul s-o lase în plata Domnului, dar odată legată prin sfânta cununie, căutarea ei devenea o simplă datorie şi Maćko nici nu l-ar mai fi întrebat, dacă, nefiind de față nici la cununie, nici la nuntă, n-ar fi socotit-o întotdeauna drept o fată obişnuită.

— Mă rog! rosti după o vreme. Dar în aceste două zile, când am avut timp, te-am întrebat şi mi-ai spus că nu ştii nimic.

— Pentru că nu ştiu nimic, afară de aceea că mânia lui Dumnezeu s-a abătut asupra mea.

Deodată Hlawa se ridică în capul oaselor pe pielea de urs şi ciulindu-şi urechile, începu să asculte mai atent.

Iar Maćko zise:

— Până nu te toropeşte somnul, spune-mi ce-ai văzut, ce ai făcut şi ce s-a mai întâmplat la Malborg?

Zbyszko îşi dădu la o parte părul care, netuns de mult pe frunte, îi cădea peste sprâncene, rămase tăcut o clipă, după care începu să povestească:

— Unde nu dă Dumnezeu să ştiu şi despre Danuśka mea cât ştiu despre Malborg. Domnia Ta mă întrebi ce-am văzut? Am văzut puterea nemărginită a ordinului teuton, ajutat de toți regii şi de toate popoarele, cu care nu ştiu dacă cineva de pe lume se poate măsura. Am văzut un castel cum poate n-are nici împăratul Romei. Am văzut comori de necuprins, am văzut armuri, am văzut furnicarul de călugări înarmați, cavaleri şi oşteni, şi relicve ca la Sfântul Părinte de la Roma şi îți spun că mi se înfiora sufletul când mă întrebam: cine se poate ridica împotriva lor? cine-i poate birui? cine li se poate împotrivi? pe cine n-ar putea înfrânge puterea lor?

— Pe noi! fir-ar să fie mama lor! strigă Hlawa, nemaiputându-se stăpâni.

Lui Maćko i se părură ciudate şi vorbele lui Zbyszko, aşa că, deşi voia să cunoască toate isprăvile tânărului, îl opri şi-l întrebă.

— Ai uitat de Wilno? Păi, de puține ori ne-am izbit cu ei pavăză în pavăză şi cap în cap? Ai pierdut din vedere cât de greu le era să lupte cu noi şi cum se plângeau de tăria noastră: că n-avuseseră când să-şi asude caii şi să încrucişeze sulițele, aşa că fuseseră siliți să strângă beregata potrivnicului, sau s-o dea pe a lor! Au fost acolo şi oaspeți străini care ne-au provocat şi toți au plecat cu ruşine. De ce te-ai moleşit aşa?

— Nu m-am moleşit, pentru că şi la Malborg am luptat, unde au loc şi întreceri călare cu sulița. Domnia Ta, însă, nu le cunoşti întreaga putere.

Bătrânul se înfurie.

— Dar tu cunoşti toată puterea polonă? Ai văzut toate steagurile laolaltă? Nu le-ai văzut. Puterea lor se întemeiază pe nedreptatea oamenilor şi pe trădare, fiindcă acolo nici o palmă de pământ n-a fost a lor. I-au primit prinții noştri, cum primeşti săracul în casă, şi i-au încărcat de daruri, iar ei, crescând în putere, au muşcat mâna care i-a hrănit, ca nişte câini neruşinați şi turbați. Au pus mâna pe pământ, ne-au luat oraşele prin trădare şi asta-i toată puterea lor! Dar chiar dacă toți regii din lume le-ar veni în ajutor, va sosi şi ziua judecății şi a răzbunării.

— De vreme ce Domnia Ta mi-ai poruncit să vorbesc despre ce-am văzut, iar acum te superi, mai bine tac, spuse Zbyszko.

Maćko răsuflă mânios un răstimp, se linişti repede şi zise:

— Parcă numai o dată se întâmplă aşa? În pădure, vezi câte un brad uriaş, asemenea unui turn grozav, şi crezi că va sta aşa veacuri întregi, dar ajunge să-l ciocăneşti cu muchia baltagului, ca să auzi că sună a gol şi-i scorburos pe dinăuntru. Aşa şi puterea teutonilor! Eu, însă, ți-am spus să-mi vorbeşti despre tine, ce-ai văzut şi ce-ai făcut tu. Zici că ai luptat cu sulița.

— Am luptat. La început, cei de acolo m-au privit cu trufie, fiindcă aflaseră că mă bătusem cu Rotgier. Poate că mi s-ar fi întâmplat ceva neplăcut, dar venisem cu scrisoare de la prinț, şi cavalerul de Lorche, pe care ei îl respectă, m-a apărat de răutatea lor. Au urmat, însă, ospețe şi întreceri în arenă, în care Domnul Isus m-a ajutat. Ai auzit şi Domnia Ta că

Ulryk, fratele maestrului, m-a îndrăgit şi mi-a dat înscris chiar de la maestru, ca să mi-o dea pe Danuśka?

— Mi-au spus oamenii, zise Maćko, că i s-a rupt chinga de la şa, iar tu, văzând aceasta, nu l-ai mai atacat.

— Întocmai, am ridicat sulița şi el m-a îndrăgit de atunci. Ei, drăguliță Doamne! mi-au dat scrisori grozave, cu care puteam să merg şi să caut de la un castel la altul. Eram sigur că supărarea şi necazurile mele au luat sfârşit, iar acum, uite că stau aici, în aceste locuri sălbatice, întristat şi supărat, fără să ştiu ce să fac; pe zi ce trece îmi este tot mai rău, tot mai tare mă usucă dorul...

Aici, tăcu o clipă, după care aruncă o aşchie cu toată puterea în foc, de se înălță un snop de scântei din cărbuni aprinşi, şi continuă:

— Fiindcă dacă biata de ea geme în vreun castel şi se gândeşte că am uitat-o, să mă lovească moartea!

Se vede că în el se adunaseră atâta nerăbdare şi durere, că începu din nou să arunce vreascuri pe foc, împins parcă de o mânie oarbă, iar ei rămaseră mirați, căci nu presupuneau că o iubea atât de mult pe Danuśka.

— Stăpâneşte-te! îl dojeni Maćko. Mai bine spune cum a fost cu scrisorile de liberă trecere! Comturii n-au vrut să îndeplinească poruncile maestrului?

— Înfrânează-te, stăpâne, interveni şi cehul. Poate că Dumnezeu o să te mângâie în curând.

Lui Zbyszko îi dădură lacrimile, dar se linişti puțin şi spuse:

— Mişeii au deschis castelele şi temnițele. Am fost peste tot, am căutat! Până când a izbucnit războiul acesta, şi la Gierdawy, primarul von Heideck mi-a spus că legile războiului sunt altele, iar scrisorile date în timp de pace, nu mai înseamnă nimic. L-am chemat îndată la duel, dar nu s-a înfățişat şi a poruncit să mă izgonească de la castel.

— Şi la celelalte? întrebă Maćko.

— Pretutindeni a fost la fel. La Króewiec, comturul, care este mai mare peste primarul din Gierdawy, n-a vrut nici măcar să citească scrisoarea maestrului, spunând că războiul e război şi mi-a poruncit, dacă vreau să-mi păstrez capul, să plec. Am întrebat şi prin alte părți, dar peste tot s-a întâmplat la fel.

— Abia acum înțeleg, rosti bătrânul cavaler. Văzând că nu izbuteşti nimic, ai preferat să vii aici, unde cel puțin poți să te răzbuni.

— Aşa este, încuviință Zbyszko. M-am mai gândit şi că o să iau ostatici şi poate că o să cucerim şi câteva castele; dar ei nu se pricep să cucerească fortărețe.

— Ehei, o să vină cneazul Witold şi o să fie altfel.

— Să-l aducă Dumnezeu!

— O să-l aducă. La curtea din Mazowsze, am auzit că vine şi poate că îl va însoți şi regele cu întreaga oştire polonă.

Îi întrerupse, însă, sosirea lui Skirwołło, care se ivi pe neaşteptate din întuneric şi zise:

— Pornim la drum.

Auzind acestea, cavalerii săriră în picioare, iar Skirwołło îşi apropie de feţele lor capul lui uriaş şi le şopti:

— Sunt noutăţi: vin întăriri la Nowe Kowno. Doi cavaleri îi conduc pe oşteni, vitele şi proviziile. O să-i luăm prin surprindere.

— Atunci, o să trecem Niemenul? întrebă Zbyszko.

— Da, ştiu unde-i vadul.

— Cei de la castel ştiu de întăriri?

— Ştiu şi le ies în întâmpinare, dar pe ei îi veţi ataca Domniile Voastre.

Şi începu să le explice, unde să-i aştepte, în aşa fel, încât să-i lovească pe neaşteptate pe cei ce se grăbesc să iasă din castel. Îşi dorea să dea amândouă bătăliile în acelaşi timp şi să răzbune ultimele înfrângeri, lucru care putea să izbândească şi pentru că, după biruinţa proaspătă, vrăjmaşul se simţea în siguranţă. Aşadar, le arătă locul şi timpul în care aveau să ajungă acolo, lăsând restul în seama vitejiei şi îndemânării lor. Iar ei se bucurară în inimile lor, deoarece îşi dădură seama numaidecât că le vorbeşte un războinic cu experienţă şi pricepere. După ce sfârşi, le porunci să vină după el şi se întoarse la „numa" lui, unde îl aşteptau cnejii şi sotnicii[4] boiernaşilor. Acolo repetă poruncile, mai adăugă şi altele noi şi, în sfârşit, ducând fluierul sculptat din os de lup la gură, scoase un fluierat sonor şi ascuţit, care se auzi de la un capă la altul al taberei.

La auzul lui, se iscă vânzoleală în jurul focurilor stinse; ici şi colo începură să scapere scântei, apoi străluciră flăcăruile care creşteau şi se înmulţeau cu fiecare clipă, iar la lumina lor se vedeau siluetele sălbatice ale luptătorilor care se adunau în jurul grămezilor de arme. Pădurea se înfioră şi se trezi. În curând, din adâncuri începură să răzbată chemările herghelegiilor care mânau tabunul cailor spre tabără.

4 Căpetenie peste o sută de oameni.

Capitolul XVIII

Ajunseră în revărsatul zorilor la Niewiaża şi o trecură: care călare, care ținându-se de coada calului, care pe maldăre de răchită. Totul se petrecu atât de repede, încât Maćko, Zbyszko, Hlawa şi aceia dintre mazurieni care veniseră voluntari, se mirară de îndemânarea acestor oameni şi abia cum înțeleseră de ce nici pădurile, nici mlaştinile şi nici râurile nu erau în stare să oprească expedițiile lituanienilor. Când ieşiră din apă, nici unul nu-şi scoase hainele, nu-şi lepădară cojoacele şi blănurile de lup, uscându-le întinse pe spinare la soare, încât fumegau ca nişte smolării, şi după o odihnă scurtă, porniră în marş forțat spre miazănoapte. Seara târziu ajunseră la Niemen. Trecerea lui, ca aceea a unui râu mai mare, pe deasupra şi umflat de apele primăverii, nu fu uşoară. Vadul pe care-l ştia Skirwoiłło se preschimbase pe alocuri într-o baltă şi caii fură nevoiți să înoate mai mult decât un sfert de stadie. Doi oameni fură aduşi de sforul apei până lângă Zbyszko şi ceh, care încercară în zadar să-i scape, fiindcă din cauza întunericului şi a apei învolburate, îi pierdură din ochi, iar ei nu îndrăzniră să strige după ajutor, deoarece căpetenia le poruncise dinainte să nu facă zgomot. Cu toate acestea, toți ceilalți ajunseră cu bine pe malul celălalt, unde aşteptară fără foc până dimineața.

La prima rază de lumină, oastea se împărți în două. Cu o parte, Skirwoiłło porni în întâmpinarea cavalerilor care conduceau întăririle pentru Gotteswerder, iar pe a doua Zbyszko o călăuzi înapoi spre insulă, ca să-i ia prin surprindere pe apărătorii castelului care voiau să le iasă înainte

celorlalți. Sus, ziua era luminoasă şi senină, dar jos, pădurea, luminişurile şi ochiurile de apă erau acoperite de o abureală deasă, alburie, care ascundea depărtările. Era o împrejurare prielnică pentru Zbyszko şi oamenii lui, întrucât nemții care veneau dinspre castel nu puteau să-i vadă de departe şi să se retragă la timp, ca să evite bătălia. Tânărul cavaler era foarte bucuros de aceasta şi-i spuse lui Maćko, care călărea lângă el:

— Înainte de a ne vedea în ceața asta, o să ne izbim unii de ceilalți. Să dea Dumnezeu s-o țină aşa cel puțin până la amiază.

Spunând acestea, se repezi înainte, ca să le împartă poruncile de trebuință sotnicilor care mergeau în frunte, dar se întoarse repede şi zise:

— În scurt timp, o să dăm peste drumul care duce de la punctul de trecere din fața insulei spre mijlocul ținutului. Acolo, o să ne ascundem în desiş şi o să-i aşteptăm.

— De unde ştii de drum? întrebă Maćko.

— De la țăranii de aici, vreo cincisprezece, pe care-i am printre oamenii mei. Ei o să ne călăuzească peste tot.

— Şi cât de departe de castel şi de insulă îi vom ataca?

— La o milă.

— Asta-i bine, fiindcă dacă ar fi mai aproape, ar putea să le repeadă oşteni în ajutor, pe când aşa, nu numai că n-o să ajungă, dar nici măcar n-o să audă nimic.

— Păi, m-am gândit şi eu la asta.

— Dacă te-ai gândit la asta, gândeşte-te şi la cealaltă: dacă țăranii îți sunt credincioşi, trimite vreo doi, trei înainte şi care-i vede cel dintâi pe nemți, să ne dea numaidecât de ştire că vin.

— Am făcut-o şi pe asta!

— Atunci, am să-ți mai spun ceva. Porunceşte la vreo sută sau două sute de oameni să nu se arunce în luptă de la început şi să le taie calea dinspre insulă.

— E grozav! răspunse Zbyszko, dar şi această poruncă a fost dată. Nemții o să cadă ca într-o capcană sau ca într-un şanț.

Auzind aceasta, Maćko îşi privi nepotul cu bunăvoință, fiindcă era foarte bucuros că Zbyszko, deşi atât de tânăr, se pricepea atât de bine la război, aşa că zâmbi şi mormăi:

— Sângele nostru nu se dezminte!

Dar scutierul Hlawa se bucura în inima lui mai abitir decât Maćko, căci pentru el nu era o plăcere mai mare ca bătălia.

— Nu ştiu, zise, cum se vor lupta oamenii noştri, dar merg fără zgomot, disciplinați şi se vede că au chef să se bată. Dacă Skirwoiłło a plănuit bine, n-ar mai trebui să scape picior de om viu de la cotitură.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să scape prea puțini, răspunse Zbyszko. Dar am dat poruncă să ia cât mai mulți prinşi, iar dacă se va nimeri printre ei şi un cavaler sau un frate călugăr, să-l lase neapărat în viață.

— La ce bun, stăpâne? întrebă cehul.

Iar Zbyszko răspunse:

— Aveți grijă şi voi să fie aşa. Cavalerul, dacă este oaspete, colindă oraşele şi castelele, vede o mulțime de oameni şi aude o groază de lucruri, iar dacă-i călugăr, şi mai multe. Iar eu tocmai de asta am venit aici, ca să prind vreun ostatic de vază şi să-l dau la schimb. E singura cale care mi-a mai rămas... dacă a mai rămas vreuna.

Cu aceste cuvinte, dădu pinteni calului şi iarăşi ajunse în fruntea convoiului să dea ultimele porunci şi totodată să scape de gândurile rele, pentru care nu mai avea vreme, deoarece locul ales pentru capcană nu mai era prea departe.

— De ce crede tânărul stăpân că soția lui mai trăieşte şi se află prin părțile astea? întrebă cehul.

— Pentru că dacă Zygfryd n-a omorât-o din prima pornire la Szczytno, răspunse Maćko, are dreptate să creadă că este vie. Iar dacă ar fi omorât-o, preotul, de la Szczytno nu ne-ar fi povestit asemenea lucruri, pe care le-a auzit şi Zbyszko. Grea treabă chiar şi pentru cel mai mare sadic să ridice mâna la o femeie fără apărare sau la un copil nevinovat.

— Grea, dar nu pentru un teuton. Păi, copiii prințului Witold?

— E drept că ei au inimă de lup, dar şi asta e adevărat că la Szczytno el n-a ucis-o şi a plecat în aceste locuri, ascunzând-o şi pe ea în vreunul din castele.

— Ehei, dacă am reuşi să punem mâna pe insulă şi pe castelul acesta!

— Uită-te şi tu la oamenii ăştia, îl îndemnă Maćko.

— Sigur, aşa este, dar eu am un gând pe care o să i-l spun şi tânărului stăpân.

— De-ai avea şi zece, numai cu sulițele n-ai să dărâmi zidurile.

Spunând acestea, Maćko arătă la şirurile de sulițe cu care erau înarmați cei mai mulți luptători, după care întrebă:

— Ai mai văzut vreodată asemenea oaste?

De bună seamă, cehul nu mai văzuse. În fața lui înainta grupul strâns al războinicilor în neorânduială, fiindcă în pădure şi printre tufişuri era greu să păstrezi rândurile. De altminteri, pedestraşii erau amestecați cu călăreții şi ca să țină pasul cu caii, se agățau de coame, de şei şi de cozile lor. Aveau grumazurile acoperite cu piei de lup, de râs şi de urs, iar pe cap se înălțau ba colți de mistreți, ba coarne de cerbi, ba urechi păroase, astfel că dacă n-ai fi fost armele care se vedeau deasupra lor, arcurile neunse cu smoală şi tolbele cu săgeți pe spinare, celor care priveau din spate ar fi putut să li se pară, mai ales în ceață, că toate aceste grupuri de sălbăticiuni ale pădurii porniseră din bungetele neumblate şi se îndreptau undeva la nimereală gonite de pofta de sânge şi de foame. Era ceva înfricoşător în asta şi în acelaşi timp atât de neobişnuit, ca şi când ar fi privit la aşa-zisul „gomon", în timpul căruia, cum crede prostimea, se ridică şi pornesc care încotro animalele şi chiar pietrele şi tufişurile.

De aceea, la această privelişte, unul dintre şlahticii din Łękawica, care veniseră cu cehul, se apropie de el, îşi făcu semnul crucii şi zise:

— În numele Tatălui şi al Fiului! Parcă mergem cu o haită de lupi adevărați, nu cu oameni.

Iar Hlawa, deşi vedea pentru prima dată o astfel de oaste, răspunse ca un om cu experiență care le ştie pe toate şi nu se mai miră de nimic:

— Lupii umblă iarna în haite, dar fiarele de teutoni atacă şi primăvara.

Era într-adevăr primăvară, luna mai! Alunişul care căptuşea pădurea se acoperise de verdeață. Din muşchiul pufos şi moale pe care călcau fără zgomot picioarele luptătorilor, răsăreau dediței vineții şi oițe albe, tufele fragede şi ferigile dantelate. Udați de ploi bogate, copacii miroseau a coajă umedă, iar pământul împrăştia miros de ace de brad şi de putregai. Soarele făcea ape-ape în culorile curcubeului în picăturile agățate de frunze, iar păsăretul ciripea deasupra cu înfocare.

Ei mergeau din ce în ce mai repede, deoarece Zbyszko îi grăbea. După o clipă, veni din nou în spatele convoiului, unde se aflau Maćko, cehul şi voluntarii mazurieni. Speranța unei încăierări în toată regula îl înviorase vizibil, pentru că pe față nu i se mai răsfrângea îngrijorarea obişnuită şi ochii îi străluceau ca mai demult.

— Haideți! le strigă. Acum, se cuvine să mergem în frunte, nu în urma tuturor.

Şi-i conduse înaintea detaşamentului.

— Auziți, adăugă, s-ar putea să-i surprindem nepregătiți pe nemți, dar dacă bănuiesc ceva şi izbutesc să se aşeze în formație, o să-i atacăm noi mai întâi, fiindcă avem platoşe şi paloşe mai bune!

— Aşa vom şi proceda! încuviință Maćko.

Ceilalți se aşezară mai bine în şa, ca şi când ar fi trebuit să lovească numaidecât. Ici şi acolo, câte unul trăgea aer în piept şi încerca dacă spada îi iese uşor din teacă.

Zbyszko le mai repetă o dată că dacă printre oşteni sunt şi cavaleri sau frați în mantii albe peste armuri, să nu-i ucidă, ci să-i ia ostatici, după care se duse iarăşi la călăuze şi opri detaşamentul.

Ajunseră la drumul care pornea de la cheiul din fața insulei spre lăuntrul ținutului. La drept vorbind, nu era încă un drum adevărat, ci mai degrabă un şleau croit nu de mult prin pădure ca oştenii şi carele de povară să poată merge pe el. De amândouă părțile, se înălțau copaci bătrâni, printre care fuseseră aşezate pe margini în stive trunchiurile tăiate pentru deschiderea drumului. Tufele de alun erau unde şi unde atât de dese, încât nu se mai vedea nimic în adâncul pădurii. Zbyszko alese un loc potrivit la o cotitură, astfel că cei care soseau, neputând să-i vadă de departe, să nu mai aibă timp să se retragă la vreme sau să se aşeze în formație de luptă. Acolo, ocupă amândouă laturile şleaului şi porunci să se aştepte vrăjmaşul.

Obişnuiți cu pădurea şi cu modul de a lupta printre copaci, samogițienii se tupilară atât de bine în spatele trunchiurilor şi ale buturugilor, după

tufişurile de alun şi lăstărişul de brad, încât parcă-i înghiţise pământul. Oamenii nu vorbeau, caii nu sforăiau. Din când în când, la cercul oştenilor ascunşi ajungeau vietăţile mai mici sau mai mari ale pădurii, care abia când dădeau peste ei, o rupeau la fugă într-o latură. La răstimpuri, se iscau adieri uşoare şi umpleau pădurea de foşnete solemne şi grave, care conteneau repede, iar atunci se mai auzeau doar cântecul îndepărtat al cucului şi răpăitul ciocănitorilor.

Samogiţienii ascultau cu bucurie aceste ecouri, deoarece îndeosebi ciocănitoarea era pentru ei un semn bun. Pădurea era plină de aceste păsări şi ciocănitul răsuna din toate părţile, îndârjit şi des, parcă semănând cu munca oamenilor. Ca şi când toate şi-ar fi avut fierăriile acolo şi s-ar fi apucat dis-de-dimineaţă de truda lor înflăcărată. Maćko şi mazurienii aveau impresia că ascultă dulgherii bătând căpriorii la acoperişul unei case noi şi îşi aduceau aminte de locurile natale.

Dar timpul se scurgea şi se alungea şi deocamdată nu se auzea nimic afară de foşnetul pădurii şi ciripitul păsărelelor. Ceaţa care stăruia jos se Tări, soarele se ridicase bine şi începuse să pripească, iar ei continuau să stea întinşi. Într-un târziu, Hlawa, căruia i se urâse cu aşteptarea şi tăcerea, se apropie de urechea lui Zbyszko şi începu să-i şoptească:

— Stăpâne... Dacă dă Dumnezeu şi nu scapă nici unul din feciorii ăştia de câini, n-am putea oare să ne furişăm noaptea la castel, să trecem apa şi să-l luăm prin surprindere?

— Păi, tu crezi că acolo nu sunt luntrii care să-i prevină?

— Au şi o să-i prevină, şopti cehul, dar prinşii o să ne spună parola cu cuţitul la gât, ba, o să strige chiar ei pe limba lor. Numai să ajungem pe insulă, că ea apără castelul...

Aici, se întrerupse, fiindcă Zbyszko îi puse deodată degetul pe buze; dinspre şleau ajunse până la ei croncănitul unui corb.

— Tăcere! îi porunci, acesta-i un semnal!

Într-adevăr, după cât ai spune două rugăciuni, pe şleau apăru un samogiţian pe un cal păros, ale cărui copite erau învelite în blană de oaie, astfel ca să nu se audă tropotul şi să nu lase urme în noroi.

În timp ce se apropia, se uita atent în amândouă părţile şi deodată, auzind dintr-un tufiş răspunsul la croncănitul corbului, se făcu nevăzut în pădure, iar după o clipă se afla lângă Zbyszko.

— Vin!... Îi spuse.

Capitolul XIX

Zbyszko se apucă să-l întrebe în grabă, cum vin, câți călăreți sunt, câți oşteni pedestraşi şi înainte de toate, cât de departe se găsesc. Din răspunsul samogițianului, află că detaşamentul nu depăşea o sută cincizeci de luptători, dintre aceştia cincizeci de călăreți sub conducerea nu a unui frate teuton, ci a unui cavaler laic, că sunt rânduiți în formație, aducând cu ei care încărcate cu roți de rezervă, că înaintea lor, la depărtare de două aruncături de săgeată, vine „straja" alcătuită din opt oameni, care coboară adesea de pe şleau şi cercetează pădurea şi tufişurile, în sfârşit, că se găsesc la un sfert de milă.

Zbyszko nu prea era bucuros că înaintează în formație. Ştia din experiență cât de greu este în acest caz să rupi rândurile nemților şi cum se pricepe o astfel de „grupă" să se apere retrăgându-se şi să muşte asemenea unui vier mistreț, înconjurat de câini. În schimb, îl bucură vestea că sunt destul de aproape, la un sfert de milă, întrucât înțelese din aceasta că oamenii pe care-i trimisese înainte, se aflau în spatele nemților şi în caz că-i vor învinge, nu vor lăsa să le scape nici picior de om viu. Cât despre ceata dinaintea nemților, nu se arătă prea îngrijorat din cauza ei, întrucât aşteptându-se să fie aşa, le poruncise samogițienilor fie să lase straja să treacă în linişte, fie, dacă voiau să cerceteze locurile, să-i vâneze fără zgomot până la unul.

Porunca din urmă se dovedi de prisos. Ceata ajunse în curând în dreptul lor. Ascunşi în spatele tufişurilor, samogițienii mai apropiați de şleau îi

văzură foarte bine pe oşteni cum se opresc la cotitură şi se sfătuiesc între ei. Mai-marele lor, un neamţ voinic cu barba roşcată, făcându-le semn să tacă, începu să asculte. O vreme, îl văzură că stă în cumpănă, dacă să intre sau nu în pădure, în sfârşit, auzind doar ciocănitorile, se vede că se gândi că păsările n-ar fi trudit cu atâta râvnă dacă s-ar fi ascuns cineva prin pădure, aşa că dădu din mână şi îşi conduse oamenii mai departe.

Zbyszko aşteptă până când dispărură la următoarea cotitură, apoi se apropie cu grijă până la drum în fruntea bărbaţilor mai greu înarmaţi. Printre aceştia erau Maćko, cehul, cei doi şlahtici din tşkawica, trei cavaleri tineri de lângă Ciechanów şi zece-cincisprezece boieri samogiţieni mai bine înarmaţi. Cum nu mai era nevoie să stea ascunşi, Zbyszko voia ca îndată ce vor apărea nemţii, să înainteze până la mijlocul şleaului, să se repeadă asupra lor, să-i lovească şi să-i împrăştie. Dacă-i izbutea această încercare şi lupta s-ar fi transformat într-o mulţime de încăierări om cu om, putea fi sigur că samogiţienii se vor descurcau nu prea greu cu nemţii.

Şi se lăsă din nou o clipă de tăcere tulburată doar de murmurul obişnuit al pădurii. Curând, la urechile războinicilor ajunseră dinspre partea de răsărit a drumului şi glasurile oamenilor. La început, amestecate şi destul de îndepărtate, deveneau treptat tot mai apropiate şi mai clare.

Atunci, Zbyszko îşi conduse detaşamentul la mijlocul şleaului şi-l aşeză în formă de clin. El însuşi se afla în frunte, avându-i imediat în spatele lui pe Maćko şi pe ceh. În rândul următor erau trei oameni, în cel următor patru... Erau cu toţii bine înarmaţi: le lipseau într-adevăr „copacii" puternici, adică suliţele cavalerilor, care ar fi fost doar o piedică în pădure; în schimb, aveau în mâini sulițe samogiţiene scurte şi mai uşoare pentru prima izbire, şi paloşele şi baltagele la şei pentru lupta la înghesuială.

Hlawa îşi ciuli atent urechile, apoi îi şopti lui Maćko:

— Cântă, mama lor de mişei!

— Mi se pare ciudat că acolo pădurea se închide înaintea noastră şi ei nu se văd de aici, răspunse Maćko.

La acestea, Zbyszko care socotea că nu mai trebuie să se ascundă sau să nu vorbească, se întoarse spre ei şi spuse:

— Pentru că drumul urmează cursul pârâului şi de aceea coteşte adesea. O să ne vedem pe neaşteptate, iar asta-i chiar mai bine.

— Dar ştiu că sunt tare veseli! repetă cehul.

Într-adevăr, nemţii cântau un cântec care nu era prea cuvios, ceea ce se putea ghici şi după melodie. Ascultând cu atenţie, se putea desluşi că nu cântau decât câţiva oameni şi ceilalţi repetau numai un singur cuvânt, ce răsuna ca tunetul în toată pădurea.

Şi mergeau aşa cu toţii la moarte, veseli şi plini de viaţă.

— O să-i vedem îndată, rosti Maćko.

Şi faţa i se alungi deodată şi căpătă o expresie de lup, deoarece sufletul îi era aspru şi îndârjit, iar afară de asta încă nu plătise până acum pentru

săgeata care-l nimerise dintr-o arbaletă, atunci când se dusese la maestru pentru a-l scăpa pe Zbyszko.

Aşadar, acum începu să-i clocotească sângele prin vene, iar dorința de răzbunare îi inundă inima.

„Nu-i va fi prea bine celui care se va încleşta cel dintâi cu el", se gândi Hlawa, trăgând cu coada ochiului spre bătrânul cavaler.

În acest timp, o adiere aduse cu ea strigătul pe care-l repetau toți în cor: „*Tandaradei! tandaradei!*" şi cehul auzi numaidecât cuvintele unui cântec pe care-l ştia şi el:

Bi den rõsen er wol mac
tandaradei!
merken wa mir'z houbet lac...[5]

Cântecul se opri deodată, pentru că pe amândouă părțile drumului se auzi un croncănit gălăgios şi puternic, de parcă în acest colț de pădure se ținea o adunare a corbilor. Nemții fură uimiți că erau atât de mulți şi toți se auzeau de jos de pe pământ. Primul şir de oşteni tocmai se ivi la cotitură şi încremeni la vederea călăreților necunoscuți care se aflau înaintea lor.

În aceeaşi clipă, Zbyszko se aplecă în şa, îşi îmboldi calul cu pintenii şi porni înainte:

— Pe ei!

Îl urmară şi ceilalți. Din amândouă părțile pădurii, răsună strigătul înfricoşător al luptătorilor samogițieni. Vreo două sute de paşi îi mai despărțeau pe oamenii lui Zbyszko de nemții care îndreptară cât ai bate din palme o pădure de sulițe spre călăreți, în vreme ce rândurile celelalte se întoarseră tot atât de repede cu fața către cele două laturi ale şleaului, ca să se apere de năvala celor din pădure. Cavalerii polonezi le-ar fi admirat îndemânarea şi disciplina dacă ar fi avut timp şi dacă telegarii nu i-ar fi purtat cu iuțeala fulgerului spre vârfurile strălucitoare îndreptate către ei.

Printr-o împrejurare prielnică pentru Zbyszko, călărimea nemților se găsea în spatele oştenilor, însoțind carele. Pornise şi ea numaidecât în ajutorul pedestrimii, dar n-avea nici cum să treacă prin ea şi nici s-o ocolească şi s-o ferească de prima năvală. Pe de altă parte, o înconjură un furnicar de samogițieni care începură să iasă din desişuri ca un roi de viespi otrăvite, când drumețul neatent îi loveşte cuibul. Zbyszko năvăli odată cu oamenii lui asupra pedestrimii.

Dar fără izbândă fiindcă aceştia, proptind cozile sulițelor grele şi ale halebardelor în pământ, le țină deopotrivă şi cu atâta putere, încât mărunții cai samogițieni nu fură în stare să spargă rândurile. Calul lui Maćko, tăiat de o halebardă la genunchi, se ridică pe picioarele din spate, apoi se prăbuşi cu botul în pământ. O clipă, moartea îl amenință pe bătrânul cavaler, dar el, hârşit cu orice situație în luptă şi cu multă experiență, scoase picioarele din scări, înşfăcă cu mâna-i puternică vârful

5 „Fuge-n zbor ca pasărea tandaradei
piept de fier ca nimenea" (lb. germ.).

lăncii nemțeşti, care în loc să se înfigă în pieptul lui, îi sluji de astă dată doar ca sprijin, se repezi între cai şi scoțând paloşul, începu să izbească în sulițe şi halebarde asemenea şoimului care dă buzna peste stolul cocorilor cu ciocul lung.

Zbyszko, când calul strunit cu putere se opri din avânt, aproape aşezându-se pe picioarele dinapoi, se rezemă în sulița-i scurtă care se frânse, aşa că începu şi el să mânuiască paloşul. Cehul care se încredea înainte de toate în topor, îl zvârli într-o grămadă de nemți şi pentru o clipă rămase fără armă. Unul dintre şlahticii din Łękawica îşi pierdu viața, iar celălalt, când îl văzu căzând, îl cuprinse turbarea, astfel că începu să urle ca un lup şi ridicându-şi calul însângerat în două picioare, se repezi orbeşte în îmbulzeală. Boiernaşii samogițieni îşi roteau săbiile printre vârfurile şi cozile sulițelor de după care se ițeau fețele oştenilor nemți, ce răsfrângeau parcă admirația şi totodată îndârjirea. Dar se întâmplă că rândurile nu se stricară. Samogițienii care atacaseră din amândouă părțile, se desprinseră şi ei de nemți ca de un arici. Reveniră într-adevăr fără întârziere cu şi mai multă înflăcărare, dar tot nu-i răzbiră.

Unii se cățărară într-o clipită în copacii de lângă drum şi începură să tragă cu arcurile în mijlocul oştenilor, a căror căpetenie, când îi văzu, porunci să se retragă spre călărimea lor. Arcaşii nemți începură şi ei să tragă cu arbaletele, aşa că la răstimpuri câte unul dintre samogițienii ascunşi printre ramuri cădea ca un con de brad la pământ şi murind, scormonea muşchiul cu degetele sau se zbătea ca un peşte pe uscat. Înconjurați din toate părțile, nemții nu puteau de bună seamă să se gândească la victorie, văzând, însă, foloasele apărării, crezură că măcar o mână dintre ei va izbuti să scape din măcel şi să ajungă din nou la râu.

Nici unul nu se gândea să se predea, căci ei înşişi necruțându-şi prinşii, ştiau că nu se puteau aştepta la milă din partea poporului răzvrătit şi adus la deznădejde. Se retrăgeau deci în tăcere: om lângă om, umăr lângă umăr, aci ridicând, aci coborând lăncile şi halebardele, tăind, împungând, trăgând cu arbaletele, pe cât le îngăduia vânzoleala luptei, şi apropiindu-se mereu de călărimea lor care se încleştase pe viață şi pe moarte cu alte grupuri de vrăjmaşi.

Deodată, se petrecu ceva neaşteptat care hotărî soarta bătăliei înverşunate. Şlahticul acela din Łękawica, care-şi pierduse mințile după ce-i murise fratele, se aplecă fără să coboare de pe cal şi ridică trupul fără viață de pe jos, vrând se vede să nu fie strivit de copite şi să-l ducă deocamdată într-un loc mai liniştit, ca să-l găsească mai uşor după luptă. Dar în aceeaşi clipă, un nou val de turbare îi năvăli în creier, răvăşindu-i mințile cu totul; fiindcă în loc să iasă din drum, se aruncă asupra oştenilor duşmani şi zvârli trupul în vârfurile lăncilor care, înfigându-se în pieptul, burta şi şoldurile lui, se aplecară sub greutate şi înainte ca nemții să le scoată, nebunul se prăvăli cu cal cu tot în locul rămas neapărat, răsturnând oamenii ca o furtună.

Într-o clipită, zeci de mâini se întinseră spre el, zeci de lănci îi străpunseră un şold al calului, dar acum rândurile se amestecară şi înainte de a le reface, se repezi pe urma lui unul dintre şlahticii samogiţieni, care se găsea mai aproape, după el Zbyszko, însoţit de ceh şi învălmăşeala sporea cu fiecare clipă. Ceilalţi şlahtici înşfăcară şi ei trupurile celor căzuţi şi începură să le arunce în vârfurile sulițelor; din laturi atacară iarăşi samogiţienii. Întreaga formaţie se clătină, cutremurându-se ca o casă căreia-i crapă pereţii, se despică asemenea unui copac spart de pana nemiloasă şi în cele din urmă cedă.

Lupta se schimbă într-o clipă în măcel. Lăncile lungi ale nemţilor şi halebardele nu mai erau de nici un folos în îmbulzeală. În schimb, spadele călăreţilor scrâşneau pe tidve şi grumazuri. Caii pătrundeau în buluceala omenească, răsturnând şi călcând în picioare oştenii fără noroc. Călăreţilor le era mai uşor să izbească de sus, aşa că tăiau fără încetare şi odihnă. Din laturile drumului apăreau alte şi alte cete de oameni sălbatici, purtând blănuri de lup, şi lacomi de sânge. Urletele lor acopereau glasurile care implorau milă şi gemetele muribunzilor. Învinşii aruncau armele; câte unii încercau să se furişeze în pădure; alţii se prefăceau morţi şi se prăbuşeau; unii stăteau drepţi, cu feţele albe ca zăpada şi ochii mijiţi, alţii se rugau; unul, căruia i se rătăcise mintea de spaimă, începu să cânte din fluier, zâmbind şi ridicându-şi ochii spre cer, până când o măciucă samogiţiană îi zdrobi capul. Pădurea încetă să mai foşnească, de parcă se înfricoşase de moarte.

În cele din urmă, convoiul teuton începu să se împuţineze văzând cu ochii. Câteodată doar prin desişuri mai răsuna ecoul unei lupte scurte sau un strigăt înspăimântat de disperare. Zbyszko şi Maćko, urmaţi de toţi călăreţii, se repeziră acum asupra călărimii.

Aceasta se mai apăra încă, aşezată în cerc, fiindcă aşa obişnuiau nemţii să se apere întotdeauna, când duşmanul îl întrecea în putere şi izbutea să-i împresoare. Călăreţii, pe cai buni şi în armuri mai de soi decât ale pedestraşilor, luptau cu bărbăţie şi cu o înflăcărare vrednice de admiraţie. Printre ei nu era nici o mantie albă, ci doar şlahtici prusieni care aveau datoria să se prezinte la luptă la porunca Ordinului. Caii lor, în cea mai mare parte, erau şi ei apăraţi, unii erau acoperiţi de zale şi toţi aveau fruntare din tablă de fier cu un corn de oţel la mijloc. Îi conducea un cavaler zvelt şi înalt, într-o platoşă albastră întunecată şi coif la fel, cu viziera coborâtă.

Din adâncurile pădurii se abătea asupra lor o ploaie de săgeţi, dar vârfurile lor se desprindeau fără rezultat de fruntare, armuri şi umărarele călite. Valul de pedestraşi şi călăreţi samogiţieni îi înconjura de aproape, dar ei se apărau tăind şi împungând cu paloşele lungi şi cu atâta înverşunare, încât înaintea copitelor cailor zăceau o cunună de trupuri. Primele rânduri ale atacatorilor voiau să se retragă şi, împinse din spate, n-aveau cum. Ochii străluceau de lucirile lăncilor şi ale paloşelor. Caii

începură să necheze, să muşte şi să dea din picioare. Atacară şlahticii samogiţieni, atacă Zbyszko, cehul şi mazurienii. Sub loviturile lor puternice, „grupa" începu să se clatine şi să se legene ca o pădure sub palele vântului, iar ei, asemenea tăietorilor din desişul pădurii, înaintau încet, pas cu pas, trudind din răsputeri.

Maćko, însă, porunci să se adune de pe câmpul de luptă halebardele nemţeşti cu coada lungă şi înarmând cu ele vreo treizeci de războinici sălbatici, începu să se îmbulzească spre nemţi. Când ajunse la ei, strigă: „Loviţi caii peste picioare!" şi dintr-odată se arăta rezultatul înfricoşător. Cavalerii nemţi nu ajungeau cu paloşele la oamenii lui, iar în acest timp, halebardele începură să rănească genunchii cailor. Atunci, cavalerul albastru îşi dădu seama că se apropie sfârşitul bătăliei şi că nu-i mai rămâne decât să răzbată printre aceşti atacatori, care le tăiau drumul de întoarcere, sau să piară.

Alese prima cale şi cât ai clipi din ochi, la porunca lui, lavina cavalerilor se întoarse cu fruntea spre partea din care venise. Samogiţienii le săriră numaidecât în spate, dar nemţii, apărându-şi spinarea cu scuturile şi izbind înainte şi pe laturi rupseră inelul care-i înconjura, lăsară frâu liber cailor şi începură să gonească asemenea unui uragan către răsărit. Se repezi să-i întâmpine detaşamentul care tocmai intra în luptă, dar strivit de greutatea armurilor şi a cailor, fu culcat la pământ ca un lan de grâu lovit de pala vântului. Drumul spre castel era liber, dar salvarea îndepărtată şi nesigură, deoarece caii samogiţienilor erau mai iuţi decât ai nemţilor. Cavalerul albastru înţelese repede situaţia.

„Vai nouă! îşi spuse în gând, nu mai scapă nici unul dintre ei, poate doar cu propriul sânge să le răscumpăr salvarea".

Şi cumpănind în acest fel, le strigă celor mai apropiaţi să-şi strunească fugarii, iar el făcu un ocol şi neinteresându-l dacă auzise cineva chemarea, se întoarse cu faţa către duşman.

Zbyszko alerga în frunte, aşa că neamţul îl lovi în obrăzarul de la coif, dar nu-l străpunse şi nu-i vătămă faţa. Atunci Zbyszko, în loc să răspundă cu lovitură la lovitură, îl luă în braţe pe cavaler şi vrând să-l prindă viu, încercă să-l smulgă din şa. Dar scara i se rupse din cauza efortului prea mare şi se prăvăliră amândoi la pământ. O clipă, se rostogoliră luptând cu mâinile şi picioarele, dar tânărul neobişnuit de puternic îşi învinse repede potrivnicul şi, apăsându-i burta cu genunchiul, îl ţinu sub el cum ţine lupul câinele care îndrăzneşte să-l atace în desiş.

Îl ţinea fără rost, fiindcă neamţul îşi pierduse cunoştinţa. În acest timp, sosiră în galop Maćko şi cehul, pe care văzându-i, Zbyszko începu să strige:

— Veniţi şi legaţi-l! E un cavaler de vază şi e investit!

Cehul sări din şa, dar văzând nemişcarea cavalerului, nu-l mai legă, ci îl dezarmă, îi descheie umărarele şi cingătoarea de care-i atârna spada scurtă, îi reteză curelele care-i ţineau coiful şi în cele din urmă se apucă să-i desfacă şuruburile ce-i închideau viziera.

Dar abia avu timp să privească la fața cavalerului, că se ridică şi strigă:

— Stăpâne, stăpâne, ia priveşte aici!

— De Lorche! exclamă Zbyszko.

Dar de Lorche zăcea palid, cu fața asudată şi ochii închişi, țeapăn, ca un trup fără viață.

Capitolul XX

Zbyszko porunci să-l urce într-unul din carele de pradă, încărcate cu roți şi osii pentru oastea care se grăbea să vină în ajutorul castelului. Încălecă şi el pe alt cal şi porni împreună cu Maćko să-i urmărească mai departe pe nemți. Urmărirea nu era prea grea, întrucât caii nemțeşti nu erau prea buni pentru fugă, mai ales pe şleaul desfundat de ploile de primăvară. Îndeosebi Maćko, călărind o iapă iute şi uşoară a şlahticului ucis din Łękawica, îi întrecu aproape pe toți samogițienii şi în curând îl ajunse pe primul raitier. Strigă într-adevăr la el, după obiceiul cavaleresc, să se dea prins sau să se întoarcă să lupte, dar când celălalt, prefăcându-se că nu aude, aruncă şi pavăza, ca să-i fie mai uşor calului, şi aplecându-se în şa îşi îmboldi bidiviul cu pintenii, bătrânul cavaler îl izbi cu baltagul între spete şi îl doborî la pământ.

Şi astfel se răzbună pe cei care fugeau pentru săgeata care-l nimerise hoțeşte odinioară, iar ei alergau înaintea lui ca o ciurdă de cerbi îngroziți ce nu mai voiau să lupte şi nici măcar să se apere, preferând să scape cu fuga de straşnicul bărbat. Unii intrară în pădure, dar unul se prăbuşi lângă pârâu şi pe acesta îl sugrumară samogițienii cu o frânghie. După ceilalți, grupuri întregi se repeziră prin desişuri, unde în curând începu o vânătoare sălbatică, plină de zgomote, strigăte şi chemări. Adâncurile pădurii răsunară multă vreme, până când îi prinseră pe toți. După care, bătrânul cavaler de Bogdaniec împreună cu Zbyszko şi cehul se întoarseră la locul

unde începuse lupta şi zăceau pedestraşii măcelăriți. Trupurile lor erau despuiate până la piele, unele schilodite de samogițienii răzbunători. Izbânda era însemnată şi oamenii foarte bucuroşi. După ultima înfrângere a lui Skirwoiłło la Gotteswerder, descurajarea începuse să cuprindă inimile samogițienilor, mai ales că întăririle făgăduite de Witold nu veneau atât de repede, cum se aşteptau; acum, însă, nădejdea renăscu şi înflăcărarea spori din nou, asemenea vâlvătăii când arunci lemne pe foc.

Căzuseră prea mulți samogițieni şi nemți, ca să-i mai îngroape, dar Zbyszko porunci să se sape cu sulițele gropi pentru cei doi şlahtici din Łękawica, care contribuiseră cel mai mult la biruință, şi să-i îngroape sub nişte pini, în coaja cărora însemnă două cruci cu paloşul. După aceea, poruncindu-i cehului să-l îngrijească pe de Lorche, care încă nu-şi revenise din leşin, porni în grabă cu oamenii săi pe acelaşi şleau către Skirwoiłło, ca să-l ajute la vreme de cumpănă.

Dar după un drum lung, găsi câmpul de luptă pustiu, presărat ca şi cel dinainte cu trupurile samogițienilor şi ale nemților ucişi. Zbyszko înțelese repede că groaznicul Skirwoiłło obținuse şi el o biruință însemnată, fiindcă dacă ar fi fost înfrânt, s-ar fi întâlnit cu nemții care se îndreptau spre castel. Izbânda, însă, fusese sângeroasă, pentru că mai departe de câmpul de bătaie propriu-zis zăceau destule trupuri fără viață. Experimentatul Maćko trase de aici concluzia că o parte din nemți izbutise să scape din măcel.

Dacă Skirwoiłło îi urmărise sau nu, era greu de ghicit, căci urmele erau amestecate şi se şterseră unele pe altele. Maćko mai socoti că lupta avusese loc mai de mult, poate înainte de cea a lui Zbyszko, întrucât trupurile erau înnegrite şi umflate, iar unele sfârtecate de lupii care dispăreau în tufişuri la apropierea bărbaților înarmați.

În aceste împrejurări, Zbyszko hotărî să nu-l mai aştepte pe Skirwoiłło şi să se întoarcă la vechiul loc de tabără. Când ajunseră, seara târziu, o găsi acolo pe căpetenia samogițiană care venise puțin mai devreme. Fața-i posomorâtă de obicei, răspândea de astă dată o bucurie prevestitoare de rău. Se interesă numaidecât de bătălie şi aflând despre victorie, rosti cu un glas ce amintea de croncănitul corbului:

— Sunt mulțumit şi de tine, şi de mine. În curând, vor sosi întăririle, iar dacă marele cneaz va veni, o să se bucure şi el, întrucât castelul va fi al nostru.

— Pe cine ai luat ostatici? întrebă Zbyszko.

— Numai plevuşcă, nici o ştiucă. Au fost una, două, dar au scăpat. Ştiuci colțoase! Au tăiat oamenii şi au fugit!

— Mie mi-a dat Dumnezeu unul, răspunse tânărul. Un cavaler avut şi faimos, deşi e laic, un oaspete!

Vajnicul samogițian îşi înconjură gâtul cu mâinile, apoi făcu un gest cu dreapta, arătând parcă ştreangul agățat de spânzurătoare.

— Va avea şi el partea lui, spuse, ca şi ceilalți...

La acestea, Zbyszko îşi încruntă sprâncenele.

— Nu va avea parte nici de una, nici de cealaltă, fiindcă este prinsul şi prietenul meu. Prinţul Janusz ne-a învestit cavaleri împreună şi n-am să te las să-i clinteşti nici un fir de păr.

— N-ai să mă laşi?

— N-am să te las.

Şi începură să se uite încruntaţi unul la celălalt. Se părea că vor răbufni amândoi, dar Zbyszko, nevrând să se certe cu bătrâna căpetenie, pe care o preţuia şi o respecta, iar pe de altă parte, având şi sufletul tulburat de întâmplările zilei, îi încolăci gâtul cu braţele, îl strânse la piept şi-l întrebă:

— Vrei oare să-mi spulberi şi ultima nădejde odată cu el? Pentru ce mă pedepseşti?

Skirwoiłło nu se împotrivi îmbrăţişării, iar după ce îşi retrase capul din braţele lui Zbyszko, începu să se uite la el pe sub sprâncene şi să răsufle greu.

— Ei, spuse după un moment de aşteptare, mâine voi porunci să-i spânzure pe prinşii mei, dar dacă ai nevoie de vreunul, ţi-l dăruiesc.

După care, se îmbrăţişară încă o dată şi se despărţiră împăcaţi spre marea mulţumire a lui Maćko, care zise:

— Se vede că nu faci nimic cu el cu răul, dar cu binele îl prefaci în ceară moale.

— Aşa sunt toţi, răspunse Zbyszko, dar nemţii nu ştiu de asta. Spunând acestea, porunci să-l aducă la foc pe cavalerul de Lorche, care se odihnea într-o colibă; cehul îl aduse cât ai bate din palme, dezarmat, fără coif, numai în tunica de piele pe care erau însemnate dungile de la armură şi cu o tichie roşie pe cap. De Lorche ştia de la scutier al cui prins este, dar tocmai de acea se arătă rece, mândru, cu o faţă pe care la lumina flăcărilor se putea citi împotrivirea şi dispreţul.

— Mulţumeşte-i lui Dumnezeu, îi spuse Zbyszko, că ai încăput în mâinile mele, pentru că din partea mea nu te ameninţă nimic.

Şi-i întinse mâna prietenos, dar de Lorche rămase nemişcat.

— Nu dau mâna cu cavalerii care au ruşinat onoarea de cavaler, luptând cu sarazinii împotriva creştinilor.

Unul dintre mazurienii de faţă îi traduse cuvintele, al căror sens Zbyszko îl ghicise de altfel. Aşadar, în primul moment, începu să-i clocotească sângele.

— Nerodule! strigă, ducând mâna fără să vrea la mânerul pumnalului.

Iar de Lorche îşi înălţă capul.

— Ucide-mă, îl sfidă, ştiu că voi nu cruţaţi ostaticii.

— Dar voi îi cruţaţi? strigă un mazurian, nemaiputându-se stăpâni. Nu i-aţi spânzurat pe malul insulei pe toţi prinşii din bătălia dinainte? Tocmai de aceea şi Skirwoiłło îi spânzură pe ai voştri.

— Aşa am făcut, răspunse de Lorche, dar toţi erau păgâni.

Cu toate acestea, se simțea parcă ruşinea în răspunsul lui şi nu era greu de ghicit că în sufletul lui nu lăuda asemenea faptă.

Între timp, Zbyszko se linişti şi-i spuse cu gravitate.

— De Lorche! Am primit cingătorile şi pintenii din aceleaşi mâini; mă cunoşti şi ştii că onoarea de cavaler mi-e mai dragă decât fericirea şi viața, de aceea, ascultă ce am să-ți spun, jurând pe Sfântul Jerzy: mulți dintre aceşti oameni au primit botezul de mult, iar cei care mai sunt păgâni îşi întind mâinile spre Cruce ca spre mântuire, dar ştii tu oare cine le pune piedici, nelăsându-i să dobândească mântuirea şi botezul?

Mazurianul îi tălmăcea din zbor cuvintele lui Zbyszko, aşa că de Lorche privi întrebător la fața tânărului.

Iar acesta urmă:

— Nemții?

— Nu e cu putință! se minună cavalerul din Geldria.

— Pe sulița şi pintenii Sfântului Jerzy, nemții! Pentru că dacă ar fi Crucea stăpână aici, ei ar pierde pretextul de a năvăli şi a lua în stăpânire aceste pământuri, de a asupri acest popor nefericit. Doar i-ai cunoscut şi tu, de Lorche, şi ştii cel mai bine, dacă faptele lor sunt drepte.

— Eu am crezut că stârpesc păcatele, luptând cu păgânii şi convingându-i să primească botezul.

— Ei îi botează cu paloşe şi cu sânge, nu cu apa mântuirii. Citeşte doar această scrisoare şi ai să afli dacă nu tocmai tu îi slujeşti pe aceşti împilători hrăpăreți, pe starostii iadului împotriva credinței şi a dragostei creştine.

Cu aceste cuvinte, îi înmână scrisoarea samogițienilor către regi şi principi, care era cea mai răspândită pretutindeni, iar de Lorche o luă şi începu s-o parcurgă cu privirea la lumina focului.

Sfârşi repede, deoarece nu-i era străină truda citirului, şi rămase cu totul uluit şi întrebă:

— Să fie adevărate toate acestea?

— Aşa să ne ajute Dumnezeu care vede cel mai bine că nu-mi slujesc numai interesul meu, ci şi dreptatea.

De Lorche tăcu o vreme, după care zise:

— Sunt ostaticul tău.

— Dă-mi mâna, răspunse Zbyszko. Eşti fratele meu, nu ostatic.

Îşi strânseră mâinile şi se aşezară la cină, pe care cehul poruncise slujitorilor să le-o pregătească. În timpul mesei, de Lorche află tot atât de mirat că Zbyszko, cu toate împuternicirile primite, n-o recăpătase pe Danusia şi comturii refuzau să mai țină seama de scrisorile lui din cauza războiului.

— Abia acum înțeleg de ce eşti aici, îi spuse lui Zbyszko, şi har Domnului că am căzut în mâinile tale. Cred că frații cavaleri îți vor da pe cine doreşti în locul meu, pentru că altfel s-ar isca mare zarvă în Apus; ştii doar că provin dintr-un neam puternic...

Aici, se lovi deodată cu palma peste frunte şi izbucni:

— Pe toate relicvele din Aquisgran! Păi, în fruntea întăririlor care se duceau la Gotteswerder, se aflau Arnold von Baden şi bătrânul Zygfryd von Löwe. Ştiu asta din scrisorile pe care le-au primit la castel. Ei n-au fost luaţi ostatici?

— Nu! răspunse Zbyszko zvâcnind în picioare. Pe nimeni dintre cei mai însemnaţi! Dar pe viul Dumnezeu! mi-ai adus o veste bună. Mai sunt şi alţi prinşi de la care voi afla, înainte de a fi spânzuraţi, dacă Zygfryd avea vreo femeie cu el.

Şi începu să-şi cheme slujitorii să-i lumineze cu vreascuri aprinse în timp ce alerga spre locul unde se găseau prinşii lui Skirwoiłło. De Lorche, Maćko şi cehul îl urmau de aproape.

— Ascultă! îi spuse pe drum geldrianul. Eliberează-mă pe cuvânt de onoare şi o s-o caut prin toată Prusia, iar dacă am s-o găsesc, am să mă întorc la tine, ca s-o schimbi cu mine.

— Dacă mai este în viaţă! răspunse Zbyszko.

Dar în acest timp, ajunseră la sălaşul prinşilor lui Skirwoiłło. Unii dintre ei zăceau întinşi pe spate, alţii stăteau în picioare pe lângă trunchiuri, legaţi cu curele. Flăcările vreascurilor aprinse luminau capul lui Zbyszko, aşa că toate privirile acestor nefericiţi se îndreptară spre el.

Deodată, mai în spate, se auzi un glas răsunător, plin de spaimă:

— Stăpânul şi apărătorul meu, scapă-mă!

Zbyszko smulse câteva aşchii aprinse din mâna unui slujitor şi dădu fuga spre copacul de sub care se auzise glasul şi ridicând braţul, strigă:

— Sanderus!

— Sanderus! repetă cehul uimit.

Iar acesta, neputând să-şi mişte mâinile, întinse gâtul şi începu să strige:

— Milă!... ştiu unde se află fiica lui Jurand!... scapă-mă!

Capitolul XXI

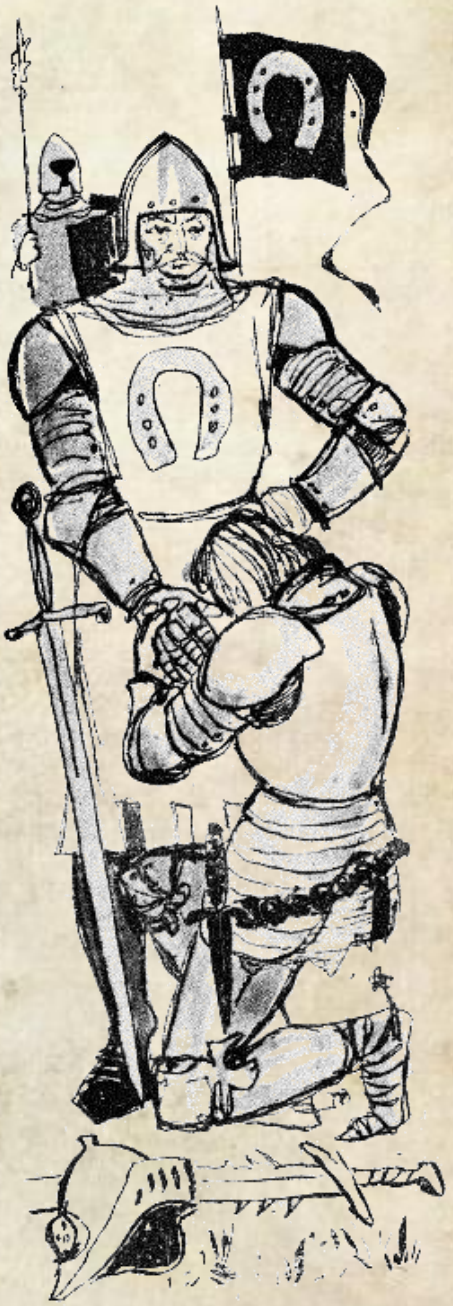

Slujitorii îl dezlegară numaidecât, dar el, având picioarele amorțite, căzu la pământ, iar când îl ridicară, leşină iarăşi, fiindcă primise şi multe lovituri. În zadar îl duseră la porunca lui Zbyszko la foc, îi dădură să mănânce şi să bea, îl unseră cu grăsime, apoi îl acoperiră cu piei călduroase; Sanderus nu izbutea să-şi revină. În cele din urmă, căzu într-un somn atât de adânc, din care îl trezi cu greu cehul abia a doua zi.

Zbyszko, care ardea de nerăbdare, veni numaidecât la el. La început, nu putu afla nimic, deoarece fie de frică după întâmplările de năprasnă, fie de moleşeala care cuprinde întotdeauna sufletele slabe, când trece primejdia, se pomi pe un plâns atât de nestăpânit, încât se strădui zadarnic să răspundă la întrebările pe care i le puse. Suspinele îi astupau gâtul, buzele îi tremurau, iar din ochi i se scurgeau lacrimi atât de bogate, de parcă odată cu ele i se scurgea şi viața.

Într-un târziu, venindu-şi puțin în fire şi întremat cu lapte de iapă, cu care lituanienii se obişnuiseră să se întărească de la tătari, începu să se vaiete că „fiii lui Belial" îl bătuseră pe degeaba cu sulițele, că îi luaseră calul pe care ducea relicve foarte puternice şi scumpe, iar la sfârşit, că atunci când îl legaseră de copac, furnicile îi muşcaseră picioarele şi tot trupul, aşa că îl aşteaptă sigur moartea, dacă nu astăzi, cel târziu mâine.

Dar pe Zbyszko îl apucă în cele din urmă mânia şi-l luă la rost:

— Netrebnicule, răspunde la ce te întreb şi ai grijă să nu ai parte de ceva şi mai rău!

— Aici, nu prea departe, este un muşuroi de furnici roşii, spuse cehul. Stăpâne, porunceşte să-l aşeze pe el şi o să-şi recapete glasul de îndată.

Hlawa glumea şi zâmbi chiar, fiindcă nutrea multă bună-voinţă faţă de Sanderus, dar acesta se înspăimântă şi începu să zbiere:

— Aveţi milă, aveţi milă de mine! Mai daţi-mi din băutura aia păgânească şi am să vă povestesc tot ce am văzut şi ce n-am văzut.

— Dacă ai să minţi măcar o singură vorbă, am să-ţi bag bâtul acesta pe gât! îl ameninţă cehul.

Dar îi duse a doua oară la gură burduful cu lapte de iapă, pe care Sanderus îl înşfăcă şi lipindu-l de buze, începu să înghită cu lăcomie, aşa cum suge copilul la sânul mamei, închizând şi deschizând ochii cu schimbul. Până când sorbi vreo doi litri sau chiar mai mult, se scutură, îşi puse burduful pe genunchi şi spuse parcă băuse de nevoie:

— Ce porcărie!...

Apoi către Zbyszko:

— Acum, întreabă-mă, izbăvitorule!

— A fost şi soţia mea în detaşamentul cu care ai venit?

Pe chipul lui Sanderus se răsfrânse uimirea. Într-adevăr, auzise şi el că Danusia era soţia lui Zbyszko, dar întrucât cununia avusese loc în taină şi fusese răpită îndată după aceea, în sufletul lui o socotise întotdeauna numai ca pe fiica lui Jurand.

Se grăbi totuşi să răspundă:

— Aşa-i, luminate voievod, a fost! Dar Zygfryd de Löwe şi Arnold von Baden au străpuns cercul atacatorilor.

— Ai văzut-o, întrebă tânărul cu inima bătând să-i spargă pieptul.

— Nu i-am văzut faţa, stăpâne, dar am văzut un leagăn de răchită între doi cai, în care duceau pe cineva; o păzea tot guşteriţa aia de slujnică a călugărilor, care a venit de la Danveld la conacul din pădure. Am auzit dinspre leagăn şi un cântec jalnic...

Zbyszko mai că păli de emoţie, se aşeză pe un trunchi şi un răstimp nu mai ştiu ce să-l întrebe. Maćko şi cehul erau şi ei foarte mişcaţi, fiindcă aflaseră o veste mare şi însemnată. Poate că cehul se gândi în acest moment la stăpâna lui dragă, care rămăsese la Spychów şi pentru care această ştire semăna cu o osândire la suferinţă.

Urmă o clipă de tăcere.

În sfârşit, vicleanul Maćko, pe care Sanderus nu-l cunoştea şi despre care abia auzise înainte, se uită bănuitor la el şi întrebă:

— Tu cine eşti şi ce-ai căutat printre teutoni?

— Cine sunt eu, mărite cavaler, răspunse vagabondul, să-ţi răspundă acest prinţ viteaz, aici arătă spre Zbyszko, şi acest vânjos conte de Cehia, care mă cunosc de mult.

Aici, se pare că laptele de iapă începuse să-şi facă efectul asupra lui, fiindcă se însufleţi şi întorcându-se către Zbyszko, continuă cu glas puternic în care nu mai era nici urmă de slăbiciunea dinainte:

— Stăpâne, mi-ai salvat de două ori viaţa. Fără Domnia Ta m-ar fi mâncat lupii sau m-ar fi ajuns pedeapsa episcopilor, care induşi în eroare

de duşmanii mei (O, ce ticăloasă e lumea asta), au dat poruncă să mă urmărească pentru vinderea relicvelor, pe care le bănuiau neadevărate. Dar Domnia Ta, stăpâne, m-ai apărat; datorită Domniei Tale, nici lupii nu m-au înfulecat, nici urmăritorii nu m-au ajuns, fiindcă m-au luat drept unul din oamenii Domniei Tale. Alături de Domnia Ta, nu mi-au lipsit niciodată nici mâncarea, nici băutura, mai bună decât laptele ăsta de iapă, care mă scârbeşte, dar din care am să mai beau, ca să arăt că un pelerin cuvios şi sărac nu se dă înapoi de la nici o suferință.

— Spune repede, nepricopsitule, ce ştii şi nu mai bate câmpii! îl grăbi Maćko.

Acesta, însă, mai duse o dată burduful la gură, îl goli de tot şi se întoarse din nou spre Zbyszko, ca şi când n-ar fi auzit cuvintele lui Maćko:

— Iată de ce te-am îndrăgit, stăpâne. Sfinții, cum zice Scriptura, au păcătuit de nouă ori într-un ceas, aşadar, şi lui Sanderus i se întâmplă să mai greşească, dar Sanderus n-a fost şi n-o să fie niciodată nerecunoscător. De aceea, atunci când nenorocirea s-a abătut asupra Domniei Tale, îți mai aduci aminte ce ți-am spus: am să merg din castel în castel şi învățând oamenii pe drum, o să caut ce-ai pierdut. Pe unde n-am fost, pe cine n-am întrebat, ar fi mult de vorbit; ajunge că am găsit-o şi de atunci, cum se prinde scaiul de haina de lână, aşa m-am lipit şi eu de bătrânul Zygfryd. Am devenit sluga lui şi de la un castel la altul, dintr-o comturie în alta şi din oraş în oraş, m-am ținut fără încetare după el până la bătălia din urmă.

În acest timp, Zbyszko îşi stăpâni emoția şi spuse:

— Îți sunt recunoscător şi a ta va fi răsplata. Acum, însă, răspunde la ce te întreb: îmi juri pe mântuirea sufletului tău că trăieşte?

— Jur pe mântuirea sufletului! răspunse Sanderus serios.

— De ce a plecat Zygfryd de la Szczytno?

— Nu ştiu, stăpâne, dar bănuiesc: el n-a fost niciodată staroste la Szczytno şi poate că a plecat de frica poruncilor maestrului care, cum se zvonea, îi scrisese s-o dea ostatică prințesei de Mazowsze. Poate că a fugit de frica acelei scrisori, fiindcă i se închircise sufletul de durere şi de dorul răzbunării lui Rotgier. Acum vorbeşte lumea că era fiul lui. Eu nu ştiu cum a fost, dar ştiu că şi-a pierdut mințile de mânie şi cât o trăi, n-o va slobozi pe fiica lui Jurand, voiam să zic: pe tânăra stăpână.

— Mi se pare totul cam ciudat, îl întrerupse Maćko deodată, pentru că dacă bătrânul fecior de câine ar fi fost atât de pornit împotriva sângelui lui Jurand, ar fi ucis-o şi pe Danuśka.

— A şi vrut s-o facă, răspunse Sanderus, dar i s-a întâmpla ceva şi pe urmă s-a îmbolnăvit rău, de era cât pe ce să-şi dea sufletul. Oamenii lui vorbesc mult despre asta. Unii zic că, mergând într-o noapte în turn, ca s-o omoare pe tânăra stăpână, a întâlnit un duh rău, alții că a fost un înger. Destul că l-au găsit în zăpadă lângă turn fără simțire. Şi acum, când îşi aminteşte despre asta, i se face părul măciucă în vârful capului şi de aceea nu mai cutează să ridice mâna asupra ei şi nici să poruncească altora s-o

facă. Îl poartă cu el pe fostul călău de la Szczytno, un mut, dar nu se ştie de ce, pentru că şi acesta se teme de el, ca şi toți ceilalți.

Aceste cuvinte făcură o mare impresie. Zbyszko, Maćko şi cehul se apropiară de Sanderus care îşi făcu semnul crucii şi vorbi mai departe:

— Nu-i bine să te afli acolo printre ei. Nu de puține ori am auzit şi am şi văzut lucruri de care ți se încrețeşte pielea pe tine. Luminăților Voastre v-am spus deja că bătrânul comtur a pățit ceva la cap. Păi, cum putea să fie altfel, când vin la el duhurile din lumea cealaltă! Ajunge să rămână singur, că şi începe să gâfâie ceva în jurul lui, ca şi când i s-ar tăia răsuflarea. Este acel Danveld pe care l-a omorât înfricoşătorul stăpân de la Spychów. Şi Zygfryd îi zice: „Ce vrei? Slujbele nu mai înseamnă nimic pentru tine, de ce vii la mine?" Iar celălalt se mulțumeşte doar să scrâşnească din dinți şi pe urmă iar gâfâie. Dar de cele mai multe ori vine Rotgier, după care se simte miros de pucioasă, şi comturul vorbeşte şi mai mult cu el: „Nu pot, îi spune, nu pot! Când o să vin şi eu, atunci da, dar acum nu pot!" Am mai auzit şi când l-a întrebat: „Şi asta o să te uşureze, fiule?" Aşa o ține mereu. Se mai întâmplă uneori ca două, trei zile să nu discute cu nimeni, dar pe față i se citeşte o suferință grozavă. Păzeşte şi el cu mare grijă leagănul împreună cu călugărița slujnică, aşa că pe tânăra stăpână nu poate s-o vadă nimeni niciodată.

— Nu o chinuiesc? întrebă Zbyszko surd.

— Îți spun adevărul adevărat, Domnia Ta, n-am auzit niciodată s-o bată şi nici țipete, dar cântece pline de dor am auzit şi parcă uneori ciripea o pasăre...

— Vai mie! gemu Zbyszko printre dinții încleştați.

Dar Maćko îi întrerupse întrebările.

— Ajunge, zise. Acum, vorbeşte despre bătălie. Ai văzut? Cum au scăpat şi ce s-a întâmplat cu ei?

— Am văzut, răspunse Sanderus, şi o să povestesc cum a fost. La început, au luptat grozav, dar când şi-au dat seama că sunt atacați din toate părțile, abia atunci au început să se gândească la fugă. Şi cavalerul Arnold, care este un adevărat uriaş, a rupt cel dintâi cercul şi a deschis un drum prin care s-au strecurat şi bătrânul comtur împreună cu câțiva oameni şi cu leagănul prins între doi cai.

— Şi n-au fost urmăriți? Cum s-a întâmplat că nu i-au ajuns din urmă?

— Au fost urmăriți, dar nu le-au putut face nimic, fiindcă ori de câte ori se apropiau prea mult, cavalerul Arnold se întorcea spre ei şi se lupta cu toți. Ferească Dumnezeu să te bați cu el, deoarece este un om cu o putere atât de mare, încât poate să țină piept şi la o sută de oameni. De trei ori s-a întors în acest fel şi de trei ori i-a oprit pe urmăritori. Oamenii care îl însoțeau, au pierit cu toții. Mi se pare că şi el a fost rănit, şi calul lui, dar a scăpat şi i-a asigurat timp de fugă bătrânului comtur.

Ascultându-i istorisirea, Maćko se gândea totuşi că Sanderus spunea adevărul, întrucât îşi aduse aminte că începând din locul în care Skirwoiłło

dăduse bătălia, o mare parte din drumul spre înapoi era acoperită de trupuri măcelărite atât de îngrozitor, de parcă aici lucrase mâna unui uriaş.

— Cum de-ai putut să vezi tu toate acestea? îl întrebă pe Sanderus.

— Le-am văzut, răspunse vânzătorul de relicve, pentru că m-am agățat de coada unuia dintre caii care duceau leagănul şi am fugit odată cu ei, până când am căpătat o copită în burtă. Atunci, am leşinat şi de aceea am căzut în mâinile Domniilor Voastre.

— E cu putință, zise Hlawa, dar ai grijă să nu spui vreo minciună, că n-o să-ți fie bine.

— Am şi acum semnul, răspunse Sanderus, cine vrea, poate să-l vadă; deşi e mai bine să te încrezi în cuvinte, decât să fii osândit pentru necredință.

— Chiar dacă uneori ai spune adevărul fără să vrei, tot vei urla în iad pentru vânzarea lucrurilor sfinte.

Şi începură să se hârjonească, aşa cum aveau obiceiul mai de mult, dar Zbyszko îi întrerupse:

— Ai venit prin ținutul celălalt, aşa că-l cunoşti. Ce castele sunt prin apropiere şi unde ar fi putut să se ascundă Zygfryd şi Arnold?

— Nu e nici un castel mai aproape, fiindcă pe acolo sunt numai păduri prin care s-a tăiat nu de mult drumul acela. Nici sate şi aşezări nu sunt, fiindcă pe cele care au fost, le-au ars chiar nemții, întrucât atunci când a început războiul, oamenii de acolo, care sunt din aceeaşi seminție cu cei de aici, s-au răzvrătit şi ei împotriva asupririi teutone. Eu cred, stăpâne, că Zygfryd şi Arnold rătăcesc acum prin pădure, şi vor vrea fie să se întoarcă de unde au venit, fie să se furişeze până la fortăreața spre care ne îndreptam înainte de înfrângere.

— Mai mult ca sigur că aşa şi este! încuviință Zbyszko.

Şi căzu adânc pe gânduri. Sprâncenele încruntate şi fața concentrată arătau o mare sforțare a minții, dar asta nu dură prea mult. După un răstimp, îşi înălță capul şi spuse:

— Hlawa, caii şi slujitorii să fie gata, fiindcă o să pornim îndată la drum.

Scutierul, care nu avea niciodată obiceiul să-i discute poruncile, se ridică fără un cuvânt şi se repezi la cai; în schimb, Maćko îşi holbă ochii la nepotul său şi întrebă mirat:

— Păi... Zbyszko, încotro? Unde?... De ce?...

Dar acesta îi răspunse tot cu o întrebare:

— Dar Domnia Ta ce crezi? N-ar trebui?

Bătrânul cavaler nu-i răspunse. Uimirea îi pieri treptat de pe chip; dădu o dată, de două ori din cap, în sfârşit, oftă din adâncul pieptului şi rosti răspunzându-şi parcă lui însuşi:

— Da, sigur... N-avem ce face!

Şi se îndreptă şi el spre cai. Zbyszko se întoarse la cavalerul de Lorche şi cu ajutorul mazurianului care ştia nemțeşte, îi spuse:

— Nu-ți pot cere să mă ajuți împotriva acestor oameni cu care ai slujit în acelaşi steag, aşa că eşti slobod să pleci unde vrei.

— Acum, nu pot să te ajut cu paloşul împotriva onoarei mele de cavaler, răspunse de Lorche, şi nici libertatea n-o primesc. Îți dau cuvântul meu că rămân ostaticul tău şi mă voi prezenta unde vrei, când mă vei chema. Iar dacă ai nevoie, să nu uiți că Ordinul mă va schimba cu orice alt prins, fiindcă provin dintr-un neam puternic şi cu mari merite în folosul cavalerilor teutoni.

Începură să-şi ia rămas-bun, punându-şi mâinile pe umeri şi sărutându-se după obicei pe obraji, timp în care de Lorche îi mărturisi:

— Voi pleca la Malborg sau la curtea din Mazowsze. Dacă n-ai să mă găseşti aici, o să fiu acolo. Trimisul tău să-mi spună doar două cuvinte: Lotaringia-Geldria!

— Bine, răspunse Zbsyszko. Eu am să trec pe la Skirwoiłło, ca să-ți dea un semn de care ascultă toți samogițienii.

După care porni către Skirwoiłło. Bătrâna căpetenie îi îndeplini rugămintea şi-l lăsă să plece fără nici o greutate, deoarece ştia despre ce este vorba, ținea la Zbyszko, îi era recunoscător pentru ultima bătălie şi afară de asta, n-avea nici un drept să-l rețină pe cavalerul din alt ținut, care venise la el din propria voință. Mulțumindu-i deci pentru binele pe care i-l făcuse, îi dărui hrană cât să-i ajungă prin țara pustiită de război şi se despărțiră urându-şi să se mai întâlnească în vreo luptă hotărâtoare cu teutonii.

Căci Zbyszko se grăbea, cuprins parcă de fierbințeală. Când ajunse la oamenii lui, găsi totul pregătit şi pe unchiul Maćko în şa, îmbrăcat într-o cămaşă de zale şi cu coiful pe cap. Aşa că se apropie de el şi-l întrebă:

— Mergi şi Domnia Ta cu noi?

— Păi, ce-mi rămâne de făcut? îi răspunse Maćko puțin răstit.

La acestea, Zbyszko nu mai zise nimic, îi sărută doar dreapta unchiului, apoi încălecă şi porniră.

Sanderus îi însoțea şi el. Ştiau drumul până la locul luptei, dar mai departe avea să-i călăuzească el. Nădăjduiau, de asemenea, că dacă aveau să întâlnească prin păduri țărani din partea locului, aceştia urându-şi stăpânii teutoni, îi vor ajuta să-i urmărească pe bătrânul comtur şi pe Arnold von Baden, despre puterea supraomenească şi bărbăția căruia le povestise atâtea Sanderus.

Capitolul XXII

Până la locul luptei în care Skirwoiłło îi biruise pe nemți, drumul era uşor, pentru că-l cunoşteau. Ajunseră deci repede la el şi-l parcurseră în grabă din pricina duhorii greu de suportat pe care o împrăştiau trupurile neîngropate. În trecere, alungară afară de lupi, stolurile uriaşe de ciori, corbi şi stănci, după care începură să caute urmele pe şleau. Cu toate că pe acelaşi drum trecuse mai înainte un detaşament întreg, încercatul Maćko găsi fără greutate în pământul călcat de atâtea picioare urmele unor copite uriaşe, care duceau pe direcția de întoarcere şi altfel începu să le explice tinerilor cu mai puțină experiență în îndeletnicirile războiului:

— Noroc că după bătălie n-a mai plouat. Uitați-vă şi voi: calul lui Arnold, care purta în şa un bărbat peste măsură de mare, trebuie să fi fost şi el uriaş, aşa că este lesne de presupus că alergând la galop, izbea mai puternic cu copitele în pământ, decât atunci când mersese mai încet în partea cealaltă, aşa că lăsa urme mai mari. Priviți cu atenție, cei care aveți ochi, cum prin locurile umede se văd întipărite potcoavele! Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să ne ținem uşor după feciorii de câini, numai să nu se ascundă pe undeva în spatele unor ziduri de apărare.

— Sanderus ne-a spus, îi aduse aminte Zbyszko, că nu se află castele prin apropiere, şi aşa şi este, deoarece teutonii au supus de curând ținutul şi n-au avut timp să ridice fortărețe. Unde pot să se ascundă? Țăranii, care locuiau aici, sunt în tabăra lui Skirwoiłło, pentru că fac parte din acelaşi popor cu samogițienii... Satele, cum spunea Sanderus, le-au ars chiar

nemții, iar femeile şi copii s-au pitit prin bungetele pădurii. Dacă nu cruțăm caii, o să-i ajungem

— Caii trebuie să-i cruțăm. Chiar dacă vom izbuti să-i ajungem, după aceea ei sunt scăparea noastră, îl dojeni Maćko.

— Cavalerul Arnold, interveni Sanderus, a fost lovit în spinare cu o ghioagă în bătălie. La început, n-a luat-o în seamă, a luptat şi a ucis mai departe, dar mai târziu a fost nevoie să-l dezbrace, fiindcă aşa se întâmplă întotdeauna, deocamdată n-ai nimic, dar pe urmă te doare. De aceea, nu au cum să fugă prea repede şi poate că mai trebuie să se şi odihnească.

— Spuneai că nu mai are pe nimeni cu el? întrebă Maćko.

— Mai sunt doi care țin leagănul între şei, şi în afară de ei cavalerul Arnold şi bătrânul comtur. Mai erau destui, dar pe aceştia i-au omorât samogițienii când i-au ajuns.

— O să facem aşa, propuse Zbyszko, pe cei care duc leagănul, o să-i lege slujitorii noştri, Domnia Ta, unchiule, o să pui mâna pe Zygfryd, iar eu o să-l lovesc pe Arnold.

— Păi cum! răspunse Maćko, lui Zygfryd o să-i fac față, că din mila Domnului Isus, mai am încă putere în oase! Tu, însă, nu trebuie să te încrezi prea mult în tine, că aud că potrivnicul este un uriaş.

— Oho! o să vedem! se burzului Zbyszko.

— Ştiu că eşti puternic, nu zic, dar sunt alții şi mai puternici ca tine. Ai uitat oare de cavalerii noştri, pe care i-am văzut la Cracovia? Cu Powała de Taczew te-ai descurca? Sau cu Paszko Zlodziej de Biskupice şi mai ales cu Zawisza Czarny, ai? Nu te înfoia prea mult în pene şi deschide ochii bine.

— Nici Rotgier nu era un slăbănog, mormăi Zbyszko.

— Dar pentru mine nu se va găsi nimic de făcut? întreba cehul.

Nu primi nici un răspuns, întrucât Maćko se gândea la altceva.

— Dacă Dumnezeu ne va binecuvânta, zise, o să ajungem pe urmă în pădurile din Mazowsze. Acolo, n-o să mai fie nici o primejdie şi se vor sfârşi toate necazurile.

Dar după o clipă, oftă, gândindu-se fără îndoială că nici atunci nu se vor încheia toate grijile, căci trebuie să facă şi pentru nefericita Jagienka ceva.

— Ehei! murmură, ciudate sunt căile Domnului. M-am întrebat nu o dată de ce nu ți-a fost dat şi ție să te însori în linişte şi eu să trăiesc la voi?... Fiindcă aşa se petrec lucrurile de obicei şi dintre toți şlahticii din regatul nostru, numai noi colindăm pe drumuri şi prin hârtoape, în loc să ne vedem de gospodărie, cum a lăsat Dumnezeu.

— Adevărat, dar asta-i voia Domnului! răspunse Zbyszko.

Şi o vreme, merseră în tăcere, după care bătrânul cavaler se întoarse iarăşi către nepotul său:

— Tu ai încredere în acest târâie-brâu? Ce fel de om este?

— Este un om uşuratic şi poate înşelător, dar față de mine s-a arătat foarte binevoitor, nu mă tem că mă va trăda.

— Dacă-i aşa, să meargă înainte, căci dacă îi va ajunge, nu se vor speria de el. O să le spună că a fugit din robie şi nu le va fi greu să-l creadă. E mai bine aşa, fiindcă dacă o să ne vadă de departe, o să se ascundă pe undeva sau o să se pregătească de apărare.

— Noaptea, n-o să plece înainte de unul singur, fiindcă-i fricos, răspunse Zbyszko, dar ziua, sigur că este mai bine aşa. O să-i spun să se oprească de trei ori pe zi şi să ne aştepte; dacă n-o să-l găsim la locul de popas, înseamnă că este cu ei, şi atunci, mergând pe urmele lui, o să-i atacăm pe neaşteptate.

— N-o să-i prevină?

— Nicidecum. Ține mai mult la mine, decât la ei. O să-i mai spun şi că-l vom lega şi pe el, ca să nu se teamă mai apoi de răzbunarea lor. Să nu arate că-i de-al nostru.,.

— Te-ai gândit să-i laşi vii pe ceilalți?

— Păi, cum altfel? se miră Zbyszko întru câtva. Uite, Domnia Ta... Dacă asta s-ar întâmpla în Mazowsze, sau undeva la noi, i-am provoca şi am lupta pe viață şi pe moarte, dar aici, în țara lor, n-avem cum. Aici, este vorba de Danuśka şi de grabă. Trebuie să ne facem treaba iute şi în tăcere, ca să n-avem necazuri, iar pe urmă, cum ziceai şi Domnia Ta, să ne pierdem urma prin pădurile mazoviene. Atacându-i prin surprindere, s-ar putea să-i găsim fără armuri, ba chiar fără paloşe! Cum putem să-i ucidem? Acum, suntem amândoi cavaleri învestiți, ca şi ei...

— Aşa este, adeveri Maćko, dar poate că s-ar putea ajunge şi la luptă.

Dar Zbyszko se încruntă şi pe față i se răsfrânse o îndârjire moştenite se pare de toți bărbații din Bogdaniec, fiindcă într-o clipă începu să semene cu Maćko, ca şi când ar fi fost fiul lui.

— Ce mi-aş dori eu, rosti surd, ar fi să-l zvârl la picioarele lui Jurand pe câinele acesta sângeros de Zygfryd! Aşa să-mi ajute Dumnezeu!

— Să te ajute! repetă Maćko.

Tăifăsuind astfel, parcurseră o bucată bună de drum, deoarece se lăsă o noapte senină într-adevăr, dar fără lună. Fură nevoiți să se oprească, să lase caii să se odihnească şi oamenii să se refacă mâncând şi dormind. Înainte de culcare, Zbyszko îl anunță pe Sanderus că a doua zi o să plece înainte, lucru cu care acesta se învoi de îndată, rugându-se doar ca în caz de primejdie din cauza vreunui animal sau a oamenilor să aibă dreptul să fugă spre ei. Obținu, de asemenea, să se poată opri nu de trei, ci de patru ori pe zi să-i aştepte, pentru că, atunci când este singur, îl apucă întotdeauna urâtul, chiar şi în ținuturile creştinate, ca să nu mai vorbim de nişte păduri atât de sălbatice şi respingătoare ca acestea, în care se află acum.

Poposiră deci pentru noapte şi după ce mâncară, se întin-seră pe piei în jurul unui foc mic, aprins într-o adâncitură la o jumătate de stadie de drum. Slujitorii păzeau cu rândul caii care, tăvălindu-se îndestul, moțăiau după ce-şi mâncaseră rația, rezemându-şi capetele unul pe grumazul

celuilalt. Dar abia apucară zorii să albească puţin copacii, că Zbyzsko se ridică cel dintâi, îi trezi pe ceilalţi şi porniră la drum înainte de a se lumina bine de ziuă. Urmele copitelor uriaşe ale armăsarului lui Arnold le găsiră iarăşi fără greutate, întrucât se întăriseră în pământul de obicei jilav. Sanderus plecă înainte şi îl pierdură repede din ochi, dar cu toate acestea, la jumătatea timpului dintre răsăritul soarelui şi amiază, îl găsiră la popas. Le spuse că nu văzuse nici ţipenie de om, afară de un bour uriaş, de care nu fugise totuşi, deoarece animalul se ferise cel dintâi din calea lui. În schimb, la amiază, pe la prânzul mic, declară că zărise un ţăran, un prisăcar cu o scară de cânepă, dar nu-l oprise numai de teamă că puteau fi mai mulţi în adâncul pădurii. Încercase să-l întrebe de una, de alta, dar nu se putuseră înţelege.

În timpul popasului următor, Zbyszko începu să se neliniştească. Ce se va întâmpla când vor ajunge prin locuri mai înalte şi mai uscate, unde pe drumul întărit s-ar putea să dispară urmele? De asemenea, dacă urmărirea va dura prea mult şi vor trece printr-un ţinut mai populat, unde locuitorii se obişnuiseră de mult să asculte de teutoni, atunci atacul prin surprindere şi eliberarea Danusiei ar deveni cu neputinţă. Chiar dacă Zygfryd şi Arnold n-ar fi fost apăraţi de zidurile vreunui castel sau întărituri, populaţia din partea locului ar fi ţinut cu ei.

Dar din fericire, aceste temeri se arătară de prisos, fiindcă la următorul loc de popas nu-l mai găsiră la timpul convenit pe Sanderus, în schimb, descoperiră într-un pin de la marginea drumului, o scobitură mare în formă de cruce făcută de curând. Atunci priviră unii la alţii şi feţele li se alungiră, iar inimile îşi întetiră bătaia. Maćko şi Zbyszko descălecată numaidecât, ca să cerceteze urmele pe pământ şi le căutară cu grijă, dar nu prea mult, pentru că le săriră singure în ochi.

Se vede că Sanderus se abătuse din drum în pădure, luându-se după urmele mari de copite, nu atât de adânci ca pe drum, dar destul de vizibile, deoarece solul era aici mlăştinos şi calul greoi călcase de fiecare dată peste stratul de ace putrezite, în care rămăseseră gropi cu marginile negre.

Privirea ageră a lui Zbyszko observă şi alte urme, aşa că încălecă şi, urmat de Maćko, începură să se sfătuiască în şoaptă cu cehul, ca şi când duşmanul s-ar fi aflat prin apropriere.

Cehul era de părere să meargă pe jos, dar ei se împotriviră, fiindcă nu ştiau cât de departe vor trebui să meargă prin pădure. Slujitorii aveau să meargă totuşi înaintea lor, şi dacă vor vedea ceva, să le dea de ştire, ca să fie pregătiţi.

Într-adevăr, curând intrară şi ei în pădure. A doua scobitură în coaja unui pin le dădu de înţeles că nu-i pierduseră urma lui Sanderus. Îşi dădură repede seama că se află pe o cărare pe care umblau nu o dată şi oamenii. Atunci nu se mai îndoiră că vor găsi vreo aşezare în pădure şi în ea pe cei pe care-i căutau.

Soarele coborâse puțin şi lumina auriu printre copaci. Se apropia o seară frumoasă. Pădurea era tăcută, deoarece fiarele şi păsăretul se pregăteau de odihnă. Doar unde şi unde, printre ramurile ce luminau în soare, se iţeau veverițele roşii în potopul de raze. Zbyszko, Maćko, cehul şi slujitorii înaintau unul după altul. Ştiind că slujitorii care mergeau pe jos erau mult înaintea lor şi aveau să-i anunțe, bătrânul cavaler tăifăsuia cu nepotul, fără să mai coboare glasul.

— Să ținem cont de soare, îi spuse. De la ultimul popas până la locul în care era crucea scobită, am mers destul de mult. Pe orologiul de la Cracovia, ar fi vreo trei ceasuri... Asta înseamnă că Sanderus este de mult împreună cu ei şi a avut timp destul să le povestească ce-a pățit. Numai să nu te trădeze.

— Nu mă va trăda, îl linişti Zbyszko.

— Şi numai să-l creadă, sfârşi Maćko, fiindcă dacă nu-l cred, va fi rău de el.

— Păi, de ce să nu-l creadă. Parcă de noi ştiu? Iar pe el îl cunosc. Nu numai o dată se întâmplă ca un ostatic să fugă din robie.

— Pentru că eu mă gândesc că dacă le-a spus că a scăpat din robie, poate că se vor teme de cei ce l-ar putea urmări şi vor porni mai repede la drum.

— Nu. El se pricepe să-i ducă şi cu vorba. Înțeleg şi ei că urmăritorii n-ar ajunge atât de departe.

Tăcură un răstimp, dar după o clipă, Maćko avu impresia că Zbyszko îi şopteşte ceva, aşa că se întoarse şi-l întrebă:

— Ce spui?

Zbyszko, însă, avea ochii ridicați spre cer şi nu-i şoptea lui Maćko, ci o încredința pe Danusia în grija lui Dumnezeu; pe ea şi încercarea lui de a o scăpa.

Maćko începu şi el să se închine, dar abia îşi făcu o dată semnul crucii, că unul dintre slujitorii trimişi înainte se apropie deodată de el din desişul de alun.

— Uite smolăria! îl vesti. Acolo sunt!

— Stai! şopti Zbyszko, şi în aceeaşi clipă descălecă de pe cal.

După el, săriră Maćko, cehul şi slujitorii, dintre care trei primiră porunca să rămână cu caii, să-i fie la îndemână şi să aibă grijă, Doamne fereşte, ca vreunul dintre armăsari să nu necheze. Celorlalți cinci, Maćko le zise:

— Acolo vor fi doi grăjdari şi Sanderus, pe care să-i legați într-o clipită, iar dacă vreunul este înarmat şi vrea să se apere, una în cap şi gata! Şi porniră îndată mai departe. Pe drum, Zbyszko îi mai şopti unchiului său:

— Domnia Ta te repezi la bătrânul Zygfryd, iar eu la Arnold.

— Numai să ai grijă, îl preveni bătrânul.

Şi-i făcu cehului cu ochiul, dându-i de înțeles ca în orice clipă să fie gata să-i sară în ajutor tânărului stăpân.

Acesta încuviință din cap că aşa va face, trase aer în piept şi încercă paloşul să vadă dacă iese uşor din teacă.

Dar Zbyszko îl văzu şi-i spuse:

— Nu! Ție îți poruncesc să te repezi la leagăn şi să nu te mişti de lângă el în timpul bătăliei.

Înaintară repede şi fără zgomot prin desişul de alun, dar nu ajunseră prea departe, deoarece cel mult după două stadii, tufişurile se întrerupeau deodată, lăsând loc unui luminiş în care se vedeau cuptoarele stinse de păcură şi două bordeie de pământ, adică „nume", unde locuiseră păcurarii până când îi alungase războiul de aici. Soarele care apunea lumina puternic cuptorul, lunca şi cele două bordeie destul de depărtate unul de celălalt. Înaintea unuia dintre ele şedeau pe un trunchi doi cavaleri, iar înaintea celui de-al doilea, un om simplu, spătos şi cu părul roşcat, şi Sanderus. Aceştia doi erau ocupați să frece cu cârpe platoşele, iar la picioarele lui Sanderus, afară de acestea, se mai aflau două paloşe, pe care, se pare, că avea de gând să le curețe mai târziu.

— Uite, îi atrase Maćko atenția lui Zbyszko, strângându-l de braț cu toată puterea, dacă le-ar mai ține măcar o clipă aşa. Le-a luat înadins paloşele şi platoşele. Bine! Cel cu barba căruntă trebuie să fie...

— Înainte! strigă Zbyszko deodată.

Şi se năpustiră ca viforul în luminiş. Ceilalți săriră şi ei în picioare, dar înainte de a ajunge la Sanderus, înfricoşătorul Maćko îl înşfăcă pe bătrânul Zygfryd de piept, îl îndoi pe spate şi într-o clipă încălecă pe el. Zbyszko şi Arnold se încleştară ca doi ereți, se prinseră în brațe şi începură să se opintească din răsputeri. Neamțul spătos, care şedea mai înainte lângă Sanderus, se repezi să pună mâna pe paloş, dar înainte de a izbuti să lovească, Wit, slujitorul lui Maćko, îl izbi cu baltagul în cap şi-l întinse la pământ. După aceea, dădură buzna să îndeplinească porunca bătrânului stăpân şi să-l lege pe Sanderus, însă acesta, deşi ştia că aşa conveniseră, începu să zbiere de frică asemenea unui viței căruia i se taie beregata.

Dar Zbyszko, cu toate că era atât de vânjos, încât strângând în mână o ramură verde era în stare să stoarcă sucul din ea, îşi dădu seama că parcă nu nimerise în brațele unui om, ci între labele unui urs. Simți chiar că dacă n-ar fi avut armura pe el, neştiind dacă nu va trebui să lupte cu paloşul, neamțul uriaş i-ar fi frânt coastele sau poate că i-ar fi rupt şira spinării. Tânărul îl ridicase într-adevăr puțin, dar el îl săltă şi mai mult şi, adunându-şi toate puterile, voia să-l trântească la pământ, ca să nu se mai ridice.

Dar Zbyszko îl strânse şi el cu un efort supraomenesc, încât ochii neamțului se învăpăiată de sânge, după care îi vârî un picior între genunchi, îl lovi la îndoitură şi-l doborî la pământ.

Mai degrabă se prăvăliră amândoi şi tânărul nimeri dedesubt, dar în aceeaşi clipă, Maćko, care veghea la toate, îl lăsă pe Zygfryd pe jumătate strivit în mâinile slujitorilor, iar el se repezi la cei căzuți, îi cetlui cât ai bate

din palme picioarele lui Amold cu cureaua, după care se aşează pe el ca pe un mistreț şi-i împunse ascuțişul pumnalului de grumaz.

Neamțul răcni înfricoşător şi mâinile îi căzură fără vlagă pe şoldurile lui Zbyszko, apoi începu să geamă, nu atât din pricina împunsăturii, cât din cauza durerii groaznice pe care o simți în spinare de la lovitura cu ghioaga, pe care o primise în timpul luptei cu oastea lui Skirwoiłło.

Maćko îl apucă de guler cu amândouă mâinile şi-l trase de pe Zbyszko, care se ridică de jos, aşezându-se puțin în capul oaselor, apoi vru să se scoale, dar nu putu, aşa că se aşează din nou şi rămase un răstimp mai lung fără mişcare. Avea fața palidă şi asudată, ochii năpădiți de sânge şi buzele învinețite; privea înainte parcă în neştire.

— Ce ai? îl întrebă Maćko nelinişstit.

— Nimic, numai că sunt foarte ostenit. Ajută-mă să mă ridic în picioare.

Maćko îl luă de subsuori şi-l ridică dintr-odată.

— Poți să stai în picioare?

— Pot.

— Te doare ceva?

— Nimic. Numai că mi se taie răsuflarea.

În acest timp, cehul văzând că pe medean totul se sfârşise, apăru înaintea „numei", ținând-o de grumaz pe călugărița slujnică. La această privelişte, Zbyszko uită de oboseală, puterile îi reveniră numaidecât şi, ca şi când nu s-ar fi luat la trântă niciodată cu îngrozitorul Arnold, dădu fuga spre „numă".

— Danuśka! Danuśka!

Dar la chemarea lui, nu răspunse nici un glas.

— Danuśka! Danuśka! repetă Zbyszko.

Şi tăcu. Înăuntru era întuneric, de aceea, în primul moment nu izbuti să vadă nimic. În schimb, de dincolo de pietrele de lângă foc, ajunse până la el o răsuflare gâfâită, şuierătoare, ca a unui animal la pândă.

— Danuśka! Pe viul Dumnezeu, eu sunt, Zbyszko!

Abia atunci desluşi în întuneric ochii ei larg deschişi, înspăimântați, rătăciți. Se repezi spre ea şi o ridică, dar ea nu-l cunoscu şi smulgându-i-se din brațe, începu să repete în şoaptă:

— Mi-e frică! mi-e frică! mi-e frică!

Capitolul XXIII

Nu-i slujiră la nimic cuvintele blânde, nici mângâierile şi rugămințile. Danusia nu recunoscu pe nimeni şi nu-şi recăpăta cunoştința. Singura simțire care-i stăpânea toată ființa, era spaima păsărelelor prinse în laț. Când îi aduseră mâncarea, nu vru să bage nimic în gură de față cu oamenii, cu toate că privirile lacome pe care le arunca spre mâncare, îi dovedeau foamea poate chiar îndelungată. Când rămase singură, se repezi la mâncare cu lăcomia unei vietăți sălbatice, dar când Zbyszko intră înăuntru, fugi repede într-un colț şi se ascunse după o legătură de hamei. În zadar Zbyszko îşi desfăcu brațele, în zadar întinse mâinile şi o rugă înăbuşindu-şi lacrimile. Nu vru să iasă din ascunzătoare nici atunci când aţâţară focul şi la lumina lui putea să-i vadă bine trăsăturile lui Zbyszko. Părea că îşi pierduse mintea odată cu simțurile. El, în schimb, se uita la ea şi la chipul ei slăbit cu groaza întipărită pe el, la ochii stinşi, la zdrențele veşmintelor în care era îmbrăcată, şi inima scâncea în el de durere şi de turbare, gândindu-se pe ce mâini încăpuse şi cum se purtaseră cu ea. În cele din urmă, îl cuprinse un val de mânie atât de năprasnică, încât puse mâna pe paloş şi se repezi cu el la Zygfryd. L-ar fi omorât, fără îndoială, dacă Maćko nu l-ar fi luat de braț.

Atunci, începură să se smucească aproape ca doi vrăjmaşi, dar tânărul era atât de vlăguit de lupta dinainte cu uriaşul Arnold, încât bătrânul cavaler îl dovedi şi strigă răsucindu-i brațul:

— Ai înnebunit sau ce ți s-a întâmplat?

— Dă-mi drumul! răspunse Zbyszko scrâşnind, că mi se rupe sufletul.

— N-are decât să se rupă! Nu-ți dau drumul! Prefer să-ți spargi capul, decât să te faci de râs pe tine şi tot neamul nostru.

Şi strângându-i ca într-un cleşte de fier mâna lui Zbyszko, începu să-l amenințe:

— Bagă de seamă! Răzbunarea n-o să fugă de tine, iar tu eşti învestit cavaler. Cum adică? O să omori un ostatic legat? Pe Danuśka n-o ajuți cu nimic, iar tu cu ce te alegi? Cu nimic, doar cu ruşinea. O să-mi spui că şi regii, şi principii se întâmplă să-şi ucidă prinşii câteodată? Da, dar nu la noi! Şi ce li se trece lor cu vederea, nu ți se trece ție. Ei au regate, oraşe, castele, dar tu ce ai? Onoarea de cavaler. Pe ei nu-i osândeşte nimeni, pe când pe tine or să te scuipe toți în față. Vino-ți în fire, pentru Dumnezeu!

Se aşternu o clipă de tăcere.

— Dă-mi drumul, repetă Zbyszko mohorât, n-o să-l omor.

— Vino lângă foc, să ne sfătuim.

Şi-l trase de mână alături de focul aţâţat lângă cuptorul de smoală. Aici se aşezară, şi Maćko căzu puțin pe gânduri, apoi zise:

— Să nu uiți şi că i l-ai promis pe câinele acesta bătrân lui Jurand. O să se răzbune el şi pentru chinurile lui, şi pentru ale Danusiei! O să i-o plătească el, n-ai grijă! Şi se cuvine să-l ajuți. Merită! Ce n-ai voie să faci tu, are Jurand, fiindcă nu el l-a luat prins, ci l-a căpătat în dar de la tine. El poate să-l jupoaie de piele fără frică şi ruşine, înțelegi?

— Înțeleg, răspunse Zbyszko. Ai dreptate.

— Se pare că-ți vine mintea la loc. Dacă diavolul îți mai dă ghes, adu-ți aminte că l-ai mai provocat şi pe Lichtenstein, şi pe alți teutoni, iar dacă ai ucide un ostatic neînarmat şi slujitorii ar răspândi această veste, nici un cavaler n-ar mai vrea să lupte cu tine şi ar avea dreptate. Ferească Dumnezeu! E şi aşa destulă nenorocire, să nu mai fie şi ruşine. Mai bine hai să vorbim ce trebuie să facem şi cum să procedăm.

— Să vorbim! se învoi tânărul.

— Uite părerea mea: pe vipera asta, care a păzit-o pe Danusia, am putea s-o omorâm, dar pentru că nu se cade ca un cavaler să-şi mânjească mâinile cu sângele unei femei, o să i-o trimitem prințului Janusz. Ea a urzit trădarea încă pe când era la conacul de vânătoare, alături de prinț şi de prințesă, s-o judece tribunalul din Mazowsze şi dacă n-o s-o tragă pe roată pentru asta, înseamnă că vor să sfideze dreptatea dumnezeiască. Avem nevoie de ea câtă vreme trebuie să aibă grijă de Danusia, dar după aceea, putem s-o legăm de coada unui cal. Acum trebuie să ne îndreptăm spre pădurile din Mazowsze.

— Nu chiar acum, fiindcă e noapte. Poate că mâine va da Dumnezeu şi Danusia se va simți mai bine.

— Şi caii trebuie să se odihnească. Pornim în revărsatul zorilor.

Îi întrerupse glasul lui Arnold von Baden care, zăcând pe spate în apropiere, legat de propria spadă, începu să strige ceva pe nemțeşte. Bătrânul Maćko se ridică şi se duse spre el, dar neputându-i înțelege vorbele, începu să-l caute din ochi pe ceh.

Hlawa, însă, nu putu să vină numaidecât, pentru că era ocupat cu altceva. În timp ce ei se sfătuiau lângă foc, el se dusese la călugărița slujnică şi luând-o de grumaz şi scuturând-o ca pe un păr, îi zise:

— Ascultă, cățea! Hai înăuntru să aşterni nişte piei pentru tânăra stăpână, dar înainte pe ea s-o îmbraci în hainele ei, iar tu să le iei pe cele în care i-ați poruncit să umble ea... fi-v-ar mama!...

Şi neputându-şi stăpâni mânia, o zgâlțâi cu atâta putere de mai să-i iasă ochii din cap. Poate că i-ar fi răsucit grumazul, dar pentru că socotea că mai au nevoie de ea, îi dădu drumul şi-i spuse:

— Iar după aceea o să căutăm şi pentru tine o creangă.

Călugărița înfricoşată îi îmbrățişă picioarele, dar când drept răspuns o împinse cu scârbă, fugi înăuntru şi aruncându-se la picioarele Danusiei, începu să scâncească:

— Apără-mă! nu mă lăsa!

Danusia, însă, se mulțumi să închidă ochii, iar printre buze nu-i ieşi decât o şoaptă înăbuşită, ca de obicei.

— Mi-e frică, mi-e frică, mi-e frică!

Apoi înțepeni cu totul, deoarece fiecare apropiere de ea a slujnicei, avea întotdeauna acelaşi rezultat. Aşternându-i pieile, slujnica o aşează pe ele ca pe o statuetă de lemn sau de ceară, iar ea se aşează lângă foc, temându-se să mai iasă din încăpere.

Dar cehul intră în curând şi adresându-i-se mai întâi Danusiei, îi spuse:

— Te afli printre prieteni, stăpână, aşadar, în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, dormi în pace!

Şi făcu semnul crucii asupra ei, după care, fără să ridice glasul, ca să n-o sperie, îi zise slujnicei:

— Tu ai să te întinzi legată în prag, dar dacă ai să te mai văicăreşti, o să-ți frâng grumazul. Scoală-te şi pleacă!

Şi scoțând-o din colibă, o legă bine, apoi se duse la Zbyszko.

— Am dat poruncă s-o îmbrace pe tânăra stăpână în hainele în care era îmbrăcată guşterița, îi şopti. Culcuşul e aşternut şi stăpâna doarme. Ar fi bine să nu te mai duci acolo, stăpâne, ca să nu se sperie. Să dea Dumnezeu ca mâine, după ce se odihneşte, să-şi vină în fire, iar acum, Domnia Ta gândeşte-te la mâncare şi la odihnă.

— O să mă întind lângă prag, răspunse Zbyszko.

— Atunci, o s-o mut pe cățeaua asta mai lângă leşul cu plete roşcate, dar acum trebuie să iei ceva să mănânci, fiindcă te aşteaptă destulă trudă şi drum lung.

Spunând aceasta, se duse să scoată din desagi carne afumată şi napi luați din tabăra samogițiană, dar abia apucă să-i aşeze mâncarea dinainte, că Maćko îl chemă la Arnold.

— Ia vezi, îi spuse, ce vrea mută-muntele acesta, pentru că, deşi ştiu câteva vorbe, nu pricep mai nimic.

— Stăpâne, o să-l aduc la foc şi o să vorbiți acolo, răspunse cehul.

Şi desfăcându-şi cingătoarea, i-o vârî pe sub braţe şi-l luă în spinare. Se îndoi destul de mult sub greutatea uriaşului, dar fiind foarte puternic, îl cără la foc şi-l trânti ca pe un sac de mazăre alături de Zbyszko.

— Scoateţi-mi cătuşele, ceru teutonul.

— Am putea s-o facem, îi răspunse bătrânul Maćko prin mijlocirea cehului, dacă ai jura pe onoarea de cavaler că te vei socoti ostatic. Şi aşa, însă, am să poruncesc să-ţi scoată paloşul de sub genunchi şi să-ţi dezlege mâinile, ca să te poţi aşeza lângă noi, dar legătura de la picioare nu ţi-o scot până când nu ne înţelegem.

Şi-i făcut un semn din cap cehului, iar acesta îi eliberă mâinile, apoi îl ajută să se aşeze. Arnold privi cu trufie la Maćko, la Zbyszko şi întrebă:

— Cine sunteţi voi?

— Dar tu cum îndrăzneşti să întrebi? Ce te priveşte pe tine? Află şi singur.

— Mă priveşte, fiindcă aş putea să jur pe onoarea mea de cavaler.

— Poftim, uită-te!

Şi Maćko, dându-şi pulpana la o parte, îi arătă centura de cavaler de pe şolduri.

La acestea, teutonul rămase foarte mirat şi abia după un răstimp, urmă:

— Cum e cu putinţă? Şi tâlhăriţi după pradă prin pădure? Îi ajutaţi pe păgâni împotriva creştinilor?

— Minţi! strigă Maćko.

Şi în acest fel începu discuţia, neprietenoasă, trufaşă, adesea semănând cu o ceartă. Când Maćko răspunse totuşi cu înflăcărare că tocmai Ordinul împiedică primirea botezului de către lituanieni, şi când îi arătă toate dovezile, se miră iarăşi Arnold şi tăcu, deoarece adevărul era atât de limpede, încât n-aveai cum să nu-l vezi sau să te împotriveşti. Îl uimiră îndeosebi pe neamţ acele cuvinte pe care Maćko le rosti făcând semnul crucii: „Cine ştie pe cine slujiţi voi cu adevărat, dacă nu toţi, unii dintre voi!" şi îl uimiră pentru că şi înăuntrul Ordinului exista bănuială că unii comturi i se închină satanei. Nu li s-a adus nici o vină pentru asta şi n-a avut loc nici un proces, ca să nu atragă ruşinea asupra tuturor, dar Arnold ştia bine că printre fraţi se vorbeşte în şoaptă despre astfel de lucruri. Pe de altă parte, Maćko, ştiind din povestirile lui Sanderus despre purtarea neînţeleasă a lui Zygfryd, îl îngrijoră de-a binelea pe uriaşul cumsecade.

— Dar Zygfryd, cu care ai mers împreună la luptă, zise, îi slujeşte oare lui Dumnezeu şi lui Cristos? N-ai auzit oare nicăieri că vorbeşte cu duhurile, că şopteşte şi râde sau scrâşneşte cu ele?

— Este adevărat! murmură Arnold.

Dar Zbyszko, căruia un nou val de mânie îi inundă inima, strigă deodată:

— Tocmai tu vorbeşti de onoarea de cavaler? Ruşine ţie, fiindcă ai ajutat un călău vândut diavolului! Ruşine ţie că ai privit liniştit la chinurile unei femei şi fiice de cavaler, dacă n-ai torturat-o tu însuţi. Ruşine!

Arnold holbă ochii şi făcându-şi uluit semnul crucii, exclamă:

— În numele Tatălui, al Fiului şi al Duhului!... Cum adică?... fata aceea nebună, în mintea căreia se zbânţuie douăzeci şi şapte de diavoli?... eu?...

— Vai mie, vai mie! îl opri Zbyszko cu glasul răguşit.

Şi apucând mânerul pumnalului, începu să privească iarăşi sălbatic spre locul în care zăcea Zygfryd în întuneric.

Maćko îi puse liniştit mâna pe umăr şi apăsându-l cu toată puterea, ca să-i revină judecata, se întoarse către Arnold şi-i spuse:

— Femeia aceea este fiica lui Jurand de Spychów şi soţia acestui tânăr cavaler. Acum înţelegi de ce v-am urmărit şi de ce eşti ostaticul nostru?

— Pentru Dumnezeu! se minună Arnold. Cum aşa? De unde? Ea are mintea rătăcită...

— Pentru că teutonii au răpit-o ca pe un miel nevinovat şi au adus-o prin chinuri în starea asta.

La auzul cuvintelor „miel nevinovat", Zbyszko îşi duse pumnul la gură şi strânse degetele cu dinţii, iar din ochi începură să-i picure una după alta de durere nespusă boabe mari de lacrimi. Arnold şedea îngândurat. Cehul îi istorisi în câteva cuvinte despre trădarea lui Danveld, răpirea Danusiei, chinurile lui Jurand şi duelul cu Rotgier. Când sfârşi, se lăsă tăcerea tulburată doar de foşnetele pădurii şi de trosnetul lemnelor de pe foc.

Şi stătură aşa un răstimp mai lung; în sfârşit, Arnold înălţă capul şi rosti:

— Vă jur nu numai pe onoarea de cavaler, ci şi pe crucea lui Cristos că aproape n-am văzut-o pe această femeie, că n-am ştiut cine este şi n-am ajutat niciodată la chinuirea ei.

— Atunci, jură şi că vei merge de bunăvoie după noi şi nu vei încerca să fugi şi-am să poruncesc să te dezlege, promise Maćko.

— Fie şi aşa cum spui, jur! Unde mă veţi duce?

— În Mazowsze, la Jurand de Spychów.

Zicând acestea, Maćko îi tăie el însuşi frânghia de la picioare, apoi îi arătă carnea şi napii. După un timp, Zbyszko se ridică şi plecă să se odihnească lângă prag, unde n-o mai găsi pe călugăriţa slujnică, întrucât o luaseră mai înainte cu ei slujitorii la cai. Acolo, întinzându-se pe pielea pe care i-o adusese Hlawa, se hotărî să aştepte fără să doarmă ca zorile să aducă vreo schimbare în bine în purtarea Danusiei.

Cehul reveni la foc, deoarece îi apăsa sufletul ceva despre care voia să discute cu bătrânul cavaler de Bogdaniec. Îl găsi şi pe el adâncit în gânduri şi neluând în seamă sforăitul lui Arnold care, după ce înfulecase pe săturate carne afumată şi napi, căzuse într-un somn de piatră.

— Domnia Ta nu dormi, stăpâne? întrebă scutierul.

— Mi s-a speriat somnul, răspunse Maćko. Să dea Dumnezeu ca ziua de mâine să fie bună...

Şi spunând acestea, privi spre stele.

— Se vede Carul-Mare pe cer, iar eu mă tot gândesc cum o să fie...

— Nici mie nu-mi arde de somn, fiindcă mi-e gândul la stăpâna de Zgorzelice.

— Aha, aşa-i, altă belea! Păi ea se află la Spychów.

— Păi, la Spychów. Am adus-o fără nici un rost de la Zgorzelice.

— A vrut şi ea să se ducă la abate, iar când abatele n-a mai fost, ce era să fac, îşi pierdu răbdarea Maćko, căruia nu-i plăcea să vorbească despre asta, pentru că se simțea vinovat în sinea lui.

— Adevărat, dar acum ce facem?

— Hm! ce să facem? O s-o duc înapoi acasă şi facă-se voia Domnului!...

După o clipă, însă, adăugă:

— Mă rog să fie cum o vrea Dumnezeu, dar măcar dacă Danuśka asta ar fi sănătoasă şi la fel cu ceilalți oameni, cel puțin am şti ce să facem. Dar aşa, numai necuratul ştie! Nici nu se însănătoşeşte, nici nu moare. Bine-ar fi să ne lumineze Isus într-un fel.

Cehul, însă, se gândea acum numai la Jagienka.

— Vezi, Domnia Ta, spuse. Când am plecat de la Spychów şi mi-am luat rămas-bun de la ea, stăpâna mi-a spus aşa: „În caz de ceva, să vii înaintea lui Zbyszko şi a lui Maćko să ne anunți, deoarece dacă tot trebuie să-mi dea de veste, să te trimită pe tine să mă duci la Zgorzelice".

— Ehei, răspunse Maćko. Sigur că nu prea se face s-o găsească la Spychów când o să vină Danuśka. Sigur că trebuie să plece la Zgorzelice. Îmi pare rău de orfană, dar ce să fac! Ceva totuşi musai să facem? Ia stai... Zici că ți-a spus să te întorci înaintea noastră să-i dai de ştire şi s-o duci la Zgorzelice?

— Aşa mi-a poruncit.

— Poate că n-ar fi rău să pleci înaintea noastră. Bătrânul Jurand trebuie anunțat şi el că i-am găsit fiica, să nu moară de bucurie. Pe Dumnezeul meu, n-avem altceva mai bun de făcut. Întoarce-te, spune-i că am luat-o cu noi pe Danusia şi o să venim acasă, iar tu o duci înainte pe cealaltă înapoi.

Aici bătrânul cavaler oftă, fiindcă-i părea rău şi de Jagienka şi de planurile pe care şi le făcuse.

Apoi întrebă din nou:

— Ştiu că eşti un om cu judecată şi puternic, dar ai să fii în stare s-o fereşti de vreo întâmplare cu primejdie, de vreun necaz? Câte nu se pot întâmpla pe drum.

— Am să fiu, de-ar fi să-mi dau şi viața! Am să iau câțiva slujitori de nădejde, la care stăpânul de la Spychów n-o să se zgârcească şi am s-o duc în siguranță fie şi până la capătul lumii.

— Ei, să nu ai prea multă încredere în tine. Să nu uiți că şi acasă, la Zgorzelice, trebuie să fii cu ochii pe Wilk de Brzozowa şi pe Cztan de Rogow... Dar ai dreptate! Vorbesc aiurea, pentru că trebuia să o păzesc de ei, câtă vreme aveam altceva de gând. Acum, însă, mi s-a spulberat nădejdea şi să fie ce-o vrea Dumnezeu.

— Totuşi, o s-o feresc şi de ceilalți cavaleri, fiindcă sărmana stăpânului Zbyszko, abia îşi mai trage sufletul... şi dacă moare!

— Ai dreptate, pe Dumnezeul meu; abia îşi mai trage sufletul şi dacă moare...

— Pe ea trebuie s-o lăsăm în seama Domnului, să ne gândim acum la stăpâna de la Zgorzelice.

— Drept ar fi, spuse Maćko, s-o conduc eu până acasă. Dar ce pot face. Nu pot să-l las singur acum pe Zbyszko, şi asta din mai multe motive însemnate. Ai văzut şi tu cum scrâşnea din dinți şi cum se repezea la bătrânul comtur ca să-l omoare ca pe un mistreț. Dacă, aşa cum zici, fata moare pe drum, nu ştiu dacă am să-l mai pot struni. Dar aşa, dacă nu voi mai fi eu, n-o să-l mai rețină nimic şi ruşinea veşnică se va abate pentru totdeauna asupra lui şi a întregului neam, ceea ce dă Doamne, să nu se întâmple, amin!

La acestea cehul:

— Ar fi un mijloc destul de simplu. Să mi-l dai mie pe călăul acesta, n-o să-l pierd pe drum şi abia la Spychów o să-l scutur din sac înaintea stăpânului Jurand.

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate! Oho, da' ştiu că ai minte! strigă Maćko bucuros. E simplu, simplu de tot! la-l cu tine şi n-ai decât să-l duci viu la Spychów, fă ce vrei cu el.

— Atunci, dă-mi-o şi pe cățeaua aia de la Szczytno! Dacă n-o să-mi facă greutăți pe drum, o s-o duc şi pe ea; iar dac-o să-mi facă, o s-o atârn de-o creangă!

— Poate că Danuśka o să scape mai repede de frică şi o să-i vină mintea la loc, dacă n-o să-i mai vadă pe ăştia doi. Dar dacă iei slujitoarea, cum o să se descurce fără ajutorul unei femei?

— N-o să se descurce, dar în pădure o să întâlniți niscaiva țărani fugiți cu nevestele lor cu tot. Luați şi voi una dintre ele şi oricare o să fie mai bună decât asta. Deocamdată ajunge grija stăpânului Zbyszko.

— Astăzi, vorbeşti mai cu minte decât de obicei. Aşa este. Poate că se va însănătoşi mai repede văzându-l pe Zbyszko mereu lângă ea. El o să se priceapă să-i fie şi mamă şi tată. Bine. Când vrei să pleci?

— N-o să mai aştept să se reverse zorile, dar acum o să mă odihnesc un pic. Cred că încă nu-i miezul nopții.

— Se vede Carul-Mare, cum ți-am spus, dar Cloşca încă n-a răsărit.

— Slavă Domnului că am hotărât ceva, pentru că eram tare îngrijorat.

Şi spunând acestea, cehul se întinse lângă focul care se stingea, se acoperi cu o piele şi adormi într-o clipă. Cu toate acestea, cerul nu începuse să albească şi era încă noapte neagră, când se trezi, ieşi de sub blană, privi la stele şi întinzându-şi oasele, îl trezi pe Maćko.

— E timpul să plec! îl vesti.

— Unde? întrebă pe jumătate adormit Maćko, frecându-şi ochii cu mâinile.

— La Spychów.

— Adevărat! Cine sforăie lângă mine? L-ar trezi şi pe un mort.

— Cavalerul Arnold. O să mai pun câteva reteveie pe foc şi mă duc la slujitori.

Se duse într-adevăr, dar se întoarse repede în fugă şi începu să strige de departe cu glas înăbuşit:

— Stăpâne, am noutăți şi încă rele!

— Ce s-a întâmplat? întrebă Maćko sărind în picioare.

— Slujnica a fugit. Au luat-o slujitorii la cai şi i-au dezlegat picioarele, trăsni-i-ar! Iar când au adormit, s-a târât ca un şarpe printre ei şi a fugit. Vii, Domnia Ta?

Neliniştit, Maćko porni în grabă cu Hlawa spre cai, dar acolo mai găsiră doar un slujitor. Ceilalți se împrăştiaseră s-o caute pe slujnică. Dar căutarea n-avea nici un rost pe întuneric şi prin desişuri; se şi întoarseră în curând cu capetele plecate. Maćko începu să-i lovească în tăcere cu pumnii, după care se întoarse la foc, fiindcă nu mai era nimic de făcut.

După o clipă, sosi Zbyszko, care făcuse de strajă înaintea colibei şi nu putuse să doarmă şi auzind paşi, voia să ştie ce se petrece. Maćko îi povesti mai întâi ce hotărâse împreună cu cehul, apoi îi spuse despre fuga slujnicei călugărițe.

— Mare nenorocire nu este, spuse, căci sau va muri de foame prin pădure, sau vor da peste ea țăranii şi-i vor înmuia oasele, dacă n-o vor găsi lupii mai înainte. Îmi pare rău doar că a scăpat de pedeapsa de la Spychów.

Lui Zbyszko îi părea şi lui rău că nu mai putea fi pedepsită, totuşi primi vestea destul de liniştit. Nu se arătă nici împotriva plecării cehului cu Zygfryd, deoarece nimic din ce n-avea legătură cu Danusia, nu-l mai interesa. De aceea, începu să vorbească despre ea:

— O s-o urc mâine pe şa înaintea mea şi aşa o să plecăm.

— Acum ce face, doarme? întrebă Maćko.

— Geme câte puțin, dar nu ştiu, dacă prin somn sau aievea şi nu vreau să intru, ca să nu se sperie.

Îi întrerupse cehul care, văzându-l pe Zbyszko, exclamă:

— Oho, Domnia Ta eşti deja în picioare? Eu trebuie să plec! Caii sunt pregătiți şi bătrânul diavol e legat în şa. În curând, o să se reverse zorile, fiindcă acum noaptea este scurtă. Rămâneți cu Dumnezeu, Domniile Voastre!

— Du-te cu Dumnezeu, mergi sănătos!

Dar Hlawa îl trase pe Maćko la o parte şi-i zise:

— Domnia Ta, voiam să te rog frumos ca în caz că s-ar întâmpla ceva, ştii Domnia Ta... vreo nenorocire sau altceva... să repezi îndată un slujitor la Spychów. Iar dacă nu ne mai găseşte acolo, să ne ajungă din urmă!

— Bine, încuviință Maćko. Am uitat să-ți mai spun s-o duci pe Jagienka neapărat la Płock, înțelegi! Du-te la episcop şi spune-i cine este ea, că e fina

abatelui, pentru care se află un testament la episcop, apoi roagă-l să aibă grijă de ea, pentru că aşa scrie şi în testament.

— Şi dacă episcopul ne porunceşte să rămânem la Płock?

— Ascultă-l în toate şi fă cum te sfătuieşte el.

— Aşa voi face, stăpâne. Cu bine!

— Du-te sănătos!

Capitolul XXIV

Cavalerul Arnold, aflând a doua zi de fuga călugăriței slujnice, zâmbi pe sub mustață, dar zise ca şi Maćko: că fie o vor mânca lupii, fie o vor omorî lituanienii. Era într-adevăr cu putință, fiindcă localnicii, de origine lituaniană, urau Ordinul şi tot ce avea vreo legătură cu el. Țăranii fugeau adesea la Skirwoiłło ori, omorându-i ici şi colo pe nemți, se ascundeau împreună cu familiile şi avutul prin adâncurile pădurii. O cău- tară totuşi şi a doua zi pe slujnică, dar tot fără rezultat şi fără tragere de inimă, întrucât Maćko şi Zbyszko, având mintea ocupată cu altceva, nu dăduseră porunci prea aspre. Se grăbeau să plece spre Mazowsze şi voiau să pornească la drum odată cu răsăritul soarelui, dar nu putură s-o facă, deoarece Danuśka adormi adânc spre ziuă, şi Zbyszko nu se îndură s-o trezească. O auzise scâncind noaptea şi presupunea că nu dormise, aşa că se aştepta să se întremeze după somnul de acum. Se furişase de două ori în colibă şi de două ori îi văzuse, la lumina ce se strecura prin crăpăturile bârnelor, ochii închişi, gura deschisă şi fața îmbujorată a copiilor dormind adânc. Inima i se topise atunci de duioşie şi-i şoptise: „Dumnezeu să-ți dea odihnă şi sănătate, floricică scumpă!" Iar pe urmă îi mai spusese: „Au luat sfârşit suferința şi plânsul tău şi să dea Domnul Isus ca fericirea să fie nemărginită ca izvoarele nesecate". Pe de altă parte, având un suflet simplu şi bun, şi-l îndreptă spre Dumnezeu şi se întrebă: cum să-şi arate recunoştința, cum să-L răsplătească, ce să ofere din ce avea, grâie, vite, ceară sau altele asemenea lucruri plăcute puterii divine? Ar fi enumerat sub jurământ numaidecât ce oferă, dar prefera să aştepte, întrucât neştiind cât de sănătoasă se va trezi Danuśka, dacă va fi în toate mințile, nu era încă sigur dacă va avea pentru ce să-I mulțumească.

Maćko, deşi înțelegea că nu-i va mai ameninţa nici o primejdie abia în ținutul prinţului Janusz, era totuşi şi el de părere că nu trebuie să-i tulbure odihna Danusiei, care putea s-o vindece, aşa că ținea pregătiți slujitorii şi caii de povară, dar aştepta.

Când trecu, însă, de amiază, iar ea dormea încă, începură să se neliniştească. Zbyszko, care privea mereu prin crăpături şi pe uşă, intră în cele din urmă pentru a treia oară în colibă şi se aşează pe un trunchi pe care slujnica îl trăsese în seara dinainte lângă aşternut şi o aşezase pe Danusia ca s-o îmbrace.

Se aşează şi îşi aţinti privirile la faţa ei, dar ea nu deschise ochii deloc, ci după cât ai spune fără grabă două rugăciuni, buzele îi tremurară şi şoptiră parcă văzându-l prin pleoapele închise:

— Zbyszko...

Tânărul se prăpăstui într-o clipă în genunchi la picioarele ei, îi luă mâinile slăbite şi sărutându-i-le cu înflăcărare, începu să-i spună cu glasul întrerupt:

— Mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne! Danuśka, m-ai recunoscut!

Glasul lui o trezi de-a binelea, aşa că se ridică în capul oaselor în aşternut şi repetă de astă dată cu ochii deschişi:

— Zbyszko...

Şi începu să clipească, apoi să se uite împrejur cu mirare parcă:

— Acum nu mai eşti în robie! o linişti Zbyszko. Te-am smuls din mâinile lor şi mergem la Spychów!

Dar ea îşi trase mâinile dintr-ale lui şi rosti:

— Toate astea sunt numai pentru că n-am avut îngăduinţa tătuţei. Unde-i stăpâna?

— Trezeşte-te, comoara mea. Prinţesa e departe, iar noi te-am scăpat din mâinile nemţilor.

La acestea, ea, ca şi când nu-i auzise cuvintele şi parcă aducându-şi aminte de ceva:

— Mi-au luat lăuta şi au spart-o, lovind-o de zid, hei!

— Pentru Dumnezeu! strigă Zbyszko.

Şi abia atunci băgă de seamă că ochii îi sunt rătăciţi şi strălucitori, iar obrajii îi ard. În aceeaşi clipă, îi fulgeră prin minte gândul că este grav bolnavă şi-i pronunţase de două ori numele numai pentru că avea fierbinţeală.

Inima i se strânse de spaimă şi o sudoare rece îi acoperi fruntea.

— Danuśka! o strigă, mă vezi şi mă înţelegi?

Iar ea îi răspunse cu un glas de rugă umilă:

— Mi-e sete!... Apă!

— Isuse milostiv!

Şi ieşi fugind din colibă. În faţa uşii, se lovi de bătrânul Maćko, care tocmai venea să vadă ce se petrece, şi pronunţând un singur cuvânt: „Apă!"

alergă la izvorul ce curgea în apropiere prin desişurile şi muşchiul din pădure.

După o clipă, reveni cu un vas plin cu apă şi i-l înmână Danusiei, care începu să bea cu lăcomie. Mai înainte, intrase înăuntru Maćko şi uitându-se la bolnavă se posomorâse vizibil.

— Are fierbințeală? întrebă.

— Da! gemu Zbyszko.

— Înțelege ce-i spui?

— Câtuşi de puțin.

Bătrânul îşi încruntă sprâncenele, după care îşi ridică mâna şi începu să-şi frece grumazul şi ceafa.

— Ce facem?

— Nu ştiu.

— Nu mai avem decât un singur lucru, începu Maćko.

Dar Danusia îl întrerupse de îndată. Sfârşind de băut, îşi pironi pupilele lărgite de fierbințeală, apoi rosti:

— Nici Domniei Tale nu ți-am făcut nimic. Ai milă de mine!

— Am, copilă, cum să n-am, şi îți vreau numai binele, răspunse cu anume duioşie bătrânul cavaler.

Iar după aceea, lui Zbyszko:

— Ascultă! Nu-i foloseşte la nimic s-o lăsăm aici. Când o s-o bată vântul şi o s-o încălzească soarele, poate că o să-i fie mai bine. Nu-ți pierde capul, flăcăule, pune-o în leagănul în care au adus-o, sau pe şa şi la drum! Pricepi?

Cu aceste cuvinte, ieşi afară să dea poruncile de trebuință, dar abia apucă să privească înainte şi rămase încremenit.

O mulțime de pedestraşi, înarmați cu sulițe şi halebarde, înconjurau ca un zid din patru părți coliba, cuptoarele şi luminişul.

„Nemți!" se gândi Maćko.

Groaza îi cuprinse sufletul, dar într-o clipită puse mâna pe mânerul paloşului, strânse din dinți ca un animal sălbatic care, înconjurat pe neaşteptate de haita de câini, se pregăteşte să se apere cu disperare.

Deodată, dinspre cuptor, se îndreptă spre el uriaşul Arnold cu încă un cavaler şi apropiindu-se, spuse:

— Iute se mai învârte roata norocului. Ieri eu eram prinsul Domniei Tale, acum Domnia Ta eşti al meu.

Spunând acestea, privi cu semeție la bătrânul cavaler, ca la cea mai biciuită ființă de pe lume. Nu era un om cu totul rău, nici prea crud, dar avea cusurul tuturor teutonilor care, arătându-se oameni de înțeles la ananghie, nu ştiau să-şi înfrâneze niciodată disprețul față de cei învinşi, ca şi trufia fără margini, când simțeau că puterea este de partea lor.

— Sunteți ostatici! repetă cu mândrie.

Bătrânul cavaler privi mohorât împrejur. În pieptul lui nu bătea numai o inimă neînfricată, ci şi una prea cutezătoare.

Dacă ar fi fost în armură şi pe un cal de luptă, dacă l-ar fi avut alături pe Zbyszko şi dacă amândoi ar fi avut în mâini paloşe, topoare sau acele straşnice „toiege" pe care le mânuia cu atâta pricepere şlahta lehită, poate că ar fi încercat să frângă zidul de sulițe şi halebarde care-l împresura. Dar Maćko se afla înaintea lui Arnold pe jos, de unul singur, fără platoşă, aşa că văzând că slujitorii aruncaseră armele şi gândindu-se că Zbyszko era în colibă lângă Danusia cu totul neînarmat, înțelese, ca un om cu experiență şi hârşit cu războiul, că nu mai are nici o scăpare.

Prin urmare, scoase încet pumnalul din teacă şi-l aruncă la picioarele cavalerului care-l însoțea pe Arnold. Acesta, însă, cu aceeaşi trufie ca şi Arnold, dar în acelaşi timp cu mărinimie, îl întrebă într-o polonă destul de bună:

— Care-i numele Domniei Tale? Dă-mi cuvântul de onoare şi nu mai poruncesc să te lege, fiindcă văd că eşti cavaler învestit şi te-ai purtat omeneşte cu fratele meu.

— Ți-l dau! răspunse Maćko.

Şi spunându-i cine este, întrebă dacă-i îngăduie să intre în colibă şi să-şi prevină nepotul „să nu făptuiască vreo nebunie" după care, căpătând învoirea, dispăru înăuntru, iar după un răstimp, ieşi cu un pumnal în mână.

— Nepotul meu n-are nici măcar paloşul la el, spuse, şi te roagă ca până când porniți la drum, să poată rămâne lângă soția lui.

— Să rămână, încuviință fratele lui Arnold, o să-i trimit mâncare şi băutură, pentru că n-o să pornim îndată, deoarece oamenii sunt trudiți şi trebuie să ne hrănim şi să ne odihnim şi noi. Te poftim să ne ții companie.

După aceste cuvinte, se întoarseră şi plecară spre acelaşi foc lângă care Maćko îşi petrecuse noaptea, dar fie din trufie, fie din proasta creştere, o luară ei înainte, lăsându-l pe el să-i urmeze. Dar el, ca un om umblat prin lume, înțelegând ce obicei să respecte de fiecare dată, întrebă:

— Domnia Ta, mă pofteşti ca oaspete sau ca prins?

Abia acum se ruşină fratele lui Amold, fiindcă se opri şi zise:

— Pofteşte, cavalere.

Bătrânul cavaler trecu înainte, dar nevrând să-i rănească mândria de sine a unui om de care depindeau multe, îl firitisi:

— Se vede, Domnia Ta că ştii nu numai limbi străine, dar ai şi obiceiuri alese.

La acestea, Arnold, înțelegând doar câteva cuvinte, interveni:

— Wolfgang, despre ce este vorba şi ce spune?

— Spune ce trebuie! răspunse Wolfgang, care se vede că fusese măgulit de vorbele lui Maćko.

După care se aşezară lângă foc şi li se aduse să mănânce şi să bea. Învățătura pe care o primiseră nemții de la Maćko nu fusese în zadar, pentru că Wolfgang îl pofti mai întâi pe el să înceapă. Din vorbă în vorbă, bătrânul cavaler află cum căzuseră în capcană. Wolfgang, fratele mai mic al

lui Arnold condusese pedestrimea din Czluchowa împotriva samogițienilor răzvrătiți şi la Gotteswerder, aceasta însă, provenind dintr-o comturie îndepărtată, nu putuse ține pasul cu călărimea. Arnold nu trebuise să o mai aştepte, ştiind că va întâlni pe drum alte grupuri de pedestraşi din oraşele şi castelele mai apropiate de hotarul lituanian. Din această pricină, cel mai tânăr întârziase câteva zile şi se găsea tocmai pe şleau în apropierea smolăriei, când călugărița slujnică, fugind în timpul nopții, îi dăduse de ştire de necazul fratelui mai mare. Arnold, ascultând această povestire, care-i fu repetată în nemțeşte, zâmbi mulțumit şi în cele din urmă recunoscu că se aşteptase la una ca asta.

Dar iscusitul Maćko, care se străduia să tragă învățătură din orice împrejurare, se gândi că n-ar fi rău să-i câştige pe aceşti nemți de partea lui, aşa că adăugă degrabă:

— Nu-i lucru plăcut să cazi în robie, dar îi mulțumesc lui Dumnezeu că m-a dat în mâinile Domniilor Voastre, întrucât socotesc că sunteți nişte cavaleri drepți care vă respectați onoarea.

La acestea, Wolfgang îşi miji ochii şi dădu din cap, e adevărat, destul de țeapăn, dar cu vădită mulțumire.

Iar bătrânul cavaler îşi urmă vorba:

— Şi mai ştii şi limba noastră! Văd că Dumnezeu ți-a dat minte pentru toate!

— Ştiu limba, fiindcă la Czluchowa poporul vorbeşte polona, iar eu şi fratele meu slujim de şapte ani sub acelaşi comtur.

— Iar cu timpul îi veți lua şi locul! Altfel nu poate fi.... Deşi fratele Domniei Tale nu vorbeşte polona.

— Înțelege puțin, dar nu vorbeşte. El are mai multă putere, chiar dacă nici eu nu sunt un slăbănog, în schimb, are minte mai puțină.

— Aa, se vede că nici el nu-i un prostănac! zise Maćko.

— Ce zice, Wolfgang? se interesă iarăşi Arnold.

— Te laudă, răspunse Wolfgang.

— Îl laud, adăugă Maćko, fiindcă-i un cavaler adevărat şi asta-i temelia! Îți spun sincer că voiam să-l eliberez astăzi pe cuvântul de onoare, să plece unde vrea, numai să se înfățişeze fie şi peste un an. Aşa se cuvine să se poarte cavalerii.

Şi începu să se uite cu luare-aminte la fața lui Wolfgang, dar acesta se încruntă şi spuse:

— Poate că ți-aş da drumul şi eu Domniei Tale pe cuvântul de onoarea, dacă nu i-ați fi ajutat pe câinii ăştia de păgâni împotriva noastră.

— Nu-i adevărat, răspunse Maćko.

Şi începu din nou aceeaşi gâlceavă ca şi ieri cu Arnold. Totuşi, deşi bătrânul cavaler avea dreptate, îi era mai greu acum, deoarece Wolfgang era într-adevăr mai isteț decât fratele său mai mare. Din această discuție rezultă folosul că şi fratele mai mic află despre toate nelegiurile de la Szczytno, despre jurămintele strâmbe şi crime şi, în acelaşi timp, despre

soarta nefericitei Danusia. La aceste ticăloşii pe care i le aruncă Maćko în faţă, nu ştiu ce să răspundă. Fu nevoit să recunoască deci că răzbunarea este dreaptă şi cavalerii polonezi aveau dreptul să facă tot ce făcuseră, iar la sfârşit zise:

— Pe osemintele binecuvântate ale lui Liboriusz! Mie n-o să-mi pară râu de Danveld. Se vorbea despre el că se ocupa cu magia neagră, dar puterea şi dreptatea lui Dumnezeu sunt mai tari decât magia neagră. În ce-l priveşte pe Zygfryd, nu ştiu dacă i-a slujit diavolului, dar n-o să pornesc pe urma lui, mai întâi, că n-am călărime, iar în al doilea rând, dacă a chinuit-o pe această jupâniţă, cum spui, să nu mai scape de tortura iadului!

Aici, se închină şi adăugă:

— Doamne, vino în ajutorul meu şi când voi muri.

— Şi cu nefericita aceea de mucenică, mă rog, ce-o să se întâmple? întrebă Maćko. O să ne învoieşti s-o ducem acasă? Sau o să-şi dea sufletul prin temniţele voastre?! Adu-ţi aminte de mânia lui Dumnezeu!

— Eu n-am nimic cu ea, răspunse Wolfgang cu asprime. Unul dintre Domniile Voastre să o ducă la tatăl ei, apoi să se înfăţişeze; celuilalt n-o să-i dau drumul.

— Nici dacă ar jura pe onoarea şi pe sulița Sfântului Jerzy?

Wolfgang şovăi un răstimp, fiindcă acesta era un jurământ cu mare putere, dar în clipa aceea, Arnold întrebă pentru a treia oară:

— Ce spune?

Şi aflând despre ce este vorba, începu să se împotrivească mânios şi cu grosolănie să fie eliberaţi amândoi pe cuvântul de onoare. Îşi avea şi el socoteala lui: uită că fusese învins într-o bătălie mai mare de Skirwoiłło, iar în duel de aceşti cavaleri polonezi. Ca oştean, ştia de asemenea că pedestrimea fratelui său trebuie să se întoarcă acum la Malborg, pentru că vrând să meargă mai departe până la Gotteswerder, ar fi înaintat, după nimicirea detaşamentelor dinainte, la măcel sigur. Ştia, aşadar, că va fi nevoit să se prezinte înaintea maestrului şi a mareşalului şi înţelegea că ruşinea-i va fi mai mică dacă va duce şi un ostatic de seamă. Un cavaler în viaţă, înfăţişat căpeteniilor, înseamnă mai mult decât istorisirea că luaseră doi prinşi de acest fel.

Ascultând vorbele răguşite şi blestemele lui Arnold, Maćko înţelese dintr-odată că trebuie să primească neapărat ce i se dă, pentru că altminteri nu va izbuti nimic şi-i spuse lui Wolfgang:

— Domnia Ta, atunci te mai rog un singur lucru: sunt sigur că nepotul meu va înţelege singur că lui i se cuvine să rămână alături de soţie, iar mie să vă urmez. Dar pentru orice eventualitate, îngăduiţi-mi să-l anunţ că nu mai avem ce vorbi despre asta, întrucât asta-i voinţa Domniilor Voastre.

— Bine, mie mi-e totuna, răspunse Wolfgang. Atunci, să vorbim deci despre răscumpărare, pe care nepotul Domniei Tale va trebui s-o aducă pentru el şi Domnia Ta, fiindcă totul depinde de asta.

— Despre răscumpărare? întrebă Maćko care ar fi preferat să amâne această discuție pentru mai târziu. Păi n-avem timp destul înaintea noastră? Când ai de-a face cu un cavaler învestit, cuvântul lui înseamnă bani peşin, dar şi în privința prețului ne putem lăsa în seama conştiinței. Uite, noi am luat la Gotteswerder un ostatic de seamă, un cavaler de-al Domniilor Voastre, un oarecare de Lorche, şi nepotul meu (pentru că el l-a prins) l-a lăsat liber pe cuvântul de onoare fără să vorbească nimic de preț.

— L-ați luat prins pe cavalerul de Lorche? întrebă Wolfgang. Îl cunosc. E un cavaler avut. Dar de ce nu l-am întâlnit pe drum?

— Pentru că se vede că n-a venit încoace, ci la Gotteswerder sau la Ragneta, răspunse Maćko.

— Avut şi se trage dintr-un neam vestit, repetă Wolfgang. O să fiți răsplătiți din belşug! Dar bine că ai adus vorba despre asta, fiindcă nici pe Domnia Ta n-o să te las să pleci pe te miri ce.

Maćko îşi muşcă mustața, dar îşi înălță capul cu mândrie:

— Noi ştim şi fără asta cât valorăm.

— Cu atât mai bine, zise cel mai tânăr von Baden.

Şi adăugă îndată:

— Cu atât mai bine nu pentru noi, deoarece noi suntem nişte călugări umili care am depus jurământul sărăciei, ci pentru Ordin, care va folosi banii voştri întru slava lui Dumnezeu.

Maćko nu mai răspunse nimic, se uită doar la Wolfgang, ca şi cum ar fi vrut să-i spună: „Altuia să-i spui asta", şi după o clipă începură să se tocmească. Pentru bătrânul cavaler, era o treabă grea şi delicată, fiindcă, pe de o parte, era foarte simțitor la orice pierdere, iar pe de alta, înțelegea că nu se cuvenea să se prețuiască pe sine şi pe Zbyszko atât de puțin. Se zvârcolea deci ca peştele pe uscat, cu atât mai mult, cu cât Wolfgang, deşi chipurile omenos şi plăcut la vorbă, se arătă nemăsurat de lacom şi de tare ca piatra. Singura mângâiere era pentru Maćko gândul că va plăti pentru toate acestea de Lorche, dar îi părea atât de rău după nădejdea câştigului, pe venitul din răscumpărarea lui Zygfryd nu mai conta, deoarece socotea că Jurand şi poate şi Zbyszko nu vor renunța în ruptul capului la viața lui.

După negocieri îndelungate, acceptă în cele din urmă numărul de grivne şi termenul de plată şi hotărând clar câți slujitori şi câți cai va trebui să aducă Zbyszko, se duse să-i dea de ştire, prilej cu care, de teamă ca nemților să nu le treacă prin cap vreun alt gând năstruşnic, îl sfătui să plece numaidecât.

— Aşa-i când eşti cavaler, oftă din greu, ieri tu îl țineai de gât, astăzi te ține el pe tine! Ce poți să faci! O da Dumnezeu şi va veni şi rândul nostru! Acum, însă, nu trebuie să pierdem timpul. Dacă mergi repede, o să-l ajungi pe Hlawa şi veți fi mai în siguranță împreună. După ce veți ieşi din pădure şi veți intra în Mazowsze, la fiecare şlahtic şi la fiecare administrator veți afla ospitalitate şi ajutor. Până şi străinii sunt bine primiți, ce să mai vorbim de ai noştri! Poate că şi biata jupâniță o să se însănătoşească.

Cu aceste cuvinte, se uită la Danusia care moțăia aproape adormită, răsuflând repede şi cu zgomot. Mâinile-i străvezii, întinse pe fondul întunecat al blănii de urs, îi tremurau din cauza fierbințelii.

Maćko îşi făcu semnul crucii şi zise:

— Hai, ia-o şi du-te! Să dea Dumnezeu să fie mai bine, că mie mi se pare că abia îşi mai trage sufletul!

— Nu mai vorbi aşa! îl opri Zbyszko disperat.

— Puterea lui Dumnezeu! O să poruncesc să aducă aici calul, iar tu grăbeşte-te să pleci!

Şi ieşind afară, pregăti totul pentru plecare. Turcii dăruiți de Zawisza aduseră caii cu leagănul aşternut cu muşchi şi piei, iar Wit, slujitorul lui Zbyszko, armăsarul acestuia, şi în curând Zbyszko ieşi şi el din odaie, ținând-o de mână pe Danusia. Era ceva atât de impresionant în această privelişte, încât amândoi frații von Baden, a căror curiozitate îi adusese înaintea colibei, văzând făptura aproape de copilă a Danuskăi, chipul ei semănând într-adevăr cu fețele sfintelor fecioare din portretele din biserici şi slăbiciunea atât de mare că, neputând să-şi mişte capul, îl ținea sprijinit pe umărul tânărului cavaler, începură să se uite mirați unul la celălalt şi să se răzvrătească în inimile lor împotriva celor vinovați de suferința ei. „De bună seamă, Zygfryd avea mai degrabă inimă de călău decât de cavaler, îi şopti Wofgang fratelui său, iar pe vipera aia, deşi a contribuit la eliberarea ta, am să poruncesc s-o bată cu vergile". Fură impresionați şi pentru că Zbyszko o ducea în brațe pe Danusia ca pe un copil, şi-i înțeleseră iubirea, deoarece şi ei erau tineri.

Zbyszko şovăi o clipă dacă s-o ia în şa şi s-o țină pe drum la piept, sau s-o întindă în leagăn. În cele din urmă, alese a doua variantă, gândind că va merge mai bine culcată. Prin urmare, apropiindu-se de unchiul său, îi luă mâna şi i-o sărută de rămas-bun, dar Maćko, care ținea la el ca la ochii din cap, cu toate că nu voia să-şi arate emoția față de nemți, nu se putu abține şi, luându-l în brațe, îşi apăsă cu putere buzele pe mățu-i bogat, cânepiu.

— Dumnezeu să te călăuzească! îi ură. Şi să nu uiți de bătrânul tău unchi, pentru că robia e grea întotdeauna.

— N-am să uit, îl linişti Zbyszko.

— Maica Preasfântă să-ți aducă alinarea!

— Dumnezeu să te răsplătească şi pentru asta... şi pentru toate.

După o clipă, Zbyszko se afla pe cal, dar Maćko îşi mai aduse aminte de ceva, fiindcă se repezi spre el şi punându-i mâna pe genunchi, îi spuse:

— Ascultă! Dacă-l ajungi pe Hlawa, ai grijă să nu te faci de râs cu Zygfryd abătând ruşinea asupra ta şi a părului meu cărunt. Jurand, n-are decât, dar nu tu! Jură-mi pe onoare şi pe paloş!

— Până nu te întorci Domnia Ta, o să-l țin în frâu şi pe Jurand să nu se răzbune pe Zygfryd, răspunse Zbyszko.

— Chiar atât de mult ții la mine?

Tânărul zâmbi cu tristețe:

— Doar ştii.

— La drum! Du-te sănătos!

Caii porniră şi în curând îi acoperi desişul verde de alun. Maćko se posomorî şi se simți dintr-odată grozav de singur, iar sufletul i se smulgea din toate puterile după flăcăiandrul îndrăgit, în care era toată nădejdea neamului. Dar se scutură numaidecât de toate părerile de rău, întrucât era un om tare, cu mare stăpânire asupra lui.

„Să-i mulțumesc lui Dumnezeu, îşi spuse, că nu este el în robie, ci eu..."

— Domniile Voastre, când vreți să plecați şi unde?

— Când ne va plăcea, răspunse Wolfgang, şi ne îndreptăm spre Malborg, unde va trebui ca Domnia Ta să te înfățişezi mai întâi maestrului.

„Ehei, acolo o să-mi taie capul, pentru că i-am ajutat pe samogițieni!" se gândi Maćko.

Se linişti, totuşi, deoarece îşi aduse aminte de ostaticul de Lorche, eliberat pe cuvânt de onoare, dar şi că frații von Baden îl vor apăra, fie şi numai pentru a nu pierde răscumpărarea.

„De altfel, îşi mai spuse, bine că într-o situație asemănătoare, Zbyszko n-ar mai fi silit să se înfățişeze aici şi nici să-şi scadă avuția".

Şi acest gând îi aduse oarecare mângâiere.

Capitolul XXV

Zbyszko nu putu să-l ajungă din urmă pe scutierul său, fiindcă acesta mergea ziua şi noaptea, oprindu-se numai atât cât era nevoie să se odihnească şi caii care, hrăniți numai cu iarbă, erau slăbiți şi nu aveau să reziste ca prin locurile unde puteau să facă rost de ovăz. Hlawa nu se cruța nici pe el însuşi, iar de vârsta înaintată şi de slăbiciunea lui Zygfryd nu ținea seama. Suferea grozav şi bătrânul teuton, cu atât mai mult cu cât vânosul Maćko îi muiase oasele mai înainte. Dar cel mai greu de suportat erau țânțarii care se înmulțeau în pădurea umedă şi de care, având mâinile legate, picioarele prinse pe sub burta calului, nu se putea apăra. De bună seamă, scutierul nu-I chinuia înadins în nici un fel, dar nici nu-i era milă de el şi îi dezlega mâna dreaptă numai la popasuri, ca să mănânce: „Ia şi înfulecă, bot de lup, ca să te pot duce viu stăpânului de la Spychów!" Adevărat, la începutul călătoriei, Zygfryd se gândi să se omoare prin foame, dar când auzi că-i va scoate dinții cu cuțitul şi-i va turna mâncarea cu forța pe gât, preferă să cedeze, ca să nu-şi înjosească demnitatea de călugăr şi onoarea de cavaler.

Cehul voia neapărat să ajungă la Spychów cu mult înaintea celorlalți, ca s-o ferească de ruşine pe stăpâna adorată.

Fiind un şlahtic simplu, dar cu scaun la cap şi cu sentimente cavalereşti, înțelegea de minune că Jagienka ar fi fost umilită, dacă s-ar fi aflat la Spychów împreună cu Danusia. „Aş putea să-i spun episcopului de

Płock, se gândea, că a trebuit să se îngrijească de ea stăpânul de la Bogdaniec, iar după aceea, să răspândească zvonul că ea se află sub oblăduirea prelatului şi că afară de Zgorzelice, îl va moşteni şi pe abate, iar atunci nici fiul unui voievod nu va însemna prea mult pentru ea". Şi acest gând îi mai îndulcea truda drumului, pentru că de altminteri, vestea bună pe care o va aduce la Spychów, va fi în acelaşi timp şi osândirea stăpânei lui la suferință.

Adesea îi apărea înaintea ochilor fiica Sieciechowei, rumenă ca mărul. Atunci, în măsura în care i-o îngăduia drumul, îmboldea calul cu pintenii, fiindcă se grăbea să ajungă la Spychów.

Mergeau pe drumuri ocolitoare, mai degrabă de-a dreptul prin pădure, drept înainte, la întâmplare. Cehul ştia doar că înaintând puțin spre apus şi mereu spre miazăzi, trebuia să ajungă în Mazowsze, iar atunci toate aveau să fie bune. Ziua, se călăuzea după soare, iar când trebuia să meargă şi noaptea, după stele. Înaintea lor, pădurea părea să n-aibă nici margini, nici sfârşit. Zilele şi nopțile li se scurgeau în întunericul neîntrerupt al codrilor. Hlawa se gândea că tânărul cavaler nu-şi va putea aduce soția în viață prin aceste pustietăți nelocuite, unde nu găseai nicăieri nici un ajutor, nimic de mâncare, unde în timpul nopții caii trebuiau păziți de lupi şi de urşi, iar ziua să te abați din calea zimbrilor şi a bourilor, unde mistreții înfricoşători îşi ascuțeau colții încovoiați de rădăcinile pinilor şi unde, adesea, cine nu trăgea cu arbaleta sau nu nimerea cu sulița şoldul țintat al căprioarei ori puiul de mistreț, rămânea flămând toată ziua.

„Cum o să răzbată pe aici, se întreba Hlawa, cu o jupâniță atât de slăbită, gata să-şi dea sufletul în orice clipă!"

De multe ori, se vedeau nevoiți să ocolească mlaştini uriaşe, râpe adânci, pe fundul cărora curgeau pâraiele umflate de ploile primăverii. Prin pădure întâlneau şi lacuri, în care vedeau în scăpătatul soarelui înotând în apa rumenită şi netedă cirezi întregi de elani şi cerbi. Uneori zăreau trâmbe de fum care vesteau prezența oamenilor. De câteva ori, Hlawa se apropie de aceste aşezări de pădureni, dar le ieşiră în întâmpinare oameni sălbatici, îmbrăcați în piei de animale pe corpul gol, înarmați cu bâte şi arcuri şi privind atât de amenințători pe sub ciufurile răsucite, încât fură siliți să se folosească de prima uimire la vederea cavalerilor şi să se depărteze cât mai repede.

Totuşi, de două ori săgețile şuierară în urma cehului alungat de strigătul: „Wokili!" (nemții), el însă preferă să o ia la sănătoasa, decât să se afle cine este. În sfârşit, după câteva zile, începu să presupună că poate trecuse hotarul, dar deocamdată n-avea pe cine să întrebe. Abia de la localnicii care vorbeau polona află că ajunsese în Mazowsze.

Aici, înainta mai uşor, deşi ținuturile răsăritene erau acoperite de păduri neîntrerupte. Mai erau şi bungete nelocuite, dar când dădeau peste vreo aşezare, oamenii erau mai puțin sălbatici, poate pentru că nu se hrăneau încontinuu cu ură, sau poate şi din pricină că şi cehul li se adresa în limba

lor. Necazul venea doar din curiozitatea fără margini a acestor oameni, care-i înconjurau grămadă pe călăreți, îi asaltau cu întrebările şi aflând că duc un ostatic teuton, se rugau:

— Dăruiți-ni-l nouă, stăpâne; îi venim noi de hac!

Şi-l rugau cu atâta insistență, că cehul era nevoit deseori să se prefacă supărat sau să le explice că era prinsul prințului. Abia atunci conteneau cu rugămințile. Mai târziu, nici prin locurile populate, nu se descurcau mai uşor cu şlahticii şi oamenii stăpânirii. Ura clocotea împotriva teutonilor, deoarece îşi aminteau pretutindeni trădarea şi nedreptatea suferite de prinț atunci când, pe timp de pacc, cavalerii teutoni îl răpiseră la Zlotoryja şi-l ținuseră ostatic. Nu mai voia nimeni să-i „vină de hac" lui Zygfryd, dar ici şi colo câte un şlahtic mai încăpățânat zicea: „Dezlegați-l, o să-i dau o armă în mână şi o să-l provoc la luptă pe viață şi pe moarte". Pe aceştia, cehul căuta să-i convingă că cel dintâi care are dreptul la răzbunare este nefericitul stăpân de la Spychów, iar ei nu-l pot lipsi de ce i se cuvine.

Prin locurile populate, însă, călătorea cu spor, fiindcă drumurile erau parcă mai bune şi caii erau hrăniți peste tot cu ovăz sau cu orz. De aceea, cehul mergea repede, fără să se oprească nicăieri şi cu zece zile înainte de Sfânta Cuminecătură ajunse la Spychâw.

Sosi într-o seară, ca atunci când Maćko îl trimisese de la Szczytno cu vestea plecării lui în Samogiția, şi la fel ca atunci îi ieşi înainte Jagienka care-l văzuse de la fereastră, iar el îi căzu la picioare şi o vreme nu fu în stare să rostească nici un cuvânt. Dar ea îi spuse să se ridice şi îl duse numaidecât în odaia de sus, nevrând să-l întrebe față de ceilalți oameni.

— Care sunt noutățile? întrebă tremurând de nerăbdare şi abia putând să-şi tragă sufletul. Sunt în viață? Sănătoşi?

— Trăiesc! Sănătoşi!

— Pe ea au găsit-o?

— Au găsit-o şi au luat-o.

— Lăudat fie Isus Cristos!

Dar cu toate aceste cuvinte, fața parcă i se aspri, pentru că i se năruiseră dintr-odată toate speranțele.

E drept, puterile n-o părăsiră şi nu-şi pierdu cunoştința, iar după o clipă se stăpâni şi îl întrebă iarăşi:

— Când o să ajungă aici?

— Peste câteva zile! Drumul e greu cu o bolnavă.

— E bolnavă?

— Au torturat-o. Şi-a pierdut mințile.

— Isuse milostiv!

Urmă o tăcere scurtă, doar buzele palide ale Jagienkăi se mişcau parcă rostind o rugăciune.

— Nu şi-a revenit alături de Zbyszko? întrebă din nou.

— Poate că şi-a revenit, dar eu nu ştiu, fiindcă am plecat de îndată, ca să-ți aduc vestea şi Domniei Tale, înainte de sosirea lor.

— Dumnezeu să te răsplătească. Povesteşte-mi cum a fost?

Cehul începu să-i istorisească în câteva cuvinte, cum au găsit-o pe Danusia şi i-au luat prinşi pe uriaşul Arnold şi pe Zygfryd. Îi mai spuse că pe Zygfryd l-a adus cu el, fiindcă tânărul cavaler a dorit să i-l dăruiască lui Jurand, ca să se răzbune.

— Trebuie să mă duc numaidecât la Jurand! spuse Jagienka, când cehul sfârşi de povestit.

Şi ieşi, dar Hlawa mai rămase singur puțin, deoarece din iatac alergă spre el Anulka, aşa că tânărul, pentru că nu mai era cu mintea prea limpede din cauza oboselii şi a trudei călătoriei, că-i era dor şi uitase de sine la vederea ei, destul că o luă în brațe şi începu să-i sărute ochii, obrajii, gura, ca şi când i-ar fi spus fetei mai de mult ce se cuvenea să-i spună înaintea unei asemenea fapte.

Şi poate că într-adevăr îi mărturisise totul în gând în timpul călătoriei, deoarece o săruta şi o tot săruta întruna şi o strângea cu atâta putere, de mai că i se tăia răsuflarea, dar ea nu se apăra, la început de uimire, apoi din cauza slăbiciunii atât de mari, încât ar fi alunecat la pământ, dacă n-ar fi ținut-o în brațele-i atât de puternice. Din fericire, toate acestea nu durară prea mult, fiindcă pe scară se auziră paşi, iar după o clipă intră în odaie preotul Kaleb.

Se depărtară, aşadar, iar preotul Kaleb începu să-i pună întrebări lui Hlawa, la care, abia trăgându-şi sufletul, îi răspundea cu greutate. Preotul credea că din cauza oboselii. Auzind totuşi adeverirea veştii că Danusia fusese găsită şi eliberată, iar călăul ei adus la Spychów, căzu în genunchi, ca să-i mulțumească lui Dumnezeu. În acest timp, se mai linişti puțin şi sângele din venele lui Hlawa, iar când preotul se ridică, putu să-i povestească mai clar cum o găsiseră şi o luaseră pe Danusia.

— Nu pentru asta a mântuit-o Dumnezeu, rosti preotul după ce ascultă totul, ca să-i lase mintea şi sufletul în întuneric şi în stăpânirea puterilor necurate. Jurand îi va pune mâinile sfinte pe cap şi cu o rugăciune îi va readuce mintea şi sănătatea.

— Cavalerul Jurand? întrebă cehul cu mirare. Are el asemenea putere? Poate să fie sfânt încă din timpul vieții.

— Înaintea lui Dumnezeu, este încă din timpul vieții, iar după ce va muri, oamenii vor avea în ceruri încă un patron-mucenic.

— Sfinte părinte, ai spus totuşi că-şi va aşeza mâinile pe capul fiicei. I-a crescut mâna dreaptă la loc? că ştiu că îl rugai pe Isus să facă această minune.

— Am spus „mâinile", aşa cum se spune de obicei, răspunse preotul, dar înaintea lui Dumnezeu ajunge şi una.

— Negreşit, răspunse Hlawa.

Dar în glasul lui era puțin contrariat, pentru că se aşteptase să vadă o minune. Discuția le fu întreruptă de intrarea Jagienkăi.

— I-am spus, îi anunță, noutatea cu grijă, ca să nu-l omoare bucuria neașteptată, dar el s-a întins îndată pe jos în formă de cruce şi se roagă.

— Şi fără asta, el stă nopți întregi aşa, iar astăzi cu atât mai mult, nu se va mai ridica până mâine-dimineață, spuse preotul Kaleb.

Într-adevăr, aşa se şi întâmplă. Se duseră de câteva ori să se uite la el, dar de fiecare dată îl găsiră cufundat, nu în somn, ci în rugăciune până la uitarea de sine.

Abia în ziua următoare, destul de mult după slujba de dimineață, când Jagienka intră iarăşi la el, făcu semn că vrea să-l vadă pe Hlawa şi pe prins. Atunci îl scoaseră din temniță pe Zygfryd cu mâinile legate pe piept şi-l duseră cu toții împreună cu Tolima în odaia lui Jurand.

În clipa dintâi, cehul nu putu să-l vadă bine, deoarece ferestrele cu beşici de porc lăsau să pătrundă prea puțină lumină; iar ziua era mohorâtă din pricina norilor care acoperiseră tot cerul şi vesteau o viforniță amenințătoare. Dar când ochii lui ageri se obişnuiră cu întunericul, abia îl recunoscu, atât de mult slăbise între timp. Bărbatul uriaş se preschimbase într-un schelet uriaş. Avea fața atât de albă, că aproape nu se mai deosebea de culoarea lăptoasă a părului şi a bărbii, iar când se aplecă peste spătarul scaunului şi îşi miji pleoapele, lui Hlawa i se păru că seamănă cu un cadavru.

Lângă scaun, se afla o masă, iar pe ea un crucifix, o găleată cu apă şi o bucată de pâine neagră cu un pumnal înfipt în ea, adică un cuțit ascuțit, pe care cavalerii îl foloseau la uciderea potrivnicului. Altă hrană, afară de pâine şi apă, lui Jurand nu-i mai trebuia de mult. Drept veşmânt se slujea de o cămaşă de lână, încinsă cu o frânghie, pe care o purta pe trupul gol. De când se întorsese din robia de la Szczytno, aşa trăia bogatul şi cândva înfricoşătorul cavaler de Spychów.

Auzind paşii celor ce intrau, îndepărtă cu piciorul lupoaica îmblânzită, care-i încălzea picioarele goale şi se lăsă pe spate. Mai ales atunci i se păru cehului că seamănă cu un mort. Se aşternu o clipă de tăcere, deoarece aşteptau cu toții să facă vreun semn să vorbească cineva, dar el şedea nemişcat, alb, liniştit cu gura întredeschisă, de parcă ar fi fost într-adevăr adâncit în somnul morții.

— Aici este şi Hlawa, îl anunță în sfârşit cu glasul dulce Jagienka, vrei să-l asculți, Domnia Ta?

Dădu din cap în semn de încuviințare, aşa că cehul îşi începu povestirea pentru a treia oară. Aminti pe scurt de bătălia cu nemții de la Gotteswerder, pomeni de lupta cu Arnold von Baden şi de salvarea Danusiei, dar nevrând să-i sporească durerea bătrânului mucenic după o veste bună şi să-i pricinuiască o nouă grijă, îi ascunse că mintea Danusiei o luase razna în zilele lungi de robie.

În schimb, având inima îndârjită împotriva teutonilor şi dorind ca Zygfryd să fie pedepsit cât mai rău, nu tăinui înadins că o găsiseră înspăimântată, slăbită şi bolnavă, că se vedea că se purtaseră cu cruzimea

unor călăi cu ea şi că dacă ar mai fi rămas în mâinile lor, s-ar fi ofilit şi s-ar fi stins cum se ofileşte şi piere o floare călcată în picioare. Această povestire mohorâtă fu însoțită de vuietul tot atât de mohorât al furtunii care se apropia. Vălătucii norilor arămii se adunau tot mai deşi deasupra Spychówului.

Jurand ascultă povestirea neclintit, astfel că celor de față putea să li se pară că este cufundat în somn. Auzea totuşi şi înțelegea totul, fiindcă atunci când Hlawa începu să vorbească despre suferința Danusiei, în găvanele goale ale ochilor i se adunară două lacrimi mari şi i se scurseră pe obraji. Dintre toate simțămintele pământeşti, îi mai rămăsese numai unul: dragostea pentru copilă.

După aceea, buzele-i vineții începură să murmure rugăciuni. Afară, începură să răsune primele tunete încă îndepărtate şi fulgerele brăzdau din când în când ferestrele. Se rugă multă vreme şi din nou lacrimile i se prelinseră pe barba albă. Până când se potoli şi se aşternu o tăcere îndelungată care, prelungindu-se peste măsură, deveni în cele din urmă apăsătoare pentru cei de față, deoarece nu ştiau ce să mai facă.

În sfârşit, bătrânul Tolima, mâna dreaptă a lui Jurand în tot timpul vieții, tovarăşul lui în toate bătăliile şi principalul supraveghetor de la Spychów, rosti:

— Stăpâne, înaintea Domniei Tale se află acel diavol, acel vârcolac teuton care te-a chinuit pe Domnia Ta şi pe copila Domniei Tale; dă-ne un semn, ce să facem cu el şi cum să-l pedepsim?

La aceste cuvinte, obrajii lui Jurand se luminară deodată, şi făcu un semn din cap să fie adus prinsul.

Doi slujitori îl înhățară într-o clipită de umeri şi-l aduseră înaintea bătrânului, iar acesta întinse mâna şi o trecu peste fața lui Zygfryd, de parcă voia să-şi aducă aminte pentru ultima dată trăsăturile lui, apoi o coborî pe pieptul teutonului, îi pipăi brațele încrucişate, atinse legăturile şi închizând iarăşi ochii îşi lăsă capul pe spate.

Cei de față crezură că se gândea. Dar orice-ar fi făcut, nu dură mult, întrucât îşi reveni în curând şi îşi îndreptă mâna spre bucata de pâine în care era înfipt pumnalul amenințător.

Atunci, Jagienka, cehul şi chiar bătrânul Tolima şi toți ceilalți slujitori îşi ținură răsuflarea în piept. Pedeapsa era de o sută de ori îndreptățită şi meritată, cu toate acestea, la gândul că acest bătrân cu un picior în groapă îl va tăia fără să-l vadă pe ostaticul legat, li se strânse inima.

El, însă, apucând pumnalul de la jumătate, întinse degetul arătător spre vârful ascuțişului, ca să ştie pe ce pune mâna, şi începu să-i taie frânghiile care-i legau brațele.

Rămaseră cu toții uluiți, înțelegându-i dorința şi nu le venea să-şi creadă ochilor. Era prea mult pentru ei. Hlawa începu să murmure cel dintâi, urmat de Tolima şi de slujitori. Numai preotul Kaleb începu să-l întrebe cu glasul întrerupt de suspine:

— Frate Jurand, ce doreşti? Vrei oare să-i dăruieşti prinsului libertatea?

— Aşa-i! răspunse Jurand cu o înclinare din cap.

— Vrei să plece fără să te răzbuni pedepsindu-l?

— Da!

Murmurul de mânie şi revoltă crescu şi mai mult, dar preotul Kaleb, nevrând să se irosească această nemaipomenită dovadă de milă, se întoarse către cei ce murmurau şi strigă:

— Cine îndrăzneşte să se împotrivească unui sfânt? În genunchi!

Şi îngenunchind el însuşi, îşi urmă vorba:

— Tatăl nostru carele eşti în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie-mpărăția Ta...

Şi rosti „Tatăl nostru" până la capăt. La cuvintele: „şi iartă-ne nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiților noştri", ochii lui se întoarseră fără să vrea către Jurand, al cărui obraz strălucea într-adevăr de o lumină nepământească.

Şi această privelişte, însoțita de cuvintele rugăciunii, înmuie inimile tuturor, deoarece bătrânul Tolima, suflet călit în bătălii neîntrerupte, făcând semnul sfânt al crucii, îmbrățişa genunchii lui Jurand şi rosti:

— Stăpâne, dacă voința ta se va îndeplini, atunci trebuie să-l conducem pe ostatic până la hotar.

— Întocmai! dădu Jurand din cap.

Fulgerele luminau tot mai des ferestrele; furtuna era din ce în ce mai aproape.

Capitolul XXVI

Doi călăreți se îndreptau prin viforniță şi ploaia uneori torențială spre hotarul Spychówului: Zygfryd şi Tolima. Cel din urmă îl însoțea pe neamț de teamă să nu-l omoare pe drum țăranii ce făceau de strajă sau slujitorii de la Spychów, care-l urau şi voiau să se răzbune. Zygfryd călărea fără arme şi nu mai era legat. Furtuna, pe care o isca vijelia era deasupra lor. La răstimpuri, când duruia pe neaşteptate tunetul, caii se ridicau în două picioare. Călăreții înaintau într-o tăcere adâncă printr-o trecătoare, nu o dată atât de aproape unul de altul din cauza locului îngust, încât scara se lovea de scară. Tolima, obişnuit de ani întregi să păzească prinşii, se uita şi acum uneori la Zygfryd cu o privire atentă, ca şi când nu voia să dispară pe neaşteptate, şi tresărea fără voie de fiecare dată, fiindcă avea impresia că ochii teutonului luminează în mohoreală ca ochii unui duh rău sau ai unui strigoi. Îi trecu chiar prin minte să facă semnul crucii asupra lui, dar la gândul că sub semnul sfânt va începe să urle cu glas neomenesc şi pre-schimbându-se într-o formă scârboasă va începe să clănțăne din dinți, îl cuprinse o spaimă şi mai mare. Bătrânul războinic care se arunca de unul singur asupra unei mulțimi de nemți, aşa cum atacă eretele un stol de potârnichi, se temea totuşi de puterile necurate şi nu voia să aibă de-a face cu ele. Ar fi preferat să-i arate pur şi simplu neamțului drumul mai departe şi să se întoarcă, dar îi era ruşine de sine însuşi, aşa că îl conducea până la hotar.

Acolo, când ajunseră la marginea pădurii Spychówului, ploaia conteni şi norii căpătară parcă o lumină galbenă, ciudată. Acum, se vedea mai bine, şi ochii lui Zygfryd îşi mai pierdură din lumina neobişnuită dinainte. Dar atunci se abătu asupra lui Tolima altă dorință: „Mi s-a poruncit, îşi zise, să conduc acest câine turbat până la hotar, ceea ce am şi făcut; dar se cuvine oare să plece fără răzbunare şi pedeapsă acest călău al stăpânului meu şi al copilei lui, n-ar fi oare vrednică şi mai plăcută lui Dumnezeu uciderea lui? Ce-ar fi să-l provoc la luptă pe viață şi pe moarte? Adevărat, n-are arme, dar la numai o milă de aici, la curtea lui Warcim, îi va da oricine un paloş sau o suliță şi mă voi măsura cu el. Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să-l dobor, apoi o să-i retez capul şi o să-l îngrop în gunoi!" Aşa se întreba Tolima şi uitându-se cu lăcomie la neamț, începu să-şi mişte nările, ca şi când ar fi simțit miros de sânge proaspăt.

Şi fu silit să lupte din greu cu această dorință, ca să se stăpânească, până când se gândi că Jurand nu îi dăruise viața şi libertatea prinsului doar până la hotar, astfel că în acest caz fapta lui vrednică nu i-ar fi folosit la nimic, micşorându-i răsplata cerească, aşa că se înfrână şi oprind calul spuse:

— Uite, aici este hotarul nostru, iar până la al vostru nu mai e mult. Du-te unde vrei şi dacă nu te va răpune căința şi trăsnetul lui Dumnezeu nu te va ajunge, din partea oamenilor nu te amenință nimic.

După care îşi întoarse calul, iar celălalt îşi continuă drumul cu fața împietrită, fără să răspundă o vorbă, de parcă nu auzise nimic.

Înaintă mai departe pe un drum acum mai larg, părând cufundat într-un somn adânc.

Furtuna încetase pentru scurtă vreme, ca şi înseninarea cerului. Se întunecă atât de tare, încât credeai că peste lume se lăsase amurgul serii şi norii coborâră aproape deasupra pădurii. Din văzduh se auzea duruitul amenințător şi parcă mormăitul trăsnetelor ținute în frâu de îngerul furtunii. Dar fulgerele străluminau mereu cu străluciri orbitoare cerul amenințător şi pământul înfricoşat, iar atunci se vedea drumul larg, străjuit de pereții pădurii, şi pe el înaintând călărețul singuratic pe cal. Zygfryd mergea cu mintea pe jumătate rătăcită, mistuit de fierbințeală. Disperarea care-i măcina sufletul după moartea lui Rotgier, crimele săvârşite din răzbunare, grijile, vedeniile îngrozitoare, zvârcolirile înăbuşitoare ajunseseră să-l chinuiască atât de mult, încât se străduia din răsputeri să nu înnebunească, chiar dacă uneori se simțea copleşit. Mai proaspete, truda călătoriei sub supravegherea cehului şi noaptea petrecută în temnița de la Spychów, şi nesiguranța viitorului, şi înainte de toate mila aceea supraomenească şi nemaiauzită, care-l înspăimântase pur şi simplu, îl zdruncinaseră cu totul. Câteodată se isca şi se întărea în el acest gând, încât îşi pierdea simțul realității şi nu mai ştia ce se petrece cu el, dar după aceea fierbințeala îi trezea iarăşi o stare de disperare şi pierzanie, simțământul că totul a trecut, s-a stins şi s-a sfârşit, că a ajuns la capăt, că

împrejur este numai noapte neagră, şi nimicnicie, şi parcă o prăpastie îngrozitoare încărcată de înfricoşare, către care era musai să meargă totuşi.

— Du-te, du-te! îi şopti deodată la ureche un glas.

Privi înapoi şi zări moartea. Numai forma scheletului, şezând pe scheletul calului, înainta pe lângă el, albă şi clămpănind din oase.

— Ai ajuns? întrebă teutonul.

— Am ajuns. Vino, vino!

Dar atunci băgă de seamă că din cealaltă parte mai avea încă un însoțitor: scară lângă scară mergea o făptură asemănătoare cu un om, dar cu o față neomenească, deoarece avea un cap de animal, cu urechile ciulite, alungit, ascuțit şi acoperit cu o blană neagră.

— Cine eşti tu? strigă Zygfryd.

În loc să-i răspundă, monstrul îşi rânji dinții şi începu să mârâie surd.

Zygfryd închise ochii, dar auzi şi mai puternic clămpănitul oaselor şi glasul care-i şoptea acelaşi lucru la ureche:

— E timpul! Hai, grăbeşte-te!

Şi-i răspunse:

— Vin îndată!

Dar acest răspuns îi ieşi din gură, ca şi când i-ar fi aparținând altcuiva.

După aceea, împins parcă de o putere lăuntrică de neînvins, coborî de pe cal şi-i scoase şaua înaltă de cavaler, apoi frâul cu zăbala. Însoțitorii, coborând şi ei, nu-l lăsară nici o clipă singur, şi-l duseră de la mijlocul drumul la marginea pădurii. Acolo, strigoiul negru îi aplecă o creangă şi îl ajută să lege frâul de ea.

— Grăbeşte-te! şopti moartea.

— Grăbeşte-te! foşniră glasuri din vârfurile copacilor.

Zygfryd, adâncit ca în somn, trecu celălalt capăt al frâului prin cataramă, făcu un laț şi urcând pe şaua pe care o aşezase mai înainte sub copac, îşi vârî gâtul în legătură.

— Acum împinge şaua!... Aşa! Aa!

Izbită cu piciorul, şaua se rostogoli la câțiva paşi, şi trupul teutonului fără noroc spânzură greu de cracă.

Cât ai clipi din ochi, avu impresia că aude un horcăit înăbuşit şi răguşit, iar strigoiul respingător se aruncă asupra lui, îl legănă şi începu să-i sfâşie pieptul cu dinții, ca să-l muşte de inimă. Apoi pupilele ce i se stingeau zăriră încă ceva: moartea se împrăştie într-un nor alburiu care alunecă încet spre el, îl învălui, îl cuprinse, îl înconjură şi-l acoperi în cele din urmă într-un giulgiu de nepătruns.

Abia atunci furtuna se dezlănțui cu o furie nestăpânită. Trăsnetul bubui în mijlocul drumului cu un zgomot asurzitor, de parcă pământul se cutremura din temelii. Întreaga pădure se îndoi sub pala viforniței. Foşnete, şuierături, urlete, scârțâitul copacilor şi trosnetele ramurilor frânte umplură bungetele pădurii. Valurile de ploaie, mânate de vânt, acoperiră

lumea şi doar când se întrerupeau fulgerele sângerii, se putea zări cadavrul lui Zygfryd, zgâlțâit sălbatic de vânt.

A doua zi, pe acelaşi drum, înainta un convoi destul de numeros. În frunte, mergea Jagienka împreună cu Anulka şi cehul, după ei veneau carele păzite de patru slujitori înarmați cu arbalete şi paloşe. Fiecare dintre surugii avea alături o suliță şi o secure, ca să nu mai pomenim de furcile de fier şi alte unelte de trebuință într-o călătorie. Toate acestea erau folositoare pentru a se apăra de fiarele sălbatice, ca şi de cetele de tâlhari, care bântuiau întotdeauna la hotarul teuton şi împotriva cărora i se plângea amarnic marelui maestru Jagiełło în scrisori şi personal la adunările de la Raciąz.

Având oameni îndemânatici şi arme bune pentru apărare, puteai să nu te temi de ei, aşa că alaiul mergea încrezător în sine şi fără teamă. După furtuna de ieri, urmă o zi foarte frumoasă, proaspătă, liniştită şi atât de senină, încât acolo unde nu era umbră, ochii călătorilor se mijeau de prea multă strălucire. Nici o frunză nu se clintea prin copaci, dar toate erau ude de ploaie şi făceau ape-ape în lumina soarelui.

Printre acele de pin, picăturile luceau ca nişte diamante. Ploaia torențială adunase pe drum mici pârâiaşe care curgeau şipotind vesele către locurile mai joase, formând prin gropi băltoace nu prea mari. Prin împrejurimi, peste tot era înrourat, ud şi zâmbitor în lumina dimineții. În asemenea dimineți, bucuria inundă şi inimile oamenilor, aşa că surugiii şi slujitorii îngânau încet felurite cântece, mirându-se de tăcerea care domnea printre cei care mergeau în frunte.

Aceştia tăceau, însă, deoarece în sufletul Jagienkăi îşi făcuse loc îngrijorarea. În viața ei, se sfârşise ceva şi se frân- sese, iar fata, deşi nu prea pricepută în arcanele gândirii, şi care nu ştia să-şi spună limpede ce se petrece în sufletul ei şi ce i se pare, simțea totuşi că tot ce trăise până acum, o dezamăgise, irosindu-se în zadar, că nădejdile i se spulberaseră, cum se împrăştie ceața dimineața pe câmpuri, că trebuie să renunțe la tot, să lase totul baltă, să uite de toate şi să înceapă o viață cu totul nouă. Se mai gândea că deşi din voința Domnului nu era chiar atât de rea, totuşi nu poate fi alta, ci doar tristă, în nici un caz atât de bună, cum ar fi putut să fie cea care tocmai se sfârşise.

Şi o jale neţărmurită îi strângea inima după trecutul acela pierdut odată pentru totdeauna şi-i urca în ochi un râu de lacrimi. Dar nu voia să plângă, fiindcă şi fără asta simțea parcă în plus față de toată povara care-i apăsa sufletul, şi ruşine. Ar fi preferat să nu plece niciodată de la Zgorzelice, numai să nu se întoarcă acum de la Spychów. Pentru că nu venise aici numai fiindcă nu ştia ce să facă după moartea abatelui, şi nu numai ca Cztan şi Wilk să nu mai aibă motiv să atace Zgorzelice, asta n-o putea nega! Nu! Ştia şi Maćko despre asta, care n-o luase nici el din această pricină, şi în curând o să afle şi Zbyszko. La acest gând, i se îmbujorară obrajii şi amărăciunea îi umplu inima. „Nu am fost destul de mândră, îşi reproşă în

sinea ei, iar acum am căpătat ce-am vrut". Şi la grijă, la viitorul nesigur, la mâhnirea apăsătoare şi la adânca părere de rău se adăugă şi umilința.

Dar firul gândurilor negre i-l întrerupse un om care venea din partea opusă. Cehul, care avea grijă de toate, îşi îndemnă calul spre el şi după arbaleta de pe umăr, tolba de bursuc pentru săgeți şi penele de gaiță de la pălărie, îl recunoscu pe pădurar.

— Hei, cine eşti? Stai pe loc! îi strigă ca să fie sigur. Omul se apropie în grabă şi cu fața îngrijorată, cum o au de obicei cei care vor să anunțe ceva important, strigă:

— Pe marginea drumului, nu departe, atârnă un om spânzurat!

Cehul se întrebă dacă nu cumva asta este isprava tâlharilor şi-l întreba cu însuflețire:

— Cât de departe de aici?

— La o aruncătură de săgeată. Chiar pe drum.

— Nu e nimeni lângă el?

— Nimeni. Am speriat numai un lup care-l adulmecase. Când auzi de lup, Hlawa se linişti, întrucât asta dovedea că prin apropiere nu erau oameni şi nici o capcană. În acest timp, Jagienka spuse:

— Vezi ce este!

Hlawa se repezi înainte şi se întoarse după o clipă şi mai repede.

— Zygfryd s-a spânzurat! strigă, oprind calul înaintea Jagienkăi.

— În numele Tatălui, al Fiului şi al Duhului Sfânt! Zygfryd? Cavalerul teuton?

— Chiar el! S-a spânzurat cu frâul!

— Singur?

— Singur, fiindcă şaua e lângă el. Dacă ar fi făcut-o tâlharii, l-ar fi omorât şi i-ar fi luat şaua, pentru că-i de preț.

— Şi cum o să trecem?

— Să nu trecem pe acolo! începu să strige speriată Anulka. Jagienka se sperie şi ea puțin, crezând că în jurul răposatului sinucigaş se adună o mulțime de duhuri scârboase, dar Hlawa care era mai îndrăzneț şi nu se temea de nimic, o linişti:

— Oho! Am fost aproape de el, l-am împoldit cu sulița şi totuşi nu simt nici un diavol în spinare.

— Nu huli! îl dojeni Jagienka.

— Nu hulesc, răspunse cehul, numai că am încredere în puterea lui Dumnezeu. Totuşi, dacă vă este frică, putem să mergem prin pădure.

Anulka se rugă să ocolească, dar Jagienka, cumpănind o clipă, refuză:

— Ei, nu se cuvine să lăsăm mortul neîngropat! E o faptă creştinească, lăsată de la Domnul Isus Cristos, e doar şi el un om.

— Da, dar este şi un teuton, şi un călău care s-a spânzurat! Corbii şi lupii o să se ocupe de el.

— Nu vorbi ce nu trebuie! Pentru vinovăția lui, Dumnezeu îl va osândi, noi, însă, trebuie să ne facem datoria. Nici un necurat nu ne va face rău, dacă vom asculta porunca dumnezeiască.

— Hm, atunci să facem cum doreşti, stăpână, răspunse cehul.

Şi le dădu poruncă slujitorilor, care o îndepliniră cu scârbă şi fără tragere de inimă. Temându-se de Hlawa, puseră mâna pe lopeți, furci şi topoare, ca să sape groapa şi se depărtară. Cehul îi urmă şi el, ca să le dea pildă, şi închinându-se, tăie cu mâna lui cureaua de care atârna spânzuratul.

Fața lui Zygfryd se învinețise în bătaia vântului şi arăta îngrozitor, fiindcă avea ochii deschişi şi înspăimântători, iar gura deschisă, trăgându-şi parcă ultima suflare. Săpară deci la repezeală groapa în apropiere şi împinseră trupul în ea cu cozile furcilor, cu fața în jos, după care, astupând-o, începură să caute pietre, după obicei, ca să le aşeze pe mormântul celui care-şi luase singur viața, altminteri ieşind noaptea şi speriindu-i pe drumeți.

Erau destule pietre şi pe drum, şi printre muşchii din pădure, aşa că deasupra teutonului se înălță repede o movilă mică, după care Hlawa scobi cu securea în trunchiul pinului o cruce, nu pentru Zygfryd, ci pentru ca duhurile rele să nu se adune în acest loc, apoi se întoarse la convoi.

— Sufletul i-a ajuns în iad, iar trupul în pământ, îi spuse Jagienkăi. Acum, putem să pornim.

Şi porniră. Totuşi, Jagienka rupse în trecere o rămurică de pin şi o aruncă peste pietre, iar toți ceilalți urmară pilda stăpânei, pentru că era şi acesta tot un obicei străvechi.

Înaintară mult timp adânciți în gânduri, cugetând la acest călugăr-cavaler, la pedeapsa de care avusese parte, până când Jagienka rosti:

— De judecata lui Dumnezeu nu scapă nimeni. Şi nu se cuvine să-i zici nici măcar „Să-i fie țărâna uşoară", pentru că nu trebuie să ne fie milă de el.

— Şi aşa ai inimă milostivă, stăpână, fiindcă ai poruncit să fie îngropat, îi răspunse cehul.

Apoi începu să vorbească şovăind:

— Oamenii zic, sau poate că nu oamenii, ci doar vrăjitoarele şi vrăjitorii, că şi cureaua spânzuratului aduce fericirea în toate, dar eu nu am luat frâul lui Zygfryd, fiindcă eu nu aştept de la vrăjitorie norocul Domniei Tale, ci de la puterea Domnului Isus.

Jagienka nu răspunse nimic deocamdată şi abia după un răstimp, oftând de câteva ori, spuse parcă pentru sine înşişi:

— Ehei, poate că norocul meu este în urma mea, nu înainte!

Capitolul XXVII

Abia după nouă zile de la plecarea Jagienkăi, Zbyszko ajunse la hotarul Spychówului, dar Danusia era atât de aproape de moarte, încât tânărul îşi pierduse nădejdea că va mai ajunge cu ea în viață la tatăl ei. Chiar în ziua următoare, când începu să răspundă anapoda la întrebările lui, băgă de seamă că nu numai mintea îi era rătăcită, ci şi trupul îi era atins de o boală, împotriva căreia copila nu mai avusese putere să lupte în timpul robiei, în temniță, în chinuri şi spaimă neîntreruptă. Se prea poate ca ecourile luptei crâncene pe care Zbyszko şi Maćko o duseseră cu nemții umpluseră acest pahar de spaimă şi poate că tocmai în clipa aceea o năpădise boala, destul că fierbințeala n-o mai părăsi din momentul acela până aproape de sfârşitul drumului. Până la un punct fu chiar o împrejurare favorabilă, deoarece prin pădurea îngrozitoare, cu greutăți nespuse, Zbyszko o duse ca pe o moartă, cu mintea rătăcită şi fără să ştie nimic de ea. După ce se sfârşi pădurea, când intrară în lumea „Domnului", trecând printre aşezările țăranilor şi ale şlahticilor, truda şi primejdiile luară sfârşit. Oamenii, aflând că duc cu ei o copilă de-a lor, smulsă din mâinile teutonilor şi pe deasupra fiica faimosului Jurand, despre care. „cobzarii" cântau atâtea cântece prin târguri, pe la curți şi prin colibe, se întreceau să-i slujească şi să-i ajute. Le aduceau provizii şi cai. Toate uşile le erau deschise. Zbyszko nu mai avea nevoie s-o ducă pe Danusia în leagăn între doi cai, fiindcă tineri puternici o cărau pe targă dintr-un sat în altul cu mare grijă şi uşor, de parcă ar fi

purtat cine ştie ce lucru sfânt. Femeile o înconjurau cu cea mai mare duioşie şi grijă. Bărbaţii, ascultând povestirile despre suferinţele ei, scrâşneau din dinţi şi nu puţini îşi îmbrăcau zalele, puneau mâna pe paloş, pe topor sau pe suliţă şi-l urmau pe Zbyszko mai departe, ca să se răzbune „cu vârf şi îndesat", pentru că răzbunarea dinte pentru dinte nu li se mai părea de ajuns.

Dar Zbyszko nu se gândea în clipa aceea la răzbunare, ci doar la Danusia. Trăia între o clipă de speranţă, atunci când bolnava se simţea mai bine, şi disperarea surdă, când starea ei se înrăutăţea vizibil. Nu se mai putea amăgi singur. Câteodată, la începutul călătoriei, îi trecea prin minte gândul superstiţios că poate acolo, pe cărări neumblate, îi însoţeşte moartea şi aşteaptă numai clipa potrivită, ca să se arunce asupra Danusiei şi să-i soarbă ultima picătură de viaţă din ea. Aceste vedenii sau mai degrabă presimţiri se năpusteau asupra lui mai ales în nopţile întunecoase şi erau atât de clare, că nu o dată îl cuprindea o dorinţă disperată să se întoarcă, să provoace moartea cum se provoacă un cavaler şi să lupte cu ea până la ultima răsuflare. Dar către sfârşitul drumului, era şi mai rău, întrucât simţea moartea nu în urma convoiului, ci înăuntrul lui, într-adevăr nevăzută, dar atât de aproape, că-l înfiora răsuflarea-i îngheţată. Acum înţelegea că împotriva acestui vrăjmaş nu au nici o putere bărbăţia, braţul vânjos şi paloşul, aşa că era silit să-i lase pradă fără luptă cea mai scumpă fiinţă.

Simţământul acesta era cel mai greu de suportat, pentru că se unea cu el părerea de rău, neînfrânată ca vijelia şi adâncă la fel ca marea. Cum să nu geamă sufletul lui Zbyszko, cum să nu se zvârcolească de durere când, privind la dragostea lui, îi spunea cu anume reproş fără să vrea: „De aceea te-am îndrăgit, de aceea te-am găsit şi te-am luat înapoi, ca să te acopăr cu pământ şi să nu te mai văd niciodată?" Şi spunându-i aşa, se uita la obrajii ei înfloriţi de fierbinţeală, la ochii ei tulburi şi iarăşi o întreba: „O să mă părăseşti? Nu-ţi pare rău? Preferi să fii fără mine decât cu mine?" Şi atunci credea că îşi pierde şi el minţile, iar pieptul parcă i se umfla asemenea unui plâns uriaş, dureros, care nu putea răbufni, fiindcă ea îi oprea ieşirea, şi parcă o răutate, o mânie pe forţa asta nemiloasă care se înverşunase, oarbă şi rece, pe această copilă fără vină. Dacă teutonul ameninţător s-ar fi aflat în clipa aceea în convoi, l-ar fi sfâşiat ca un animal sălbatic.

Ajungând la conacul din pădure, vru să se oprească, dar acolo era pustiu primăvara. De la străjeri, mai află că prinţul şi soţia lui plecaseră la fratele Ziemowit de Płock, renunţă aşadar să se mai ducă la Varşovia, unde medicul curţii ar fi putut s-o ajute pe bolnavă. Trebuia să meargă mai departe până la Spychów, ceea ce era îngrozitor, deoarece avea impresia că totul se sfârşeşte şi nu-i va putea duce lui Jurand decât trupul fără viaţă.

Dar tocmai când mai avea câteva ceasuri până la Spychów, o rază de speranţă îi lumină inima. Obrajii Danusiei începură să pălească, ochii i se limpeziră puţin, răsuflarea nu-i mai era atât de şuierătoare şi de gâfâită.

Zbyszko observă numaidecât şi după un timp, opri la ultimul popas, ca bolnava să se poată odihni în linişte. Erau la vreo milă de Spychów, departe de locuinţele oamenilor, pe drumeagul îngust dintre câmpuri şi luncă. Dar părul sălbatic din apropiere îi apăra de soare, aşa că se opriră sub ramurile lui. Descălecând, slujitorii deshămară caii, ca să ciupească mai uşor câte un fir de iarbă. Cele două femei luate s-o slujească pe Danusia şi flăcăii care o purtau, istoviţi de drum şi de căldură, se întinseră la umbră şi adormiră; doar Zbyszko mai veghea lângă targă şi aşezându-se aproape, pe rădăcinile părului, nu-şi mai lua ochii de la bolnavă.

Dar ea zăcea în tihna de după-amiază, liniştită şi cu pleoapele coborâte. Lui Zbyszko i se părea totuşi că nu doarme, într-adevăr, când la celălalt capăt al luncii, un ţăran care cosea fân se opri şi începu să-şi ascută coasa cu gresia, tresări uşor şi deschise ochii o clipă, după care îi închise la loc; răsuflarea, parcă mai adâncă, îi ridica pieptul mai mult, iar din gură îi ieşi o şoaptă abia auzită:

— Miroase a flori...

Erau primele cuvinte rostite cu mintea întreagă şi fără fierbinţeală de la începutul călătoriei, întrucât de pe lunca încălzită de soare, adierile aduceau într-adevăr o mireasmă puternică în care se simţea şi fân, şi miere, şi tot felul de ierburi. De aceea, la gândul că bolnava îşi recapătă cunoştinţa, inima lui Zbyszko tresăltă de bucurie. În primul moment, vru să i se arunce la picioare, dar temându-se să n-o sperie, se stăpâni, îngenunche doar lângă targă şi aplecându-se deasupra ei, începu s-o cheme încet:

— Danusia! Danusia!

Iar ea deschise iarăşi ochii, un răstimp privi la el, după care zâmbetul îi lumină faţa şi la fel ca mai înainte în coliba smo- larilor, dar cu mintea mult mai limpede, îi pronunţă numele:

— Zbyszko...

Şi încercă să întindă mâinile către el, dar nu izbuti din cauza slăbiciunii prea mari; el, în schimb, o luă în braţe cu inima inundată de fericire, de parcă voia să-i mulţumească pentru bunătatea ei nespusă.

— Te-ai trezit! îi spuse. O, slavă Domnului...

Apoi nu mai putu să vorbească şi un răstimp priviră unul la altul în tăcere. Liniştea câmpurilor era tulburată doar de adierile înmiresmate dinspre lunca întinsă, care foşnea în frunzişul părului, ţârâitul cosaşilor prin iarbă şi cântecul îndepărtat şi nu prea clar al ţăranului care cosea.

Danusia continua să-l privească tot mai trează şi nu înceta să zâmbească, asemenea unui copil care visează un înger. Totuşi, treptat, în ochii ei se răsfrânse parcă mirarea.

— Unde mă aflu?... Întrebă.

Atunci, din gura lui răbufni un adevărat roi de cuvinte, întrerupte de bucurie:

— Eşti lângă mine! Aproape de Spychów! Mergem acasă la tata. Suferința ta a luat sfârşit! Of, Danusia mea dragă! Danuśka! Cât te-am căutat până te-am găsit. Nu mai eşti în puterea nemților. Nu te teme! Ajungem îndată la Spychów. Ai fost bolnavă, dar Domnul Isus a avut milă! Cât am mai suferit, cât am mai plâns! Danus'ka!... Acum, e bine!... O să fii mereu fericită. Ehe, cât te-am căutat!... Cât am umblat!... Of, Dumnezeule atotputernic!

Şi răsuflă adânc, aproape gemând, ca şi când şi-ar fi eliberat pieptul de toată povara apăsătoare...

Danusia zăcea liniştită, amintindu-şi şi chibzuind ceva, iar în cele din urmă, întrebă:

— Tu nu m-ai uitat?

Şi două lacrimi, strângându-se între gene, îi şiroiră încet pe obraji şi pe pernă.

— Eu să te uit! exclamă Zbyszko.

În acest strigăt înăbuşit era mai multă putere decât în cele mai mari jurăminte şi blesteme, fiindcă o iubise întotdeauna din tot sufletul, iar de când o regăsise, îi devenise mai scumpă decât lumea întreagă.

Dar între timp, se aşternu din nou tăcerea; numai în depărtare țăranul încetă să mai cânte şi se apucă iarăşi să-şi ascută coasa.

Buzele Danusiei începură iarăşi să se mişte, dar şoapta era atât de înceată, că Zbyszko abia putu s-o desluşească, deci se aplecă şi întrebă:

— Ce spui, draga mea?

Iar ea repetă:

— Miroase a flori...

— Pentru că suntem pe marginea luncii, răspunse, dar o să plecam îndată mai departe. La tata, care a scăpat şi el din robie. Şi o să fii a mea până la moarte. Auzi ce-ți spun şi mă înțelegi?

Deodată tresări înfiorat de nelinişte, întrucât băgă de seamă că fața ei păleşte tot mai mult şi se acoperă de broboane dese de sudoare.

— Ce ai? o întrebă înfricoşat. Şi simți părul făcându-i-se măciucă în vârful capului şi frigul pătrunzându-i oasele.

— Ce ai? Hai, spune-mi! repetă.

— E întuneric! şopti.

— Întuneric? Soarele străluceşte şi tu zici că-i întuneric? o întrebă cu glasul gâtuit. Mai adineauri vorbeai cu rost! Pentru numele lui Dumnezeu, spune măcar o vorbă!

Danusia continuă să-şi mişte buzele, dar nu se mai auzi nimic. Zbyszko ghici doar că-i pronunță numele şi-l cheamă. Apoi mâinile ei slăbite începură deodată să tremure şi să se mişte pe chilimul cu care era învelită. Dar totul nu dură decât o clipă. N-avea rost să se mai amăgească, era pe moarte!

Cuprins de disperare şi înfricoşat, începu s-o implore, ca şi când rugămintea lui ar fi putut avea vreun rezultat:

— Danuśka! O, Isuse milostiv!... Aşteaptă măcar până ajungem la Spychów! Aşteaptă! O, Isuse! Isuse! Isuse!

La strigătele lui, femeile se treziră şi veniră în fugă slujitorii care erau cu caii pe luncă. Înțelegând de la prima aruncătură de ochi ce se petrece, îngenunchează cu toții şi începură să se roage într-un glas.

Adierile vântului încetară, frunzişul părului îşi conteni foşnetul şi doar cuvintele rugăciunii răsunau în tăcerea adâncă a câmpurilor.

Înainte de sfârşitul litaniei, Danusia mai deschise ochii încă o dată, vrând parcă să se uite pentru ultima dată la Zbyszko şi lumea soarelui, după care se cufundă deodată în somnul de veci.

*

Femeile îi închiseră pleoapele, apoi se duseră să culeagă flori de pe luncă. Slujitorii le urmară şi se împrăştiară mergând în soare şi prin iarba deasă, asemenea cu duhurile câmpului, aplecându-se mereu şi bocind, fiindcă inima le era plină de milă şi de jale. Zbyszko îngenunche la umbră, lângă targă, cu capul pe genunchii Danusiei, fără să facă şi să spună nimic, de parcă era mort, iar ei umblau prin apropiere, când mai aproape, când mai departe, rupând calcea calului, aurie, şi clopoței, lipi- cioşi, trandafirii, şi drobițe albe mirosind a miere. Prin gropile jilave găsiră şi crini de câmp, iar pe mejdina ogoarelor, grozamă. Când îşi umplură brațele cu flori, înconjurară targa şi se apucară s-o împodobească. Acoperiră aproape în întregime cu flori trupul răposatei, lăsându-i liberă doar fața care, între clopoței şi crini, albea tăcută, alinată de somnul nedormit, împăcată şi pur şi simplu angelică.

Până la Spychów nu mai era nici măcar o milă, astfel că după un timp, când tristețea şi durerea li se scurseră odată cu lacrimile, ridicară targa şi porniră spre pădurea de la care începeau pământurile lui Jurand.

Slujitorii aduceau caii în urma convoiului. Zbyszko purta targa singur, iar femeile, încărcate de buchete de verdeață şi de flori, cântau în frunte litanii, şi aşa înaintau încet prin lunca verde şi ogoarele cenuşii asemenea unei procesiuni îndoliate.

Pe cerul albăstrui nu era nici un nor şi lumea întreagă se încălzea în lumina aurie a soarelui.

Capitolul XXVIII

În cele din urmă, ajunseră cu trupul fără viață la pădurea de la Spychów, la marginea căreia străjuiau ziua şi noaptea slujitorii înarmați ai lui Jurand. Unul dintre ei fugi să-i ducă vestea bătrânului Tolima şi preotului Kaleb, câțiva călăuziră convoiul pe drumul cotit şi adânc la început, apoi larg prin pădure, până la locul unde codrul se sfârşea şi începeau mlaştinile întinse şi noroioase, pline de păsăret de baltă, dincolo de care, pe o colină uscată, se înălța cetățuia Spychów. Îşi dădură seama de îndată că ştirea tristă despre ei ajunsese înaintea lor la Spychów, deoarece abia ieşiră din umbra pădurii şi auziră bătaia clopotului de la capela cetățuii. După aceea, zăriră de departe venind spre ei o ceată mare de oameni, alcătuită din bărbați şi femei. Când se apropiară la două, trei aruncături de săgeată, puteau să le deosebească şi fețele. În frunte, păşea însuşi Jurand susținut de Tolima şi de toiagul său. Era lesne de recunoscut după statura uriaşă, găvanele roşii în locul ochilor şi părul alb care-i cădea până pe umeri. Alături mergea cu crucea în mână şi în cămaşa albă deasupra preotul Kaleb. În urma lor, purtau steagul cu însemnele lui Jurand războinicii lui înarmați, după care veneau femeile căsătorite cu coronițe pe cap şi fecioarele cu părul cânepiu. Mulțimea era urmată de un car în care aveau să aşeze osemintele.

Zbyszko, când îl văzu pe Jurand, dădu poruncă să se pună jos targa pe care o adusese singur, apoi, înaintând spre el, începu să strige cu glasul durerii nemărginite şi al disperării:

— Am căutat-o până am găsit-o şi am luat-o înapoi, dar ea l-a preferat pe Dumnezeu în loc să se întoarcă la Spychów!

Durerea îl doborî cu totul, deoarece căzând la pieptul lui Jurand, îi îmbrățișă gâtul cu brațele şi începu să geamă:

— O, Isuse! o, Isuse! Isuse!

La această privelişte, se răzvrătiră inimile slujitorilor de la Spychów şi începură să bată cu sulițele în scuturi, neştiind cum să-şi arate altfel durerea şi dorința de răzbunare. Femeile începură să bocească şi îşi duseră năframele la ochi sau îşi acoperiră capul, jelind pe rând din toate puterile:

„Hei! Doamne! Doamne! Tu faci nuntă, şi noi te plângem. Moartea te-a cosit şi mi te-a luat!"

Altele, lăsându-şi capul pe spate şi cu ochii închişi, continuau:

„O, rău ți-a fost aici cu noi, floricica mea? Ți-ai lăsat tatăl în doliu şi tu te duci în palatul ceresc!"

Iar câteva îi reproşară răposatei că nu i-a fost milă de tata şi l-a lăsat orfan şi în lacrimi. Plânsul şi jalea lor erau pe jumătate cântec, căci aşa ştiu oamenii din popor să-şi arate simțămintele.

Jurand îl îndepărtă pe Zbyszko şi întinse toiagul în semn că vrea să meargă la Danusia. Atunci, Tolima şi Zbyszko îl apucară de brațe şi-l duse la targă, iar el îngenunche alături, îşi trecu mâna peste trupul fără viață de la frunte până la mâinile încrucişate pe piept şi îşi aplecă de câteva ori capul, vrând parcă să spună că ea este, Danusia lui, nu altcineva şi că îşi recunoaşte copila. După aceea, o îmbrățişă cu un braț, pe celălalt, fără palmă, îl ridică spre cer, iar cei de față înțeleseră şi de astă dată această plângere mută înaintea lui Dumnezeu, mai puternică decât orice cuvinte. Zbyszko, căruia îi înțepenise iarăşi fața după izbucnirea dinainte, îngenunche tăcut de cealaltă parte, ca o statuie de piatră, şi împrejur încremeni totul, încât se mai auzea doar țârâitul cosaşilor şi zborul muştelor. În sfârşit, preotul Kaleb îi stropi cu apă sfințită pe Danusia, pe Zbyszko şi Jurand, apoi începu *Rafuiem actcriunn*[6]. După sfârşitul cântecului, se rugă multă vreme cu voce tare şi oamenii avură impresia că ascultă glasul unui proroc ce implora ca suferința copilei nevinovate să fie picătura care umple paharul nedreptății şi anunță ziua judecății, a pedepsei, a mâniei şi a înfrângerii.

Apoi porniră cu toții spre Spychów, dar n-o mai puseră pe Danusia în car, ci o purtară înaintea convoiului, pe targa împodobită. Clopotul care nu încetase să bată, părea să-i cheme şi să-i poftească la el, iar ei mergeau cântând pe întinderea largă, sub aura uriaşă a amurgului, ca şi când răposata îi călăuzea într-adevăr spre veşnica lumină. Se însera şi cirezile se întorceau de pe câmpuri, când ajunseră, Capela în care fură aşezate osemintele strălucea de făclii şi lumânări aprinse. Din porunca preotului Kaleb, şapte fecioare aveau să îngâne pe rând litanii lângă răposată până în zori. Până în zori stătu şi Zbyszko lângă Danusia, şi dimineața el însuşi o

6 Veşnica pomenire (lb. lat.).

aşează în sicriul, pe care meşterii dulgheri îl ciopliră în timpul nopții din lemne de stejar, scobindu-i în capac, în dreptul capului, o ferestruică de chihlimbar auriu.

Jurand nu luă parte la acest ritual, fiindcă se întâmplau lucruri ciudate cu el. Îndată după ce se întoarseră acasă, îşi pierdu puterea picioarelor, iar când îl aşezară pe pat, nu mai putu să se mişte şi nu mai ştiu unde se află. În zadar preotul Kaleb îi vorbi, în zadar îl întrebă ce are; nu auzea şi nu mai înțelegea nimic şi zăcând cu fața în sus, îşi ridica pleoapele peste ochii goi şi zâmbea cu chipul străluminat şi fericit, iar uneori îşi mişca buzele, ca şi când vorbea cu cineva. Preotul şi Tolima înțelegeau că vorbeşte şi râde cu fiica lui. Îşi mai dădeau seama şi că este pe moarte şi îşi vede cu ochii sufletului propria fericire veşnică, dar aici greşeau, întrucât el, nesimțitor şi surd la toate, zâmbi aşa săptămâni întregi, iar Zbyszko, când plecă în cele din urmă să-l răscumpere pe Maćko, îl lăsă încă în viață.

Capitolul XXIX

După înmormântarea Danusiei, Zbyszko nu se îmbolnăvi ca să zacă la pat, dar sufletul îi era pustiit. La început, în primele zile, nu-i era chiar atât de rău: mergea, discuta despre soția răposată, îl vizita pe Jurand şi îşi petrecea destul timp cu el. Îi povesti şi preotului despre robia lui Maćko şi se sfătuiră amândoi să-l trimită în Prusia şi la Malborg pe Tolima, ca să afle unde se găseşte Maćko şi să-l răscumpere, plătind şi pentru Zbyszko prețul hotărât cu Arnold von Baden şi fratele lui. În pivnițele de la Spychów nu lipsea argintul pe care Jurand la vremea potrivită îl câştigase sau îl cucerise, aşadar, preotul presupunea că teutonii, după ce-şi vor primi banii, îl vor elibera lesne pe bătrânul cavaler şi nu vor mai pretinde să se înfățişeze şi Zbyzsko în persoană.

— Du-te la Płock, îi spuse preotul Kaleb lui Tolima înainte de a pleca la drum, şi ia de la prinț o scrisoare de liberă trecere. Altminteri, orice comtur te va jefui şi întemnița numaidecât.

— Păi, doar îi cunosc, răspunse bătrânul Tolima. Ei se pricep să-i înşele chiar pe cei care vin cu scrisori de trecere.

Şi plecă. În curând, însă, preotul Kaleb regretă că nu-l trimisese chiar pe Zbyszko. Se temea într-adevăr că în primele clipe de durere, tânărul nu va putea să se descurce cum trebuie ori poate că va răbufni împotriva nemților şi îşi va pune viața în primejdie; mai ştia de asemenea că-i va fi greu să plece de lângă sicriul soției iubite cu jalea în suflet, orfan şi imediat după o călătorie atât de lungă şi dureroasă, pe care o făcuse de la Gotteswerder până la Spychów. Totuşi, după aceea regretă că ținuse

socoteala de toată acestea, deoarece Zbyszko se simțea din ce în ce mai rău cu fiecare zi care trecea. Până la moartea Danusiei trăise într-o trudă neîntreruptă, într-o încordare continuă a tuturor puterilor; se dusese la marginea lumii, luptase, îşi redobândise soția, străbătuse păduri neumblate şi deodată totul se sfârşise, ca printr-o lovitură de paloş, şi rămăsese numai amintirea că totul fusese în zadar, că osteneala-i fusese fără folos şi că trecuseră toate într-adevăr, dar odată cu ele trecuse şi o parte din viață, se spulberaseră speranța şi binele, dispăruse dragostea şi nu mai rămăsese nimic. Fiecare trăieşte cu ziua de mâine, fiecare tinde spre ceva şi plănuieşte ceva pentru viitor, iar lui Zbyszko ziua de mâine îi devenise indiferentă, cât despre viitor, avea simțământul pe care-l avusese Jagienka atunci când, plecând de la Spychów, spusese: „Fericirea mea este în urma, nu înaintea mea". Pe de altă parte, în sufletul lui acest simțământ de părăsire, de pustiire şi suferință izvora dintr-o durere uriaşă şi jale tot mai adâncă după Danusia. Părerea de rău îl cuprindea, îl lua în stăpânire şi totodată se întărea în el mereu, astfel că în cele din urmă, în inima lui Zbyszko nu mai lăsa nici un locşor pentru nimic altceva. Aşa că se gândea numai la ea şi o hrănea întruna, şi trăia doar prin ea, nesimțitor la orice altceva, închis în el, adâncit parcă pe jumătate în somn, neavând habar de ce se petrece în jurul lui. Toate puterile sufletului şi ale trupului, vioiciunea lui de altădată şi bărbăția intraseră într-o stare de somnolență. În privire şi în mişcări se vedea acum moleşeala unui bătrân. Zile şi nopți întregi stătea fie în pivniță, alături de sicriul Danusiei, fie se încălzea pe prispă în ceasurile amiezii la lumina soarelui. Câteodată uita cu totul de sine, încât nu mai răspundea nici la întrebări. Preotul Kaleb, care ținea la el, începu să se teamă ca durerea aceea să nu-i frângă inima, cum roade rugina fierul, şi se gândea cu tristețe că poate era mai bine, dacă-l trimitea pe Zbyszko fie şi la cavalerii teutoni cu răscumpărarea. „Trebuie, îi spuse ajutorului său cu care discuta despre grijile sale în lipsa altcuiva, ca vreo întâmplare să-l zgâlțâie cum zgâlțâie viforul un copac, pentru că altfel s-ar putea să-şi piardă mințile cu totul". Ajutorul îl sprijini cu înțelepciune, spunându-i şi el altă pildă: dacă-ți rămâne un os în gât, cel mai bine e să-ți dea cineva cu pumnul în grumaz.

De întâmplat, însă, nu se întâmplă nimic, în schimb, după câteva săptămâni, sosi pe neaşteptate cavalerul de Lorche. Vederea lui îl cutremură pe Zbyszko, deoarece îi aduse aminte de plecarea în Samogiția şi de întoarcerea Danusiei. Chiar de Lorche nu şovăi câtuşi de puțin să vorbească despre amintiri atât de dureroase. Dimpotrivă, aflând de nenorocirea lui Zbyszko se duse îndată să se roage împreună cu el la sicriul Danusiei, discută fără încetare despre ea, apoi fiind pe jumătate menestrel, compuse un cântec despre ea, pe care îl cântă noaptea la lăută la gratiile pivniței cu atâta durere şi duioşie, că Zbyszko, deşi nu înțelegea cuvintele, impresionat numai de melodie, izbucni într-un plâns care nu încetă până în zori.

Dar după aceea, epuizat de acest plâns, de jale şi neodihnă, căzu într-un somn lung, dar când se trezi, durerea îi mai trecuse odată cu lacrimile, fiindcă era mai vioi decât cu câteva zile în urmă şi privea viitorul cu mai multă încredere. Se arată foarte bucuros de venirea lui de Lorche şi după ce îi mulțumi că trecuse pe la el, începu să-l întrebe de unde aflase de nefericirea lui.

Acesta îi răspunse cu ajutorul preotului Kaleb că aflase de moartea Danusiei abia la Lubawa de la bătrânul Tolima, pe care-l văzuse în lanțuri la comturul de acolo, dar şi aşa tot ar fi venit la Spychów ca să se predea în stăpânirea lui Zbyszko.

Vestea despre întemnițarea lui Tolima făcu o impresie adâncă asupra lui Zbyszko şi a preotului. Îşi dădură seama că pierduseră răscumpărarea, întrucât nu era nimic mai greu pe lume decât să smulgi din mâinile teutonilor banii odată jefuiți. În această împrejurare, trebuia să ducă răscumpărarea a doua oară.

— Vai mie! strigă Zbyszko. Bietul meu unchi aşteaptă acolo şi crede că l-am uitat! Musai să mă grăbesc să plec la el.

Apoi se întoarse către cavalerul de Lorche:

— Ştii cum s-a întâmplat? Ştii că se află în mâinile teutonilor?

— Ştiu, răspunse de Lorche, pentru că l-am văzut la Malborg şi de aceea am venit şi eu aici.

În acest timp, preotul Kaleb începu să se vaiete:

— N-am procedat bine, dar nimeni n-a avut minte... M-am aşteptat la mai mult de la Tolima. De ce nu s-a dus la Płock şi a intrat în ținutul acestor tâlhari fără scrisoare de liberă trecere?

Dar de Lorche înălță din umeri:

— Ce le pasă lor de scrisori? Păi nu prințul de Płock, ca şi al vostru de aici, suferă atâtea nedreptăți din partea lor? La hotar, au loc încălcări şi încăierări mereu, că nici ai voştri nu-i iartă. Fiecare comtur, ba, chiar fiecare primar face ce-i place, iar în lăcomie se întrec unul pe altul...

— Tocmai de aceea Tolima trebuia să se ducă la Płock.

— Aşa a şi vrut să facă, dar au pus mâna pe el într-o noapte la hotar. L-ar fi omorât dacă nu le-ar fi spus că duce bani pentru comturul din Lubawa. Asta l-a scăpat, dar acum şi comturul o să pună martori că Tolima a spus-o cu gura lui.

— Şi unchiul Maćko cum o duce, e sănătos? Nu-i amenință viața acolo? întrebă Zbyszko.

— E sănătos, răspunse de Lorche. Acolo sunt mai îndârjiți împotriva „regelui" Witold şi a acelora care-i ajută pe samogițieni şi mai mult ca sigur că l-ar fi căsăpit pe bătrânul cavaler, dacă nu le-ar fi părut rău de răscumpărare. Frații von Baden îl apără şi ei din aceeaşi pricină, iar sfatul are în vedere viața mea, căci dacă ar sacrifica-o, şi i-ar pune în cap pe cavalerii din Flandria, din Geldria şi din Burgundia... Ştii doar că sunt rudă cu graful de Geldria.

— Păi, cum poate fi vorba de viața ta? îl întrerupse Zbyszko mirat.

— Pentru că eu sunt prinsul tău. La Malborg, le-am spus aşa: „Dacă voi o să-l răpuneți pe cavalerul de Bogdaniec, tânărul o să mă răpună pe mine..."

— N-o să te răpun, aşa să-mi ajute Dumnezeu!

— Ştiu că n-o să mă râpui, dar ei se tem şi asta îl ține în viață pe Maćko. Mi-au spus că şi tu eşti ostatic, fiindcă frații von Baden ți-au dat drumul pe cuvântul de onoare, aşa că nu e nevoie să mă înfățişez aici. Dar eu le-am răspuns că atunci când m-ai luat în robie, erai liber. Aşa că iată-mă! Câtă vreme sunt în mâinile tale, ei n-o să vă facă nimic, nici ție, nici lui Maćko. Tu plăteşte-le răscumpărarea fraților von Baden, iar pentru mine cere-le de două sau de trei pe atâta. Sunt siliți să plătească. O spun nu pentru că m-aş socoti mai însemnat, ci ca să-i pedepsesc pentru lăcomia lor, pe care o disprețuiesc. Aveam cu totul altă părere despre ei, dar acum mi-e scârbă de ei şi de ospeția lor. O să plec în Țara Sfântă să caut primejdii acolo, pentru că nu mai vreau să-i slujesc pe ei.

— Poți să rămâi şi la noi, Domnia Ta, îi propuse preotul Kaleb. Cred că aşa o să şi faci, fiindcă nu-i văd pe ei să plătească pentru Domnia Ta.

— Dacă n-o să plătească ei, o să plătesc eu însumi, răspunse de Lorche! Am venit aici cu o ceată bunicică, am şi care de povară şi ajunge ce am în ele...

Preotul Kaleb îi repetă lui Zbyszko aceste cuvinte, la care Maćko n-ar fi rămas nesimțitor, dar lui Zbyszko, mai tânăr, nu-i păsa de avere şi zise:

— Pe onoarea mea, nu va fi aşa cum spui. Mi-ai fost ca un frate şi un prieten, aşa că n-o să primesc răscumpărare de la tine.

După care se îmbrățişară, simțind că prietenia lor sporise cu încă un nod. De Lorche zâmbi, însă, şi spuse:

— Bine. Numai să nu afle nemții de asta, altminteri o să se târguiască pentru Maćko. Dar trebuie să plătească de teamă că altfel voi spune pe la toate curțile şi printre cavaleri că poftesc şi chipurile se arată bucuroşi de oaspeți, dar când cade vreunul în robie, uită de el. Iar Ordinul are mare nevoie de oameni, fiindcă se teme de Witold şi chiar mai mult de polonezi şi de regele lor.

— Atunci rămâne aşa, încuviință Zbyszko, tu ai să rămâi aici sau oriunde vrei în Mazowsze, iar eu o să plec la Malborg după unchiul meu şi mă voi arăta grozav de încrâncenat împotriva ta.

— Pe Sfântul Jerzy, aşa să faci! se bucură de Lorche. Dar ascultă mai întâi ce vreau să-ți spun. La Malborg, se vorbeşte că o să vină la Płock regele Poloniei şi o să se întâlnească acolo sau undeva la hotar cu maestrul. Cavalerii teutoni îşi doresc tare mult asta, deoarece vor să afle dacă regele îl va ajuta pe Witold, în caz că acesta le va declara război pentru Samogiția. Hm, sunt vicleni ca nişte şerpi, dar şi-au găsit naşul cu Witold. Ordinul se teme şi el, întrucât nu se ştie niciodată ce gândeşte şi ce-o să facă: „Ne-a dăruit Samogiția, se vorbeşte la sfat, dar prin ea ne ține mereu sabia

deasupra capului". „E destul să rostească un cuvânt şi răscoala e gata!" Aşa şi este. Trebuie să mă duc odată la curtea lui. Poate se întâmplă să lupt în arenă, iar afară de asta, am auzit că şi femeile de acolo sunt adesea de o frumusețe îngerească.

— Domnia Ta, ai vorbit de venirea regelui polonez la Płock? îl întrerupse preotul Kaleb.

— Aşa este. Zbyszko trebuie să se alăture curții regale. Maestrul vrea să-l câştige pe rege de partea lui, aşa că n-o să-i refuze nimic. Ştiți că la ananghie nimeni nu se pricepe să se arate mai umil decât teutonii. Ajunge ca Zbyszko să intre în alaiul regelui şi să-şi ceară dreptul lui, vorbind cât poate de tare împotriva nedreptății ce i se face. Altfel îl vor asculta față de rege şi de cavalerii de la Cracovia, care sunt vestiți în toată lumea şi ale căror sentințe sunt cunoscute printre cavaleri.

— E un sfat grozav, pe Crucea lui Isus! exclamă preotul.

— Aşa-i, întări de Lorche. Iar prilejurile nu vor lipsi. Am auzit la Malborg că vor fi ospețe şi turniruri, întrucât oaspeții străini vor neapărat să-şi măsoare puterile în luptă cu cavalerii regelui. Pentru Dumnezeu, vrea să vină şi cavalerul Jan de Ara- gon, cel mai mare din toată creştinătatea. Nu ştiți? Se pare că el i-a trimis mănuşa tocmai din Aragonia lui Zawisza al vostru, ca să nu se mai spună pe la curți că mai are vreun egal pe lume.

Venirea cavalerului de Lorche, vederea lui şi întreaga discuție îl scoaseră atât de mult pe Zbyszko din amorțeala aceea dureroasă în care era cufundat mai înainte, încât îi ascultă noutățile cu interes. Despre Jan de Aragon ştia, fiindcă pe atunci era datoria oricărui cavaler să cunoască şi să țină minte numele tuturor războinicilor vestiți, iar faima nobilimii aragoneze, îndeosebi a acelui Jan, înconjurase lumea întreagă. Nici un cavaler nu-i ținuse piept niciodată în arenă, iar maurii o luau la sănătoasa numai când îl vedeau în armură, de aceea se răspândise pretutindeni părerea că el este cel dintâi în toată creştinătatea.

Astfel că la auzul veştii despre el, în Zbyszko se trezi sufletu-i viteaz de cavaler şi începu să-l întrebe în amănunt:

— L-a provocat la duel pe Zawisza Czarny?

— Cred că s-a împlinit un an de când a venit mânuşa lui şi de când Zawisza i-a trimis-o pe a lui.

— Atunci Jan de Aragon va veni sigur.

— Nu se ştie dacă va veni sigur, dar aşa se zvoneşte. Teutonii l-au poftit de mult.

— Dă, Doamne, să văd şi eu asemenea lucruri!

— Să dea Dumnezeu! se rugă şi de Lorche. Chiar dacă Zawisza ar fi învins, ceea ce se poate întâmpla, va fi o mare cinste pentru el că l-a provocat un astfel de cavaler, ba, chiar pentru tot poporul vostru.

— O să mai vedem! rosti Zbyszko. Eu zic doar atât: Dă, Doamne, să fiu şi eu de față.

— Şi eu la fel.

Totuşi, dorința lor nu avea să se împlinească de astă dată, deoarece vechile cronici amintesc că duelul lui Zawisza cu faimosul Jad de Aragon a avut loc cu peste zece ani mai târziu la Perpignan, unde, în prezența împăratului Zygmunt, a papei Benedict al XlII-lea, a regelui Aragonului şi a multor prinți şi cardinali, Zawisza Czarny de Garbow l-a doborât de pe cal de la prima lovitură de suliță pe potrivnicul său, obținând o biruință vestită. În acest timp, cu toate că şi Zbyszko, şi de Lorche se bucurau în inima lor că, deşi lan de Aragon n-avea să vină, şi aşa vor vedea isprăvi cavalereşti de pomină, fiindcă în Polonia nu lipseau adversari cu prea puțin mai prejos decât Zawisza, iar printre oaspeții teutonilor se găseau întotdeauna dintre cei mai buni mânuitori de spadă din Franța, Anglia, Burgundia şi Italia gata să-şi măsoare puterile cu oricine.

— Ascultă, îi spuse Zbyszko lui de Lorche. Îmi este urât fără unchiul Maćko şi aş vrea să-l răscumpăr cât mai repede, de aceea, mâine-dimineață o să plec la Płock. Ce rost are ca tu să mai rămâi aici? Zici că eşti prinsul meu, aşa că hai cu mine şi ai să vezi regele şi curtea.

— Tocmai asta voiam să te rog şi eu, răspunse de Lorche, pentru că de mult voiam să-i văd pe cavalerii voştri, mai ales că am auzit că şi jupânițele de la curte regală seamănă mai mult cu nişte îngeri, decât cu femeile de pe pământ.

— Adineauri, spuneai acelaşi lucru despre curtea lui Witold, observă Zbyszko.

Capitolul XXX

Zbyszko îşi reproşa în sufletul lui că, îndurerat, uitase de unchiul său, iar pentru că şi fără asta era obişnuit să înfăptuiască repede ce-şi punea în gând, a doua zi, înainte de răsăritul soarelui, plecă împreună cu de Lorche la Płock. Drumurile de la hotar nu erau sigure nici măcar în timp de pace din pricina lotrilor, ale căror cete numeroase erau sprijinite şi oblăduite de teutoni, lucru de care se plângea amarnic regele Jagiełło. Cu toate scrisorile care ajungeau până la Roma, cu toate ameninţările şi pedepsele aspre pentru reîntronarea dreptăţii, comturii vecini le îngăduiau adesea oştenilor mercenari ai Ordinului să se alăture tâlharilor, lepădându-se într-adevăr de cei care aveau nenorocul să cadă în mâinile polonezilor şi oferindu-le adăpost celor care aduceau pradă şi prinşi nu numai în satele călugărilor, ci chiar şi la castele.

În mâinile unor tâlhari de acest fel se întâmpla să cadă nu o dată călătorii şi locuitorii de la hotar, îndeosebi copiii oamenilor bogaţi, care erau răpiţi pentru răscumpărare. Dar cei doi tineri cavaleri, având însoţitori numeroşi, fiecare cu ceata lui alcătuită, afară de căruţaşi, din zece-cincisprezece pedestraşi înarmaţi şi slujitori călări, nu se temeau de atacuri şi ajunseră fără pagubă la Płock, unde avură parte de la început de o bucurie neaşteptată.

La han, îl găsiră pe Tolima, care sosise cu o zi înaintea lor. Se întâmplase ca starostele teuton de la Lubawa, auzind că solul, atunci când fusese atacat nu departe de Brodnica, izbutise să ascundă o parte din

răscumpărare, îl trimisese la castel, poruncindu-i comturului să-l silească să-i arate unde lăsase banii. Tolima se folosise de prilej şi fugise, iar când cavalerii se mirară că reuşise atât de uşor, îi lămuri după cum urmează:

— E de vină tot lăcomia lor. Comturul de la Brodnica n-a vrut să-mi dea o ceată de strajă prea numeroasă, ca să nu se afle despre bani.

Poate că se înțelesese cu cel de la Lubawa să-i împartă şi se temeau că dacă se află, vor fi nevoiți să trimită la Malborg o parte însemnată sau să-i dea pe toți fraților von Baden. Aşa că mi-a dat doi oameni să mă păzească: un oştean de încredere care trebuise să vâslească împreună cu mine pe râul Drwęca, şi un socotitor... Şi pentru că voiau să nu ne vadă nimeni, am plecat spre seară, că ştiți că hotarul e aproape. Mi-au dat şi mie o vâslă de stejar... ei şi, cu voia lui Dumnezeu, iată-mă la Płock.

— Ştiu, dar ceilalți nu s-au întors! strigă Zbyszko.

La acestea, un zâmbet îi înflori fața aspră a lui Tolima.

— Păi, Drwęca se varsă în Vistula, spuse. Cum puteau să se mai întoarcă pe sub apă? Teutonii o să-i găsească pe la Torun.

Iar după o clipă, întorcându-se spre Zbyszko, adăugă:

— Comturul din Lubawa mi-a luat o parte din bani, dar cei pe care i-am ascuns, i-am găsit şi acum i-am dat scutierului Domniei Tale să-i ascundă, fiindcă el locuieşte la castelul prințului şi acolo sunt mai în siguranță decât la mine la han.

— Scutierul meu se află la Płock? Ce face aici? întrebă Zbyszko uimit.

— Păi după ce l-a adus pe Zygfryd, a plecat cu jupâniță care era la Spychów, iar acum e la curtea prințesei. Aşa mi-a spus ieri.

Dar Zbyszko care, copleşit de durere după moartea Danusiei nu întrebase nimic de Spychów şi nu ştia nimic, abia acum îşi aduse aminte că cehul fusese trimis înainte cu Zygfryd şi la această amintire inima i se strânse de jale şi dorință de răzbunare.

— Adevărat! întări. Şi unde-i călăul acela? Ce s-a întâmplat cu el?

— Nu ți-a spus preotul Kaleb? Zygfryd s-a spânzurat, stăpâne, ați trecut pe lângă mormântul lui.

Se aşternu un moment de tăcere.

— Mi-a spus scutierul, spuse Tolima în sfârşit, că vrea să plece la Domnia Ta şi-ar fi făcut-o de mult, dar a trebuit să aibă grijă de jupâniță, care s-a îmbolnăvit după ce s-a întors aici de la Spychów.

Scuturându-se ca trezit din somn de amintirile dureroase, Zbyszko îl întrebă iarăşi:

— Care jupâniță?

— Păi, aceea, răspunse bătrânul, sora sau ruda Domniei Tale, care a venit la Spychów cu cavalerul Maćko în haine de slujitor şi l-a găsit pe drum pe stăpânul nostru orb. Dacă nu era ea, cavalerul Maćko şi scutierul Domniei Tale nu l-ar fi recunoscut. Pe urmă, stăpânul nostru a îndrăgit-o foarte mult, pentru că avea grijă de el ca şi fiica lui şi afară de preotul Kaleb, numai ea putea să-l înțeleagă.

Tânărul cavaler deschise ochii larg de uimire.

— Preotul Kaleb nu mi-a spus de nici o jupâniță, iar eu n-am nici o rudă...

— Nu ți-a spus, stăpâne, fiindcă nu mai ştiai ce să faci de durere.

— Şi cum o strigau pe jupâniță?

— Îi ziceau Jagienka.

Zbyszko avea impresia că visează. Gândul că Jagienka putea să vină din îndepărtatul Zgorzelice până la Spychów nu-i încăpea în minte. Şi la ce bun? De ce? Nu era o taină pentru el că fata îl privea cu plăcere şi era atrasă de el la Zgorzelice, dar el îi mărturisise că era căsătorit, de aceea n-avea cum să presupună că bătrânul Maćko o luase cu el la Spychów, ca să i-o dea lui. De altfel, şi Maćko, şi cehul nu-i amintiseră nimic de ea... Totul i se părea foarte ciudat şi cu totul de neînțeles, aşadar îl asaltă iarăşi cu întrebările pe Tolima, ca un om căruia nu-i vine să-şi creadă urechilor şi vrea să i se repete de mai multe ori.

Totuşi, Tolima nu ştia să-i spună mai multe decât îi spusese mai înainte, dar în schimb, se duse să-l caute pe scutier la castel şi în curând, încă înainte de apusul soarelui, se întoarse cu el. Cehul îl întâmpină pe tânărul stăpân cu bucurie, dar şi cu tristețe, deoarece aflase dinainte de tot ce se petrecuse la Spychów. Zbyszko se bucura şi el din tot sufletul că-l întâlnise, simțind că are o inimă prietenoasă şi credincioasă, una din acelea de care are nevoie cel mai mult un om lovit de nenorocire. Se înduioşa, prin urmare, povestindu-i despre moartea Danusiei şi-i împărtăşi ca unui frate durerea, jalea şi lacrimile. Totul dură multă vreme, mai ales că la sfârşit, la rugămintea lui Zbyszko, de Lorche le repetă din nou cântecul de durere, pe care-l alcătuise pentru răposată, şi-l cântă acompaniat de țiteră la fereastra deschisă, înălțându-şi ochii şi fața spre stele.

Până când, simțindu-şi în sfârşit inima uşurată, începură să vorbească despre ceea ce aveau de făcut la Płock.

— Am trecut pe aici în drum spre Malborg, spuse Zbyszko, pentru că ştii că unchiul Maćko e în robie şi mă duc după el să-l răscumpăr.

— Ştiu, răspunse cehul. Bine-ai făcut, stăpâne. Şi eu voiam să plec la Spychâw ca să te sfătuiesc să vii pe aici; regele va avea negocieri la Raciąz cu marele maestru, iar în apropierea regelui, vei putea mai uşor să-ți ceri dreptul, fiindcă de față cu el, teutonii nu mai sunt atât de trufaşi şi se prefac creştini cumsecade.

— Mi-a spus Tolima că voiai să vii la mine, dar te-a reținut boala Jagienkăi Zych. Am auzit că unchiul Maćko a adus-o prin aceste locuri şi a fost şi la Spychów? M-am mirat grozav! Dar spune-mi din ce pricină a luat-o unchiul Maćko de la Zgorzelice?

— Din mai multe. Cavalerul Maćko se temea că dacă o va lăsa fără grija nimănui, cavalerii Wilk şi Cztan vor încălca Zgorzelice şi i-ar fi putut vătăma şi pe frații mai mici. Fără ea, primejdia este mai mică, fiindcă în Polonia, cum ştii şi Domnia Ta, se întâmplă ca un şlahtic, neputând face

altfel, ia fata cu de-a sila, dar asupra orfanilor nu ridică nimeni mâna, căci l-ar pedepsi paloşul călăului şi ruşinea, mai rea decât paloşul! A mai fost şi pricina că abatele s-a prăpădit şi i-a lăsat moştenire jupâniței bunurile pe care le avea în grijă episcopul de aici. De aceea, cavalerul Maćko a adus-o la Płock.

— Da, dar a dus-o şi la Spychów?

— A dus-o, în absența episcopului şi a prințului, deoarece nu avea cui s-o lase. Şi noroc că a luat-o. Dacă nu era jupâniță, am fi trecut pe lângă cavalerul Jurand ca pe lângă un cerşetor. Abia când ea i-a arătat milă, am aflat cine era acel cerşetor. Domnul Dumnezeu a rânduit totul prin inima ei bună.

Şi începu să povestească mai apoi cum Jurand nu mai putea să se descurce fără ea, cum a îndrăgit-o şi a binecuvântat-o, iar Zbyszko, deşi ştia de la Tolima, îi asculta istorisirea înduioşat şi recunoscător față de Jagienka.

— Să-i dea Dumnezeu sănătate! rosti în sfârşit. Mă mir, însă, că mie nu mi-ați spus nimic de ea.

Cehul se tulbură puțin şi vrând să mai câştige timp de gândire, întrebă:

— Când, stăpâne?

— La Skirwoiłło, acolo în Samogiția.

— Nu ți-am spus? Chiar aşa! Mie mi se pare că ți-am spus, dar Domnia Ta aveai altceva în cap atunci.

— Mi-ați spus că Jurand s-a întors, dar de Jagienka nimic.

— Ei, nu cumva ai uitat? În definitiv, Dumnezeu ştie! Poate cavalerul Maćko a crezut că ți-am spus eu, iar eu m-am gândit că el. Orice ți-am fi spus, stăpâne, tot ar fi fost degeaba. Şi nu-i de mirare! Acum, însă, zic altceva: Noroc că jupâniță este aici, întrucât ea poate să-i fie de folos şi cavalerului Maćko.

— Ce poate să facă ea?

— Să-i spună numai un cuvințel prințesei, care ține mult la ea. Pe de altă parte, teutonii nu-i refuză nimic, fiindcă mai întâi e sora regelui, iar în al doilea rând, e o mare prietenă a Ordinului. Acum, aşa cum poate că ați auzit, cneazul Skirgiell, şi el frate bun cu regele, s-a ridicat împotriva cneazului Witold şi a fugit la teutoni, care vor să-l ajute şi să-l aşeze pe tronul lui Witold. Regele ține foarte mult la prințesă şi, cum se spune, pleacă bucuros urechea la ce-i zice, aşa că teutonii vor să-l convingă pe rege să-i țină partea lui Kirgiełł împotriva lui Witold. Înțeleg şi ei, mama lor de tâlhari, că dacă scapă de Witold, vor avea pace. Aşa că solii teutonilor îi fac temenele prințesei de dimineața până seara şi-i ghicesc orice dorință.

— Jagienka ține mult la unchiul Maćko şi nu va pregeta să-l ajute, spuse Zbyszko.

— Altfel nu poate fi! Dar, stăpâne, hai cu mine la castel să o înveți ce şi cum trebuie să spună.

— Şi aşa, eu şi cavalerul de Lorche aveam de gând să mergem la castel, răspunse Zbyszko, de aceea am venit aici. Trebuie doar să ne ungem cu pomadă pe păr şi să ne îmbrăcăm cum se cuvine.

Apoi adăugă:

— Voiam să-mi tai părul de jale, dar am uitat.

— Mai bine! zise cehul.

Şi ieşi să cheme slujitorii, iar după ce se întoarse cu ei, în timp ce tinerii cavaleri se pregăteau pentru ospățul de seară de la castel, continuă să povestească ce se petrece la curtea regelui şi a prințului.

— Cavalerii teutoni, îi destăinui, îl sapă cât pot pe cneazul Witold, deoarece cât trăieşte el şi stăpâneşte la porunca regelui un ținut atât de puternic, ei nu vor avea linişte! Ei se tem numai de el cu adevărat! Ehei, sapă şi iar sapă, precum cârtițele! I-au asmuțit împotriva lui şi pe prinții de aici, pe amândoi, izbutind ca până şi prințul Janusz să-l duşmănească din cauza Wiznei.

- Prințul Janusz şi prințesa Anna sunt şi ei aici? întreba Zbyszko. O să găsim o mulțime de cunoscuți, pentru că nu e pentru prima dată când vin la Płock.

— Cum altfel, răspunse scutierul, sunt amândoi, au destule treburi cu teutonii, pe care vor să-i le înfățişeze maestrului față cu regele.

— Şi regele, de partea cui este? El nu este supărat pe teutoni şi nu le scutură paloşul deasupra capului?

— Regele nu-i iubeşte pe teutoni şi se vorbeşte că-i ameninţă de mult cu războiu... Cât despre cneazul Witold, regele îl preferă mai degrabă pe el decât pe fratele său Skirgiełł, care-i viforos şi beţivan... De aceea, cavalerii, care sunt alături de Măria Sa, spun că regele nu se va declara împotriva lui Witold şi nici nu le va făgădui teutonilor că nu-l va ajuta. Poate fi şi aşa, deoarece de câteva zile, prințesa de aici, Aleksandra, tot umblă pe lângă rege şi se arată îngrijorată.

— Zawisza Czamy este aici?

— Nu este, dar şi la cei care sunt nu te mai saturi privind şi dacă s-ar ajunge la ceva, ehei, Dumnezeule atotputernic! s-ar alege praful de nemți.

— Mie n-o să-mi pară rău de ei.

După cât ai spune câteva rugăciuni mai târziu, îmbrăcați frumos, plecară la castel. Ospățul de seară avea să aibă loc în ziua aceea nu chiar la prinț, ci la starostele oraşului, Andrzej Jasieniec, al cărui palat încăpător se afla înăuntrul zidurilor castelului lângă Turnul Mare. Din cauza nopții foarte frumoase, prea călduroase, starostele, temându-se ca oaspeții să nu se simtă înghesuiți în odăi, poruncise să se aşeze mesele în curte, unde printre dalele de piatră creşteau scoruşi şi tisă. Butoaiele de smoală aprinsă luminau cu flăcări galbene, dar şi mai puternică era lumina lunii care strălucea pe cerul fără nori prin puzderia de stele ca o pavăză de cavaler. Oaspeții încoronați încă nu sosiseră, dar erau o mulțime de cavaleri din partea locului, clerici, curteni regali şi princiari. Zbyszko îi cunoştea pe

mulți dintre ei, mai ales de la curtea prințului Janusz, iar dintre vechile cunoştințe de la Cracovia îi văzu pe Krzon de Kozieglowy, Lis de Targowisko, Marcin de Wrocimowice, pe Domrat de Kobylany şi pe Staszko de Charbimowice, în sfârşit pe Powała de Taczew, a cărui vedere îl bucură îndeosebi, întrucât îşi aducea aminte cât de binevoitor se arătase față de el faimosul cavaler din Cracovia.

Cu toate acestea, nu se putu apropia de nici unul dintre ei la început, întrucât cavalerii localnici din Mazowsze îi înconjurau pe fiecare într-un cerc strâns, întrebându-i de Cracovia, de curte, de distracțiile şi feluritele biruințe în lupte, admirându-le totodată veşmintele strălucitoare, părul pomădat ai cărui cârlionți erau întăriți cu albuş de ou, şi luându-le ca model curtenia şi obiceiurile.

Totuşi Powała de Taczew îl zări pe Zbyszko şi dându-i la o parte pe mazurieni, se apropie de el.

— Te-am recunoscut, tinere, îi spuse strângându-i mâna. Ce mai faci şi cum de te afli aici? Pentru Dumnezeu! văd că porți deja centură şi pinteni. Alții aşteaptă până când încărunțesc, dar tu se vede că-l slujeşti cu vrednicie pe Sfântul Jerzy.

— Să-ți dea Dumnezeu noroc, nobile cavaler, răspunse Zbyszko. Dacă l-aş doborî de pe cal pe cel mai grozav neamț, nu m-aş bucura cât mă bucur că te văd sănătos.

— Şi eu mă bucur. Dar unde-i părintele tău?

— Nu este părintele, ci unchiul meu. E rob la teutoni şi eu mă duc să-l răscumpăr.

— Şi fetița aceea care ți-a acoperit capul cu năframa?

Zbyszko nu răspunse nimic, mulțumindu-se să-şi înalțe ochii spre cer, care se umplură de lacrimi, ceea ce văzând cavalerul de Taczew zise:

— Aici este valea plângerii... nimic altceva decât o adevărată vale a plângerii! Dar hai să mergem la lavița aceea de sub scoruş să-mi povesteşti şi mie suferințele tale din dragoste.

Şi îl trase într-un colț al curții. Acolo, Zbyszko, aşezându-se lângă el, se apucă să-i povestească despre soarta lui Jurand, răpirea Danusiei şi despre cât o căutase şi cum murise după ce o luase înapoi. Powała asculta cu luare-aminte şi uimirea, mânia, groaza şi mila i se perindau cu schimbul pe chip. În sfârşit, când Zbyszko termină, îi făgădui:

— Am să-i povestesc asta şi regelui, stăpânul nostru! Şi aşa are să-i reproşeze maestrului răpirea micului Jaśko de Kretkow şi să ceară pedepsirea tâlharilor. Şi l-au furat numai pentru că este bogat şi vor răscumpărare. La ei nu înseamnă nimic să ridici mâna asupra unui copil.

Aici căzu puțin pe gânduri, apoi îşi urmă vorba parcă de unul singur:

— Nesătulă seminție, mai rea decât turcii şi tătarii. Fiindcă în sufletul lor, ei se tem şi de rege, şi de noi, cu toate acestea nu se pot abține de la jafuri şi omucideri. Năvălesc prin sate, măcelăresc țăranii, înecă pescarii, prind copiii ca lupii. Ce-ar face dacă nu s-ar teme!... Maestrul trimite

scrisori pe la curțile străine împotriva regelui, iar în față îl linguşeşte, pentru că înțelege mai bine decât alții puterea noastră. Dar o să se umple paharul până la urmă!

Şi iarăşi tăcu o clipă, apoi îşi puse mâinile pe umerii lui Zbyszko.

— Am să-i spun regelui, repetă, căci în inima lui mânia fierbe în clocot şi fii sigur că cei vinovați de suferința ta îşi vor primi pedeapsa cuvenită.

— Domnia Ta, dintre aceştia nu mai trăieşte nici unul, răspunse Zbyszko.

Iar Powała se uită la el cu bunăvoință şi prietenie:

— Bătu-te-ar să te bată! Se vede că nu laşi nimic de la tine. Numai lui Lichtenstein nu i-ai plătit, că ştiu că n-ai mai putut. I-am jurat şi noi răzbunare la Cracovia, dar pentru asta e nevoie să aşteptăm războiul, fiindcă el nu poate lupta fără învoirea maestrului, care are nevoie de mintea lui, pentru care îl trimite mereu pe la diferite curți, aşa că n-o să-i îngăduie cu una cu două.

— Mai întâi trebuie să-mi răscumpăr unchiul.

— Aşa-i... De altfel, am şi întrebat de Lichtenstein. Nu se află aici şi nu va veni nici la Raciąz, deoarece a fost trimis după arcaşi la regele Angliei. Cât despre unchiul tău, să nu te doară capul. Când regele sau prințesa de aici vor rosti un singur cuvânt, maestrul n-o să le permită să se târguiască nici cu răscumpărarea.

— Cu atât mai mult că am un ostatic însemnat, pe cavalerul de Lorche, care este dintr-o familie avută şi respectată printre ei. Ar fi şi el bucuros să ți se închine, Domnia Ta, şi să te cunoască, fiindcă nimeni nu-i admiră ca el pe cavalerii vestiți.

Spunând acestea, îi făcu semn lui de Lorche, care se afla în apropiere, iar acesta, întrebând mai înainte cu cine vorbeşte Zbyszko, veni repede, întrucât ardea într-adevăr de dorința de a cunoaşte un cavaler atât de faimos ca Powała.

Aşadar, când Zbyszko îl prezentă, geldrianul se înclină cu eleganță şi spuse:

— Domnia Ta, onoarea de a-ți strânge mâna ar putea fi întrecută doar de aceea de a lupta cu Domnia Ta în arenă sau în bătălie.

La acestea, puternicul cavaler de Taczew zâmbi, deoarece pe lângă măruntul şi firavul de Lorche, părea cât un munte, şi răspunse:

— Eu mă bucur că o să ne întâlnim numai la un pahar cu băutură şi să dea Dumnezeu să nu fie niciodată altfel.

De Lorche şovăi puțin, apoi rosti cu oarecare timiditate:

— Dacă totuşi, nobile cavaler, ai vrea să susții că jupâniță Agnieszka de Długolas nu este cea mai frumoasă şi cea mai virtuoasă din lume... Ar fi o mare onoare pentru mine... să mă împotrivesc şi să...

Aici, se opri şi îl privi în ochi pe Powała cu respect, ba chiar cu admirație, dar atent şi ager totodată.

Acesta, însă, deoarece ştia că l-ar fi strivit ca pe o nucă între două degete, ori pentru că avea un suflet foarte bun şi vesel, izbucni într-un râs cu hohote şi zise:

— Odinioară, eu i-am jurat credință prințesei Burgundiei, care era pe atunci cu zece ani mai mare ca mine; aşa că, dacă Domnia Ta ai vrea să spui că prințesa mea nu este mai în vârstă decât jupâniță Agnieszka, ar trebui să încălecăm numai-decât...

Auzind acestea, de Lorche privi o clipă mirat la cavalerul de Taczew, după care fața începu să-i tremure şi izbucni în sfârşit într-un râs nestăpânit.

Iar Powała se aplecă, îi înconjură şoldurile cu brațul, îl ridică deodată de la pământ şi începu să-l legene cu atâta uşurință, de parcă de Lorche era un sugar.

— Pax! pax! rosti, cum zice episcopul Kropidlo... Îmi placi, cavalere, şi pe viul Dumnezeu, n-o să ne batem pentru nici o femeie.

După aceea, îl strânse în brațe şi îl lăsă jos, pentru că la intrarea în curte, răsunară dintr-odată trâmbițele şi intrară prințul Ziemowit de Płock cu soția.

— Familia princiară de aici soseşte la rege şi la prințul Janusz, îi şopti Powała lui Zbyszko, întrucât deşi ospățul are loc la staroste, tot în Płock este, aşa că ei sunt gazdele. Hai cu mine la prințesă, fiindcă o cunoşti de la Cracovia, când te-a ajutat înaintea regelui.

Şi luându-l de mână, îl conduse prin curte. În urma prințului şi a prințesei mergeau curtenii şi jupânițele, cu toții, având în vedere prezența regelui, foarte frumos îmbrăcați, încât toată curtea părea înflorită. Apropiindu-se cu Powała, Zbyszko privea de departe chipurile cu speranța că va găsi vreo cunoştință şi deodată mai că se opri locului de uimire.

Pentru că imediat după prințesă zări într-adevăr o figură cunoscută, dar atât de serioasă, de frumoasă şi de semeață, că se gândi dacă nu cumva îl înşeală ochii.

— Jagienka să fie sau fiica prințului de Płock?

Dar era Jagienka Zych de Zgorzelice, deoarece atunci când li se întâlniră privirile, îi zâmbi cu prietenie şi milă totodată, apoi păli puțin şi coborându-şi pleoapele, stătea în eşarfa-i aurie peste părul negru şi în strălucirea orbitoare a frumuseții, înaltă, tristă şi minunată, semănând parcă nu numai cu o prințesă, ci chiar cu o regină.

Capitolul XXXI

Zbyszko se înclină adânc înaintea prințesei de Płock şi-i oferi serviciile lui, dar ea nu-l recunoscu în prima clipă, pentru că nu-l mai văzuse de multă vreme. Abia după ce-i spuse cum îl cheamă, rosti:

— Adevărat! Iar eu credeam că eşti cineva de la curtea regelui. Zbyszko de Bogdaniec! Păi cum! A fost aici la noi unchiul Domniei Tale, bătrânul cavaler de Bogdaniec, şi îmi aduc aminte că şi mie, şi jupânițelor mele le şiroiau lacrimile pe obraji când ne-a povestit despre Domnia Ta. Ți-ai găsit soția, unde este acum?

— Mi-a murit, milostivă stăpână...

— O, Isuse milostiv! Nu mai spune, că mă podidesc lacrimile. Singura mângâiere e că hălăduieşte în cer, iar Domnia Ta eşti tânăr. Dumnezeule atotputernic, ce făptură slabă mai e şi femeia. Dar în cer totul se răsplăteşte şi acolo ai s-o găseşti. Bătrânul cavaler de Bogdaniec este aici cu Domnia Ta?

— Nu este, pentru că l-au luat teutonii în robie; mă duc să-l răscumpăr.

— Nici el n-a avut noroc. Părea un om cu mintea ageră, care cunoştea toate obiceiurile. După ce-l răscumperi, să treceți şi pe la noi. Vom fi bucuroşi de oaspeți, fiindcă află de la mine că nici el de minte şi nici Domnia Ta de frumusețe nu duceți lipsă.

— Aşa o să facem, stăpână milostivă, cu atât mai mult că şi acum am venit aici să rog pe Luminăția Ta să pui o vorbă bună pentru mine.

— Bine. Vino mâine, înainte de a pleca la vânătoare, o să-mi găsesc timp...

O întrerupse din nou sunetul trâmbițelor şi al tobelor care vesteau sosirea prințului Janusz de Mazowsze şi a prințesei. Deoarece Zbyszko stătea cu prințesa de Płock la intrare, prințesa Anna Danuta îl văzu dintr-odată şi se apropie numaidecât de el, fără să mai ia în seamă plecăciunile starostelui.

Tânărului i se sfâşie iarăşi inima văzând-o, îngenunche deci înaintea ei şi îmbrățişându-i genunchii, aşteptă în tăcere, iar ea se aplecă şi luându-i capul în mâini, vărsă lacrimă după lacrimă pe păru-i bălai, întocmai ca o mamă care plânge nenorocirea propriului copil.

Şi spre marea uimire a curtenilor şi a oaspeților, plânse aşa îndelung repetând: „O, Isuse, Isuse milostiv!" după care îi făcu semn lui Zbyszko să se ridice din genunchi şi zise:

— O plâng pe ea, pe Danuśka mea, şi te plâng şi pe Domnia Ta. Dumnezeu a orânduit ca suferințele şi lacrimile tale să nu folosească la nimic. Dar vorbeşte-mi despre ea şi despre moartea ei, că de te-aş asculta toată noaptea, tot nu mi-ar fi de ajuns.

Şi îl luă la o parte, aşa cum îl luase mai înainte cavalerul de Taczew. Aceia dintre oaspeți care nu-l cunoşteau pe Zbyszko, începură să întrebe cine este şi ce a făcut, astfel că un răstimp vorbiră cu toții numai despre el, despre Danusia şi despre Jurand. Se interesară, de asemenea, şi solii cavalerilor teutoni, Frydrych von Wenden, comturul de Torun, trimis în întâmpinarea regelui, şi Jan von Schonfeld, comturul de Osteroda. Cel din urmă, neamț, dar de neam din Silezia, ştiind bine polona, întrebă cu uşurință despre ce este vorba, şi ascultându-i spusele lui Jaśko de Zabierz, un curtean al prințului Janusz, adăugă:

— Danveld şi de Löwe erau bănuiți şi de maestru că se ocupau cu magia neagră.

După care, îşi dădu îndată seama că asemenea istorisiri puteau să arunce asupra întregului Ordin, o umbră neprielnică, aşa cum se întâmplase cândva cu templierii, şi spuse repede:

— Aşa cel puțin se spune prin poveşti, dar nu-i adevărat, fiindcă printre noi nu sunt amatori de basme.

Dar cavalerul de Taczew, care se afla în apropiere, răspunse:

— Cui nu i-a plăcut creştinarea Lituaniei, aceluia poate să nu-i placă nici crucea.

— Noi purtăm crucea pe mantii, interveni Schonfeld cu mândrie.

La care Powała:

— Ar trebui s-o purtați în inimă.

În acest timp, trâmbițele răsunară cu şi mai multă putere şi sosi regele, şi împreună cu el arhiepiscopul de Gniezno, episcopul Cracoviei, episcopul de Płock, castelanul de Cracovia şi alți câțiva dregători şi curteni, printre care erau şi Zyndram de Maszkowice, cu blazonul Soarele, şi tânărul cneaz Jamont, mâna dreaptă a regelui. Monarhul se schimbase prea puțin de când îl văzuse Zbyszko. Avea obrajii la fel de rumeni, acelaşi păr lung, pe

care şi-l aşeza după ureche şi aceiaşi ochi săgetători. Lui Zbyszko i se păru doar că era mai grav şi mai măreț, ca şi când se simțea mai sigur pe tronul la care voise să renunțe imediat după moartea reginei, neştiind dacă se va putea menține pe el, şi parcă mai conştient acum de puterea-i nemăsurată. Cei doi prinți mazovieni îşi ocupară îndată locurile din dreapta şi din stânga lui, înainte veniră şi se înclinară solii nemți, iar de jur împrejur se rânduiră dregătorii şi curtenii mai de vază. Zidurile care mărgineau curtea se cutremurau de strigătele ce nu mai conteneau, de sunetul trâmbițelor şi bubuitul tobelor.

Când în cele din urmă se aşternu liniştea, solul teuton von Wenden începu să spună ceva despre treburile Ordinului, dar regele, când îşi dădu seama după câteva cuvinte spre ce se îndrepta vorbitorul, dădu nerăbdător din mână şi rosti cu glasul lui gros şi răsunător:

— Mai bine-ai tăcea! Am venit aici să ne bucurăm, aşa că preferăm mâncarea şi băutura în locul pergamentelor tale.

Dar zâmbi cu bunăvoință, rostind aceste cuvinte, nevrând ca teutonul să creadă că i-a vorbit cu mânie, şi adăugă:

— Despre treburile noastre o să vorbesc cu maestrul la Raciąz.

Apoi către prințul Ziemowit:

— Iar mâine mergem să vânăm în pădure, nu?

Întrebarea era totodată şi un semn că în această seară nu vrea să mai discute şi altceva, ci numai despre vânătoarea care-i plăcea cu adevărat şi pentru care venise cu bucurie în Mazowsze, întrucât Mała şi Wielkopolska[7] aveau mai puține păduri, iar în unele ținuturi erau atât de des populate, încât nu mai erau deloc.

Aşadar, chipurile se înveseliră, deoarece se ştia că regele, atunci când discuta despre vânătoare, era şi vesel, şi nespus de îngăduitor. Prințul Ziemowit începu deci să povestească unde şi ce animale o să vâneze, iar prințul Janusz trimise pe unul dintre curteni să-i aducă din oraş pe cei doi „apărători" ai lui, care scoteau zimbrii de coarne din bungeturi şi le frângeau oasele urşilor, vrând să-i arate regelui.

Zbyszko îşi dorea foarte mult să i se închine regelui, dar n-avea cum să ajungă la el. Doar de departe, cneazul Jamont, uitând se pare răspunsul răstit pe care tânărul cavaler i-l dăduse odată la Cracovia, îi făcu un semn prietenesc din cap, dându-i de înțeles să se apropie de el la momentul potrivit. Dar în clipa aceea, o mână îi atinse brațul tânărului cavaler şi un glas trist şi dulce îi şopti:

— Zbyszko...

Tânărul se întoarse şi o văzu înaintea lui pe Jagienka. Ocupat mai înainte s-o întâmpine pe prințesa Ziemowit, apoi cu discuția cu prințesa Anna Danuta, nu se putuse apropia până atunci de fată, aşa că ea însăşi, folosindu-se de învălmăşeala produsă de venirea regelui, venise la el.

— Zbyszko, repetă, să te mângâie Dumnezeu şi Maica Precista.

---

7 Mata-Wielkopolska = Mica-Marea Polonie: provincii poloneze.

— Să te răsplătească Dumnezeu, răspunse cavalerul.

Şi privi cu recunoştinţă în ochii ei albaştri, care în clipa aceea parcă se acoperiră de rouă. Apoi stătură aşa în tăcere unul în faţa celuilalt, fiindcă, deşi ea venise la el ca o soră tristă şi bună, i se părea în măreţia ei regească şi în veşmintele de curte atât de schimbată faţă de Jagienka de altădată, că la început nu îndrăzni să-i mai spună: tu, ca odinioară la Zgorzelice şi la Bogdaniec. Ea, însă, credea că după ultimele cuvinte pe care i le spusese, nu mai poate adăuga nimic.

Pe feţele amândurora se răsfrânse încurcătura. Dar tocmai atunci se iscă vânzoleală în curte, fiindcă regele se aşeza la masă. Prinţesa Januszowa se apropie din nou de Zbyszko şi-i zise:

— Pentru noi amândoi o să fie un ospăţ trist, dar slujeşte-mă ca mai de mult.

Tânărul cavaler fu nevoit să se depărteze de Jagienka şi după ce oaspeţii se aşezară, se duse în spatele prinţesei, ca să-i schimbe talerele şi să-i toarne apă şi vin. Slujind-o, se uita fără să vrea din când în când spre Jagienka; fiind jupâniţă prinţesei de Płock, şedea alături de ea, şi la fel de întâmplător era silit să-i admire frumuseţea. În aceşti câţiva ani, Jagienka se dezvoltase de minune, dar o schimbase totuşi nu atât statura, cât seriozitatea care îi lipsea înainte cu desăvârşire. Mai de mult, când în cojocel şi cu frunze în părul zburlit gonea călare prin pădure, puteai s-o iei drept o ţărancă frumoasă, acum, însă, de la prima aruncătură de ochi vedeai în ea o jupâniţă de neam ales şi cu sânge albastru, atâta linişte i se aşternuse pe faţă. Zbyszko mai băgă de seamă că îi dispăruse veselia de odinioară, dar asta nu-l miră prea mult, căci ştia de moarta lui Zych. Cel mai mult îl uimi parcă măreţia ei, şi la început avu impresia că îmbrăcămintea îi împrumută această înfăţişare. Aşa că se uită pe rând când la eşarfa aurie, care-i înconjura fruntea albă ca zăpada, şi părul negru care-i cădea în două cozi pe umeri, când la veşmântul albastru, strâns pe talie şi tivit cu dungă purpurie, sub care se desena statura semeaţă şi pieptul feciorelnic, şi îşi spuse: „Este o adevărată prinţesă!" Dar după aceea, văzu că nu numai îmbrăcămintea o schimba atâta şi chiar dacă ar fi pus pe ea un pieptar, tot nu s-ar fi putut purta cu ea atât de slobod şi de îndrăzneţ ca mai de mult.

Observă, în sfârşit, că mai mulţi tineri, ba chiar şi cavaleri mai în vârstă se uită la ea cu lăcomie, iar odată când îi schimba talerul prinţesei, îl văzu pe de Lorche cu ochii pironiţi pe ea şi la această privelişte simţi că se supără pe el. Cavalerul din Geldria fu văzut stând aşa, cu privirile pierdute, şi de prinţesa Anna Danuta care, recunoscându-l dintr-odată, se miră:

— Ia uite-l şi pe de Lorche! Mai mult ca sigur că e îndrăgostit iarăşi de cineva, că prea nu mai are ochi pentru nimeni.

După care, se aplecă puţin peste masă şi uitându-se într-o parte spre Jagienka, se minună.

— Adevărat că celelalte lumânările se sting pe lângă făclia asta.

Zbyszko se simțea atras de Jagienka, întrucât i se părea ca o rudă la care ținea şi ghicea în ea cea mai potrivită ființă pentru a-i împărtăşi tristețea. În inima nimănui nu va găsi mai multă milă decât într-a ei, dar în seara aceea nu putu să-i mai vorbească, fiindcă trebuia s-o slujească pe prințesă, iar în al doilea rând, pentru că în tot timpul ospățului guzlarii îngânau felurite cântece sau trâmbițele răsunau atât de tare, că până şi cei care şedeau unii lângă alții, abia se mai auzeau. Cele două prințese şi împreună cu ele femeile celelalte se ridicară de la masă mai devreme decât regele, prinții şi cavalerii care obişnuiau să petreacă la un pahar până noaptea târziu. Jagienka, pentru că ducea perna de pe scaunul prințesei, n-avea nici ea cum să rămână, aşa că plecă şi ea, zâmbindu-i încă o dată la plecare lui Zbyszko şi făcându-i semn din cap.

Abia târziu, înainte de a se lumina de ziuă, tânărul cavaler, de Lorche şi cei doi scutieri se întoarseră la han. O vreme, merseră adânciți în gânduri, dar când nu mai aveau mult până acasă, de Lorche începu să-i spună ceva scutierului său, un pomeranian care ştia bine polona, iar acesta îi spuse lui Zbyszko:

— Stăpânul meu ar vrea să te întrebe ceva, Domnia Ta.

— Prea bine, acceptă Zbyszko.

Atunci, ceilalți mai vorbiră o clipă între ei, după care, pome- ranianul, zâmbind puțin pe sub mustață, zise iarăşi:

— Stăpânul meu vrea să te întrebe, dacă e sigur că jupâniță cu care ai stat de vorbă Domnia Ta înainte de ospăț, este o muritoare, sau e o sfântă ori un înger?

— Spune-i stăpânului tău, răspunse Zbyszko începând să-şi piardă răbdarea, că m-a întrebat şi pe mine mai de mult, aşa că sunt foarte mirat. Cum se poate una ca asta: la Spychów mi-a spus că va pleca la curtea prințului Witold din pricina frumuseții lituaniencelor, pe urmă a vrut să se ducă din aceeaşi cauză la Płock, aici chiar astăzi voia să-l provoace la duel pe cavalerul de Taczew pentru Agnieszka de Długolas, iar acum se gândeşte deja la alta. Oare asta-i statornicia şi credința lui de cavaler?

De Lorche ascultă acest răspuns din gura pomeranianului său, oftă adânc, privi un moment la cerul nopții, care pălea şi răspunse la reproşurile lui Zbyszko după cum urmează:

— Ai dreptate. N-am nici statornicie, nici credință, pentru că sunt un om plin de păcate şi nevrednic să port pintenii de cavaler. Cât despre jupâniță Agnieszka de Długolas, este adevărat că i-am jurat credință şi poate că Dumnezeu mă va ajuta să-mi țin legământul, dar o să vezi şi tu, când o să te impresionez povestindu-ți cât de rău s-a purtat cu mine în castelul de la Czersk.

Aici, oftă din nou, privi iarăşi la cerul a cărui zare dinspre răsărit albea tot mai mult şi aşteptând ca pomeranianul să-i traducă vorbele, îşi urmă gândul:

— Mi-a spus că duşmanul ei este un vrăjitor ce locuieşte într-un turn în pădure, care trimite în fiecare an un balaur la ea, iar acela se apropie în fiecare primăvară de zidurile de la Czersk şi o pândeşte vrând să pună mâna pe ea. La care, când am auzit, i-am declarat numaidecât că voi lupta cu balaurul. Of, ascultă ce-am să-ți spun mai departe: când m-am dus la locul arătat, am văzut monstrul uriaş aşteptându-mă nemişcat şi bucuria mi-a inundat sufletul, fiindcă m-am gândit că fie am să mor, fie o să scap fecioara din botul scârbos şi am să mă umplu de o faimă nepieritoare. Dar când am atacat monstrul cu sulița, ce crezi că am văzut? Un sac mare de paie pe nişte bețe de lemn, cu coada de frânghie! Şi m-am acoperit de batjocura oamenilor, iar pe urmă, am fost nevoit să chem la luptă doi cavaleri mazovieni care mi-au vătămat un plămân. Aşa s-a purtat cu mine aceea pe care am adorat-o şi numai pe ea voiam s-o iubesc...

Traducându-i cuvintele, pomeranianul îşi umfla obrajii cu limba pe care şi-o muşca să nu izbucnească în râs, iar Zbyszko ar fi râs şi el altădată cu siguranță, dar pentru că durerea şi nenorocirea alungaseră veselia din sufletul lui, răspunse cu seriozitate:

— Poate că a făcut-o din joacă, nu din răutate.

— De aceea am iertat-o şi eu, răspunse de Lorche, şi cea mai bună dovadă o ai în aceea că am vrut să lupt cu cavalerul de Taczew pentru frumusețea şi virtutea ei.

— Asta să n-o faci, rosti şi mai serios Zbyszko.

— Eu ştiu că asta înseamnă moartea, dar mai bine să mă răpună decât să trăiesc mereu în tristețe şi suferință...

— Cavalerului Powała nu-i stă mintea la astfel de lucruri. Mai bine vino mâine cu mine şi împrieteneşte-te cu el.

— Aşa o să şi fac, pentru că m-a strâns la pieptul lui, dar mâine el o să se ducă la vânătoare cu regele.

— Atunci, o să mergem de dimineață. Regelui îi place vânătoarea, dar nu disprețuieşte nici odihna, iar astăzi a petrecut până târziu.

Aşa şi procedară, dar în zadar, întrucât cehul care se grăbise să plece la castel înaintea lor, ca să se vadă cu Jagienka, îi anunță că Powała nu dormise acasă în această noapte, ci în odăile regelui. Dezamăgirea le fu răsplătită, pentru că se întâlniră cu prințul Janusz, iar acesta le propuse să se alăture alaiului său, aşa că puteau să ia parte la vânătoare. În drumul spre pădure, Zbyszko găsi prilejul să discute şi cu cneazul Jamont care-i dădu o veste bună.

— Ajutându-l pe rege să se dezbrace la culcare, îi spuse, i-am adus aminte de tine şi întâmplarea de la Cracovia. Şi pentru că era de față şi cavalerul Powała, s-a folosit de prilej, spunându-i că teutonii ți-au luat unchiul în robie şi l-a rugat pe rege să-l ceară. Regele, care-i grozav de supărat pe ei pentru răpirea micului Jaśko de Krętkow şi pentru alte încălcări, s-a mâniat şi mai rău. „N-ar trebui să-i întâmpin cu vorbă bună, zice, ci cu sulița! Cu sulița!" Powała a mai pus şi el gaz pe foc înadins. Aşa

că dimineața, când solii teutoni aşteptau la poartă, regele nici nu s-a uitat la ei, deşi s-au ploconit până la pământ. Ei n-o să-i mai smulgă acum promisiunea că nu-l va ajuta pe cneazul Witold şi nu vor şti ce să facă. Dar tu să fii sigur că regele nu va uita de unchiul tău şi o să-l strângă cu uşa pe maestru.

Şi astfel îi bucură inima micul cneaz Jamont, dar şi mai mult îl bucură Jagienka; însoțind-o pe prințesa Ziemowit în pădure, îşi dădu silința să călărească lângă Zbyszko. În timpul vânătorii, fiecare mergea cu cine voia, aşa că perechile se alegeau după bunul plac şi nu se apropiau prea mult, ca să poată discuta în linişte. Jagienka aflase dinainte de la ceh de robia lui Maćko şi nu pierduse vremea. La rugămintea ei, prințesa îi dăduse o scrisoare către maestru, iar în afară de asta, îl făcuse şi pe comturul de Toruri, von Wende, să pomenească de el în scrisoarea în care da seama de ce se întâmplă la Płock. Se lăudase el însuşi față de prințesă că adăugase: „vrând să-l îmbuneze pe rege, nu trebuie să-i facă greutăți în această privință". Iar maestrul era foarte interesat acum să-l îmbuneze cât se poate de mult pe marele monarh, ca să-şi îndrepte toate forțele fără grijă împotriva lui Witold, cu care într-adevăr Ordinul nu fusese în stare să se descurce până acum.

— Şi aşa, am făcut tot ce-am putut, având grijă să nu se tărăgăneze lucrurile, sfârşi Jagienka, ştiind că regele nevrând să-şi asculte sora în treburile importante, se va strădui să-i facă pe voie cel puțin în cele mărunte, de aceea nădăjduiesc că toate vor merge bine.

— Dacă n-aş avea de-a face cu nişte oameni atât de înşelători, răspunse Zbyszko, m-aş fi grăbit să le duc răscumpărarea şi cu asta basta. Cu ei, însă, mi s-ar putea întâmpla şi mie ce i s-a întâmplat şi lui Tolima, să-mi ia şi banii şi să mă arunce într-o temniță, în caz că nu mă apără cineva foarte puternic.

— Înțeleg, răspunse Jagienka.

— Acum, Domnia Ta le înțelegi pe toate, observă Zbyszko, şi o să-ți fiu recunoscător cât oi trăi.

Înălțându-şi spre el ochii buni şi trişti, îl întrebă:

— De ce nu-mi zici: tu, doar ne cunoaştem de mici.

— Nu ştiu, răspunse cu sinceritate. Parcă nu-mi vine bine... iar Domnia Ta nu mai eşti gâgâlicea de altădată, acum eşti altfel... ceva...

Şi nu ştiu să continue comparația, dar ea îi întrerupse strădania şi zise:

— Am şi eu cu câțiva ani mai mulți... Iar nemții l-au omorât şi pe tatăl meu în Silezia.

— Adevărat! întări Zbyszko. Dumnezeu să-i dea lumină veşnică

Un răstimp merseră tăcuți unul lângă altul, îngânduraţi şi parcă ascultând freamătul pinilor, după care ea întrebă din nou:

— Şi după răscumpărarea lui Maćko, ai de gând să rămâi prin părțile astea?

Zbyszko privi oarecum mirat la ea, deoarece până acum se lăsase pradă gândurilor mohorâte şi nu se gândise câtuşi de puțin la ce-o să facă mai târziu. De aceea, îşi ridică ochii spre cer, căzând parcă pe gânduri, apoi răspunse:

— Nu ştiu! Isuse milostiv, de unde să ştiu eu? Ştiu doar că ori încotro voi călători, suferința se va ține scai de mine. Ehei, grea viață!... O să-mi răscumpăr unchiul, iar după aceea cred că o să mă duc la Witold, să-mi îndeplinesc jurământul împotriva teutonilor, sau să mor.

La acestea, ochii fetei se înceţoşară şi aplecându-se puțin spre tânăr începu să-i vorbească încet, rugându-se parcă:

— Să nu mori, să nu mori!

Tăcură din nou şi merseră aşa până când Zbyszko, aproape de zidurile oraşului, se scutură de gândurile apăsătoare şi spuse:

— Dar Domnia Ta... dar tu, o să rămâi aici la curte?

— Nicidecum, răspunse. Mi-e urât fără frățiorii mei şi fără Zgorzelice. Cztan şi Wilk cred că s-au căsătorit şi chiar dacă n-au făcut-o, acum nu mă mai tem de ei.

— Să dea Dumnezeu ca unchiul Maćko să se întoarcă la Zgorzelice. Este un prieten atât de bun, încât poți să contezi în toate pe el. Dar nici tu să nu-l uiți...

— Îți făgăduiesc cu sfințenie! Voi fi ca şi copilul lui...

Şi după aceste cuvinte, Jagienka izbucni în plâns, fiindcă inima i se umpluse de tristețe.

*

A doua zi, Powała de Taczew veni la hanul lui Zbyszko şi-i spuse:

— După Sfânta Cuminecătură, regele va pleca la Raciąż să se întâlnească acolo cu marele maestru, iar tu vei face parte dintre cavalerii regelui şi ai să mergi cu noi.

Zbyszko mai că roşi de bucurie la auzul acestor cuvinte, fiindcă alegerea lui printre cavalerii regelui nu numai că avea să-l ferească de trădările şi capcanele teutonilor, dar îl acoperea şi de faimă. Din suită mai făceau parte şi Zawisza Czarny, şi frații lui: Farurej şi Kruczek, şi însuşi Powała, şi Krzon de Koziegłowy, şi Stach de Charbimowice, şi Paszko Złodziej, şi Lis de Targowisko şi mulți alții, luptători care se acoperiseră de slavă în țară şi în străinătate. Regele Jagiełło lua cu sine o suită atât de puțin numeroasă, deoarece unii rămăseseră acasă, iar alții plecaseră să făptuiască isprăvi cavalereşti prin țări îndepărtate de peste mare. Era sigur, însă, că şi cu aceştia putea să ajungă şi la Malborg fără să se teamă de înşelătoriile teutonilor, căci în caz de primejdie ar fi putut să dărâme zidurile cu umerii lor puternici şi să-i deschidă drum printre nemți. Inima tânără a lui Zbyszko putea să se umple de mândrie că va avea asemenea tovarăşi de drum.

Astfel că, la început, Zbyszko uită şi de jalea lui şi strângându-i mâinile lui Powała de Taczew, îi spuse cu bucurie:

— Asta ți-o datorez numai Domniei Tale!

— În parte mie, răspunse Powała, în parte prințesei Ziemowit, dar cel mai mult stăpânului nostru milostiv, căruia du-te să-i îmbrățișezi picioarele, ca să nu te creadă nerecunoscător.

— Sunt gata să-mi dau viața pentru el, aşa să-mi ajute Dumnezeu! strigă Zbyszko.

Capitolul XXXII

Întâlnirea de la Raciaz, o insulă de pe Vistula, unde regele se duse de Sfânta Cuminecătură, fu de rău augur şi nu conduse la o împăcare şi o rezolvare a tuturor treburilor, precum aceea care avea să aibă loc peste doi ani şi la care regele avea să recapete pământul Dobrzynului, zălogit teutonilor prin trădare de Opolczyk[8] odată cu Bobrowniki. Jagiełło veni mâniat de ticăloşia teutonilor care-l învinuiseră pe nedrept pe la curţile apusene şi chiar la Roma. Maestrul nu voia să negocieze Dobrzynul şi o făcea înadins; atât el însuşi, cât şi alţi dregători călugări le repetau polonezilor în fiecare zi: „Nu vrem război nici cu voi, nici cu Lituania, dar Samogiţia este a noastră, pentru că ne-a dat-o chiar Witold. Promiteţi că nu-l veţi ajuta, şi războiul cu el se va sfârşi mai repede, iar atunci va fi timpul să discutăm despre Dobrzyn şi o să vă facem multe înlesniri". Dar sfetnicii regelui, având mintea ageră şi încercată şi cunoscând minciunile teutonilor nu se lăsau păcăliţi: „Când o să creşteţi în putere, o să vă sporească şi semeţia, îi răspundeau maestrului. Ziceţi că n-aveţi nimic cu Lituania, dar vreţi să-l înscăunaţi pe Skirgiełło la Wilno. Dar pe viul Dumnezeu! asta-i moştenirea lui Jagiełło, singurul care hotărăşte pe cine să pună prinţ în Lituania, de aceea înfrânaţi-vă, ca marele nostru rege să nu vă pedepsească!" La care maestrul zicea că, dacă regele este adevăratul stăpân al Lituaniei,

8 Władyslaw Opolezyk (ni. 1401) — prinţ de Opole din 1356. În 1396, Wladysław Jagiełło îi ia înapoi Dobrzynul şi-l sileşte să i se supună. Prinţul îl lăsase zălog nemţilor mai înainte.

să-i poruncească lui Witold să nu pornească războiul şi să-i întoarcă Ordinului Samogiția, căci altminteri Ordinul se vede silit să-l lovească pe Witold acolo unde-l poate ajunge şi răni. Şi în acest fel, discuțiile se tărăgănau de dimineața până seara asemenea unui drum care se învârteşte în cerc. Regele, nevrând să-şi asume nici o obligație, îşi pierdea tot mai mult răbdarea şi-i spunea maestrului că dacă Samogiția ar fi fost fericită sub stăpânirea teutonilor, Witold n-ar fi mişcat nici un deget, pentru că n-ar fi găsit nici un pretext şi nici o pricină. Maestrul, care era un om liniştit şi îşi dădea mai bine seama decât ceilalți frați de puterea lui Jagiełło, se străduia să-l îmblânzească pe rege şi prefăcându-se că nu aude murmurele câtorva comturi înflăcărați şi trufaşi, nu se arăta zgârcit cu vorbele de laudă, câteodată făcând apel chiar la umilință. Dar pentru că până şi cu aceste prilejuri se făceau auzite amenințări înşelătoare, nu se ajungea la nimic. Negocierile pentru lucruri importante se iroseau repede şi încă de a doua zi începură să discute numai despre treburile mai mărunte. Regele învinui cu asprime Ordinul pentru întreținerea cetelor de tâlhari, pentru năvălirile şi jafurile de la hotar, pentru răpirea fiicei lui Jurand şi a micului Jaśko de Krętkow, pentru uciderea țăranilor şi a pescarilor. Maestrul negă totul, căutând să scape, jură că el nu ştia nimic şi îi reproşă şi el că nu numai Witold, dar chiar şi cavalerii polonezi îi ajutau pe samogițienii păgâni împotriva Crucii, dându-l drept pildă pe Maćko de Bogdaniec. Din fericire, regele aflase de la Powała ce căutau cavalerii de Bogdaniec în Samogiția şi ştia ce să răspundă, cu atât mai uşor cu cât în suita lui era şi Zbyszko, iar în cea a maestrului cei doi von Baden care veniseră în speranța că poate vor lupta în arenă cu polonezii.

Dar nu avură parte nici de asta. Teutonii voiau ca, în caz că îşi îndeplineau scopurile, să-l poftească pe rege la Torun şi acolo să organizeze în cinstea lui ospețe şi întreceri cavalereşti, dar având în vedere eşecul negocierilor, care stârniseră doar nemulțumirea şi mânia ambelor părți, lipseau până şi amatorii de petreceri. Doar pe de lături, în orele dimineții, cavalerii se întreceau reciproc în putere şi îndemânare, dar, cum zicea veselul cneaz Jamont, şi de astă dată nemții au luat-o peste nas, deoarece Powała de Taczew se arătă mai puternic în braț decât Arnold von Baden, Dobek de Oleśnica învinse la lupta cu sulița, iar Lis de Targowisko îi întrecu pe toți la săritura peste cai. Cu acest prilej, Zbyszko se înțelese cu Arnold von Baden în privința răscumpărării. De Lorche care, graf fiind şi deschizând dintr-o familie însemnată, privea de sus la Arnold, se împotrivi, spunând că ia totul asupra lui. Zbyszko era totuşi de părere că onoarea de cavaler îl sileşte să plătească atâtea grivne, câte făgăduise, de aceea, cu toate că însuşi Arnold voia să mai scadă din preț, îi refuză pe amândoi.

Arnold von Baden era un om simplu, a cărui cea mai mare însuşire era puterea uriaşă a brațului, cam prostănac şi cam lacom de bani, dar aproape cumsecade. Lui îi lipsea viclenia teutonă şi de aceea nu-i ascunse lui Zbyszko de ce vrea să mai scadă din preț: „Nu se va ajunge la o

înțelegere între rege şi maestru, dar un schimb de ostatici va avea loc şi în această împrejurare îți vei putea lua unchiul pe degeaba. Eu prefer ceva decât nimic, fiindcă punga mea este întotdeauna goală şi nu o dată abia îmi ajunge pentru trei stacane de bere, iar eu nu mă mulțumesc decât cu cel puțin cinci-şase!" Zbyszko, însă, se supără pe el pentru aceste cuvinte: „Îți plătesc, fiindcă mi-am dat cuvântul de cavaler, dar nu vreau mai ieftin, ca să ştii şi tu că atât valorăm". La acestea, Arnold îl îmbrățişă, iar cavalerii polonezi şi nemți îl lăudară spunându-i: „Merită, într-adevăr, dacă poartă atât de tânăr pintenii de cavaler, se vede că ține la onoarea lui".

În acest timp, regele se înțelese de bună seamă cu maestrul să facă schimb de ostatici, prilej cu care ieşiră la iveală lucruri ciudate, despre care episcopii şi dregătorii aveau să scrie mai târziu scrisori papei şi pe la curțile celelalte: în mâinile polonezilor erau o mulțime de ostatici, dar era vorba de bărbați maturi, în puterea vârstei, prinşi în luptele şi încăierările de la hotar. În schimb, cei aflați în temnițele teutonilor erau în majoritate femei şi copii, luați captivi în atacurile din timpul nopții şi pentru răscumpărare. Însuşi papa de la Roma atrase atenția asupra acestei situații şi cu toată iscusința lui Jan von Felde, procuratorul teuton în Capitala Apostolică, îşi exprimă mânia şi revolta împotriva Ordinului.

Cât despre Maćko, se iviră destule greutăți. Într-adevăr, maestrul nu le făcu decât de formă, ca să sporească însemnătatea fiecărei concesii. Susținu deci că un cavaler creştin care luptase alături de samogițieni împotriva Ordinului, ar trebui osândit la moarte. Degeaba sfetnicii regelui depanară din nou tot ce ştiau despre Jurand şi fiica lui, despre nedreptățile strigătoare la cer pe care şi le îngăduiseră slugile Ordinului față de cei doi şi față de cavalerii de Bogdaniec. Drept răspuns, maestrul pronunță printr-o întâmplare ciudată aproape aceleaşi cuvinte, pe care i le spusese cândva prințesa Alexandra Ziemowit bătrânului cavaler de Bogdaniec:

— Pe voi vă socotiți mieluşei, iar pe noi lupi. În timp ce din aceşti patru lupi care au luat parte la răpirea fetei lui Jurand, nu mai trăieşte nici unul, mieluşeii zburdă în siguranță prin lume.

Şi acesta era adevărul, dar cavalerul de Taczew, de față la discuții, răspunse cu privire la acest „adevăr" cu o întrebare:

— Aşa este, dar a fost ucis vreunul prin trădare? Oare cei care au pierit, n-au pierit cu toții cu paloşele în mână?

Maestrul nu mai avu ce să răspundă, iar când mai observă că regele începe să se încrunte şi să fulgere din ochi, cedă degrabă, nevrând să-l facă să izbucnească pe aprigul monarh. Hotărâră după aceea că fiecare parte va trimite soli să ia ostaticii. Din partea polonă fură numiți în acest scop Zyndram de Maszkowice, care voia să vadă de aproape puterea teutonilor, şi cavalerul Powała, şi împreună cu ei Zbyszko de Bogdaniec.

Lui Zbyszko îi făcu acest serviciu cneazul Jamont. Îi convinsese pe rege, gândind că astfel tânărul îşi va vedea unchiul mai repede şi îl va aduce fără primejdie, dacă va merge după el în calitate de trimis al regelui. Regele nu-i

refuzase rugămintea micului cneaz, care din pricina veseliei, bunătății şi a frumuseții lui era îndrăgit de toată curtea; nu ceruse niciodată nimic pentru el. Zbyszko îi mulțumi din tot sufletul, deoarece acum era sigur că-l va scoate pe Maćko din mâinile teutonilor.

— O să te vadă mulți zavistnici, că stai alături de rege, dar aşa este drept, pentru că tu foloseşti încrederea monarhului pentru binele oamenilor, iar o inimă mai bună ca a ta, cred că nu mai are nimeni.

— E bine în apropierea regelui, interveni un boiernaş, dar eu aş prefera câmpul de luptă cu teutonii, şi pe Domnia Ta te invidiez că te-ai şi bătut cu ei.

Apoi mai adăugă:

— Comturul de Toruri, von Wenden, a venit ieri, iar astă-seară o să vă duceți să înnoptați la el împreună cu maestrul şi suita lui.

— Iar după aceea, la Malborg.

— Iar după aceea, la Malborg.

Aici, cneazul Jamont începu să râdă:

— O să fie un drum scurt, dar cam acru, pentru că teutonii n-au câştigat nimic de la rege, iar de la Witold nu vor avea nici de la el vreo bucurie. A adunat toată puterea lituaniană şi pleacă în Samogiția.

— Dacă-l sprijină regele, o să fie un război mare.

— Pentru asta se roagă lui Dumnezeu toți cavalerii noştri. Dar chiar dacă regele ar pregeta să pornească războiul cel mare, gândindu-se că se va vărsa mult sânge creştinesc, îl va ajuta pe Witold cu grâie şi bani şi dintre cavalerii polonezi, unii tot vor pleca la el.

— De bună seamă, răspunse Zbyszko. Poate chiar pentru asta Ordinul îi va declara război regelui.

— Ei, nu! se împotrivi cneazul, câtă vreme va fi în viață maestrul de acum, asta nu se va întâmpla.

Şi avea dreptate. Zbyszko îl ştia pe maestru mai de mult, dar acum, pe drumul spre Malborg, însoțindu-i pe Zyndram de Maszkowice şi pe Powała, va putea să vadă mai multe şi să-l cunoască mai bine. Această călătorie îl întări în convingerea că marele maestru Konrad von Jungingen nu era un om ticăloşit şi rău. Era silit adesea să se arate nedrept, fiindcă tot Ordinul se întemeia pe fărădelege. Trebuia să se poarte strâmb, căci tot Ordinul era întocmit pe strâmbătate. Trebuia să mintă, întrucât minciuna o moştenise odată cu însemnele măiestriei şi de când era mic s-a învățat să le socotească doar o iscusință politică. Dar n-a fost un om crud, s-a temut de judecata lui Dumnezeu şi, pe cât i-a stat în putință, a ținut în frâu trufia şi răutatea acelor dregători călugări, care-l împingeau înadins la război cu puterea lui Jagiełło. Cu toate acestea, a fost un om slab. Ordinul s-a obişnuit de secole întregi să pândească bunul altuia, să jefuiască, să ia cu anasâna sau prin înşelăciune pământurile învecinate, încât Konrad nu numai că n-a ştiut să strunească această foame hrăpăreață, dar fără să vrea, prin forța inerției, s-a lăsat dus de val şi s-a străduit s-o astâmpere.

Erau destul de îndepărtate timpurile lui Winrych von Kniprode, timpurile disciplinei de fier, cu care Ordinul stârnea admirația lumii întregi. Încă din vremea maestrului dinaintea lui Jungingen, Konrad Walenrod, Ordinul se îmbăta cu puterea-i mereu crescândă, pe care n-au izbutit s-o slăbească înfrângerile trecătoare, se amețea cu slava, succesul şi sângele omenesc, încât s-au lărgit cătuşele care-l țineau în putere şi unitate. Maestrul a respectat, cât a putut, legile şi dreptatea, cât a putut, a îmblânzit personal mâna de fier a Ordinului, care-i apăsa pe țărani, orăşeni şi chiar şi pe clerici şi şlahta feudală din ținuturile teutone, aşa că în apropiere de Malborg, câte un țăran sau orăşean putea să se laude nu numai cu avutul lui, ci şi cu bogăția lui. Pe când în ținuturile mai îndepărtate, samavolnicia, asprimea şi destrăbălarea comturilor călcau în picioare legile, sporeau asuprirea şi hoțiile, storceau cu ajutorul dărilor pe cont propriu sau şi fără vreun pretext aparent ultima para, storceau lacrimi, deseori sângele, astfel că în regiuni întregi domneau gemetele, sărăcia şi plângerile. Chiar dacă binele Ordinului cerea uneori o mai mare blândețe, ca în Samogiția, şi asemenea nevoi se iroseau prin nesupunerea comturilor şi cruzimea înnăscută. Aşadar, Konrad von Jungingen se simțea precum un surugiu care, mânând nişte cai nărăvaşi, a scăpat hățurile din mâini şi a lăsat căruța în voia sorții. Deseori îi stăpâneau sufletul presimțiri rele sau îi veneau în minte vorbele prorociei: „Am făcut din ei albinele necesității şi i-am statornicit la marginea țărilor creştine, dar s-au ridicat împotriva mea. Fiindcă nu se îngrijesc de suflet şi n-au milă de trupurile acestui popor, care din rătăcire s-a întors întru credința catolică şi către mine. Şi au făcut din el sclavi, neînvățându-l poruncile lui Dumnezeu, şi lipsindu-l de Sfintele Daruri, îl condamnă la chinuri diavoleşti şi mai mari decât atunci când era păgân. Pornesc războaie doar pentru a-şi satisface lăcomia. De aceea, va veni timpul când dinții le vor fi smulşi şi le va fi tăiată mâna dreaptă, iar piciorul drept le va şchiopăta, ca să-şi recunoască păcatele lor".

Maestrul ştia că acele învinuiri pe care Glasul tainic le arăta teutonilor în revelația Sfintei Brygida erau îndreptățite, înțelegea că o clădire ridicată pe pământ străin şi pe nedreptatea altuia, rezemată pe minciună, înşelăciune şi asprime nu poate dura mult. Se temea că, udată ani întregi cu sânge şi lacrimi, se va nărui din prima lovitură a brațului polonez; presimțea că şi căruța trasă de caii speriați, trebuie să sfârşească în prăpastie, aşa că se străduia ca cel puțin ceasul judecății, al mâniei, al înfrângerii şi al sărăciei să vină cât mai târziu. Din această pricină, cu toată slăbiciunea lui, într-o singură direcție a opus o rezistență neclintită sfetnicilor săi trufaşi şi obraznici: n-a îngăduit lupta cu Polonia. În zadar i-au reproşat teama şi nătângia, comturii de la hotar l-au împins în zadar din răsputeri la război. El, când focul era gata să izbucnească s-a retras întotdeauna în ultima clipă, iar după aceea i-a mulțumit lui Dumnezeu la Malborg că a reuşit să oprească paloşul ridicat deasupra capului Ordinului.

Dar ştia că trebuie să se ajungă la asta. Aşa că ideea că Ordinul nu se întemeiază pe legea lui Dumnezeu, ci pe fărădelege şi minciună şi presimțirea zilei apropiate a pierzaniei a făcut din el unul dintre cei mai nefericiți oameni de pe lume. Şi-ar fi dat negreşit viața şi sângele, dacă ar fi putut fi altfel şi dacă timpul i-ar fi permis să întoarcă lucrurile pe făgaşul cel drept, dar simțea că nu mai e cu putință! Să apuce pe alt drum, ar fi însemnat să dea înapoi foştilor proprietari ținuturi întregi, mănoase, bogate şi cotropite de Ordin de cine ştie când, iar odată cu ele o mulțime de oraşe tot atât de bogate ca şi Gdarisk. Şi nu numai atât! Asta însemna să renunțe la Samogiția, să renunțe la năvălirile asupra Lituaniei, să bage paloşul în teacă, în sfârşit, să părăsească aceste ținuturi, în care Ordinul nu mai avea pe cine converti, şi să se stabilească iarăşi în Palestina sau în vreuna din insulele greceşti, ca să apere acolo Crucea de adevărații sarazini. Dar asta era cu neputință, căci ar fi fost totuna cu osândirea Ordinului la pierzanie. Cine l-ar fi urmat şi care maestru ar fi putut cere una ca asta? Sufletul şi viața lui Konrad von Jungingen erau acoperite de umbră, dar pe omul care ar fi venit cu un astfel de sfat, el l-ar fi socotit cel dintâi drept un om cu mintea rătăcită într-o odaie întunecoasă. Trebuia să meargă mai departe, tot mai departe, până în ziua în care Dumnezeu îi va hotărî sfârşitul. Mergea deci, dar cufundat în grijă şi tristețe. Părul din barbă şi de la tâmple îi încărunțise, iar ochii ageri cândva i se acoperiseră până la jumătate sub pleoapele îngreunate. Zbyszko nu văzuse niciodată vreun zâmbet pe această față. Obrazul maestrului nu era amenințător şi nici măcar nouros, era doar parcă numai obosit de o suferință tăcută. În armură, cu crucea pe piept, în mijlocul căruia era într-un pătrat vulturul negru, îmbrăcat în mantia largă, albă, împodobită la fel cu o cruce, dădea impresia de gravitate, măreție şi tristețe. Odinioară, Konrad era vesel şi-i plăceau glumele, şi nici acum nu lipsea de la ospețele impunătoare, de la spectacole şi tur- niruri, dimpotrivă, chiar el le organiza, dar nici în îmbulzeala cavalerilor strălucițiți care veneau în ospeție la Malborg, nici în înghesuiala bucuroasă, în sunetul trâmbițelor şi scrâşnetul armelor, nici în fața cupei pline cu vin de Malmazia nu se înveselea niciodată. Atunci când totul în jurul lui părea să respire putere, strălucire, bogăție nemăsurată, forță de neînfrânt, când solii împăratului şi ai celorlalți regi apuseni strigau cu înflăcărare că Ordinul face cât toate regatele şi puterea întregii lumi, el era singurul care nu se amăgea cu iluzii, amintindu-şi cuvintele amenințătoare revelate Sfintei Brygida: „Va veni vremea când li se vor smulge dinții şi le va fi tăiată mâna dreaptă, iar piciorul drept va şchiopăta, ca să-şi recunoască păcatele".

Capitolul XXXIII

Merseră pe un drum zvântat prin Chelmźa până la Grundziądz, unde se opriră o noapte şi o zi, deoarece marele maestru avea de judecat acolo un proces pentru pescuit între starostele teuton al castelului şi şlahta din împrejurimi, ale cărei pământuri se întindeau până la Vistula. De acolo plutiră pe râu cu vasele teutone până la Malborg. Zyndram de Maszkowice, Powała de Taczew şi Zbyszko se aflară tot timpul alături de maestru, care era curios să ştie ce impresie va face asupra lui Zyndram puterea teutonă văzută de aproape. Îl interesa, întrucât Zyndram de Maszkowice nu era numai un cavaler viteaz şi neîntrecut în dueluri, ci şi un războinic neobişnuit de iscusit. În tot regatul nu mai era nimeni atât de priceput în conducerea oştilor, în desfăşurare detaşamentelor pentru bătălie, în construirea şi dărâmarea castelelor, în ridicarea podurilor peste râurile largi, în ale „armatei", adică în armamentul diferitelor popoare şi în modul de a lupta. Maestrul, ştiind că în sfatul regelui depindeau multe de părerea acestui bărbat, credea că dacă izbuteşte să-l înfricoşeze mărimea bogaților şi a oştilor teutone, războiul se va mai amâna multă vreme. Înainte de toate, însăşi vederea Malborgului putea să umple de teamă inima oricărui polonez, întrucât cu acea fortăreață, socotind Castelul înalt, Mijlociu şi Turnurile din afara zidurilor, nu se putea compara nici pe departe nici una de pe lume[9]. Plutind pe Nogat, cavalerii zăriră de departe turnurile puternice care se desenau pe cer. Ziua era luminoasă şi transparentă, aşa că se vedeau

9 La ruinarea deplină a Malborgului a condus Frederik al II-lea, regele Prusiei, după căderea Poloniei (n.ed. poloneze).

foarte bine, iar după un timp, când vasele se apropiară, începură să strălucească şi mai puternic vârfurile bisericii din Castelul înalt şi zidurile uriaşe ce se înălțau unele peste altele, în parte de culoarea cărămizilor, cele mai multe, însă, acoperite cu tencuiala aceea faimoasă cenuşiu-alburie, pe care ştiau s-o facă numai zidarii teutoni. Mărimea lor întrecea tot ce văzuseră cavalerii polonezi în viața lor. Părea că acolo clădirile cresc unele peste altele, alcătuind în locul coborât din natură parcă un munte al cărui vârf era Castelul Vechi, iar laturile - cel Mijlociu şi Turnurile largi de apărare. Acest cuib uriaş al călugărilor înarmați împrăştia o forță atât de neobişnuită, că până şi fața lungă şi mai totdeauna mohorâtă a maestrului se mai însenină puțin la această privelişte.

— *Ex luto Marienburg* - Marienburg este din pământ, spuse adresându-i-se lui Zyndram, dar acest pământ nu poate fi sfărâmat de puterea omenească.

Zyndram nu răspunse şi cuprinse în tăcere cu privirea toate turnurile şi mărimea zidurilor întărite cu contraforturi solide.

Iar Konrad von Jungingen adăugă după o clipă de tăcere:

— Domnia Ta, care te pricepi la fortărețe, despre aceasta ce spui?

— Fortăreața nu poate fi cucerită, răspunse parcă îngândurat cavalerul polonez, dar...

— Dar ce? Ce-i mai lipseşte?

— Dar orice fortăreață îşi poate schimba stăpânul.

Maestrul îşi încruntă sprâncenele.

— Ce vrei să spui?

— Că ochii omului nu pot vedea căile ascunse ale Domnului.

Şi iarăşi privi pe gânduri la ziduri, iar Zbyszko, căruia Powała îi traduse răspunsul cum trebuie, să uită la el cu admirație şi recunoştință.

În acest moment, îl izbi asemănarea dintre Zyndram şi Skirwoiłło, căpetenia samogițienilor. Amândoi aveau capete uriaşe, înfipte parcă între umerii largi, piepturi la fel de puternice şi aceleaşi picioare încovoiate. În acest timp, maestrul, nevrând ca ultimul cuvânt să-l aibă cavalerul polonez, reluă:

— Se spune că Marienburgul nostru este mai mare de şase ori decât Wawelul.

— Acolo, pe stâncă, nu este atâta loc ca aici, la câmpie, răspunse de Maszkowice, dar inima, mi se pare că este mai mare la noi la Wawel.

Konrad ridică sprâncenele mirat:

— Nu înțeleg.

— Păi, care-i inima oricărui castel, dacă nu biserica? Iar catedrala noastră este cât trei din acestea.

Şi rostind aceste cuvinte, arătă la biserica nu prea mare a castelului, pe al cărei prezbiteriu strălucea pe fundalul auriu imaginea uriaşă în mozaic a Preasfintei Fecioare.

Maestrul nu fu mulțumit nici de astă dată de întorsătura discuției.

— Răspunsurile Domniei Tale sunt repezi, dar ciudate, aprecie.

În acelaşi timp, ajunseră. Se vede că straja teutonă, excelentă, prevenise oraşul şi castelul de venirea marelui maestru, fiindcă la punctul de trecere aşteptau, afară de câțiva frați, trâmbițaşii oraşului, care-i cântau de obicei marelui maestru în timp ce trecea apa. De partea cealaltă, aşteptau caii pregătiți pe care încălecând îndată, alaiul străbătu oraşul şi, prin Poarta Suedeză, de lângă Turnul Vrăbiilor, intră în Turnul de Apărare. La poartă, îl întâmpinară pe maestru: marele comtur Wilhelm von Helfenstein, care mai purta doar titlul, deoarece de câteva luni îndatoririle lui le îndeplinea de fapt Kuno Lichtenstein, trimis acum în Anglia; iar mai departe: marele hospitalier, ruda lui Kuno, Konrad Lichtenstein, marele şambelan Rumpenheim şi marele ajutor de vistiernic Burghard von Wolecke, şi în sfârşit micul comtur, administratorul atelierelor şi al castelului. Afară de aceşti dregători, se mai aflau acolo zece-cincisprezece frați călugări care aveau în grijă treburile bisericeşti din Prusia şi asupreau din greu mănăstirile şi clericii, silindu-i să presteze munci la drumuri şi la spartul gheții, şi împreună cu ei o grămadă de frați laici, cavaleri fără obligații canonice. Staturile lor uriaşe şi puternice (cei prea firavi nu erau primiți), umerii largi, bărbile cârlionțate şi privirile crunte îi făceau să semene mai degrabă cu nişte cavaleri tâlhari, nemți hrăpăreți, decât cu nişte călugări. În ochi li se citea curajul, semeția şi trufia nemăsurată. Ei nu țineau la Konrad, pentru că se temea de războiul cu Jagiełło; nu o dată, la sfat îi reproşau deschis teama, îl desenau pe ziduri şi le şopteau bufonilor să-l ia în râs pe față. Cu toate acestea, la vederea lui, îşi plecau capetele cu umilință prefăcută, mai ales că maestrul se afla înconjurat de cavaleri străini, şi se buluceau să-i țină scara şi zăbala calului.

După ce descălecă, maestrul îl întrebă numaidecât pe Helfenstein:

— Sunt veşti noi de la Werner von Tettingen:

Wemer von Tettingen, ca mare mareşal, altfel spus căpetenia forțelor armate teutone, era atunci în campanie împotriva samogițienilor şi a lui Witold.

— Noutăți însemnate nu sunt, răspunse Helfenstein, dar avem pagube. Păgânii au dat foc la aşezările de lângă Ragneta şi orăşelelor de lângă alte castele.

— Nădăjduiesc că Dumnezeu ne va ajuta să le zdrobim răutatea şi încrâncenarea într-o bătălie hotărâtoare, răspunse maestrul.

Şi spunând acestea, îşi înalță ochii, iar buzele i se mişcară o clipă, îngânând rugăciunea pe care o rostea pentru izbânda oştilor teutone.

După care, arătă spre cavalerii polonezi şi zise:

— Aceştia sunt solii regelui polonez: cavalerul de Maszkowice, cavalerul de Taczew şi cavalerul de Bogdaniec, care au venit cu noi pentru schimbul prinşilor. Comturul castelului să le arate încăperile de oaspeți, să-i primească, şi să-i omenească aşa cum se cuvine.

La aceste cuvinte, fraţii-cavaleri începură să se uite curioşi la soli, mai ales la Powała de Taczew, al cărui nume de luptător vestit era cunoscut unora. Pe cei care nu auziseră de faptele lui la curtea Burgundiei, în Cehia şi la Cracovia, îi uimi cu statura uriaşă şi armăsarul lui de luptă de o mărime atât de neobişnuită, încât celor care vizitaseră în tinerețe Pământul Sfânt şi Egiptul, le aduse aminte de cămile şi de elefanți.

Câțiva îl recunoscură şi pe Zbyszko, care luptase cândva în arenă la Malborg şi aceştia îl întâmpinară cu destulă bună-voință, amintindu-şi că puternicul şi mult respectatul de călugării Ordinului frate al maestrului, Ulryk von Jungingen, îi arătase prietenie şi simpatie. Cea mai puțină atenție şi admirație stârni cel care în viitorul apropiat avea să fie cel mai straşnic nimicitor al Ordinului, adică Zyndram de Maszkowice, deoarece când descălecă de pe cal, din pricină că era îndesat şi avea umerii înalți, părea aproape cocoşat. Brațele lui prea lungi şi picioarele strâmbe treziră zâmbete pe fețele fraților mai tineri. Unul dintre ei, un glumeț cunoscut, se apropie chiar de el, vrând să-i vorbească, dar privindu-l în ochi pe cavalerul de Maszkowice, îi pieri pofta şi se depărtă în tăcere.

În acest timp, comturul castelului luă musafirii şi-i duse cu sine. Intrară mai întâi într-o curte nu prea mare, în care afară de palestră, magazia de vechituri şi atelierul de şei, se afla capela Sfântului Mikołaj, după care pe podul cu acelaşi nume păşiră în Turnul de apărare propriu-zis. Comturul îi conduse un răstimp printre zidurile puternice, păzite ici şi colo de turnuri mai mari şi mai mici. Zyndram de Maszkowice se uita la toate cu luare-aminte, iar călăuza, fie şi neîntrebată, îi arăta cu plăcere diferite clădiri, ca şi când voia ca oaspeții să vadă totul cât mai amănunțit.

— Această clădire grozavă pe care Domniile Voastre o vedeți înainte pe partea stângă, le spuse, adăposteşte grajdurile noastre. Suntem nişte călugări săraci, dar oamenii vorbesc că prin alte locuri nici cavalerii nu stau cum stau caii la noi.

— Lumea nu vorbeşte despre sărăcia Domniilor Voastre, răspunse Powała, dar aici trebuie să fie ceva mai mult decât grajdurile, deoarece clădirea e foarte înaltă, iar caii doar nu-i urcați pe scări.

— Deasupra grajdurilor, care se află jos şi în care au loc patru sute de cai, răspunse comturul castelului, sunt hambarele cu grâne pentru cel puțin zece ani. Nu vom fi asediați niciodată, dar dacă am fi, n-o să ne cucerească prin foame.

Spunând acestea, se întoarse spre dreapta şi iarăşi pe un pod intre Turnul Sfântului Wawrzyniec şi cel al Platoşei îi conduse în altă curte, uriaşă, din mijlocul Turnului de apărare.

— Luați seama, Domniile Voastre, zise neamțul, că tot ce vedeți spre miazănoapte, deşi cu ajutorul lui Dumnezeu nu poate fi cucerit, este doar *Vorburg*[10] şi fortificația nu se poate compara nici cu Castelul Mijlociu, spre care mergem, şi cu atât mai puțin cu cel înalt.

10 Vorburg - fortificație exterioară (lb. germ.).

Într-adevăr, un şanț de apărare şi un pod coborât, separate, despărțeau Castelui Mijlociu de curte şi abia în poarta castelului, care se afla mult mai sus, cavalerii, întorcându-se, cum îi sfătui comturul, putură să îmbrățişeze cu ochii întreg pătratul uriaş numit Tumul de Apărare. Acolo, clădirile se înălțau una lângă alta, astfel că lui Zyndram i se părea că vede înaintea lui un oraş întreg. Acolo se aflau rezerve uriaşe de lemne stivuite în grămezi mari cât casa, grămezi de ghiulele de piatră ce se înălțau ca nişte piramide, cimitire, bolnițe, depozite. Puțin mai la o parte, alături de eleşteul din mijloc, se ridicau zidurile puternice, roşii, ale „templului", adică ale magaziei în care era sala de mese pentru cei năimiți şi pentru slujitori. La poalele valului de apărare dinspre miazănoapte se zăreau alte grajduri pentru caii cavalerilor şi cei de rasă. De-a lungul scocului morii se înălțau cazărmile scutierilor şi ale mercenarilor, iar în partea opusă a pătratului, locuințele pentru tot felul de cinovnici, apoi iarăşi depozite, hambare, brutării, croitorii, turnătorii, un arsenal mare aşa-numit Karwan, temnița, o armurărie părăsită, fiecare clădire atât de bine apărată, încât puteai lupta în ea ca într-o întăritură separată, şi toate înconjurate de ziduri şi o mulțime de turnuri de apărare, dincolo de ele, de şanțuri şi palisade uriaşe; mai departe, spre apus, curgea apa galbenă a râului Nogat, spre miazănoapte şi răsărit lucea oglinda iazului uriaş, iar spre miazăzi se înălțau şi mai puternic întărite Castelul Mijlociu şi Castelul înalt.

Un cuib amenințător care emana o putere neînduplecată şi în care se concentrau cele mai mari două forțe de pe lume: bisericească şi cea a paloşului. Oricine se împotrivea uneia, era nimicit de cealaltă. Cine ridica brațul împotriva lor, îşi atrăgea asupra lui învinuirea țărilor creştine că se ridică împotriva Crucii.

Şi numaidecât cavalerii din toate părțile îi săreau în ajutor, în acest cuib, mişunau încontinuu meseriaşi şi oameni înarmați, asemenea albinelor într-un stup. În fața clădirilor, la punctele de trecere, la porți şi prin ateliere, pretutindeni era un du-te vino ca la iarmaroc. Ecoul răspândea până departe loviturile de ciocan şi daltă care ciopleau ghiulele de piatră, uruitul morilor şi al pivelor, nechezatul cailor, scrâşnetul armurilor şi al armelor, sunetul trâmbițelor şi al fluierelor, chemările şi poruncile. În curțile acelea, auzeai toate limbile pământului şi puteai să întâlneşti oşteni de toate națiile: pe iscusiții arcaşi englezi, care străpungeau de la o sută de paşi porumbelul legat în vârful unui stâlp şi ale căror săgeți treceau prin platoşe ca prin postav, şi pe vajnicii pedestraşi elvețieni, care luptau cu paloşele pentru două mâini, şi pe vitejii danezi, mâncăi şi băutori fără măsură, şi pe cavalerii francezi, înclinați deopotrivă spre râs şi spre gâlceavă, şi pe mândrii şlahtici spanioli, şi pe chipeşii cavaleri italieni, cei mai îndemânatici spadasini înveşmântați în mătăsuri şi catifele, iar la luptă în armuri bătute la Veneția, Neapole şi Florența, şi pe cavalerii burgunzi, şi frizieni şi, în sfârşit, pe nemți din toate landurile germane. Printre ei se învârteau „mantiile albe" în roluri de gazde şi de

conducători. „Turnul plin cu aur", mai exact o încăpere separată, construită în Castelul înalt lângă locuința maestrului, umplută de jos până sus cu bani şi lingouri de metal prețios, îi îngăduia Ordinului să-şi primească oaspeții bine şi să năimească mercenari, pe care îi trimiteau de aici în campanii şi pe la toate castelele la dispoziția primarilor, a starostilor şi a comturilor. În acest fel, puterea paloşului şi a bisericii însemnau aici bogății nemăsurate şi totodată o ordine de fier; chiar dacă, slăbită întru câtva prin diferite provincii de semeția şi îmbătarea cu propria mărire, ea se păstra la Malborg prin puterea obişnuinței. Monarhii veneau aici nu numai să lupte cu păgânii sau să împrumute bani, ci şi să deprindă arta conducerii, cavalerii să învețe meşteşugul războiului. Deoarece nicăieri în lume nu ştia nimeni să conducă şi să lupte ca Ordinul. Când venise odinioară în aceste părți, afară de împrejurimile restrânse şi de câteva castele dăruite de un prinț polonez imprudent, nu poseda nici o palmă de pământ, acum, însă, stăpânea un ținut mai mare decât multe regate, bogat în câmpuri mănoase, oraşe puternice şi castele de necucerit. Stăpânea şi veghea precum păianjenul prin plasa-i întinsă, ale cărei fire le ține sub el. De aici, din acest Castel înalt, de la maestru şi de la mantiile albe se răspândeau în toate părțile poruncile prin slujitorii-gonaci; către şlahta înfeudată, către sfaturile oraşelor, burgrafi, primari, ajutorii lor şi căpeteniile oştilor mercenare, iar ce hotăra şi năştea aici gândul şi voința, îndeplineau acolo sute şi mii de mâini de fier. Aici se scurgeau banii din toată țara, grâiele, tot felul de provizii, dările de la clerul ce gemea sub jugul greu şi de la celelalte mănăstiri, la care Ordinul nu privea cu ochi buni; de aici îşi întindeau, în sfârşit, brațele hrăpărețe spre toate țările şi popoarele.

Numeroase neamuri prusiene care vorbeau limba lituaniană fuseseră şterse de pe suprafața pământului. Lituania simțise până nu de mult călcâiul de fier al teutonilor apăsându-i pieptul atât de cumplit, încât la fiecare răsuflare i se împuțina sângele din inimă; Polonia, deşi învingătoare în bătălia înfricoşătoare de la Płowce, pierduse totuşi în vremea lui Łokietek ținuturile ei de pe malul stâng al Vistulei odată cu oraşele Gdańsk, Tczew, Gniew şi Świeć. Ordinul cavalerilor din Livonia[11] îşi dorea să ocupe ținuturile ruseşti, astfel că, alături de cavalerii teutoni au alcătuit primul val uriaş al mării nemțeşti care s-a revărsat tot mai mult peste țările slave.

Când, deodată, soarele teutonilor a apus. Lituania a fost creştinată de Polonia, iar pe tronul de la Cracovia a urcat Jagiełło prin căsătoria cu frumoasa regină Jadwiga. E drept, Ordinul n-a pierdut nici un ținut, nici un castel, dar a simțit că împotriva puterii lui a apărut altă putere şi a pierdut motivul pentru care se afla în Prusia. După creştinarea Lituaniei, se vedeau siliți să se întoarcă în Palestina şi să păzească pelerinii care se duceau la locurile sfinte. Dar asta însemna să renunțe la bogății, putere, oraşe şi regate întregi. Aşadar, cuprins de spaimă şi turbare, Ordinul a început să se zvârcolească asemenea unui balaur în şoldul căruia s-a înfipt

11 Ordinul cavalerilor spadei — înființat în 1202 şi unit în 1237 cu cavalerii teutoni.

o suliță. Maestrul Konrad se temea să pună totul pe o aruncătură de zaruri şi tremura la gândul războiului cu marele rege, stăpânitorul ținuturilor polone, lituaniene şi rutene, pe care Olgierd le smulsese dintre colții tătarilor. Cu toate acestea, cei mai mulți cavaleri teutoni îl îndemnau la război, simțind că trebuie să dea o bătălie pe viață şi pe moarte; atâta vreme cât puterea nu-i fusese ştirbită, faima nu-i pălise, lumea întreagă i-ar fi sărit în ajutor şi fulgerele Papei nu ar fi căzut asupra cuibului lor, pentru care lucrul cel mai însemnat era acum nu răspândirea creştinismului, ci tocmai menținerea păgânismului.

Şi în acest timp, în fața celorlalte popoare şi pe la curțile străine îi acuzau pe Jagiełło şi pe lituanieni că primiseră botezul doar de formă. Susțineau că n-aveau cum să facă într-un an ceea ce nu izbutise să facă secole la rând paloşul Ordinului. Regii şi cavalerii erau asmuțiți împotriva Poloniei şi a stăpânitorului ei ca împotriva sprijinitorilor şi apărătorilor păgânității, iar aceste glasuri, care doar la Roma nu erau crezute, se răspândeau prin lume şi-i atrăgeau la Malborg pe principii, grafii şi cavalerii de la miazăzi şi din Apus. Ordinul câştiga astfel încredere şi se simțea în putere. Marienburgul, cu castelele şi turnurile sale de apărare, orbea oamenii cu puterea lui mai mult ca oricând, orbeau bogățiile şi ordinea înşelătoare, iar Ordinul întreg părea mai puternic şi mai rezistent decât oricând. Şi nici unul dintre principi, nici unul dintre cavalerii veniți în ospeție, nimeni dintre teutoni, afară de maestru, nu înțelegea că odată cu creştinarea Lituaniei se întâmplase ceva, ca şi când aceste valuri ale Nogatului, care apărau dintr-o parte fortăreața, începuseră să-i ude pe tăcute şi fără încetare zidurile. Nimeni nu pricepea că în acest trup uriaş, mai rămăsese doar puterea, dar îi dispăruse sufletul; cuiva care venise de curând şi privea la acel *ex luto* Marienburg, la zidurile şi turnurile acelea, la crucile negre de la porți, la clădiri şi la veşminte, aceluia îi venea în minte înainte de toate că nici porțile iadului nu pot distruge această capitală a crucii de la miazănoapte.

Cu aceleaşi gânduri se uitau la ea nu numai Powała de Taczew şi Zbyszko, care mai fusese aici şi înainte, dar şi mult mai agerul decât ei Zyndram de Maszkowice. Şi el, când privea acum la acest furnicar de oşteni, cuprins în rama turnurilor şi a zidurilor uriaşe, chipul i se posomora, iar în minte îi reveniră cuvintele semețe cu care cândva teutonii îl amenințaseră pe regele Kazimierz:

„Puterea noastră este mai mare, şi dacă nu te supui, o să te urmărim cu paloşele noastre până la Cracovia".

Deocamdată, însă, comturul castelului îi călăuzi pe cavaleri mai departe până la Castelul Mijlociu, în a cărui aripă răsăriteană se aflau încăperile oaspeților.

Capitolul XXXIV

Maćko şi Zbyszko se strânseră în braţe multă vreme, întrucât ţinuseră întotdeauna unul la celălalt, iar în anii din urmă isprăvile şi necazurile comune sporiseră şi mai mult această legătură. Bătrânul cavaler ghici de cum se uită la nepotul său că Danusia nu mai este pe lume, aşa că nu-l mai întrebă nimic, mulţumindu-se să-l ţină în braţe pe tânăr şi vrând să arate prin această îmbrăţişase că nu rămăsese cu totul orfan şi mai are totuşi lângă el un suflet de om, gata să-i împărtăşească suferinţa.

Abia când tristeţea şi suferinţa li se mai ostoiră odată cu lacrimile, Maćko îl întrebă după un răstimp mai lung de tăcere:

— Ţi-au răpit-o din nou sau ţi-a murit în braţe?

— A murit în braţele mele aproape de Spychów, răspunse tânărul.

Şi se porni să-i povestească ce şi cum a fost, întrerupându-şi istorisirea cu suspine şi oftaturi, iar Maćko îl ascultă cu luare-aminte, oftând şi el, şi la sfârşit începu iarăşi să-l întrebe:

— Dar Jurand mai trăieşte?

— Pe Jurand l-am lăsat în viaţă, dar n-o mai duce mult şi mai mult ca sigur că n-o să-l mai văd.

— Atunci, poate că era mai bine să nu mai pleci.

— Cum era să te las aici pe Domnia Ta?

— Câteva săptămâni mai devreme sau mai târziu, e totuna.

Dar Zbyszko se uită la el şi spuse:

— Şi aşa cred că te-ai îmbolnăvit aici? Eşti numai piele şi os.

— Fiindcă, deşi soarele pripeşte şi aici, în temniță e frig întotdeauna şi umezeala e grozavă, pentru că fortăreața este înconjurată de apă. Credeam că o să mucezesc cu totul. Nici să mai răsuflu nu prea mai am cu ce, şi din toate pricinile astea mi s-a redeschis rana, aia, când mi-a ieşit vârful săgeții numai cu untură de castor de la Bogdaniec.

— Mi-aduc aminte, zise Zbyszko, fiindcă am fost şi eu cu Jagienka după castor. Şi câinii ăştia te-au ținut aici în temniță?

Maćko dădu din cap şi răspunse:

— Ca să spun adevărul, nu m-au primit prea bucuroşi, aşa că n-am dus-o prea bine. Sunt foarte îndârjiți împotriva lui Witold şi a samogițienilor, dar pe cei care îi ajută sunt şi mai supărați. Degeaba le-am spus de ce ne-am dus la samogițieni. Ar fi vrut să-mi taie capul, şi dacă n-au făcut-o, a fost numai pentru că le-a părut rău de răscumpărare; cum ştii şi tu, țin la bani chiar mai mult decât la răzbunare, iar în al doilea rând, au vrut să aibă în mână dovada că regele Poloniei le trimite ajutor păgânilor. Pentru că noi, cei care am fost acolo, ştim că bieții samogițieni vor să primească botezul, dar nu din mâinile lor, însă teutonii se prefac că habar nu au şi se plâng împotriva lor pe la toate curțile, şi odată cu ei şi împotriva regelui nostru.

Aici, pe Maćko îl apucă tuşea, aşa că trebui să se oprească o clipă şi abia după ce-şi recăpăta răsuflarea, continuă:

— Poate că mi-aş fi pierdut mințile în temniță. Este adevărat că a intervenit pentru mine şi Amold von Baden, care se gândea şi el tot la răscumpărare. Dar pe el nu-l ascultă nimeni, şi l-au poreclit ursul. Din fericire, de Lorche a auzit de mine de la Arnold şi a făcut mare gălăgie. Nu ştiu dacă ți-a spus despre asta, pentru că el preferă să-şi ascundă faptele bune... Ei îl respectă foarte mult, fiindcă un de Lorche a avut odată dregătorii înalte în Ordin, iar ăsta este un bogat dintr-un neam cunoscut. Le-a spus atunci că el este ostaticul nostru şi dacă mi-ar tăia capul ori m-aş îmbolnăvi de foame şi umezeală, i-ai tăia şi tu capul lui. I-a amenințat pe sfetnici că va povesti pe la curțile apusene cum se poartă teutonii cu cavalerii învestiți. Aşa că s-au speriat şi m-au dus la lazaret, unde şi aerul şi mâncarea sunt mai bune.

— N-am să iau nici o para de la de Lorche, aşa să-mi ajute Dumnezeu!

— E plăcut să iei de la vrăjmaş, iar pe prieten să-l ierți de datorie, încuviință Maćko, dar de vreme ce regele a fost de acord cu schimbul prinşilor, nici tu nu trebuie să mai plăteşti pentru mine.

— Bine, dar cuvântul nostru de cavaler? întrebă Zbyszko. Învoiala-i învoială, dar Arnold ar putea să ne facă de ruşine.

Auzind acestea, Maćko se îngrijoră, se gândi puțin şi întrebă:

— Dar am putea să mai scădem din preț?

— Noi l-am stabilit. Oare acum valorăm mai puțin?

Maćko căzu şi mai adânc pe gânduri, dar în ochi i se citea admirația şi parcă o şi mai mare dragoste pentru Zbyszko.

— Se vede că ține la onoarea lui!... Aşa s-a născut, mormăi ca pentru sine.

Şi începu să ofteze. Zbyszko crezu că-i părea rău după banii pe care trebuia să-i plătească lui von Baden, aşa că-l linişti.

— Unchiule, ştii doar şi Domnia Ta că avem bani destui, numai viața să ne fie mai bună.

— O să te ajute Dumnezeu! îi spuse mişcat bătrânul cavaler. Că eu, n-o să mai întârzii mult pe lumea asta.

— Ce vorbeşti, unchiule! O să te faci bine, doar vântul să te bată puțin.

— Vântul? Vântul îndoaie copacul tânăr, dar pe cel bătrân îl frânge.

— Oho, nu ți-au putrezit oasele şi Domnia Ta mai ai mult până la bătrânețe. Nu te întrista.

— Dacă tu ai fi vesel, aş râde şi eu. Dar mai am şi altă pricină ca să fiu mâhnit, şi la drept vorbind, nu numai eu, ci noi toți.

— Ce mai e? întrebă Zbyszko.

— Mai ții minte că te-am dojenit în tabără la Skirwoiłło pentru că ai lăudat puterea teutonă? La câmp deschis, sunt un popor tare, dar de aproape abia aici m-am uitat bine la câinii ăştia!...

Maćko, parcă de teamă să nu-l audă cineva, coborî glasul.

— Abia acum văd că tu ai avut dreptate, nu eu. Dumnezeu să ne apere, ce forță grozavă, ce putere! Pe cavalerii noştri îi furnică brațele şi vor să se repeadă cât mai curând asupra nemților, dar nu ştiu că pe teutoni îi ajută şi îi vor ajuta toate popoarele şi toți monarhii, că ei au mai mulți bani, că instruirea lor e mai bună, castelele mai puternice şi armele de luptă la fel. Dumnezeu să ne apere!... Şi pe la noi, şi aici se zvoneşte că trebuie să se ajungă la un mare război, dar când se va ajunge, Dumnezeu să aibă milă de regatul şi poporul nostru!

Aici, îşi luă capul cărunt în mâini, îşi sprijini coatele pe genunchi şi tăcu.

Dar Zbyszko îi răspunse:

— Păi, vezi, Domnia Ta? în lupta în doi, nu puțini dintr-ai noştri sunt mai puternici ca ei, dar când e vorba de un război mare, ți-ai dat seama şi singur.

— Păi cum, mi-am dat! Să dea Dumnezeu să înțeleagă şi solii regelui, mai ales cavalerul de Maszkowice.

— L-am văzut posomorându-se. E un mare războinic şi se spune că nimeni nu se pricepe mai bine la război ca el.

— Dacă-i adevărat, atunci cred că nu va fi.

— Dacă teutonii o să vadă că sunt mai puternici, tocmai că va fi. Şi vă spun adevărul: n-are decât să fie albă sau neagră, că aşa nu mai putem trăi...

Şi la rândul lui, Zbyszko, strivit parcă de propria nefericire şi de cea a tuturor, îşi lăsă capul pe piept, iar Maćko zise:

— Păcat de un regat atât de grozav, dar mă tem ca Dumnezeu să nu ne pedepsească pentru semeția noastră. Îți aduci aminte cum cavalerii, în fața capelei de la Wawel înainte de slujbă, atunci când trebuia să-ți taie capul şi nu ți l-au tăiat, l-au provocat la luptă chiar pe Timur Şchiopul, care stăpâneşte patruzeci de țări şi a făcut un munte din capetele oamenilor... Nu le mai ajungeau teutonii! Ar fi vrut să se bată cu toată lumea, şi asta înseamnă jignirea lui Dumnezeu.

La această amintire, Zbyszko îşi înfipse mâinile în păru-i bălai, fiindcă dintr-odată îl cuprinsese o jale grozavă şi strigă:

— Dar pe mine cine m-a scăpat atunci de securea călăului, dacă nu ea? O, Isuse! Danuśka mea!... O, Isuse!...

Şi începu să-şi smulgă părul şi să-şi muşte pumnii cu care voia să-şi înăbuşe suspinele, atât de adânc îi răscolise inima durerea.

— Omule, teme-te de Dumnezeu!... Încetează! îl certă Maćko. Ce rost are? Stăpâneşte-te şi taci!...

Dar Zbyszko nu putu să se liniştească multă vreme şi îşi veni în fire abia când Maćko, care era într-adevăr încă bolnav, se clătină pe picioare şi căzu pe laviță cu mintea întunecată. Atunci tânărul îl întinse pe pat, îi dădu să bea vinul pe care i-l trimisese comturul castelului şi-l veghe până când bătrânul cavaler adormi.

A doua zi se treziră târziu, mai vioi şi odihniți.

— Ei, spuse Maćko, cred că încă nu mi-a venit ceasul şi numai să mă bată puțin vântul, că am să şi încalec.

— Solii vor mai rămâne câteva zile, răspunse Zbyszko, pentru că vin la ei tot mai mulți oameni să-i roage pentru prinşii luați ostatici în Mazowsze sau în Wielkopolska ca tâlhari, dar noi putem pleca atunci când vrei şi când te simți în putere.

În această clipă, intră Hlawa.

— Nu ştii ce fac solii acolo? îl întrebă bătrânul cavaler.

— Vizitează Castelul înalt şi biserica, răspunse cehul. Îi călăuzeşte însuşi comturul castelului, iar după aceea se vor duce la trapezăria cea mare să mănânce, unde sunteți poftiți şi Luminățiile Voastre.

— Şi tu ce-ai făcut de azi-dimineață?

— M-am uitat la pedestrimea mercenară a nemților, pe care căpeteniile o instruiau, şi am comparat-o cu a noastră din Cehia.

— O mai ții minte pe cea cehă?

— Eram un băietan când m-a prins cavalerul Zych de Zgorzelice, dar mi-o amintesc bine, fiindcă mi-au plăcut de mic asemenea lucruri.

— Ei şi?

— Şi nimic! Pedestrimea teutonă este puternică şi bine instruită, dar parcă sunt nişte boi, iar cehii noştri nişte lupi. Dacă s-ar ajunge la ceva, ştiți şi Domniile Voastre: boii nu mănâncă lupi, dar lupilor le plac foarte mult boii.

— Adevărat, spuse Maćko, care se vedea că ştia el ceva, cine se atinge de ai voştri, sare înapoi ca înțepat de arici.

— În bătălie, un cavaler călare ține piept la zece pedestraşi, zise Zbyszko.

— Iar Marienburgul poate fi cucerit numai de pedestraşi, adăugă scutierul.

Şi cu acestea luă sfârşit discuția despre pedestrime, întrucât Maćko, urmându-şi firul gândurilor, spuse:

— Ascultă, Hlawa, astăzi după ce o să mănânc şi o să mă simt mai în putere, o să plecăm.

— Unde? se interesă cehul.

— Bineînțeles că la Mazowsze. La Spychów, zise Zbyszko

— Şi o să rămânem acolo?...

La acestea, Maćko îi aruncă lui Zbyszko o privire întrebătoare, fiindcă nu discutaseră între ei ce vor face mai departe.

Poate că tânărul avea un plan gata făcut, dar nu voia să-şi întristeze unchiul, aşa că răspunse evaziv:

— Mai întâi trebuie să te însănătoşeşti, Domnia Ta.

— Şi după aceea ce facem?

— După aceea? O să te întorci la Bogdaniec. Ştiu cât ții la Bogdaniec.

— Şi tu?

— Şi eu țin.

— Nu te îndemn să nu te duci la Jurand, rosti Maćko încet, că dacă moare, trebuie să-l îngropăm cum se cuvine, dar tu ascultă la mine, fiindcă eşti mai tânăr şi nu poți să ai mintea mea. Nefericit pământ mai e şi Spychówul acesta. Ai avut parte de bine numai prin alte părți, pe când acolo n-ai întâmpinat decât supărare mare şi necazuri.

— Spui adevărul, întări Zbyszko, dar acolo e îngropată Danusia.

— Nu mai vorbi! strigă Maćko de teamă ca Zbyszko să nu fie iarăşi cuprins de o durere neaşteptată ca ieri.

Dar pe chipul tânărului se răsfrânseră doar înduioşarea şi tristețea.

— O să avem timp să ne sfătuim, spuse după o clipă. La Płock, şi aşa tot va trebui să te odihneşti.

— Acolo, Luminăția Ta n-o să duci lipsă de îngrijire, interveni Hlawa.

— Chiar aşa! adeveri Zbyszko, ştii că acolo este şi Jagienka? Este jupâniță la curtea prințesei Ziemowit. Ei, trebuie să ştii, că doar Domnia Ta ai dus-o acolo. A fost şi la Spychów. Mă şi mir că nu mi-ai spus nimic despre ea la Skirwoiłło.

— Nu numai că a fost la Spychów, dar fără ea Jurand ar fi pipăit drumul cu toiagul sau ar fi murit pe undeva. Am adus-o la Płock după ce l-a moştenit pe abate şi nu ți-am adus aminte de ea, fiindcă dacă-ți spuneam, ar fi fost totuna, Atunci, bietul de tine, nu mai luai seama la nimic.

— Ea ține grozav la Domnia Ta, spuse Zbyszko. Slavă Domnului că n-a mai fost nevoie de niscaiva scrisori, dar ea a făcut rost de ele pentru Domnia Ta de la prințesă şi de la solii teutoni.

— Dumnezeu s-o binecuvânteze, că o fată mai bună ca ea nu se află pe lume! se bucură Maćko.

Discuția le fu întreruptă de intrarea lui Zyndram de Maszkowice şi de Powała de Taczew, care auzind că lui Maćko i se făcuse rău ieri, veniseră să-l viziteze.

— Lăudat fie Isus Cristos! rosti Zyndram păşind peste prag. Cum îți este astăzi, Domnia Ta?

— Mulțumesc lui Dumnezeu! Binişor! Zbyszko zice că după ce mă va bate puțin vântul, mă voi simți foarte bine.

— Şi de ce să nu fie aşa?... O să fie! Toate vor fi bune, se amestecă Powała.

— M-am odihnit destul de bine! răspunse Maćko. Nu aşa ca Domniile Voastre care, după cum am auzit, v-ați sculat de dimineață.

— Mai înainte au venit la noi oamenii de aici să ne spună numele prinşilor, zise Zyndram, apoi am vizitat gospodăria teutonilor: Turnurile şi amândouă castelele.

— Şi gospodăria, şi castelele sunt grozave! mormăi Maćko posomorât.

— Sigur că sunt grozave. La biserică au şi podoabe arăbeşti, despre care teutonii povesteau că le-au învățat de la sarazinii din Sicilia, iar în castele sunt încăperi deosebite, aşezate pe câte un stâlp sau pe mai mulți. O să vezi şi Domnia Ta trape- zăria mare. Peste tot întăriturile sunt straşnice, cum nu se mai află nicăieri. Nici o ghiulea de piatră, oricât de mare ar fi, nu dărâmă asemenea ziduri. E drept, mai mare dragul să priveşti...

Zyndram era atât de vesel când povestea, încât Maćko se uită mirat la el şi-l întrebă:

— Dar bogățiile şi rânduiala, oştirea şi musafirii le-ați văzut?

— Ne-au arătat totul chipurile din ospitalitate, dar în fond, ca să ne descurajeze.

— Da, şi?

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, de va fi război, o să-i alungăm hăt peste munți şi peste mări, acolo de unde au venit.

Maćko, uitând într-o clipită de boală, mai că zvâcni în picioare de uimire:

— Cum aşa, Domnia Ta? exclamă. Se spune că ai mintea ageră... că mie mai că mi-a venit rău, când le-am văzut puterea... Pentru Dumnezeu, după ce vezi?

Aici, se întoarse spre nepot:

— Zbyszko, porunceşte să pună pe masă vinul pe care ni l-au adus. Luați loc, Luminățiile Voastre, şi vorbiți, fiindcă nici un doftor n-o să găsească un leac mai bun ca acesta pentru boala mea.

Zbyszko, la rândul lui foarte curios, aduse el însuşi urciorul cu vin şi paharele, după care se aşezară în jurul mesei şi de Maszkowice începu să vorbească astfel:

— Întăriturile nu înseamnă nimic, pentru că ce-i făcut de mâna omului, tot de ea poate fi şi dărâmat. Ştiți ce ține cărămizile legate una de alta? Varul! Dar pe oameni? Dragostea.

— Pe rănile Mântuitorului, Domnia Ta, îți curge numai miere din gură, strigă Maćko.

Iar Zyndram se bucură în inima lui de această laudă şi urmă:

— Dintre oamenii de aici, unul are ostatic la noi un frate, altul un fiu, ăsta o rudă, ăla un ginere ori pe altcineva. Comturii de la hotar le poruncesc să vină la noi să tâlhărească, aşa că nu puțini sunt răpuşi sau prinşi de ai noştri. Şi pentru că oamenii au aflat de schimbul de ostatici convenit între rege şi maestru, s-au grăbit să vină la noi cu noaptea în cap să ne dea numele prinşilor, pe care pisarul nostru le-a scris. Cel dintâi a fost un dogar de pe aici, un orăşean bogat, neamț cu casă în Malborg, care la sfârşit ne-a spus: „Aş putea să-i fiu de folos regelui şi regatului vostru şi altfel, nu i-aş da numai averea, ci şi capul". Am refuzat, gândind că e vreo iudă. Dar după aceea, vine un preot de lângă Oliwa, se roagă pentru fratele lui şi ne spune: „Este adevărat, Domnia Ta, că veți porni cu război asupra stăpânilor noştri prusieni? Pentru că aici, tot poporul, când rosteşte: «Vie împărăția Ta», se gândeşte la regele Poloniei". Pe urmă a fost vorba de doi fii de şlahtici, vasali de lângă Sztum; apoi au mai venit negustori din Gdańsk, meseriaşi, a fost unul care toarnă clopote la Kwidzyn, au fost o grămadă de oameni şi toți ne-au spus acelaşi lucru.

Aici, Zyndram se opri, se ridică, cercetă dacă nu asculta cineva la uşă şi întorcându-se, sfârşi cu glasul coborât:

— Am întrebat şi eu de multe şi de toate. În toată Prusia, teutonii sunt urâți de preoți, şlahtici, orăşeni şi țărani. Şi-i urăşte nu numai acest popor care vorbeşte limba noastră sau pe cea prusiană, dar până şi nemții. Cine trebuie să-i slujească, îi slujeşte de nevoie, dar şi ciuma le este mai dragă decât teutonul. Asta e...

— Da, dar ce legătură are asta cu puterea teutonă? întrebă Maćko neliniştit.

Zyndram îşi mângâie fruntea lată cu mâna, se gândi un răstimp, căutând parcă o comparație, şi la urmă zâmbi şi întrebă:

— Domnia Ta ai luptat vreodată în arenă?

— Fără îndoială şi nu numai o dată, răspunse Maćko.

— Şi ce crezi? Nu cade de pe cal de la prima izbitură cavalerul, fie el şi cel mai puternic, care are chinga de la şa şi de la scări tăiată?

— Negreşit!

— Păi, vezi: Ordinul este un astfel de cavaler.

— Pentru Dumnezeu! strigă Zbyszko. Nici într-o carte nu citeşti mai bine!

Mişcat, Maćko rosti cu glasul puțin tremurător:

— Să te răsplătească Dumnezeu. Domnia Ta, cred că armurierul trebuie să facă un coif anume pentru capul Domniei Tale, că unul de-a gata nu există nicăieri.

Capitolul XXXV

Maćko şi Zbyszko voiau să plece numaidecât de la Malborg, dar în ziua când Zyndram de Maszkowice le întremase sufletele, nu plecară, deoarece la Castelul înalt avu loc un prânz, apoi o cină în cinstea solilor şi a oaspeților, la care Zbyszko fusese poftit ca un cavaler al regelui, iar pe lângă el şi Maćko. Mai puțini oaspeți participară la prânzul din marea trapezărie splendidă, luminată de zece ferestre, a cărei boltă se sprijinea, printr-o artă mai rar întâlnită, pe o singură coloană. Afară de cavalerii regelui, se aşezară la masă dintre străini doar un singur graf din Suabia şi unul din Burgundia, care, deşi supus al unor stăpânitori puternici, venise să împrumute bani de la Ordin în numele lor. Dintre localnici, alături de maestru, luară parte la prânz patru dregători socotiți stâlpii Ordinului, adică marele comtur, mai marele milelor, şambelanul şi ajutorul de vistiernic. Al cincilea stâlp, mareşalul, era plecat în campania împotriva lui Witold.

Cu toate că Ordinul depusese jurământul sărăciei, se mânca din talere de aur şi argint şi se bea vin de Malmazia, întrucât maestrul voia să-i uimească pe solii polonezi. Dar pe lângă mulțimea felurilor de mâncare şi a băuturilor, oaspeții se simțeau stingheriți întru câtva din cauza greutăților de vorbire şi a gravității cu care trebuiau să se poarte. Cina, în schimb, din uriaşa trapeză mănăstirească (Convents Rernter), fu mult mai veselă, deoarece veniră tot sfatul şi toți oaspeții care nu plecaseră încă împotriva lui Witold cu oastea mareşalului. Veselia nu fu întreruptă de nici o dispută sau gâlceavă. Într-adevăr, cavalerii străini, prevăzând că vor trebui să lupte odată şi odată cu polonezii, nu-i priveau cu ochi buni, dar teutonii le

spuseseră dinainte că trebuie să-şi păstreze liniştea şi-i rugaseră foarte mult să nu-şi piardă cumpătul, temându-se să nu jignească în persoana solilor pe rege şi întreg regatul. Dar chiar şi în această situație se arătă reaua-voință a Ordinului, fiindcă îşi preveniră ospeții împotriva impulsivității polonezilor: „când sunt afumați, pentru orice vorbă mai aspră, sunt gata să-ți smulgă barba sau să înfigă cuțitul în tine". De aceea, mai târziu oaspeții rămaseră mirați de blândețea şi a lui Powała de Taczew, şi a lui Zyndram de Maszkowice, iar cei mai mintoşi, bănuiră că nu obiceiurile poloneze sunt grosolane, ci limbile teutonilor erau rele şi otrăvite.

Câte unii, obişnuiți cu petrecerile pline de fast de la curțile elegante din Apus, n-aveau nici o idee prea grozavă despre obiceiurile aceloraşi teutoni, deoarece la acest ospăț se adusese o orchestră mult prea zgomotoasă, la care se adăugau cântecele necioplite ale trubadurilor, glumele nesărate ale bufonilor, țopăiturile urşilor şi ale fetelor desculțe. Iar când se mirară de prezența femeilor la Castelul înalt, părea că se renunțase de mult la această interdicție şi însuşi marele Winrych Kniprode dansase aici la vremea lui cu frumoasa Maria von Alfleben, Frații îi lămuriră că, într-adevăr, femeile n-au voie să locuiască la Castel, dar pot veni la trapeză la ospețe, şi că anul trecut soția prințului Witold, care locuise în Pulberăria pregătită regeşte în Turnul de Apărare, venea în fiecare zi aici să joace „dame", ale cărei piese de aur i se dăruiau în fiecare seară.

Se jucară şi acum nu numai „dame" şi şah, dar şi zaruri; mai mult chiar decât se discută, din cauza orchestrei sau a cântecelor care acopereau totul. Totuşi, în hărmălaia generală se mai întâmplau şi momente de linişte şi Zyndram de Maszkowice, folosindu-se de o asemenea clipă, prefăcându-se că nu ştie nimic, îl întrebă pe marele maestru dacă supuşii din toate ținuturile țin foarte mult la Ordin.

Konrad von Jungingen răspunse:

— Cine ține la Cruce, trebuie să țină şi la Ordin.

Răspunsul le plăcu şi călugărilor, şi oaspeților, aşa că începură să-l laude, iar el, bucurându-se, îşi urmă vorba:

— Cine-i prieten cu noi, aceluia îi este bine sub noi, dar pentru duşman n-avem decât două mijloace.

— Care sunt acestea? întrebă cavalerul polonez.

— Poate că Domnia Ta nu ştii că eu cobor din odăile mele în această trapeză printr-o scară din zid, iar lângă scara asta se află o încăpere boltită în care, dacă te-aş conduce acolo, ai cunoaşte primul mijloc.

— Chiar aşa! strigară frații.

Iar cavalerul de Maszkowice ghici că maestrul vorbeşte de acel „turn" plin cu aur, cu care se lăudau teutonii, aşa încât cumpăni puțin şi răspunse:

— Odinioară, ehei, foarte de mult, un împărat neamț i-a arătat unui trimis de-al nostru care se numea Skarbek, o asemenea comoară şi i-a spus: „Eu am cu ce să-l bat pe stăpânul tău!" Iar Skarbek i-a aruncat un

inel de aur şi i-a răspuns: „Poftim, aurul la aur trage, noi polonezii preferăm fierul..." Şi ştii, Luminăția Ta ce-a fost pe urmă? Pe urmă a fost Hundsfeld...

— Ce înseamnă Hundsfeld? întrebară zece-cincisprezece cavaleri deodată.

— Este numele unui câmp de bătălie, răspunse Zyndram liniştit, unde nimeni n-a fost în stare să-i îngroape pe nemți, aşa că până la urmă i-au îngropat câinii.

Atât cavalerii, cât şi frații călugări se tulburară auzind acest răspuns şi nu mai ştiură ce să zică, iar Zyndram de Maszkowice adăugă ca un fel de încheiere:

— Cu aurul nu faci nimic împotriva fierului.

— Păi cum! strigă maestrul, al doilea mijloc al nostru e fierul. Domnia Ta ai văzut în Turnul de Apărare atelierele de armurărie. Acolo, bat ciocanele ziua şi noaptea, iar platoşe şi paloşe ca ale noastre nu mai sunt pe lume.

Dar la acestea, Powała de Taczew întinse mâna spre mijlocul mesei, luă un tesac lung de un cot şi mai lat de o jumătate de palmă, care slujea la tăierea cărnii, îl răsuci cu uşurință ca pe un pergament, îl ridică în sus, în aşa fel ca să-l vadă cu toții, apoi i-l dădu maestrului.

— Dacă şi paloşele sunt tot din fier din ăsta, spuse, n-o să faceți mare lucru cu ele.

Şi zâmbi bucuros de sine, iar clericii şi laicii aproape că se ridicară de pe locurile lor şi se strânseră grămadă în jurul marelui maestru, după care îşi trecură unul altuia tesacul răsucit în formă de trâmbiță, dar tăcură cu toții, încremeniți de atâta putere.

— Pe capul Sfântului Liboriusz! strigă maestrul în cele din urmă, ai mâini de fier, Domnia Ta.

Iar graful din Burgundia adăugă:

— Ba chiar mai tari decât fierul. A răsucit tesacul de parcă a fost din ceară.

— Nici măcar nu i s-au îmbujorat obrajii! strigă unul dintre frați.

— Pentru că, răspunse Powała, poporul nostru este simplu, nu are atâta bogăție şi o viață atât de uşoară, cum văd aici, dar e vânjos.

Acum se apropiară de el cavalerii italieni şi francezi şi începură să-i vorbească în limba lor răsunătoare, despre care bătrânul Maćko spunea că sună ca şi când ai lovi două talgere de zinc. Îi admirară puterea, iar el ciocni cu ei şi răspunse:

— Pe la noi se fac de multe ori asemenea lucruri pe la ospețe, ba, se întâmplă ca uneori să-l răsucească şi vreo fată, dacă tesacul este mai mic.

Dar nemții, cărora le plăcea să se laude față de străini cu statura şi puterea lor, se ruşinară şi-i cuprinse mânia, aşa că bătrânul Helfenstein se pomi să strige din celălalt capăt al mesei:

— Ruşine nouă! Frate Arnold von Baden, arată-le că nici oasele noastre nu sunt făcute din lumânările de la biserică! Dați-i un tesac!

Slujitorii îi aduseră îndată tesacul şi-l puseră înaintea lui Arnold, dar el, fie că se pierdu cu firea în faţa atâtor martori, fie că avea mai puţină putere în mâini, îl îndoi doar pe jumătate, dar nu fu în stare să-l răsucească.

Aşa că nu puţini dintre oaspeţii străini, cărora teutonii le şoptiseră de multe ori că la iarnă va izbucni războiul cu regele Jagiełło, căzură adânc pe gânduri şi îşi amintiră în această clipă că în ţara asta iarna este foarte geroasă şi că poate ar fi mai bine să se întoarcă acasă cât mai au timp, sub cerul mai blând al castelului natal.

Şi era ciudat, deoarece asemenea gânduri începură să le treacă prin minte în luna iulie, când era vreme frumoasă şi călduri mari.

Capitolul XXXVI

La Płock, Zbyszko şi Maćko nu mai găsiră pe nimeni la curte, fiindcă prinţul şi prinţesa, împreună cu cei opt copii ai lor, plecaseră în vizită la Czersk, unde-i poftise prinţesa Anna Danuta. Despre Jagienka aflară de la episcop că avea să rămână la Spychów alături de Jurand până la moartea lui. Aceste veşti le erau la îndemână, pentru că şi ei voiau să treacă pe la Spychów. Maćko ridică în slăvi bunătatea Jagienkăi, care preferase să se ducă la un muribund, deşi nu-i era nici măcar rudă, în locul petrecerilor de la Czersk, unde nu aveau cum să ducă lipsă de jocuri şi distracţii.

— Poate că a făcut asta şi pentru ca să nu se încrucişeze pe drum cu noi, îşi dădu cu părerea bătrânul cavaler. N-am mai văzut-o de mult şi mă bucur s-o întâlnesc, fiindcă ştiu că şi ea ţine la mine. Cred că a mai crescut mult şi trebuie să fie şi mai frumoasă ca înainte.

La care Zbyszko:

— S-a schimbat grozav. Frumoasă a fost întotdeauna, dar mi-o aminteam ca pe o fată simplă, iar acum... e potrivită şi pentru încăperile regale.

— Atât ţi s-a părut de schimbată? Neamul ei, Jastrzębiec de la Zgorzelice, e tare vechi şi în timp de război au deviza „La nuntă!"

Urmă o clipă de tăcere, apoi bătrânul cavaler, continuă iarăşi:

— Vrea să se întoarcă la Zgorzelice, cum ţi-am mai spus.

— Pe mine m-a mirat şi plecarea ei de acolo.

— A vrut să-l îngrijească pe abatele bolnav, de care n-avea cine să vadă. Pe lângă asta, se mai temea de Cztan şi de Wilk, şi chiar eu i-am spus că fraţii ei vor fi mai în siguranţă fără ea decât cu ea.

— Aşa e, n-aveau cum să năpăstuiască nişte orfani.

Maćko se îngândură.

— Dar acolo nu s-au răzbunat oare pe mine că am adus-o încoace, iar din Bogdaniec o mai fi rămas ceva întreg, Dumnezeu ştie? Nu ştiu nici dacă, întorcându-mă, voi mai fi în stare să mă apăr. Ei sunt tineri şi puternici, iar eu sunt bătrân.

— Ei, asta s-o spui Domnia Ta unuia care nu te cunoaşte, răspunse Zbyszko.

De bună seamă, Maćko nu vorbea prea serios, căci se gândea la altceva, dar deocamdată dădu numai din mână.

— Dacă nu m-aş fi îmbolnăvit la Malborg, treacă-meargă! continuă. Dar o să mai vorbim despre asta la Spychów.

Şi a doua zi după popasul de o noapte la Płock, porniră spre Spychów.

Zilele erau luminoase, drumul uscat, uşor şi lipsit de primejdie, fiindcă din cauza ultimelor negocieri, teutonii opriseră jafurile de la hotar. De altfel, cei doi cavaleri făceau parte dintre călătorii de care tâlharii era mai bine să se țină departe, decât să-i atace, aşa că merseră repede şi a cincea zi după plecarea de la Płock, ajunseră fără greutate, într-o dimineață, la Spychów. Jagienka, care se legase de Maćko ca de cel mai bun prieten din lume, îl întâmpină aproape ca pe un tată, iar el, deşi nu se pierdea cu firea din orice, se înduioşa totuşi de bunăvoința fetei îndrăgite şi când, ceva mai târziu, Zbyszko, după ce întrebă de Jurand, se duse la el şi la răposata lui, bătrânul cavaler răsuflă adânc şi spuse:

— Ehei, pe cine Dumnezeu a vrut s-o ia, a luat-o, iar pe cine a vrut s-o lase, a lăsat-o, dar socotesc că s-a sfârşit cu truda şi călătoriile noastre pe unde a înțărcat dracu' copiii.

Iar după o clipă, adăugă:

— Hm, pe unde nu ne-a purtat Dumnezeu în anii din urmă!

— Dar pe Domnia Ta te-a ocrotit mâna Domnului, răspunse Jagienka.

— Adevărat, m-a ocrotit, deşi sincer vorbind, e timpul să mă duc acasă.

— Trebuie să mai rămânem aici cât trăieşte Jurand, zise fata.

— Dar ce se întâmplă cu el?

— Se uită în sus şi râde; cred că vede raiul, iar acolo pe Danuśka.

— Tu ai grijă de el?

— Am, dar preotul Kaleb zice că şi îngerii au grijă de el. Ieri, gospodina de aici a văzut doi.

— Lumea vorbeşte, spuse Maćko, că şlahticului îi stă cel mai bine să moară pe câmpul de luptă, dar aşa cum se stinge Jurand, e bine şi în pat.

— Nu mănâncă şi nu bea nimic, râde doar întruna, adăugă Jagienka.

— Hai la el. Zbyszko trebuie să fie şi el acolo.

Dar Zbyszko zăbovise puțin la Jurand, care nu mai recunoştea pe nimeni, şi se dusese la sicriul Danusiei în criptă. Stătu aici până când veni bătrânul Tolima să-l cheme la masă. În timp ce ieşea, observă la lumina torței că pe sicriu erau o mulțime de cununițe de albăstrele şi de gălbenele,

iar împrejur podeaua de lut era curată şi presărată cu obligeană, calcea calului şi flori de tei, care răspândeau arome de miere. Inima i se umplu de duioşie şi întrebă:

— Cine aduce flori la sicriu?

— Jupâniță de Zgorzelice, răspunse Tolima.

Tânărul cavaler nu zise nimic, dar puțin mai târziu, când o văzu pe Jagienka, îi căzu la picioare, i le îmbrățişă şi strigă:

— Dumnezeu să te răsplătească pentru bunătatea ta şi florile Danuskăi.

Şi spunând acestea, izbucni în hohote de plâns, iar ea îi luă capul în mâini, ca o soră care vrea să-şi mângâie fratele mai mic, şi spuse:

— Of, dragă Zbyszko, cât aş vrea să te liniştesc mai mult!

După care, lacrimile începură să i se scurgă din ochi.

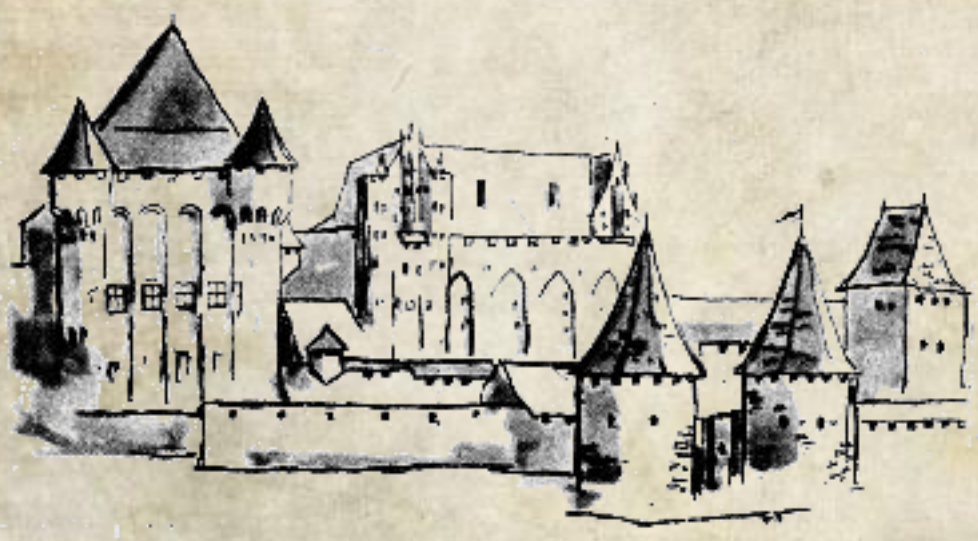

Capitolul XXXVII

Jurând îşi dădu sufletul după câteva zile. O săptămână întreagă preotul Kaleb făcu slujbe lângă trupul fără viață, care nu începu să putrezească, aşa că toți văzură în asta o minune a lui Dumnezeu, şi o săptămână întreagă se perindară oaspeții pe la Spychów. După aceea, urmară zile de linişte, cum se întâmplă de obicei după înmormântări. Zbyszko se ducea deseori în criptă, iar uneori cu arbaleta în pădure, deşi nu trăgea cu săgeți în animale şi mergea aşa, ca să uite de el, până într-o seară, când intră în odaia în care se aflau fetele împreună cu Maćko şi Hlawa şi spuse pe neaşteptate.

— Ascultați ce vreau să vă spun! Tristețea nu foloseşte nimănui, de aceea este mai bine să vă întoarceți la Bogdaniec şi la Zgorzelice decât să stați aici.

Se aşternu tăcerea şi toți înțeleseră că vor discuta lucruri însemnate, astfel că Maćko spuse într-un târziu:

— E mai bine pentru noi, dar e mai bine şi pentru tine.

Zbyszko scutură din cap.

— Nu! răspunse, o să mă întorc şi eu la Bogdaniec cu voia lui Dumnezeu, dar acum am alt drum de făcut.

— Mde! strigă Maćko. Eu am spus că s-a sfârşit, dar se vede că nu s-a sfârşit! Zbyszko, ai frică de Dumnezeu!

— Doar ştii că am jurat.

— Asta-i pricina? Dacă Danuśka nu mai este, nu mai sunt nici jurămintele tale. Moartea ei te-a dezlegat de ele.

— M-ar fi dezlegat moartea mea, dar nu a ei. Eu I-am jurat lui Dumnezeu pe onoarea mea de cavaler! Domnia Ta ce vrei să fac? Am jurat pe onoarea mea de cavaler!

Fiecare cuvânt despre onoarea de cavaler făcea o impresie aproape magică asupra lui Maćko. În viață, afară de poruncile lui Dumnezeu şi ale bisericii, nu se mai condusese decât după alte câteva principii, de la care nu se abătuse niciodată.

— Eu nu te îndemn să nu-ți respecți jurământul, îi răspunse.

— Dar ce vrei să-mi spui?

— Vreau să-ți spun că eşti încă tânăr şi ai destul timp pentru toate. Acum, hai cu noi; te odihneşti, scapi de jale şi durere, şi pe urmă o să pleci unde pofteşti.

— Domnia Ta, îți mărturisesc ca la spovedanie, îi destăinui Zbyszko. Călăresc, vezi şi Domnia Ta, ori de câte ori e nevoie, vorbesc, mănânc şi beau ca oricare om, dar îți spun sincer că înlăuntrul meu, în sufletul meu, nu sunt în stare de nimic. În mine nu există nimic, afară de durere şi lacrimi amare care-mi curg singure din ochi.

— Atunci, printre străini îți va fi şi mai rău.

— Nu cred! se împotrivi Zbyszko. Dumnezeu mă vede, la Bogdaniec mi-aş pierde mințile. Dacă-ți spun că nu pot, nu pot! Am nevoie de război, pentru că în luptă uiți mai uşor. Simt că dacă-mi voi îndeplini legământul, voi putea să-i spun acelui suflet mântuit îndată: am împlinit tot ce ți-am promis, şi abia atunci mă va elibera. Înainte, însă, nu! N-o să mă ții nici legat la Bogdaniec...

După aceste cuvinte, în odaie se lăsă tăcerea şi se mai auzea doar zbârnâitul muştelor ce zburau pe sub tavan.

— Decât să înnebunească la Bogdaniec, mai bine să plece, rosti într-un târziu Jagienka.

Maćko îşi puse amândouă mâinile după ceafă, cum avea obiceiul în momentele de cumpănă, apoi oftă adânc şi spuse:

— Ei, Dumnezeule atotputernic!...

Iar Jagienka îşi continuă vorba:

— Zbyszko, jură că dacă Dumnezeu te va păstra în viață, n-o să rămâi acolo şi o să te întorci aici la noi.

— De ce să nu mă întorc? O să mai trec şi pe la Spychów, dar n-am să rămân aici.

— Pentru că, urmă fata cu glasul mai încet, dacă te gândeşti la sicriu, o să ți-l aducem la Krzesnia...

— Jagus! Nu se mai putu abține să nu răbufnească Zbyszko.

Şi, mişcat până la lacrimi, îi căzu recunoscător la picioare.

Capitolul XXXVIII

Bătrânul cavaler ținea neapărat să-l însoțească pe Zbyszko până la oastea prințului Witold, dar acesta nu acceptă în ruptul capului. Se încăpățână să plece singur, fără însoțitori, fără care de povară, doar cu trei slujitori călare, dintre care unul avea să ducă proviziile, al doilea armura şi veşmintele, iar al treilea pieile de urs pentru dormit. În zadar Jagienka şi Maćko îl implorară să-l ia cu sine măcar pe Hlawa, scutierul care făcuse dovada puterii şi credinței sale. O ținu una şi bună, spunând că trebuie să uite de durerea care-l macină, iar prezența scutierului i-ar fi adus aminte tocmai de tot ce fusese şi trecuse.

Dar încă înainte de plecarea lui, avură loc discuții aprinse, legate de viitorul Spychówului. Maćko îl sfătui să vândă proprietatea. Susținu că este o moşie nefericită care nu adusese nimănui nimic, afară de nenorociri şi suferință. La Spychów, erau tot felul de bogății, începând cu banii şi sfârşind cu annurile, caii, veşmintele, cojoacele, pieile scumpe, lucrurile de preț şi cirezile, aşa că Maćko îşi dorea în sufletul lui ca toată această avuție să ajute reşedința de la Bogdaniec, care-i era cea mai dragă dintre toate celelalte moşii. Se sfătuiră deci îndelung, dar Zbyszko nu acceptă nicidecum să vândă.

— Cum aş putea eu, întrebă, să-i vând osemintele lui Jurand? Aşa o să-l răsplătesc pentru tot binele pe care mi l-a făcut?

— Ți-am făgăduit să-ți aducem acolo sicriul Danusiei, răspunse Maćko, am putea să-l aducem şi pe al lui Jurand.

— Nu se poate! Aici e cu părinții lui, iar la Krzesnia i-ar fi urât singur. Dacă o luați pe Danusia, îl veți despărți de copila lui, iar dacă-l aduceți şi pe el, vor rămâne singuri părinții lui.

— Pentru că tu uiți că Jurand îi vede în fiecare zi pe toți în rai, iar părintele Kaleb zice că el se află în rai, răspunse bătrânul cavaler.

Dar preotul Kaleb, care-i ținea partea lui Zbyzsko spuse:

— Sufletul este în rai, dar trupul este pe pământ până în ziua Judecății de apoi.

Maćko meditã puțin şi urmându-şi firul gândurilor, adăugă:

— Da, dar cred că Jurand n-o să-i vadă şi pe cei care n-au fost mântuiți, altfel nu se poate.

— Ce rost are să discutăm noi sentința dumnezeiască! răspunse Zbyszko. Ferească Dumnezeu să aduci un om străin să stăpânească peste sfintele oseminte. Mai bine îi las pe toți aici şi nu mai vând Spychów, de-ar fi să-mi ofere şi un principat pe el.

După aceste cuvinte, Maćko înțelese că n-are ce face, fiindcă îi cunoştea încăpățânarea nepotului şi i-o admira ca pe tot ce ținea de firea tânărului.

Aşadar, după o clipă, zise:

— Mi-o spune un om fără experiență, dar are dreptate.

Şi se posomorî, fiindcă totuşi nu ştia ce să facă.

Dar Jagienka, care tăcuse până atunci, propuse altceva:

— Dacă s-ar găsi un om cumsecade care să administreze sau să ia în arendă Spychâw, ar fi cum nu se poate mai bine. Ar fi grozav să-l ia cineva în arendă, pentru că n-ați mai avea nici o grijă şi ar veni şi ceva bani. Ce ziceți de Tolima?... E bătrân şi se pricepe mai mult la război decât la gospodărie, dar mai este şi părintele Kaleb?...

— Dragă jupâniță! răspunse preotul Kaleb, şi eu, şi Tolima avem nevoie mai mult de pământul care să ne acopere, decât de cel pe care mergem.

Şi spunând acestea, se întoarse spre Tolima:

— Aşa-i, bătrâne?

Tolima îşi făcu mâna pâlnie la urechea ascuțită şi întrebă:

— Despre ce este vorba? Iar când i se repetă mai tare, zise:

— Vorbă sfântă. Eu nu sunt bun pentru gospodărie! Baltagul ară mai adânc decât plugul... Mai degrabă mi-aş răzbuna stăpânul şi pe copila lui.

Şi întinse mâinile slabe şi vânoase, cu degetele încovoiate ca ghearele unei păsări de pradă, după care, îndreptându-şi capul ca un bot de lup către Maćko şi Zbyszko, adăugă:

— Domniile Voastre, luați-mă să lupt împotriva nemților, asta-i slujba mea!

Şi avea dreptate. Îl ajutase destul pe Jurand să-şi strângă averea, dar numai cu prada de război, nu cu gospodăria.

Deci Jagienka care în tot acest răstimp chibzuise ce să mai spună, adăugă iarăşi:

— Aici ar fi nevoie de un om tânăr şi fără frică, fiindcă hotarul teuton nu e departe; unul care nu numai să nu se ascundă de nemți, ba chiar să-i şi caute. Iată de ce cred că unul ca Hlawa ar fi tocmai potrivit...

— Ia uitați-vă ce ne mai sfătuieşte! se minună Maćko, căruia, deşi ținea la Jagienka, nu-i plăcea ca în astfel de treburi să se amestece o femeie, şi încă una nemăritată.

Dar cehul se ridică de pe lavița pe care şedea şi zise:

— Dumnezeu mi-e martor că aş prefera să merg la război cu stăpânul Zbyszko, pentru că am dezbrăcat deja câțiva nemți şi s-ar mai putea întâmpla... Dar dacă tot trebuie să rămân, aş rămâne aici... Tolima îmi este prieten şi el mă ştie... Hotarul teuton este aproape, ei şi? Tocmai asta e! De ce e nevoie să mă tem eu de ei, n-au decât să se teamă ei de mine. Să mă ferească Dumnezeu să vă nedreptățesc cu ceva în gospodărie în folosul meu. Stăpâna să pună mărturie pentru mine, că ştie că aş prefera să mor de o sută de ori decât să-i arăt ochii mincinoşi... La gospodărie mă pricep atât cât am învățat la Zgorzelice, dar socotesc că aici trebuie să trudesc mai mult cu baltagul şi paloşul, decât cu plugul. Şi îmi convine şi mie, deşi, da... mă rog, să rămân aici...

— Atunci ce? îl grăbi Zbyszko. De ce mai stai la îndoială?

Hlawa se tulbură şi se bâlbâi mai departe:

— Dar dacă stăpâna va pleca, o să plece şi toți ceilalți. Fie luptă, fie gospodărie, tot e bine, dar să trudesc singur... fără nici un ajutor. Mi s-ar urî grozav fără stăpână şi fără... asta, cum tocmai voiam să spun... şi cum stăpâna n-a mers singură prin lume... cum să nu mă ajute şi pe mine nimeni... ştiu eu!...

— Ce vrea să zică flăcăul ăsta? întrebă Maćko.

— Ai mintea ageră, Domnia Ta, şi încă nu ți-ai dat seama, răspunse Jagienka.

— Cum aşa?

În loc să-i răspundă, fata i se adresă scutierului:

— Dar dacă ar rămâne şi Anula aici cu tine, te-ai descurca?

La acestea, cehul se prăpăstui la picioarele ei, de se ridică praful din podea.

— M-aş descurca şi în iad cu ea! strigă, îmbrățişându-i picioarele.

Auzind acest strigăt, Zbyszko se uită uluit la scutier, întrucât nu ştia şi nu ghicise nimic mai înainte, iar Maćko se mira şi el că o femeie înseamnă atât de mult în viața omului, întrucât cu ea sau fără ea, un lucru poate să izbândească sau dimpotrivă.

— Dumnezeu e milostiv, mormăi, că pe mine nu mă mai interesează.

Cu toate acestea, Jagienka, întorcându-se din nou spre Hlawa, spuse:

— Atunci, trebuie să aflăm dacă Anula se descurcă şi ea cu tine.

Şi o chemă pe Sieciechowna, iar aceasta veni ştiind sau ghicind se vede despre ce este vorba, fiindcă intră acoperindu-şi ochii cu brațul şi capul plecat, astfel că i se mai vedea numai cărarea din părul pe care o rază de

soare îl făcea şi mai strălucitor. Mai întâi, se opri în prag, apoi se repezi la Jagienka, îi căzu la picioare şi îşi ascunse fața în faldurile rochiei.

Cehul îngenunche şi el alături de ea şi o rugă pe Jagienka:

— Binecuvântează-ne, stăpână.

Capitolul XXXIX

A doua zi, sosi şi clipa plecării lui Zbyszko. El şedea într-o şa înaltă pe un cal mare de luptă, iar toţi ceilalţi se adunaseră în jurul lui. Jagienka, stând lângă scară, îşi înălţa în tăcere spre tânăr ochii ei albaştri şi trişti, vrând parcă să-şi sature privirea cu vederea lui. Maćko împreună cu preotul Kaleb se aflau lângă cealaltă scară, iar aproape de ei, scutierul şi Anulka. El îşi întorcea capul când într-o parte, când în cealaltă, schimbând cu fiecare puţine cuvinte, cum se spun de obicei înainte de a pleca într-o călătorie lungă: „Rămâneţi sănătoşi!" „Dumnezeu să te călăuzească!" „E timpul!" „Ehei, e timpul!" îşi luase rămas-bun mai înainte de la toţi şi de la Jagienka, căreia îi îmbrăţişase genunchii, mulţumindu-i pentru bunăvoinţă. Iar acum, când privea la ea de pe şaua înaltă de cavaler, dorea să-i mai spună încă un cuvânt bun, căci ochii ei ridicaţi şi faţa îi spuneau atât de limpede: „Să te întorci!" că i se umplea inima de recunoştinţă.

Şi ca şi când i-ar fi răspuns la vorbirea ei mută, îi zise:

— Jagus, tu îmi eşti ca o soră bună... Să ştii!... Altceva nu vreau să-ţi mai spun!

— Ştiu. Să te răsplătească Dumnezeu.

— Să ai grijă şi de unchiul.

— Şi tu să-ţi aduci aminte.

— Sigur, am să mă întorc, dacă nu voi pieri.

— Să nu pieri.

Odată, la Płock, când îi pomenise de campanie, îi spusese la fel: „Să nu pieri!" dar acum aceste cuvinte îi ieşiră mai din adâncul sufletului şi poate pentru a-şi ascunde lacrimile, se aplecă astfel că fruntea ei atinse o clipă genunchiul lui Zbyszko.

În acest timp, slujitorii călare care țineau caii de povară, gata de drum, începură să cânte:

Inel, inel de aur,
În veci nu se pierde,
Corbul fetei i-l aduse,
De pe câmpul verde.

— La drum! porunci Zbyszko.

— La drum.

— Dumnezeu să te călăuzească! Maică Preasfântă!...

Copitele tropăiră pe podul coborât, unul dintre cai nechează prelung, ceilalți începură să sforăie şi ceata porni.

Dar Jagienka, Maćko, Tolima şi cehul cu soția lui şi slujitorii care rămâneau la Spychów, ieşiră pe pod şi se uitară după cei care plecau. Preotul Kaleb făcu semnul crucii asupra lor multă vreme, iar când dispărură după tufişurile înalte de arin, rosti:

— Semnul acesta îi va feri de rău.

Iar Maćko adăugă.

— Sigur, dar e bine că şi caii au sforăit grozav la plecare.

*

Dar nici ei nu mai rămaseră multă vreme la Spychów. După două săptămâni, bătrânul cavaler sfârşi toate treburile cu cehul care rămase ca arendaş, iar el însuşi, în fruntea unui şir de care înconjurate de slujitori înarmați, porni cu Jagienka spre Bogdaniec. Preotul Kaleb şi bătrânul Tolima nu priveau prea mulțumiți la acele care, pentru că, la drept vorbind, Maćko cam prădase Spychów, dar fiindcă Zbyszko îi dăduse puteri depline, nimeni nu cutezase să i se împotrivească. De altfel, ar fi luat şi mai mult, dacă nu l-ar fi ținut de rău Jagienka, cu care se cam certase într-adevăr, dojenind-o pentru „mintea de femeie", dar pe care o ascultase totuşi aproape în toate.

Nu luară, însă, sicriul Danusiei, deoarece atâta vreme cât Spychâw nu fusese vândut, Zbyszko preferase ca ea să rămână cu părinții ei.

Luară, în schimb, o mulțime de bani şi tot felul de bogății, în cea mai mare parte prădate cândva de la nemți în numeroase bătălii, pe care Jurand le purtase cu ei. De aceea, Maćko, privind acum la carele de povară acoperite cu rogojini, se bucura în sufletul lui la gândul cum va ajuta şi va orândui totul la Bogdaniec. Această bucurie îi era otrăvită de teama că Zbyszko s-ar putea să fie răpus, dar cunoscând îndemânarea cavalerească a tânărului, nu-şi pierdea totuşi nădejdea că va reveni sănătos şi se gândea cu plăcere la acest moment.

— Poate că Dumnezeu a vrut aşa, îşi spuse, ca mai întâi să capete Zbyszko Spychów, iar după aceea Moczydofy şi tot ce a rămas de la abate? Numai să se întoarcă şi el cu bine şi am să-i ridic la Bogdaniec un castel; atunci să vedem?...

Aici, îşi aduse aminte că Cztan şi Wilk de Brzozowa mai mult ca sigur că nu-l vor primi prea bine şi va trebui să lupte cu ei, dar nu se îngrijora, aşa cum un cal bătrân nu se îngrijorează când trebuie să meargă la bătălie. Se înzdrăvenise de-a binelea, simțea putere în oase şi ştia că acestor bătăuşi, amenințători într-adevăr, dar care nu aveau nici o pregătire, le va veni de hac. E drept, altceva îi spusese nu de mult lui Zbyszko, îi vorbise astfel doar pentru a-l convinge să se întoarcă.

„Ehei! eu sunt ştiuca, iar ei porcuşorii, se gândi, mai bine să nu se apropie de mine pe la cap!"

În schimb, îl nelinişştea altceva: Dumnezeu ştie când o să se întoarcă Zbyszko, iar afară de asta o socoteşte pe Jagienka numai ca pe o soră. Dacă şi fata se va uita la el tot ca la un frate şi nu va mai vrea să-i aştepte întoarcerea nesigură?

Aşa că se întoarse către ea şi-i zise:

— Ascultă, Jagna, nu-ți vorbesc de Cztan şi de Wilk, pentru că sunt nişte neciopliți şi nu ți se potrivesc. Tu eşti acum o jupâniță de la curte!... Dar pe lângă că ți-a venit vremea!... Răposatul Zych încă îmi spunea că simți voința lui Dumnezeu şi asta acum câțiva ani... De, ştiu şi eu! Se vorbeşte că dacă o fată se simte prea strânsă cu cununița, îşi caută şi singură pe cineva care să i-o ia de pe cap... Se înțelege că nu poate fi nici Cztan, nici Wilk... Dar tu ce crezi?

— Ce vrei să mă întrebi, Domnia Ta?

— Nu te căsătoreşti şi tu cu cineva?

— Eu?... Eu o să mă fac călugăriță.

— Nu mai spune prostii! Şi dacă se întoarce Zbyszko?

Dar ea scutură din cap:

— Mă duc la mănăstire.

— Ei, şi dacă te-ar îndrăgi? Dacă te-ar implora?

La acestea, copila îşi întoarse fața îmbujorată spre câmpuri, dar vântul, care bătea tocmai dinspre câmpuri, îi aduse lui Maćko un răspuns abia şoptit:

— Atunci, nu mă mai duc la mănăstire.

Capitolul XL

Zăboviră o vreme la Płock, ca să pună rânduială în testamentul abatelui, iar după ce făcură rost de documentele doveditoare, porniră mai departe fără să se odihnească prea mult pe drumul care era uşor şi fără primejdii, deoarece căldura mare uscase noroaiele, îngustase râurile, iar drumurile largi treceau printr-un ținut liniştit, locuit de oameni buni şi ospitalieri. Totuşi, de la Sieradz, prudentul Maćko repezi un slujitor la Zgorzelice să vestească sosirea lui şi a Jagienkăi, drept care Jaśko, fratele Jagienkăi le veni în întâmpinare până la jumătatea drumului în fruntea a douăzeci de argați înarmați şi-i conduse până acasă.

Întâlnirea prilejui multă bucurie, binețe şi strigăte, Jaśko semănase întotdeauna cu Jagienka ca două picături de apă, dar o întrecuse în înălțime. Era un flăcău pe cinste: îndrăzneț, vesel ca răposatul Zych, de la care moştenise pofta de a cânta mereu şi vioi ca o scânteie. Simțea că are o vârstă, putere şi se socotea bărbat, fiindcă îşi conducea slujitorii ca o căpetenie adevărată, iar ei îi îndeplineau fiecare poruncă într-o clipită, temându-se de prestigiul şi autoritatea lui.

Maćko şi Jagienka rămaseră uimiți, iar el se miră cu mare bucurie de frumusețea şi obiceiurile alese ale surorii lui, pe care n-o mai văzuse de mult. Le spuse că tocmai se pregătea să se ducă la ea şi puțin a lipsit ca să nu-l găsească acasă, pentru că şi aşa avea nevoie să vadă lumea, să aibă de-a face cu oamenii, să deprindă îndeletnicirile de cavaler şi ici şi colo să găsească ocazia de a lupta cu călătorii mai de soi.

— Să cunoşti lumea şi obiceiurile oamenilor, îi spuse Maćko, e un lucru bun, fiindcă te învață cum să te porți în orice împrejurare, ce să spui şi îți sporeşte înțelepciunea înnăscută. Cât despre luptă, e mai bine să-ți spun

eu că eşti prea tânăr pentru asta, decât vreun cavaler străin, care n-ar ezita să te ia în râs.

— După râs, ar şi plânge, îi răspunse Jaśko, dacă nu el, atunci soția şi copiii lui.

Şi privi cu îndrăzneală înainte, de parcă voia să le spună tuturor cavalerilor rătăcitori de pe lume: „Pregătiți-vă de moarte". Dar bătrânul cavaler de Bogdaniec îl întrebă:

— Dar Cztan şi Wilk v-au lăsat în pace? Fiindcă ei se uitau cu ochi lacomi la Jagienka.

— Ei, Wilk a fost ucis în Silezia. Voia să cucerească acolo un castel nemțesc şi l-a cucerit, dar pentru că l-au doborât de pe ziduri cu o bârnă, şi-a dat ultima suflare după două zile.

— Păcat de el. A fost şi tatăl lui în Silezia să se bată cu nemții care ne asupresc poporul acolo şi a adus multă pradă... Cel mai rău e să asediezi castele, pentru că nici armura şi nici iscusința cavalerească nu te ajută la nimic. Să dea Dumnezeu ca Witold să nu asedieze castele, ci să lupte cu teutonii la câmp deschis... Şi Cztan? Ce se mai aude despre el?

Jaśko începu să râdă:

— Cztan s-a însurat! A luat de soție pe fiica unui țăran din Wysoki Brzeg vestită pentru frumusețea ei. Hei, nu e numai frumoasă, ci şi descurcăreață, deoarece lui Cztan nu puțini preferă să-i lase calea liberă, iar ea îl bate peste botu-i păros şi îl duce de nas ca pe un urs în lanț.

Bătrânul cavaler se înveseli auzind acestea.

— Ia uite la ea, toate femeile sunt la fel! Jagienka, şi tu o să fii tot aşa! Slavă Domnului că n-ați avut necazuri cu aceşti doi bătăuşi, că mă şi mir cum de nu şi-au vărsat mânia asupra aşezării de la Bogdaniec.

— Cztan a vrut, dar Wilk, care era mai cu minte, nu l-a lăsat. A venit la noi la Zgorzelice să întrebe ce s-a întâmplat cu Jagienka. I-am spus că a plecat să-l moştenească pe abate. Iar el zice: „Păi mie de ce nu mi-a spus Maćko nimic? La care eu: „Păi ce, Jagienka e a ta, ca să-ți dea ție socoteală?" şi el, după o clipă de gândire: „Este adevărat că nu este a mea". Şi cum avea mintea ageră, se vede că şi-a dat seama numaidecât că pe Domnia Ta şi pe mine ne va câştiga de partea lui, dacă va apăra Bogdaniec împotriva lui Cztan. S-au bătut în duel la Ławica, lângă Piasków şi s-au vătămai unul pe celălalt, apoi s-au îmbătat de moarte, cum făceau de obicei.

— Luminează-i, Doamne, sufletul lui Wilk! se rugă Maćko.

Şi răsuflă adânc, bucuros că nu va găsi la Bogdaniec alte pagube afară de cele pricinuite de absența lui.

Într-adevăr, nu găsi; din contră, cirezile crescuseră, iar de la cele câteva iepe avea mânji de doi ani, unii neobişnuit de mari şi de puternici ca şi armăsarii frizieni de luptă. Paguba se adeveri doar în fuga câtorva prinşi, care puteau să se ducă doar în Silezia, iar acolo tâlharii cavaleri, nemți sau germanizați, se purtau mai râu cu ei decât şlahticii polonezi. Casa uriaşă,

bătrână, se aplecase mult într-o parte. Podelele crăpa- seră, pereții şi tavanele se strâmbaseră, iar grinzile de zadă, vechi de peste două sute de ani, începuseră să putrezească. În toate odăile locuite cândva de neamul Grindină de la Bogdaniec, curgea apa în timpul ploilor torențiale de vară. Acoperişul se găurise şi pe alocuri crescuse muşchi verde şi roşcat. Toată casa parcă intrase în pământ şi arăta ca o ciupercă uriaşă, dar mucegăită.

— Dacă era îngrijită, ar mai fi durat, pentru că a început să se strice nu prea de mult, îi spuse Maćko bătrânului pădurar Kondrat, care supraveghease aşezarea în lipsa stăpânilor.

Iar după o clipă:

— Eu aş fi stat în ea până la moarte, dar Zbyszko vrea castel.

— Pentru Dumnezeu! Castel?

— Păi cum?

Era gândul preferat al bătrânului să ridice un castel pentru Zbyszko şi copiii lui. Ştia că un şlahtic care nu mai locuieşte într-un conac obişnuit, ci în spatele unui şanț de apărare cu palisadă şi turn de strajă, de unde priveşte împrejurimile, până şi vecinii „îl socotesc drept cineva" şi-i este mai uşor să se gândească la vreo dregătorie. Pentru el, Maćko nu-şi mai dorea aproape nimic, dar pentru Zbyszko şi fui lui nu se mulțumea cu puțin, mai ales acum când averea le crescuse atât de mult.

„Nu-i mai rămâne decât s-o ia şi pe Jagienka, se gândea, şi odată cu ea Moczydoly şi moştenirea de la abate. N-ar mai fi nimeni ca noi prin împrejurimi; dac-ar da Dumnezeu!"

Dar toate acestea depindeau de întoarcerea lui Zbyszko, un lucru nu prea sigur ce ținea de vrerea lui Dumnezeu. De aceea, Maćko îşi spuse că acum ar fi cel mai bine să-l aibă pe Dumnezeu de partea lui şi nu numai să nu-l stârnească împotriva lui, ci să-l şi câştige cumva. În acest sens, nu se arătă zgârcit nici la ceară, nici la danii şi nici la vânat cu biserica din Krzesnia, iar într-o seară, veni la Zgorzelice şi-i spuse Jagienkăi:

— Mâine mă duc la Cracovia, la mormântul sfintei noastre regine Jadwiga.

Fata sări speriată de pe laviță.

— Ai primit vreo veste nouă?

— N-am primit nici o veste, fiindcă nici n-aveam cum. Dar nu mai ții minte că atunci când am bolit din cauza vârfului de săgeată înfipt în şold, pentru care tu şi Zbyszko v-ați dus după castori, am jurat că dacă Dumnezeu îmi redă sănătatea, o să mă duc la mormântul ei? M-au lăudat cu toții foarte mult pentru această dorință. Sigur. Dumnezeu are destui slujitori sfinți, dar nu orice sfânt înseamnă cât stăpâna noastră, pe care nu vreau s-o supăr, mai ales că este vorba şi de Zbyszko.

— Adevărat! întări Jagienka, numai să te întorci din această călătorie lungă...

— Tocmai! Mai bine să le fac pe toate deodată, iar pe urmă să stau liniştit acasă până la întoarcerea lui Zbyszko. Regina noastră să-i ia

apărarea față de Domnul Isus şi nici zece nemți nu sunt în stare să-l răpună, dacă are o platoşă ca lumea... Pe urmă, pot să-mi văd de treabă şi să-mi construiesc castelul.

— Da' ştiu că nu-ți vine să stai locului!

— Păi dar, am încă destulă putere. Şi-ți mai spun încă ceva. Jaśko, căruia îi arde de ducă, să meargă cu mine. Eu sunt om cu experiență şi pot să-l țin în frâu. Iar dacă se întâmplă ceva, ştii doar că băiatul are mâncărime în brațe, nu mă dau în lături să şi lupt, şi călare, şi pe jos, cu paloşul sau cu securea...

— Ştiu prea bine! Nimeni n-o să-l păzească mai bine ca Domnia Ta.

— Mă gândesc, însă, că nu se cuvine să mă bat, fiindcă atâta vreme cât trăia regina, Cracovia era plină de cavaleri străini care voiau să-i admire frumusețea, dar acum preferă să se îndrepte spre Malborg, pentru că acolo sunt mai mari butoaiele cu vin de Malmazia.

— Da, doar avem o regină nouă.

Maćko îşi schimonosi fața şi dădu din mână:

— Am văzut-o! şi nu mai spun nimic, înțelegi.

Dar după un răstimp, adăugă:

— Peste trei sau patru săptămâni o să fim înapoi.

Aşa se şi întâmplă. Numai că bătrânul cavaler îl puse pe Jaśko să jure pe onoarea de cavaler şi pe capul Sfântului Jerzy, că nu se va încăpățâna să se mai ducă în altă parte şi abia după aceea plecară.

Ajunseră la Cracovia fără nici o primejdie, întrucât țara era liniştită, iar de orice atacuri ale prințişorilor germanizați de la hotar şi ale tâlharilor cavaleri îi feri spaima de puterea regatului şi vitejia locuitorilor. După îndeplinirea jurământului, ajutați de Powała de Taczew şi micul cneaz Jamont, ajunseră la curtea regală. Maćko credea că şi la curte, şi pe la dregători îl vor întreba de teutoni, ca pe un om care îi cunoscuse îndeaproape. Dar după discuția cu cancelarul şi spătarul de Cracovia, se convinse cu uimire că ei ştiu nu mai puține, ci dimpotrivă, chiar mai multe despre teutoni decât el. Ştiau totul până în cele mai mici amănunte despre ce se petrecea la Malborg şi în alte cetăți oricât de îndepărtate. Ştiau ce porunci sunt, unde şi câți oşteni sunt, câte tunuri, cât timp le trebuie să adune oastea, ce intenții au teutonii în caz de război. Ştiau până şi despre fiecare comtur, dacă este un om viforos şi iute la mânie, dacă este cumpănit, şi totul era descris cu atâta grijă, ca şi când războiul avea să izbucnească nu mai departe de mâine.

Bătrânul cavaler se bucură mult în inima lui, întrucât înțelese că se pregătesc pentru războiul acela mai cu sârg şi mai cu minte la Cracovia decât la Malborg. „Domnul Isus ne-a dat tot atâta sau chiar mai multă vitejie, îşi spuse Maćko, dar mai multă înțelepciune şi iscusință în orice caz". Şi aşa era pe atunci. Află în curând de unde provin aceste ştiri: le furnizau chiar locuitorii din Prusia, oameni din toate țările, atât polonezi,

cât şi nemții. Ordinul izbutise să stârnească împotriva lui atâta ură, că în Prusia aşteptau cu toții ca pe o mântuire sosirea oştilor lui Jagiełło.

Maćko îşi aduse aminte ce spusese atunci la Malborg Zyndram de Maszkowice şi începu să repete în gând:

— Asta ştiu că are cap, nu glumă!

Şi îşi reaminti fiecare cuvânt al lui, iar o dată se folosi chiar de mintea lui, deoarece când se întâmplă ca tânărul Jaśko să-l întrebe despre teutoni, îi zise:

— Sunt puternici, netrebnicii, dar tu ce crezi? Nu cade din şa şi un cavaler oricât de puternic, dacă are chinga şi scările tăiate?

— Cade, cu drept cuvânt! răspunse tânărul.

— Păi, vezi? strigă Maćko cu glas tunător. Aici am vrut să te aduc.

— De ce?

— Fiindcă Ordinul este un astfel de cavaler!

Iar după un moment, adăugă:

— N-ai grijă, aşa ceva n-o să auzi de la oricine!

Şi, când flăcăul nu înțelese bine ce vrea să spună, începu să-i povestească despre ce este vorba, uită totuşi să mai adauge că nu el născocise această comparație, ci mintea cuprinzătoare a cavalerului Zyndram de Maszkowice.

Capitolul XLI

La Cracovia nu zăboviră prea mult şi ar fi întârziat şi mai puțin, dacă n-ar fi fost rugămintea lui Jaśko, care voia să vadă oamenii şi oraşul, fiindcă totul i se părea un vis minunat. Totuşi, bătrânul cavaler se grăbea să ajungă mai repede acasă, la secerat, astfel că nu ajutară prea mult rugămințile flăcăului şi la Sfânta Maria Mare, fură înapoi, unul la Bogdaniec, celălalt la Zgorzelice, lângă sora lui.

De atunci, viața începu să li se scurgă destul de monoton, ocupați cum erau cu munca în gospodărie şi obişnuitele treburi săteşti. Pe câmpia de la Zgorzelice şi îndeosebi la Moczydoly, zestrea Jagienkăi, recolta fu foarte bună, dar la Bogdaniec, din cauza anului uscat, grâiele nu crescuseră prea bine, aşa că le strânseră fără greutate. Acolo, era mai puțin pământ arabil, fiindcă moşia se afla lângă pădure, iar din pricină că stăpânii lipsiseră multă vreme, până şi tarlaua despădurită de abate fusese lăsată pârloagă din nou. Bătrânul cavaler, deşi simțitor la orice pierdere, nu se necăji prea mult de astă dată, întrucât cu bani puteai face uşor ordine în toate, numai să ai pentru cine să trudeşti. Şi tocmai această îndoială îi otrăvea acum munca şi zilele. De bună seamă, nu se lăsă pe tânjală, se scula dis-de-dimineață, se ducea la cirezile de vite, supraveghea munca la câmp şi la pădure, găsi locul pentru castel şi pregăti materialul de construcție, dar când după o zi obositoare, soarele se topea în razele aurii şi roşietice ale amurgului, nu o dată îl apuca un dor nespus, amestecat cu o nelinişte pe care nu le mai încercase niciodată. „Eu

alerg aici, mă străduiesc, îşi spunea, iar acolo flăcăul meu poate că zace pe undeva pe câmp, străpunse de suliță şi lupii îi clănțăne din dinți, în loc de prohod". La acest gând, i se strângea inima de dragoste şi de durere. Atunci, asculta cu luare-aminte să audă vreun tropot care să-i anunțe venirea zilnică a Jagienkăi, fiindcă prefăcându-se vesel față de ea, se înveselea şi el cu adevărat, întremându-şi astfel sufletul.

Iar ea venea în fiecare zi, de obicei spre seară, cu arbaleta şi sulița lângă şa, ca să aibă cu ce se apăra la întoarcere. Nu era cu putință, dar s-ar fi putut întâmpla să-l găsească odată pe Zbyszko acasă, pentru că Maćko nu cuteza să-l aştepte să vină mai devreme de un an sau un an şi jumătate. Se pare că în sufletul ei fata nutrea şi această nădejde, deoarece nu mai venea ca mai de mult, într-o cămaşă strânsă cu o panglică, într-un pieptar întors pe dos şi cu frunze prinse în părul răvăşit. Acum, avea cosița împletită frumos şi pieptul bombat, acoperit de postav de Sieradz. Maćko îi ieşea înainte şi prima ei întrebare era totdeauna parcă scrisă de cineva: „Ei, ce-i?" iar primul lui răspuns: „Ei, nimic!" apoi o însoțea în odaie şi tăifăsuiau la gura sobei despre Zbyszko, despre Lituania, despre teutoni şi despre război, mereu şi mereu acelaşi lucruri, şi niciodată nici unul dintre ei nu se sătura să asculte; dimpotrivă.

Şi astfel se scurseră luni întregi. Se întâmpla ca uneori să vină şi el la Zgorzelice, dar de cele mai multe ori venea ea la Bogdaniec. Totuşi, câteodată, când prin împrejurimi se petreceau întâmplări de năprasnă sau în timpul împerecherii urşilor, când fiarele mai în vârstă umblau înnebunite după ursoaice şi atacau oamenii, Maćko o conducea pe fată acasă. Bine înarmat, bătrânul cavaler nu se temea de nici un animal sălbatic; era mai primejdios el pentru ele, decât ele pentru el. Călăreau atunci scară lângă scară şi deseori bungeturile pădurii răsunau amenințător, dar ei, uitând de toate, câte puteau să li se întâmple, discutau numai despre Zbyszko: unde se află? ce face? învinsese sau va învinge curând atâția teutoni câți le jurase Danusiei şi mamei ei răposate, şi dacă o să se întoarcă repede acasă? Jagienka îi punea cu aceste prilejuri lui Maćko întrebări pe care i le mai pusese de o sută de ori, iar el îi răspundea de fiecare dată cu atâta grijă şi seriozitate, de parcă le auzea pentru prima oară.

— Domnia Ta zici, îl întreba, că bătălia la câmp deschis nu este chiar atât de primejdioasă pentru un cavaler, precum cucerirea castelelor?

— Păi, vezi şi tu ce i s-a întâmplat lui Wilk! De un buştean rostogolit de pe valul înalt nu te apară nici o armură, pe când la câmp deschis, orice cavaler bine instruit, poate să lupte şi cu zece inşi.

— Zbyszko are armură bună?

— Are chiar mai multe, dar cea mai bună este cea pe care a cucerit-o de la un frizian, pentru că este făcută la Neapole. Acum un an, îi era cam largă lui Zbyszko, dar acum este tocmai bună.

— Pe asta n-o străpunge nici o armă, nu-i aşa?

— Ce-i făcut de mâna omului, tot de ea poate fi şi distrus. O armură de Neapole, poate fi străpunsă de un paloş meşterit tot acolo sau de săgeţile englezilor.

— Săgeţile englezilor? continuă să-l descoase Jagienka.

— Păi nu ţi-am spus? Nu există arcaşi mai buni ca ei în toată lumea... poate doar mazurienii din pădure, dar nici ei n-au arbalete atât de bune. O arbaletă englezească străpunge de la o sută de paşi cea mai bună armură. Am văzut cu ochii mei la Wilno. Şi nici unul nu-şi greşeşte ţinta, ba câte unul îţi nimereşte şi porumbelul din zbor.

— A, feciorii de păgâni! Şi cum v-aţi descurcat cu ei?

— N-am avut încotro, i-am atacat numaidecât! Feciorii de câini mânuiesc bine şi baltagul, dar în lupta de aproape sunt mai buni ai noştri.

— V-a ferit braţul lui Dumnezeu, iar acum o să-l ferească şi pe Zbyszko.

— Aşa zic şi eu de multe ori: „Doamne, dacă ne-ai creat şi ne-ai aşezat la Bogdaniec, acum ai grijă să nu pierim!" Hm, asta-i treaba lui Dumnezeu. Ca să vorbim drept, nu-i uşor lucru să ai grijă de toată lumea şi să nu uiţi nimic, dar în primul rând, omul trebuie să-i aducă şi el aminte, să nu se zgârcească prea mult faţă de Biserică, iar în al doilea, mintea omului nu-i mintea Domnului...

Astfel stăteau de vorbă, dându-şi curaj şi speranţă unul altuia. Şi în acest timp, zilele, săptămânile şi lunile se scurgeau una după alta. Toamna avu loc gâlceava dintre Maćko şi Wilk de Brzozowa. Era o ceartă mai veche între Wilk şi abate pentru hotarul unei păduri pe care abatele, luând în arendă Bogdaniec, o defrişase şi şi-o însuşise. Atunci, el îi provocase la duel pe cei doi Wilk cu sulița sau cu paloşele lungi, dar aceştia nu voiseră să se bată cu o persoană duhovnicească, iar la judecată nu câştigaseră nimic. Acum, bătrânul Wilk îşi ceruse pământul, dar Maćko, care nu se lăcomea la nimic mai mult ca la pământ, lăsându-se dus de firea-i iute, şi îndemnat şi de gândul că orzul se face foarte bine pe tarlaua defrişată, nici nu vru să audă de una ca asta. Ar fi ajuns negreşit la judecată, dacă nu s-ar fi întâlnit din întâmplare la parohul din Krzesnia. Acolo, când la sfârşitul unei discuţii aprige bătrânul Wilk spuse: „înainte de a ne judeca oamenii, să ne judece Dumnezeu, care-mi va răzbuna nedreptatea lovind în neamul Domniei Tale", îndârjitul Maćko se muie, păşi, amuţi o clipă, apoi îi vorbi astfel vecinului său pus pe ceartă:

— Ascultă-mă, Domnia Ta, nu eu am început-o, ci abatele. Dumnezeu ştie cine are dreptate, dar dacă vrei să-l blestemi pe Zbyszko, ia-ţi pământul înapoi, iar lui Zbyszko să-i dea Dumnezeu sănătate şi noroc, aşa cum îl rog să-ţi dea şi Domniei Tale din toată inima.

Şi-i întinse mâna, iar potrivnicul, cunoscându-l din alte vremuri, se miră nespus, întrucât nu se aşteptase ca în această inimă ce părea neîndupleată, să sălăşluiască atâta dragoste pentru nepotul lui, a cărui soartă îl preocupa acum. Multă vreme nu fu în stare să rostească un cuvânt, până când,

bucuros de asemenea întorsătură a lucrurilor, parohul din Krzesnia făcu semnul crucii asupra lor şi zise:

— Dacă-i aşa, asta-i altceva! Nu era vorba de câştig, fiindcă eu sunt bătrân şi nu mai am cui să las averea, ci de dreptate. Cine se ia cu mine bine, îi mai dau şi de la mine. Iar pe nepotul dumitale, să-l binecuvânteze Dumnezeu, ca la bătrâneţe să nu plângi şi Domnia Ta după el, cum plâng eu după al meu...

Şi se aruncară unul în braţele celuilalt, iar după aceea se încontrară multă vreme cine să ia pădurea. În cele din urmă, Maćko se lăsă înduplecat, de vreme ce Wilk tot e singur pe lume şi n-are cui să-şi lase averea.

După care îl pofti pe bătrân la Bogdaniec, unde îl omeni din belşug cu mâncare şi băutură, pentru că şi el era foarte bucuros. Îl bucura şi speranţa că orzul va creşte de minune acolo, dar şi gândul că înlăturase nemulţumirea lui Dumnezeu în ce-l privea pe Zbyszko.

„Numai să se întoarcă şi n-o să ducă lipsă de pământ şi avuţie!" se gândea.

Jagienka era şi ea tot atât de bucuroasă de împăcarea lor.

— Acum, spuse după ce ascultă cele întâmplate, dacă Domnul Isus, milostivul, va voi să arate că-i este mai dragă pacea decât spada, trebuie să-l aducă sănătos acasă pe Zbyszko.

La aceasta, chipul lui Maćko se lumină, de parcă ar fi căzut asupra lui o rază de soare.

— Aşa cred şi eu! zise. Dumnezeu este atotputernic, aşa este, sunt însă mijloace potrivite... numai că trebuie să-ţi umble mintea...

— Domniei Tale nu ţi-a lipsit niciodată viclenia, răspunse fata, ridicându-şi ochii spre cer.

Şi după un răstimp, gândindu-se parcă la ceva, urmă iarăşi:

— Da' ştiu că ţii la Zbyszko ăsta al Domniei Tale!

— Cine n-ar ţine! răspunse bătrânul cavaler. Dar tu, vrei să spui că-l urăşti?

Jagienka nu răspunse nimic, dar cum sta pe laviţă alături de Maćko, se apropie şi mai mult de el şi întorcându-şi capul, începu să-l înghiontească uşor cu cotul:

— Dă-mi pace, Domnia Ta, ce vină am eu?

Capitolul XLII

Totuşi, războiul pentru Samogiția dintre cavalerii teutoni şi Witold îi preocupa prea mult pe oamenii din regat, ca să nu se întrebe despre desfăşurarea lui. Unii erau siguri că-i va veni în ajutor vărului şi expediția împotriva teutonilor va avea loc în curând. Cavalerii şi-o doreau cu ardoare, iar prin toate aşezările şlahticilor umbla zvonul că şi un mare număr dintre stăpânii de la Cracovia care făceau parte din sfatul regelui înclină spre război, socotind că trebuie să sfârşească odată cu acest vrăjmaş care nu se mulțumise niciodată cu ce era al lui şi se gândea la bunul altuia chiar şi atunci când se temea de puterea vecinului. Dar Maćko, care era un om cu scaun la cap şi văzuse şi ştia multe, nu credea într-un război apropiat şi le spunea şi acum tânărului Jaśko de Zgorzelice şi altor vecini pe care-i întâlnea la Krzesnia!

— Cât trăieşte maestrul Konrad, nu va fi nimic, fiindcă el este mai înțelept decât alții şi ştie că n-ar fi un război obişnuit, ci cum s-ar zice: „moartea ta sau a mea". Şi cunoscând puterea regelui, el nu va îngădui una ca asta.

— Da, dar dacă regele îi va declara război cel dintâi? întrebau vecinii.

Maćko, însă, clătina din cap:

— Vedeți voi... eu am judecat de aproape şi am înțeles multe. Dacă regele s-ar trage dintr-un neam cu regii noştri de demult, creştin de veacuri întregi, poate că le-ar declara el cel dintâi război nemților. Dar Władyslaw Jagiełło (nu vreau să-i ştirbesc onoarea, pentru că este un stăpân bun, pe care să ni-l țină Dumnezeu sănătos), până l-am ales noi rege, era mare prinț de Lituania şi păgân; abia s-a creştinat, şi nemții latră prin lume că sufletul lui este încă păgân. De aceea, îi este peste mână

să pornească cel dintâi războiul şi să verse sânge creştinesc. Din care pricină nici lui Witold nu-i va sări în ajutor, deşi-l furnică brațele, pentru că mai ştiu şi că-i urăşte pe teutoni ca pe lepră.

Cu astfel de vorbe, Maćko îşi câştiga faima de om cu mintea ageră, care izbuteşte să înfățişeze limpede orice lucru. La Krzesnia se adunau în fiecare duminică după slujbă în jurul lui, iar de la un timp devenise un obicei ca unul sau altul dintre vecini, auzind vreo noutate, venea la Bogdaniec să-i explice bătrânul cavaler ceea ce şlahticii obişnuiți nu puteau pricepe. El îi primea pe toți cu plăcere şi discuta cu fiecare, iar când se sătura de vorbă, nu uita niciodată să-i spună astfel la despărțire:

— Vă miraţi de mintea mea, dar când va da Dumnezeu şi se va întoarce Zbyszko, abia atunci o să vedeți ce-mi poate capul! El ar merita să facă parte şi din sfatul regelui, atât e de mintos şi de isteț.

Şi convingându-şi oaspeții, se convinse în cele din urmă şi pe sine şi totodată şi pe Jagienka. Când sosi primăvara, abia mai puteau sta în casă. Se întoarseră rândunelele, se întoarseră berzele; cristeii începură să cânte prin luncă, prepelițele să se audă prin grâiele verzi; şi mai înainte veniseră, însă, cârdurile de cocori şi lişițe. Numai Zbyszko nu se întorcea. Dar în timp ce păsările veneau dinspre miazăzi, pe aripile viforului de miazănoapte sosiră veşti despre război. Se vorbea despre bătălii şi numeroase încăierări, în care iscusitul Witold aci învingea, aci era înfrânt; se vorbea despre mari nenorociri produse printre nemți de iarnă şi boli. Până când se răspândi în toată țara vestea îmbucurătoare că viteazul fiu al lui Kiejstut cucerise Nowe Kowno, adică Gotteswerder, nemailăsând piatră peste piatră. Când auzi această veste, Maćko încălecă şi se duse degrabă la Zgorzelice.

— Ha! exclamă, cunosc locurile astea. Acolo i-am bătut straşnic pe teutoni cu Zbyszko şi Skirwoiłło. Acolo l-am luat prins şi pe cavalerul de Lorche. A dat Dumnezeu şi s-au poticnit nemții, întrucât castelul nu putea fi cucerit.

Jagienka auzise înainte de venirea lui Maćko despre Nowe Kowno, ba auzise chiar ceva mai mult, anume că Witold începuse negocierile de pace. Această ultimă veste o interesa chiar mai mult decât cea dinainte, fiindcă dacă s-ar fi făcut pace, Zbyszko, dacă ar mai fi fost în viață, ar fi trebuit să se întoarcă acasă.

Aşa că începu să-l întrebe pe bătrânul cavaler dacă un asemenea lucru este vrednic de crezare, iar acesta îi răspunse:

— Cu Witold orice este cu putință, pentru că este un om foarte diferit de ceilalți şi cel mai viclean dintre stăpânitorii creştini. Când are nevoie să-şi întindă stăpânirea spre Rutenia, face pace cu nemții, iar după ce sfârşeşte acolo ce voise să facă, iar îi ia de chică pe nemți! Nu pot s-o scoată la capăt nici cu el, nici cu nefericita asta de Samogiție. O dată le-o ia, a doua oară le-o dă înapoi şi nu numai că le-o dă înapoi, dar chiar el îi ajută s-o asuprească. Printre noi, ba şi în Lituania sunt unii care i-o iau în nume de râu că se joacă astfel cu sângele acestei seminții... Şi eu, la drept vorbind,

aş socoti o ruşine, dacă n-ar fi Witold... Pentru că mai zic şi astfel: dar dacă el este mai deştept ca mine şi ştie ce face? Am auzit chiar de la Skirwoiłło că el face să coacă veşnic puroiul din această țară în trupul teutonilor, în aşa fel că să nu se vindece niciodată... Mamele din Samogiția vor naşte mereu, iar de sânge nu-i păcat, numai să nu curgă degeaba.

— Pe mine mă interesează numai dacă Zbyszko o să se întoarcă.

— Cum o vrea Dumnezeu, draga mea, numai s-o spui într-un ceas bun.

Dar se mai scurseră câteva luni. Veniră veşti că s-ar fi făcut pace; grâiele se îngălbeniră, spicele se îngreunară, tarlalele semănate cu hrişcă se făcură ruginii de-a binelea, dar despre Zbyszko nu se auzea nimic.

În cele din urmă, după primul seceriş, Maćko nu se mai putu abține şi anunță că va pleca la Spychów, să afle veşti din acele locuri mai apropiate de Lituania şi să vadă cum gospodăreşte cehul.

Jagienka se încăpățână să meargă cu el, dar el nu vru s-o ia, aşa că începură certurile care durară o săptămână întreagă. Până când, într-o seară, când se hârjoneau la Zgorzelice, în curte intră ca o vijelie călărind pe deşelate un flăcăiaş desculț de la Bogdaniec, fără pălărie pe ciuful cânepiu, şi le strigă din fața prispei, unde şedeau:

— S-a întors tânărul stăpân!

Zbyszko se întorsese într-adevăr, dar părea cam ciudat; era nu numai slăbit, ars de adierile câmpului şi tras la față, dar şi indiferent la toate şi scump la vorbă. Cehul şi soția, care veniseră odată cu el, vorbeau şi pentru el, şi pentru sine. Le spuse deci că tânărul cavaler izbândise se vede în campania lui, deoarece la Spychów, depusese pe sicriele Danusiei şi al mamei ei un braț întreg de pene de păun şi de struț. Adusese de asemenea cu el cai şi armuri, din care două erau cu adevărat prețioase, deşi îndoite de multe lovituri de paloş şi secure. Maćko ardea de curiozitate să afle chiar din gura nepotului în amănunt despre toate acestea, dar tânărul dădu doar din mână şi răspunse în doi peri, iar a treia zi se îmbolnăvi şi trebui să se întindă în pat. Se arătă că avea şoldul stâng străpuns şi două coaste rupte care, prost oblojite, îl „împiedicau" să meargă şi să răsufle. Reveniră, în acelaşi timp, şi durerile pe care le suferise mai demult după lupta cu bourul, iar călătoria până la Spychów îl vlăguise cu totul. Toate acestea nu erau prea grave, fiindcă era tânăr şi puternic ca un stejar, dar deocamdată simțea că nu mai are putere, de parcă toată truda pe care o suportase, abia acum i se lăsase în oase. La început, Maćko se gândi că după două sau trei zile de odihnă la pat o să treacă totul, dar lucrurile se petrecură pe dos. Se dovediră fără folos toate unsorile şi ierburile pe care i le prescrise un cioban din partea locului, toate fierturile trimise de Jagienka şi de preotul din Krzesnia. Zbyszko era tot mai slab, din ce în ce mai neputincios şi tot mai trist.

— Ce ai? Poate vrei ceva? îl întreba bătrânul cavaler.

— Nu vreau nimic, îmi e totuna, răspundea Zbyszko.

Şi în acest fel zilele treceau una după alta. Jagienka, gândindu-se că s-ar putea să fie ceva mai rău decât o moleşeală obişnuită şi că tânărul are vreo taină care îl apasă, îl rugă pe Maćko să-l mai întrebe o dată ce-ar putea fi.

Maćko îi îndeplini dorința fără să şovăie, dar cumpănind un răstimp, spuse:

— Şi dacă el ar prefera să-ți spună ție? Că de plăcut, se vede că te place, deoarece ori de câte ori intri în odaie, te urmăreşte cu ochii.

— Ai văzut Domnia Ta? întrebă Jagienka.

— Dacă-ți spun că te urmăreşte, atunci te urmăreşte. Iar când nu eşti acolo, se uită mereu la uşă. Întreabă-l tu.

Şi deocamdată rămase aşa. Totuşi, se arătă că Jagienka nu ştie şi nu îndrăzneşte. Abia când trebui s-o facă, înțelese că s-ar cuveni să-i vorbească despre Danusia şi despre dragostea lui Zbyszko pentru răposata, iar aceste lucruri nu voiau să-i iasă din gură.

— Domnia Ta eşti mai viclean, îi spuse lui Maćko, eşti mai isteț şi ai mai multă experiență; vorbeşte-i, Domnia Ta, eu nu pot.

Aşadar, Maćko, vrând-nevrând, îşi luă inima în dinți şi într-o dimineață, când Zbyszko părea ceva mai vioi decât de obicei, începu vorba după cum urmează:

— Hlawa mi-a spus că ai adus la Spychów o legătură întreagă de pene de păun şi le-ai pus în criptă.

Fără să-şi dezlipească privirile de la tavanul la care se uita întins cu fața în sus, Zbyszko dădu doar din cap în semn de încuviințare.

— Ei, te-a ajutat Dumnezeu, că şi la război găseşti mai uşor oşteni decât cavaleri... Oşteni poți să omori câți vrei, pe când cavalerii sunt mai rari... Parcă ți s-au aşezat singuri sub paloş?

— Pe unii i-am provocat la luptă pe pământ bătătorit, iar o dată m-au înconjurat în bătălie, răspunse alene tânărul.

— Ai adus şi pradă destulă...

— O parte mi-a dăruit-o cneazul Witold.

— Tot atât de darnic este?

Zbyszko înclină iarăşi din cap, neavând chef de vorbă.

Dar Maćko nu se dădu bătut şi hotărî să treacă la fapte.

— Spune-mi sincer, îl rugă. Cred că atunci când ai pus penele pe sicriu te-ai simțit foarte uşurat?... Omul se bucură întotdeauna când îşi îndeplineşte jurământul... Te bucuri, nu-i aşa?

Zbyszko îşi întoarse privirile de la tavan spre Maćko şi răspunse parcă uimit întrucâtva:

— Câtuşi de puțin.

— Cum aşa? Teme-te de Dumnezeu! Eu am crezut că după ce vei bucura sufletele acelea din cer, totul se va sfârşi.

Tânărul închise o clipă ochii îngândurat şi răspunse într-un târziu.

— Se vede că sufletului omenesc nu-i foloseşte la nimic sângele vărsat.

Se aşternu o clipă de tăcere.

— Atunci, de ce te-ai mai dus la război? îl întrebă Maćko.

— De ce? răspunse puțin înviorat Zbyszko, m-am gândit şi eu că mă va uşura! Am crezut că şi Danuśka, şi eu ne vom bucura... Dar pe urmă, m-am mirat şi eu. Am ieşit din criptă şi mi-a fost tot atât de greu ca şi înainte. Se vede că aşa este, sufletele mântuite n-au nevoie de sângele vărsat.

— Trebuie să ți-o fi spus cineva, fiindcă nu cred că ai născocit-o tu însuți.

— Eu însumi mi-am dat seama, pentru că lumea nu mi s-a părut mai veselă decât înainte. Doar părintele Kaleb mi-a confirmat-o.

— Să ucizi vrăjmaşul în război, nu-i nici un păcat, ba e chiar lucru de laudă, iar aceştia sunt doar duşmanii seminției noastre.

— Nici eu nu cred că e păcat şi nu-mi pare rău de ei.

— Numai de Danuśka?

— Aşa-i: cum îmi aduc aminte de ea, mă şi apucă jalea. Dar e voia lui Dumnezeu! Ei îi este mai bine în grădina lui, deja m-am obişnuit cu asta.

— Atunci, de ce mai eşti trist? Ce-ți mai trebuie?

— Ştiu şi eu...

— De odihnă nu duci lipsă, iar de slăbiciune o să scapi curând. Du-te la baie, scaldă-te, bea o carafă de mied să năduşeşti şi gata!

— Da şi?

— O să te cuprindă veselia de îndată.

— De unde s-o iau? În mine, n-o găsesc, iar de împrumutat, nu vrea nimeni să mi-o împrumute.

— Pentru că tu ascunzi ceva!

Zbyszko ridică din umeri.

— Nu sunt vesel, dar nici nu ascund nimic.

O spuse cu atâta sinceritate, încât Maćko renunță la bănuiala lui şi începu să-şi mângâie părul cu mâna, cum obişnuia să facă atunci când se gândea intens la ceva, şi în sfârşit, zise:

— Atunci, o să-ți spun eu ce-ți lipseşte: pe una nici n-ai sfârşit-o, iar pe cealaltă încă n-ai început-o, înțelegi?

— Nu prea, dar poate fi! răspunse tânărul.

Şi se întinse ca un om pe care-l cuprinde somnul.

Totuşi, Maćko era sigur că ghicise adevăratul motiv şi se bucura grozav că nu are de ce să fie neliniştit. Căpătă şi mai multă încredere în judecata proprie şi îşi spuse în sinea lui: „Nu mă mai mir că lumea vine să-mi ceară sfatul!"

Iar când după această discuție, în aceeaşi seară, veni Jagienka, nici nu coborî bine de pe cal, că-i şi spuse ce-i lipseşte lui Zbyszko.

Tânăra descălecă într-o clipă şi se porni să-l întrebe:

— Ei, ce e, ce-i lipseşte? Spune-mi şi mie!

— Chiar tu ai leacul care-i trebuie.

— Eu? Ce leac?

Iar el o luă de mijloc şi începu să-i şoptească ceva la ureche, dar nu prea mult, fiindcă se depărtă ca opărită de el şi ascunzându-şi faţa îmbujorată între pătura de la cal şi şaua înaltă, strigă:

— Lasă-mă în pace! Eşti un nesuferit!

— Pe Dumnezeul meu, că spun adevărul, spuse Maćko, răzând.

Capitolul XLIII

Bătrânul Maćko ghicise bine, dar numai pe jumătate. Zbyszko sfârşise într-adevăr cu totul prima parte din viaţă. De fiecare dată când şi-o amintea pe Danusia, îi părea rău, dar el însuşi spunea că ei trebuie să-i fie mai bine în palatul ceresc decât îi fusese în cel al prinţului. Se învăţase cu gândul că nu mai e pe lume, se obişnuise cu el şi socotea că nu poate fi altfel. Cândva, la Cracovia, admirase foarte mult la ferestrele bisericilor, tăiate în sticlă şi prinse în rame de plumb, diferite figuri ale sfintelor fecioare, colorate, strălucind în soare, iar acum şi-o închipuia la fel şi pe Danusia. O vedea albastră, transparentă, din profil, cu braţele încrucişate, ochii înălţaţi şi cântând la lăută printre alţi cântăreţi mântuiţi ai lui Dumnezeu, care-i cântă Maicii Domnului şi Fiului Ei. Nu mai avea nimic pământesc în ea şi devenise asemenea unui duh curat şi aerian că uneori, când şi-o amintea cum o slujea pe prinţesă la conacul din pădure, râdea, vorbea cu ceilalţi de la masă, era cuprins parcă de uimire, că putea fi chiar ea. Încă din timpul campaniei, alături de Witold, când era preocupat de treburile războiului, nu-i mai era dor de răposata lui, aşa cum îşi doreşte soţul soţia, ci se gândea doar aşa cum se gândeşte un om cuvios la patroana lui. În acest fel, iubirea lui, pierzând treptat elementele pământeşti, se preschimba tot mai mult doar într-o amintire dulce, albastră asemenea cerului şi pur şi simplu dumnezeiască.

Dacă ar fi fost un om firav la trup şi cu o gândire mai adâncă, ar fi devenit călugăr şi în viaţa liniştită de la mănăstire ar fi păstrat ca pe ceva

sfânt acea amintire albăstrie până în clipa în care spiritul zboară din cătuşele trupeşti în văzduhul nemărginit ca o pasăre din colivie. Dar el abia începea al treizecilea an din viaţă şi storcea sucul dintr-o ramură strânsă în pumn, tăind răsuflarea calului strâns între genunchi. Era cum erau pe atunci şlahticii şi ţăranii care, dacă nu mureau în copilărie sau nu deveneau preoţi, necunoscând limitele şi măsura în avânturile trupeşti şi în putere, fie că se apucau de jafuri, destrăbălare şi beţie, fie că, însurându-se de tineri, când se vestea vreun război, se înrolau cu douăzeci şi patru de feciori fiecare sau chiar mai mulţi fii puternici ca nişte mistreţi.

Dar el nu ştia că este aşa, cu atât mai puţin că la început se îmbolnăvise. Totuşi, treptat, coastele rău lipite îi crescură la loc, alcătuind doar o umflătură foarte mică într-o parte, care nu-l împiedica deloc şi pe care o ascundea nu numai platoşa, ci şi veşmântul obişnuit. Vlăguirea îi trecea. Părul bălai şi bogat, tăiat în semn de doliu după Danusia, îi crescuse iarăşi până la jumătatea spinării. Îi reveni şi frumuseţea obişnuită de altădată. Cu câţiva ani în urmă, când mergea să moară la Cracovia de mâna călăului, arăta ca un copil de casă dintr-un neam mare, iar acum era şi mai frumos, un adevărat fiu de rege, cu spate, piept şi umeri de uriaş şi faţă de fecioară. Puterea şi viaţa clocoteau în el ca într-o găleată pusă la foc şi, sporite de curăţenie, odihnă îndelungată, îi alergau prin vene ca o flacără. Neştiind ce este, el se credea mereu bolnav şi îşi petrecea timpul în pat, bucuros că Maćko şi Jagienka îl păzesc, îndeplinindu-i orice dorinţă. Uneori, avea impresia că se simte tot atât de bine ca în rai, alteori, mai ales când nu era Jagienka lângă el, se simţea rău, mâhnit şi nu-l mulţumea nimic. Atunci îl apucau căscatul, poftele, fierbinţeala şi-l vestea pe Maćko că atunci când îi va trece boala, va pomi iarăşi în lume împotriva nemţilor, a tătarilor sau a altor sălbatici, numai să scape de viaţa care-l apăsa îngrozitor. Iar Maćko, în loc să se împotrivească, înclina din cap, îi dădea dreptate şi în acest timp trimitea după Jagienka, după venirea căreia se topeau numaidecât gândurile lui Zbyszko la alte campanii şi războaie, aşa cum se topesc zăpezile când le pripeşte soarele de primăvară.

Iar ea se grăbea să vină îndată la fiecare chemare şi din propria voinţă, deoarece îl îndrăgise pe Zbyszko cu toate puterile sufletului şi ale inimii. În timpul şederii ei la curtea episcopului şi a prinţului de la Płock, văzuse cavaleri, tot atât de frumoşi, tot atât de faimoşi în putere şi bărbăţie, care nu o dată îngenuncheaseră înaintea ei jurându-i credinţă până la moarte, dar ăsta era alesul ei, pe ăsta îl iubea din copilărie cu prima dragoste, iar nenorocirile prin care trecuse, îi sporiseră dragostea atât de mult, încât îi era mai drag şi de o sută de ori mai scump nu numai decât toţi cavalerii, dar şi decât toţi principii de pe pământ. Acum, când îi revenea sănătatea, devenea din zi în zi mai chipeş, iubirea ei se preschimbă aproape în uitare de sine şi-i acoperi întreaga lume.

Cu toate acestea, n-o recunoştea nici faţă de ea însăşi, iar de Zbyszko o ascundea cum putea mai bine de teamă să n-o dispreţuiască din nou. Până

şi faţă de Maćko, cu cât era mai de mult înclinată spre mărturisiri, cu atât se arăta acum mai prudentă şi mai tăcută. Putea s-o trădeze doar atenţia pe care o dovedea în îngrijirea lui Zbyzsko, dar până şi în această îngrijire se străduia să păstreze aparenţele şi în acest scop i se adresă odată lui Zbyszko cu viclenie:

— Dacă îţi port puţin de grijă, o fac numai din prietenie pentru Maćko, dar tu ce-ai crezut la început? ia spune!

Şi chipurile îndreptându-şi părul de pe frunte, îşi acoperi faţa cu palma şi începu să se uite la el printre degete, iar el, surprins de întrebarea neaşteptată, roşi ca o fecioară şi îi răspunse abia după un răstimp:

— N-am crezut nimic. Tu acum eşti alta.

Urmă o clipă de tăcere.

— Alta? se miră în sfârşit fata cu un glas coborât şi moale. Ei, sigur că sunt alta. Dar că nu te pot suferi deloc, Doamne fereşte, n-aş putea să zic.

— Să te răsplătească Dumnezeu şi pentru asta, răspunse Zbyszko.

Şi de atunci se simţiră bine împreună, numai că se arătau puţin stângaci unul faţă de celălalt, nu prea le era la îndemână. Câteodată, putea să pară că amândoi una vorbesc şi la alta se gândesc. Se cufundau în tăcere. Întins pe pat, Zbyszko o urmărea cu privirile, cum zicea Maćko, oriunde se ducea, fiindcă mai ales atunci i se părea atât de frumoasă, încât nu se mai sătura s-o vadă. Erau şi momente când privirile li se întâlneau deodată, iar atunci obrajii li se învăpăiau şi pieptul bombat al fetei urca şi cobora parcă mai repede, iar inima îşi grăbea şi ea bătaia, parcă aşteptând să-l audă spunând ceva, de ce i se topeşte şi i se inundă sufletul. Dar Zbyszko tăcea, pentru că îşi pierduse îndrăzneala de demult şi se temea să n-o sperie cu vreun cuvânt nepotrivit, şi cu toate acestea, contrar celor ce vedea cu ochii lui, el însuşi se convingea că ea ti arăta doar prietenia unei surori din bună-voinţă faţă de Maćko.

Şi odată începu să discute cu Maćko despre asta. Se străduia să vorbească liniştit, ba chiar indiferent şi nici nu-şi dădu seama cum cuvintele lui semănau tot mai mult cu o plângere pe jumătate amară, pe jumătate tristă. Maćko, însă, îl ascultă cu răbdare, iar în cele din urmă, rosti doar câteva cuvinte:

— Prost mai eşti!

Şi ieşi din odaie.

Dar în curte, începu să-şi frece palmele şi să-şi lovească pulpele de bucurie.

„Hm! îşi spuse, atunci când puteai s-o cumperi ieftin, nici nu voiai să te uiţi la ea, acum n-ai decât să te îndopi cu teamă, dacă eşti prost. Eu am să construiesc castelul, iar tu linge-te pe buze în acest timp. N-o să-ţi spun nimic şi n-o să-ţi iau albeaţa de pe ochi, de-ai necheza mai tare decât toţi caii din Bogdaniec. Când vreascurile stau pe cărbuni, acolo şi aşa mai devreme sau mai târziu răbufneşte flacăra, dar eu n-o să suflu peste jar, fiindcă nu mai cred că e nevoie".

Şi nu numai că nu sufla, dar se şi împotrivea lui Zbyszko şi-l aţâţa ca un bătrân pezevenchi care se joacă bucuros cu un tânăr fără experienţă. Aşadar, odată, când Zbyszko îi repetă iarăşi că va pleca într-o campanie îndepărtată, ca să scape de viaţa asta apăsătoare, îi spuse:

— Câtă vreme nu-ţi creştea nimic sub nas, te mai sfătuiam, dar acum, faci ce te taie capul. Dacă vrei neapărat să te încrezi în mintea ta şi să pleci, atunci pleacă.

Zbyszko mai că zvâcni de uimire şi se aşează în pat în capul oaselor.

— Cum adică? Nici măcar nu te mai împotriveşti?

— De ce să mă împotrivesc? îmi pare, însă, grozav de rău de neam, care s-ar pierde odată cu tine, dar poate că s-ar găsi vreun leac şi pentru asta.

— Ce leac? întrebă Zbyszko nelinişţit.

— Ce leac? Ei, ce rost are să mai vorbim că anii mi s-au înmulţit, dar am destulă putere şi în oase. La Jagienka s-ar uita vreun ţăran mai tânăr, dar pentru că am fost prieten cu tatăl ei, cine ştie...

— Ai fost prieten cu tatăl ei, răspunse Zbyszko, dar cu mine n-ai fost niciodată binevoitor, niciodată, niciodată!...

Şi se întrerupse, pentru că începu să-i tremure bărbia, iar Maćko zise:

— Păi, dacă vrei neapărat să mori, ce mai pot să fac?

— Bine! n-ai decât să faci ce vrei, dar eu am să plec chiar azi în lume!

— Eşti un prost! repetă Maćko.

Şi iarăşi ieşi din odaie să supravegheze ţăranii, pe cei de la Bogdaniec, ca şi pe cei împrumutaţi de la Zgorzelice şi Moczydoly de Jagienka, ca să-l ajute la săpatul şanţului de apărare, care avea să înconjoare castelul.

Capitolul XLIV

Într-adevăr, Zbyszko nu-şi duse amenințarea la îndeplinire şi nu plecă, în schimb, după ce mai trecu o săptămână, se însănătoşi de-a binelea şi nu mai putu să stea la pat. Maćko îi spuse că acum se cuvine să se ducă la Zgorzelice şi să-i mulțumească Jagienkăi pentru îngrijirea pe care i-o arătase, aşa că într-o bună zi, după ce se îmbăie bine, se hotărî să se ducă fără întârziere. În acest scop, porunci să i se scoată din cufăr veşmintele frumoase, să le schimbe pe cele purtate de obicei, apoi îşi aranjă părul. Aceasta era, însă, o îndeletnicire nu prea uşoară şi de durată, şi asta nu numai din pricina părului des al lui Zbyszko, care-i cădea până la jumătatea spinării. În viața de zi cu zi, cavalerii purtau părul într-o plasă de forma unei ciuperci, care mai avea şi o parte bună, că în timpul campaniilor, coiful nu-i strângea prea tare, în schimb, la tot felul de sărbători, nunți sau când mergeau în vizită prin case, unde se aflau jupânițe, îl aranjau în bucle frumos răsucite, pe care adesea le ungeau cu albuş de ou, ca să capete strălucire şi să se întărească. Aşa voia să se aranjeze şi Zbyszko. Dar cele două femei chemate dintre slujitoare, neobişnuite cu asemenea treabă, nu erau în stare să se descurce. Uscat şi zburlit după baie, părul nu voia să se onduleze şi stătea ca țepii de arici, asemenea unei streşini prost potrivite la acoperiş. Nu ajutară la nimic nici pieptenii din corn de bou, dobândiți de la fri- zieni, nici măcar țesala, după care una dintre femei se duse la grajduri. În cele din urmă, Zbyszko începu să-şi piardă răbdarea şi să se înfurie, când deodată intră în odaie Maćko însoțit de Jagienka care venise între timp pe neaşteptate.

— Lăudat fie Isus Cristos! îi dădu binețe fata.

— În vecii vecilor! răspunse Zbyszko cu fața luminată. Ce minune! Noi tocmai voiam să plecăm la Zgorzelice, iar tu veneai încoace!

Şi ochii îi străluciră de bucurie, fiindcă ori de câte ori o vedea, i se lumina sufletul, de parcă vedea soarele răsărind.

Iar Jagienka, zărind femeile încurcate cu pieptenii în mână, țesala de pe lavița de lângă Zbyszko şi ciuful răvăşit, începu să râdă.

— Ia te uită ce mai şomoiog de paie! se minună arătându-şi dinții albi de sub buzele frumoase de coral. Ți-ar sta numai bine în postața de cânepă sau în livada de vişini, ca să sperii păsările.

El, însă, se încruntă şi răspunse:

— Voiam să venim la Zgorzelice, dar acolo nu ți-ar fi fost la îndemână să batjocoreşti un oaspete, pe când aici, poți să râzi de mine cât vrei, cum faci întotdeauna cu bucurie.

— Eu mă bucur să râd de tine? întrebă fata uimită. Ei, Doamne, Dumnezeule! Păi eu am venit să vă poftesc la cină, şi nu râd de tine, ci de femeile astea, pentru că eu m-aş descurca numaidecât.

— N-ai face nici tu nimic!

— Dar lui Jaśko cine i-l face?

— Jasiek ți-e frate, răspunse Zbyszko.

— Aşa este!...

Aici bătrânul şi experimentatul Maćko, se hotărî să le vină în ajutor.

— În marile familii, spuse, când cavalerului proaspăt învestit îi creşte la loc părul tuns, i-l aranjează sora lui, iar bărbatului soția; dar mai este şi obiceiul ca atunci când cavalerul n-are nici soră, nici soție, îl ajută fetele de şlahtici, chiar dacă nu sunt rude.

— Exista cu adevărat un asemenea obicei? întrebă Jagienka lăsându-şi ochii în jos.

— Nu numai pe la casele şlahticilor, dar chiar şi prin castele, ba şi la curtea regelui, răspunse Maćko.

După care, li se adresă femeilor:

— Duceți-vă în odaia slujitorilor, dacă nu sunteți bune de nimic!

— Atunci, măcar să-mi aducă apă fiartă, adăugă fata.

Maćko ieşi odată cu femeile, chipurile, ca să nu întârzie prea mult, şi în curând aduseră apa fiartă şi după ce o lăsară la îndemână, tinerii rămaseră singuri. Jagienka, muind mai întâi prosopul, începu să-i ude bine părul lui Zbyszko, iar când îl descurcă şi-l întinse, luă un pieptene şi se aşeză pe laviță lângă tânăr ca să-şi ducă treaba la bun sfârşit.

Şi şedeau aşa, unul lângă celălalt, amândoi peste măsură de frumoşi şi nespus de îndrăgostiți, dar puțin stângaci şi tăcuți. Jagienka începu în sfârşit să-i aranjeze părul bălai, iar el îi simțea apropierea brațelor ridicate, mâinile, şi se înfiora din cap până-n picioare, stăpânindu-se cu toată puterea voinței să n-o ia în brațe şi să n-o strângă la piept din toate puterile.

În tăcerea din jur li se auzea răsuflarea grăbită.

— Poate că eşti bolnav? îl întrebă fata după o clipă. Ce ai?

— Nimic! răspunse tânărul cavaler.

— Parcă răsufli greu.

— Şi tu răsufli tot aşa...

Tăcerea se aşternu din nou. Obrajii Jagienkăi înfloriră ca doi trandafiri, deoarece simţea că Zbyszko nu-şi dezlipea nici o clipă privirile de pe faţa ei, aşa că vrând să-şi ascundă încurcătura, îl întrebă iarăşi:

— De ce te uiţi aşa la mine?

— Ai ceva împotrivă?

— Nu, dar întrebam şi eu.

— Jagienka?

— Ce-i...

Zbyszko trase aer în piept, oftă, îşi mişcă buzele, pregătindu-se parcă pentru o discuţie mai lungă, dar se vede că n-avea încă destul curaj, căci repetă din nou:

— Jagienka?

— Ce-i?

. . . . . .

— Aş vrea să-ţi spun ceva, dar parcă mi-e frică...

— Nu te teme. Eu sunt o fată simplă, nu vreun balaur...

— Sigur că nu eşti balaur! Dar pentru că unchiul Maćko zice că vrea să te ia!...

— Păi vrea, dar nu pentru el.

Şi tăcu, înfricoşată parcă de propriile cuvinte.

— Pentru Dumnezeu, Jagus dragă... Şi tu ce zici? întrebă Zbyszko.

Fetei i se umplură deodată ochii de lacrimi, buzele frumoase începură să-i tremure, iar glasul îi coborî atât de mult, încât Zbyszko abia putu să desluşească ce zice:

— Tătuca şi abatele voiau şi ei... iar eu, ştii şi tu!...

La aceste cuvinte, bucuria răbufni în inimă ca o vâlvătaie, aşa că o luă în braţe, o ridică în sus ca pe un pai şi începu să strige în neştire:

— Jagus! Jagus! comoara mea! soarele meu! Hei! Hei!...

Şi striga atât de tare că bătrânul Maćko, crezând că s-a întâmplat ceva neobişnuit, dădu buzna înăuntru. Abia când o văzu pe Jagienka în braţele lui Zbyszko, rămase uimit că totul se petrecuse atât de repede şi strigă:

— În numele Tatălui şi al Fiului! Stăpâneşte-te, băiete!

Dar Zbyszko se repezi la el, o lăsă jos pe Jagienka, şi vrură să îngenuncheze amândoi, dar înainte de a apuca s-o facă, îi cuprinse în braţele-i osoase şi-i strânse din toate puterile la piept.

— Lăudat fie!... spuse. Ştiam eu că aşa se va termina, dar ce bucurie mi-aţi făcut! Dumnezeu să vă binecuvânteze! Acum, voi putea să mor mai uşor... Fata e aur curat... Faţă de Dumnezeu şi de oameni! Adevărat! Acum,

fie ce-o fi, când am ajuns să trăiesc asemenea bucurie... Dumnezeu m-a încercat, dar tot El m-a şi mângâiat. Trebuie să mergem la Zgorzelice să-i spunem şi lui Jaśko. Ehei, dacă ar mai fi trăit bătrânul Zych!... şi abatele... Dar cum să le țin locul la amândoi, că la drept vorbind, aşa îmi sunteți de dragi, că mi-e şi ruşine să spun.

Şi cu toate că avea inima oțelită, era atât de mişcat, că parcă-l strângea ceva în gât, aşa că îl mai sărută o dată pe Zbyszko, apoi pe amândoi obrajii pe Jagienka şi îngăimând pe jumătate printre lacrimi: „Mied, nu fată!" plecă la grajduri să poruncească să pună şeile pe cai.

După ce ieşi, se împletici de bucurie printre florile de lumânărică ce creşteau dinaintea casei şi începu să se uite la lujerele lor întunecate, înconjurate de frunze galbene, ca un om amețit de băutură.

— Mă rog! Sunteți o grămadă, rosti, cu ajutorul lui Dumnezeu, boabele de Grindină de la Bogdaniec vor fi şi mai multe.

Apoi, în drum spre grajd, începu să mormăie din nou şi să numere:

— Bogdaniec, averea abatelui, Spychów, Moczydoly... Dumnezeu ştie întotdeauna ce vrea, o să-i vină şi vremea bătrânului Wilk, că şi Brzozowa merită s-o cumpărăm... Luncile sunt grozave!...

În acest timp, Jagienka şi Zbyszko ieşiră şi ei înaintea casei, bucuroşi, fericiți, luminoşi ca soarele.

— Unchiule! strigă Zbyszko de departe.

Bătrânul se întoarse spre el, îşi desfăcu brațele şi începu să strige ca în pădure:

— E-hei! Veniți încoace!

Capitolul XLV

Ei locuiau la Moczydoły, iar bătrânul Maćko le înălța castelul la Bogdaniec. Îl zidea cu migală, întrucât voia ca temelia să fie din piatră şi var, iar turnul de strajă din cărămidă care se găsea greu prin împrejurimi. În primul an, săpă şanțurile, lucru destul de uşor, întrucât colina pe care avea să stea castelul mai fusese săpată cândva, poate în vremurile păgâne, aşa că trebuia doar să curețe râpele de copaci şi tufişurile de măceş, care crescuseră, apoi să le întărească şi să le adâncească atât cât era nevoie. În timpul săpăturilor, descoperi un izvor bogat, care umplu în scurt timp şanțul de apărare, aşa că Maćko fu nevoit să facă o scurgere pentru prisosul de apă. După aceea, pe valul de apărare ridică o palisadă şi începu să strângă materiale de construcție pentru castel, trunchiuri de stejari atât de groase, încât abia le cuprindeau trei țărani, şi de zadă care să nu putrezească nici sub tencuiala de lut şi nici sub cea de mărăcini. De ridicarea pereților, cu tot ajutorul neîntrerupt al țăranilor din Zgorzelice şi Moczydoły, se apucă abia după un an, dar lucră cu sârg mai ales pentru că Jagienka născu mai înainte doi gemeni. Cerul se deschise atunci în fața bătrânului cavaler, fiindcă acum avea pentru cine să trudească, să se străduiască şi ştia că neamul Grindină nu va pieri, iar Potcoava Tocită se va mai spăla de multe ori în sângele vrăjmaşilor.

Gemenii fură botezați: Maćko şi Jaśko. „Flăcăi zdraveni, zise bătrânul, alții ca ei nu mai găseşti în tot regatul, şi însă n-a venit seara". Şi-i îndrăgi dintr-odată cu o dragoste nespusă, iar la mama lor ținea ca la ochii din cap. Cine o lăuda de față cu el, putea să dobândească orice. Oamenii erau cu

adevărat invidioşi până şi pe Zbyszko şi o vorbeau de bine nu numai pentru foloasele ce i le aducea, deoarece strălucea prin împrejurimi cum străluceşte cea mai frumoasă floare de pe luncă. Îi adusese soţului o zestre mare, dar chiar mai mult decât atâta, fiindcă îi dăruise o mare iubire şi o frumuseţe care orbea ochii oamenilor; cu purtările ei alese şi curajul ei se putea mândri şi un cavaler. Nu însemna nimic pentru ea ca abia după câteva zile de lehuzie să se apuce de gospodărie, apoi să meargă cu soţul la vânătoare sau să se repeadă dimineaţa călare de la Moczydoły la Bogdaniec, iar înainte de amiază să se întoarcă la Jaśko şi la Maćko. Prin urmare, bărbatul o iubea mai mult decât orice pe lume, ţinea la ea bătrânul Maćko şi la fel slujitorii, cu care se purta bine, iar la Krzesnia, când intra duminica în biserică, o întâmpinau murmure de admiraţie. Mai vechiul ei curtezan, Cztan de Rogów, căsătorit cu fiica unui ţăran, care după slujbă bea la crâşmă cu bătrânul Wilk de Brzozowa, spunea ciocnind cu el: „M-am bătut de multe ori pentru ea cu fiul Domniei Tale şi voiam să ne căsătorim cu ea, dar asta era ca şi când am fi vrut să luăm luna de pe cer".

Alţii, în schimb, recunoşteau că una ca ea puteai să cauţi şi la curtea regelui din Cracovia. Fiindcă, pe lângă bogăţie, frumuseţe şi obiceiuri alese, mai era admirată şi pentru prospeţimea şi puterea ei. Recunoşteau cu toţii într-un glas că „asta-i o femeie care-ţi prijoane ursul în pădure cu sulița, iar alunele nu mai trebuie să le spargă, e destul să le rânduiască pe laviţă şi să se aşeze deodată pe ele ca să se sfărâme ca sub piatra morii". Astfel o ridicau în slăvi şi în parohia Krzesnia, şi prin satele învecinate şi chiar în Sieradz, reşedinţa voievodului. Invidiindu-l pe Zbyszko de Bogdaniec, nu se mirau totuşi că o luase de soţie, deoarece se răsfrângea asupra ei şi faima lui de războinic, mai mare decât a oricui prin împrejurimi.

Tinerii săteni şi şlahticii îşi povesteau unii altora multe isprăvi despre nemţii pe care-i lăsase fără platoşe în bătăliile de sub conducerea lui Witold şi în duelurile pe pământ bătătorit. Se spunea că nu-i scăpase nici unul, că la Malborg doborâse doisprezece războinici de pe cai, printre alţii pe fratele maestrului Ulryk, în sfârşit, că era în stare să se înfrunte chiar cu cavalerii de la Cracovia şi până şi neînvinsul Zawisza Czarny îi era un prieten binevoitor.

Câte unii nu voiau să creadă asemenea povestiri neobişnuite, dar şi aceştia, când era vorba ca ţinutul să aleagă pe cineva care să-i reprezinte pe cavalerii polonezi într-o luptă cu cavalerii străini, îl preferau pe Zbyszko şi abia după aceea pe părosul Cztan de Rogów şi alţi găligani din partea locului, care în ceea ce priveşte instruirea cavalerilor, erau departe de tânărul moşier de la Bogdaniec.

Avuţia însemnată, ca şi faima de cavaler, îi câştigaseră şi respectul oamenilor. Pentru că, dacă primise Moczydoly ca zestre de la Jagienka şi o mare avere de la abate, asta nu era meritul lui, căci el dobândise dinainte Spychów laolaltă cu bogăţiile adunate de Jurand, iar printre oameni se şoptea de asemenea că prăzile dobândite de cavalerii de Bogdaniec în

armuri, cai, veşminte şi giuvaieruri i-ar fi ajuns să cumpere încă trei sau patru sate.

În toate acestea, lumea vedea mărinimia lui Dumnezeu ce se abătuse asupra neamului Grindină cu blazonul Potcoava Tocită, neam decăzut până nu de mult care, afară de Bogdaniec nu mai rămăsese cu nimic, iar acum se ridica din nou deasupra multora din partea locului.

„Fiindcă la Bogdaniec, după incendiu, nu mai rămăsese decât casa cocoşată, se vorbea, şi moşia, din lipsa mâinii de lucru, fuseseră siliți s-o arendeze unei rude, iar acum îşi zidesc un castel". Era şi multă admirație, dar având în vedere că o însoțea şi simțământul natural că întreg poporul merge înainte spre avuție nemăsurată, fiindcă asta era rânduiala lucrurilor şi din voința lui Dumnezeu, această admirație nu era ştirbită de zavistie. Din contră, ținutul era mândru de cele ce se petreceau la Bogdaniec. Era o dovadă convingătoare unde putea duce brațul puternic al unui şlahtic, alături de o inimă bărbată şi dorința de vitejie cavalerească. La vederea lor, nu puțini se simțeau strâmtorați în locurile lor de naştere şi pentru că în apropiere se aflau în puterea vrăjmaşului bogății şi pământuri nemărginite, socoteau că le pot dobândi uşor pentru binele lor şi al regatului. Şi acest surplus de energie, pe care-l simțeau marile familii, se transmitea întregii societăți, asemenea apei în clocot dintr-un vas, care trebuie să se reverse undeva. Dregătorii puternici de la Cracovia şi regele care iubea pacea, izbutiseră până la o vreme să stăpânească această putere şi să amâne mulți ani războiul cu duşmanul de veacuri, dar nici o forță omenească nu era în stare să înăbuşe cu totul şi nici să oprească acest avânt ce irumpea spre măreție în sufletele tuturor.

Capitolul XLVI

Maćko ajunse sa-şi trăiască zilele fericite ale vieții. Nu o dată le spunea şi vecinilor că a dobândit mai mult decât se aştepta. Chiar bătrânețea nu-i albise decât părul de pe cap şi din barbă, dar nu-i vătămase până acum nici puterea, nici sănătatea. Avea inima plină de o veselie atât de mare, pe care n-o mai încercase până acum. Fața-i aspră odinioară îi devenea din ce în ce mai blajină, iar ochii îi râdeau spre oameni luminați de un zâmbet bun. În sufletul lui, era convins că tot răul luase sfârşit odată pentru totdeauna şi nici o grijă, nici un necaz nu-i va mai tulbura pârâiaşul luminos al zilelor vieții, care se scurgeau atât de liniştit. Să lupte până la bătrânețe, la bătrânețe să se apuce de gospodărie şi să mărească averea pentru nepoți, asta fusese întotdeauna cea mai mare dorință a lui şi iată că totul se îndeplinise de minune. Gospodăria mergea foarte bine. Pădurile erau tăiate în mare parte; tarlalele defrişate şi semănate înverzeau în fiecare primăvară cu peria grâielor; vitele se înmulțiseră; pe lunci erau patruzeci de iepe cu mânji, pe care bătrânul şlahtic le vedea în fiecare zi; turmele de oi şi cirezile de vite păşteau pe păşuni prin crânguri; Bogdaniec se schimbase cu totul; dintr-o aşezare părăginită, devenise un sat populat şi bogat, iar cine se apropia de el, era de-a dreptul uluit de turnul de strajă ce se vedea de departe şi de pereții încă neînnegriți ai castelului care luceau auriu în soare şi purpuriu în amurg.

Astfel că în inima lui, Maćko se bucura de vite, de gospodărie, de viața bună şi nu se împotrivea când oamenii ziceau că are mână cu noroc. La un an după gemeni, mai veni pe lume încă un băiat, pe care Jagienka, în amintirea şi cinstea tatălui ei, îl botează Zych. Maćko îl primi cu bucurie şi

nu se îngrijoră câtuşi de puţin că, dacă avea să meargă tot aşa şi mai departe, averea adunată cu atâta greutate şi pricepere, se va fărâmiţa: „Că noi ce aveam? îi spuse într-o bună zi lui Zbyszko. Nimic! Şi ne-a dat Dumnezeu destul. Bătrânul Pakosz de Sułislawice are un singur sat şi douăzeci şi doi de băieţi şi nu moare de foame. Nu sunt destule pământuri în regat şi în Lituania? Nu se află tot atâtea sate şi castele în mâinile câinilor teutoni? Ehei! Numai să vrea Isus! N-ar fi rău, că acolo castelele sunt toate din cărămidă roşie, din care milostivul nostru rege ar face palate pentru castelani". Şi ar fi un lucru de mare însemnătate, fiindcă Ordinul a ajuns doar în culmea puterii sale, iar prin bogăţie, putere şi mărimea oştilor instruite a întrecut toate regatele apusene, şi totuşi acest cavaler în vârstă se gândea la castelele teutonilor ca la viitoare reşedinţe ale nepoţilor săi. Sigur că erau destui în regatul lui Jagiełło care gândeau la fel, nu numai pentru că acestea fuseseră cândva pământuri polone, iar acum le ocupa Ordinul, ci şi în virtutea acelei forţe puternice, care răbufnind în sufletul poporului, îşi căuta ieşire în toate părţile.

Abia în al patrulea an, numărând de la căsătoria lui Zbyszko, castelul era înălţat, dar şi asta cu ajutorul mâinii de lucru nu numai de la Zgorzelice, Moczydoly, dar şi a vecinilor, mai ales a bătrânului Wilk de Brzozowa, care rămânând singur pe lume după moartea fiului, se împrieteni la cataramă cu Maćko, iar după aceea îşi întoarse inima către Zbyszko şi Jagienka. Maćko împodobi încăperile cu pradă de război luată de el şi de Zbyszko sau moştenită de la Jurand de Spychów, adăugă la aceasta bogăţiile abatelui şi tot ce luase Jagienka de acasă, aduse ferestre de sticlă de la Sieradz şi aranjă splendid reşedinţa. Zbyszko, soţia şi copiii se mutară totuşi la castel abia în al cincilea an, când şi celelalte acareturi, precum grajdurile, ocoalele, bucătăria şi baia erau sfârşite, şi odată cu ele şi pivniţele de sub pământ, pe care bătrânul le făcu din piatră şi var, ca să dureze la nesfârşit. El, însă, nu se mută la castel; preferă să rămână în casa veche, iar la toate rugăminţile lui Zbyszko şi ale Jagienkăi răspunse negativ, lămurindu-le astfel lucrurile:

— O să mor aici, unde m-am născut. Vedeţi voi, în timpul războiului familiilor Grzymala şi Nałęcz, Bogdaniec a ars din temelii, toate clădirile, toate casele, ba până şi gardurile, dar casa mare a rămas. Lumea zicea că n-a vrut să ardă din cauza muşchiului de pe acoperiş, dar eu cred că a fost la mijloc şi voia lui Dumnezeu, că să ne întoarcem şi să creştem iarăşi aici. În timpul războaielor, m-am plâns nu o dată că nu avem unde să ne mai întoarcem, dar n-aveam dreptate întru totul, pentru că e adevărat că nu aveam ce să gospodărim şi ce să băgăm în gură, dar aveam unde să ne ascundem. Cu voi, cei tineri, e altceva, dar eu socotesc că, de vreme ce ne-a lăsat casa veche, nu mi se cade nici mie s-o părăsesc.

Şi rămase. Îi plăcea totuşi să vină pe la castel, să-i admire măreţia şi splendoarea în comparaţie cu vechea reşedinţă şi totodată să-i vadă pe Zbyszko, pe Jagienka şi nepoţii. Tot ce vedea acolo era în mare parte opera

lui şi îl cuprindeau mândria şi admiraţia. Mai trecea câteodată pe la el bătrânul Wilk, ca să mai schimbe o vorbă la gura sobei, sau se ducea el cu acelaşi scop pe la Brzozowa, aşa că o dată se apucă să-i spună ce gândeşte el despre „noile rânduieli".

— Ştii, Domnia Ta! Viaţa mi se pare minunată uneori. Pentru că se ştie doar că Zbyszko a fost şi la Cracovia în castelul regelui (mai să-şi piardă capul acolo), şi în Mazowsze, şi la Malborg, şi la prinţul Janusz, iar Jagienka crescuse şi ea în îndestulare, dar nu avuseseră castelul propriu... Acum, însă au, ca şi când nu ar fi trăit niciodată altfel... Umblă, îţi spun Domniei Tale, prin încăperi, umblă şi le dau porunci slujitorilor, iar când obosesc, se odihnesc. Un adevărat castelan şi soţia lui! Au şi o încăpere în care iau masa cu pădurarii şi slujitorii, iar în ea jilţuri mai înalte pentru el şi pentru ea, ceilalţi, însă, stau mai jos şi aşteaptă ca stăpânii să îşi umple bine talerele. E un obicei de la Curte ca omul să-şi aducă aminte că nu sunt nu ştiu ce mari stăpâni, ci doar nepotul şi soţia lui, care-i sărută mâna bătrânului şi-l aşează pe locul de frunte, numindu-l binefăcătorul lor.

— Tocmai de aceea îi binecuvântează şi Domnul Isus, observă bătrânul Wilk.

După care, clătinând trist din cap, mai bău o înghiţitură de mied, scormoni cărbunii cu vătraiul şi zise:

— Iar băiatul meu s-a prăpădit!

— Voia lui Dumnezeu.

— Păi dar! Cei mai mari, că aveam cinci, au murit mai înainte. Ştii doar şi Domnia Ta. Voia Domnului, cum zici. Dar ăsta era cel mai puternic. Un Wilk adevărat, şi dacă nu murea, poate că ar fi stat şi el acum în castelul lui.

— Aş fi preferat să se fi prăpădit Cztan.

— Care Cztan! Chipurile îţi duce piatra de moară în spinare, dar de câte ori nu l-a vătămat al meu! Al meu avea pregătire de cavaler, iar pe Cztan îl altoieşte nevasta peste bot, pentru că deşi este un om puternic, e un prostănac.

— Ehei, dar cu coada în sus! acceptă Maćko.

Şi cu acest prilej, ridică în slăvi nu numai pregătirea de cavaler, dar şi mintea lui Zbyszko care la Malborg luptase cu cavalerii cei mai buni în arenă, „iar cu principii îi turuie gura întruna, ca şi când ar sparge alune". Îi lăudă şi mintea limpede, şi îndemânarea în gospodărie, fără de care castelul ar irosi repede averea. Nevrând totuşi ca bătrânul Wilk să creadă ceva asemănător, sfârşi cu glasul coborât:

— Ei, din mila lui Dumnezeu avem de toate îndestul, mai mult decât ştie lumea, dar să nu mai spui la nimeni.

Totuşi, oamenii ghiceau, ştiau şi îşi povesteau unul altuia până la exagerare, mai ales despre bogăţiile pe care cei de la Bogdaniec le aduseseră de la Spychów. Se spunea că aduseseră banii din Mazowsze în butoiaşe. O dată, Maćko îi împrumută cu bani pe câţiva moşieri avuţi din Koniecpole,

lucru care întări şi mai mult convingerea celor din jur în legătură cu „comorile" lui. Din această pricină, importanța celor de la Bogdaniec crescu simțitor, ca şi respectul oamenilor, aşa că la castel oaspeții nu lipseau niciodată. Cu toate că era destul de zgârcit la pungă, Maćko nu privea cu ochi răi această risipă, întrucât ştia că astfel creşte şi fala neamului.

Îndeosebi botezurile erau bogate, iar o dată pe an, după Sfânta Maria Mică, Zbyszko dădea un ospăț mare pentru vecini, la care veneau şi femeile şlahticilor să privească la întrecerile cavalereşti, să-i asculte pe guzlari şi să joace cu tinerii cavaleri la lumina torțelor până dimineața. Atunci îşi sătura ochii şi se bucura în inima lui bătrânul Maćko cu vederea lui Zbyszko şi a Jagienkăi, care arătau ca nişte mari boieri şi stăpâni. Zbyszko se maturizase şi parcă mai crescuse. Pe lângă statura lui puternică şi semeață, fața îi părea şi acum prea tânără, iar când îşi prindea părul des cu o panglică de purpură şi se îmbrăca în veşmântul impunător, cusut cu fir de argint şi de aur, nu numai Maćko, ci şi destui şlahtici îşi spuneau în sinea lor: „Pentru Dumnezeu! este un adevărat prinț care stă în castelul său". Iar înaintea Jagienkăi îngenuncheau nu o dată cavalerii învățați cu obiceiurile apusene, rugând-o să le fie stăpâna gândurilor, atâta strălucire, sănătate, tinerețe, putere şi farmec răspândea în jurul ei. Însuşi bătrânul moşier de Koniecpole, care era voievod de Sieradz, rămânea uimit la vederea ei, comparând-o cu aurora dimineții, ba chiar şi cu soarele, „care dă lumină lumii şi încălzeşte până şi oasele bătrâne, umplându-le de fierbințeală".

Capitolul XLVII

Cu toate acestea, în al cincilea an, când în toate satele domnea o rânduială neobişnuită şi când deasupra turnului de strajă fâlfâia steagul cu Potcoava Tocită, iar Jagienka aduse pe lume cu bine al patrulea fecior, pe care-l numiră Jurand, bătrânul Maćko îi spuse odată lui Zbyszko:

— Toate merg bine şi dacă Domnul Isus s-ar mai uita o dată spre noi, aş putea muri liniştit.

Zbyszko se uită nedumerit la el şi după un răstimp, întrebă:

— Cred că Domnia Ta vorbeşti despre războiul cu teutonii, fiindcă de ce altceva ai mai avea nevoie?

— Îți spun ce ți-am mai spus şi altădată, răspunse Maćko, câtă vreme trăieşte maestrul Konrad, nu va fi război.

— Ei, doar n-o să trăiască nici el veşnic?

— Dar nici eu, şi de aceea mă gândesc la altceva.

— La ce te gândeşti?

— Ei, mai bine să nu-ți spun. Acum, mă pregătesc să plec la Spychów şi s-ar putea să-i vizitez şi pe prinții de la Płock şi de la Czersk.

Zbyszko nu fu prea mirat de această veste, întrucât în anii din urmă, bătrânul Maćko fusese de câteva ori la Spychów, aşa că se mulțumi să-l întrebe:

— O să stai mult?

— Mai mult decât de obicei, fiindcă o să mă opresc la Płock.

Într-adevăr, după o săptămână, Maćko plecă, luând cu el câteva care şi o platoşă bună „pentru cazul când aş fi nevoit să lupt în arenă". La plecare, îi preveni că poate va întârzia mai mult decât de obicei şi într-adevăr zăbovi mai mult, pentru că vreo jumătate de an nu avură nici o ştire de la el. Zbyszko începu să se îngrijoreze şi în cele din urmă repezi un olăcar la

Spychów, dar acesta se întâlni cu Maćko dincolo de Sieradz şi se întoarseră împreună.

Bătrânul cavaler sosi parcă posomorât, dar după ce-l întrebă pe Zbyzsko despre tot ce se întâmplase în timpul absenței sale, şi liniştit că totul mergea bine, se mai însenină puțin, apoi aduse singur vorba despre călătoria lui:

— Ştii că am fost la Malborg?

— La Malborg?

— Păi unde altundeva?

Zbyszko îl privi mirat un răstimp, după care se lovi cu palma pe genunchi şi zise:

— Pe viul Dumnezeu! Am uitat de tot.

— Tu eşti liber să uiți, fiindcă ți-ai îndeplinit jurământul, răspunse Maćko, dar să nu dea Dumnezeu să uit eu de jurământul şi de onoarea mea. Noi n-avem obiceiul să lăsăm ceva neterminat şi să mă ajute Sfânta Cruce să trăiesc până când voi îndeplini ce-am făgăduit.

Aici, chipul lui Maćko se mohorî şi deveni atât de amenințător şi îndârjit, cum nu-l mai văzuse Zbyszko de pe vremea când luptaseră cu Witold şi Skirwoiłło cu teutonii.

— Ei şi? întrebă. Acum, ai sfârşit?

— Nu, pentru că n-a acceptat provocarea.

— Din ce pricină?

— A ajuns mare comtur.

— Kuno Lichtenstein a ajuns mare comtur?

— Ei, na! S-ar putea să-l aleagă şi mare maestru. Cine ştie! Dar el se socoteşte şi acum deopotrivă cu prinții. Se vorbeşte că el conduce totul şi răspunde de toate treburile Ordinului, iar maestrul nu face nimic fără să-l întrebe. Cum să coboare un astfel de om până la tine? Te faci doar de râsul lumii.

— Şi-au bătut joc şi de Domnia Ta? întrebă Zbyszko, ai cărui ochi începură să scânteieze de mânie.

— A râs de mine doar prințesa Alexandra la Płock: „Du-te, mi-a zis, şi provoacă-l pe împăratul roman! Pe el (chipurile pe Lichtenstein), după câte ştiu, l-au provocat şi Zawisza Czarny, şi Powała, şi Paszko de Biskupice, şi nici măcar acestor bărbați nu le-a răspuns nimic, pentru că nu poate. Nu-i lipseşte curajul, dar este călugăr şi zice că are o dregătorie atât de însemnată, încât nu-şi pierde vremea cu astfel de lucruri; mai mult s-ar înjosi primind asemenea provocări, decât dacă nu le-ar lua în seamă". Aşa mi-a spus prințesa.

— Şi Domnia Ta ce i-ai răspuns?

— M-am supărat grozav, dar i-am răspuns că şi aşa tot trebuie să mă duc la Malborg, ca să le pot spune lui Dumnezeu şi oamenilor: „Ce-a stat în puterea mea, am făcut!" Am rugat-o pe prințesă să născocească vreo solie şi să-mi dea o scrisoare până la Malborg, întrucât ştiam că altfel nu mai scap

viu din această vizuină de lupi. În sinea mea, mi-am spus aşa: „N-a răspuns la chemările lui Zawisza, Powała şi Paszko, dar dacă am să-i smulg barba şi mustățile de față cu maestrul şi ceilalți comturi, poate că nu mă va refuza".

— Bătu-te-ar norocul! exclamă Zbyszko cu înflăcărare.

— Cum? se miră bătrânul cavaler. Orice boală are un leac, numai să ai capul pe umeri. Dar aici Domnul Isus nu m-a ajutat, fiindcă nu l-am găsit la Malborg. Mi-au spus că a fost trimis cu solie la Witold. Nu ştiam ce să fac: să-l aştept sau să mă duc după el. Îmi era teamă să nu mă încrucişez cu el pe drum: Dar pentru că pe maestru şi pe marele şambelan îi cunoşteam mai de mult, le-am mărturisit de ce venisem, iar ei au strigat că asta nu se poate.

— De ce?

— Din acelaşi motiv pe care mi l-a explicat şi prințesa la Płock. Iar maestrul a mai spus: „Ce ai zice despre mine dacă aş primi provocarea oricărui cavaler din Mazowsze sau din Polonia?" Mă rog, avea şi el dreptate, pentru că astfel n-ar mai fi fost de mult pe lume. Şi el, şi şambelanul au rămas foarte miraţi şi au povestit ce auziseră la cină. Îți spun, parcă a suflat cineva într-un stup! Mai ales dintre străini s-a ales un grup: „Kuno, strigau, nu poate, dar noi putem!" Atunci, am ales trei cavaleri, vrând să lupt cu ei pe rând, dar maestrul, după multe rugăminți, mi-a îngăduit doar cu unul dintre ei, poreclit Lichtenstein, care era şi rudă cu Kuno.

— Da şi? strigă Zbyszko.

— Ei, i-am adus armura, dar e atât de crăpată, încât n-ar da nimeni nici o para pe ea.

— Teme-te de Dumnezeu, atunci ți-ai respectat jurământul!

— La început, m-am bucurat şi eu, gândind la fel ca tine, dar după aceea, mi-am zis: „Nu! nu-i acelaşi lucru!" Şi nu mai am linişte, căci dacă totuşi nu-i acelaşi lucru!

Dar Zbyszko încercă să-l liniştească.

— Domnia Ta mă cunoşti şi pe mine şi ştii că nu mă joc cu astfel de lucruri, dar dacă mi s-ar fi întâmplat şi mie la fel, aş fi liniştit. Ba, îți mai spun că şi cei mai mari cavaleri de la Cracovia ar fi de părerea mea. Chiar Zawisza, care ştie cel mai bine ce înseamnă onoarea de cavaler, nu va spune altceva.

— Aşa crezi? întrebă Maćko, încă nesigur.

— Păi, gândeşte-te şi Domnia Ta: ei sunt cavaleri faimoşi în toată lumea şi l-au provocat, dar nici unul n-a izbutit nici măcar ce-ai izbutit Domnia Ta. I-ai jurat moartea lui Lichtenstein şi ai răpus unul.

— E cu putință, se înmuie bătrânul Maćko.

Iar Zbyszko, care era interesat de treburile cavalereşti, întrebă:

— Spune-mi, însă: era tânăr sau bătrân? şi cum ați luptat, călare sau pe jos?

— Avea vreo treizeci şi cinci de ani şi o barbă până la brâu, am luptat călare, Dumnezeu m-a ajutat şi l-am lovit cu sulița, dar pe urmă am luptat

şi cu paloşul. Îi curgea atâta sânge din gură, încât toată barba era ca un țurțur de gheață.

— Şi te mai plângeai cândva că îmbătrâneşti?

— Fiindcă după ce încalec sau îmi desfac picioarele, mă țin bine, dar în şa şi cu armura pe mine, nu mai pot sări.

— Domnia Ta i-ai fi venit de hac şi lui Kuno.

Bătrânul dădu dispreţuitor din mână în semn că i-ar fi fost mult mai uşor cu acesta, după care se duseră să vadă platoşa cucerită, pe care Maćko o luase cu el doar ca semn al biruinței, altminteri, îndoită şi crăpată, nemaiavând nici o valoare.

Numai şoldarele şi genuncherele erau întregi şi lucrate cu multă măiestrie.

— Aş fi preferat să fie ale lui Kuno, regretă Maćko mohorât.

La care Zbyszko:

— Dumnezeu ştie cum este mai bine. Dacă ajunge maestru, la Kuno n-o să mai poți ajunge decât în vreo mare bătălie.

— Am tras şi eu cu urechea la ce vorbeşte lumea, răspunse Maćko. Unii zic că după Konrad va urma Kuno, iar alții că Ulryk, fratele lui Konrad.

— Şi eu cred la fel, şi ştii de ce? Kuno are mai multă minte şi e mai viclean, iar Ulryk mai impulsiv. Este un cavaler destoinic care îşi respectă cuvântul dat, dar mai că se înfioară de frică la gândul războiului cu noi. Se mai vorbeşte că după ce va ajunge maestru, o să înceapă o vânzoleală, cum n-a mai fost pe lume. Iar despre Konrad se spune că adesea îl apucă amețeala. Odată i-a venit rău şi de față cu mine. Hei, vom trăi şi vom vedea!

— Să dea Dumnezeu! Dar mai sunt niscaiva neînțelegeri cu regatul?

— Cele vechi şi cele noi. Teutonul tot teuton rămâne. Deşi ştie că eşti mai puternic şi e rău să se pună cu tine în poară, încearcă mereu să-ți ia ce-i al tău, fiindcă nu poate altfel.

— Ei cred că Ordinul este mai puternic decât toate regatele.

— Nu toți, dar destul de mulți, iar printre aceştia şi Ulryk. La drept vorbind este o putere înfricoşătoare.

— Îți aduci aminte ce-a spus Zyndram de Maszkowice?

— Cum de nu, dar acolo e din an în an tot mai rău. Nici fratele nu te omeneşte cum m-au omenit ei pe mine, când nu ne vedea nici un teuton. La toți li s-a făcut lehamite de ei.

— Atunci n-o să mai aşteptăm mult!

— Mult sau puțin, rosti Maćko.

Şi după ce stătu o clipă pe gânduri, adăugă:

— Acum, însă, musai să ne apucăm de treabă, să înmulțim averea, ca să luptăm cu vrednicie pe câmpul de bătaie.

Capitolul XLVIII

Maestrul Konrad muri totuşi abia după un an. Jaśko de Zgorzelice, fratele Jagienkăi, care auzi cel dintâi la Sieradz vestea morţii lui şi a alegerii lui Ulryk von Jungingen, o aduse primul la Bogdaniec, unde ca şi în toate aşezările şlahticilor, cutremură adânc sufletele şi inimile. „Urmează vremuri cum n-au mai fost până acum", rosti solemn bătrânul Maćko, iar Jagienka aduse mai întâi toţi copiii înaintea lui Zbyszko şi începu să-şi ia rămas-bun de la el, ca şi când aveau să plece chiar a doua zi. Maćko şi Zbyszko ştiau într-adevăr că războiul nu se porneşte netam-nesam, cum se aprinde focul în cămin, credeau totuşi cel puţin că se va ajunge la el, şi începură să se pregătească. Aleseră caii, platoşele, instruiră în meşteşugul războiului scutierii, slujitorii, primarii din sate, puşi după legea nemţească şi obligaţi să se prezinte călare la campanie, şi pe şlahticii mai săraci, pe ţărani, cei din urmă alăturându-se cu sârg celor mai avuţi. La fel se întâmpla şi prin celelalte conace, pretutindeni băteau ciocanele în fierării, peste tot se curăţau vechile armuri, se ungeau cu unsoare topită arcurile şi curelele, se strângeau roţile la căruţe, se făceau rezerve de provizii de crupe şi carne afumată. La biserică, duminica şi în zilele de sărbătoare oamenii întrebau de noutăţi şi se întristau când auzeau veşti de pace, deoarece fiecare purta în suflet simţământul adânc că odată şi odată trebuie să termine cu acest vrăjmaş al întregului popor, căci regatul nu va înflori cu putere, pace şi trudă până când, după cuvintele Sfintei Brygida, nu li se vor smulge dinţii teutonilor şi nu li se va tăia mâna dreaptă.

La Krzesnia, însă, oamenii se adunau îndeosebi în jurul lui Maćko şi Zbyszko, care cunoşteau Ordinul şi războiul cu nemții. Voiau să afle de la ei nu numai noutățile, ci şi mijloacele de luptă împotriva nemților: cum să-i bată cel mai bine, cum au obiceiul să lupte, în ce îi întrec pe polonezi, în ce sunt mai prejos şi dacă după frângerea sulițelor, e mai uşor să le spargi armurile cu securea sau cu paloşul.

Ei erau într-adevăr pricepuți în astfel de lucruri, aşa că erau ascultați cu luare-aminte, cu atât mai mult cu cât toți erau convinşi că acest război nu va fi uşor, că vor trebui să-şi măsoare puterile cu cei mai buni cavaleri din toate țările şi să nu se mulțumească să învingă duşmanul doar ici şi colo, ci s-o facă temeinic sau să piară cu toții. Țăranii liberi vorbeau deci între ei: „Dacă trebuie, n-avem încotro, moartea lor sau moartea noastră". Şi generația care purta în sufletul ei simțământul măreției viitoare nu era descurajată, din contră! i se sporea înflăcărarea zi de zi şi ceas de ceas, fără laude deşarte şi trufie, ci mai degrabă cu o îndârjire concentrată şi o gravitate pregătită pentru a înfrunta moartea.

— E scrisă moartea noastră sau a lor.

Dar deocamdată, timpul trecea, lucrurile se târăgănau şi războiul întârzia. Se vorbea de bună seamă despre neînțelegeri între regele Władystaw şi Ordin, se amintea încă de ținutul Dobrzynului, deşi acesta fusese răscumpărat de ani de zile şi despre disputele de la hotar, despre o aşezare, Drezdenko, de care mulți auzeau acum pentru prima dată în viață, pentru care erau pretenții de amândouă părțile, dar război nu era. Unii începură chiar să nu mai creadă că va mai fi, pentru că discuții existaseră dintotdeauna, dar totul se sfârşea de obicei cu adunări, negocieri şi schimburi de solii. La un moment dat, se răspândi vestea că şi acum veniseră soli teutoni la Cracovia, iar cei polonezi purceseră la Malborg. Începu să se vorbească de mijlocirea regelui Cehiei şi al Ungariei, ba chiar a Papei însuşi. Departe de Cracovia, nu se ştia nimic precis, aşa că ştirile de tot felul, adesea chiar ciudate şi neînțelese, circulau printre oameni, dar război nu era.

În cele din urmă, nici măcar Maćko, în amintirea căruia se perindaseră nu puține amenințări cu războiul şi negocieri, nu mai ştia ce să creadă despre toate acestea, şi plecă la Cracovia, ca să afle ceva mai sigur. Nu zăbovi multă vreme acolo, pentru că a şasea săptămână se întoarse cu fața înseninată. Când la Krzesnia şlahticii îl înconjurară dornici să afle noutățile, le răspunse cu o întrebare:

— Dar vârfurile sulițelor şi baltagele le-ați ascuțit?

— Cum adică? Pe rănile Mântuitorului! Ce noutăți sunt? Pe cine ai văzut, Domnia Ta? strigară din toate părțile.

— Pe cine am văzut? Pe Zyndram de Maszkowice! Iar ce noutăți sunt? Asemenea, că veți pune şeile pe cai.

— Pentru Dumnezeu! Cum adică? Spune odată, Domnia Ta!

— Ați auzit de Drezdenko?

— Sigur că am auzit. Dar micul castel n-are pământ mai mult decât aici la Bogdaniec.

— E o pricină măruntă pentru un război, nu-i aşa?

— Sigur că e măruntă; au fost ele şi mai mari, dar tot n-au fost urmate de nimic.

— Dar ştiți ce vorbă mi-a spus Zyndram de Maszkowice în legătură cu Drezdenko?

— Spune mai repede, Domnia Ta, că ne ard cuşmele de curiozitate!

— Mi-a spus cele ce urmează: „Mergea un orb pe un drum şi s-a împiedicat de o piatră. A căzut pentru că era orb, dar motivul era piatra". Drezdenko este o astfel de piatră.

— Cum aşa, Domnia Ta? Ordinul este încă în picioare.

— Nu pricepeți? Atunci, o să vă spun altfel: când paharul este prea plin, ajunge o picătură ca să se verse.

Aşa că înflăcărarea cavalerilor crescu atât de mult, că Maćko fu nevoit să-i strunească, fiindcă voiau să încalece numaidecât şi să plece la Sieradz.

— Fiți pregătiți, îi îndemnă, dar mai aveți răbdare. N-o să ne uite nici pe noi.

Aşa că aşteptară pregătiți, dar aşteptară multă vreme, atât de mult, că unii începură să se îndoiască. Maćko, însă, nu se mai îndoia, deoarece aşa cum venirea păsărilor anunță primăvară, aşa şi el, cum era un om cu experiență, ştia să vadă din diferite semne că se apropie războiul şi încă unul mare.

Aşadar, mai întâi avură loc vânători în toate pădurile regale, atât de mari cum nici cei mai vârstnici nu-şi aminteau să mai fi fost vreodată. Se strânseră deci mii de hăitaşi care să înconjoare animalele, şi căzură cirezi întregi de zimbri, bouri, cerbi, mistreți şi alt vânat mai mic. Pădurile fumegau săptămâni şi luni întregi, iar la fum se afuma carnea sărată, apoi era trimisă în oraşele voievodale, iar de acolo în depozitele din Płock. Era limpede că era vorba de rezerve pentru oştiri mari. Maćko ştia bine ce să creadă despre aceasta, pentru că asemenea vânători se organizau de fiecare dată de Witold înaintea oricărei campanii în Lituania. Dar mai erau şi alte semne. Țăranii începură să fugă cu grămada „de la nemți", în regat şi în Mazowsze. Cehul care se ocupa de gospodăria de la Spychów în Mazowsze trimise de acolo vreo cincisprezece mazurieni care se ascunseseră la el după ce fugiseră din Prusia. Oamenii aceştia se rugară să li se permită să ia parte la război ca „pedestraşi", întrucât voiau să se răzbune pe teutonii pe care-i urau din tot sufletul. Mai spuneau că unele sate de la granița cu Prusia aproape că se pustiiseră cu totul, întrucât țăranii se mutaseră cu nevestele şi copiii în principatele din Mazowsze. Teutonii îi spânzurau într-adevăr pe fugarii prinşi, dar poporul nefericit nu putea fi oprit de nimic şi nu puțini preferau moartea decât sub jugul greu al nemților. După aceea, începură să mişune prin toată țara „cerşetorii" din Prusia. Se îndreptau cu toții spre Cracovia. Veneau de la Gdańsk, de la Malborg, de la Toruń, până şi din

îndepărtatul Królewiec, din toate oraşele prusiene şi din toate feudele cavalerilor. Printre ei nu erau numai cerşetori, dar şi paracliserii, organişti, diferiți slujitori de pe la mănăstiri, ba chiar clerici şi preoți. Se credea că răspândesc veşti despre tot ce se întâmplă în Prusia: despre pregătirile de război, despre întărirea castelelor, despre garnizoane, oştile de mercenari şi oaspeți. Se vorbea în şoaptă că voievozii din oraşele voievodale, iar la Cracovia sfetnicii regelui se închideau cu ei ceasuri întregi, ascultându-i şi notându-le veştile.

Unii se întorceau pe furiş în Prusia, apoi apăreau din nou în regat. De la Cracovia veneau ştiri că regele şi sfetnicii află de la ei tot ce fac cavalerii teutoni.

La Malborg, se petrecea totul dimpotrivă. Un duhovnic, fugit din această cetate de scaun, se opri la moşierii Koniecpolski şi le povesti că maestrul Ulryk şi alți teutoni nu sunt îngrijorați de veştile din Polonia şi că sunt siguri că vor învinge şi vor doborî dintr-o singură lovitură întreg regatul pentru totdeauna, „în aşa fel ca să nu mai rămână nici o urmă". Repetă cu acest prilej cuvintele maestrului rostite la un ospăț de la Malborg. „Cu cât vor fi mai mulți, cu atât se vor ieftini cojoacele în Prusia." Se pregăteau deci de război cu bucurie, încrezători în puterea lor şi în ajutorul pe care-l vor primi din toate țările, chiar din cele mai depărtate.

Dar cu toate aceste semne prevestitoare de război, pregătirile şi strădania lor, războiul nu venea atât de repede, cum îşi doreau oamenii. Tânărului stăpân de la Bogdaniec „i se urâse" să stea acasă. Totul era gata de mult, sufletul îi irumpea spre slavă şi la luptă, de aceea fiecare zi de întârziere îl apăsa şi de aceea îi făcea reproşuri unchiului său, ca şi când războiul sau pacea depindeau de el.

— Domnia Ta ai făgăduit că va fi sigur, îi spuse, şi când colo, nici vorbă!

— Deştept mai eşti, dar nu îndestul! Tu nu vezi ce se întâmplă?

— Şi dacă regele va cădea de acord în ultimul ceas? Se vorbeşte doar că el nu doreşte războiul.

— Pentru că nu-l doreşte, dar cine a strigat, dacă nu el: „Parcă n-aş fi fost rege când le-am îngăduit să ia Drezdenko", şi nemții au luat Drezdenko şi-l țin şi acum. Ba, regele nu vrea să verse sânge creştinesc, dar sfetnicii care au mintea ageră, simțind că puterea polonă este mai mare, îi pun la zid pe nemți şi eu îți spun aşa că, dacă nu era Drezdenko, s-ar fi găsit altceva.

— Fiindcă am auzit că încă maestrul Konrad a luat Drezdenko, iar el se temea de rege.

— Se temea, fiindcă ştia mai bine puterea polonă, dar nici el nu s-a priceput să țină în frâu lăcomia călugărilor. La Cracovia, mi s-a spus aşa: bătrânul von Ost, stăpânul de la Drez- denko, în timp ce teutonii luau în stăpânire Nowa Marchia, el îi făcea temenele ca un vasal regelui, pentru că pământul a fost dintotdeauna al Poloniei, aşadar, voia să-i aparțină

regatului. Dar teutonii l-au poftit la Malborg, l-au îmbătat cu vin şi i-au smuls un zapis. Atunci, regele şi-a pierdut şi ultima picătură de răbdare.

— Adevărat că putea să şi-o piardă, strigă Zbyszko.

Dar Maćko zise:

— Asta-i cum zicea Zyndram de Maszkowice. Drezdenko este numai piatra de care se împiedică şi cade un orb.

— Şi ce se va întâmpla, dacă nemții vor da Drezdenko înapoi?

— Atunci se va găsi o altă piatră. Dar teutonul n-o să dea înapoi ce-a înghițit odată, poate numai dacă-i spinteci burta, lucru pe care să dea Dumnezeu să-l facem cât mai repede.

— Nu! strigă Zbyszko întărit în sufletul lui. Kondrat poate că l-ar fi dat, dar Ulryk nu. E un cavaler adevărat, fără nici o prihană, dar e grozav de viforos.

Astfel se cercoveau între ei, iar în acest timp, întâmplările se rostogoleau precum pietrele lovite pe cărările înguste ale munților de piciorul trecătorului, din ce în ce mai repede spre prăpastie.

Deodată, se răspândi în toată țara vestea că teutonii năvăliseră şi jefuiseră Sankok, o veche aşezare polonă zălogită cavalerilor ioaniți. Noul maestru Ulryk, care, când veniseră solii polonezi să-l firitisească pentru alegerea lui, plecase înadins de la Malborg şi care din prima clipă a conducerii lui poruncise ca în legăturile cu regele şi Polonia să se folosească limba germană în locul celei latine, arăta în sfârşit cine este. Stăpânii de la Cracovia, care îndemnau pe ascuns la război, înțeleseră că el îndemna cu voce tare şi nu numai atât, dar şi orbeşte şi cu o asemenea cutezanță pe care nu şi-o îngăduiseră niciodată maeştrii față de poporul polonez, nici măcar atunci când puterea lor era într-adevăr mai mare, iar a regatului mai mică decât acum.

Totuşi, sfetnicii Ordinului, mai înțelepți şi mai îndemânatici decât Ulryk, care-l cunoşteau pe Witold, se străduiau să-l câştige cu daruri şi laude care întreceau atât de mult măsura, încât altele asemănătoare mai puteau fi căutate poate numai în acele timpuri când împăraților romani li se ridicau temple şi altare încă din timpul vieții. „Doi sunt binefăcătorii Ordinului, îi spuneau solii teutoni înlocuitorului lui Jagiełło, cel dintâi este Dumnezeu, iar al doilea Witold; de aceea, sunt sfinte orice dorință şi orice cuvânt al lui Witold pentru teutoni". Şi îl implorau să le țină lor parte în legătură cu aşezarea Drezdenko, socotind că atunci când, ca supus al regelui, va primi să-l judece pe mai marele lui, înjosindu-l astfel, bunele lor relații se vor rupe pentru totdeauna, în orice caz pentru un timp mai lung. Dar pentru că sfetnicii ştiau tot ce se petrece la Malborg, regele îl alese şi el ca arbitru tot pe Witold.

Şi Ordinul îşi regretă alegerea. Dregătorii teutoni, cărora li se părea că-l cunosc pe marele prinț, nu-l cunoşteau totuşi prea bine, deoarece Witold nu numai că le dădu Drezdenko polonezilor, dar văzând şi ghicind totodată cum trebuie să se sfârşească judecata, răzvrăti iarăşi Samogiția şi

arătându-i Ordinului o față tot mai amenințătoare, începu s-o ajute cu oameni, arme şi grâie trimise din pământurile mănoase ale Poloniei.

Când se întâmplară toate acestea, toți locuitorii regatului uriaş înțeleseră că bătuse ceasul hotărâtor. Într-adevăr, bătuse.

Într-o zi, la Bogdaniec, când bătrânul Maćko, Zbyszko şi Jagienka şedeau la poarta castelului profitând de vremea frumoasă şi de căldură, apăru deodată pe un cal înspumat un necunoscut, opri în fața porții, zvârli ceva ca o cununiță împletită din răchită şi salcie la picioarele cavalerilor şi strigând: „Chemare la arme!" goni mai departe.

Săriră cu toții drept în picioare cu sufletul la gură. Fața lui Maćko deveni amenințătoare şi gravă. Zbyszko se duse îndată să repeadă un scutier cu vestea mai departe, după care reveni cu ochii înflăcărați şi strigă:

— Război! În sfârşit, a dat Dumnezeu! E război!

— Şi încă unul cum n-am mai văzut! adăugă Maćko serios.

Apoi chemă slujitorii care se strânseră cât ai bate din palme în jurul stăpânilor.

— Sunați din corn în turnul de strajă în cele patru părți ale lumii, iar alții să dea fuga să cheme şoltuzii. Scoateți caii din grajd şi înhămați-i la căruțe. Numaidecât!

Şi glasul îi mai stăruia în aer, când slujitorii se răspândiră în toate părțile să îndeplinească poruncile, care nu erau prea grele, deoarece totul era pregătit dinainte: oamenii, căruțele, caii, armele, platoşele şi proviziile, numai să încaleci şi să pleci.

Mai înainte, Zbyszko îl întrebă pe Maćko:

— Domnia Ta, nu rămâi acasă?

— Eu? Ce-ți mai trece prin minte?

— După lege, poți s-o faci, eşti un om în vârstă şi ar avea şi cine să aibă grijă de Jagienka şi de copii.

— Ei, ascultă la mine: mi-a albit păru-n cap de când aştept ceasul ăsta.

Era destul să priveşti la obrazul lui neînduplecat şi rece, ca să-ți dai seama că nu se va lăsa convins cu una, cu două. De altminteri, la şaptezeci de ani, era un om încă în putere, ca un stejar; mâinile i se mişcau repede în încheieturi, iar securea şuiera prin aer. E adevărat, nu mai putea sări pe cal îmbrăcat în armură, dar şi destui tineri, mai ales prin familiile de cavaleri din Apus, nu erau în stare s-o facă. În schimb, avea o uriaşă experiență de cavaler şi unul mai bun ca el nu se găsea prin împrejurimi.

Era limpede că nici Jagienka nu se temea să rămână singură, fiindcă auzind vorbele soțului, se ridică şi sărutându-i mâna, spuse:

— Mie să nu-mi porți de grijă, Zbyszko, iar castelul e destul de puternic. Cât despre mine, ştii că nu sunt prea sperioasă şi mânuiesc destul de bine arbaleta şi sulița. N-avem timp să ne gândim la asta, când trebuie să apărăm regatul. Iar aici, o să aibă Dumnezeu grijă de noi.

Şi deodată ochii i se umplură de lacrimi care se scurseră în picături mari pe obrajii trandafirii. Aşa că arătând spre grupul de copii, rosti cu glasul tremurător:

— Ehei, dacă n-ar fi drăcuşorii ăia, te-aş ruga în genunchi până te-aş convinge să mă iei şi pe mine la război!

— Jagus! strigă Zbyszko luând-o în braţe.

Ea îi încolăci gâtul cu braţele şi începu să-i repete din toate puterile:

— Numai să te întorci la mine, comoara mea dragă...

— Aşa că mulţumeşte-i lui Dumnezeu că ţi-a dat o astfel de soţie! adăugă Maćko.

Şi după un ceas, luară steagul de pe turnul de strajă, în semn că stăpânii nu erau acasă. Zbyszko şi Maćko hotărâră ca Jagienka şi copiii să-i conducă până la Sieradz, aşa că după o masă bogată, plecară cu toţii împreună cu oamenii şi căruţele.

Ziua era luminoasă, fără vânt. Pădurile parcă încremeniseră în tăcere. Cirezile de pe câmpuri şi păşuni se bucurau şi ele de odihna de la amiază, rumegând încet iarba şi parcă îngândurate. Dar unde şi unde pe drum, din cauza aerului uscat, se înălţau fuioare de pulbere aurie, peste care parcă străluceau în razele soarelui focuri nemărginite. Zbyszko i le arătă soţiei şi copiilor, spunându-le:

— Ştiţi ce se mişcă acolo deasupra pulberii? Sunt vârfurile suliţelor şi ale săgeţilor. Se vede că peste tot a ajuns „chemarea" şi poporul se adună din toate părţile.

Aşa şi era. Nu departe de hotarul de la Bogdaniec, îl întâlniră pe fratele Jagienkăi, tânărul Jaśko de Zgorzelice, care, ca un şlahtic destul de avut, pornise cu trei suliţe şi douăzeci de oameni.

Curând, după aceea, la răspântie, apăru venind spre ei în norii de praf chipul lui Cztan de Rogów, care nu era de bună seamă prietenul cavalerilor de Bogdaniec, dar acum strigă de departe: „Hai împotriva câinilor!" şi înclinându-li-se binevoitor, galopă mai departe în norul cenuşiu. Îl întâlniră, de asemenea, şi pe bătrânul Wilk de Brzozowa. Capul începuse să-i tremure de bătrâneţe, dar se ducea şi el să răzbune moartea fiului pe care i-l uciseseră nemţii în Silezia.

Şi pe măsură ce se apropiau de Sieradz, drumurile erau tot mai des acoperite de vălătuci de praf, iar când în depărtare se arătară turnurile oraşului, pretutindeni mişunau cavalerii, şoltuzi şi slujitori înarmaţi de la oraş, care se îndreptau cu toţii la locul de strânsură. Văzând deci acest popor numeros, proaspăt şi puternic, neînduplecat în luptă şi mai rezistent decât altele la greutăţi, zloată, frig şi tot felul de lipsuri, inima bătrânului Maćko se întări, prevăzând biruinţa.

Capitolul XLIX

În sfârşit, războiul izbucni, nu prea bogat în bătălii la început, în schimb, de rău augur pentru polonezi. Înainte de sosirea oştilor polone, cavalerii teutoni cuceriră Bobrowniki, făcură una cu pământul Złotoryja şi ocupară din nou nefericitul ținut al Dobrzynului, recâştigat cu atâta trudă cu puțin înainte. Dar mijlocirea cehă şi maghiară stinseră pentru o vreme această furtună de năprasnă. Urmă un armistițiu, în timpul căruia Wacław, regele Cehiei, avea să judece neînțelegerile dintre Polonia şi Ordin.

Nu încetară, însă, adunarea oştilor şi apropierea lor una de alta în timpul lunilor de iarnă şi de primăvară, iar când cumpăratul rege ceh pronunță sentința în favoarea Ordinului, războiul trebui să înceapă din nou.

Între timp, sosi vara şi odată cu ea „noroadele" lui Witold. După trecerea apei la Czerwieńsk, amândouă oştile se uniră şi cu steagurile prinților mazovieni. De cealaltă parte, în tabăra de la Świec, se strânseseră o sută de mii de nemți îmbrăcați în fier. Regele vru să treacă Drwęca şi s

o apuce pe un drum mai scurt spre Malborg, dar când trecerea râului se arătă cu neputință, se întoarse de la Kurzętnik către Działów şi după distrugerea castelului teuton Dąbrówna, adică Gilgenburg, îşi aşeză tabăra tot acolo.

Atât el, cât şi dregătorii polonezi şi lituanieni ştiau că ciocnirea hotărâtoare avea să urmeze curând, nimeni însă nu credea că avea să se ajungă la ea mai devreme de câteva zile. Se presupunea că maestrul, aținându-i calea regelui, va vrea să-şi lase oştenii să se odihnească, păstrându-i astfel proaspeți pentru bătălie. În acest timp, oştile regale se

opriseră să înnopteze la Dąbrówna. Cucerirea acestei fortărețe, deşi fără poruncă, ba chiar împotriva voinței sfatului de război, întări inima regelui şi a lui Witold, întrucât acest castel era puternic, înconjurat de un lac, cu ziduri groase şi o garnizoană întărită. Şi totuşi, cavalerii polonezi îl cuceriră aproape cât ai bate din palme, cu o înflăcărare atât de mare, că înainte de sosirea întregii tabere, din oraş şi castel nu mai rămăseseră decât dărâmături şi cenuşă, printre care sălbaticii luptători ai lui Witold şi tătarii conduşi de Saladyn îi ciopârțiră pe ultimii luptători nemți ce se apărau cu disperare.

Cu toate acestea, incendiul nu dură prea mult, fiindcă ploaia scurtă dar torențială îl stinse repede. Toată noaptea de paisprezece spre cincisprezece iulie fu ciudat de schimbătoare. Vijelia aducea o furtună după alta. Uneori, cerul părea să se aprindă întreg de fulgere şi tunetele se rostogoleau cu duruit înfricoşător între răsărit şi apus. Trăsnetele dese umpleau văzduhul cu miros de pucioasă, apoi răpăitul ploii acoperea din nou celelalte zgomote. Pentru ca pe urmă vântul să alunge norii şi printre zdrențele lor să se vadă stelele şi luna mare, luminoasă. Abia după miezul nopții se mai linişti puțin, astfel că puteau fi aprinse cel puțin focurile. Într-adevăr, în aceeaşi clipă străluciră mii şi mii în tabăra polono-lituaniană. Luptătorii îşi uscau la căldura lor veşmintele ude şi cântau cântece de război.

Regele veghea şi el, deoarece într-o casă aşezată în vecinătatea taberelor, unde se adăpostise de furtună, se ținea sfatul de război, care discuta despre cucerirea Gilgenburgului. Întrucât la asalt luase parte şi steagul din Sieradz, fusese chemat să dea seamă şi căpetenia lui, Jakub de Koniecpole, împreună cu ceilalți, ca să explice de ce au cucerit oraşul fără poruncă şi n-au încetat atacul, deşi regele le-a trimis pe aghiotantul său însoțit de câțiva slujitori.

Din această pricină, voievodul neştiind sigur dacă va avea parte de o dojană sau chiar de pedeapsă, luase cu sine vreo cincisprezece cavaleri mai de seamă, iar printre ei pe bătrânul Maćko şi pe Zbyszko drept martori că aghiotantul a ajuns la ei abia când urcaseră pe zidurile castelului, în timpul când se încleştaseră în luptă cu garnizoana. Iar cât priveşte atacarea castelului: „E greu să întrebi de orice, când oştile se întind pe câteva mile împrejur". Fiind trimis înainte, a înțeles că are datoria să înlăture toate piedicile din calea oştirii şi să-l bată pe duşman oriunde-l întâlneşte. Ascultând, aşadar, aceste cuvinte, regele, prințul Witold şi sfetnicii, care se bucurau în inima lor de cele întâmplate, nu numai că nu-l mustrară pe voievod şi pe oştenii din Sieradz pentru fapta lor, ci din contră, le lăudară vitejia că „învinseseră atât de repede castelul şi garnizoana lui". Maćko şi Zbyszko avură prilejul să se uite cât poftesc la cele mai luminate minți din regat, fiindcă afară de rege şi de prinții mazovieni, se mai găseau acolo cele două căpetenii ale tuturor oştenilor: Witold, care-i conducea pe lituanieni, samogițieni, ruteni, basarabeni, moldoveni şi tătari, şi Zyndram de Maszkowice, cu blazonul „ca soarele", spătarul de Cracovia, cel mai bun

îndrumător al oştilor polone, care-i întrecea pe toți în cunoaşterea treburilor războiului. Afară de ei, mai erau la acest sfat luptători vestiți şi oameni politici. Castelanul de Cracovia, Krystyn de Ostrów, şi voievodul de Cracovia, Jaśko de Tarnów, şi cel de Poznań, Sędziwój de Ostroróg, şi cel de Sandomierz, Mikołaj de Michalowice, şi preotul de la biserica Sf. Florian şi totodată vicecancelarul Mikołaj Trąba, şi mareşalul regatului Zbigniew de Brzezie, şi Piotr Szafraniec, ajutorul cămăraşului de Cracovia şi în sfârşit Ziemowit, fiul lui Ziemowit, prințul de Płock, singurul tânăr printre ei, dar ciudat de „iscusit în război", a cărui părere se bucura de mare trecere la rege.

Iar în încăperea învecinată aşteptau, la îndemână, în caz de întrebare să răspundă cu un sfat bun, cei mai mari cavaleri, a căror faimă se răspândise în toată Polonia şi peste graniță: aşadar, Maćko şi Zbyszko îi văzură acolo pe Zawisza Czarny de Sulima şi pe fratele lui Farurej, şi pe Skarbek Abdank de Gory, şi pe Dobek de Oleśnica, cel care doborâse din şa la vremea lui, la Toruń, doisprezece cavaleri nemți, şi pe uriaşul Paszko Złodziej de Biskupice, şi pe Powała de Taczew, care le era un prieten binevoitor, şi pe Krzon de Kozieglowy, şi pe Marcin de Wrocimowice, care purta marea flamură a regatului, şi pe Florian Jelitczyk de Korytnica, şi pe vajnicul în lupta de aproape Lis de Targowisko, şi pe Staszek de Charbimowice, care în armura completă putea să sară peste doi cai mari.

Mai erau şi mulți alți cavaleri, stegari din diferite ținuturi şi din Mazowsze, care erau numiți astfel pentru că luptau în primele rânduri. Dar cunoscuții, mai ales Powała, îi întâmpinară cu bucurie pe Maćko şi pe Zbyszko şi începură să vorbească despre vremurile şi isprăvile de altădată.

— Hei! îi spuse de Taczew lui Zbyszko. Tu ai avut multe de îndurat de pe urma teutonilor, dar cred că acum o să ai timp să le plăteşti pentru toate.

— O să le plătesc fie şi cu sânge, aşa cum o s-o facem toți! răspunse Zbyszko.

— Ştii că Kuno de Lichtenstein este acum mare comtur? întrebă Paszko Zlodziej de Biskupice.

— Ştiu, şi ştie şi unchiul meu.

— Să dea Dumnezeu să-l întâlnesc, îl întrerupse Maćko, pentru că eu am o treabă separată cu el.

— Da! Doar l-am provocat şi noi la duel, răspunse Powała, dar a răspuns că funcția nu-i îngăduie să se bată în duel. Ei, acum o să-i îngăduie.

La acestea, Zawisza, care vorbea întotdeauna cu mare seriozitate, spuse:

— O să fie al cui i l-o dărui Dumnezeu.

Zbyszko, însă, îi înfățişă numai din curiozitate lui Zawisza numaidecât, problema unchiului, întrebându-l dacă Maćko nu şi-a îndeplinit jurământul bătându-se cu o rudă a lui Lichtenstein care s-a oferit să-l înlocuiască, şi pe acesta l-a ucis. Şi toți încuviințară, afară doar de Maćko, deşi se bucurase şi el că nu se făcuse de ruşine.

— Aş fi totuşi mai sigur de mântuire, dacă l-aş întâlni pe Kuno însuşi! o ținu morțiș.

Iar după aceea, începură să vorbească despre asedierea Gilgenburgului şi despre viitoarea mare bătălie, la care se aşteptau curând, fiindcă maestrul nu mai avea altceva de făcut decât să le taie drumul.

Dar tocmai când îşi băteau capul peste câte zile avea să aibă loc, se apropie de ei un cavaler slab şi deşirat, îmbrăcat într-o tunică roşie de postav, cu o cipilică de aceeaşi culoare pe cap, şi desfăcându-şi mâinile rosti cu un glas molatic, aproape femeiesc:

— Sănătate, cavalere de Bogdaniec!

— De Lorche! exclamă Zbyszko, tu eşti?

Şi îl înşfăcă în brațe, întrucât păstrase o amintire frumoasă despre el, iar când se sărutară ca nişte prieteni apropiați, începu să-l întrebe cu bucurie:

— Eşti şi tu aici, de partea noastră?

— Poate că mulți cavaleri de Geldria se află de partea cealaltă, răspunse de Lorche, dar eu sunt dator să-l slujesc pe stăpânul meu, prințul Janusz din partea feudei Dlugolas.

— Tu i-ai moştenit averea lui Mikołaj de Długolas?

— Întocmai, pentru că după moartea lui Mikołaj şi a fiului său, care a fost răpus la Bobrowniki, Długolasul i-a revenit minunatei Jagienka, soția şi stăpâna mea de cinci ani.

— Pentru Dumnezeu! strigă Zbyszko, cum ai ajuns la asta?

Dar de Lorche, salutându-l pe bătrânul Maćko, zise:

— Vechiul vostru scutier, Głowacz, mi-a spus că vă găsesc aici, iar acum aşteaptă la mine în cort şi se îngrijeşte de cină. E cam departe, de bună seamă, la celălalt capăt al taberei, dar călare ajungem mai repede, aşa că haideți cu mine.

După care, întorcându-se către Powała, pe care-l cunoscuse mai demult la Płock, adăugă:

— Şi Domnia Ta, nobile domn. Ar fi o fericire şi o onoare pentru mine.

— Bine, răspunse Powała. E plăcut să stai la taifas cu prieteni, iar pe drum o să vedem tabăra.

Aşadar ieşiră, ca să încalece şi să plece. Mai înainte totuşi, slujitorul lui de Lorche le aruncă pe umeri pelerinele pe care se vede că le adusese înadins. Acesta, apropiindu-se de Zbyszko, îi sărută mâna şi spuse:

— Plecăciune şi onoare, Domnia Ta. Eu sunt fostul slujitor al Domniei Tale, dar pe întuneric nu poți să mă recunoşti. Îl mai ții minte pe Sanderus?

— Dumnezeule mare! strigă Zbyszko.

Şi pentru o clipă, reînviară în el amintirile mâhnirilor, ale suferințelor şi ale nenorocirii de demult, la fel ca acum câteva săptămâni când, după unirea oştilor regale cu steagurile prinților mazovieni, se întâlnise după o lungă despărțire cu vechiul său scutier Hlawa.

Aşa că zise:

— Sanderus! Hei! îmi aduc aminte şi de vremurile acelea de demult, şi de tine! Ce-ai mai făcut de atunci şi pe unde ai mai fost? Nu mai vinzi relicve?

— Nu, stăpâne. Până astă-primăvară am fost duhovnic la Dlugolas, dar pentru că răposatul meu tată se ocupa cu meşteşugul războiului, când a izbucnit războiul, mi s-a urât cu arama din clopotele bisericii şi mi s-a trezit dragostea de fier şi de oțel.

— Ce-mi aud urechile! exclamă Zbyszko, care şi-l putea închipui cu greu pe Sanderus luptând cu paloşul, sulița sau securea.

El, însă, îl întrerupse ținându-i scara:

— Acum un an, din porunca episcopului de Płock, am fost în ținuturile prusiene, aducând astfel foloase însemnate, dar o să-ți povestesc asta mai târziu, iar acum încalecă, Domnia Ta, pe cal, fiindcă graful acela ceh, căruia îi ziceți Hlawa, vă aşteaptă cu cina în corturile stăpânului meu.

Astfel că Zbyszko încălecă şi apropiindu-se de cavalerul de Lorche, merse lângă el, ca să discute în voie, întrucât era curios ce mai făcuse.

— Sunt grozav de bucuros, îi spuse, că eşti de partea noastră, dar mă mir, fiindcă ştiu că slujeai la teutoni.

— Slujesc aceia care primesc soldă, răspunse de Lorche, dar eu n-am luat. Nu. Eu am venit printre teutoni doar pentru a căuta aventuri şi a dobândi centura de cavaler, pe care, după cum ştii, am căpătat-o din mâinile unui prinț polonez. Şi petrecându-mi mulți ani în aceste țări, am cunoscut de care parte se află dreptatea, iar după ce m-am căsătorit şi m-am stabilit aici, cum puteam să lupt împotriva voastră? Acum, eu sunt din partea locului şi vezi şi tu cât de bine v-am învățat limba. Pe a mea, chiar am şi uitat-o puțin.

— Şi averea ta din Geldria? Cum am auzit, tu eşti rudă cu stăpânitorul de acolo şi ai destule castele şi moşii.

— Moştenirea mea i-am lăsat-o rudei mele, Fulko de Lorche, care mi-a plătit-o. Acum cinci ani, am fost în Geldria şi am adus tot felul de bogății de acolo, cu care m-am şi răscumpărat în Mazowsze.

— Şi cum de s-a întâmplat să te căsătoreşti cu Jagienka de Długolas?

— Ah! răspunse de Lorche, cine poate înțelege o femeie? M-a luat în bătaie de joc întotdeauna, dar când m-am săturat şi i-am mărturisit că voi pleca de jale în Asia şi n-am să mă mai întorc niciodată, a izbucnit în lacrimi pe neaşteptate şi mi-a spus: „Atunci eu am să mă fac călugăriță". I-am căzut la picioare pentru aceste cuvinte şi după două săptămâni episcopul de Płock ne-a cununat la biserică.

— Copii nu ai? îl întrebă Zbyszko.

— După război, Jagienka se va duce la mormântul reginei voastre Jadwiga, ca să-i ceară binecuvântarea, răspunse de Lorche oftând.

— Bine. Se spune că acesta este un mijloc sigur şi în astfel de treburi nu există patroană mai bună decât regina sfântă. Lupta hotărâtoarea va avea loc peste câteva zile, iar după aceea va fi pace.

— Aşa-i.

— Dar teutonii mai mult ca sigur că te socotesc trădător.

— Nu! spuse de Lorche. Ştii şi tu cât țin eu la onoarea de cavaler. Sanderus a fost cu recomandările episcopului de Płock la Malborg, aşa că i-am trimis prin el o scrisoare maestrului Ulryk, în care am renunțat la slujbă şi i-am înfățişat pricinile pentru care sunt de partea voastră.

— Ha! Sanderus! se miră Zbyszko. Mi-a spus că i s-a urât cu bronzul din clopote şi a început să țină la fier, ceea ce mi se pare ciudat, pentru că a avut întotdeauna inimă de iepure.

Iar cavalerul de Lorche începu să râdă:

— Sanderus are de-a face cu oțelul sau cu fierul în măsura în care ne bărbiereşte pe mine şi pe scutierii mei.

— Aşa? întrebă Zbyszko înveselit.

Un răstimp merseră în tăcere, după care de Lorche îşi înălță ochii spre cer şi zise:

— V-am poftit la cină, dar până ajungem se face dimineață.

— Luna încă luminează, răspunse Zbyszko. Să mergem.

Ajungându-i pe Maćko şi pe Powała, călăriră mai departe împreună toți patru pe drumul din tabără, care se deschidea întotdeauna la porunca mai-marilor între corturi şi focuri, ca să aibă trecerea liberă. Vrând să ajungă la al doilea capăt al taberei, unde se aflau steagurile mazoviene, fură nevoiți să-l străbată de-a lungul.

— De când există Polonia, aprecie Maćko, n-a mai văzut atâta oaste, pentru că s-au adunat oşteni din toate țările lumii.

— Nici un alt rege nu mai are una la fel, răspunse de Lorche, fiindcă nici unul nu mai stăpâneşte o țară atât de mare.

Iar bătrânul cavaler i se adresă lui Powała de Taczew:

— Câte steaguri zici, Domnia Ta, că au venit cu prințul Witold?

— Patruzeci, răspunse Powała. Polonezi de-ai noştri şi mazurieni, sunt cincizeci, dar îmbrăcate altfel decât ale lui Witold, pentru că la el uneori slujesc şi câteva mii de oameni sub aceeaşi flamură. Ha! Am auzit că maestrul a zis că aceşti glotaşi sunt mai buni la lingură decât la paloş, dar dă Doamne s-o fi spus într-un ceas rău, întrucât cred că sulițele lituanienilor o să se înroşească în sângele teutonilor.

— Cei pe lângă care trecem acum, cine sunt? întrebă de Lorche.

— Ăştia sunt tătarii; i-a adus vasalul lui Witold, Saladyn.

— Sunt buni de bătălie?

— Lituanienii se pricep să lupte cu ei şi i-au supus în cea mai mare parte, aşa au fost siliți să vină la războiul ăsta. Dar cavalerii apuseni se descurcă greu cu ei, fiindcă atunci când fug, sunt mai primejdioşi decât în luptă.

— Să ne uităm mai de aproape la ei, propuse de Lorche.

Şi se îndreptară către focurile înconjurate de oameni cu umerii goi, îmbrăcați, cu toată vremea de vară, în cojoace cu lâna în afară. Cea mai mare parte dintre ei dormeau pe pământul gol sau pe paie ude, care

împrăştiau aburi de căldură, dar mulți şedeau pe vine lângă focurile aprinse; unii îşi scurtau ceasurile nopții îngânând pe nas cântece sălbatice şi ținând isonul fluierelor din oase de cal, ceea ce făcea un zgomot ciudat şi neplăcut; alții aveau tobițe sau strune întinse pe corzile arcurilor. Câte unii înfulecau bucăți de carne fumegândă abia luate de pe foc, pe care suflau cu buzele țuguiate, vineții. Arătau atât de sălbatici şi amenințători, încât puteau fi luați mai degrabă drept nişte monştri fioroşi ai pădurii, decât nişte oameni. Fumurile focurilor usturau ochii din cauza grăsimii de cal şi de oaie, care se topea pe cărbuni, iar în afară de asta, în jur se răspândea un miros greu de păr pârlit, cojoace încălzite, piei abia jupuite şi de sânge. Din cealaltă parte întunecată a drumului, unde stau caii, venea un damf puternic de sudoare. Cele câteva sute de iepe ținute la îndemână pentru deplasări scurte şi apropiate, păscând iarba de sub picioare, se muşcau între ele, nechezând asurzitor şi sforăind. Herghelegii le potoleau cu strigăte şi lovituri de vână de bou.

Era primejdios să te avânți de unul singur printre ei, deoarece erau foarte sălbatici şi hrăpăreți. Nu departe de ei, se aflau cetele nu mai puțin fioroase ale basarabenilor cu coarne pe cap, ale moldovenilor pletoşi ce purtau, în loc de platoşe, scânduri desenate stângaci pe piept şi pe spate cu strigoi, schelete sau animale; mai încolo sârbii, a căror tabără, adormită acum, răsuna ziua, la popasuri, ca o lăută uriaşă, de atâtea fluiere, balalaice şi tot felul de alte instrumente muzicale.

Focurile străluceau, iar pe cerul presărat cu norii împrăştiați de vântul puternic lumina o lună mare, în razele căreia cavalerii noştri priveau tabăra. Dincolo de sârbi, se aflau bieții samogițieni. Nemții vărsaseră râuri de sânge şi totuşi, la fiecare chemare a lui Witold se ridicau din nou la luptă. Şi acum, parcă presimțind că nenorocirile se vor încheia odată pentru totdeauna în curând, veniseră aici însuflețiți de acelaşi Skirwoiłło, al cărui nume îi umplea pe nemți de turbare şi groază. Focurile samogițiene se învecinau cu cele ale lituanienilor, întrucât era acelaşi popor, aceleaşi obiceiuri şi aceeaşi limbă.

La intrarea în tabăra lituaniană, o privelişte mohorâtă izbi ochii cavalerilor. Pe o spânzurătoare întocmită din trunchiuri de copac, atârnau două trupuri omeneşti, pe care vântul le legăna, le răsucea şi le împingea cu atâta putere, încât stinghiile spânzurătorii scârțâiau jalnic. La vederea trupurilor, caii se ridicară în două picioare şi cavalerii îşi făcură cuvioşi semnul crucii, iar după ce trecură, Powała spuse:

— Cneazul Witold era împreună cu regele, alături de care eram şi eu, când au fost aduşi aceşti vinovați. Mai înainte, episcopii şi cavalerii noştri se plânseseră că Lituania se războieşte cu prea multă asprime şi nu cruță nici bisericile. Aşadar, când i-au adus (şi erau oameni de vază, dar care încălcaseră sfintele taine), cneazul s-a umplut de furie, încât îți era frică să te uiți la el, şi le-a poruncit să-i spânzure. Aşa că bieții oameni au trebuit să-şi ridice singuri spânzurătoarea şi să-şi pună lațul de gât, îndemnându-

se unul pe celălalt. „Hai, mai repede, că se supără prinţul şi mai rău!" Şi spaima i-a cuprins pe toţi tătarii şi lituanienii, fiindcă ei se tem mai mult de prinţ decât de moarte.

— Ţin minte, spuse Zbyszko, că atunci la Cracovia, când regele s-a supărat pe mine din cauza lui Lichtenstein, micul cneaz Jamont care era aghiotantul regelui, m-a sfătuit să mă spânzur numaidecât. Şi îmi dădea acest sfat cu gânduri bune, cu toate că l-aş fi provocat la luptă pe pământ bătătorit, dacă, după cum ştiţi, n-ar fi trebuit să-mi taie capul.

— Cneazul Jamont a învăţat deja obiceiurile cavalereşti, răspunse Powała.

Tot vorbind în acest fel, trecură prin tabăra lituaniană şi cele trei polcuri rutene, dintre care cel mai numeros era cel de la Smoleńsk, şi intrară în tabăra polonă. Acolo se aflau cele cincizeci de steaguri, miezul şi totodată fruntea întregii oştiri. Platoşele erau aici mai bune, caii mai mari, cavalerii mai instruiţi, cu nimic mai prejos decât cei din Apus. Prin puterea braţelor, rezistenţa la foame, frig şi greutăţi, aceşti moşieri din Wielko şi Malapolska îi întreceau pe cei din Apus, mai grijulii cu viaţa mai uşoară. Obiceiul lor era mai simplu, platoşele mai grosolan bătute, dar erau mai căliţi, iar dispreţul lor faţă de moarte şi îndârjirea în luptă o admiraseră cândva cavalerii francezi şi englezi veniţi de departe.

De Lorche, care cunoştea cavalerii polonezi de mult, spuse şi el:

— Aici se află toată puterea şi nădejdea noastră. Îmi aduc aminte că la Malborg se plângeau adesea că în bătălia cu voi trebuie să răscumperi fiecare palmă de pământ cu un râu de sânge.

— Sângele va curge şi acum ca un râu, răspunse Maćko. Pentru că nici Ordinul n-a strâns niciodată până acum o asemenea putere.

Iar la acestea Powała:

— Cavalerul Korzbog, care-i ducea maestrului scrisorile regelui, spunea că teutonii zic că nici împăratul roman şi nici un rege n-au atâta putere, iar Ordinul ar putea cuceri toate regatele.

— Da, dar noi suntem şi mai mulţi! fu de părere Zbyszko.

— Ei, însă, socotesc oastea lui Witold mai prejos, pentru că oamenii sunt înarmaţi de mântuială, şi se sparge de la prima ciocnire, ca o oală de pământ lovită cu ciocanul. Dacă este adevărat sau nu, asta nu mai ştiu.

— Şi da, şi nu! interveni mintosul Maćko. Eu şi Zbyszko îi cunoaştem, fiindcă am luptat împreună. Aşa-i, platoşa lor e mai proastă şi caii lor mai mărunţi, de aceea se întâmplă adesea să cedeze sub izbitura cavalerilor, dar au inimile tot atât de viteze sau şi mai cutezătoare decât nemţii.

— O să se vadă în curând, spuse Powała. Regelui îi dau mereu lacrimile la gândul că se va vărsa atâta sânge creştinesc şi ar dori până în ultima clipă să încheie o pace dreaptă, dar trufia teutonă nu va îngădui una ca asta.

— Chiar aşa! Eu îi cunosc pe teutoni şi toți îi cunoaştem, întări Maćko. Dumnezeu a şi aşezat greutățile pe cântarul pe care va pune sângele nostru şi al vrăjmaşilor seminției noastre.

Mai aveau puțin până la steagurile mazoviene, între care se ridicau corturile cavalerului de Lorche, când deodată, în mijlocul drumului văzură o mulțime de oameni strânşi la un loc şi uitându-se la cer.

— Stați acolo! porunci un glas din mijlocul adunăturii.

— Cine vorbeşte şi ce faceți aici? întrebă Powała.

— Parohul din Kłobuck. Dar voi cine sunteți?

— Powała de Taczew, cavalerii de Bogdaniec şi de Lorche.

— Aha, Domnia Ta eşti, rosti preotul cu glas tainic, apropiindu-se de calul lui Powała. Uită-te, Domnia Ta, la lună şi vezi ce se petrece pe ea. E o noapte bună de vrăjit, o noapte a minunilor!

Cavalerii îşi înălțară capetele şi începură să privească la lună, care pălise şi ea aproape de scăpătat.

— Nu pot să deslușesc nimic! spuse Powała. Voi ce vedeți?

— Un călugăr cu glugă se luptă cu un rege cu coroane pe cap! Uitați-vă, acolo! În numele Tatălui şi al Fiului, şi al Duhului Sfânt! Oho, cu câtă înverşunare se vânzolesc... Doamne, ai milă de noi păcătoşii!

Împrejur se aşternu tăcerea, fiindcă îşi reținură cu toții răsuflarea în piept.

— Uitați-vă, uitați-vă! striga preotul.

— Adevărat, parcă este ceva! spuse Maćko.

— Adevărat! e adevărat! întăriră alții.

— Ha! regele l-a trântit pe călugăr! exclamă preotul din Klobuck deodată, a pus piciorul pe pieptul lui! Lăudat fie Isus Cristos!

— În vecii vecilor!

În aceeaşi clipă, un nor negru acoperi luna şi noaptea se întunecă, doar razele focurilor tremurau ca nişte panglici sângerii de-a curmezişul drumului.

Cavalerii porniră mai departe, iar când se depărtară de mulțime, Powała întrebă:

— Voi ați văzut ceva?

— La început, nimic, răspunse Maćko, dar pe urmă i-am văzut bine şi pe rege, şi pe călugăr.

— Şi eu.

— Şi eu.

— E un semn de la Dumnezeu, se bucură Powała. Hm, cu toate lacrimile regelui nostru, înăuntru nu se va vedea nimic.

— Iar bătălia va fi cum nu-şi mai aminteşte nimeni să fi fost, rosti Maćko.

Şi îşi continuară drumul în tăcere, cu inimile pline de bucurie şi solemne.

Dar când mai aveau puțin până la cortul cavalerului de Lorche, se iscă iarăşi vijelia cu atâta putere, încât împrăştie într-o clipită focurile mazurienilor. Văzduhul se umplu de mii de torțe, aşchii aprinse, scântei şi vălătuci de fum.

— Ehei, suflă grozav! constată Zbyszko, trăgându-şi pelerina pe care vântul i-o urcase în cap.

— În vijelie parcă se aud gemete şi hohote de plâns.

— În curând, se revarsă zorile, dar nimeni nu ştie ce-i va aduce ziua de azi, adăugă de Lorche.

Capitolul L

Spre dimineață, vijelia nu numai că nu încetă, dar se înteți şi mai mult, aşa că nici vorbă să mai poată desface cortul în care regele se obişnuise de la începutul campaniei să asculte zilnic trei slujbe sfinte. În sfârşit, veni în fugă Witold, rugându-l şi implorându-l să mai amâne slujbele pentru o vreme mai potrivită în adâncul pădurii şi să nu oprească înaintarea. Dorința îi fu ascultată, deoarece nici nu se putea face astfel.

La răsăritul soarelui oştile porniră ca o lavină, urmate de uriaşa tabără de căruțe. După un ceas de mers, vântul se mai potoli puțin, astfel că putură să se desfăşoare flamurile. Şi atunci, câmpurile, cât puteai cuprinde cu vederea, parcă se acoperită cu flori multicolore. Nici un ochi nu putea să cuprindă toată oştirea şi această pădure de steaguri diferite, sub care polcurile mergeau înainte. În față era deci ținutul Cracoviei sub un steag roşu cu vulturul alb cu coroana, era cel mai însemnat steag al întregului regat, marea flamură pentru toată oastea. Îl purta Marcin de Wrocimowice, cu blazonul Jumătate de capră, un cavaler puternic şi slăvit în lume. După el mergeau detaşamentele de gardă ale curții, unul având deasupra crucea dublă a Lituaniei, celălalt Pogon (cu două brațe înarmate). Iar sub semnul Sfântului Jerzy, înainta detaşamentul puternic al mercenarilor şi al voluntarilor străini, alcătuit mai mult din cehi şi moravi. Mulți dintre aceştia veniseră la acest război, pentru că şi polcul patruzeci şi nouă era format numai din ei. Erau din popor, mai ales la pedestraşi, care-i urmau pe sulițaşi, fioroşi, stângaci, dar învățați cu lupta şi atât de înverşunați, că orice alți pedestraşi, când se ciocneau de ei, săreau cât mai repede înapoi, ca un câine înțepat de arici. Securi, coase, topoare şi mai ales îmblăcie de fier

erau armele lor cu care arătau înfricoşători. Se înrolau în slujba oricui îi plătea, întrucât elementul lor natural erau războiul, jaful şi măcelul.

Nu departe de moravi şi cehi mergeau sub flamurile lor şaisprezece steaguri ale ținuturilor polone, între acestea unul de Przemyśl, unul de Lwów şi unul de Halicz, şi trei de Podolia, iar în urma lor, pedestrimea aceloraşi ținuturi, cei mai mulți înarmați cu sulițe şi coase. Prinții din Mazowsze, Janusz şi Ziemowit, conduceau polcurile douăzeci şi unu, doi şi trei. Apoi veneau steagurile episcopilor, urmate de ale şlahticilor, în număr de douăzeci şi două. Deci ale lui Jaśko de Tarnów, Jędrek de Tęczyn, Spytko Leliwa şi Krzon de Ostrów, şi al lui Mikołaj de Michałów, şi al lui Zbigniew de Brzeź, şi al lui Krzon de Koziegłowy, şi al lui Kuba de Koniecpole, şi al lui Jaśko Ligęza, şi al lui Kmita, şi al lui Zaklika, iar în afară de ele, cel al familiilor Gryfit şi Bobowski, şi Koźle Rogi, şi ale multor altora care în bătălii se adunau sub un blazon comun cu aceeaşi deviză.

Şi astfel înflorea pământul sub ele, cum înfloresc luncile primăvara. Mergea un val de cai, un val de oameni, deasupra o pădure de sulițe cu steguleţe colorate ca nişte flori mai mici, iar în spate, în nori de praf, pedestrimea oraşelor şi țăranii. Ştiau că merg la o luptă cumplită, dar ştiau că „trebuie", aşadar păşeau cu inimă bărbată.

La aripa dreaptă înaintau cetele lui Witold sub steaguri de diferite culori, dar cu aceeaşi înfățişare a blazonului lituanian Pogonia. Nici o privire nu putea cuprinde toate steagurile, fiindcă se desfăşurau printre câmpuri şi păduri pe o lărgime mai mare decât o milă germană.

Înainte de amiază, când oştile ajunseră în apropierea satelor Logelan şi Tannenberg, se opriră la marginea pădurii. Locul părea bun pentru odihnă şi ferit de orice atac neaşteptat, deoarece din stânga îl scălda locul Dąbrowski, din dreapta lacul Lubeń, iar înaintea oştirii se deschidea o suprafață de o milă de câmp. În mijlocul acelei întinderi care se înălța lin spre apus, înverzeau luncile Grünwald, iar puțin mai departe înnegreau acoperişurile de paie şi ogoarele triste de la Tannenberg. Duşmanul care ar fi coborât spre pădure ar fi fost uşor de observat, dar nu era aşteptat să atace mai devreme de ziua următoare. De altminteri, oastea se oprise aici numai pentru popas, dar pentru că omul priceput în treburile războiului, Zyndram de Maszkowice, păstra ordinea de luptă chiar în timpul marşului, se oprise în aşa fel ca în fiecare clipă să fie gata de bătălie. Din porunca lui, fuseseră trimişi îndată gonaci pe cai repezi hăt! înainte către Grünwald, Tannenberg şi mai departe să cerceteze împrejurimile, iar în acest timp, pentru regele care nu voia să renunțe la îndatoririle religioase, întinseră pe malul înalt al lacului Luben un cort-capelă, ca să poată asculta sfânta slujbă.

Jagiełło, Witold, prinții mazovieni şi sfatul de război se duseră la cort. În fața lui, se adunaseră cavalerii de frunte, ca să se încredințeze lui Dumnezeu înaintea zilei hotărâtoare, nu să privească la rege. Şi îl văzură mergând în straiul cenuşiu de tabără, cu chipul grav, pe care se aşternuse

vizibil o grijă grea. Anii îi schimbaseră prea puțin făptura şi nu-i brăzdaseră cu riduri obrazul şi nu-i albiseră nici părul pe care şi-l aşeza şi acum la fel cu o mişcare iute după ureche, ca atunci când Zbyszko îl văzuse pentru prima dată la Cracovia. Dar mergea parcă aplecat sub povara unei răspunderi mari, cufundat parcă într-o mare tristețe. Printre oşteni se spunea că regele plânge mereu pentru sângele creştinesc care avea să fie vărsat şi aşa era într-adevăr. Jagiełło era scârbit de război, mai ales cu oamenii care purtau pe mantii şi pe steagurile lor crucea, şi dorea pacea din tot sufletul. În zadar dregătorii polonezi, ba chiar şi mijlocitorii maghiari, Ścibor şi Gara, îi înfățişaseră trufia şi semeția teutonă cu care se împăuna maestrul Ulryk, gata să provoace la luptă întreaga lume; degeaba propriul lui sol, Piotr Korzbóg, jura pe Crucea lui Isus şi pe peştii de pe blazonul lui că Ordinul nu vrea să audă de pace şi că singurul comtur de Gniewo care voia să-l asculte era graful von Wenden, care-l îndemna la pace, fusese batjocorit şi jignit de ceilalți, el mai trăgea nădejde că duşmanul va recunoaşte dreptatea cererilor lui, va cruța sângele omenesc şi va încheia înfricoşătoarea gâlceavă cu un tratat cinstit.

Astfel că şi acum se duse să se roage pentru asta la capelă, întrucât sufletul lui simplu şi bun era chinuit de o nelinişte uriaşă. Mai demult, Jagiełło năvălise cu focul şi sabia în ținuturile teutone, dar o făcuse ca un prinț păgân din Lituania, pe când acum, când era regele Poloniei şi creştin, şi vedea satele arzând, cenuşă, sânge şi lacrimi, îl înfiora teama de mânia dumnezeiască, mai ales că acesta nu era decât începutul războiului. Dacă măcar s-ar fi putut sfârşi acum! Dar uite că azi-mâine popoarele se vor izbi şi pământul se va înmuia de sânge. Sigur, duşmanul nu are dreptate, totuşi poartă crucea pe mantii şi îl apără relicve atât de mari şi de sfinte, încât gândul se retrage înfricoşat dinaintea lor. În toată oştirea, lumea se gândea la ei cu teamă şi nu de vârfurile săgeților, nu de paloşe, nu de baltage, ci de aceste oseminte sfinte se temeau polonezii în primul rând. „Cum vom putea ridica mâna asupra maestrului, se întrebau cavalerii care nu ştiau ce e frica, devreme ce pe platoşa lui se află o raclă cu oseminte sfinte şi lemn din crucea Mântuitorului!" Este adevărat că Witold ardea de nerăbdare să se războiască, şi se grăbea spre bătălie, dar inima cuvioasă a regelui încremenea pur şi simplu la amintirea acelor puteri cereşti, cu care Ordinul îşi ascundea fărădelegile.

Capitolul LI

Tocmai când preotul Bartosz din Klobuck sfârşi o slujbă, iar parohul din Kalisz avea să înceapă în curând pe a doua, şi regele ieşise înaintea cortului să-şi mai dezmorţească puţin picioarele de atâta stat în genunchi, când pe un cal înspumat năvăli ca o furtună şlahticul Hanko Ostojczyk şi înainte de a sări din şa, strigă:

— Stăpâne milostiv, vin nemţii!

La aceste cuvinte, cavalerii se ridicară, regele se schimbă la faţă, tăcu o clipă, după care întrebă:

— Lăudat fie Isus Cristos! Unde i-ai văzut şi câte steaguri sunt?

— Am văzut un steag lângă Grünwald, răspunse gâfâit Hanko, dar în spatele colinei se ridicau nori de pulbere, ca şi când s-ar fi apropiat mai mulţi.

— Lăudat fie Isus Cristos! repetă regele.

Dar deodată, Witold, căruia îi urcase sângele în obraji de la primul cuvânt al lui Hanko şi ochii începuseră să-i scânteieze ca doi cărbuni, se întoarse către curteni şi porunci:

— Renunţăm la a doua slujbă şi aduceţi-mi calul!

Regele îi puse o mână pe umăr şi spuse:

— Du-te tu, frate, iar eu rămân să ascult şi a doua slujbă.

Aşa că Witold şi Zyndram de Maszkowice încălecată pe cai, dar tocmai în clipa aceea, când se întoarseră spre tabere, sosi al doilea gonaci, şlahticul Piotr Osza de Włostów şi începu să strige de departe:

— Nemţii! Nemţii! Am văzut două steaguri!

— Pe cai! răsunară glasuri printre curteni şi cavaleri.

Dar Piotr mai vorbea încă, atunci când se auzi iarăşi un tropot şi veni al treilea gonaci, iar după el al patrulea, al cincilea şi al şaselea: cu toţii văzuseră steagurile nemţeşti venind din ce în ce mai multe. Nu mai era nici o îndoială că întreaga oaste teutonă ţine calea celei regale.

Cavalerii se răspândiră într-o clipită la steagurile lor. Lângă cortul-capelă, mai rămase cu regele numai o mână de curteni, prelaţi şi copii de casă. Dar în acel moment, se auzi clopoţelul în semn că parohul din Kalisz începe a doua slujbă, aşa că Jagiełło îşi întinse braţele, îşi împreună pios mâinile şi înălţându-şi ochii spre cer, porni cu pasul rar spre cort.

Dar când după sfârşitul slujbei ieşi din nou înaintea cortului, putu să se convingă cu propriii ochi că gonacii spuseseră adevărul, căci la marginile văii largi, care se ridica tot mai sus, înnegrea ceva, ca şi când o pădure crescuse deodată pe câmpul pustiu, iar deasupra acestei păduri se înălţa şi făcea ape-ape în soare curcubeul flamurilor. Şi mai departe, hăt! dincolo de Grűnwald şi Tannenberg, se ridica spre cer un nor uriaş de pulbere. Regele îmbrăţişă cu privirea tot acest orizont ameninţător, apoi întorcându-se către preotul ajutor de cancelar Mikołaj, îl întrebă:

— Ce patron avem astăzi?

— E ziua răspândirii apostolilor, răspunse preotul ajutor de cancelar.

Şi regele oftă:

— Aşadar, ziua Apostolilor va fi ultima din viaţa multor creştini, care se vor întâlni astăzi pe acest câmp.

Şi arătă cu mâna spre întinderea pustie, în mijlocul căreia, la jumătatea drumului către Tannenberg, se înălţau doar câţiva stejari seculari.

Totuşi, în acest timp, îi aduseră calul, iar în depărtare se arătară şaizeci de sulițaşi, pe care Zyndram de Maszkowice îi trimisese ca gardă personală a regelui.

*

Garda regală o conducea Aleksander, fiul mai mic al prinţului de Płock şi fratele aceluia care, dăruit cu o înclinare specială pentru lupte, făcea parte din sfatul de război. Al doi-lea loc după el îl deţinea nepotul lituanian al monarhului, Zygmunt Korybut, un tânăr în care se puneau speranţe mari, dar un spirit neliniştit. Printre cavaleri, cei mai cunoscuţi erau: Jaśko Mąźyk de Dąbrowa, un adevărat uriaş aproape de statura lui Paszko de Biskupice, şi tot atât de puternic ca Zawisza Czarny, Źóława, un baron ceh, mărunt şi slab, dar foarte sprinten, vestit la curtea Cehiei şi a Ungariei pentru duelurile lui, în care răpusese peste zece cavaleri austrieci, şi al doilea ceh, Sokół, arcaş neîntrecut, şi wielkopolonezul Bieniasz Wierusz, şi Piotr Mediolański, şi boiernaşul lituanian Sienko de Pohost, al cărui tată, Piotr, comanda un steag din Smoleńsk, şi ruda regelui, cneazul Fieduszko, şi cneazul Jamont, şi ceilalţi cavaleri polonezi „aleşi din alte mii", care juraseră cu toţii să-l apere pe rege până la ultima picătură de sânge şi să-l ferească de orice primejdie. Legaţi nemijlocit de persoana regelui erau preotul ajutor de cancelar Mikołaj şi secretarul Zbyszko de Oleśnica, un

tinerel învățat, îndemânatic în arta cititului şi a scrisului, dar tot atât de puternic asemenea unui mistreț. Armura stăpânului era vegheată de trei scutieri: Czajka de Nowy Dwór, Mikołaj de Morawica şi Daniłko, un rutean care avea grijă de arcul şi tolba cu săgeți. Suita regelui era completată cu vreo cincisprezece curteni care, pe caii lor iuți, aveau să ducă poruncile către steaguri.

Scutierii îl îmbrăcară pe rege în armura strălucitoare, scumpă, după care îi aduseră, de asemenea „ales din alte mii", armăsarul roib, care sforăia pe nări de bun augur de sub frun- tarul de oțel şi, umplând văzduhul cu nechezatul lui, se ridica puțin în două picioare ca o pasăre care vrea să se înalțe în zbor. Regele, când simți calul sub el şi sulița în mână, se schimbă numaidecât. Mâhnirea îi dispăru de pe obraz, ochii mici, negri începură să-i strălucească, iar pe chip îi apăru rumeneala; totul se petrecu într-o clipită, fiindcă atunci când preotul ajutor de cancelar începu să-şi ia rămas-bun de la el, făcând semnul crucii asupra lui, deveni iarăşi grav şi îşi înclină cu umilință capul acoperit de coiful de argint.

*

Între timp, oştirea teutonă, coborând încet de pe câmpia în pantă, trecu de Grünwald, de Tannenberg şi se opri în formație de luptă la jumătatea câmpului. De jos, din tabăra polonă, se vedea foarte bine lavina cailor şi cavalerilor uriaşi în armuri de fier. Privirile mai agere deosebeau, în măsura în care îngăduia vântul ce flutura steagurile, diferitele semne cusute pe ele, precum cruci, vulturi, grifoni, paloşe, coifuri, miei, capete de zimbri şi urşi.

Bătrânul Maćko şi Zbyszko, care luptând şi mai înainte cu teutonii le cunoşteau oştile şi blazoanele, le arătau celor din Sieradz cele două steaguri ale maestrului, în care slujeau floarea şi aleşii cavalerilor, flamura întregului Ordin, purtat de Frydrich von Wallenrod, şi cea a Sfântului Jerzy, cu crucea roşie pe un câmp alb, şi multe altele. Nu cunoşteau, în schimb, însemnele diferite ale oaspeților străini, care veniseră cu miile din toate părțile lumii: din Austria, din Bavaria, din Suabia, din Elveția, dintre faimoşii cavaleri ai Burgundiei, din bogata Flandră, din însorita Franță, despre ai cărei cavaleri povestea cândva Maćko că şi atunci când se află la pământ rostesc mereu cuvinte vitejeşti, din Anglia de peste mare, patria arcaşilor grozavi, şi chiar din îndepărtata Spanie, unde luptând mereu cu sarazinii, înfloriseră mai mult ca în alte țări bărbăția şi onoarea.

Iar vajnicilor şlahtici de lângă Sieradz, din Koniecpole, din Krześnia, din Bogdaniec, Rogów şi Brzozowa, ca şi din celelalte ținuturi polone, începu să le clocotească sângele în vine la gândul că în curând vor trebui să se încleşteze pe viață şi pe moarte cu nemții şi cu toți aceşti cavaleri străluciți. Fețele celor mai vârstnici deveniră grave şi aspre, deoarece aceştia ştiau cât de grea şi cumplită le va fi truda. În schimb, inimile tinerilor începură să chivnească aşa cum chivnesc câinii de vânătoare ținuți în lanțuri, când văd de departe fiara sălbatică. De aceea, unii, strângând mai puternic în pumni sulițele, mânerele paloşelor şi ale baltagelor, îşi ridicau caii în două picioare

ca pentru a-şi lua avânt, alții se învăpăiară la față, mai puțini începură să răsufle mai repede, de parcă li se strâmtaseră platoşele. Totuşi războinicii cu experiență îi domoleau, spunându-le: „N-o să pierdeți prilejul şi o să ajungă pentru toți, să dea Dumnezeu să nu fie prea mult".

Teutonii, însă, privind de sus la valea împădurită, vedeau la marginea copacilor numai zece-cincisprezece steaguri polone şi nu puteau fi siguri, dacă asta era toată oştirea regală. De bună seamă, spre stânga, în jurul lacului, se zăreau de asemenea grupurile cenuşii ale luptătorilor, iar prin tufărişuri parcă luceau vârfuri de sulițe, un fel de lănci uşoare folosite de lituanieni. Putea fi, însă, şi un grup mai mare de polonezi. Abia fugarii din cuceritul Gilgenburg, dintre care aduseră vreo cincisprezece înaintea maestrului, recunoscură că în fața lor se află întreaga oaste polono-lituaniană.

Dar degeaba vorbiră despre puterea lor. Maestrul Ulryk nu voia să le dea crezare, deoarece de la începutul acestui război credea numai ce-i convenea şi-i prevestea biruința lui. Nu trimisese iscoade şi gonaci, socotind că şi fără asta trebuie să se ajungă la o luptă hotărâtoare, iar acea bătălie nu se poate încheia altfel decât prin înfrângerea vrăjmaşului. Încrezător în puterea pe care nici unul dintre maeştri n-o mai condusese până atunci la luptă, îşi disprețuia potrivnicul, iar când comturul de Gniewo, care răspândise iscoade cu de la sine putere, îi dovedi că oştirea lui Jagiełło este mai numeroasă, îi răspunse:

— Ce oştire mai e şi asta? Doar cu polonezii va trebui să ne opintim puțin, căci restul, chiar dacă sunt mai mulți, nu sunt buni de nimic, mânuind mai cu râvnă lingura, decât armele.

Şi tinzând cu toate forțele spre bătălie, era cuprins acum de o mare înflăcărare, când se trezi deodată înaintea duşmanului, iar la vederea marelui steag al întregului regat, a cărui flamură o zăriră pe fondul întunecat al pădurii, nu se mai putu îndoi că înaintea lui se afla marea oaste a duşmanului.

Dar pe polonezii care stăteau la marginea pădurii şi în pădure n-aveau cum să-i atace, întrucât cavalerii erau năprasnici numai la câmp deschis; nu le plăcea şi nu se pricepeau să lupte printre copaci.

Se întruniră deci la un sfat scurt în jurul maestrului, să chibzuiască în ce fel ar putea atrage vrăjmaşul din tufişuri.

— Pe Sfântul Jerzy! strigă maestrul. Am mers două mile fără odihnă, şi soarele dogoreşte, iar trupurile năduşesc grozav sub armură. N-o să aşteptăm aici până când va avea chef duşmanul să iasă din pădure.

La acestea, graful Wende, un bărbat statornic ca vârstă şi înțelept, propuse:

— Este adevărat că mi-au luat cuvintele în râs tocmai aceia care o vor lua la sănătoasa de pe acest câmp, unde eu o să pier (aici privi la Wemer von Tettingen), dar eu tot am să spun ce-mi poruncesc conştiința şi

dragostea de Ordin. Polonezii nu duc lipsă de curaj, dar, după câte cunosc, regele aşteaptă şi acum solie de pace.

Werner von Tettingen nu răspunse nimic, mulțumindu-se să izbucnească într-un râs disprețuitor, dar nici maestrului nu-i plăcură cuvintele lui Wende, aşa că zise:

— Mai e timp oare să ne gândim acum la pace? Altceva trebuie să hotărâm.

— Totdeauna este timp pentru opera lui Dumnezeu, răspunse von Wende.

Dar cumplitul comtur de Czluchów, Henryk, care jurase că va porunci să se poarte înaintea lui două paloşe scoase din teacă până când le va mânji în sânge polonez, îşi întoarse spre maestru fața grasă şi asudată şi strigă cu mare mânie:

— Mi-e mai dragă moartea decât ruşinea! Şi cu toate că sunt singur, cu paloşele astea voi ataca oştirea polonă!

Ulryk îşi încruntă puțin sprânceana.

— Vorbeşti împotriva ascultării, îl dojeni.

Apoi către comturi:

— Să ne sfătuim cum să-l scoatem pe duşman din pădure.

Se vorbi în fel şi chip, până când le plăcu şi comturilor, şi oaspeților de vază părerea lui Gersdorf, ca să trimită doi heralzi la rege cu vestea că maestrul îi trimite două paloşe şi-i provoacă pe polonezi la luptă pe viață şi pe moarte, iar dacă n-au loc destul, îşi va retrage puțin oastea, ca să aibă de ajuns.

*

Regele tocmai cobora de pe malul lacului, îndreptându-se spre aripa stângă a steagurilor polone, unde avea să învestească mai mulți cavaleri, când deodată, i se dădu de ştire că doi heralzi coboară dinspre oastea teutonă.

Inima lui Wladyslaw se umplu de speranță.

— Poate că ne propun o pace dreaptă!

— Să dea Dumnezeu, răspunseră prelații.

Regele trimise după Witold, dar acesta, ocupat cu pregătirea oştirii, nu putu veni, astfel că între timp heralzii se apropiară încet de tabără.

În lumina puternică a soarelui, îi vedeau de minune apropiindu-se pe cai uriaşi, acoperiți cu valtrapuri; unul avea pe scut vulturul negru imperial pe un câmp auriu, celălalt, care era heraldul prințului de Szczecin, un grifon pe câmp alb. Rândurile se desfăcură înaintea lor, iar ei, descălecând, se opriră după o clipă în fața regelui şi înclinându-se pentru a-i arăta cinstea cuvenită, îşi îndepliniră astfel solia.

— Maestrul Ulryk, spuse primul herald, te provoacă pe Măria Ta şi pe prințul Witold la o luptă pe viață şi pe moarte, şi ca să vă stârnească bărbăția, care se pare că vă lipseşte, vă trimite aceste două paloşe.

Spunând acestea, puse paloşele la picioarele regelui. Jaśko Mąźyk de Dąbrowa îi traduse regelui cuvintele lui, dar abia apucă să sfârşească şi ieşi înainte al doilea herald cu grifonul pe scut şi vorbi astfel:

— Maestrul Ulryk a poruncit să vă dăm de ştire, că dacă n-aveți destul câmp de luptă, îşi retrage oastea şi vă face loc, ca să nu muceziți prin tufişuri.

Jaśko Mąźyk traduse din nou şi se lăsă tăcerea, doar cavalerii din suita regelui începură să scrâşnească din dinți față de asemenea obrăznicie şi înjosire.

Ultimele speranțe ale lui Jagielto se împrăştiară ca fumul. Se aşteptase la o solie de negociere şi pace, şi când colo primise una de trufie şi sfidare.

Aşadar, înălțându-şi ochii înlăcrimați, răspunse astfel:

— Paloşe avem destule, dar le primesc şi pe acestea ca semn al izbânzii pe care Dumnezeu mi-o trimite prin mâinile voastre. Iar câmpul de luptă, tot El îl va hotărî. Dreptății Lui mă adresez, plângându-mă de ticăloşia şi trufia voastră, amin.

Şi două lacrimi mari îi şiroiră pe obrajii arşi de soare.

În acest timp, glasurile cavalerilor din suită începură să strige:

— Nemții se retrag. Părăsesc câmpul de bătaie!

Heralzii plecară şi după o clipă îi văzură iarăşi urcând panta pe caii lor uriaşi şi strălucitori în lumina soarelui şi mătăsurile pe care le îmbrăcaseră peste armuri.

Oştile polone ieşiră din pădure şi tufişuri în formații strânse de luptă. În frunte se afla aşa-zisul detaşament de elită, alcătuit din cei mai straşnici cavaleri, urmat de corpul principal, de pedestrime şi mercenari. Se formară în acest fel între detaşamente două ulițe lungi pe care goneau Zyndram de Maszkowice şi Witold. Cel din urmă fără coif pe cap, într-o armură bine

făcută, asemănător cu o stea prevestitoare de nenorociri sau cu o flacără alungată de vânt.

Cavalerii trăgeau aer în piept şi se aşezau mai bine în şa.

Bătălia era gata să înceapă.

*

Maestrul privea în acest timp la oştile regelui, care ieşeau din pădure.

Se uită îndelung la mărimea lor, la aripile desfăcute ca la o pasăre uriaşă, la curcubeul fâlfâind în vânt al flamurilor şi deodată inima i se strânse de un simțământ necunoscut, apăsător. Poate că văzu cu ochii sufletului grămezile de leşuri şi râurile de sânge. Netemându-se de oameni, poate că se temea de Dumnezeu, care ținea acolo sus, în ceruri, balanța biruinței.

Pentru întâia dată îi trecu prin minte cât de groaznică era această zi, şi pentru prima dată simți cât de nemăsurata era răspunderea pe care şi-o luase pe umeri.

Aşa că fața îi păli, buzele începură să-i tremure, iar din ochi începură să-i curgă lacrimi bogate. Comturii se uitau cu uimire la căpetenia lor.

— Ce ai, Luminăția Ta? îl întrebă graful Wende.

— Într-adevăr, asta-i vreme potrivită pentru lacrimi! glumi asprul Henryk, comturul de Czluchów.

Iar marele comtur Kuno Lichtenstein îşi umflă buzele şi rosti:

— Am să te mustrez pe față, maestre, pentru că s-ar cuveni să îmbărbătezi inimile cavalerilor, în loc să le micşorezi curajul. Nu aşa te-am cunoscut.

Maestrului, însă, în ciuda tuturor străduințelor, lacrimile continuau să i se scurgă pe barba neagră, de parcă înăuntrul lui plângea altcineva.

În sfârşit, se stăpâni puțin şi, îndreptându-şi privirile aspre asupra comturilor, strigă:

— La steaguri!

Se repeziră, aşadar, fiecare la al lui, fiindcă porunca fusese apăsată, iar el întinse mâna către scutier şi-i spuse:

— Dă-mi coiful.

*

Inimile băteau ca nişte ciocane în piepturile celor două oştiri, dar trâmbițele întârziau să dea semnalul de luptă.

Se aşternu poate cea mai grea clipă de aşteptare, mai grea decât însăşi bătălia. Pe câmpie, între nemți şi oştirea regală, se înălțau spre Tannenberg câțiva stejari seculari, în care urcaseră țăranii din partea locului, ca să privească la încleştarea acestor oştiri atât de uriaşe, cum nu mai văzuse lumea din vremuri de demult. Afară de acest crâng, tot locul era gol, cenuşiu, înfricoşător, asemănător cu o stepă moartă. Doar vântul se preumbla pe această întindere deasupra căreia se înălța încet moartea. Ochii cavalerilor se întorceau fără voie către acest câmp tăcut. Norii care

alergau pe cer acopereau din când în când soarele, iar atunci peste tot se aşternea o mohoreală de moarte.

Deodată se iscă vântul. Fremătă în pădure, rupse mii de frunze; coborî pe întindere, înşfăcă firele uscate de iarbă, ridică nori de pulbere şi zvârli totul în ochii oştilor teutone. În aceeaşi clipă, cutremură văzduhul glasul ascuțit de corn, bucium, fluiere şi întreaga aripă lituaniană zvâcni în sus ca un stol uriaş de păsări care-şi ia zborul. Porniră dintr-odată în goană, cum aveau obiceiul. Cu gâturile întinse şi urechile ciulite, caii goneau înainte din toate puterile; mânuind paloşele şi sulițele, călăreții zburau cu un strigăt uriaş împotriva aripii stângi a teutonilor.

Maestrul se afla tocmai acolo. Emoția îi trecuse, iar din ochi, în loc de lacrimi, îi scăpărau scântei. Văzând mohoreala lituaniană dezlănțuită, se întoarse către Frydrych von Wallenrod, care comanda în această parte, şi-i spuse:

— Witold a început cel dintâi. Începeți şi voi în numele Domnului.

Şi cu un gest al brațului drept, puse în mişcare paisprezece steaguri de cavaleri în fier.

— *Gott mit uns!* strigă Wallenrod.

Coborându-şi sulițele, steagurile porniră la început la pas. Dar aşa cum stânca rostogolită de sus îşi măreşte tot mai mult avântul, aşa şi ele: de la pas trecură la trap, apoi la galop, gonind înfricoşătoare, nestăpânite, ca o lavină care trebuie să măture şi să distrugă tot ce întâlneşte în cale.

Pământul gemea şi se îndoia sub ei.

*

Bătălia avea să se încingă dintr-o clipă în alta şi să se întindă pe toată linia, aşa că steagurile polone începură să cânte vechiul cântec de luptă al Sfântului Wojciech. O sută de mii de capete acoperite de fier şi o sută de mii de perechi de ochi se înălțară spre cer, iar din o sută de mii de piepturi se porni un singur glas uriaş, asemănător cu tunetul ceresc: *Născătoare de Dumnezeu, fecioară,*
De Dumnezeu slăvită Maryja!
Ocrotitoare a Fiului Tău,
Maică Precestă, Maryja,
Împlineşte şi ajută-ne nouă...
Kirie eleison!...

Şi dintr-odată, puterea coborî în oasele lor, iar inimile fură gata de moarte. Era, însă, o forță atât de nemărginită în aceste glasuri şi în acest cântec, de parcă într-adevăr tunetele se porniră să duruie pe cer. Sulițele începură să tremure în mâinile cavalerilor, începură să tremure flamurile şi steguleţele, se cutremură văzduhul, se legănară crengile din pădure, iar ecourile trezite începură să răsune prin adâncuri şi să strige, repetând parcă lacurilor, luncilor jilave şi întregului pământ cât e de lung şi de lat:
Împlineşte şi ajută-ne nouă.
Kirie eleison!...

Iar ei cântau mai departe:
Făptura-Ți înviată, Doamne,
Glasu-i ascultă şi gându-i umple,
Ascultă-i ruga ce-o purtăm,
Şi dă-ne nouă, Te rugăm,
O viaț-a Domnului
Şi grădina raiului.
Kirie eleison!...

Ecoul repetă drept răspuns: „Kirie eleison!" iar în acest timp, la aripa dreaptă se porni lupta îndârjită ce se apropia tot mai mult de mijloc.

Trosnete, nechezat de cai, răcnetele înfiorătoare ale bărbaților se amestecară cu cântecul. Dar la răstimpuri, strigătele conteneau, ca şi când acelor oameni li se tăia răsuflarea, şi într-una din aceste întreruperi, se mai putură auzi încă odată glasurile temătoare:
Adame, tu, omul lui Dumnezeu,
Stai la sfat cu Tatăl tău,
Copiii ți-i chiverniseşti,
Unde îngerii domnesc!
Bucurie,
Fericire.
Vederea Lui fără oprire...
Kirie eleison!

Şi iarăşi ecoul se prăpăstui peste pădure: „Kirie eleison!" Strigătele de pe marginea dreaptă se întețiră şi mai mult, dar nimeni nu putea să vadă şi să

înțeleagă ce se petrece acolo, fiindcă maestrul Ulryk, care privea bătălia de sus, aruncă în clipa aceea asupra polonezilor douăzeci de steaguri conduse de Lichtenstein.

De aceea, la steagul polonez de elită, în care erau cei mai viteji cavaleri, căzu ca un trăsnet Zyndram de Maszkowice şi arătând cu vârful paloşului bulucul de nemți care se apropia răcni atât de puternic, încât caii din primele rânduri se ridicară pe picioarele dinapoi:

— Pe ei! Loveşte!

Aşadar, cavalerii, aplecându-se pe grumazul cailor şi îndreptându-şi sulițele înainte, porniră.

*

Dar Lituania se îndoi sub năvala înfricoşătoare a nemților. Primele rânduri, cele mai bine înarmate, alcătuite din boieri mai răsăriți, fură culcate la pământ. Cele următoare se încleştară cu turbare cu teutonii, dar nici o bărbăție, nici o rezistență, nici o putere omenească nu mai putea să-i scape de la pierzanie şi de la înfrângere. Şi cum putea fi altfel, când de o parte luptau cavaleri în armuri de oțel şi pe cai apărați cu plăci de fier, de cealaltă poporeni, într-adevăr bine făcuți şi puternici, dar pe cai mărunți şi acoperiți cu piei?... Zadarnic mai încerca lituanianul încăpățânat să ajungă la pielea neamțului. Sulițele, paloşele, vârfurile spadelor, ghioagele ghintuite cu cremene sau cu cuie se izbeau de tablele de fier ca de o stâncă ori de zidurile castelelor. Greutatea oamenilor şi a cailor strivea pâlcurile nefericite ale lui Witold, pe care le tăiau paloşele şi securile, le împungeau şi le zdrobeau oasele halebardele, le călcau copitele cailor. Cneazul Witold degeaba arunca în această prăpastie a morții noi cete de luptători, zadarnică era rezistența, nu mai foloseau la nimic îndârjirea, disprețul față de moarte şi râurile de sânge! Dădură bir cu fugiții mai întâi tătarii, basarabenii, muntenii şi în curând peretele lituanian crăpă şi panica sălbatică îi cuprinse toți oştenii.

O parte mai mare fugiră spre lacul Lubeń, iar în urma lor porniră în goană principalele forțe nemțeşti, secerând cu atâta râvnă, încât tot malul se acoperi de leşuri.

A doua parte a oştilor lui Witold, mai mică, în care se aflau şi cele trei polcuri din Smolensk, se retrase către aripa poloneză, urmărită de şase steaguri de teutoni şi, pe urmă, şi de cei care se întorceau din luptă. Dar oştenii din Smoleńsk, mai bine înarmați, se opuseră şi ei cu mai multă dârzenie. Bătălia se preschimbă în măcel. Pâraie de sânge curgeau la fiecare pas, acoperind aproape fiecare palmă de pământ. Unul dintre polcurile din Smoleńsk fu zdrobit până la ultimul om. Celelalte două se apărau cu disperare şi turbare. Dar nemții învingători nu puteau fi opriți de nimic. Unele dintre steagurile lor erau cuprinse parcă de nebunia luptei. Cavaleri izolați, împungându-şi caii cu pintenii şi ridicându-i în două picioare, se aruncau cu securea ridicată în învălmăşeala duşmanului. Loviturile paloşelor şi ale halebardelor păreau supraomeneşti, lava de oameni, împingând, călcând şi zdrobind caii şi cavalerii din Smoleńsk, ajunse în cele din urmă într-o latură a principalului polc polonez, deoarece amândouă luptau de peste un ceas cu teutonii conduşi de Kuno Lichtenstein.

*

De astă dată, lui Kuno nu-i mai merse atât de uşor, întrucât armele, caii şi instruirea luptătorilor erau sensibil egale. „Pădurea" lăncilor polone îi întâmpină pe teutoni, respingându-i chiar, mai ales că primele îi atacară cele trei steaguri faimoase, cel din Cracovia, cel de urmărire, condus de Jędrek de Brochwice, şi cel de curteni, în frunte cu Powała de Taczew. Cu toate acestea, bătălia se încinse cu adevărat abia atunci când, după frângerea lăncilor, puseră mâna pe paloşe şi baltage. Scutul se lovea de scut, bărbatul se încleşta cu bărbat, caii se prăbuşeau, flamurile şi însemnele se amestecau, sub loviturile paloşelor şi ale baltagelor crăpau coifurile, umărarele, pavezele, fierul se mânjea de sânge, se prăvăleau vitejii din şei ca pinii retezați. Aceia dintre cavalerii teutoni care cunoscuseră bătăliile cu polonezii încă de la Wilno, ştiau cât de „necioplit" şi de „încăpățânat" este acest popor, dar cei mai noi şi oaspeții străini fură cuprinşi dintr-odată de o uimire asemănătoare cu spaima. Nu puțini îşi struneau i aii fără să vrea, priveau nesigur în fața lor şi înainte de a se hotărî ce să facă, piereau de lovitura brațului polonez. Şi aşa cum grindina bate nemilos din norul arămiu, în lanul de secară, tot atât de dese cădeau şi loviturile cumplite, răpăiau paloşele, securile, baltagele, fără încetare şi fără milă, răsunau ca în fierărie tablele de fier, moartea stingea viețile precum viforul, gemetele se smulgeau din piepturi, ochii îşi pierdeau lumina, iar capetele palide ale tinerilor se cufundau în noaptea veşnică.

Zburau în sus scântei iscate de fier, aşchii de lemn din cozile sulițelor şi ale flamurilor, pene de păun şi de struț. Copitele armăsarilor alunecau pe

platoşele însângerate căzute pe jos şi peste trupurile cailor ucişi. Cine se prăbuşea rănit, era zdrobit de potcoave.

Dar nu căzuse încă nici unul dintre cavalerii polonezi de vază, înaintau îmbulziți şi învălmăşiți, strigând numele patronilor sau deviza neamului, cum înaintează focul prin stepa uscată, mistuind tufişurile şi iarba. Acolo, Lis de Targowisko îl înşfăcă cel dintâi pe viteazul comtur de Osterode, Gamrat, care, pierzându-şi scutul, îşi făcu ghemotoc mantia albă în jurul brațului, apărându-se astfel de lovituri.

Cu ascuțişul paloşului, Lis îi tăie mantia şi umărarul, retezându-i brațul de la subsuoară, iar cu a doua împunsătură îi străpunse abdomenul, de se auzi scrâşnetul vârfului lovit de şira spinării. Oamenii din Osterode răcniră de spaimă la vederea morții căpeteniei, dar Lis se repezi printre ei asemenea vulturului printre cocoare, iar când Staszko de Charbimowice şi Domrat de Kobylany îi săriră în ajutor, toți trei curățind locul împrejur, cum scutură ursul boabele din tecile de mazăre tânără când ajunge în lan.

Tot acolo, Paszko Złodziej de Biskupice îl răpuse pe faimosul frate al lui Kuno Adelsbach. Kuno, când văzu înaintea lui un uriaş cu securea însângerată în mână, pe care odată cu sângele se lipiseră şi şuvițe de păr omenesc, se temu în inima lui şi vru să se dea prins. Dar Paszko, neauzindu-l în larma de nedescris, se ridică în scări şi-i despică țeasta odată cu coiful de oțel, ca şi când cineva ar fi tăiat un măr în două jumătăți, îndată după aceea, îi stinse din viață pe Loch de Meklemburg şi Klingenstein, şi pe suabul Helmsdorf dintr-un puternic neam de grafi, şi pe Limpach de Moguncja, şi pe Nachterwitz tot de Moguncja, până când nemții începură să se retragă înfricoşați dinaintea lui la stânga şi la dreapta, în timp ce el izbea în ei ca într-un perete ce se prăbuşeşte şi mereu îl vedeau cum se ridică în şa pentru lovitură, apoi urma strălucirea toporului şi încă un coif teuton cădea printre cai.

În acelaşi loc, puternicul Jędrzej de Brochowice, frângându-şi paloşul în capul unui cavaler, care avea o bufniță pe scut şi o vizieră bătută în formă de cap de bufniță, îl apucă de braț, i-l frânse şi smulgându-i spada, îl ucise numaidecât. Tot el îl luă în robie şi pe cavalerul Dynheim, pe care văzându-l fără coif, îi păru rău să-l omoare, întrucât acesta era aproape încă un copil. Îl lăsă deci scutierilor săi neavând cum să ghicească, atunci, că îşi lua astfel pe viitorul ginere, pentru că tânărul cavaler s-a căsătorit mai târziu cu fiica lui şi a rămas pentru totdeauna în Polonia.

Acum atacară nemții cu furie, vrând să-l smulgă înapoi pe tânărul Dynheim, care provenea dintr-un neam puternic de grafi de pe Rin, dar cavalerii-stegari: Sumik de Nadbroze şi cei doi frați de Płomykowo, şi Dobko de Ochiw, şi Zych Pikno, le ținură piept, cum îl opreşte leul pe taur, şi îi respinseră spre steagul Sfântul Jerzy, lățind printre ei moartea şi distrugerea.

Iar cu cavalerii oaspeți se încleştă steagul regal de curte, pe care-l conducea Ciołek de Żelechów. Acolo, Powała de Taczew, având o putere

supraomenească, dobora oameni şi cai, zdrobea coifuri de fier ca pe nişte coji de ouă, se repezea de unul singur asupra unor grupuri întregi, iar pe lângă el luptau Leszko de Goraj, al doilea Powała de Wyhucz, şi Mścisław de Skrzynne, şi cei doi cehi: Sokół şi Zbysławek. Aici, lupta dură mai mult, fiindcă în acest singur steag loviră trei teutone, dar când pâlcul douăzeci şi şapte al lui Jaśko de Tarnow îi veni în ajutor, forțele deveniră mai mult sau mai puțin egale, şi nemții fură respinşi la aproape o jumătate de aruncătură de săgeată de arbaletă de la locul primei izbiri.

Dar şi mai departe îi împinse steagul cracovian, pe care-l comanda însuşi Zyndram, în fruntea căruia printre stegari mergea cel mai înspăimântător dintre toți polonezii, Zawisza Czarny cu blazonul Sulima. Alături trudeau: fratele lui, Farurej, şi Florian Jelitczyk de Korytnica, şi Skarbek de Góry, şi tocmai acel faimos Lis de Targowisko, şi Paszko Złodziej, şi Jan Naałcz, şi Stach de Charbimowice. De brațul cumplit al lui Zawisza pieriră mulți bărbați viteji, de parcă în această armură neagră le ieşea în întâmpinare însăşi moartea, iar el lupta cu sprânceana încruntată şi nările strânse, liniştit, atent, ca şi când făcea o treabă obişnuită; la răstimpuri, ridica scutul, respingea lovitura, dar fiecărei străluciri a paloşului său îi răspundea un răcnet al unui războinic răpus, iar el nici măcar nu se uita şi mergea înainte ca un nor negru din care se slobozeau mereu trăsnete.

Steagul din Poznań, având ca însemn vulturul fără coroană, lupta şi el pe viață şi pe moarte, iar cel al arhiepiscopului şi cele trei mazoviene se luau la întrecere cu el. Dar şi toate celelalte îşi slujeau drept pildă de bărbăție unul altuia. În cel din Sieradz, tânărul Zbyszko de Bogdaniec se arunca asemenea unui mistreț în cea mai mare îmbulzeală, iar alături de el se afla vajnicul Maćko, luptând cumpănit, cum lupta lupul care altminteri nu poate muşca de moarte.

Îl căuta pretutindeni cu ochii pe Kuno Lichtenstein, dar neputându-l zări pe el în învălmăşeală, îi observă pe alții care purtau haine mai strălucitoare şi nefericit era orice cavaler care avea nenorocul să-l întâlnească. Nu departe de cei doi cavaleri de Bogdaniec, se zvârcolea amenințătorul Cztan de Rogów. Îi spărseseră coiful de la prima ciocnire, aşa că lupta acum cu capul gol, speriindu-i pe nemți cu fața lui păroasă mânjită de sânge; aveau impresia că nu vedeau un om, ci vreun monstru al pădurii.

Cu toate acestea, sute, iar după aceea mii de cavaleri din amândouă părțile acoperiră pământul, până când, sub loviturile polonezilor îndârjiți, năvala teutonă începu să se clatine, când, deodată, se petrecu ceva ce putea să schimbe într-o clipă soarta bătăliei.

Întorcându-se din urmărirea lituanienilor, îmbătate de victorie şi înflăcărate, steagurile nemțeşti loviră în coasta aripii poloneze.

Socotind că toate oştile regale sunt sfărâmate şi bătălia câştigată hotărâtor, se întorceau în grupuri mari învălmăşite, strigând şi cântând,

când observară deodată înaintea lor măcelul îngrozitor şi pe polonezii aproape biruitori înconjurând detaşamentele teutone.

Coborându-şi capetele, cavalerii nemți priviră uluiți la cele ce se întâmplă, apoi, aşa cum se afla, fiecare înfigea pintenii în burta calului şi se avânta în iureşul luptei.

Şi astfel, atacară grămadă după grămadă, până când mii de teutoni se prăpăstuiră asupra steagurilor polone istovite de luptă. Nemții strigară de bucurie, când văzură ajutorul care le sosea, şi înflăcărarea lor spori. O luptă încrâncenată se încinse pe toată linia, pământul se scurgea în râuri de sânge, cerul se înnora şi duruiră tunete surde, ca şi când însuşi Dumnezeu voia să se amestece printre luptători.

Dar izbânda începu să încline de partea nemților... În rândurile polone sta să se iște învălmăşeala, teutonii începură să intoneze cântecul de triumf: „Christ ist erstanden!..."[12]

Se întâmplă, însă, deodată ceva şi mai cumplit.

Un teuton căzut pe jos sfârtecă burta calului, pe care călărea Marcin de Wrocimowice. Acesta ținea marea flamură sfântă a întregii oştiri cu vulturul încoronat. Calul şi călărețul se prăbuşiră în acelaşi timp.

Într-o clipită, sute de brațe de fier se întinseră după ea, iar din toate piepturile teutone se smulse un răcnet de bucurie. Li se părea tuturor că acesta era sfârşitul, că frica şi panica îi vor cuprinde acum pe polonezi, că va veni ceasul înfrângerii, al uciderii şi al măcelului, că-i vor urmări pe fugari şi-i vor ucide până la unul.

Dar îi aştepta o dezamăgire sângeroasă.

Oştirea polonă strigă într-adevăr cu disperare, ca un singur bărbat, la vederea flamurii care cădea, dar în acest strigăt şi în această disperare nu era frică, ci încrâncenare. Parcă un foc viu căzu asupra armurilor. Se repeziră ca nişte lei dezlănțuiți spre acel loc cei mai destoinici bărbați din amândouă oştirile, de credeai că în jurul flamurii s-a iscat furtuna. Oameni şi cai se bulucirăîntr-un vârtej monstruos în care se țeau brațe lovind, scrâşneau paloşe, vâjâiau baltage, hârşcăituri de fier lovit de oțel, zgomote, gemete, şi țipetele bărbaților înjunghiați se uneau într-o larmă asurzitoare, cumplită, de parcă osândiți cerşeau milă din adâncul iadului. Se ridicară nori de praf, din care ieşeau doar cai orbiți de spaimă fără călăreți, cu ochi însângerați şi coama zburlită sălbatic.

Dar nu dură prea mult. Nici un teuton nu scăpă cu viața din această furtună şi după o clipă flutura iarăşi deasupra oştilor polone flamura recucerită. Vântul o mişca, o desfăşura şi înflorea minunată asemenea unei flori uriaşe, ca semn al speranței şi ca semn al mâniei dumnezeieşti pentru teutoni şi al biruinței pentru cavalerii polonezi.

Întreaga oaste o întâmpină cu un strigăt de triumf şi porni cu atâta încrâncenare asupra nemților, ca şi când fiecare steag îşi îndoise puterile şi numărul oştenilor.

---

12 Cristos a înviat! (lb. germ.)

Iar teutonii, izbiți fără cruțare şi fără odihna necesară măcar pentru a-şi trage sufletul, împinşi din toate părțile şi loviți de paloşe, securi, baltage şi măciuci, începură din nou să se clatine şi să dea înapoi. Ici şi colo, se auziră glasuri cerşind îndurare. Ici şi colo, ieşea din vânzoleală câte un cavaler străin cu fața albită de frică şi uimire şi fugea în neştire, încotro îl ducea calul. Cele mai multe dintre mantiile albe, pe care le purtau frații călugări, zăceau pe jos.

Aşa că o nelinişte apăsătoare cuprinse inimile căpeteniilor teutone, fiindcă înțeleseră că toată scăparea lor este numai în maestru, care aşteptase pregătit până acum în fruntea a şaisprezece steaguri de rezervă.

El însuşi, privind de sus la bătălie, înțelese şi el că sosise clipa şi îşi porni polcurile de fier, cum porneşte vijelia norul greu de grindină aducătoare de pagubă.

Dar mai devreme, înaintea celei de a treia linii polone, care nu participase la luptă până atunci, se ivi pe un cal în galop Zyndram de

Maszkowice, cel care urmărea întreaga desfăşurare a bătăliei.

Se aflau acolo printre pedestraşii polonezi câteva roate de cehi năimiți. Una dintre ele se clătina încă dinaintea luptei, dar ruşinată la timp, rămăsese pe loc şi lepădându-se de căpetenia ei, ardea acum de dorința de a-şi răsplăti clipa de slăbiciune prin vitejie. Dar forțele principale erau alcătuite din polcurile polone de călărime uşoară, fără platoşe, ale țăranilor fără pământ, din pedestrimea orăşenească şi țăranii liberi, înarmați cu sulițe, lănci şi coase cu tăişurile în prelungirea cozii.

— Fiți gata! fiți gata! strigă Zyndram de Maszkowice cu glas de tunet, gonind ca un fulger de-a lungul rândurilor.

— Fiți gata! repetară căpeteniile mai mici, Aşadar, înțelegând că vine şi vremea lor, rezemară cozile de la sulițe, îmblăcie şi coase în pământ şi făcându-şi semnul sfintei cruci, începură să-şi scuipe în palmele uriaşe, muncite.

Şi scuipatul lor de rău augur se făcu auzit de-a lungul întregii linii, după care fiecare îşi luă arma în mână şi trase aer în piept. În clipa aceea, se apropie de Zyndram un copil de casă cu poruncă de la rege şi-i şopti ceva la ureche cu glasul gâfâit, iar el, întorcându-se către pedestrime, făcu un semn cu paloşul şi strigă:

— Înainte!

— Înainte! Toți odată! Ține pasul! se auziră poruncile căpeteniilor.

— Pe ei! Asupra feciorilor de câini! Pe ei!

Porniră. Ca să păstreze pasul egal şi să nu strice rândurile, începură să repete toți deodată:

— Să-nă-toa-să-eşti-Ma-rie De-gra-ție-pli-nă-Dom-nul- e-cu-Ti-ne!...

Şi mergeau ca un puhoi. Mergeau polcurile mercenare şi slujitorii de la oraş, țăranii din Malopolska şi Wielkopolska, şi silezienii care înainte de război se adăpostiseră în regat, şi ma- zurienii de lângă Ełk, care plecaseră din pricina teutonilor.

Văzduhul se lumină şi soarele străluci pe tot câmpul în vârfurile sulițelor şi în coase.

Până când ajunseră.

— Loveşte! răsună porunca.

— Ehei!

Şi icni fiecare ca un tăietor de lemne, când ridică toporul prima dată, apoi începu să lovească pe cât îl țineau puterile.

Larma şi strigătele urcau până la cer.

*

Regele care privea întreaga bătălie de pe un loc înalt, trimitea copii de casă, şi mai că răguşise împărțind poruncile. Când văzu, în sfârşit, că întreaga oaste trudeşte, începu şi el să-şi dorească să ia parte la luptă.

Curtenii nu-i îngăduiră, temându-se pentru persoana sacră a regelui. Źóława apucă frâul calului şi cu toate că regele îl lovi cu sulița peste mână, nu-l lăsă. Alții îi aținură de asemenea calea, rugându-l, implorându-l şi explicându-i că şi aşa nu mai schimbă soarta bătăliei.

Iată, însă, că o mare primejdie îl amenința pe rege şi toată suita lui.

Maestrul, urmând pilda celor întorşi după urmărirea lituanienilor şi vrând să-i surprindă şi el pe polonezi dintr-o parte, făcu un ocol, în urma căruia cele şaisprezece steaguri de elită ale lui trebuiau să treacă nu prea departe de colina pe care se afla Jagiełło.

Îşi dădură seama de primejdie, dar nu mai aveau timp să se retragă. Strânseră doar flamura regală şi totodată pisarul regal Zbigniew de Oleśnica se repezi în goana calului spre cel mai apropiat steag, care tocmai se pregătea să-l întâmpine pe vrăjmaş şi pe care îl conducea cavalerul Mikołaj Kiełbasa.

— Regele este înconjurat. Ajutor! strigă Zbigniew.

Dar Kiełbasa, pierzându-şi coiful mai înainte, îşi smulse tichia udă de sudoare din cap şi arătându-i-o gonaciului, strigă cu mare mânie:

— Uită-te şi Domnia Ta dacă ne pierdem vremea! Nu vezi, oare, că norul acela vine tocmai asupra noastră şi că astfel l-am îndrepta asupra regelui; aşa că pleacă de aici, că bag sabia în tine.

Şi uitând cu cine vorbeşte, gâfâind şi purtat de mânie, se pregătea să se arunce asupra gonaciului care, văzând cu cine are de-a face, şi pentru că bătrânul războinic mai avea şi dreptate, se întoarse repede la rege şi-i repetă ce auzise.

Aşa că straja regală înaintă ca un zid să-l apere pe rege cu propriile piepturi. Totuşi, de astă dată regele nu se mai lăsă convins şi pomi în primele rânduri. Dar abia se aşezară în formație, că nemții erau atât de aproape că li se desluşeau foarte bine blazoanele. Vederea lor ar fi putut înfiora şi cele mai curajoase inimi, pentru că erau într-adevăr numai floarea cavalerilor. Îmbrăcați în armuri scumpe, pe cai uriaşi ca nişte bouri, neobosiți în luptă, la care nu luaseră parte până acum, odihniți, veneau ca uraganul, cu zgomot şi duruit mare, fâlfâind din flamuri şi steguleţe, iar însuşi marele maestru zbura înaintea lor în mantia-i albă care, desfăcută de vânt, semăna cu aripile uriaşe ale unui vultur.

Maestrul trecu de suita regelui, grăbind către lupta principală, fiindcă ce însemna pentru el o mână de cavaleri care stăteau la o parte, printre care nu-l văzuse şi nu-l recunoscuse pe rege. Dar dintr-unul din steaguri se desprinse un teuton uriaş şi fie că-l recunoscuse pe Jagiełło, fie că-l atrăsese armura argintie a regelui, sau, în sfârşit, vrând să-şi arate curajul de cavaler, îşi plecă în jos capul, îşi îndreptă sulița spre rege şi porni drept spre el.

Regele împunse calul cu pintenii şi înainte de a izbuti să-l oprească, se repezi de asemenea spre el. Şi s-ar fi ciocnit fără îndoială de moarte, dacă n-ar fi fost acelaşi Zbigniew de Oleśnica, tânărul secretar al regelui, tot pe atât de priceput la latină ca şi în meşteşugul de cavaler. Acesta, având o frântură de suliță în mână, veni dintr-o parte asupra neamțului şi trăsnindu-l în moalele capului, îi sparse coiful şi-l doborî la pământ. În aceeaşi clipă, însuşi regele îl lovi cu vârful suliței în fruntea descoperită şi binevoi să-l ucidă cu propria mână.

Astfel pieri vestitul cavaler teuton Dypold Kikieritz von Dieber. Calul lui îl prinse cneazul Jamont, iar el zăcea rănit de moarte în mantia-i albă peste armura de oțel cu cingătoare aurită. Ochii i se acoperiseră de albeață, dar picioarele îi mai scurmară o vreme pământul, până când cea mai mare alinătoare omenească, moartea, îi cufundă mintea în negură, liniştindu-l pentru totdeauna.

Cavalerii din steagul de Chełmno săriră să-şi răzbune tovarăşul, dar maestrul însuşi le aținu calea strigând: „*Herum! Herun!*”[13], alungându-i acolo, unde aveau să hotărască soarta acelei zile sângeroase, adică în lupta principală.

13 Înapoi! înapoi! (lb. germ.)

Şi iarăşi se petrecu un lucru ciudat. Mikołaj Kiełbasa, care se afla cel mai aproape dinspre câmp, îi recunoscu într-adevăr pe vrăjmaşi, dar în pulberea iscată nu-i recunoscură celelalte steaguri polone şi crezând că sunt lituanienii care se întorc ia luptă, nu se grăbiră să-i întâmpine.

Abia atunci se repezi înainte Dobko de Oleśnica, aținându-i calea marelui maestru care gonea în frunte şi recunoscându-l după mantie, după scut şi după cutiuța de aur în care îşi păstra relicva sfântă pe armură. Dar cavalerul polonez nu cutează să lovească în crucifix cu sulița, deşi îl întrecea cu mult în putere pe maestru, aşa că acesta îi ridică vârful în sus, răni puțin calul, după care se încrucişară, făcură un ocol şi fiecare se întoarse către ai săi.

— Sunt nemții! Maestrul în persoană! strigă Dobko.

Auzind aceasta, steagurile polone porniră dintr-odată la galop. Cel dintâi izbi cu ai lui Mikołaj Kielbasa şi iarăşi se încinse bătălia.

Dar fie că războinicii din ținutul Chełmno, printre care se găseau şi destui polonezi, nu loviră cu toată încrederea, fie că încrâncenarea polonezilor nu mai putea fi oprită de nimic, destul că acest nou atac nu mai avu rezultatul la care se aştepta maestrul. Întrucât socotea că aceasta va fi ultima lovitură dată puterii regale, văzu, însă, în curând că polonezii sunt cei care răzbesc, merg înainte, lovesc, prind parcă într-un cleşte de fier aceste pâlcuri, în timp ce cavalerii lui mai degrabă se apără, decât atacă.

În zadar îi îndemna cu glasul, degeaba îi împingea cu paloşul la luptă. Se apărau într-adevăr şi se apărau puternic, dar nu mai aveau avântul şi înflăcărarea care cuprind o oştire victorioasă şi care îmbărbăta inimile polone. În armurile îndoite, în sânge, în răni şi cu armele ştirbite, în pieptul fără glas, cavalerii polonezi se avântau uitând de sine asupra celor mai dese

grupuri de nemți, iar aceştia începură să-şi strunească fugarii şi să se uite înapoi, vrând parcă să ştie dacă nu se închisese cercul de fier, care-i strângea tot mai cumplit, şi cedau treptat, dar mereu vrând parcă să iasă din vânzoleala de moarte. Deodată, dinspre pădure răsunară alte strigăte. Era tocmai Zyndram de Maszkowice care-i aducea pe țăranii liberi în luptă. Coasele hârşcăiră îndată pe fierul lovit, platoşele răsunară sub loviturile îmblăcielor, trupurile se prăbuşeau tot mai dese, sângele curgea şiroaie pe pământul bătătorit şi bătălia se preschimba într-o flacără nemărginită, deoarece nemții, dându-şi seama că scăparea lor mai era doar în paloş, începură să se apere cu disperare.

Şi se vânzoliră astfel nesiguri de izbândă până când trâmbele uriaşe de praf se ridicară dintr-odată pe partea dreaptă a bătăliei.

— Lituania se întoarce! bubuiră de bucurie glasurile polone.

Aşa şi era. Lituanienii pe care era mai uşor să-i împrăştii decât să-i învingi, se întorceau acum şi cu strigăte neomeneşti goneau ca viforul pe caii lor iuți la luptă.

Atunci, câțiva comturi în frunte cu Werner von Tettingen, se repeziră spre maestru.

— Scapă-te, stăpâne! strigă comturul de Elbląg. Salvează-te pe tine şi Ordinul, până nu se închide cercul.

Dar cavalerul Ulryk privi posomorât la el şi ridicându-şi brațul spre cer, strigă:

— Ferească Dumnezeu, ca eu să părăsesc acest câmp pe care au murit atâția!

Şi strigându-şi oamenii să-l urmeze, se aruncă în vârtejul bătăliei. În acest timp, ajunseră şi lituanienii şi se iscă o asemenea învălmăşeală şi frământare, că ochiul omenesc nu mai putea desluşi nimic.

Maestrul, lovit de vârful unei sulițe lituaniene în gură şi rănit de două ori la față, mai respinse o vreme loviturile cu mâna-i amorțită; în cele din urmă, împuns în grumaz, se prăvăli ca un stejar la pământ. Furnicarul luptătorilor îmbrăcați în piei de animale îl acoperi cu totul.

*

Werner Tettingen, cu câteva steaguri, o luă la fugă, dar în jurul tuturor celor rămase se închise cercul de fier al oştilor regale. Bătălia se transformă în măcel şi o înfrângere teutonă nemaiauzită, încât în toată istoria omenirii puține au mai fost de acest fel. Nicicând în timpurile creştine, de la luptele romanilor şi ale goților cu Atila şi ale lui Carol Martel cu arabii, n-au mai luptat între ele oştiri atât de puternice. Acum, însă, una dintre ele zăcea la pământ asemenea unui lan de grâu secerat. Steagurile aduse de maestru în luptă se predară. Cei din Chełmno înfipseră cozile flamurilor în pământ. Alți cavaleri nemți descălecau în semn că preferă robia şi îngenuncheau pe pământul plin de sânge. Întreg steagul Sfântului Jerzy, în care slujeau oaspeții străini, făcu acelaşi lucru odată cu căpetenia lui.

Dar lupta continua, deoarece multe steaguri teutone preferau să moară, decât să cerşească îndurarea şi robia. Nemții se strânseră acum după obiceiul lor în război într-un cerc uriaş şi se apărau cum se apără o turmă de mistreți, când îi înconjoară haita de lupi. Inelul polonolituanian încingea acel cerc cum încinge şarpele trupul unui viței şi se strângea tot mai mult. Şi iarăşi zburară brațe, bătură îmblăciele, scrâşniră coasele, tăiară paloşele, împunseră sulițele, retezară securile. Nemții erau doborâți ca o pădure, dar ei mureau în tăcere, mohorâți, uriaşi, neînfricați.

Unii, ridicându-şi vizierele, îşi luau rămas-bun, dându-şi sărutul din urmă înainte de a muri; sau se aruncau orbeşte în fierberea luptei cuprinşi parcă de nebunie, alții luptau ca prin somn, alții, în sfârşit, se omorau unii pe alții, înfigându-şi pumnalul în gât ori aruncându-şi colierele se rugau de tovarăşii lor: „împunge!"

Îndârjirea polonă sparse în curând marele cerc în peste zece grupuri mai mici şi atunci din nou le fu mai uşor cavalerilor să se furişeze câte unul. Dar, în mare, şi aceste grupuri luptau cu îndârjire şi disperare.

Puțini erau cei care îngenuncheau cerând îndurare, iar când avântul polonezilor împrăştie în cele din urmă şi grupurile mai mici, chiar şi cavalerii izolați nu mai voiau să se predea vii în mâinile învingătorilor. Pentru Ordin şi pentru toți cavalerii apuseni era ziua celei mai mari înfrângeri, dar şi a celei mai mari izbânzi. Sub uriaşul Arnold von Baden, înconjurat de pedestrimea țăranilor, crescuse un adevărat val de trupuri polone, iar el, puternic şi neînvins, stătea deasupra lui asemenea unui stâlp de hotar îngropat în movilă, şi cine se apropia de el la o lungime de paloş, murea ca lovit de trăsnet.

Dădu peste el, în sfârşit, însuşi Zawisza Czarny cu blazonul Sulima, dar văzând un cavaler fără cal şi nevrând să-l lovească împotriva legii cavalereşti, descălecă şi el şi începu să strige de departe:

— Întoarce capul, cavalere, şi dă-te prins sau luptă-te cu mine!

Arnold se întoarse şi, recunoscându-l pe Zawisza după armura neagră şi după blazonul Sulima de pe scut, îşi spuse în gând:

„Vine moartea şi a bătut şi ceasul meu, pentru că lui nu-i scapă nimeni viu. Dacă l-aş învinge, aş câştiga o faimă nemuritoare şi poate că aş scăpa şi cu viață".

Gândind acestea, se repezi spre el şi se încleştară ca două vifore pe pământul acoperit de trupuri. Dar Zawisza îi întrecea atât de mult pe toți în putere, încât erau lipsiți de noroc părinții ai căror copii se întâlneau în luptă cu el. Într-adevăr, lovitura paloşului său sparse ca pe un vas de lut coiful lui Arnold şi viteazul căzu cu capul despicat în două...

*

Henryk, comturul de Czluchów, şi totodată cel mai mare duşman al neamului polonez, care jurase că va purta două paloşe înaintea lui până când le va înmuia pe amândouă în sânge polonez, se strecura acum pe furiş de pe câmpul de bătaie, cum se furişează vulpea din cercul vânătorilor,

când deodată îi aținu drumul Zbyszko de Bogdaniec. Comturul strigă văzând ridicat deasupra lui paloşul: *Erbarme dich meiner!* (cruță-mă) şi îşi încrucişă mâinile de frică, ceea ce auzind tânărul cavaler nu mai izbuti într-adevăr să-şi oprească avântul brațului, dar reuşi măcar să-l răsucească şi lovi cu latul fața grasă şi îmbrobonată de sudoare a comturului. Şi-l lăsă apoi în seama scutierului care, punându-i laţul de gât, îl târî ca pe un bou acolo unde-i strângeau pe toți prinşii.

*

Iar bătrânul Maćko îl căuta mereu pe Kuno Lichtenstein pe câmpul de luptă, şi soarta norocoasă în această zi pentru toți polonezii, i-l dădu pe mână în nişte tufişuri, unde se ascunsese o ceată de cavaleri rămaşi în viață. Razele soarelui care se răsfrângeau în armurile lor le trădă prezența. Căzură cu toții în genunchi şi se predară numaidecât, dar Maćko, aflând că marele comtur al Ordinului se află printre prinşi, porunci să fie adus la el şi scoțându-şi coiful de pe cap, îl întrebă:

— Kuno Lichtenstein, mă recunoşti?

Încruntându-şi sprâncenele şi ațintindu-şi privirea pe fața lui Maćko, teutonul răspunse după o clipă:

— Te-am văzut la curtea din Płock.

— Nu, răspunse Maćko, m-ai văzut mai înainte! M-ai văzut la Cracovia, când te-am implorat pentru viața nepotului meu, care pentru atacul lui nesăbuit asupra ta, a fost osândit să i se taie capul. Atunci I-am jurat lui Dumnezeu pe onoarea de cavaler că o să te găsesc şi o să lupt cu tine pe viață şi pe moarte.

— Ştiu, răspunse Lichtenstein şi îşi umflă buzele cu mândrie, deşi păli totodată puternic, dar acum sunt ostaticul tău şi te-ai umple de ruşine dacă ai ridica paloşul asupra mea.

La acestea, fața lui Maćko se subție amenințător, semănând întru totul cu un bot de lup.

— Kuno Lichtenstein, rosti, n-am să ridic paloşul asupra unui om neînarmat, dar am să-ți spun că dacă nu vrei să te lupți cu mine, am să poruncesc să te spânzure ca pe un câine.

— N-am de ales, în gardă! strigă marele comtur.

— Pe moarte, nu pe robie, îl mai preveni încă o dată Maćko.

— Până la moarte.

Şi după o clipă, se încleştară în faţa cavalerilor teutoni şi polonezi. Mai tânăr şi mai îndemânatic era Kuno, dar Maćko îşi întrecea atât de mult potrivnicul în puterea braţelor şi a picioarelor, încât cât ai clipi din ochi îl culcă la pământ şi-i apăsă abdomenul cu piciorul.

Ochii comturului ieşiră din orbite de spaimă.

— Iartă-mă! gemu vărsând sânge înspumat pe gură.

— Nu! răspunse încrâncenat Maćko.

Şi punându-i pumnalul la gât, împunse de două ori, aşa că potrivnicul horcăi înspăimântător; un val de sânge îi ţâşni din gură şi fiorii morţii îi cutremurară trupul, după care se încordă şi marea alinătoare a cavalerilor îl linişti pentru totdeauna.

*

Bătălia se schimbă în măcel şi urmărire. Cine nu voia să se predea, pierea. Multe bătălii şi încăierări aveau loc pe lume în acele vremuri, dar nimeni dintre cei vii nu-şi mai amintea un masacru atât de înfricoşător. Se prăbuşea la picioarele marelui rege nu numai Ordinul cavalerilor teutoni, dar şi întreaga Germanie ce-i ajuta cu cei mai buni dintre războinici pe cei din „prima strajă" teutonă de la hotar, care intra tot mai adânc în trupul slavilor.

Din şapte sute de „mantii albe" care conduceau această revărsare teutonă, mai rămăseseră doar cincisprezece. Peste patruzeci de mii de trupuri zăceau cufundate în somnul cel veşnic pe câmpul de luptă.

Tot felul de flamuri, care la amiază mai fâlfâiau peste numeroasa oştire teutonă, căzură toate în mâinile însângerate şi biruitoare ale polonezilor. N-a mai rămas nici una şi iată că acum le aruncau cavalerii polonezi şi lituanieni la picioarele lui Jagiełło care, încălțându-şi pios ochii spre cer, repeta cu glasul mişcat: „Aşa a vrut Dumnezeu!" Fu adus înaintea regelui mai marele ostaticilor de vază. Abdank Skarbek de Góry îl aduse pe prințul Kazimierz de Szczecin, Trocnowski, un cavaler ceh, pe prințul Konrad de Oleśnica, iar Przedpelko Kopidłowski, cu blazonul Dryja, pe Jerzy Gersdorf, aproape fără cunoştință, care-i conducea pe toți cavalerii străini din steagul Sfântul Jerzy.

Douăzeci şi două de noroade luaseră parte la această luptă a Ordinului împotriva polonezilor, iar acum pisarii regali îi scriau pe prinşii care, îngenunchind înaintea Măriei Sale, cereau milă şi dreptul de a se întoarce acasă după plata răscumpărării.

Întreaga oştire teutonă încetase să mai existe. Urmăritorii polonezi puseseră mâna şi pe uriaşa tabără teutonă, iar în ea, afară de răniți, un număr foarte mare de care încărcate cu lanțuri pentru polonezi şi cu vin pentru ospățul de după izbândă.

*

Soarele cobora spre asfințit. O ploaie scurtă şi torențială potoli praful. Regele, Witold şi Zyndram de Maszkowice tocmai se pregăteau să coboare pe câmpul de luptă, când fură aduse trupurile căpeteniilor ucise. Lituanienii aduseră, străpuns de sulițe, acoperit de pulbere şi de sânge, trupul marelui maestru Ulryk von Jungingen şi-l lăsară înaintea regelui, iar acesta oftă cu părere de rău şi privind la leşul întins pe spate, pe pământ, rosti:

— Iată-l pe cel care, încă astăzi, credea că este cel mai mare dintre stăpânitorii acestei lumi.

După care lacrimile începură să-i curgă ca nişte perle pe obraji şi după o clipă continuă:

— A murit, însă, ca un viteaz, de aceea îi vom lăuda bărbăția şi-l vom cinsti cu o înmormântare creştinească.

Şi dădu îndată poruncă să fie spălat trupul în lac, îmbrăcat apoi în veşminte de sărbătoare şi acoperit, până când îi va fi gata sicriul, cu mantia de călugăr.

Între timp, se aduceau mereu alte şi alte trupuri, pe care le recunoşteau prinşii. Fu adus marele comtur Kuno Lichtenstein, cu gâtul tăiat cumplit de pumnal, şi mareşalul Ordinului, Frydrych Wallenrod, şi marele şambelan, graful Albert Szwarcberg, şi marele

vistier Tomasz Mercheim, şi graful Wende, răpus de mâna lui Powała de Taczew, şi peste şase sute de comturi cunoscuți şi frați. Slujitorii îi aşezau unul lângă altul, iar ei zăceau ca nişte trunchiuri retezate, cu fața spre cer, albă ca şi mantiile, cu ochii sticloşi, deschişi, în care se stinseseră mânia, mândria, turbarea luptei şi spaima.

Peste capetele lor fură înfipte flamurile cucerite, toate! Adierile serii înfăşurau şi desfăşurau cu schimbul pânzele ce legănau parcă somnul celor căzuți. De departe, sub aura zării, se vedeau pâlcurile lituaniene care aduceau tunurile cucerite, folosite pentru prima dată de nemți în lupta de câmp, dar care nu produseseră nici o pagubă învingătorilor.

Pe colină, în jurul regelui, se strânseseră cei mai mari dintre cavaleri şi răsuflând greu, se uitau la aceste flamuri şi la trupurile ce zăceau la picioarele lor, cum se uită secerătorii osteniți la grâul secerat şi legat în snopi. Fusese o zi grea şi recolta cumplită, dar iată că sosea seara măreață, de bucurie a lui Dumnezeu.

O fericire nețărmurită lumina chipurile învingătorilor, fiindcă înțelegeau cu toții că aceasta era seara care punea capăt nu numai sărăciei şi nevoilor zilei de astăzi, ci unor secole întregi.

Iar regele, deşi îşi dădea seama de proporțiile nenorocirii, privea parcă uimit înainte şi într-un târziu întrebă:

— Oare întregul Ordin zace aici?

Ajutorul de cancelar Mikołaj, care ştia prevestirile Sfintei Brygida, spuse:

— A sosit vremea să li se smulgă dinții şi să li se taie brațul drept!...

Apoi ridică mâna şi făcu semnul crucii nu numai asupra celor ce zăceau mai aproape, dar şi asupra întregului câmp dintre Grünwald şi Tannenberg. În strălucirile puternice ale aurei şi aerul curățat de ploaie se vedea ca-n palmă câmpul de luptă uriaş, aburind, sângerând, presărat cu frânturi de sulițe, căruțe, halebarde, mormane de trupuri de cai şi oameni, printre care se înălțau țepene, mâini, picioare, copite... Câmpul acesta jalnic al morții, cu miile de leşuri, se întindea mai departe decât puteai cuprinde cu privirea.

Slujitorii trebăluiau în acest cimitir nemărginit, adunând armele şi dezbrăcând trupurile de platoşe.

Iar sus, pe bolta trandafirie, se învălătuceau şi se roteau stoluri de ciori, corbi şi vulturi, croncănind şi bucurându-se la vederea prăzii.

Dar nu numai Ordinul cavalerilor teutoni, care-şi încălcase jurămintele, zăcea răpus la picioarele regelui, ci întreaga putere germană, ce inundase până acum nefericitele pământuri slave, se sfărâmase în această zi a ispăşirii de piepturile polone.

*

Aşadar ție, trecut mare şi sfânt, şi ție, sânge jertfit, vi se cuvin slava şi cinstirea tuturor timpurilor.

Capitolul LII

Maćko şi Zbyszko se întoarseră la Bogdaniec. Bătrânul cavaler o mai duse încă multă vreme, iar Zbyszko ajunse să trăiască sănătos şi în putere clipa fericită, când pe o poartă ieşea din Malborg cu lacrimi în ochi maestrul teuton, iar pe cealaltă intra în fruntea oştirii voievodul polonez, ca să ia în stăpânire, în numele regelui şi al regatului, oraşul şi tot ținutul până la valurile sinilii ale Balticii.

Sfârşit

Postfață

Istoria Poloniei a constituit pentru Sienkiewicz un nesecat izvor tematic. Selectarea evenimentelor a avut totdeauna o determinare imediată în romanele istorice - chiar şi în ***Pe câmp de glorie*** (Na polu chwaly, 1903-1905) şi ***Legiunile*** (Legiony) pe care n-a apucat să le sfârşească, autorul străduindu se să dea răspunsuri, direct ori metaforic, la problemele stringente ale vremii lui. Căci adevăratul creator de opere istorice nu se va mulțumi niciodată numai cu latura anecdotică ori exotică *stricto sensu* a fabulației, ci va tinde întotdeauna să releve învățăminte şi îndemnuri reconfortante pentru generațiile prezente şi viitoare.

Cauzele care motivează apariția ***Cavalerilor teutoni*** sunt mai complexe, „îmbărbătării inimilor", care precumpănise în definitivarea trilogiei, adăugându-i-se chestiunea prusiană. În ultimele decenii ale secolului al XlX-lea, acțiunile de germanizare represivă se intensifică în partea Poloniei ocupate de nemți. Măsuri care mai de care mai brutale şi mai nedrepte țintesc la izgonirea polonezilor din locurile de baştină: Wielkopolska. În această intenție, se organizează Asociația Hakatiştilor după inițialele întemeietorilor: Hansemann, Kennemann şi Thiedemann[14], şi se hotărăşte ca polonezii care nu posedă cetățenia prusiană să părăsească țara. Se înființează chiar o comisie care dispune de un fond special pentru „cumpărarea" pământurilor în folosul coloniştilor nemți. În şcoală, se introduce cu forța limba germană, polonezii sunt îndepărtați din funcțiile pedagogice şi administrative etc., orice împotrivire fiind pedepsită cu asprime[15].

Indignarea stârnită de aceste inițiative odioase s-a manifestat în numeroase proteste ale scriitorilor din Regat[16], unde curatorul țarist al învățământului, Apuhtin, se lăuda că va face ca până şi mamele să-şi legene copiii cu cântece în limba rusă. Şi, pe această orbită, se plasează şi unele intervenții publicistice ale lui Sienkiewicz. În scrisoarea ***Despre***

---

14 A. Lewicki, Schiță a istoriei polone până în timpurile cele mai noi (Zarys historii polskiej do najnowszych czasów), ed. a IV-a, Varşovia, 1907, p. 206.

15 A. Nofer, Henryk Sienkiewicz, ed. a III-a, Varşovia, 1963, p. 275.

16 Începând din secolul al XV-lea, forma de stat specifică Poloniei feudale este Republica (Rzeczypospolita; în limba latină Respublica) întemeiată pe stăpânirea şlahtei. În frunte se afla regele care însă nu putea să ia nici un fel de hotărâre fără aprobarea Seimului (un fel de senat). La sfârşitul secolului al XVI-lea, democrația şlahtei este înlocuită practic de oligarhia aristocrației nobiliare, dar şlahticii îşi păstrează juridic drepturile prin existența privilegiului de liberum veto. Aşadar, termenul Republică definește mai mult principiul exercitării puterii, decât forma de stat.

' M. Kosman, Biserica şi motivele escatologice în „Cavalerii teutoni" de H. Sienkiewicz (Koscâl i motywy eschatologiczne w „Krzyzahach" H. Sienkiewicza), în vol. Romanul polonez în secolele XIX şi XX (Polska powieSâ XIX i XX wieku), Lublin, 1933, p. 139.

Bismarck (O Bismarcku), adresată săptămânalului „Gegenwart" în anul 1895, apreciază meritele uriaşe ale „cancelarului de fier" pentru Germania, dar crede că edificiul „forței" ridicat de el nu va dăinui, fiind lipsit de fundamente moral-umanitare. Politicianul Bismarck este mare, dar l-a înăbuşit pe Bismarck omul. În alt articol, ***Despre violențele prusiene*** (O gwaltach pruskich), va conchide din nou că un stat întemeiat pe asuprirea altor popoare este efemer. Cu unele răsfrângeri în nuvele, precum ***Bartek învingătorul*** (Bartek zwycişzca) sau ***Din jurnalul unui învățător din Poznan*** (Z Pamietnika nauczyciela z Poznania), demonstrația artistică a acestui adevăr verificat de istorie o va cuprinde scriitorul în romanul ***Cavalerii teutoni*** care, fireşte, vizează şi represiunea țaristă, dar nu-i dă expresie din pricina cenzurii.

Elaborarea operei a fost mult îngreuiată de puținătatea documentelor istorice. Poate tocmai de aceea, vrând să cunoască nemijlocit toate sursele la care avea acces, autorul a verificat cele mai mici amănunte; a studiat documentele şi lucrările existente, a făcut cercetări de teren, s-a consultat cu cei mai buni specialişti, acordând, în fine, atenția cuvenită chiar şi reacției previzibile a cenzurii. Fireşte, această pregătire minuțioasă i-a luat destul de mult timp, repercutându-se în durata mare a scrierii şi a publicării. Pentru prima dată, ideea romanului este consemnată în 1892, într-o scrisoare către J. Janczewska, în care o informa că ar vrea să-l publice în periodicele „Przeglqd Polski" şi „Kraj". Între timp, însă, concepe mai multe nuvele: ***Să-L urmăm*** (Pojdzmy za Nim), ***Lotus, Fii binecuvântată***, (Bqdz blogoslawiona), ***Organistul din Ponikla*** (Organism z Ponikly), ***Visul*** (Sen) etc. şi dilogia Familia Polaniecki (Rodzina Polanieckich) apucându-se să adune materialele necesare abia în 1894. Cu toate că se hotărăşte să înceapă redactarea în 1895, îşi realizează intenția în primele luni ale anului următor, 1896. Cartea este aşternută pe hârtie în diferite localități: Zakopane, Kaltenleutgeben, Varşovia, Ragaz, Nisa, Ploumanach şi Parc St. Maur, unde va fi şi încheiată la 10 martie 1900. Pentru a apărea în tot acest răstimp, cu întreruperi foarte mari, câteodată câte un trimestru întreg, în „Tygodnik Ilustrowany"[17] şi în 1900 în volum.

Cavalerii teutoni au constituit o surpriză de proporții în epocă, atât pentru tradiționaliştii pozitivişti, cât şi pentru modernişti. Şi pentru unii, şi pentru ceilalți, neaşteptată nu era tematica abordată, localizabilă în ansamblul relațiilor polono-germane în Evul Mediu, ci îndeosebi modalitatea de cuprindere a ei. De astă dată, mai limpede chiar decât în Trilogie, se vede convingerea lui Sienkiewicz că, în viața unui popor, capacitatea de luptă armată la vreme de ananghie întrupează principala forță, în fond, singura care poate asigura victoria; fără ea, totul se închirceşte şi se prăbuşeşte. Aşadar, constituie principalul mijloc de apărare, în stare să hotărască viața sau moartea Poloniei. Este vorba de acel instinct biologic de autoconservare, instinctul primar al vieții şi

17 J. Krzyzanowski, H.S. Calendarul vieții şi al operei, p. 308.

sănătății unei colectivități, care se manifestă în ciuda oricăror obstacole. Apoteoza faptei cavalereşti din Trilogie contrazice sugestiile pozitiviste care respingeau atitudinea cavalerească față de viață, specifică medievalității feudale, improprii, chipurile, contemporaneității. Romanul potențează totuşi această concepție, îndreptată acum contra modernişților, a generației care promova sloganurile neurasteniei programate, ideologia „decadentistă". Sienkiewicz opunea aproape brutal sufletului pervertit, ceţos şi gol, mal du siecle-ist, forța fizică. Nicăieri, în literatura europeană a secolului al XlX-lea, nu mai există ceva asemănător, afară poate de epopeile homerice[18]. Afirmațiile mai vechi ale unor istorici literari polonezi cum că H. Sienkiewicz şi-ar fi datorat opera preluărilor de tot felul de la înaintaşul său J. I. Kraszewski, care a scris şi el Cavalerii teutoni 1410 (Krzyiacy 1410), tipărindu-i în 1882, apar în lumina cercetărilor ulterioare ca nişte insinuări exagerate şi lipsite cu totul de suporturi convingătoare. Un denigrator se întreba cândva de-a dreptul bizar dacă nu cumva opera magistrului (J. I. Kraszewski) o întrece valoric pe cea a emulului său (H. Sienkiewicz). Distanța este într-adevăr enormă între ele, dar în favoarea celui de-al doilea termen al comparației, pe toate palierele realizării artistice, astfel că eforturile demonstrației nu merită osteneala, întrucât s-ar bate la uşi deschise.

Sienkiewicz avea la îndemână pentru îngemănarea secolelor XIV şi XV, când se consumă acțiunea, în primul rând ***Istoria Polonei*** (Dzieje Polski) a lui Jan Dlugosz, care se întinde până în timpul domniei lui Kazimierz Jagiełłoriczyk. Cronica lui Janko din Czarnkow, cuprinzând perioada 1333-1384, este un pamflet la adresa dinastiei de Anjou, care a domnit în Polonia între 1370-1384; referirile la reprezentanții acestei case domnitoare nu puteau fi folosite la alcătuirea ca personaj a reginei Jadwiga (de Anjou), idealizată întru câtva în carte. Totuşi, cu toată sărăcia izvoarelor, intuiția creatorului a închegat puținele date existente într-un tablou al epocii, al cărui realism depăşeşte pe cel al trilogiei. Bătălia de la Grunwald, spre care se îndreaptă toate firele narațiunii, este pregătită cu răbdare şi conştiinciozitate, relațiile dintre polonezi şi lituanieni, pe de o parte, şi cavalerii ordinului teuton, pe de alta, evoluând inexorabil spre această soluție de extremă. Pretextul declarării războiului îl oferă provincia Samogiția, conflictul are, însă, rădăcini mai profunde în tendința călugărilor teutoni de a-şi mări teritoriile ocupate prin încălcarea vecinilor. Maeştrii ordinului, Konrad şi Ulrych von Jungingen, se străduiesc zadarnic să păstreze aparențele dreptății în care cred sincer, pentru aceste incursiuni făcute, pasămite, în scopul răspândirii şi menținerii creştinismului catolic. Mai ales în regiunile de la granița, jafurile, care se țin lanț, dovedesc caracterul hrăpăreț al politicii teutone, hrănind dorul de răzbunare al

18 Z. Szwejkowski, Câteva observații despre „Cavalerii teutoni" de Sienkiewicz (Kilka uwag o „Krzyzakach" Sienkiewicza), în vol. Despre „Cavalerii teutoni" de H. Sienkiewicz), Varşovia, 1958, p. 230-247.

multor năpăstuiți. Ramificațiile conflictului sunt, aşadar, numeroase, fiind explicate prin diferendul dintre Hugo Danveld, ajutat de Zygfryd von Löwe ş.a., şi cavalerul Jurand de Spychów, care implică prin Danusia pe Zliyszko şi Maćko de Bogdaniec. Urmărirea ciocnirilor dintre cele două grupuri permite autorului definirea caracterelor, solicitând atitudinea cititorului. Înfățişați, conform tradiției orale şi scrise, în culori întunecate, demonice, majoritatea teutonilor sunt dominați de infatuare şi lăcomie, care îi împing la tot felul de nelegiuiri şi la sfidarea celor mai sfinte îndatoriri cavalereşti. Cruzimea şi josnicia care îl caracterizează pe Hugo Danveld ori pe Zygfryd von Löwe provoacă disprețul cavalerilor veniți din alte țări să slujească sub flamurile Ordinului cu gând curat, ca Fulques de Lorche, care îi părăseşte, sau de Fourcy care, vrând să le dea în vileag mârşăvia, este ucis mişeleşte. Crucea, a cărei stăpânire, clamau cu ipocrizie, voiau s-o extindă spre Răsărit, este numai o fațadă prestigioasă de care se slujeau fariseic pentru a cuceri noi ținuturi vecine şi bogății spre slava efemeră a Ordinului. Pe primul plan, se statornicise puterea fierului, toate diferendele rezolvându-se, în realitate, prin lovituri de paloş. Pioasa morală creştină şi menirea mesianică a catolicismului fuseseră de mult date uitării, mai marii cruciaților preferând intrigile joase şi acțiunile brutale, distructive. Până când paharul nelegiuirilor s-a umplut şi autohtonii asupriți s-au unit şi le-au aplicat pedeapsa cuvenită. Emblema crucii, luată în derâdere, le-a refuzat ajutorul, lăsându-i pradă vieții deşănțate care i-a măcinat din interior. Înfrângerea, în urma căreia nu şi-au mai revenit niciodată la strălucirea de odinioară, împlineşte în roman sensul mai larg, metaforic, al unui avertisment administrat de istorie. Tot ce-i clădit pe minciună şi fărădelege, pe jaf şi crimă, pe suferința semenilor, se prăbuşeşte repede în pulberea deşertăciunii, rămânând doar în amintirea oamenilor; ca memento mori.

Polonezii, în schimb, au şi ei slăbiciunile lor, dar se impun prin însuşiri morale şi fizice superioare. Powała de Taczew îndoaie în mână fierul unei securi, Zawisza Czarny, a cărui onoare neîntinată a devenit proverbială, n-a fost învins de nimeni, iar Zbyszko, eroul central, se poartă şi el ca un cavaler viteaz. Sare în ajutorul prințesei amenințate la vânătoare de un bour, provoacă la luptă alți cavaleri pentru gloria iubitei etc. E, uneori, prea impulsiv. O nevinovată înflăcărare tinerească, având unele puncte de plecare şi în bravada comportamentului cavaleresc, îl pune adesea în situații din care i s-ar putea trage moartea, dacă fantezia autorului nu s-ar îngriji să-l scape la timp. Atacă odată un trimis al Ordinului şi e condamnat la moarte. Îl salvează Danusia care se declară logodnica lui şi, după un obicei al pământului, vinovatul e iertat. Unele trăsături tipologice, ale regelui Wladyslaw Jagiełło, de exemplu: mohorât, plângăcios, cucernic, mânios, au fost puse de interpreții lui Sienkiewicz în relație de descendență

şi înrudire cu eposul homeric sau Apocalipsa biblică[19]. Aparent forțată întru câtva şi mai greu de argumentat, apropierea rămâne interesantă, oferind posibilități de lărgire substanțială a spațiului de referință, de situare în perimetrul universalității valorilor literare.

Valoarea istorică se conjugă cu un progres înregistrat de tehnica artistică; înlănțuirea mai riguros cauzală a momentelor intrigii are ca rezultat regizarea mai strânsă a acțiunilor şi susținerea mai temeinică a psihologiilor. Motivele patriotice, de ordin mai larg, se întrepătrund cu cele personale ale eroilor, şi unele, şi celelalte rezolvându-se prin lupta finală. De aci impresia că individualitățile umane, eliberate parcă de stânjenitoarea responsabilitate a faptului istoric, se mişcă şi cu mai multă libertate, acționează prin impulsuri proprii, fiind mai veridice şi mai complexe, pe când în ***Prin foc şi sabie***, ***Potopul*** şi ***Pan Wolodyjowski***, evenimentul istoric domină personajele, dirijându-le într-o direcție sau alta în raport de cutare împrejurare, ceea ce le ştirbeşte cumva ponderea intrinsecă. Tot aşa, Sienkiewicz nu-şi arată eroii numai în larma încăierărilor.

În ***Cavalerii teutoni***, mai mult decât în ***Potopul***, insistă şi asupra vieții de zi cu zi a şlahtei, care nu-şi uită nicicând propriile interese. Prin Maćko de Bogdaniec, Jagienka şi Zych de Zgorzelice, Cztan de Rogow ş.a., se cunosc ocupațiile gospodăreşti, interioarele locuințelor, zavistiile şi procesele pentru împlinirea moşiilor, în scurt, cadrul natural de viață. Autenticitatea faptelor şi a personajelor se interferează, întărindu-se una pe alta, cu aceea a limbii expunerii. Studii recente au demonstrat că întreaga recuzită folosită pentru redarea limbajului epocii vizează arhaisme autentice cu o coloratură specifică graiului din Podlasie, colocvială. Această „substandardizare" hotărăşte dominanta stilistică a ***Cavalerilor teutoni***, care asigură unitatea limbii postulate de autor într-un roman istoric din timpuri „după care n-a mai rămas nici o urmă lingvistică"[20]. Înfrângerea cavalerilor crucii în lupta de la Grünwald în 1410, una dintre cele mai mari bătălii ale Evului Mediu, întruneşte, în sfera finalității imediate, lecția unui simbol plin de învățăminte care prevesteşte insuccesul oricărei politici de deznaționalizare a poporului polonez, indiferent de argumentele şi mijloacele întrebuințate.

STAN VELEA

19 *Cf. J. Maciszewska,* Wladyslaui Jagiełło pentru tinere*t?* (Władysław Jagiełło dla wlodzieiy?), *în vol.* Romanul istoric polonez din sec. *XX, p. 84.*

20 B. Walczak, Despre limba „Cavalerilor teutoni" de H. Sienkiewicz (O jqzyku „Krzyiaków" H. Sienkieqwicza), în voi. Romanul istoric polonez din sec. XX, p. 86-103.

Notă asupra ediției

Menit să marcheze o dată jubiliară: două decenii de intensă activitate literară, încununate de şapte dintre prozele majore cu care marele clasic a îmbogățit creația polonă şi universală, după ce a apărut mai întâi în foileton în câteva periodice de prestigiu, începând cu „Tygodnik Ilustrowany" (2 feb. 1897 - 20 iul. 1900), romanul *Cavalerii teutoni*, care încheie cea mai fertilă perioadă din viața scriitorului, a văzut lumina tiparului şi în volum în anul din urmă, 1900, fiind valoric punctul de vârf al prozelor istorice nu numai din Polonia. Întâmpinată cu aprecieri superlative de critica de specialitate, capodopera a înregistrat fără întârziere un succes răsunător şi în străinătate, după Al Doilea Război Mondial, între 1945-1970, spre exemplu, traducându-se pe mai multe continente, în 19 limbi, din care nu lipsesc cele de răspândire universală (engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă etc.)[21].

Cu deosebiri relativ minore, o evoluție similară a avut-o şi destinul operei în România. Tălmăcită pentru prima dată de George B. Rareş, pseudonim al lui G.E.Botez, va apărea de trei ori: 1923, 1928 şi o dată fără an, cu titlul *Cavalerii crucei*. După o versiune străină, şi în acest caz alta decât cea originală, o va tipări cu acelaşi titlu şi Al. Iacobescu în 1945. În sfârşit, ultimele două ediții, cea din 1957 şi cea din 1962, cea dintâi însoțită şi de o prefață semnată de o bună polonistă, Maria Vârcioroveanu, le-au publicat Telemac Dan şi Petru Vintilă cu titlul modificat: *Cavalerii teutoni*, pentru a se evita o eventuală confuzie dintre cruciați în general (cavaleri ai Crucii) şi teutoni despre care se vorbeşte în cartea lui Sienkiewicz. Se cuvine remarcat că din cele trei versiuni apărute până acum de şase ori, numai ultima reprezintă o transpunere din limba polonă, o confruntare a textelor învederând cu uşurință afirmația. Aşa cum multitudinea şi diversitatea erorilor, pe de o parte, care abundă în primele două traduceri, şi natura şi sursa lor, pe de altă parte, întăresc aceeaşi concluzie. În schimb, cele mai multe inadvertențe semantice sau stilistice provin din diferențele de percepție dintre traducător (mai direct, liniar şi mai exact) şi stilizator (mai cursiv, mai voit cizelat, dar cu abateri mai mici). Şi, spre acelaşi rezultat conduc şi plusurile ediției din urmă (echivalarea timpurilor cu aspectul verbal, grafia numelor proprii etc.), scăderile primelor traduceri preluând, în realitate, şi pe cele ale textului intermediar, plasat între

21 *A. Ryll, J. Wilgat,* Literatura polonă în traduceri (Polska literatura u przekladach), *Varşovia, 1972, p. 166-168.*

originalul polon şi redarea la mâna a doua în româneşte. Sunt motive, acestea şi altele, care întemeiază necesitatea tălmăcirii de față care să realizeze o redare unitară a prozelor sienkiewiczene.

Ca punct de plecare al traducerii de acum, am folosit reeditarea din 1948: Krzyzacy (Cavalerii teutoni), pregătită la Institutul Editorial din Varşovia (RI.W.) în cadrul ediției de opere complete Dziela (Opere) de renumitul sienkiewiczolog J. Krzyzanowski între anii 1948 şi 1955. În echivalarea romanului în limba română, am avut în vedere în primul rând respectarea caracterelor distinctive ale celui dintâi noblat polonez în 1905. Unul dintre ele, care se impune de la prima vedere, este oralitatea expunerii. Acțiunea alertă, evenimentele istorice şi personajele reale sau fictive în proporții diferențiate sunt înfățişate într-un stil necăutat, cu o simplitate cuceritoare şi la obiect, care interferează echilibrat şi nesiluit vocabularul şi sintaxa cu unele sonorități din străvechime cu formele mai noi, în aşa fel încât să nu bruscheze câtuşi de puțin sensibilitatea lectorului, căruia nimic artificios nu-i distrage atenția de la sforul subiectului. Această însuşire, specifică povestirii în jurul focului, se leagă prin fir direct cu un simț acut al epicului care prezintă întâmplările gesticular romantice cu ecouri sărbătoreşti sau la ordinea zilei la modul necomplicat, scurt şi cuprinzător, economică prin excelență şi cu limpezimi de a dreptul clasicizante. Sesizabile mai degrabă la nivelul transpunerii *stricto sensu* în frecvența legăturilor formale sau de fond, vocabulele conjunctive: cu aceste cuvinte, la acestea, după care, apoi, după aceea şi numeroase altele îşi subțiază până la dispariție rolul şi influența de comunicare semantică sub asaltul dramatismului şi al densității într-adevăr copleşitoare ale faptelor. O primejdie reală se preschimbă astfel în acel indicibil farmec al romanelor lui Sienkiewicz, în explicitarea căruia, convingătoare, şi-au rupt pana nu puțini critici şi istorici literari, eşuând câteodată în aberații lamentabile, dacă nu şi denigratoare, contradictorii. De aceea unele repetiții care susțin practic curgerea fără poticniri şi unitar închegată a „spunerii", nu sunt percepute ca neglijențe, fie şi minore, de transpunere, evidențiind în fapt derularea reliefurilor narațiunii în mişcare continuă.

Procesul de echivalare a cărții dintr-o limbă în alta, urmând în prezent reguli încetățenite de-a lungul timpului, presupune şi unele situații a căror rezolvare angajează într-o măsură diferențiată inter-textual particularitățile celor două limbi, emițătoare (polona) şi receptoare (română), precum şi ale personalităților ce participă nemijlocit sau indirect la actul creației - autorul şi traducătorul. În împrejurări cultural-istorice de care nu se poate face abstracție, colaborarea celor doi factori activi, mai exact rezultatele ei, se mențin deliberat şi precumpănitor în limitele unei relativități constructive. Excluzând şi conceptual soluția de ultima instanță, aşadar univocul absolutizant, se lasă astfel porți deschise pe treptele ulterioare. De aceea, nu o dată se vădesc necesare unele explicații de atelier, care să răspundă la

eventualele nedumeriri ce reprezintă opțiuni exagerat personale sau, de ce nu, câteodată pur şi simplu exagerate. Câteva ilustrări se impun de la sine.

Având drept călăuză, subliniem, textul stabilit în 1948 de J. Krzyzanowslci, l-am redat în întregime, străduindu-ne ca variațiile cantitative să nu realizeze nici măcar volumul omisiunilor ori al adăugirilor datorate intervențiilor de ordin formal ale unui stilizator, de care în acest caz n-a fost nevoie. De asemenea, am încercat să transferăm, în varianta românească, şi însuşirile distinctive ale stilului sienkiewiczan, atât de dificil în simplitatea lui aparentă. Cât despre abaterile mai mici sau mai mari ale cutăror valori naționale anume, acestea, deloc puține, au urmărit fluența expunerii, claritatea şi parcimonia comunicării, fără a spori în vreun fel greutățile lecturii şi ştergerea specificității fizionomiei scriitorului.

O dificultate în adevăratul sens al cuvântului în transpunerea aspectului verbal (perfectiv-imperfectiv şi variantele lor), caracteristic oricărei limbi slave, deci şi celei polone, cu ajutorul categoriei temporale, specifică şi limbilor romanice precum româna. Păstrarea cu strictețe a acelei *consecutio temporum* care să localizeze componentele epicului în tiparele adecvate săvârşirii ei în spațiul timpului, a constituit unul dintre criteriile de bază, ce trebuia stabilit de la început pentru o justă perspectivare a întâmplărilor: palier pe care o neglijență oricât de mică poate produce întotdeauna o adevărată degringoladă în înțelegerea şi asimilarea operei. Prin urmare, şi aici, ca şi în celelalte romane istorice, am optat de regulă pentru perechea perfect simplu-imperfect, secondată la nevoie de celelalte. În acest fel, subiectul se aduce din Evul Mediu timpuriu mai aproape de cititor, al cărui interes sporeşte şi emoțional laolaltă cu credibilitatea celor petrecute. Contrar altor traducători, care aleg perfectul compus şi imperfectul, ajutate subiacent de altele, sau le amestecă şi, odată cu ele, deformează până la monstruos relația cauză-efect în mimests-ul aristotelic.

În aria lexicală, se întâlnesc câteva împrejurări care se cuvin întemeiate şi explicativ, altminteri riscând să se dezvolte în nedumeriri-opacități de înțelegere. Printre altele, folosirea dual㠊 a unui rang social: prinț-cneaz. Întrucât l-a folosit fără sfială şi romancierul, l-am păstrat şi noi, deoarece este susținut de motivații istorice. Fiindcă, pe la sfârşitul secolului al XIV-lea, pe lângă alte denumiri din ierarhia nobiliară, şi cea de ksiqze=prinț, termen cunoscut din Apusul Europei, a fost redat mai demult în limba autohtonă prin slavul cneaz. O vreme, cele două forme au coexistat, în cele din urmă, cel dintâi înlocuindu-l cu totul pe cele mai vechi. Un drum asemănător l-a parcurs nemțescul comtur (din komptur) = comandant într-un ordin religios medieval. El a fost preluat şi în limba polonă nu doar în ținuturile stăpânite de teutoni şi astfel l-a folosit şi traducătorul, travestindu-l adesea şi în căpetenie, care are un sens comun. Nu peste mult timp, prima formă s-a pierdut odată cu realitatea ce l-a generat. Deşi cu direcție evolutivă schimbată, la fel s-a întâmplat şi cu maestru sau mare

maestru - comandantul ordinului teuton. Asemenea urme ale specificului local au fost păstrate, chiar dacă intensitatea lor a fost întru câtva temperată.

O atenție deosebită s-a acordat, de asemenea, numelor proprii de localități sau de personaje. În principiu, am păstrat întotdeauna grafia originală. Excepție de la această regulă au oferit doar foarte puține nume de localități (Varşovia, Cracovia) sau de persoane (Sf. Petru) care au intrat mai de mult în română şi s-au înstăpânit în forme autohtonizate. În rest, ele şi-au prelungit grafia polonă, fiind traduse numai în situații speciale: Timur cel Şchiop = Timur Kulawy, sau rar de tot doar în trimiterile de la subsol: Glowacz = Căposul; Obuch = Baltagul, de pildă. Chiar dacă nu de puține ori dau naştere la forme mai greoaie; Zbyszko care..., de pildă.

Atracțiilor realităților poloneze ale culorii locale asupra lectorului român li se alătură potențându-le şi unele elemente care exprimă locul de origine şi apartenența aristocratică a personajelor. În împrejurările de această natură, translatorul a tins să restrângă drastic aproape fără excepție particulele de, din, von la una singură: de. Maćko de Bogdaniec, Dobko de Olesnika, de exemplu. Dacă la acestea se mai adaugă şi înlocuirea cuvântului şleahtă prin şlahtă, renunțându-se astfel la pejorația cuprinsă în forma mai veche, denaturată semantic în româneşte şi lămurită în josul paginii, se sugerează câteva dintre mijloacele prin care proza sienkiewiczană impresionează sensibilitatea cititorului de la noi; fireşte, toate ținând de sursele creației de atelier, deci în afara narațiunii propriu-zise. În acest sens, ar mai fi utile, poate, şi câteva reguli privind receptarea unor grupuri de litere cu valori sonore şi scriere specifice: ą= a" (o nazal); ę= e" (e nazal); c = j = ĭ (i scurt, care nu face singur silabă); ł şi á = u; cz, ci,ć=č (ci); sz, si, ś = ş (şi); rz,Ź, ź = j.

Stan Velea

Tabel cronologic

1846: La 5 mai, se naşte Henryk Sienkiewicz, într-o localitate din Podlasie, Wola Okrzejska, în Polonia.

1855: Părinții scriitorului se mută la Wezyczyn, un sat din Mazowsze.

1858: Henryk Sienkiewicz este înscris la un liceu real din Varşovia, pe care-l va termina cu mare greutate din pricina lipsurilor băneşti.

1861: Familia Sienkiewicz îşi vinde pământul şi se mută la Varşovia.

1866: H. Sienkiewicz se înscrie la Universitatea din Varşovia, unde inițial, la insistența părinților, studiază dreptul şi medicina.

1867: Studentul Sienkiewicz se transferă la secția de ştiințe umanistice.

1869: Sienkiewicz începe să publice recenzii, cronici şi foiletoane, în periodicele vremii, cu pseudonimul Litwos, în care se vădeşte adeptul ideologiei pozitiviste.

1872: Apare primul roman al lui Sienkiewicz, *În zadar*, în periodicul Wieniec, o încercare juvenilă de a descrie mediul studențesc.

1876: Sienkiewicz pleacă în America de Nord, cu un grup de prieteni; călătoria îi va inspira volumul *Scrisori din călătoria în America* şi numeroase nuvele. Aici, se va contura ruptura de pozitivism.

1877: Publică nuvela *Schițe în cărbune* - un tablou critic impresionant al satului de după împroprietărire.

1879: Se întoarce la Varşovia, după o zăbovire de doi ani prin Franța, Italia şi Galiția.

1882-1883: Sienkiewicz redactează periodicul Slowo, al cărui program era centrat pe aspirațiile burgheziei orăşeneşti.

1884: Tipăreşte *Prin foc şi sabie*, partea întâi din trilogia istorică, gândită cu scopul expres de „îmbărbătare a inimilor".

1886: Apare a doua parte a trilogiei: *Potopul*.

1887-1888: H. Sienkiewicz publică ultima parte a trilogiei: *Pan Wołodyjowski*.

1889: Din cele 15.000 de ruble, dăruite de un necunoscut după terminarea trilogiei istorice, Sienkiewicz instituie o bursă pentru creatorii bolnavi de ftizie.

1891: Sienkiewicz scrie romanul *Fără ideal*, în care critică aristocrația pentru absența unor idealuri ferme.

1892: Apar *Scrisorile din Africa*, sugerate de o călătorie pe continentul negru.

1896: *Quo vadis* - operă inspirată de persecuțiile creştinilor în timpul împăratului Nero, pentru care, alături de alte romane, i se conferă lui Sienkiewicz, în 1905, premiul Nobel.

1900: Apare *Cavalerii teutoni* - evocare a împrejurărilor care au premers şi au pregătit bătălia de la Grünwald dintre polonezi, aliați cu lituanienii, şi cavalerii Ordinului teuton.

1910: În romanul *Convulsii*, Sienkiewicz întreprinde critica forțelor şi obiectivelor sociale ale revoluției din 1905-1907.

1911: Apare romanul *Prin pustiu şi junglă*.

1914: Publică o parte din romanul, neterminat, *Legiunile*, pe care intenționa să-l dedice legiunilor poloneze conduse de Dobrowski.

1916: La 15 noiembrie, moare, la Vevey, în Elveția, Henryk Sienkiewicz. A fost adus în țară abia în 1924 şi înmormântat cu fast şi prețuire la catedrala Sf. Ioan din Varşovia.

Ilustrațiile originale de Bogdan Stihi
preluate după
CAVALERII TEUTONI ediția a II-a - 1962
în traducerea lui Telemac Dan şi a lui Petru Vintilă
Editura pentru literatură universală -Bucureşti .

CUPRINS

Capitolul I 4
Capitolul II 13
Capitolul III 20
Capitolul IV 27
Capitolul V 30
Capitolul VI 39
Capitolul VII 46
Capitolul VIII 58
Capitolul IX 69
Capitolul X 79
Capitolul XI 86
Capitolul XII 109
Capitolul XIII 113
Capitolul XIV 117
Capitolul XV 125
Capitolul XVI 128
Capitolul XVII 133
Capitolul XVIII 140
Capitolul XIX 145
Capitolul XX 152
Capitolul XXI 157
Capitolul XXII 163
Capitolul XXIII 170
Capitolul XXIV 179
Capitolul XXV 188
Capitolul XXVI 195
Capitolul XXVII 201
Capitolul XXVIII 206
Capitolul XXIX 209
Capitolul XXX 215
Capitolul XXXI 223
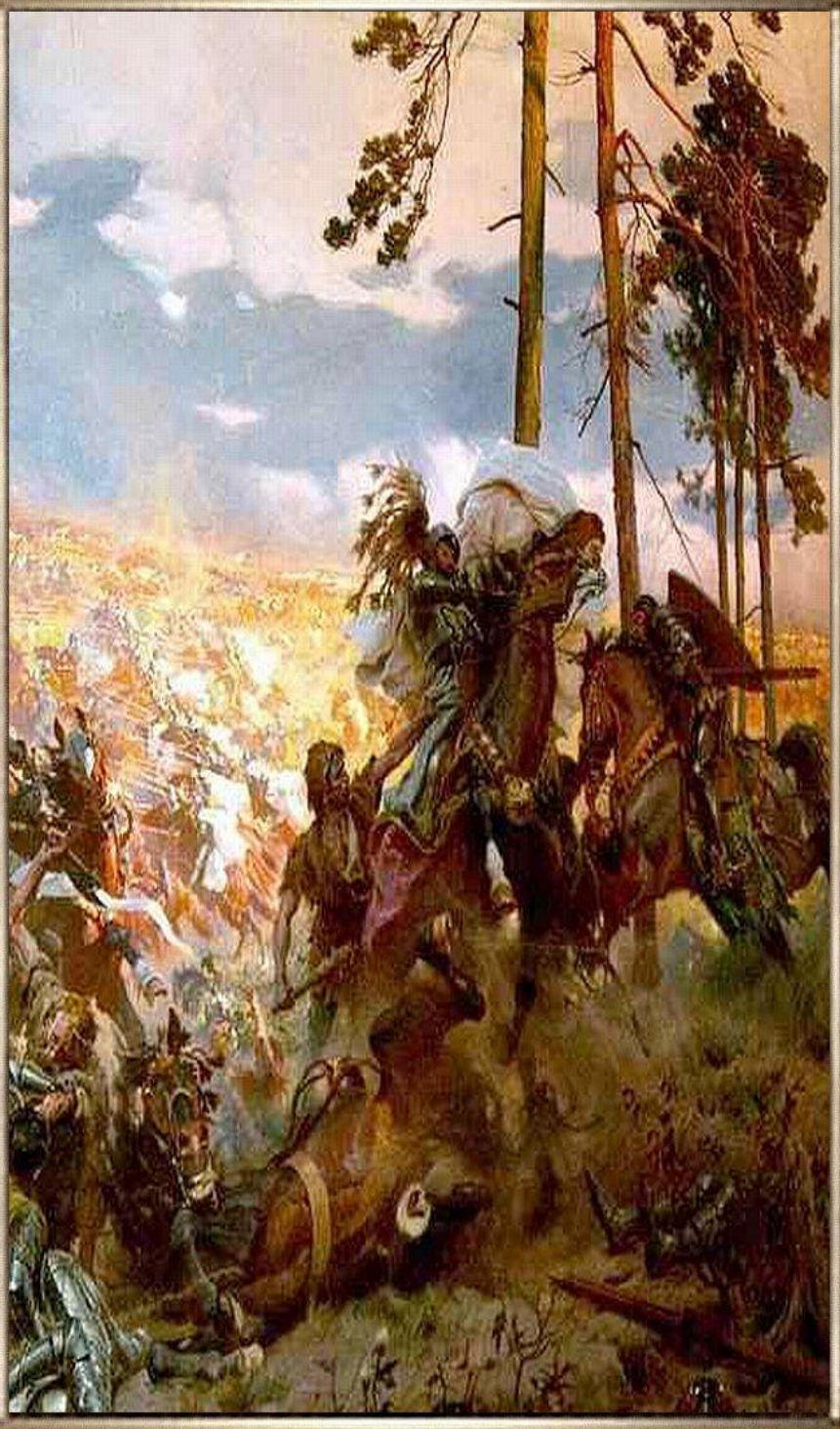
Capitolul XXXII 232
Capitolul XXXIII 238
Capitolul XXXIV 245
Capitolul XXXV 252
Capitolul XXXVI 256
Capitolul XXXVII 259
Capitolul XXXVIII 261
Capitolul XXXIX 265
Capitolul XL 268
Capitolul XLI 273
Capitolul XLII 277
Capitolul XLIII 283
Capitolul XLIV 287
Capitolul XLV 291
Capitolul XLVI 294
Capitolul XLVII 298
Capitolul XLVIII 302
Capitolul XLIX 309
Capitolul L 319
Capitolul LI 322
Capitolul LII 346
Postfață 347
Notă asupra ediției 352
Tabel cronologic 356